

USPH 44.00 1957

ՀԷՄԸՌՈՏՈՒԹԻՒՆ
ԲԷՐՈՅԵԿԵՆԻ
ՄՃԵԲԵՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՂԲԵՐԵՅԵԼԼ
ԻԵՐԱՆՏՐՈՅ ԼԻՐՕՐՈՒՄԵՅԻՈՅ

Ընարժան յարգապետ իմաստ մեծագոյն Բ. Ե. և
ի պատիւ սրբոյ Կորին, և Յօղուտ մերազնեաց:

Տպագրեցեալ արդեամբք, և դոյիւք Ըմենապայծաւ Բ. Է.
րինանեանց, բարեպաշտ, և Ըմառէր Խօշայ Սար-
հատի Որդի, Գուղայեցւոյ Պարոն Մուրադին,
առ ի հոգևոր շահաբերութիւն մերոց
հայկազուն Քրիստոնէից:

Ի ՀԵՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԼՆԵՑ ԶՈՒՂԵՅՆՅՈՒ
ԸՂԻՔՈՒՆԴԻՒՄԵՆՑ ՀԵՅՈՅ
ԿԵԹՈՒՂԻԿՈՍԻ:

Գրեցի փրկչին ոչ թ. Մարտի } Դդ.
Եւ հայոց ոչ թ. Մարտի }

USPH 44.00 1958

Ի Ա. Լ. Ն. Լ. Տ. Ի. Կ.

Ի Տպարանի Ընտրութեան Պոնթօլի:

CON LICENZA DE' SUPERIORI, E PRIVILEGIO

Հրամանաւ մեծաւորաց:

183/

Գրեցի փրկչին ոչ թ. Մարտի } Դդ.
Եւ հայոց ոչ թ. Մարտի }

ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՒՐԻ ՀԵՅՐԱՅՈՒՆՑ

ԵՒ ԼՈՒՍՅՈՐԻԶ ԵՄԵՆԻՑ ՀԵՅՈՑ

Ինչ ճանաչեմ զքեզ լուսմարից ամենից հայոց , և
 հետեւապէս նախնեաց իմոց , և իմ , խոստովանիմ
 յօժարաբար , Թէ բոլին միջնորդութիւնս ընկալեալք
 եմք զոյս Լճգիտութե : Երդարեւ ի ձեռն բոլին
 բազմաշարժար նահատակութեան , և գերազանցի
 քարոյրութե գտեալք եմք զպատմական մարդարեան այն, զոր քի
 ստանալոյ փաճառելի է՝ նմ ինչ : Ի ձեռն բո ժամանեցաք արեւ
 դականն արդարութե ԲԻ , որ է՝ լոյս աշխարհի , և որ լուսաւոր
 առնէ զամ մարդ , որ գալոյ է՝ յաշխարհ : Ի ձեռն բո ստացաք
 զմեծաւորանական իմաստութի , որ անհամեմատաբար գերա
 գոյն է՝ քան զամ իմաստութի : Ի ձեռն բո հասաք իմաստութե ,
 որ նախամեծար ընտրելի է՝ քան զիշխանութիս , և զաթոռս , և
 որոյ առ համեմատութիւն ոչ ինչ համարելի է՝ մեծութի , և որում
 նմանեցուցանել ոչ կարեն ակունք պատմականս . զի նմ ոսկի
 առ նովաւ , ոսկ սակաւ մի մեծալ , և ոսկ զկաւ համարեացի նմ
 արծաթ առաջի նր , և որ քան զառողջութի , և զդեղեղնութի
 փրկելի է՝ , և ընտրելի , և որ փոխանակ լուսոյ ընդունելի է՝ . զի
 անբուն է՝ լոյսն , որ ի նմայն է՝ , և ի ձեռն որոյ գան մարդոյ բա
 րութիք , և անթիւ մեծութիք . և յորում է՝ հոգի մաւաւոր , սբ ,
 միածին , բազմաբաշխ , նուրբ , դիւրաշարժ , պարզ , անարատ ,
 յայտնի , անդիւպ , բարեսէր , արագ , անխափան , բարերար ,
 մարդասէր , հաստատուն , զգուշաւոր , անհող , ամենազօր , ան
 մնահայեաց , և նմ իրաց բաւական , մաւաւորաց , սրբոց , և
 նրբից , և որ քան զամ շարժութե է՝ շարժելագոյն , դարմանէ , և
 ընդմտանէ ընդ նմ քի մաքրութե , և որ ճաճանչ է՝ Լճգիտու
 Թե , և ծագումն ճիւղարիտ փառաց ամենակալին , քի այսորիկ
 և ոչ մի ինչ պղծեալ խառնի ի նա . և որ նշոյլ է՝ ճանձնաւոր
 լուսոյն , և հայելի անարատ Լճգեղեցութե , և պատկեր ա
 ռատութե նր . և որ մի է՝ , և ամենայնի կարող , կայ յիջեան ,
 և զամ նորոգէ , և ըստ ազգաց ի հոգիս սուրբս փոփոխի , բա
 րեկամս Լճ , և մարդարէս առնէ . և որ գերագոյն է՝ քան զա
 րեգակն , և քան զամ դիւրս տատեղաց , ընդ լուսնոյ համեմա

տեալ առանել գտանի • քանզի զնա գիշեր փոխանակէ , բայց
 իմաստութե ոչ յաղծէ չարութի . ձգի իծագաց մինչև իծագա
 օգտակար առողջութի , և դարմանէ զամ բաղցրութի • և որ
 գերագոյն է՝ բան զամ : Ըյս է՝ բարութի , որում իձեռն բոյոց
 Ըճահաճոյ չարչարանաց , և իձեռն բոյոյ Ըճատուր բարոգու
 Թէ հասեալք ենք : Օ ինչ տաց փոխանակ այնքանոյ մեծի տոյոյ
 Մինչ ոչ կարեմ իմովս վճարել , զբոյս իբոյոց բեղ մատուցա
 նեմ : Ետեմ ի պատիւ բո , ով սրբազնագունեղ հայր իմ ,
 զայս բարոյական Ըճաբանութի , որ է՝ գրեթէ իմն համառօտ
 մեկնութի աւետարանականի վարդապետութե , զչարադրե
 ցեալն ի իրաչատրոյ Լըղղումեցոյ Պատոնելի Սարդապետե ,
 զծաղկաբաղեցեալն ի գրոց սրբոց , և ի գերազանցից վարդապե
 տաց եկեղեցոյ , իսրբոյն թափալ Ըգեհնացոյ , և յայլոց , ի
 փառս ամենազօրին Ըյ , և ի յօգուտ լուսանորջածին որդւոց
 բոյ : Ըղերսանօք հայցեմ , ով սրբագունեղ հայր , և ազնիւ նա
 հատակդ Քի , ի բէն , զի զնուէր անարժանագունեղի ծառայի
 բոյոյ աժանանորեցեալ ընկալցիս : Պաղատանօք մաղթեմ , զի
 հաճեցեալ ընդունի զնուէր իմ , բարեխօսեցես առ փրկիչն աշ
 խարհի Զն , զի հաճեցեալ **Օ ՍԻՆԺԱՆԸ Զ ԼՈՍԵՆ**
ԿԵՐՈՅՅ ԸԹՈՌ ՔՈՒ միշտ , և համապագ ի փառս իւր
 պայծառ պահեցէ , **Օ ԶԱՏՈՅՆԵՐ Ը ԶՈՐԴԱՒ ՔՈՅՍ**
 առաքելայնորդ զարդուք գեղեցկազարդիցէ , զհոգևոր որդիս
 բոյս , զեպիակոպտունս , զվարդապետս , զաբեղայս , զբահա
 նայս , և զամ իղերիկոսս , եկեղեցականազգեստ զարդուք գե
 ղեցկացուցանիցէ • և զամ լուսանորջածին որդիս բոյս ի հաւա
 տով , զոր ի բէն ուսեալք են , հաստատունս , և անշարժս պա
 հեցէ , և առնիցէ , զի իձեռն բոյին հօգրագունեղի օգնութեան
 ընթերցօղք սորին առաւարդունեղապէս ի հոգւովս պաղաքերել
 կարողանայցեն • և զի սովաւ կարիցեն մտանել ի վերին բաղաբն
 սուրբ Լըրուսաղէմ , ուր ընդ բեղ գովաբանիցեն զամենասուրբ
 երրորդութին , զհայր , և զՍուրբ , և զՀոգին սբ , և զամենե
 րանեցեալ միշտ կոյսն Սարիաթ Ըճածին , ի յաւիտեանս յաւի
 տենից • Ըմեն :

ԼՈՍԵՆՈՐԶԵԿԸՆ ՍՐԲՈՒԹԵԸՆ ՔՈՒ

Ետևատագունեղ , և Զ երմեռանդագունեղ
 ծառայ , ի Տն Հանգուցեալ Սարհաթի
 Որդի , Սուրատ Ը Էրիմանեմն :

ԲԵՆԵՈՒ ԵՃ, ԼՈՒ ԼՆՈՒՆՈՒՆՆ Ե Ի ԼՈՒ ՍՈՒՐԲՈՒՄ:

Լյս տուր տէր աշայ իմոց, զի ճանաչեցից զճնար
տուութիս բարոյականս, և տուր ինձ զգորութի, զի
զնս տպանորեցից ՚ի սիրտս մարդկան: Առպէս զի ու
տանիցին զերկիւղ ՏՏ, և զնա բւեւեցին ՚ի սիրտս
իւրեանց: Ճանաչեցին զմեղս, զի փախեցին ՚ի նո
ցանէ: Ճանաչեցին զարդարութիս. զի երթեցին զհետ նց:
Ստցեն ՚ի ճանապարհն կենաց, և յարատւելով ՚ի բարիս, վեր
ջապէս ժամանիցեն առ կեանս, և առ երջանկութի: Լա դու
Սայր Բ. Ե, որ ես բարեխօս վս աղգի մարդկան, և որ հայցես
՚ի յորդւոյ բումմէ զոյս վարդապետաց, հայցեա և ինձ զոյս,
զի լուսանորեցես զմիտս իմ: Դուք ևս սբբ Բ. Ե, որք հասեք
երկնային իմաստութե, և ՚ի բանի տեսանէք զԸՏային եութի,
և զնմ ԸՏայինս, ընկալարուք ՚ի ՏԵ զոյս վս իմ անպիտանիս,
զի ճանաչեցից զճանապարհն, որ տանի առ կեանս, և զոյնս
լստ կարեաց իմոց, այլոց ծանուցից, ոմ զի մտեալ ՚ի ճանա
պարհն այն, վերջապէս առ ձեզ հասցուք:

ԻՆՆ ԸՌ ԲՆԹԵՐՅՕԴՄ:

Ստանոր համառօտապէս դիտելիք ընձեռել ձեզ զայն
նոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին գիտել եպիս-
կոպոսք , և զայնոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին
գիտել քահանայք , և խոստովանաւորք , և զայնո-
սիկ ամենեսեան , զորս պարտին գիտել կրօնաւորք ,
և զայնոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին գիտել եկեղեցականք ,
և աստիճանաւորք , և զայնոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին
գիտել աշխարհականք : և զայնոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին
գիտել դատաւորք , և զայնոսիկ ամենեսեան , զորս պարտին
գիտել ժողովուրդք : Ուստի գիրքս այս պարունակէ զայնոսիկ
ամենեսեան , զորս ամ մարդիկ պարտին գիտել , և առնել :
Խնդրեմ ուրեմն , զի սիրով , և պաշաքերութիւն ընդունիցիք ,
և զիս իմ աղօթիցիք :

Ինչ էն ճանապարհ , ճշմարտութիւն , և կեանք :

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ
 ԲԵՐՈՅԵԼՆԵՒ ԵՍՏՈՒՆԾԵԼԻ ԵՆՈՒԹԵԼՆ
 ԴԵՐԵՊԵՅԵՆԵ

ԻԽԱԶԱՏԻ ԱՐԶՐՈՒՄԵՑԻ ՈՅ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ
 ՎԱՐԳԱՊԵՏԷ

Թի զիս իցէ բարոյական անփայտութիւն

Բարոյական Անփայտութիւն է գիտութիւն
 ինն , որ ուսուցանէ զայնտիկ ամենեւեան ,
 զորս պարտիմք հաւատալ յաւատիք աւանդ

Պարտապետութիւնս
 զայս անջատեմք յիւ
 Թի ընծեռնաւս

յաւաջին ընծեռնաւս ճառեա
 ցուք զիս ճանաչաց , և զօրի
 նաց : յերկրորդ ընծեռնաւս ճա
 ռեցուք զԱնփայտական առա
 քինութեանց , և զպատուիրա
 նաց նոցին : յերրորդ ընծեռ
 նաւս

A

ման ընձեռեսցուք զպատճեն-
րանայն Մ : Ի չորրորդ ընձեռ-
ման ընձեռեսցուք զմանանաւոր
պատճենիրանաց իւրաքանչիւրոյ
կացութե : Ի հինգերորդ ընձեռ-
ման ճառեսցուք զմեղաց : Ի վե-
ցերորդ ընձեռման ընձեռես-
ցուք զխորհրդոց եկեղեցւոյ : Ի
յեօթներորդ , և Ի վերջին ըն-
ձեռման ընձեռեսցուք զկատա-
նաց եկեղեցւոյ :

ԲՆՁԵՌՈՒՄՆ
ԼՈՒԼՑՈՒՆ

Յաղագս Կանոնաց գործոց :

Ըստից գործոց են այնք,
ըստ որոց պարտին լի-
նիլ գործք բարոյա-
կանք , որք եթէ լի-
նիլին ըստ Կանոնաց
բարեք ասին , իսկ եթէ լինի-
ցին ընդդէմ Կանոնաց , չաղք
ասին : Կանոնք բարոյական
գործոց երկու են : մինն է՝ խի-
ղճն մտաց , որ խղճաւարու-
թի , և խղճնոսնք ասի , և միւսն
է՝ օրենն : Ուստի զընձեռումս
այս անջատեմք յերկու մատե-
անս : յառաջին մատենի ճա-
ռեսցուք խղճնոսնաց , և զա-
յնց , որք խղճնոսնաց պատկա-
նին : յերկրորդում մատենի ճա-
ռեսցուք զօրինաց , և զայնց ,
որք օրինաց պատկանին :

ՄԼՏԵԼՆ ԸՈՒԼՑՈՒՆ

Յաղագս խղճնոսնաց :

Ի մատենի այսմիկ ճառեսցուք
զինքենէ խղճէ մտաց , և զայնց ,
որք նմա պատկանին Ի ձեռն զա-
նազան պրակաց :

ՊՐԷԿ ԸՈՒԼՑՈՒՆ

Թէ զինչ իցէ խիղճ մտաց , կամ
խղճնոսնք :

Խ

Պ ճմտանքն է՝ դատո-
ղութիւն մտաց , որով
դատեմք զիր ինչ գոչ
առնելի , կամ ոչ առ-
նելի , գոչ բարի , կամ չար ,
գոչ հառեատ , կամ անհառատ ,
ըստ եղանակի հրամանի , կամ
ըստ եղանակի խրատու :

Խղճնոսնքն է՝ ուղիղ , յոր-
ժամ ուղղապէս դատե , այ-
սինքն իրն է՝ այնպէս , որպէս
դատե : Իսկ յորժամ ոչ դատե
ուղղապէս , այլ մոլորի , այսինքն ,
դատե բարի զայն , որ է՝ չար ,
կամ դատե չար զայն , որ է՝
բարի , յայնժամ ոչ է՝ ուղիղ ,
այլ մոլորեալ : Ուստի ասի մո-
լորական , այնու զի լինի մոլո-
րութի : Ըրդ կրկնակի կարե-
պատահիլ մոլորութի , կամ յաղ-
թեւաբար , և մեղադրեւաբար ,
կամ անյաղթեւաբար , և ան-
մեղադրեւաբար : Յաղթեւա-
բար , և մեղադրեւաբար պա-
տահի մոլորութի Ի դատելն ,
յորժամ կարեմք , և պարտեմք
ար

արդեւուլ զնա՝ : Օ սոյնպիսի մոլորութիւն ունողաց՝ ի դատելն , վայ տայ Կսայի ասելով , վայ այնոցն , որք ասեն զչարս բարի , և զբարին չար : Եւ այդ Թելաբար , և անմեղադրելաբար պատահի մոլորութի , յոր ժամ բարոյականապէս , և մարդկօրէն վարելով , և բարոյականապէս , և մարդկօրէն ընթանալով , ոչ կարեմք արդեւուլ զնա :

Մոլորութի , որ լինի յաղթելաբար , և մեղադրելաբար , գոյով կանաւոր , համարի առ մեղս : Ուստի որ ունի զսոյնպիսի մոլորութիւն մեղանչէ : Օ որօրինակ , եթէ որ յուրացեալ ուսանիլ զպատճառն , զորս պարտի ուսանիլ , գործիցէ ընդդէմ ասացեալ պատճառնաց , համարելով գործել ըզբարիս , մեղանչէ , քանզի կարէ , և պարտի բառնալ զմոլորութիս զայս :

Մոլորութի , որ հանդիպի անյաղթելաբար , և անմեղադրելաբար , ոչ գոյով կանաւոր , ոչ համարի առ մեղս : Խղճմտանք , որ ունի զսոյնպիսի մոլորութի , ասի ուղիղ որքան առ մեղ , և կերպիւն ինչ :

Յորժամ ուղիղ խղճմտանք հրամայէ զիր ինչ ի ներքոյ պատճառն , պարտիք հետեւել նմա՝ , այսպէս Թէ , եթէ գործիցեմք ընդդէմ նորա , մեղանչեմք : Քանզի ուղիղ խղճմտանքն է՝ մերձագոյն կանոն գոր-

ծոց մերոց , ածանցեալ ի յառաջին , և ի դիմաւոր կանոնն , այսինքն , ի Վճային , և ի յաւիտեանական օրինն , որում պարտին համակերպել մարդկային գործք :

Եւ յորժամ հրամայէ զիր ինչ ի ներքոյ պատճառն իրանի անյաղթելաբար մոլորական խղճմտանքն , որ որքան առ մեղ , ուղիղ եմթադատի , և է՝ ուղիղ կերպիւն ինչ , պարտիք հետեւել նմա : Վասն զի եթէ առնիցեմք ընդդէմ նր մեղանչեմք : Եւ պատճառն է՝ , զի որ գործէ ընդդէմ սոյնպիսի խղճմտանաց , ասի զչար կամս , զի կամք նր յօծարեալ է՝ ի չարս : Եւ որ ունի զչար կամս մեղանչէ : Ուրեմն որ գործէ ընդդէմ սոյնպիսի խղճմտանաց մեղանչէ : Դարձեալ , զի ամ որ ոչ է՝ ըստ խղճմտանաց , այլ է՝ ընդդէմ խղճմտանաց մեղք է՝ , ըստ այսմ Պօղոսի : զի ամ ինչ , որ ոչ ի հաւատացէ՝ , այսինքն , ըստ խղճմտանաց , որպէս մեկնին նր հարք . մեղք են : Ուրեմն որ գործէ ընդդէմ սոյնպիսի խղճմտանաց , մեղանչէ : Քանզի գործ նր ոչ է՝ ըստ խղճմտանաց . այլ է՝ ընդդէմ խղճմտանաց : Դարձեալ զի ներգործութի առնու զտեսակ ի յառաքկիցելոյ առաջադրեցելոյ : Ուրեմն եթէ առաջադրեցեալ առարկիցեալն անյաղթելաբար երեւի չար , նաեւ ներգործութի , որ հաւանի սոյնպիսի առարկի-

ցելոյ, և զիցի չար: Ուստի որ Եթադ-ատեայ անյաղթեւաբար զիր ինչ գոյ չար, Թէպէտ ոչ իցէ չար, սակայն Եթէ գործիցէ զնա՝, մեղանչէ վն ասացել պատճառաց: Վնանապէս Եթէ որ խոհեմաբար Եթադ-ատիցէ, զիր ինչ գոյ պատճառ-իրեցեալ, Թէպէտ ոչ իցէ, սակայն Եթէ ոչ գործիցէ զնա՝, այլ անձնի-խանաբար անդոսնիցէ զնա՝, և զանց առնիցէ մեղանչէ, վն նոյնոց պատճառաց:

Որ ունի զխղճմտանս, որ մեղադրեւաբար, և յաղթեւաբար է՝ մոլորական, և Եթէ հետեւիցի սոյնապիսի խղճմտանաց, և Եթէ ընդդէմ սորա՝ գործիցէ, հանապազ մեղանչէ: Սեղանչէ, Եթէ հետեւիցի, բանցի ոչ գործէ ըստ կանոնի մարդ-կային ներգործութեց: Քանզի մեղադրեւաբար, և յաղթեւաբար մոլորական խղճմտանքն չէ կանոն մարդ-կային ներգործութեց, որպէս յայտէ: Երդ որ ոչ գործէ ըստ կանոնի մարդ-կային ներգործութեց, մեղանչէ, զի որ ոչ լինի յեմիք սեռի ըստ կանոնի իւրում, մեղրէ՝ յայնմիկ սեռի: Արեւմն որ հետեւի մեղադրեւաբար, և յաղթեւաբար մոլորական խղճմտանաց, մեղանչէ: Վարձեալ, բանցի որ հետեւի սոյնապիսի խղճմտանաց, անկող հեմաբար ընծանայ, և դնէ զիսքն ի յորոգայթի: Արեւմն մեղանչէ: Վարձեալ, բանցի չարն, զոր սոյնապիսի խղճմտանքն հա-

մարի բարի, և դատեի գոյ առնելի, Եթէ գործիցի, համարի առ մեղս: Վանսցիէ՝ անուղղապէս կամանոր: Քանզի որ կամի զսոգիտութիւն, անուղղապէս և սոգչարն, որ հետեւի ի սոգիտութեւն: Ուստի հասարակաբար ասեն վարդ-ապետք, Թէ ազիտութի, որ է՝ կամանոր, և յաղթիլ կարէ, ոչ կարէ առնել զմեղ անմեղադրելիս, Եթէ գործիցեմք զչար, զորմէ ունիմք զսոգիտութի: Վնանապէս մեղանչէ, Եթէ գործիցէ ընդդէմ սոյնապիսի խղճմտանաց: Քանզի որ ընդդէմ սոյնապիսի խղճմտանաց գործէ, ունի զչար կամս, և ոչ երթայ ըստ խղճմտանաց, այլ ընդդէմ խղճմտանաց: Ուստի մեղանչէ: Ուստի յայնժամ, որ ունի զսոյնապիսի խղճմտանս, պարտի նախ ի վայրդ-նել զսոյնապիսի խղճմտանս, և ապա՝ գործել: Պարտի ոչ հետեւիլ նմա՝, և ոչ ընդդէմ նր գործել, զիսի մեղիցէ, այլ մինչ կարի, պարտի զնա՝ ի վայր դնել:

Գ Բ Ը Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ .

Յաղագս տարակուսական խղճմտանաց:

Երակուսական խղճմտանքն է՝ այն, որ ունի զտարակուսութի շուրջ զայնու, որայ վերայ չրջի: Երդ տարակուսութիէ՝ տկար, և երկբայանէն հաւանութիւն չուրջ զըմբռնեցեալ իրու: Եւ է՝ կրկնակ, մինն է՝ տեսական, և

միւսն գործնական : Տեսականն է՝, որով հասարակաբար , և ի հասարակի երկբայիմք : Օրինակ , արդեօք իցէ մեղք ուսուցանելն յաւուր կիւրակէի : Գործնականն է՝, որով երկբայիմք իմաստաւորի : Օրինակ , արդեօք յաւուր այսմիկ կիւրակէի օրէն իցէ ինձ ի համարարանում ուսուցանել զհռետորութի աշակերտաց , վստահելոյ զդէնարս :

Ար գործէ գործնական տարակուսութե , և երկբայութե մեղանչէ : Վրանցի դնէ զինքն ի յորդայման , և ունի զվատմար իղձ առ մեղս : Եւ քանցի անխոհեմաբար լնթանայ , զի որ առնէ զայն , զոր կարծէ գոյ ինքեան փաստակար , անխոհեմ է : Եւսն զի ոչ գործէ ըստ խղճմանաց : Ուստի որ երկբայի ի վր ուրուք գործոյ , կամ պարտի հրաժարիլ ի գործոյ այնմանէ , կամ բառնալ զերկբայութի , և զտարակուսութի ի ձեռն շարժողական պատճառք : Երդ շարժողական պատճառք , որք բառնան զերկբայութի , են ուղիղ , ճշմարիտ , ստոյգ , և հաստատուն բանք , օրինակք բարեպաշտ , և արդար մարդկանց , որք առանց կասկածանաց գործեն , կամ գործեալ են զայնոսիկ , զորոց երկբայիմք , և տարակուսիմք , և հեղինակութիք , և վկայութիք խոհեմ , և խնամտուն վարդապետաց , և այլք սոյնպիսիք :

Եթէ երկբայութի մեր ծաննի իտղիտութե մերսն , պարտիմք հարցանել այլոց : Եթէ ծաննի , բնորի հանդիպին իմասին երկու պատուիրանք , զորս ոչ կարեմք ի միասին կատարել , պարտիմք առնել զայն , որ երևի մեծագոյն , և առանել պարանանդօղ : Եթէ ամենեւին հաւասարք իցեն , պարտիմք կատարել զայն , զոր կամիմք , կամ որ առանել պատշաճաւոր երևի : Վրանցի առ անկարելին ոչ ոք պարանանդի :

ՊՐԵԿ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղաքս երկչոտական խղճմանաց :

Միչտո խեղճ մտաց այն է՝, որ ունայաբար եւթադատէ գոյ ուրեք զմեղս , ուր ոչ գոն մեղք : Կամ այսպէս սահմանի է ունայն երկեւ , և կասկածան , որով կասկածիմք , և երկնչիմք , գոյ ուրեք զմեղս , ուր ոչ գոն : Ուստի երկչոտք առանել բան զչափն երկնչին , և անդ ուր ոչ գոյ երկեւ : Մ որոյ են անհանդիսաբար Երկչոտութի ծաննի ի յունայն պատճառաց , և դառնացուցանէ զբաղցր լուծն Վի , զի բառնայ զանդորութի , և զհանգստութի : Ուստի անգոմնելի է :

Եւսնք երկչոտութե , և վախկոտութե են սոքա՝ , սխալութի , և խառտութի մտաց , և դատողութե , որով ոք ընդդիմանայ խրատուց վարդապետաց , յա

ճախ փոփոխումն դատողութեց, վն ունայն, և Թեթև պատճառաց, գոյ շիտեալ, և խռովեալ ի գործս, ունիլ զունայն, և զանելոյդ վերանկատմունս, և շրջանայեցողութիւն, գոյ անհանգիստ վն ունայն երկիւղի, ընդդէմանալ դատաստանաց, և խրատուց իմաստուն, և խոհեմ վարդապետաց, գոյ դատեցեալ երկչաւ ի խոհեմ, և ի հանձարեղ խոստովանահարց, գիտել փորձութե, Թէ ունայն պատճառք խռովեմ, և ներքն զնքն, և այլք սոյնպիսիք:

Դեղք ընդդէմ երկչոտութե նս սքա՛, անգոմնել, և արհամարհել զերկչոտութի, գործել ընդդէմ երկչոտութե, ոչ տաճել զերկչոտութի իւր մտածմամբ, հնազանդիլ, և հպատակիլ դատողութեց, և խրատուց խոհեմ, և իմաստուն խոստովանահարց, վարդապետաց, և բարեպաշտ մարդկանց, ընդունիլ ի բարեպաշտ, և ի իմաստուն մարդկանց զբարի խրատս, և նորօք ուղղել զգործս իւր, հայիլ ի կենցաղաւարութիւն, և ի սովորութիւն բարեպաշտ, և Մատեր արանց, և նորօք կառավարել զնքն, փախել ի դատարկութե, զի դատարկութի շուրջմաս մեր ունայն մտածմամբ, եղծել, և աւերել զպատճառս երկչոտութե, փչել զիստութի դատաստանաց իւրոց, ոչ յենուլ ի խոհեմութի իւր, այլ ինդրել զխրատս ի յայ

լոց, խոկալ, և մտածել զմեծութի Մային բարութե, և բաղցրութե, Մային իմաստութե, և խոհեմութե, խորհիլ, Թէ Մայ դատողութե, որք լի են ամենամեծ իմաստութե, և ամենամեծ խոհեմութե, և ոչ անիմութե, և խելագարութե. ի բաց ձգել յերեսն զունայն երկիւղ, և զունայն կասկածանս. յուսալ ի Մային ողորմութի. փախել ի յունայն մտածմանց, և զայլս սոյնպիսիս առնել, մանաւանդ ինդրել զօգնութի ի Մայ, և ի սրբոց նորին, և փախել ի մեղաց գործել զբարիս, և երթալ զհետարդարութե, ընթեռնուլ զիս դեպր գրեանս, և հետեւիլ ի մաստութե:

Յոյժ փախելէ յերկչոտութե բանղիէ՝ յոյժ փառակար: Վ անդի խռովել զմիտս, և արտմեցուցանել զմիտս. բանայ զհանդարտութի, և զհանդարտմտադրութի, կամ ունկադրութի, պատճառէ զանպատեհարարքին արարողութիւն, փասեմտաց, յիշողութե, և խոհեմութե. խռովել զբան, և արգելուլ զխոհեմ, և հանդարտ զնստութի, և բնութի մտաց, և զայլ բազում սոյնպիսի իրս առնել: Եւ բանս բաւականացի զներքին կանոնաց, այսինքն զխոհեմ մտաց, արդեկեացուք ճառել զարտաքին կանոնաց, այսինքն, զօրինաց:

ՄԱՏԵՐԸ ԵՐԿՐԱՐԴ .

Յաղագս օրինաց , և արտաքին կանոնաց մարդկային ներդործութեց :

Իմաստենի այսմիկ ճառեսցուք զինքենէ օրենէ , և զայնց ամենեցուն , որք զմեանէ մտածիկ կարեն , ի ձեռն զանաղանս պրահաց :

ՊՐԵԿ Ե Ա Ե Զ Ի Ե :

Թե զնչ իցէ օրենն , կամ պատմիրանն :

Քենն , և պատմիրանն , ըստ որում մանրանաղանապ առնանին , այսմիկ տան

մանին , ուղիղ բան առնելեաց , և զանցառնելեաց , այսինքն , յանձնառականաց , և հրաժարելեաց . այսինքն , է՝ բան , որ ցուցանէ մեզ և ծանուցանէ , Թէ զորս պարտիւք առնել , և յորոց պարտիւք հրաժարիլ : Բայց կարեն զանաղանիլ ի մի մեանց . քանզի յորժամ իրինչ ի մեծամարի հասարակաբար հրամայի , և պատմիրի , օրեն կոչի պատմւերն այն . իսկ յորժամ հրամայի , և պատմւիրի իր ինչ միում , կամ ունանց ի մասնաւորի , յայնժամ պատմւերն այն ոչ կոչի օրեն . այլ պատմւիրան :

Օրենն , և պատմւիրանն դանաղանին ի խրատուց . զի օրենն , և պատմւիրանն պարտաւանդեն զմեզ . և առնեն զմեզ պարտաւորս պահել զնոսա՝ և կատարել :

րել : Աստի որ ոչ պահէ զօրեն , և զպատմւիրան , անկանի ի ներքոյ մեղադրանաց , և պատմոց : Իսկ խրատք ոչ պարտաւանդեն . և ոչ առնեն պարտականս զայնտիկ , որոց տուեալ լինին , պահել զնա , այլ միայն ուղղեն . և ածեն առ կատարելութի : Աստի որք ոչ պահեն զխրատս , ոչ անկանին ի ներքոյ մեղադրանաց , կամ դատապարտութեց , կամ պատմոց . այլ միայն զրկին ի կատարելութե : Այսմարոյ որ շնայ ըստ կող այլոյ , անկանի ի ներքոյ մեղադրանաց . դատապարտութե , և պատմոյ . քանզի գոն օրենք , և պատմւիրանք . որք արդելուն մեզ զշնութի , և պատմւիրեն մեզ չշնալ : Իսկ որք ամուսնանապ , և ոչ մտան կոյոք , ոչ մեղանչեն . և ոչ անկանին ի ներքոյ մեղադրանաց , կամ դատապարտութեց , կամ պատմոց . այլ միայն մտան զրկեցեալք ի կատարելութե կուտութե : Եւ պատճառն է՝ , քանզի զկուտութե ոչ գոն օրենք , և պատմւիրանք . որք պատմւիրեցեն մեզ պահել ըզկուտութի . այլ միայն յորդորմունք , և խրատք , որք յորդորեն զմեզ առ կուտութի :

Օրենք . և պատմւիրանք , որք լինին ի մեծամարաց . հասաւանդեցելոց նոցին , որպէս զի պարտաւանդեցեն . և առնիցեն պարտաւորս զհասաւանդեցեալս պարտին գոլ բանաւորք , ուղիղ :

զիցք . և արդարք : Քանզի պարտին լինել կանոնք մարդկային ներդործութեց : Երդ կանոնք մարդկային ներդործութեց այնք կարեն լինել . որք են բանաւորք . ուղիղք . և արդարք , և ոչ այնք , որք են անբանք , և անիրաւք : Քանզի պարտին ածել ի յուղղութի . և ի յարդարութի . և ոչ ի յանուղղութի , և ի յանիրաւութի : Քանզի պարտին լինել ընդդէմ աւուղղութե . և անիրաւութե : Աստի որ դործէ ընդդէմ անիրաւ օրինի , և պատուիրանի ոչ մեղանշէ : Քանզի անիրաւ , և անբանք օրէնք . որք են ընդդէմ բանի . և ուղղութե . ոչ պարաւանէն : Եւս պարտին հրատարակիլ օրէնք , և պատուիրանք . որպէսզի պարաւանդիցին : Քանզի ոչ որ պարաւանդի առ այն , որ է՝ անծանօթ . և դաշտնի :

Պատուիրանն բաժանի հասարակարար ի ստորասական , և ի բացասական : Ստորասական է . որ պատուիրէ զբարին , այսինքն . հրամայէ . զի առնիցեմք զբարին : Իսկ բացասական է . որ արգելու դարն . այսինքն , հրամայէ , զիմի առնիցեմք զչարս . այլ փախչիցիմք . և հրաժարիցիմք ի նմանէ : Ստորասականն հանապաղ պարաւանդէ զմեզ , այսինքն . հանապաղ պարտինք պահել զնա . բայց ոչ առ հանապաղ , այսինքն ոչ եմք պարտական ի յնմ ժամու առնել

զայն . զոր պատուիրէ . այլ ի ժամանակի իւրում : Օր օր օրինակ , պատուիրանն զսելոյ զպատարարն է՝ ստորասական . զոր Թէպէտ իցեմք պարտականք հանապաղ պահել . բայց ոչ առ հանապաղ . այսինքն ոչ եմք պարտականք լսել զպատարար ի յնմ ժամու , այլ ի ժամանակի իւրում : Բացասականն ոչ միայն պարաւանդէ հանապաղ , այլ և առ հանապաղ . այսինքն . ոչ միայն հանապաղ պարտականք եմք պահել զնա . այլ և ի յնմ ժամու : Օր օր օրինակ . հայհոյելն է՝ բացասական պատուիրան , զոր պարտինք պահել հանապաղ և առ հանապաղ . այսինքն . ոչ միայն պարտինք ոչ հայհոյել . այլ և ի յնմ ժամու պարտինք ոչ հայհոյել :

Պարտեալ բաժանի պատուիրանն ի բնականն . և ի դրականն : Բնականն է՝ այն , որ ի բնէ անտի բնաւորեալ է՝ ի մեզ , և ի մտի մերում տպաւորեալ : Բայն այնմ Պօղոսի . նք . որք զօրէնս ոչ ունին , անձանց իրեանց իսկ են օրէնք . որք ցուցանին զդործս օրինացն գրեալ ի սիրտս իւրեանց վկայութեամբ մտաց իւրեանց : Աստի սահմանի այսպէս . է՝ հրաման , և դատարութի բանի մելոյ , որ ի ձեռն բնական յուսոյ ի հեղինակէ բնութե ի մեզ տպաւորեցելոյ , սահմանէ . Թէ զինչ իցէ առնելի , և զինչ փախչելի . այսինքն , ցուցանէ զօրութե բնա

բնական լուսոյ , զի՛նչ պարտի-
ցիսը առնել . և յո՛րմէ պարտի-
ցիսը փախչել , և հրաժարիլ :
Սոյնպիսիք են պատճառներս
այսոքիկ . պարտիսը առնել զբա-
րին , և փախչիլ ի չարէն : Յար-
դերի է՝ ԼԾ , և պատճառիք են
ծնողք : Զէ՛ պարտ առնել զա-
նիւանութի ումեր : Զէ պարտ
առնել այլոց , զորս ոչ կամիսիք .
զի այլք մեզ առնիցեն : Օ որ
կամիսիք , զի առնիցեն մեզ մար-
դիկ . և մեր զնոյն պարտիսը
առնել նոյ . և մօտ պատճառներս
տաան պատողականց , բաց ի պա-
րագայէ շաբաթու : Յորոց կա-
րեն բղիւնել բազումք այլք :
Դրականն այն է՝ որ եղեալ է՝
ի յանձնիշխան կամացն ԼԴ , կամ
մարդկանց : Ուստի կախեալ կայ
ի յանձնիշխան կամացն ԼԴ ,
կամ ի յանձնիշխան կամացն մար-
դկանց : Սոյնպիսիք են պատճա-
ռներս այսոքիկ , եթէ ոք ոչ
ծնցի ի ջրոյ , և ի հոգւոյ . ոչ
կարի մտանել յարեայութի ԼԴ .
ի յանուր կերակէի տօնախո-
բելիէ՛ տօն յարութե , և այլք
սոյնպիսիք :

Դրականն բաժանի ի յԼԾ
այինն , և ի մարդկայինն : ԼԾ
այինն է՛ այն , որ եղեալ է՝ ի
ԼԴ : Որ բաժանի ի հին , և ի
նոր օրէնն : Հինն է՛ , զոր ետ
ի ձեռն Սօսիսի , որ էր օրինակ
նորոյ օրինի : Պատճառներս հնոյ
օրինի . ոմանք էին բարոյականք ,
այսինքն . հայէին ի բարս , և
ուղղէին զնա : Ոմանք էին արա-

րողականք . այսինքն . հայէին
յարարողութիւն . և էին շուրջ
վարարողութեք : Ոմանք էին
դատաստանականք . այսինքն .
հայէին ի դատաստանս , և էին
շուրջ դատաստանօք : Երես է՛ ,
զոր ետ ի ձեռն որդւոյ իւրոյ :
Վոր օրէնն պարունակէ զգեր-
բնական պատճառներս հաւա-
սոյ , և խորհրդոց . և ասի ա-
հետարանական օրէն : Մարդ-
կայինն է՛ , որ եղեալ է՝ ի մար-
դկանէ : Մարդկայինն բաժանի
ի յեկեղեցականն , և ի յաշխար-
հականն : Եկեղեցականն , որ
և կանոնական ասի , է՛ այն ,
որ եղեալ է՝ ի յեկեղեցւոյ . այ-
սինքն , ի պապէն , ի սինոդո-
սաց , ի հայրապետաց , և ի
յեպիսկոպոսաց : Եշխարհականն ,
որ և բաղաբական ասի , է՛ այն ,
որ եղեալ է՝ ի յաշխարհական
մեծանորաց , այսինքն . ի կայ-
սերի . ի թագաւորի . ի դքսի ,
ի բաղաբապետի . և ի յաշխար-
հական դատանորաց :

Յորժամ մեծանորք ինքնա-
կայք են , և բացարձակք . մա-
նանանդ եթէ զիշխանութիւն
իւրեանց ոչ են ընկալեալք ի ժո-
ղովրդենէ , այլ ի ՔԷ , յայն-
ժամ օրէնք , և պատճառներս
օրինապէս հրատարակեցեալք .
իսկոյն պարանանդեն զհնազան-
դեցեալս , ոչ նայելով ի հաւա-
նումն նոցին . այսինքն . անկա-
խապէս ի հաւանութե , և ի
յնդուռնանսն նոցին պարանան-
դեն զնա , զի ընդունիցին : Քան

զի սոյնպիսի իշխանք, և մեծա-
նորք ոչ կախին ի ժողովոյ-ենէ,
մանաւանդ պապն, որ ոչ ըն-
կարաւ զիշխանութի իւր ի ժո-
ղովոյ-ենէ. այլ ի Քէ:

Սարդ-կային օրէնք, և պա-
տմ-իրանք, զորս դնեն այնքիկ,
որք են մեծաւ-որք. և ունին զի-
շխանութի. կարեն պարտաւո-
րել, և պարաւանդել. ոչ միայն
ի ներքոյ պատժոյ. այլ և ի
ներքոյ ծանր, կամ Թեթև մե-
ղաց: Եւ զպատճառն է՝ զի ամ
իշխանութի կարգեալ ի վերուստ
է. և զի Քն ասէ, որ ձեզ լսէ,
ինձ լսէ, և որ զձեզ անարգէ.
զիս անարգէ: Ուստի մինչ Մ
Տրն մեր տունեալ է՝ մեծաւ-ո-
րաց զիշխանութի, և պատուի-
րեալ է՝ զի հաազանդ-եցինք նց.
պարտինք նց հաազանդել, և
հպատակիլ: Երբ պարաւան-
դութիս այս այնքան է՝ որքան
պահանջի ի հարկաւ-որուէ. առ-
դիտեալ վաղձան, կամ ի բա-
նականութէ նիւթոյ, կամ ի
կանաց նոցին. զորս կարեն զե-
կուցանել, և ծանուցանել մեզ
բանք նոցին, պարագայք իրաց.
և խոհեմ մեկնութիք խնաստնոց:

Սանաւանդ-ակիանք նշանք,
յորոց կարեմք իմանալ, Թէ օրէնս
պարաւանդէ ի ներքոյ ծանր
մեղաց. են սք. ծանրութի նիւ-
թոյ, զօրութի բառից. զո՞ր
օրինակ. հրամայեմք. արդելու-
մք. պատու-իրենք զօրութի սք
հաազանդ-ութէ, կամ զօրութի
ուխտի. կամ երդման, սպառ-

կապէս հրամայեմք, ծանրապէս
պատու-իրենք. և այլք սոյնպի-
սիք, մեծութի պատժոյ. որ
սպառնի, զո՞ր օրինակ. նորմք.
իջուցումն ի կարգէ. յաւ-խտե-
նական անէծք. մշտնջենաւ-որ
աքսորանք, մահ. և այլք սոյնպի-
սիք. և սովորութի իմաստնոց,
և երկիւղածաց, որք սոյնպէս
խմանան:

ՊՐԸ. Ե ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յաղագս Եւթմայի պատմ-իրանաց
և օրինաց:

Եւթմայ օրինաց.
և. պատմ-իրանաց
խմանին նորա, որք
ենթարկին նոցա. և
պարաւանդ-ին պա-

հել զնս: Երբ որք պարտին
պահել զօրէնս, և զպատու-ի-
րանս, են այնքիկ. որք են հա-
զանդ-եցեալք, և ունին բանա-
ւորութի: Խնդ-րի առաջինն,
զի մեծաւ-որք այնոցիկ պատու-ի-
րեն, որոց իշխեն. և տիրեն:
Երբ ունին զիշխանութի ի վր
հաազանդ-եցելոց իւրեանց. և
ոչ ի վր այլոց: Ուստի հաազան-
դ-եցեալքն են պարտականք հո-
ւ. և հպատակ լինիլ պատու-իրա-
նաց նց: Խնդ-րի երկրորդն.
բանդի օրէնն, և պատու-իրանքն
առ այս տունեալ լինին, զի ուղ-
ղիցեն զայնոսիկ, որոց տունեալ
լինին: Ուստի խնդ-րեն, զի իցեն
բանաւ-որք, և անձնիշխանք:
Ղաարձեալ, բանդի տունեալ լի-
նին

նին այնպիսի , որք պարտին հնա-
զանդել : Երբ այնքիկ են ըն-
դունակք հնազանդութե . և
հարատակութե . որք են բանա-
ւորք , և անձնիկանք :

Պատուհրանք , և օրէնք , որք
հային ի բացորոշեալ տեղի ինչ ,
նչ պարաւանդ են զայնոսիկ , որք
են արտաբոյ այն տեղւոյ , այլ
միայն զայնոսիկ , որք անդ քառ-
նին : Եւ պատճառն է՝ բանդի
նչ հային ի յանձնս . այլ ի տե-
ղիս :

Պատուհրանք . և օրէնք , որք
հային ի յանձնս . և ոչ ի տեղի ,
յամենայնուրեք պարաւանդ են
զայնոսիկ , որք պարտին նոցա
հնազանդել :

ՊՐԵՆ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս եղանակի , որով պարտին պահել
պատուհրանք :

Ետնհրանն , որ հրատայե-
ղսեր . առ լրումն իւր ,
խնդրե զսեր : Քանզի
սերն է՝ զգոյացութե նր :

Օր ք օրինակ պատուհրանն .
որ հրատայե սիրել զԸ : Եւ
նապէս զի լրումն , և կատարումն
պատուհրանի իցե արդիւնա-
ւոր , պարտի լինիլ հանդերձ
սիրով : Քանզի առանց սիրոյ
նչ կարենք արդիւնաւորել ա-
ռաջի Ը . ըստ այնմ Պօղոսն :
» Եթէ ունիցիմ զամ հաւատաւ ,
» մինչև զերկնս փոփոխելոյ , և
» զսեր ոչ ունիցիմ , ոչինչ եմ :
» Եւ եթէ ջափեցիմ զամ զինչս

» իմ աղքատաց , և մատնիցեմ
» զմարմնս իմ յայրումս , և զսեր
» ոչ ունիցիմ , ոչինչ օգտիմ :
» Եւ այլ առ կատարումն այլոց
պատուհրանաց , ոչ խնդրե սեր ,
որպէսզի եթէ կատարիցենք զնս
առանց սիրոյ , մեղանշիցենք :
» Քանզի պատուհրի գոյացութի
ներգործութե , զորն է՝ պա-
տուհրան , և ոչ վաղձան : Ուս-
տի յորժամ առի , պատուեալ
զհայր քո , և զմայր քո , պա-
տուհրի միայն պատիւ , որ
պարտի լինիլ հօր , և մօր : Այլ
որոյ որ պատուե զհայր , և
զմայր , ըսու զպատուհրանս
այս :

Եւ կատարումն պատուի-
րանաց նաե ոչ խնդրե դիտա-
ւորութիւն , որով որ դիտեցե-
վճարել զնր : Քանզի ոչ պա-
տուհրի դիտաւորութիւն այս ,
այլ գոյացութի գործոյ : Ուստի
որ առնե զգործ , ըսու զպա-
տուհրան : Սակայն խնդրե , զի
կամիցիմք , և դիտեցենք առնել
զայն որ է՝ պատուհրեցեալ . զոր-
ք օրինակ , լսել զպատարադ ,
պահել զպահս , պատուել զճ-
նօղս . և այլ : Քանզի հրա-
մայն մեզ , զի պահեցենք զպա-
տուհրանս մարդկօրէն , և մար-
դկային եղանակաւ : Քանզի
տուեալ լինին մարդկանց , և
նչ անամոնց , տուեալ լինին բա-
նականաց , և ոչ անբանից :
Երբ մարդկօրէն , և բանակա-
նաբար գործեն զիր ինչ է՝ կա-
միլ , և դիտել առնել զայն :

Սիով ներդրութեմք կարեմք վճարել զբազում պատուհրանս, եթէ ունիցին զնոյն վաղձանս: Ուստի որ պարտականէ օգնել ծնողաց իւրոց կացուցելոց ի յետին նեղութիւն, ի բնական պատուհրանս, ի յԲՃային պատուհրանս, և ի յերդմանս: Եթէ օգնիցէ նոյն, միով ներդրութեմք զամենեւեան ասացեալ պատուհրանս վճարեսցէ: Օ՛ ի նոյնէ՝ վաղձան ամենեցուն:

Յորժամ բազում մեծանորք, և օրհնատիրք զնոյն ինչ քառուկերն ընդ նոյնովք պարագայիւր, շարժեալք ի նոյնոյ վաղձանս, և ի նոյնոյ շարժողական պատճառէ: Եւ յայնժամ եթէ որ ոչ պահիցէ զսոյնպիսի պատուհրանս նիւթականապէս միայն զանազանս: Իսկ տեսականապէս նոյնս, զմին միայն մեղք գործէ: Բանդի լինի մի միայն չարութիւն: Իսկ եթէ պատուհրանք իցեն տեսականապէս զանազանք, այսինքն, ունիցին զգանազան շարժողական պատճառս, որ յանցանէ զնորք, գործէ զբազում մեղս, բանդի յանցանէ զբազում պատուհրանք: Սակաւի պատուհրանք, որք տեսականապէս զանազանք են, բազումք են: Ուստի որ անհրաժեշտ ընդդէմ նոյն, զբազում չարութիւն առնէ: Սակաւապէս բազմաման պատուհրանք, եթէ չընդունին ի վերայ բազում իրաց, Թմնով զանազանից: Ուստի որ ընդդէմ տոյնպիսեաց գործէ,

առնէ զբազում յանցանս: Բանդի առնէ զբազում չարութիւն:

Որ ունի զյաղժելի, և զմեղադրելի տգիտութիւն, այսինքն, կարելի, և պարտական էր գիտել, և ուսանիլ: Սակայն զանցարար, և ոչ կամեցաւ ուսանիլ, եթէ գործիցէ ընդդէմ պատուհրանաց: մեղանցէ: Բանդի տգիտութիւն սորա՝ մեղադրելի է, և հետեւապէս չար գործն այն, որ ի տգիտութիւն հետեւի, մեղադրելի է, և համարի կամեաւոր: Իսկ որ ունի զանյաղժելի, և զանմեղադրելի տգիտութիւն, որ է՝ այն. որ ոչ կարաց յաղժիլ, եթէ ոչ պահիցէ զպատուհրանս: ոչ մեղանցէ: Բանդի որով տգիտութիւն տոյնպիսութիւն՝ անմեղադրելի: նոյնով և գործ, որ ի տգիտութիւն հետեւի, է՝ անմեղադրելի: Բանդի ոչ համարի կամեաւոր: Սակայն առ կամեաւորութիւն խնդրի ճանաչումս:

Որ վն երկիւղի առնէ զայն, որ ներքստայ, և պարզապէս է՝ չար, մեղանցէ, Թէպէտ երկիւղ մահու իցէ: Բանդի պարտութեմ առնել մեռանիլ, բանձէ առնել զայն, որ ներքստայ է՝ չար: Ուստի որ վն երկիւղի մահու չապ, մեղանցէ: Բանդի չապն ներքստայ է՝ չար: Սակայն նաւաղի չարութիւն: Բանդի նաւաղի անձնիշխանութիւն: Օ՛ ի երկիւղն նաւաղեցուցանէ՝ զանձնիշխանութիւն: Իայց գտանին ոմանք պա

պատուիրանք , որք ոչ պարա-
ւանդեն մինչև իման : Աւ-
տի , որ վս երկիւղի մահու ոչ
կատարե զսոյնպիսիս , ոչ մե-
ղանչէ : Վս որոյ որ վս եր-
կիւղի մահու ոչ լսե զպատա-
րագ յաւուր այսմիկ , յորում
պարտի լսել , ոչ մեղանչէ :

Ար ոչ կարե պահել զհրա-
մայեցեալս , եթէ ոչ պահիցէ .
ոչ մեղանչէ : Քանզի ոչոր պա-
րանանդի , կամ պարտաւորի
առ անկարելին : Աւտի որ ոչ
կարե դնալ յեկեղեցին , և լսել
զպատարագ . յաւուր կեւրա-
կէի , եթէ ոչ երթիցէ , ոչ մե-
ղանչէ : Սակայն պարտի կա-

տարել , որքան և կարե :

Ար արձակեալէ՝ ի պարտա-
ւորութե պատուիրանապահու-
թե , հրամանաւ մեծանորի ,
որ ունի զիշխանութի արձակե-
լոյ ի պարտաւորութե պատու-
իրանապահութե , վս արդար
պատճառի , եթէ ոչ պահիցէ
զպատուիրանս , ոչ մեղանչէ :
Քանզի օրինակ որ մեծանորն ,
որպէս ունի իշխանութի պա-
րանանդեւոյ դոր առ պատու-
իրանապահութի . այսպէս և
ունի իշխանութիւն արձակելոյ
զսոյնս , քան արդար պատ-
ճառի , ի պարանանդութենէ
պատուիրանապահութե :

Բ Ն Ձ Ն Ռ Ռ Մ Ն Ե Ը Կ Ը Ռ Ը Ը

Յաղաքս Ըջաբանական առաքինութեց , և պա-
տմէիրանաց նոցին :

Սաբանական առաքի-
նութիք են այնորիկ ,
որք անընդ-միջապէս
Ըջ հային : Սորա
երեք են , և են այսորիկ , հա-
ւատ , յոյս , և սէր : Ուստի
զընձեռուս այս անձատեմք յե-
րիս մատենան : Յառաջին մա-
տենի ճառեցուք զհաւատոյ :
Յերկրորդ մատենի ճառեցուք
զյուսոյ : Եւ իյերկրորդ մատենի
ճառեցուք զսիրոյ :

ՍԵՆՆԵՆ ՌՌՄՈՒՆ

Յաղաքս հաւատոյ :

Իմատենի այսմիկ ճառեցուք
զինքենէ հաւատոյ , զպատմ-
ւիրանաց նորին , և զայնց ամե-
նեցուն , որք զմանէ մտածիչ
կարեն . ի ձեռն զանազան
պրակաց :

ՊՐԸԿ ԸՌՌՄՈՒՆ

Թէ զինչ իցէ հաւատ :

Ըհատն է՝ անշայտ , և
ստոյգ ճանաչումս Ըջ
այնոց : Կամ այսպէս
սահմանի : Հաւատն է՝
հոգևոր գերբնական
ուսակութի հեղեալ ի մեզ ի
ԸՄՄ , որ յօժարեցուցանէ զմեզ
աներկբայապէս հաւատալ զայ-
նոսիկ , զորս ծանոց մեզ Ըջ :
Կամ այսպէս սահմանի . հա-
ւատն է՝ անձնիշխան հաւանու-
մս , որով ստուգապէս , և աներ-
կբայապէս հաւանիմք յայտնե-
լոցս ի ԸՄՄ :

Յայցանէ , զորս հաւատա-
յեալք պարտին բացադուրբար
հաւատալ , տմանք հարկաւորք
են հարկաւորութի միջոցի , և
վաղձանի , այսինքն , այնպէս
հարկաւորք են , Թէ առանց
ծանօթութե նոցա , Թէպէտ
աղիւսութի նոցին չեալ իցէ ան-
մե-

մեղադրելաբար , ոչ կարելիք
 ժամանել առ վերջին վաղձան
 մեր: Սոյնպէս հարկաւոր է՝ նախ
 այս , հաւատալ , Թէ դոյ ԼՃ ,
 և Թէ հատուցանէ զստատացել
 վարձն այնոցիկ , որ պահեն ըզ-
 պատուհրանս նր : Բայց այնմ
 Պօղոսի . բայց առանց հաւա-
 տոյ անհարէ՛ հաճոյ լինիլ ԼՃ .
 այլ հաւատալ արժան է՝ այնմ ,
 որ մերձենայ առ ԼՃ , Թէ է՛
 ԼՃ , և որք խնդրենն զնա ,
 լինի պարգևատու : Երկրորդ
 զինի բաւական հրատարակման
 աւետարանի , հարկաւորութի
 միջոցի , և վաղձանի հարկաւոր
 է՝ այս , հաւատալ զՔրիստոս , և
 զերրորդութի . այսինքն , հա-
 վատալ զխորհուրդ մարդեղու-
 Թէ , և զխորհուրդ երրորդու-
 Թէ . հաւատալ Թէ որդին ԼՃ
 եղեալ է՝ մարդ , և Թէ ի՞նչ
 են երեք անձինքն , և մի ԼՃ
 ութի : Ոմանք հարկաւորք են
 հարկաւորութի պատուհրանի ,
 այսինքն այնպէս հարկաւորք են ,
 Թէ եթէ զանոնք առնիցեմք
 ուսանիլ զնա , մահացու մեղօք
 մեղանշելիք , և կորուսանելիք ըզ-
 վերջին վաղձան մեր . իսկ եթէ
 անմեղադրելաբար ոչ գիտի-
 ցելիք զնա , տակաւին կարելիք
 ստանալ զվերջին վաղձան մեր :

ԼՃ հաւատացեալ իւր եղա-
 նակաւ , և ըստ կարողութեան
 իւրում հարկաւորութի պա-
 տուհրանի ինկղոյ մահացու
 մեղաց պարտական է՝ գիտել
 զայսոսիկ , այսինքն . զհանդա-

նակն հաւատոյ . այսինքն ,
 զհաւատամն , զտէրունական
 աղօթն , այսինքն , զհայր մերն .
 զպատուհրանս տառն պատգա-
 մաց , և եկեղեցւոյ , զխորհուր-
 դս եկեղեցւոյ , մանաւանդ
 հարկաւորս , զոր օրինակ զմիւր
 տուութի , զհարողութի , և
 զապաշխարութի : Իսկ զայս
 յայնժամ , յորժամ կամի զնոսա
 ընդունիլ : Պարտի գիտել զհա-
 դանակն հաւատոյ : Քանզի
 պարտի գիտել զհաւատն իւր ,
 զոր դաւանն : Երդ հարկաւոր
 իրք հաւատոյն մերոյ պարտ-
 նակին ի հանդանակին : Պարտի
 գիտել զտէրունական աղօթն ,
 քանզի պարտի գիտել զկերպ
 աղօթելոյ , և զայնոսիկ , զորս
 պարտի յուսով ինդրել ի՞նչ ԼՃ :
 Երդ զայսոսիկ ամենեսեան ու-
 տուցանէ տէրունական աղօթն :
 Պարտի գիտել զպատուհրանս
 տառն պատգամաց , և եկեղե-
 ցւոյ : Քանզի պարտի գիտել
 զպատուհրանս , զորս պարտի
 պահել , զի ստանալոյ զկեանս
 յաւիտենականս : Երդ պատու-
 հրանք , զորս պարտի պահել ,
 զի ստանալոյ զկեանս յաւիտե-
 նականս , են պատուհրանք տառն
 պատգամաց , և եկեղեցւոյ :
 Պարտի գիտել զխորհուրդ միւր
 տուութի , զի պարտի ճանաչել ,
 Թէ զի՛նչ ընկալեալ իցէ ի՛ձեռն
 սր մկրտութի , և Թէ ո՛րքան
 հարկաւոր իցէ զի մկրտութեան
 մարդկան , և Թէ ո՛րպէս պարտի
 հոգալ , զի այլ ընդունիցին զնա :

Եւ զի պարտի ճանաչել զդուռն , ընդ որ մտանէ որ յեկեղեցին , և լինի անդամ Քրի : Պարտի գիտել զխորհուրդ հաղորդութե , զի պարտի ճանաչել , Թէ զինչ պարտի առնել , զի արժանապէս ընկալցի զնա , և Թէ զինչ ընդուռնի , զիմի զդատաստան անձին իւրոյ ուտիցէ , և ըմպիցէ : Պարտի գիտել զխորհուրդ խոստովանութե , զի պարտի գիտել , և ճանաչել զայն , որով վերաստանի Ընթին արդարացուցիչ շնորհ , որ կորուսան մեղք : Պարտի գիտել և զայլ խորհուրդս , յորժամ զնս ընդուռնի , զի պարտի ճանաչել , Թէ զինչ ընդուռնի :

ՊՐԵԿ Ե Ր Կ Ր ՈՐԴ :

Թէ երբ պարաւանդիցէ պատուիրան հաւատոյ , պսիքն , Թէ երբ պարտիցիմք առնել զգաւանութի հաւատոյ :

Ընկունք , որք անեալք են ի մեջ հաւատացելոց , յորժամ հասանին ի բանաւորութի ,

և ճանաչեն զխորհուրդս հաւատոյ , և իմանան , Թէ հաւատայն զնս հարկաւորէ մի փրկութե , յայնժամ պարտահան են , և պարաւանդին ելուզանել զներգործութի հաւատոյ , և կատարել զպատուիրան հաւատոյ : Քանզի յայնժամ պարաւանդէ զնս պարտի

տուիրան հաւատոյ : Քանզի հրատարակեցեալ պատուիրանն յորժամ ծանուցեալ լինի բանաւոր հաղանդեցելոց , պարտաւորէ , և պարաւանդէ զնս : Աւտի եթէ ոչ ելուզանիցեն յայնժամ զներգործութիւն հաւատոյ , դորձեացեն զմեզս մահացուս :

Ընհաւատք , յորժամ բաւականապէս ճանաչեն զճնարարութի հաւատոյ , և զատուրի աղանդոյն իւրեանց , յայնժամ պարտաւորին , և պարաւանդին հաւատալ , և եթէ ոչ հաւատայցեն , մեղանչեացեն ընդդէմ հաւատոյ : Քանզի օրինաւոր պատուիրանն , որ է հրատարակեցեալ , բաւականապէս առաջադրեալ այնմիկ , որում է՝ առաջադրելի , պարաւանդէ , և որ ընդդէմանայ նախ , մեղանչէ :

Յորժամ լինի պատերազմ ընդդէմ հաւատոյ , այնպէս Թէ ոչ կարենք յաղթել , եթէ ոչ դաւանմամբ հաւատոյ , և ելուզմամբ ներգործութե հաւատոյ , պարտիմք դաւանիլ տիւ , և ելուզանել զներգործութի հաւատոյ : Քանզի այլ ազգ անկանիմք ի յորդայթ անհաւատութե :

Կանանապ յորժամ լինի պատերազմ ընդդէմ այլոց առաքիլութեց , և ոչ կարենք յաղթել , եթէ ոչ հաւատով , պարտիմք ելուզանել զներգործութի հաւատոյ : Քանզի ազատէ զմեզ

ի յորդայութե մեղանշեոյ :

Յորժամ պարաւանդիմք ելլուզանել զներգործութի առաքինութե, որ եմթադրէ, և խնդրէ զներգործութի հաւատոյ, զոր օրինակ, զներգործութի յուսոյ, սիրոյ, և ապա շնարութե, յայնժամ պարտիմք ելլուզանել զներգործութի հաւատոյ : Քանզի որ պարաւանդի առ առաքինութի ինչ, նաև պարաւանդի առ այն, որ հարկաւորապէս նախանդրի :

Յորժամ հասանիմք ի ժամ մահու, պարաւանդիմք ելլուզանել զներգործութի հաւատոյ, զի պարտիմք ելանել ի յայնժամ հանդերձ յուսով հաւատոյ, և զի յայնժամ պաշարեն զմեզ զանազան փորձութիք, որոց յաղթեսցուք զօրութե հաւատոյ :

Պարաւանդէ ևս զմեզ պատուիրան հաւատոյ, յորժամ առնելի է՝ դաւանութի հաւատոյ արտաքսանք : Օր պարտին առնել ի ժամանակի իւրում այնորիկ, յորոց պահանջէ սքեկեղեցին :

Հասարակաբար խօսելով բնական օրինաւ պարաւանդիմք դաւանիչ արտաքսապէս զհաւատն, յորժամ լինի շահ եղբարց, և պատիւ Բ: Եթէ լինիցի դաւանութի, իսկ եթէ ոչ լինիցի դաւանութի, կամ բառնի պատիւն, որ փայլէ Բ, կամ լինի անիրաւութի ընդդէմ Բ,

նմանապէս կամ բառնի շահն, որ կարէր լինիլ եղբարց, կամ լինի նոցին փասս : Օր օրինակ, յորժամ հաստատին հաւատացեալքն ի հաւատս, յորդորին առ մարտիրոսութի, անհաւատք դան ի հաւատ, և Եփեսոսեորի ի մեզ, և լինի պատիւ կրօնի, և հաւատոյն մերոյ, եթէ լինիցի դաւանութի, իսկ եթէ ոչ լինիցի դաւանութիւն, թուլանան մարդիկ ի հաւատոյ, գայթաղղին, կամ պակասին ի հաւատոյ, նուազին քրիստոնէայք, նուազի քրիստոնէութի, հայոցի Ե, անարգի օրէնն մեր, և այլ սոյնպիսիք լինին : Եւ այնու ի սոյնպիսի պատահման պարաւանդիմք արտաքսապէս, և յայտնանք դաւանիչ ըզհաւատն, քանզի զայս սրահանջէ Եփեսոսեորի, և ընկերաւ սիրութի : Այնչի ներգործութի առաքինութե յայնժամ երևի պատուիրեցեալ, յորժամ է՝ հարկաւոր առ փաղճան պատուիրանի : Երդ փաղճան պատուիրանի սերն է՝ : Ուստի յորժամ ներգործութի ուրուք առաքինութե հարկաւոր է՝ առ սերն, յայնժամ պարտի ելլուզանիլ ներգործութին այն : Երդ ի յասացեալ պատահման ներգործութի հաւատոյ հարկաւոր է՝ առ սերն : Ուրեմն պարտի ելլուզանիլ : Եւ այսով ի յասացեալ պատահման պարտական եմք դաւանիչ արտաքսանք :

Եւ զմի խիղճ մտաց մերոց իւրեք

իւ իբ կերպիւ դատապարտեցէ զմեզ շուրջ զայսու ստորաւական պատճառներովն , յոյժ լաւազայն է' , եթէ յամ առաւ փանդամ 'ի յառաւօտուն , մանաւանդ 'ի յառաւ տերունական տօնից , կատարեալ , և ջերմեռանդ հաւատով ասիցեմք զհաւատամն , և այսպէս զոր հանապազ զուղիղ հաւատն մեր դաւանիցեմք : Եւ զի հաւաքիցեմք զբազում արդիւնս , ոչ պարտիմք հայիլ 'ի պարտս , և ապա՝ առնել զդաւանութի հաւատոյ , այլ առաւել բան զպարտս , պարտիմք 'ի յառաւ բազմիցս ելուզանել զներկործութի հաւատոյ , խորհելով զխորհուրդս հաւատոյ :

ՊՐԸԿ ԵՐՐՈՐԴ:

Թէ զինչ ասելի է' զարտաքին ուրացութի հաւատոյ :

Բանիւ , կամ արարողութի , կամ այլով արտաքին նշանաւ , ուրանայ զհաւատն , մեղանչէ ընդդէմ հաւատոյ , զի , ասէ Քս . որ ուրացի զիս , առաջի մարդկան , ուրացայց , և ես զնա՝ առաջի հօր խոյ : Եւ պատճառն է' զի որ ուրանայ զճշմարիտ հաւատն առաջի մարդկան , բանիւ , կամ արարողութի , կամ իւր նշանաւ , հաւարի անհաւատ , և դայթապղեցուցանէ զհաւատացեալս , և առնէ զմի ինչ , որ նշանակէ

զներքին ուրացութի . բանիւ բանք , արարողութի , և նշանք , որովք որ ուրանայ առաջի մարդկան զճշմարիտ հաւատն , նշանք են ներքին ուրացութե . զի եղեալք են , զիս նշանակելոյ զներքին ուրացութիւն : Ուստի մինչ չար է' ներքին ուրացութի , հետեւապէս և արտաքինն , որ է' նշան ներքնոյն , եղիցի չար : Այսան որոյ որ արտաքսապէս ուրանայ զճշմարիտ հաւատն , առնէ զչար ինչ , և հետեւապէս մեղանչէ :

Պարծեալ ցուցանի , Թէ որ արտաքսապէս ուրանայ զճշմարիտ հաւատն , մեղանչէ : Եւս , յորմէ հետեւին զնաք , չար է' , և որ առնէ զնա՝ , մեղանչէ : Իսկ 'ի յարտաքին ուրացութե հետեւին բազում զնաք : Ուրեմն արտաքին ուրացութի չար է' , և որ առնէ զնա՝ մեղանչէ : Փորագոյն ցուցանի , բանիւ 'ի յարտաքին ուրացութե ուրուք , լինի զնա եղբարց հաւատացելոց , զիս թկարքն դայթապղին , և Թուրանան 'ի հաւատոյ , և դուքի հետեւեցին չարօրինակի այն , որ արտաքսապէս ուրացաւ : Ի ինի զնա ճշմարիտ օրինի . զի լինին նա՝ նախապէս , հաւոյն Բ , ուրախաման անհաւատք , և աւարդի ճշմարիտ հաւատն : Ի ինի ևս զնա ինքեան ուրացողի . զի դնի 'ի յորդայթի առնելոյ զբազում չարութիւնս , և անօրէնութիւն , և անկանելոյ 'ի ներ-

քոյ յաւիտեանական դատապարտութե:

Բոր նա՝ ուրանայ բանիւ զճնարիտ հաւատն , որ ասէ , թէ ոչ ընդունի զճնարիտ հաւատն , այլ զսուտն . կամ թէ ոչ կամի մնալ ի ճնարիտ հաւատն , այլ կամի ելանել ի նմանէ , և մտանել ի սուտն . կամ թէ ոչ ճանաչէ զճնարիտ հաւատն , այլ միայն զսուտն . կամ թէ ասէ զայլս սոյնպիսի բանս :

Եւ ուրանայ արարողութեք զճնարիտ հաւատն , որ առնէ զայնպիսի դործս , որք են յատուկք սուտ հաւատոյն , որպէս զի , որ առնէ զայնպիսի դործս , համարիցի ի կողմանէ սուտ հաւատոյն : Օ՞րօքինակ , խնկարկելն , և երկիրպագանելն կռոց , և այլք սոյնպիսիք :

Եւ ուրանայ նշանիւք , որ ունի , և պահէ յինքեան զայնպիսի նշանս , որք են նշանք սուտ հաւատոյն , որպէս զի որ ունի զսոյնպիսի նշանս , համարիցի ի կողմանէ սուտ հաւատոյն . զորօքինակ , զգեանալ զգգեստս , որք են նշանք սուտ օրինի , կամ զայլս սոյնպիսիս առնելն : Ուստի յայնմանէ ամենայնէ , զի նշանիցէ , պարտիմք հրաժարիլ , եթէ իցէ նշան ուրացութե ճնարտի հաւատոյ : Սակս որոյ եթէ ինքն ոչ դաւանի իցէ նշան ուրացութե , պարտիմք դաւանիլ արտաքսապէս : Իսկ զայնտիկ ամենեւեան , որք ոչ են նշանք ուրացութե , կարեմք

առնել : Ուստի եթէ պահելն զճնարիտ հաւատն , և թաղութանն զնա՝ առ ժամանակ ինչ , շահաւոր երևիցի , և այս ոչ իցէ նշան ուրացութե . կարեմք թաղութանն զնա՝ , և ի թաղութանն ոչ մեղանշեմք : Եւ մանապէս եթէ ի ժամանակս հարածանաց , պատշաճաւոր երևիցի փախելն , կարեմք փախել . առանց մեղանշելոյ . զի այս ոչ է՝ ուրանալ զհաւատն , այլ յայտնել զնա : Սակայն հովիւն պարտի մնալ , և ոչ փախել , յորժամ նր մնայն շահաւոր է՝ ոչ խարաց : Իսկ եթէ փախելն շահաւոր իցէ , պարտի փախել :

Յորժամ թաղութանն զհաւատն ոչ է՝ նշան ուրացութե , այլ եթէ թաղութանիցեմք առ ժամանակ ինչ , լինի օգուտ եղբարց , աճի փառքն ԲՄ , դարին հարածանք , շիջանի խստութի բռնաւորաց , հանդս տանան հաւատացեալք , առաւել ներապրդի ճնարտութի , ոչ միայն կարեմք առ ժամանակ ինչ թաղութանն զնա՝ , այլ և լաւագոյն է՝ թաղութանն . և պարտաւորիմք ի խոհեմութե առնել զայս :

Ոչ խնդրեալ ի բռնաւորաց , և ոչ ներապրդեալ ի հոգեոյն սրբոյ , և ոչ փորձեալ զինքն , արդեօր կարիցէ հատկերել տան ջանաց , կամաւ ընծայել զինքն յանդգնութիէ՝ , և անխոհեմութի :

ՊԻՐԷԿ ՉՈՐԻՈՐԴ :

Յաղագս անհաւատութե :

Նհաւատութիւնէ՝ յուռութի իմն , որ հակադրի հաւատոյ : Աւտի որ ոչ հաւատայ , ասի անհաւատ : Ս անտորոյ մինչ հաւատնէ՝ աներկբայանց հաւանին յայտնելոցն իյլ՝ անհաւատութիւն եղիցի ընդդիմաբն ծանուցելոցն իյլ՝ :

Լքրեակէ անհաւատութիւն , մինն ասի բացատական , մինն պակասական , և միւսն ընդդիմական , որէ՝ կատարեալ , և իսկական անհաւատութի , և ասն յարմարի վերոյառացեալ տարմանն :

Բացատական անհաւատութիւնէ՝ այն , զոր ունին այնոքիկ , որք զոչինչ երբեք լուսն զհաւատոյ : Սոյնպիսի անհաւատութե այնոքիկ ասին անհաւատք , որք ոչ լուսն երբեք զբարոգութի հաւատոյ : Սոյնպիսի անհաւատութի ոչէ՝ այնքան մեղք . որքանէ՝ պատիժ մեղաց : Քանզի եթէ սոյնպիսի անհաւատքն առնէին զայն , որ ի սիրտս նց դրեալ կայ , և զոր ճանաչեն բնական լուսով , և որում տեղեակք են օրինօք բնութե , Ը ոչ Թագուցանէր նց զճնարիտ հաւատն , այլ առաքէր առ նս զբարոգիս , և ծանուցանէր նց զատոյդ հաւատն :

Պակասական անհաւատութիւնէ՝ այն , զոր ունին այնոքիկ , որք ունին զմեղադրելի տպիտութի , և մոլորութի ի վր երաց , զորս պարտինք հաւատալ : Որք ունին զսոքիտութի ի ծուլութե շուրջ զիրօք հաւատոյ , և ոչ խօսին ընդդէմ հաւատոյ , որպէս պղերդ մանկունք ուղղափառաց , և պղերդ ուղղափառք , որք ծուլանան ուսանիլ զիրս հաւատոյ , զորս պարտին ուսանիլ . Թէպէտ մեղանչեցեն ընդդէմ հաւատոյ , այնուղի ծուլանան , և ոչ պահեն զպատուիրան հաւատոյ , սակայն ոչ են անհաւատք : Քանզի ոչ ուրանան զիրս հաւատոյ , այլ միայն լուլանան ուսանիլ զիրս հաւատոյ , և երուցանել զներդործութիւն հաւատոյ : Աւտի պակասականապէս անհաւատք նք ասին , որք մեղադրելի տպիտութե խօսին ընդդէմ հաւատայ :

Ինդդիմական անհաւատութիւն այնէ՝ , որով որ անդդնաբար ընդդիմանայ հաւատոյ : Սոյնպիսի անհաւատութիւն ունին այնոքիկ , որք զբաւականանց առաջադրեցեալ հաւատն անարգեն , կամ անդդնաբար ընդդիմանան հաւատոյ , զոր բաւականաց ծանեան Կոյ ճշմարիտ : Սոյնք օրինակ հերետիկոսք , և այլք սոյնպիսիք անհաւատք :

Ինդդիմականն երրեակէ՝ , միննէ՝ հեթանոսական . ուստի ասի հեթանոսութի . միննէ՝

հրէա-

հրեական . ուստի ասի հրէութի
և միւսն հերետիկոսական . ուս-
տի ասի հերետիկոսութի :

Հեթանոսութիւնէ՝ անհա-
ւատութի իմն , որ անդ-գնաբար
ընդ-դիմանայ հաւատոյ բաւա-
կանամբ առաջադրեցելոյ , բայց
տակաւին ոչ ընդ-ունեցելոյ :

Հրէութիւնէ՝ անհաւատու-
թի իմն , որ անդ-գնաբար ընդ-
դիմանայ հաւատոյ բաւակա-
նապէս առաջադրեցելոյ , և
ընդ-ունեցելոյ ի յօրինակի :

Հերետիկոսութիւնէ՝ անհա-
ւատութի իմն , որ անդ-գնա-
բար ընդ-դիմանայ հաւատոյ
բաւականամբ առաջադրեցելոյ ,
և ի ճշմարտութե ընդ-ունեցելոյ :

Որ ուրանայ զմի մասն հա-
ւատոյ , կամ զոմանս , բայց ոչ
զամենեսեան , հերետիկոս ասի .
իսկ որ ուրանայ զամենեսեան ,
և զբոլոր հաւատն , ուրացող
ասի : Օ դ՛րօրինակ . նեատորա-
կանք հերետիկոսք կոչին . զի ոչ
սուրանան զբոլոր հաւատն . իսկ
յուշանոս , ուրացող : Քանզի
ուրացաւ զբոլոր հաւատն :

Եկեղեցւոյ պատմութեանէ՝
ոչ ընտանեկցաբար համաբնա-
կիլ ընդ հրեայս . ոչ գնալ ըն-
տանեկցաբար ի ընդ-ունելու-
թիս , և ի խրախուծիս նոցա ,
այսինքն ոչ լինիլ նոցա խրախա-
նակից : Ոչ ընտանեկցաբար ըն-
կերակցիլ նոցա ի բաղանիս . ոչ
ունիլ զնոս ի բժիշկս . բայց ի հար-
կրթէ . ոչ ընդ-ունիլ զդեղս առ-
ւելալս ի նոցանէ . նա և արգե-

լանին քրիստոնեայք մտոցանել
զորդիս հրէից ի տունս իւրեց ,
արգելանին ծառայել նոցա , և
ունիլ զնոս ի տեարս . արգելա-
նին ի հրապարակական պաշտո-
նս ընդ-ունիլ զնոս : Օ դ՛րօրինակ
ի պատարադս , և ի յամուսնութի :

Ըրգելանին ուտել զբաղալմս
նոցա . արգելանին ևս գնալ ի հար-
սանիս . ի տօնս , և ի ժողովր-
դանոցս նոցա , և խաղալ , և թռիլ
ընդ նոս : Եւ պատճառնէ՝ զի
պահեսցի արժանապատուութի
քրիստոնէական կրօնի , և զի մի
լիցի ընտանեկցութի ընդ հրե-
այս . և զի բարձցի յորոգայթ
խեղածիւրութե :

Հերետիկոսութի նրբաբար
խօսելով այսպէս սահմանի ի
վարդապետաց . անձնիշխան , և
անդ-ուզն միջորութի իմացակա-
նին ընդ-դէմ հաւատոյ յայսմիկ ,
որ ընկալաւ հաւատն , այսինքն ,
նա , որ անձնիշխան կամօք ան-
դ-գնաբար մոլորի մտօք ընդ-դէմ
հաւատոյ ընդ-ունեցելոյ , է՝ հե-
րետիկոս : Ուստի երկու իրք
խնդրին առ հերետիկոսութի ,
միսն իբրեւ զսիւթական ինչ , և
միւսն իբրեւ զտեսական : Իբրեւ
զսիւթական ինչ , խնդրի մոլո-
րութի մտաց , և իմացականին .
այսինքն , թիւր դատաւարան
մտաց : Իբրեւ զտեսական ինչ .
խնդրի անդ-գնութիւն : Ըրդ-
յայնժամ ոչ անդ-գնաբար մոլո-
րի , յորժամ բաւականամբ ա-
ռաջադրեցէ իրի ընդ-դիմանայ ,
կամ յետ բաւական ճանաչման

Ճշմարտութե , ոչ Թողու զին-
լուութի իւր : Օրօրօրինակ .
նա՛ , որում այնպի առաջագրի
իրն հաւատոյ , Թէ ոչ կարե
խոհեմաբար տարակուսիլ զնա-
նէ , այլ եմթագատե գոյ խո-
հեմաբար հաւատալի . եթէ
տակաւին ընդդէմանայցէ , և
ոչ ձգիցէ զմոլորութի իւր , ան-
դգնաբար մոլորի ընդդէմ հա-
ւատոյ : Վնանապէս , որ բա-
ւականապէ ծանեաւ , Թէ ընդ-
հանրական եկեղեցին Վրի զն-
երհանն վարդապետէ . տակաջն
տակաւին զիւրն ոչ Թողու ,
այլ հետուի նմա՛ , անդգնաբար
մոլորի ընդդէմ հաւատոյ , և է՛
հերեաթկոս : Մոլորութի սոյն
պիսւոյէ՛ անդուգն , բանցի ա-
ռանել համարի զդատաստան
մտաց իւրոց , բան զեկեղեցւոյն ,
որ է՛ սիւն , և հաստատութիւն
Ճշմարտութե , և բանցի զդա-
տաստան եկեղեցւոյ , որ է՛ ան-
վանելի ի դրանց դժոխոց , ոչ
համարի բաւական հիմն հաւա-
տալոյ :

Որ ոչ անդգնաբար մոլորի
ընդդէմ հաւատոյ . և է՛ պա-
տաստ հաղանդեցուցանել
զկարծիս իւր դատաստանաց ե-
կեղեցւոյ , և պատրաստ է՛ ձգել
զկարծիս մտաց իւրոց , եթէ
ճանաչիցէ զսոս դոյ ընդդէմ հա-
ւատոյ , և ոչ անդգնաբար ջա-
տագով լինի վս կարծեաց իւրոց ,
եթէ իտգիտութե իւրմէ զիր
ինչ ընդդէմ հաւատոյ կարծի-
ցէ , չէ հերեաթկոս : Վրանցի

ոչ մոլորի անդգնաբար , այլ մի-
այն իտկարութե մտաց : Վայց
նա՛ որ պարտի զգուշանալ , զն
մի կարծեցէ զիր ինչ ընդդէմ
հաւատոյ իւրի կերպիւ , զի նա՛
կերպիւ իցէ մաբուր հաւատ
իւր :

Լճ մահաւատութի , Թէ
հեթանոսութի իցէ , Թէ հրե-
ութի , և Թէ հերեաթկոսութի ,
է՛ մահացու մեղք : Վրանցի
ընդդէմանայ Ճշմարտին հաւա-
տոյ :

Որ տարակուսի , և երկբայի
ի վր հաւատոյ , առնէ զմեղս
մահացուս : Վրանցի անիրաւի
ընդդէմ աներկբայ Ճշմարտու-
թե հաւատոյ :

Որ դնէ զինքն իյորոգայթի
անհաւատութե , կամ կենցա-
ղավարելով ընդ անհաւատս ,
կամ լսելով զբարոզս նց , կամ
ընթեռնելով զգրեանս նց , կամ
հակաճառելով ընդ նս , և կամ
այլով ճանապարհաւ , գործէ
զմահացու մեղս : Օ ի մտանէ
իյորոգայթ իորուսանելոյ զհա-
ւատն :

ՍՄՏԵՐՆԵ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Յաղագս Յոսոյ :

Դմատենի այսմիկ ճառեսցուք
գինքնէ Յոսոյ , զպատճեւրա-
նաց նորին , և զայնց առնե-
ցուն , որք զնանէ մտածել
կարեն ի ձեռն զանազան պրա-
կաց :

ՊՐԼԿ ԼՈՒ ԼՋԻՆՆ:

Թէ զինչ կցէ յոյս:

Ոյսն է՝ ԼՃաբանական գերբնական առաքինութի իմն, հեղեայ իմեղ իՆԼՆ, որով ի վեր քան զամ փափագելիս, փափագիմք ԼՆ, և ԼՃայնոց, այսպէս Թէ պատրաստք գտանիմք առանել կորուսանել զամ ինչ. քանԹէ զԼՃ, և զԼՃայինս: Եւ յինքն, է՝ գերբնական առաքինութիւն իմն, որով յեցեալք ի վր ԼՃային օգնականութե, յուսամք ստանալ զկեանս յաւիտեանականս:

Պատուհրան Յուսոյ պարաւանդէ, յորժամ մարդոյ հասերոյ ի բանաւորութի առաջադրի ԼՃ, և երանութի ի բերե վերջին վաղձան, յոր պարտի դիմել, և դնալ: Քանզի հրատարակեցեալ պատուհրանն բաւականամալ առաջադրեցեալ, և ծանուցեալ այնմիկ, որ է՝ Եւթակայ պատուհրանի, պարաւանդէ զնա՝: Սինչ ուրեմն մարդն, որ հասեալ է ի բանաւորութի, է՝ Եւթակայ ԼՃային պատուհրանին, և հետեւապէս պատուհրանի Յուսոյ. պատուհրան Յուսոյ բաւականապէս առաջադրեցեալ նմա, պարաւանդէ զնա:

Պարծեալ, զի յորժամ ԼՃ ի բերե վերջին վաղձան բաւականապէս առաջադրի բանաւոր մարդոյ, պարտի մարդն փա-

փապիլ նմա: Լպտութեմս պարտի յուսալ ինա: Ուրեմն յայնժամ պատուհրան Յուսոյ պարաւանդէ զնա:

Պարծեալ, զի յորժամ բաւանոր մարդոյ բաւականապէս առաջադրի ԼՃ, յայնժամ պարտի մարդն զինքն առ ԼՃ դարձուցանել ամ եղանակաւ. որով կարէ: Իսկ յուսով կարէ զինքն առ ԼՃ դարձուցանել: Ուրեմն յորժամ մարդն հասանի ի բանաւորութի. և ԼՃ բաւականապէս առաջադրի նմա, պարտի զինքն յուսով առ ԼՃ դարձուցանել: Ուրեմն յայնժամ պատուհրան յուսոյ պարաւանդէ զմարդն:

Պարծեալ, զի յորժամ հասանիմք ի բանաւորութի, պարտիմք սկսանիլ արդիւնաւորիլ. քանզի լինիմք ընդունակք արդեանց: Իսկ առանց Յուսոյ ոչ լինին արդիւնք: Ուրեմն պարտիմք յուսալ:

Պարտուհրանն Յուսոյ պարաւանդէ և-ս, յորժամ ի ներքոյ պատուհրանի պարտական եմք ելուզանել զներդործութի աղօթից, ապախարութե, սիրոյ, և այլոց սոյնպիսեաց: Քանզի առանց Յուսոյ սոյնպիսի ներդործութիք ոչ կարին լինիլ:

Նա և-ս պատուհրանն Յուսոյ պարաւանդէ, յորժամ սոյնպիսի պատերազմ յարուցանի, որ ոչ դատարի, եթէ ոչ ելուզմամբ ներդործութե Յուսոյ. որպէսզի եթէ ոչ ելուզանիցի ներ-

ներգործութի Յուսոյ, իոյ յորդայթ հաւանութե մեղաց:

Պ Ր Ը Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ .

Յաղագս մեղաց, որք լինին ընդդէմ Յուսոյ:

Քառնել փառագի իրաց երկրայնոց, քան Թէ երկնայնոց, այնպէ Թէ պատրաստէ՝ փան երկրայնոցն Թողուլ զերկնայինս, և ցանկայ հանապաղ Ժող աստ, և Թողուլ զերկինս: Սէղանսէ ընդդէմ յուսոյ: Քանզի շիտԹէ զիրս յուսային: Այնպիսի փառագիայն միկ, զոր պարտի Թողուլ. և Թողու զայն, որում պարտի փառագիլ: Ղարձեալ զի Թողու զայն, որէ՝ փաղձան իւր, և մերձնայ այնմիկ, որ ոչ է՝ փաղձան իւր, որ է՝ յոյժ մեծանկարգութի:

Որ առնել յուսայ իմարդիկ, քանԹէ իյԼԸ, կամ առնել յուսայ իստեղծում քանԹէ իստեղծօրն, կամ հաւատարապէս յուսայ իստեղծում, և իստեղծօրն, մեղանսէ ընդդէմ յուսոյ. քանզի անհրաւելութիւն ընդդէմ ԼԵ, քանզի զատեղծօրն ստորագրատէ կամ հաւատարի ստեղծումաց:

Որ յուսահատի իյԼԵ. ի փրկութե, ի ստացմանէ յաւանական փառաց, ի յօգնակաւութե ԼԸային շնորհաց, ի

յուղղութե կենաց, և ի Թողութե մեղաց, և ի յայնոց սոյն պիտեաց, գործէ զմեղս մահացուս: Քանզի առնէ անհրաւելութի ողորմութե, գթութե. և մարդասիրութե ԼԵ:

Որ ուսայ զայն, որէ՝ անկարելի, և հակառակի ԼԸային սովորական օրինի: Օրորինակ, յուսայ զԹողութի առանց զղջման, առանց խոստովանութե, և առանց ապաշխարութե. յուսայ զկեանս յաւիտեանականս, առանց արդեանց, և առանց պահման ԼԸայնոց, և եկեղեցական պատճիրանաց. գործէ զմեղս մահացուս. զի անհրաւել ընդդէմ հրամանացն, և օրինադրութեցն ԼԵ:

Որ ուսայ ի զօրութիւն իւր, ջանալով ստանալ զփրկութի, և դնալ յերկինս բնական զօրութեք իւրովք, առանց ԼԸային օգնականութե, և շնորհաց, մեղանսէ ընդդէմ Յուսոյ: Քանզի անհրաւել ընդդէմ ԼԸային շնորհաց:

Ոչ միայն պարտիմք ի բաց ձգել զանկարգ յոյս, զյուսահատութիւն, և զմեղանշական ծուլութի, որ լինի զերուզմանէ ներգործութե Յուսոյ, այլ և պարտիմք ջանալ, զի բազմիցս յաւուր դարձուցանիցեն ի մեղքարժուանս յուսոյ յարմարութե լով զմեծութի յաւիտեանական փառաց, ստատկապէս ցանկալով մշտնջենաւոր երանութե, հաստատապէս յԼԸ յապաւնիւն:

լով, և մեծ փառազանօք երկնայնոցն փառադելով, զի հաւաքեցեմք զբազում արդեւանս իյերկինս:

ՄԱՏԵԱՆ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս սիրոյ:

Ի մատենս այսմիկ ճառեսցուք զինքենէ սիրոյ, և զայնց ամենեցուն, որք պատկանին սիրոյ, ի ձեռն զանազան պրտկաց:

ՊՐԷԿ ԼՈՒ ԼՋԻՆ:

Թէ զինչ կցէ սէր:

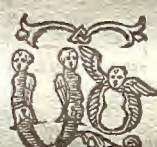
 Սէրն է՝ հաճութի, և ախորժութի սիրողի առ իրն սիրեցեալ: Երբեակ է՝, մին առ ցանկութե, և է՝ այն, որով զոք սիրեմք քնմեր. մինն առ բարեկամութե, և է՝ այն, որով զոք սիրեմք քնիւր, այսինքն կամելով նոսա զբարի, և միմն առ սիրելութե, և է՝ այն, որով երկուք զիրեարս սիրեն, կամելով միմենաց զբարի: Օ իրն այն, զոր սիրեմք քնիւր, կրկնակի կարեմք սիրել. կամ այսպէս, Թէ տակաւին շարակարգի առ այլ ինչ, քն որոյ սիրի. կամ Թէ այլ ինչ, այլ այլք ամենեքեան առ նա շարակարգին, և քն նր սիրին, և սէրն ի նա՛մ հանգչի, և մնայ, և այլ ոչ յառաջ ընծանայ: Իրն, որ երկրորդ կերպիւս սիրի, իբրեւ վերջին վաղ

ճան սիրի: Իսկ որ առաջին կերպիւս սիրի, ոչ սիրի իբրեւ, զվերջին վաղճան:

Սէրն, որով սիրեմք զՄ, առ Մատիւութի, որով սիրեմք զեղբարս առ եղբայրասիրութի, և որով սիրեմք զԹշնամիս, առ Թշնամասիրութի: Ուստի խօսեսցուք զսոցանէ ի վայր:

Ըստ սէրն պատկանի առնել զբարի սիրեցեալ իրի, և ոչ վնասել նա՛մ: Ուստի աստ խօսեսցուք ևս զհոգեւոր, և զմարմնաւոր ողորմութենէ, որովք առնեմք զբարի, և զատելութե, և զգայթաղութե, որովք առնեմք զվնաս:

Յաղագս Մատիւութե:

 Սիրութի է՝ սէր, որով ի վեր բան զնա՛մ ինչ սիրեմք զՄ, և զայս ամենայնս քննր, կամելով նա՛մ զնա՛մ բարի, քն անհուն կատարելութե նր, այնպէս Թէ առանել սիրեցեմք զնա՛մ, բան զմեզ, բան զհայր, բան զմայր, բան զեղբայր բան զքոյր, բան զկին, բան զուստր, բան զդուստր, բան զբարեկամս, և բան զինչս, և զայսոսնի ամենեւեան սիրեմք քն նորա, և պատրաստ եմք զրկիլ յայսցանէ ամենեցունց քն սիրոյ նր, եթէ հարկաւոր եղիցի: Եւ պատճառն է. զի զայն, բան զնա՛մ ինչ առանել պարտիմք սիրել, որ է՝

որ է՝ բան զամ ինչ առաւել բա-
րի , և զիս այն , զայլ ամ ինչ
պարտիւք սիրել , որ է՝ վերջին
վաղձան : Եւր Մէ՛ն առաւել
բարի , բան զամ ինչ : Քանզի
նա՛ է՝ աղբիւր բարութե , և
խումբի ամ կատարելութեան :
,, Ուստի ասի , Թէ չիք որ բա-
,, րի , բայց մի Մէ՛ն : Կանանայ
Մէ՛ն՝ վերջին վաղձան ամ իրաց
բառ այն : Ես եմ առաջին , և
վերջին : Ուրեմն զՄէ՛ն բան զամ
ինչ պարտիւք առաւել սիրել ,
և զայլ ամ սիրելի զիս նք սիրել :

Պատուիրան Մատարութե
պարաւանդէ զմեզ ի ներքոյ
մահացու մեղաց սիրել զՄէ՛ն
վեր , բան զամ ինչ : Պարա-
ւանդէ ի ներքոյ մահացու մե-
ղաց . զի է՝ մեծ , և առաջին
պատուիրան , և կարէ կոչիլ պա-
տուիրան պատուիրանաց , և է՝
լուսն օրինաց , և վաղձան պա-
տուիրանաց : Իսկան կախեալ
կան ամ օրեւք , և մարդարեւ :
Պարաւանդէ սիրել զՄէ՛ն ի վեր
բան զամ ինչ . բանզի պատու-
ւորի ի սք գիրս , սիրել զՄէ՛ն
յամ սրտէ , յամ անձնէ , յամ
մտաց , և յամ զօրութե : Որ է՝
ի վեր բան զամ ինչ սիրել : Եւ
պարտի տոյալէս սիրել , զի պար-
տի երբե զվերջին վաղձան սիրել :
Եւր վերջին վաղձան առաւել
պարտի սիրել , բան զամ միջոցս ,
որք առ նա շարակարգին :

Յորժամ հասանի մարդ ի
բանաւորութի , և բաւականա-
պէս ձանաչէ , Թէ Մէ՛ն ա-

մենամեծ , և անհուն բարի , և
Թէ իննանէ ունի զամ բարի ,
և Թէ զամ ինչ պարտի նա՛ն ,
յայնժամ պատուիրան Մատա-
րութե պարաւանդէ զնա՛ն : Եւ
պատճառն է՝ , զի ի բոլոր կեանս
իւր պարտական է՝ ծառայել Մ-
որդեական սիրով : Ուրեմն պար-
տի ելուզանել զներգործութի
սիրոյ շուրջ զատուծով , յորժամ
հասանի ի բանաւորութիւն , և
ձանաչէ զՄէ՛ն հայր և , և զհիւքն
որդի Մ : Քանզի զի՛արդ-
կարէ ծառայել Մ-յ որդեական
սիրով , առանց ելուզման ներ-
գործութե սիրոյ : Պարաւանդ .
զի յորժամ մարդն հասանի ի
բանաւորութի , բաւականապէս
առաջադրի նա՛ն սիրելի Մային
անհուն բարութի , ի ներքոյ
պատուիրանի , զի սիրեցէ զնա՛ն :
Ուրեմն պարտաւորի սիրել զնա՛ն :
Պարաւանդ . զի յորժամ մարդն
հասանի ի բանաւորութի , չիբե-
վերջին վաղձան առաջադրի նա՛ն
Մէ՛ն : Ուրեմն պարտի յարել
նա՛ն : Իսկ յարի Մ-յ երբե վեր-
ջին վաղձանի ի ձեռն սիրոյ :
Ուրեմն պարտաւորի սիրել զնա՛ն :

Պարաւանդէ և ս պատուիրան
Մատարութե , յորժամ եթէ ոչ
ելուզանիցեմք զներգործութիւն
սիրոյ , անկանիւք ի յորդայն-
ատելոյ զՄէ՛ն : Օ ո՛ր օրինակ ,
յորժամ պաշարէ զմեզ պատե-
րազ Մատարութե , այնպէս
Թէ ոչ կարեմք յարել նա՛ն ,
եթէ ոչ ելուզեմք ներգործու-
թե Մատարութե . պարաւան-

դիմք յայնժամ ելուզանել զներ-
գործութի Մասիրութե:

Կաւ պարանանդէ պատո-
ւիրան Մասիրութե, յորժամ
պարանանդիմք կատարելապէս
զղջալ. զորօրինակ, ի կէտ
մահու, յորժամ ոչ գտանի խոս-
տովանահայր: Քանզի ի կէտ
մահուան, յորժամ ոչ գտանի
խոստովանահայր, պարանան-
դիմք կատարելապէս զղջալ,
այսինքն, մի սիրոյն Մ, և թէ
իցենք ի մեզս: Ս անցի յայն-
ժամ ոչ գտանի այլ ճանապարհ
Թորութե մեղաց, և փրկութե:
Եւ թէ մի է՞ր յայնժամ պա-
րանանդիցիմք ելուզանել ներ-
գործութի սիրոյ, պարճառն է՞
այս. բանցի կատարեալ զղլումս
ներկակէ յիսկեան զսեր Մ: Օ
ի յայնժամ կատարեալէ զղ-
լումս, յորժամ զղլամք մի սի-
րոյն Մ, այնպէս թէ եթէ
պակասիցի շարժողական պատ-
ճառս այս, յայնժամ զղլումս
այլ ոչ կատարեալ. այլ անկա-
տարասի:

Եմանապէս պատուիրան Մ
Մասիրութե պարանանդէ զմեզ
ի կէտ, մահուան բացարձակա-
պէս առեցերոյ: Քանզի յայն-
ժամ պարտիմք ընտրել մեզ զս-
տուգագոյն ճանապարհ փրկու-
թե: Երդ ստուգագոյն ճա-
նապարհ փրկութե է՞ Մասի-
րութի: Օ ի զոչինչ ունիմք
զերագոյն, և Մ հաճոյագոյն
բան զՄասիրութի:

Պատուիրան Մասիրութե

պարանանդէ ևս, ոչ յոյժ յա-
մեցուցանել զներգործութիւն
Մասիրութե: Քանզի յոյժ
յաճախ է՞ պատուիրան Մ
սիրութե ի սուրբ գիրս, և է՞
գլուխ, և վաղճանն ամ պատո-
ւիրանացն Մ, և լրումս ամ
օրինաց, և մարգարէից: Ուս-
տի նշան է՞, թէ յոյժ պարա-
նանդէ: Ուրեմն որ խիստ յա-
մեցուցանէ զներգործութի Մ
Մասիրութե, մեղանչէ ընդդէմ
այսր պատուիրանի: Ուրեմն
զիմի յանդիմանիցէ զմեզ իւր
կերպիւ խորճ մտաց մերոց, ի
յերեկոյն, և ի յառաւօտու ջա-
նացուք ելուզանել զներգոր-
ծութի Մասիրութե, մանա-
նանդ ի յառաւօտու, ընծայե-
լով Մ զմեզ, զխորհուրդս,
զբանս, զգործս, և զամ, որ
ինչ մեր է՞, և առաջագրելով ի
բաց կալ յամ մեղաց, և ի յամ
չարութե, և առնել զամ բա-
րի, զոր կարացուք, մի սիրոյն
Մ: Եւ զի գանձեսցուք զբա-
ղում գանձս ի յերկինս, ջանա-
ցուք յար ելուզանել զներգոր-
ծութի Մասիրութե ի սուրբ,
և ի գիշերն, և բազմիցս ի յա-
ւուր:

ՊՐԵԿ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղաքս մեղաց , որք ինն ընդդէմ
ԼՃաբիրութե :

Ը սիրէ զեր ինչ առա-
ւել քան զԼՃ , կամ
հաւատար ԼՃ , ծան-
րապէս մեղանչէ ընդ-
դէմ ԼՃաբիրութե . քանզի յոյժ
անիրաւի ընդդէմ ԼՃային ան-
հուն բարութե , և անհուն կա-
տարելութե , որ է՝ ՚ի վեր քան
դաւ ինչ սիրելի :

Որ ոչ երուզանէ զներդործու-
թի ԼՃաբիրութե յայնմիկ ժա-
մանակի , յորում պարաւանդի
երուզանել զներդործութի ԼՃ-
աբիրութե . այլ զանց առնէ ,
ծանրապէս մեղանչէ ընդդէմ
պատուհրանի ԼՃաբիրութե :
« Բանդի առնէ զպատուհրանա-
զանցութի ընդդէմ մեծի պա-
տուհրանի :

Որ ոչ սիրէ զԼՃ իբրեւ զվեր-
ջին վաղձան , և ոչ սիրէ զնա՝
նախապետաբար քն իւր , այլ
քն այլոյ իրեք , ծանրապէս մե-
ղանչէ ընդդէմ պատուհրանի
ածաւորութե , զի առնէ ԼՃ
զմեծ անիրաւութի : « Բանդի
ստորագրատէ զԼՃ ստեղծուա-
ծոյ :

Որ առնէ զԼՃ ատելութե
չարակամութե , և Թշտամութե ,
և առնէ զիրս ԼՃայինս , և զայ-
նոսիկ , որովք պատուի , և փա-
ռաւորի ԼՃ , զոր օրինակ զիրս
հոգեւորս , յոյժ ծանրապէս

մեղանչէ ընդդէմ պատուհրանի
սիրոյ : « Բանդի ամենեւին ուղ-
ղապէս ընդդէմ ԼՃ մեղանչէ :
Եւ քանզի մեղքս այս ուղղակի
հակադրի սիրոյն ԼՃ :

ՊՐԵԿ ԶՈՐ Ի ՈՐ Դ :

Յաղաքս եղբայրաբիրութե :

Ղ բայրաւորութի է՝
սէր , որով սիրեմք
զընկերս մեր , կա-
մելով , և առնելով
նց զհոգեւոր , և
զմարմնաւոր բարիս ըստ կարո-
ղութեան մերում ՚ի ժամանակի
իւրում , և ջանալով ազատել զնս՝
՚ի հոգեւոր , և ՚ի մարմնաւոր Թը-
շտաւութեց . յորս գտանին ,
կամ յորս կարեն անկանիլ , ըստ
կարողութե մերում ՚ի ժամա-
նակի իւրում :

ԼՃս է՝ կարգ սիրոյ , իւրա-
բանչիւրդք յետ սիրելոյ զԼՃ ,
պարտական է՝ նախ սիրել զինքն
որքան առ հոգեւոր բարիս ,
այսինքն , կամելով ինքեան զհո-
գեւոր բարիս , և ջանալով ստա-
նալ զնոյնս , և գտաղեալնս
պահել . ապա՝ սիրել զընկեր
իւր , որքան առ նոյն բարիս .
այսինքն , կամելով , և ըստ կա-
րողութե իւրում ՚ի ժամանակի
իւր առնելով նախ՝ զառաջեալ
բարիսն : Յետայնորիկ սիրել
զինքն որքան առ մարմնաւոր
բարիս . ապա՝ զընկեր իւր որ-
քան առ նոյնս : Եւ վերջապէս
սիրել զինքն որքան առ արտաքին
բարիս :

բարիս, ապա՝ զընկեր իւր որքան
առնոյն բարիս: Պարտական է՝
սիրել զինքն, և զընկեր իւր: **Օ** ի **ԼՃ** պատուէրէ ասելով.
սիրեցես զընկեր քո իբրեւ զանձն
քո: Աւր պատուիրի և սէր ին-
քեան, և սէր ընկերի: Վասն
պարտի իւրաբանչիւրոք սիրել
զինքն, և ապա՝ զընկեր իւր, զի
ոչինչ է՝ մերձաւորագոյն ումեք
քան զինքն: Վասն պարտի ին-
դրել զհոգեւորն, և ապա՝ ըզ-
մարմնաւորն, զի հոգեւոր բարին
հարկաւորագոյն է՝ քան զմար-
մնաւորն: Վասն զներքինն, և
ապա՝ զարտաքինն. զի առանել
է՝ ներքինն քան զարտաքինն:

Ար զանփոյժ առնէ զփրկու-
թի հոգւոյ իւրոյ, և զառողջու-
թի մարմնոյ իւրոյ, այսպիսի թէ
զմեծ փաս առնէ անձին իւրում.
զո՞րօրինակ, պատճառէ ինքե-
ան զմահ, կամ թէ զծանր հի-
ւանդութի. և որ առանց պատ-
ճառի կորուսանէ զբարի համ-
բաւ, և զանուն իւր, և վարկ-
պարագի վատնէ, և մսխէ զինչս
իւր, մեղանչէ ընդդէմ սիրոյ,
որով պարտի սիրել զինքն. քան
զի սոյնախին ոչ սիրէ զինքն.
այլ առանել ատէ:

Ար փաստէ ինքեան հոգեւորա-
պէս, կամ մարմնաւորապէս,
մեղանչէ ընդդէմ սիրոյ, որով
պարտի զինքն սիրել. զի սոյն-
ախինն զինքն ատէ:

Ար առանել սիրէ զմարմնա-
ւոր բարիս, քան զհոգեւորս,
և վս մարմնաւորացն զանփոյժ

առնէ. կամ կորուսանէ զհո-
գեւորսն, մեղանչէ ընդդէմ սի-
րոյ, որով պարտի զինքն սիրել:
Քանզի ոչ պահէ զկարգ սի-
րոյ. այլ լինի անկարգ ի սիրելն:

Ար զանփոյժ առնէ զհոգեւոր,
և զմարմնաւոր բարիս ընկերի,
այսինքն, ոչ կամի օգնել նմա՝
հոգեւորապէս, կամ մարմնաւո-
րապէս, յորժամ պարտի, և
յորժամ կարէ զո՞րօրինակ, ի
վերջին հարկաւորութե, մեղանչէ
ընդդէմ սիրոյ, որով պարտի սի-
րել զընկեր իւր: Քանզի գոր-
ծէ զպատուիրանազանցութիւն
ընդդէմ եղբայրասիրութե:

Ար առանել սիրէ զմարմնա-
ւոր բարիս ընկերով, քան զհո-
գեւորս. և վս մարմնաւորացն
զանփոյժ առնէ զհոգեւորս,
մեղանչէ ընդդէմ եղբայրասի-
րութե. զի առանել սրտառի
հոգւոյ զհոգեւորս. քան զմար-
մնաւորս:

Ար փաստէ հոգեւորանց, կամ
մարմնաւորապէս ընկերով. մե-
ղանչէ ընդդէմ եղբայրասիրութե:
Քանզի ոչ սիրէ զընկեր իւր.
այլ ատէ զնա:

Ար առանել սիրէ զիւր մար-
մնաւորս. քան զհոգեւորս ըն-
կերով, և վս իւր մարմնաւորացն
զանփոյժ առնէ զհոգեւորս ըն-
կերի, այնպէս թէ կորնչի հոգի
ընկերի, մեղանչէ ընդդէմ կար-
գի սիրոյ: Քանզի առանել
պարտի սիրել զհոգեւորս ընկերի
քան զիւր մարմնաւորս: Վս որոյ
ի վերջին հոգեւոր հարկաւորու-

Թէ ընկերի, պարտիկ օգնել նմա՝, նաև հանդերձ ստոյգ որոգայթիւ մարմնաւոր մահուան մերոյ:

Հասարակաբար խօսելով. չէօրէն ստորագտնել զկեանս իւր զի կենաց այլոյ, զի մի լիցի անկարգութի ի սիրելն. ոակայն երբեմն յոյժ գովելի է՝ մեռանից զի կենաց այլոց. զորօրինակ եթէ որ մեռանիցի, զի կենաց իշխանս. կամ անձին, որոյ կեանքն է՝ յոյժ հարկաւոր, և շահաւոր նմանապէս եթէ որ մեռանիցի զի կենաց հասարակաց, կամ զի կենաց բարեկամս վասն Ընտրելոյ, մահաւանդ եթէ որ մեռանիցի զի կործնի, և զի հաւատոյ: Քանզի սոյնպիսիքն ունին զհամեստ պատճառս դնելոյ զանձինս իւրեանց վասն այլոց:

Իմեջ ընկերաց, զորս սիրելիք, պահելի է՝ կարգս այս, աշխնքն, առանել սիրելի է՝ այն, որ է՝ առանել բարի: Քանզի որ է՝ առանել բարի, արժանի է՝ մեծագոյն սիրոյ: Աւտի առանել սիրելի է՝ այր սք, բան զվատածար ծնող: Վնանապէս առանել սիրելիք են ծնողք, բանթէ որդիք, կամ կին: Ընանել սիրելիք են բարերարք, բանթէ այնորիկ, որոց արաւաք զբարիս: Իւ առանել սիրելիք են, որք առանել զուգակցեալք են ընդմեջ, բանթէ այլք:

Որքան առ բարիս, որք են պիտոյք զի պահելոյ զմարմնաւոր

կեանս, արտաքոյ յետին հարկաւորութե, նախ բան զան օգնելի է՝ կտն, բանզի է՝ մի մարմին ընդ առն իւրում, ապա՝ որդւոյ, յետոյ ծնողաց, և նախ հօր, ապա՝ մօր, յետայնորիկ եղբարոյ, և քերոյ, հոսկ յետոյ մերձաւորաց, ընտանեկցաց, և այլոց սոյնպիսեաց. իսկ ի վերջին հարկաւորութեան ծնողքն նախադատելիք են ամենեցուն, բանզի ծնողք ետուն զկեանս որդւոյ իւրեանց:

Որքան առ բարիս, որք պատկանին առ բաղաբական հաղորդակցութի, և մասնակցութի, նախադատելիք են այլոց բաղաբակիցք, բանզի յայսմիկ սեռի մերձաւորագոյնք են բան զայլս: Ի բարիս, որք պատկանին առ պատերազմական հաղորդակցութի, և ընկերակցութի, նախադատելիք են այլոց զինուորակիցք. բանզի յայսմիկ սեռի մերձաւորագոյնք են սոքա՝. ի բարիս, որք պատկանին առ հոգևոր հաղորդակցութի, և զուգակցութի, նախադատելիք են այլոց հոգևոր որդիք, հարք, և եղբարք, զի յայսմիկ սեռի սք են մերձաւորագոյնք:

ՊԲԸԿ ՏԻՆԴԵՐՈՐԴ:

Յաղագս Թնամասիրութե:

Թնամասիրութի է՝ սէր, որով սիրելիք զթնամիս մեր. կամելով նց զհոգևոր,

գեւոր, և զմարմնաւոր բարիս, ըստ կարողութե մերում՝ օգնելով նց հոգեւորապէս, և մարմնաւորապէս՝ ի ժամանակի իւրում, և ջանալով ազատել զնս՝ ի հոգեւոր, և ի մարմնաւոր թշուառութեց, նորս գտանին, և արգելուլ զայնսմիկ. յորս կարեն անկանիլ:

Պարանանդիմեք մեք սիրել նաև զԹշնամիս մեր: Քանզի հրա, „ մայի Քս ասելով: Որեցեք „ զԹշնամիս ձեր, բարի արա, „ ըէք ատելեաց ձերոց, և ա, „ զօթս արարէք ի փայտոցիկ, „ որք լլկեն զձեզ. և հարածեն: Եւ սայ պատճառն, ասելով: „ Օ ի եղիծիք որդիք հօր ձե, „ լոյ. որ յերկինս է: Օ ի զա, „ ըեգակն իւր ծագէ ի փայտ, „ դարոց, և մեղանորաց: Եւ զայլ պատճառ յառաջ ածէ. „ ասելով: Օ ի եթէ սիրիցեք „ զայնսմիկ, որք սիրեն զձեզ, „ զի՛նչ վարձք իցին. ո՛չ չապա, „ քէն և մաքաւորք զնոյն գործեն: Բացադրէ զատուցեալ „ պատճառն. ասելով: Եւ եթէ „ տացեք միայն ողջոյն բարե, „ կտուաց ձերոց. զի՛նչ անելի „ առնէք. ո՛չ չապարէն մաքսա, „ լորք, և մեղանորք զնոյն գործեն: Ս երջապէս եզրակացուցանէ, և հրամայէ. ասելով: „ Երդ եղերուք դուք կատա, „ ըեալք. որպէս և հայր ձեր եր, „ կամոր կատարեալ է: Յորոց բանից յայտնապէս երևին պատճառք, զի՛ն որոց պարտիմք

սիրել զԹշնամիս մեր: Եւ առաջին պատճառն է՝ այս. բանզի պատուհրէ Քս զսէր Թշնամեաց: Երկրորդն է՝. բանզի սէրն Թշնամեաց կացուցանէ զմեզ որդիս Ե: Երրորդն է՝. բանզի միջնորդութե սր նմանիմք հօր մերում, որ յերկինս է: Երրորդն է՝. փայ զի ի ձեռն սորա՝ որոյնք ի մաքաւորաց, և ի մեղանորաց: Չորրորդն է՝. բանզի է՝ անետարանական կատարելութի: Հինգերորդն է՝. բանզի է՝ պատուհրան նորոյ օրինի: Վ եցելորդն է՝. բանզի որպէս դժուարին է՝ ի կատարին, այսպէս առատ է՝ ի վարձատրին: Եթերորդն է՝. բանզի առնէ զմեզ հետեօղս Ք: Բանզի Քս ոչ միայն պատուհրեաց զայս. այլև իսկ գործով կատարեաց. ըստ այնմ: „ Հայր Թող սոցա՝ զի ոչ գի, „ տեն, զի՛նչ գործեն: Յորոց յայտ է՝, Թէ պարանանդիմեք սիրել նաև զԹշնամիս:

Որ զանոյն թառնէ զհոգեւոր, և զմարմնաւոր բարիս Թշնամեայ, ոչ կամելով օգնել նմա՝ ի ժամանակի իւրում, մեղանչէ ընդդէմ սիրոյ, որով պարտի սիրել զԹշնամիս: Բանզի պատուհրանազանցի ընդդէմ պատուհրանի, որով պարանանդիմեք սիրել զԹշնամիս:

Որ եյատելութե, և ի վրէժնորութե մասե հոգեւորապէս. կամ մարմնաւորապէս Թշնամեայ, մեղանչէ ընդդէմ պատուհրանի Թշնամասիրութեան:

Քանզի

Քանզի ո՛չ սիրէ զԹշնամիս .
այլ ատէ զնս :

Ար ո՛չ ներէ սրտիւ Թշնամեոյ ,
այլ պահէ ՚ի սրտի իւրում զխեթ
գոհասկայութի , զատելութի , և
զԹշնամութի , մեղանչէ ընդդէմ
պատուիրանս , որ ատէ , սիրէ
ցէք զԹշնամիս ձեր : Քանզի
անհնազանդի պատուիրանս
այսմիկ :

Ար ո՛չ ցուցանէ զնշանս սիրոյ
դէպ ՚ի Թշնամիս իւր , այլ զն-
շանս Թշնամութե : Օ դ՛րօրին-
ակ . ո՛չ ողջունէ զնս , ո՛չ խօսի
ընդ նոսա , և զայլս սոյնախնայ
առնէ , մեղանչէ ընդդէմ այսր
պատուիրանի . բանզի տայ զն-
շանս ատելութե :

Հասարակաբար խօսելով , նմ
որ պարտի ի ներքոյ պատուի-
րանի ցուցանել Թշնամեոյ զհա-
սարակ նշանս սիրոյ , և առնել
նմա զհասարակ բարերարութիւն ,
զորօրինակ . աղօթել ընդ նմա ,
առնել նմա զհասարակ ողոր-
մութի , առնուլ զբարւ . պա-
տասխանել նմա , առնել ընդ
նմա առ և թուր . և առնել նմա
զայն նմ , զոր հասարակաբար
քրիստոնեայն առնէ քրիստոնէի .
բաղադրացին բաղաբացոյ , և
մերձաւորն մերձաւորի , և ազ-
գականն ազգականի : Քանզի
դոյնապետս ուրանալ Թշնամեոյ
է՝ նշան ատելութե , Թշնամու-
թե , և վրէժխնդրութե . որ է՝
ընդդէմ սիրոյ , որով պարտի
սիրել Թշնամի : Բայց ո՛չ է՝
պարտական ցուցանել նմա ըզ-

մասնաւոր նշանս սիրոյ , և առ-
նել նմա զմասնաւոր բարերա-
րութիւն : Քանզի պարտական
է՝ հասարակ սիրով սիրել զնա ,
և ո՛չ մասնաւոր սիրով : Սակայն
մասնաւորապէս խօսելով , եր-
բեմն պարտի ցուցանել նմա ,
նաև զմասնաւոր նշանս սիրոյ .
և առնել նմա՝ զմասնաւոր բա-
րերարութիւն : Օ դ՛րօրինակ ,
յորժամ եթէ ո՛չ լինիցին մասնա-
ւոր նշանք սիրոյ , դայթագղին
եղբայր , և յորժամ դայստսիկ
պահանջէ փրկութի Թշնամեոյ ,
կամ յորժամ ո՛չ կարէ լինիլ Թշ-
նամեոյ կացուցելոյ ՚ի վերջին
հարհաւորութե , հոգևոր , կամ
մարմնաւոր նպաստաւորութի , և
օժանդակութի , առանց ցուց-
ման մասնաւոր նշանաց սիրոյ :
Քանզի եթէ ՚ի սոյնախնայ պա-
տահմանս ո՛չ լինիցին մասնաւոր
նշանք սիրոյ , եղիցի արտաքին
նշան ատելութե :

Ար ո՛չ ներէ Թշնամեոյ , որ
խնդրէ զԹողութի . մեղանչէ
ընդդէմ այսր պատուիրանի . զի
տայ զնշան ատելութե :

ՊՐԵԿ ՎԵՅԵՐՈՐԴ:

Յաղագս մարմնական ողորմութե :

Լոյս նական ողոր-
մութի է՝ առա-
քինութիւն , որ
յօժարեցուցանէ
զմեզ ողորմիլ Թշ-
նառաց , և ջանալ ազատել
զնս ՚ի Թշնառութեց նոցա :

E

Օ դ՛ր

Օրբօրինակ յօժարեցուցանէ զմեզ կերակրել զբաղցեալս. արբուցանել ծարաւելոց զգեցուցանել զմերկս. ժողովել զօտաւս. աղցելանել բանասարկելոց. տեսանել զհիւանդս. ազատել զգերիս. Թաղել զմեռեալս. և զայս սոխալիտիս առնել:

Պարտական եմք ի ներքոյ պատուիրանի առնել զմարմնական ողորմութի ընկերի, ըստ կարողութե մերում: Քանզի ի յանորն դատաստանի դատապարտելոց է՝ Քս զանողորմս: Բայտ այնմ: Յայնժամ ասացէ և ջայնոսիկ, որք ընդ ահեկէն իցեն. երթայք յիսէն անիծեալք ի հուրն յանկունական, որ պատրաստեալ է՝ սատանայի. և հրեշտակաց նր: Օ ի բաղրեայ, և ոչ ետուք ինձ ուտել: Ծաւանեցայ. և ոչ արբուցիք ինձ: Օտարեի, և ոչ ժողովեցիք զիս: Մերկ էի, և ոչ զգեցուցիք զիս: Հիւանդ էի, և ի բանտի. և ոչ տեսիք զիս:

Դարձեալ. բանզի եղբայրս սիրութի զայս պահանջէ: Ուստի ասէ սիրելի աշակերտս սքն Յօհաննէս: Որդեանք մի բանիւք, և լեզուօք սիրեցուք. այլ արդեանք, և ճշմարտութի: Դարձեալ ասէ. որ ունիցի զկեանս ինչ յաշխարհիս, և տեսանիցէ զեղբայր իւր կարօտեալ իւր. և փակիցէ զգութ իւր ի նմանէ զիմա՞րդ սերն ԼՃ իմանիցէ բնակեալ:

Կերգործութի ողորմութե

կրկնակի կարէ լինիլ. այսինքն. ներքտալէս. և արտաքտալէս: Կերքտալ լինի. յորժամ հայելով ի Թշուառութիս եղբարց. գթամք ինս, և ցանկեք ի մի Թշուառութեց նոյ: Լրտաքտալ լինի, յորժամ իսկ օգնեմք նոյ, ազատելով զնո ի Թշուառութեց երեսանց, և ըլլուցանելով զկարօտութիս նոյ: Ըս ներքին ներգործութի մտ որ պարտաւորի: Քանզի կարելի է՝ մտ ումեք: Ուստի անողորմութի, և անգթութի սրտի յուռութի է՝, և մոլութի, և մեղք, իսկ ողորմածութիս, և գթութիս է՝ առաքինութի: Բայց առ արտաքին ներգործութի նոյ պարտաւանդին, և պարտաւորին. որք ունին զինչս. և զբարիս: Ուստի որով զի պատուիրան ողորմութե պարտաւորիցէ զմեզ առ արտաքին ներգործութի. երկուք խնդրին. այսինքն. կարօտութի, և Թշուառութի եղբարց: Եւ բարիք մեր: Խնդրին կարօտութի, և Թշուառութի. բանզի աշխոյցիկ, որք ոչ ունին զկարօտութի. և զԹշուառութի, ոչ պարտաւորիսն առնել զողորմութի. զի ողորմութի լինի կարօտելոց: Խնդրին ինչք, և բարիք: Քանզի որ ոչ ունի զինչս, և զբարիս. փնտրէ կարաւոց օգնել այլում: Ըրդ եթէ որ ոչ կարէ օգնել, ոչ պարտաւորի օգնել. բանզի առ անկարելին ոչք պարտաւորի:

Մարմնաւոր բարիքն կրկնակեալ,

են , այսինքն , ոմանք հարկաւորք են . և ոմանք աւելորդք : Տարկաւորք են , որք պիտոյանան մեզ , և որոց կարգաւ ենք : Ի սոցանէ ոմանք հարկաւորք են առ կեանս , և են այսք , առանց որոց ոչ կարենք կեալ : Ոմանք հարկաւորք են առ կացութիւն մեր , և են այսք , որք վայելեն կացութե մերոյ : Եւելորդքն են այսք , որոց ոչ կարօտիմք . և են այսք , առանց որոց կարենք կեալ , և ունիմք զայն իմ , որ վայելէ կացութե մերոյ :

Կարօտութի , և Թշուառութի երկեակէ . մինն է՝ ծայրագոյն . մինն է՝ մեծ , և մինն է՝ հասարակ : Ծայրագոյնէ՝ այն , որով ոք կարօտի այնոցն , որք հարկաւորք են առ կեանս : Մեծն է՝ այն , որով ոք կարօտի այնոցն , որք վայելեն կացութե իւրում : Հասարակն է՝ այն , զոր ունին մութացիանք , և մութորք :

Ոչք պարտականէ՝ տալ յոչ զորումովի զայն , որ հարկաւորք է՝ առ կեանսն . այսինքն , առանց որոյ նա՝ ոչ կարէ կեալ : Քանզի զայս պահանջէ կարգ սիրոյ :

Որք ունին զանելորդ բարիս , պարտաւանդին օգնել , և օժանդակել այնոցն , որք են ի յետին նեղութիւն , և փութանս . քանզի յայսմիկ պատահանս յայտնաւ պարտաւանդէ պատուիրան մարմնաւոր ողորմութե : Պարտաւորին ևս օգնել այնոցն , որք են ի մեծ Թշուառութե , Թէ

պէտ չեցեն ի վերջումս . քանզի յոյժ յաճախէ՝ պատուիրան ոչ զորմութե՝ ի սք Գիրս : Սերեմն ոչ միայն պատուիրէ օգնել ի յետին նեղութե կացուցելոց , այլ և այնոցն , որք են ի մեծ Թշուառութե : Քանզի ինքն ոչ բացորոյժէ զանձնս : Բարձեալ զի կատարեալ սերն պահանջէ զայս : Եւս պարտաւանդին օգնել երբեմն մութորաց , և մութացիանաց . քանզի եթէ ոչ օգնեցենք նոց երբեք , անկցին ի մեծ Թշուառութի , և գուցէ ի վերջին կարօտութի :

Մեծատունք , որք անողորմաբար վարեն ի յինքեանց զաշխարհ , և են յոյժ ծրառք , և յոյժ սիրեն զարծաթ , են ի Թշուառ կացութեան : Մոյսպիսիքն դժուար մտանեն ի յաբբայութիւն երկնից : Քանզի ոչ ետ նոց Ը զապրանս , և զդեմարս առ ծրատութի նոց , այլ առ առատաձեռնութի ի ժամանակի իւրում : Մանաւանդ եպերելիք են , և անգոմեելիք , և յոյժ դատաւարարեելիք , եթէ զգութ իւրեանց փակիցեն դեպ ի յաշխարհ , և ի տանակս , և զինչս , և զապրանս իւրեանց մտնիցեն , և վատնիցեն ի յուսայնութիւն :

Պարտիմք առնել զողորմութի իմ կարօտելոյ , Թէ արդար իցէ , և Թէ մեղաւոր , Թէ հաւատացեալ , և Թէ անհաւատ . բուն զի իմ մարդիկք դորով բանաւորք , ընկերք մեր են :

Եւս , զոր տամք , ի յողորմութե

մութի, պարտի գոյ մեր . բան զի ի վիճ ընչեց ալոց ոչ ունինք իշխանութի : Սակայն իյեաին հարկանորութե ամ ինչ հասարակ է :

Նաև պարտինք լցուցանել զկարօտութիւն ծառայինք ԼՃ, որք առաքին ի ԼՃ . առ ի պաշտել մեզ զիրս ԼՃայինս, իբրև զպաշտօնեայս Վրի, և հաղարապետս խորոյն ԼՃ, և որք ուսուցանեն մեզ զճանապարհն կենաց, և վարդապետեն մեզ զիրս երկնայինս, և որք են ժիր մշակը եկեղեցւոյն Վրի : Վրանդի մշակն արժանի է՝ վարձու, և կերակրոյ իւրոյ : Լճնելի է՝ ևս ողորմութի կամանոր աղբատացն Վրի, որք զի սիրոյն Վրի կամաւ աղբատացեալքն . բանզի աղբատութի տոցա՝ յոյժ բանաւոր, և արդար է՝ մինչ լեալ է՝ զի սիրոյն Վրի :

Բաց ի պարտուց, պարտինք ևս առատաձեռք լինիլ, և կրթել զմեզ ի գործս ողորմութե : Վրանդի պարտինք լինիլ գթածք, որպէս և հայրն մեր երկնաւոր գթած է՝ : Ի իցուք ողորմածք, զի և մեք զողորմութիւն գտցուք : Լրացուք զողորմութի և յայնժամ, յորժամ ոչ եմք պարտականք . զի նմանեցուք հօր մերուս, որ առատապէս բաշխէ զողորմութի իւր, և ցանկ բացեալ է՝ զդուռն ողորմութե իւրոյ ամենեցուն :

ՊԲԼ Կ ԵՕԹ՝ ՆԵՐՈՐԴ :

Յաղագս հոգւոր ողորմութե :

Ոգևոր ողորմութիւն է՝ առաքինութի որ յօժարեցուցանէ զմեզ ցաւիլ ի վիճ հոգևոր Թշուառութեց եղբարց, ջանարով աղատել զնա ի Թշուառութեց իւրեանց . զի բօրինակ, բառնալ ի նոցանէ զտգիտութի, և զմեզս . որք են յատուկ Թշուառութիք :

Պատճառն հոգևոր ողորմութե յայնժամպէս դարակի, և ճանաչի ի սբ գրոց . զանգի ատեանն ի սբ անւտարանով . եթէ ,, մեղիցէ եղբարս բո . յանդի ,, մանեա՝ զնա : Յորմէ երևի, Թէ պարտաւորինք ի ներքոյ պատճառնի, ջանալ հանել զեղբարս ի մեղաց, և ի սրաւ ճառէ մեղաց . այսինքն, ի տգիտութե, յորժամ կարենք : Նաև եղբարս սիրութի զայս ի մենջ պահանջէ : Վրանդի զեւարդ կարէ լինիլ եղբարս սիրութի, եթէ Թողուցումք զեղբարս մեր կորնչիլ :

Պատճառն զհոգևոր ողորմութե առանել պարանանդէ . բան զպատճառն մարմնաւոր ողորմութե : Վրանդի առանել բարերարութի է՝ տալ զհոգևորն, բան զմարմնաւորն, զի առանել է՝ հոգևորն, բան զմարմնաւորն, և առանել շնորհարարութիւն է՝ աղատել ի հոգևոր Թշուառութեց,

Թեց, քանթէ ի մարմնաւորաց: Քանզի առաւել Թշնառութիէ՝ հոգեւոր Թշնառութիւն, քանթէ մարմնաւորն:

Պատճառն հոգեւոր ողորմութե նախապետաբար պաշտանդէ զմեզ առ զերկու իրս, այսինքն պարանանդէ զմեզ, ուսուցանել տգիտաց զբանս Մայիսս, և զճանապարհս յաւիտեանական կենաց. և խրատել, և կշտաբել, այսինքն. յանդիմանել սիրով զմեղաւորս: Մասնապարանդէ պատճառնս այս աղօթել վս այնոցիկ. որք են ի հոգեւոր Թշնառութիւն, և առնել զայն ամ, որով կարեմք արտահանել զեղբարս, և զընկերս մեր ի հոգեւոր Թշնառութեց:

Որպի պարանանդեցէ պատճառնս այս ներքսապէս, և առ ներքին ներգործութի, բաւականանայ հոգեւոր Թշնառութի ընկերի: Քանզի զներքին ներգործութիւն հանապազկարեմք առնել: Օրորօրինակ ցանկալ, և փափաղիլ ազատել զնս՝ ի Թշնառութե իւրմէ. կամիլ զազատումս նր, և աղօթել վս նր: Իսկ առ արտաքին գործ, խնդրի ևս ի մեր կողմանէ կարողութի օգնելոյ նմա: Քանզի առ անկարելին ոչ որ պարանանդէ: Ուստի առ ուսուցումս խնդրի գիտութիւն ի ուսուցանօղն. քանզի որ տակաւին չէ ուսեալ զիրս բրիստնեականս. ոչ կարէ ուսուցանել: Ուստի ոչ պարանանդի ուսու-

ցանել, այլ ուսանիլ: Իսկ առ յանդիմանումս բազումք խնդրին: Մասն խնդրի, զի գիտեցեմք, Թէ գործեալէ՝ զմեզս, և Թէ տակաւին ոչ է՝ ստրկացեալ, և կանգնեալ, այլ կրկնելոցէ՝ ըզնոյսս, քանզի ողորմութիւն առնելիէ՝ կարօտելոց, և ոչ այնոցիկ, որք ոչ կարօտին ողորմութե: Երկրորդ խնդրի, զի ոչ գտանիցի ընդ-ուշակագոյն որ, քան զմեզ, որ վարկանցի յանդիմանելոց, և խրատելոց. քան զի եթէ գտանիցի ընդ-ուշակագոյն որ, զոր վարկանեմք յանդիմանելոց, և խրատելոց զմեղուցեալս, արդէն իսկ ունին մեղաւորք զընդ-ուշակագոյն, և զյարմարագոյն օժանմակիչ իւրեանց: Ուրեմն ոչ կարօտին մեզ: Երրորդ խնդրի, զի լինիցի յոյս պտղոյ: Քանզի ոչ պարտաւորեմք առ այն, զորմէ ոչ գոյ յոյս: Երրորդ խնդրի, զի եղէ բարի առիթ, յարմար տեղի, և պատշաճաւոր ժամանակ. քանզի յանդիմանութիւն պարտի լինիլ խոհեմ, և պտղաբեր: Հինգերորդ խնդրի, զի լինիցի առանց ծանր վնասուց մերոց:

Որք ոչ են մեծաւորք, և դէտք, կամ պետք հոգեւորք, միայն ի սիրոյ պարտաւորին ուսուցանել տգիտաց, և յանդիմանել զմեղաւորս. իսկ որք են դէտք, և մեծաւորք, նաև ի յարդարութե պարտաւորին առ սոյնախի բարեգործութիւն. քանզի խոտտացեալ են Մ առնել մարդկանց

կանց զհոգևոր բարերարութիւն:

Որք դիւրապէս կարեն արդեւոր զմեզս, և զյանցանս, սակաւ զանց առնեն զամանկ, մեղանշեն ընդդէմ այսր պատուի լանի: Քանզի ստուգանեն զայսո՛ւնիկ պատուիրանաւ. բանդի յայնժամ պարաւանդէ պատուիրանս այս, յորժամ դիւրապէս կարենք արդեւոր զմեզս:

Յորժամ յանդիմանեմք զոր, սրտախիբ պահել զայն կանոն, և զայն կարգ, զոր ուսոյց մեզ Քն՝ ի սբ՝ անկտարանով, այսինքն, նախ առանձին. ապա՝ առաջի վկայից, և յետոյ ծանուցանել պետաց եկեղեցւոյ: Բայց եթէ ոչ կարէ պահել այս կարգ, առնելի է՝ այն, զոր խոհեմութի պահանջէ: Ի յանդիմանելն մեծ խոհեմութի է՝ ի կիրարկանելի: Քանզի առանց խոհեմութե ոչինչ լինի, և բազմիցս փոխանակ պտուղ, լինին մեղան, վստահեմութե, զոր ի կիրարկանելի ի յանդիմանելն:

ՊՐԵԿ ՈՒԹԵՐՈՐԴ:

Յաղագս ատելութե:

Տելութիւնն է՝ յոռութի, և մոլորի իմն, որ յօժարեցուցանէ ատել զոր, կամելով, և առնելով նմա՝ զմասս, և գարշելով ինմանէ:

Ըտելութի, որով Ըն առի,

Ընտանցութի ասի, որով որքինքն ատէ, ինքնատեցուի ասի, և որով եղբարք ատին, եղբայրատեցութի յորմընի:

Ըտելութի, մինչ ուղղապէս հակադրի սիրոյ, է՝ յոյժ մեծ մեղք: Ուստի ասէ սբ՝ առաջ, բնայն Յօհաննէս. նո՛ւ, որ, ատէ զեղբայր իւր, մարդասպան է՝: Սեղբս այս ի սեռէ իւրմէ մահացու է. բանդի հակադրի սիրոյ: Ըրդ որ բառնայ զսէր մահացու է:

Որ ցանկայ մատել եղբարց, և դարչի ինոցանէ, մեղանշէ մեղօք ատելութե. բանդի այս է՝ ատելութի:

Որպէս սերնէ՝ Մայր առաքինութեց, այսպէս ատելութիւն է՝ մայր յոռութեց, և մոլորեց, և որպէս սերնէ՝ արմատ բարեաց, այսպէս ատելութիւնն է՝ արմատ չարեաց: Ուստի որս յոյժ ողորդութի է՝ սերն, այսոյ յոյժ փախչելի է՝ ի յատելութե:

Որ կամի ումեք զժառանգ կանոր մասս. զի զերծանիցի ի յանխոնականէն, և ի մահուանէ մեղաց, ոչ գործէ զմեզս ատելութե, և ոչ ընդդէմ սիրոյ մեղանշէ: Քանզի ընդագոյնէ՝ կրել զժառանգ կանոր մասն, բան զյանխոնականս, և զփորբադոյնս, բան զմեծագոյնս: Ուստի, որս ոչ մեղանշէ, և ոչ անխոնակաբար գործէ, այլ յոյժ խոհեմաբար, և սիրե զինքն, որ ընտրէ զփորբագոյն մասն. զի մերծանիցի ի մե

մեծ-աղուհէն , և զԺամանակա-
ւորն , զի ազատիցի ՚ի յաւ-իտե-
նականէն , այսպէս և ոչ մեղան-
ցէ , և ոչ անխոհեմաբար գոր-
ծէ , այլ խոհեմաբար , և սիրե-
ղըսկեր , որ կամի ընկերի զԺա-
մանական-որ փառս , զի յաւ-ի-
տենականէն զերծանիցի , և ՚ի
մահուանէ մեղաց ազատիցի :
Եւսմանպի է՝ , եթէ կամի արդար
ճանապարհաւ :

Այս ցանկաց զմահ արդար
Ճանապարհու, այնոցիկ, որք
հոգեւորապէս, կամ մարմնաւ
բանս առեւն զմանք զնա
սարակաց, ոչ գործէ զմեզ
ստեղծութիւն: Վրանցի արդար
Ճանապարհու ինդրէ զհաս
րակ բարին, որէ՝ առանկ, ըն
զմանաւոր բարին:

Ու ատէ՛ դշարագործութիւնս
չարագործի , և դիտոն չարս ,
ըստ որում են չարք , ո՛չ գործէ
դմեղս ատելութե՛ , այլ որ ատէ
դանձինս : ՎՔանզի չարութիւն է՝
ատելի , և ո՛չ սիրելի :

ՊՐԷԿ ԷՆՆԵՐՈՐԳ:

Յաղարս. Դայթադլուծէ:

Լ. Թագորութիւնն
պաշտօնեցեալ մե
ղն : այսինքն , է
մեղն այն , զոր ի
ձեռն Թիւր գոր
ծոց մերոց պատճառեմք իյեղ
բարս : Եւ բաժանի ի ներգոր
ծականն , և կրաւորականն :

Ներդրածականն է՝ Գուճաղ

ուղիղ ասացեալն , կամ արա-
րեալն , որ այլու՛մ պատճառ-
գիտութեամբ անկումն , և սահն-
ցումն : Եւսինքն , չար , կամ որ
ունի զանհասկ չարի , ասումն ,
կամ գործն այն , որ պատճա-
ռէ այլու՛մ գիտութեամբ անկումն ,
ասի ներդործական գայթաղ-
ղութի : Կամ այսպէս սահնա-
նի : Ներդործական գայթաղ-
ղութիւնէ՛ այդ , որով պատճա-
ռեմբ այլոց գիտութեամբ սահն-
ցումն , Թէ բան իցէ , Թէ գործ-
իցէ , և Թէ զանցառութի :

Երբ որ ժամանակս դայժապղու-
Թի կրկնակի պատճառէ զհո-
գեւոր սահեցումն այլոց , այ-
սինքն , կամ ըստ ինքեան , կամ
ըստ պատահման : Մտ ինքեան
պատճառէ , յիշում ուղղապէս
հայի ի յանկումն այլոց , այսինքն ,
ուղղապէս դիտի անկումն այ-
լոց : Օ դ՛ բորինակ , եթէ լինե-
ցի իր ինչ , այնու դիտման որու
Թք , զի որ ամէնի ի մեղս , լի-
նի ներդորժական դայժապղու-
Թի , որ ըստ ինքեան պատճա-
ռէ զանկումն այլոց : Ուստի .
որ յանկուցանէ , և ողորէ զդ-
ատ մեղս . կամ ստիպէ , և բռ-
նաբարէ զդ ատ չարադորժու-
Թի , կամ ջանայ , և երկասիրէ
ամէլ զդ ի պատու իրանազան
ցուեի , առնէ զդայժապղուի ,
որ ըստ ինքեան , և ուղղակի
պատճառէ զհոգեւոր կործա-
նումն , և անկումն այլոց : Մտ
պատահման պատճառէ զան-
կումն այլոց , յորժամ անուղ-
ղակի

դակի միայն պատճառեւ անկումն այլոց . այսինքն , որ կամի մեղանշել , ուղղապէս ոչ դիտեա՜ծ ել զայլս իմեղս , այլ միայն առաջի այլոց առնէ զայն , զոր ճանաչէ բնաւորեալ գոյ ա՜ծ ել զայլս իմեղս : Ուստի որ մեղանշէ առաջի տկարաց , առնէ զգայթաղութի , որ ըստ պատահման պատճառեւ զանկումն այլոց : Օ ի մեղքն արարեալ առաջի տկարաց , ընդունակ է՜ ա՜ծ ել զնս առ մեղս :

Կրաւորական գայթաղութիսն է՜ ինքն անկումն եղբոր . այսինքն , է՜ ինքն մեղքն այն , յոր սահն , և սպրդի եղբայր մեր , շարժեալ ի բանից , և ի գործոց մերոց :

Կրաւորական գայթաղութի բաժանի ի տո՛ւեալն , և ի յընկալեալն : Տուեալն , որ և հոյի գայթաղութի տկարաց , է՜ այն , որ ծնանի ի ներգործականէն . և որ պատճառի ի չար օրինակաց այլոց , կամ ի ստիպմանէ , զոր այլք առնեն . վս ա՜ծ ելոյ զոք առ մեղս : Բնկալեալն է՜ այն , որ ոչ ծնանի ի ներգործականէն , այն ի չարութե՜ այնոցիկ , որք գայթաղին : Օ ո՛րօրինակ . գայթաղութի փաշտեցւոց , որք գայթաղէին ի բանից , և ի գործոցն Վի , յորոց ոչ կարէր ծնանիլ գայթաղութի . այլ ամենամեծ չնութի : Ուստի ընկալեալ գայթաղութին ասի փարիսեցական գայթաղութի :

Ոչ միայն կրաւորական գայթաղութի կարէ երբեմն լինիլ առանց ներգործականին , այլ և ներգործականն երբեմն կարէ լինիլ առանց կրաւորականին : Քանզի եթէ ոք ընկալցի զառիժ գայթաղութե՜ ի բարեաց գործոց , յայնժամ եղիցի կրաւորական գայթաղութի առանց ներգործականին : Եւ եթէ ոք ջանայցէ ա՜ծ ել զոք իմեղս , և նա՛ ոչ հաւանիցի , և ոչ գայթաղիցի , յայնժամ եղիցի ներգործական գայթաղութի առանց կրաւորականին : Ուստի առ ներգործական գայթաղութի ոչ խնդրի . զի ի համնէ իսկ հետեւիցի կրաւորականն , այլ բաւական է՜ , եթէ իցէ բնաւորեալ ա՜ծ ել զոք առ մեղս , և պատճառել զկրաւորական գայթաղութի :

Ըն ներգործական գայթաղութի , որ ուղղապէս դիտէ ի տայթաղումն , և ի դրոյումն եղբոր , է՜ առանձնական մեղք ընդդէմ սիրոյ : Քանզի ուղղապէս հակադրի սիրոյ : Ասի սէրն ուղղապէս դիտէ առնել զշահեղբարց . իսկ ասացեալ գայթաղութի ուղղապէս դիտէ փառսել եղբարց :

Որ այնպէս գայթաղեցուցանէ զեղբայր , Թէ լինի առիժ նա՛ գործելոյ զմահացու մեղս . մահացորէն մեղանշէ : Քանզի առնէ եղբոր քսե՜ծ , և զժամս փասս : Օ ի խողխողէ , և քաւաննէ զոգի եղբոր : Իսկ որ լինի

լինի առ իմ գործելոյ զներելն մեղս , ներելաբար մեղանչէ . բանդն ո՛չ սպանանէ զհոգի եղբօր :

Առ մեղանչելով ւածէ զոր առ մեղս , զերկու մեղս գործէ : Մինն է՝ մեղքն դայժագղութե , որով փաստէ հոգւոյ եղբօր , և միւսն է՝ մեղքն այն , զոր գործելով դայժագղեցուցանէ զեղբայր : Ուստի ի խոտովանութե պարտի զերկուսեան խոտովանիլ : Եթէ զբազումս էած առ մեղս , պարտի և զայս յիշել ի խոտովանութե , ասելով , եղի առ իմ մեղանչելոյ բազմաց օրն նակաւ իմով : Սակայն որ մեղանչէ , հետեւելով չար օրինակի . զօրօրինակ , տեսանելով զայլս պոռնկիլ , և ինքն պոռնկի , զմին միայն մեղս գործէ , այսինքն , զմեղս պոռնկութե : Քանզի տա՛ ո՛չ փաստէ այլոց , այլ կրէ զնաա ի յայլոց :

Որք դայժագղեցուցին զայլս պարտին տալ սո՞ք զբարի օրինակ : Քանզի որով դայժագղեցուցանելով զնս , փաստեցին նոցա , այսպէս պարտին օգնել նոցա , տալով սո՞ք զբարի օրինակ :

Որք յորդորեցին զոր առ գողութի , կամ հրամայեցին այլոց առնել զգողութի , պարտական են հատուցանել զայն , զոր նք գողացան , բանդն ուղղապէս պատճառեցին զգողութի , բայց այնքեկ , որք ո՛չ ուղղապէս ւածին զոր առ գողութի , ո՛չ պարտաւորին առ հատուցումս :

Որք ունին զմեծ հեղինակութի , և զմեծ անուն , և համբաւ , և որք են յոյժ հուշակաւորք , և անուանիք , յոյժ պարտին դպուշանալ , զինի դայժագղեցուցանիցին զոր . բանդն յոյժ փաստակարէ՝ դայժագղութիւն , զոր սոյնպիսիքն տան : Քանզի տկարքն տեսանելով զԹիւրին սո՞ք , յոյժ Թիւրին , և յոյժ վրիպին ի յուրիղ ճանապարհէ : Սանդի Թուրանս ի բարեպաշտութե , Թողուն զՆերմեռանդութի . սկսանին անարգել , և եպերել զպետս , անգոմնել , և արհամարհել զկարգաւորս , հեգնել , և այսպանել զիրօմանորս , և հեղգանան ի գործս , և լին ի հաւատոյ :

Դայժագղութիւն ի մեջ մեղաց , որք լինին ընդդէմ եղբօր , մեծագոյն է՝ բան զայլս : Քանզի այլքն կամ փաստեն մարմնական կենաց նորա , կամ համբաւոյ , կամ պատուոյ , կամ ընչից . կամ այլոց սոյնպիսեաց . իսկ դայժագղութիւն փաստէ հոգւոյ , որէ՝ առանել բան զկեանս , բան զհամբաւ , բան զպատու , և բան զայլս սոյնպիսիս :

ՊԲԸ Կ ՏԸ ՍՆԵՐԱՐ Դ:

Թէ երբ Թոյ տալի է, զի լինիցի կրտս-
րական դայթադութի, և Թէ երբ
պարտական եմք արգելուլ վնաս:

Ուանց հարկանու-
րութե, և առանց
մեծի շահաւէ-
տութե մերոյ,
կամ այլոց, ոչ

կարենք Թոյ տալ, զի մեղիցեն
եղբարք: Քանզի պատուէր
սիրոյ պնդէ, և պարտւանդէ
զմեզ արգելուլ զմեզս այլոց,
յորժամ դեւրապէս կարենք զայս
առնել: Ուստի առանց մեծի
պատճառի ոչ կարենք խնդրել
զիտիս ի վաշխառնէ, և ի տո-
կոտապահանջէ. նմանապէս ոչ
կարենք խնդրել մատակարա-
րութե, և զպաշտութե խորհրդոց
եկեղեցւոյ ի պաշտօնէից, որք
պաշտելոց, և մատակարարելոց
են զնոսա ի մեզս մահացուս:
Քանզի մինչ պաշտելոց են զնս
ի մեզս, եթէ խնդրիցենք զմա-
տակարարութե ի նոցանէ. լի-
նիմք մասնակիցք, և գործակիցք
մեղաց նոց: Սակայն վն հար-
կանորութե, և մեծի շահաւէ-
տութե կարենք Թոյ տալ, յոր-
ժամ գործն այն, զոր խնդրելիք
ի նոցանէ, ըստ ինքեան. և
բացարձակապէս, այսինքն,
հասարակաբար կարի լինիլ ա-
ռանց մեղաց. բանզի յայնժամ
մեղքն, որ լիցն, ոչ ծնցն ի
գործոց, զորս խնդրիցենք, զի

բացարձակապէս կարեն լինիլ ա-
ռանց մեղաց, և ոչ ի խնդրոց
մերոց, զորս առնիցենք, զի և
սք բացարձակապէս կարեն լինիլ
առանց մեղաց, այլ ի չարութե
նոցա: Ուստի ունելով զպատ-
ճառ, և գոյով ի հարկանորու-
թե, կարենք խնդրել զիտիս ի
տոկոտապահանջէ, որ Թէպէտ
մեղիցէ, բանզի խնդրէ զշահ,
և զվաշխ, տակայն մեք ոչ մե-
ղիցուք, բանզի ունիմք զիսատս
և զպատճառս խնդրելոյ զիտիս
ի սոյնախնոյ: Վնանապէս ու-
նելով զպատճառս, և գոյով ի
հարկանորութե, կարենք խն-
դրել զմատակարարութե խորհ-
րոց ի պաշտօնէից, որք պաշ-
տելոց են զնս ի մեզս մահա-
ցուս, որք Թէպէտ մեղիցեն,
բանզի անարժանապէս պաշտեն
զսք խորհուրդս, տակայն մեք
ոչ մեղիցուք: Քանզի ունիմք
զպատճառ խնդրելոյ զպաշ-
տութե սք խորհրդոց ի սոյնախ-
նո պաշտօնէից:

Ըն Թոյրատրութի դայթադ-
ութեան տկարաց մեծագոյն
պատճառ, և մեծագոյն հար-
կանորութի խնդրի, բանթէ
առ Թոյրատրութի փարիսեցա-
կան դայթադութե: Քանզի
առանել պարտաւորիմք արգե-
լուլ զմեզս տկարաց, և զգայ-
թադորութիւն նոցն, բան զգայ-
թադորութիւն փարիսեցական:
Վնանապէս մեծագոյն պատ-
ճառ, և մեծագոյն հարկանու-
րութեւն խնդրի առ Թոյրա-
տրութե

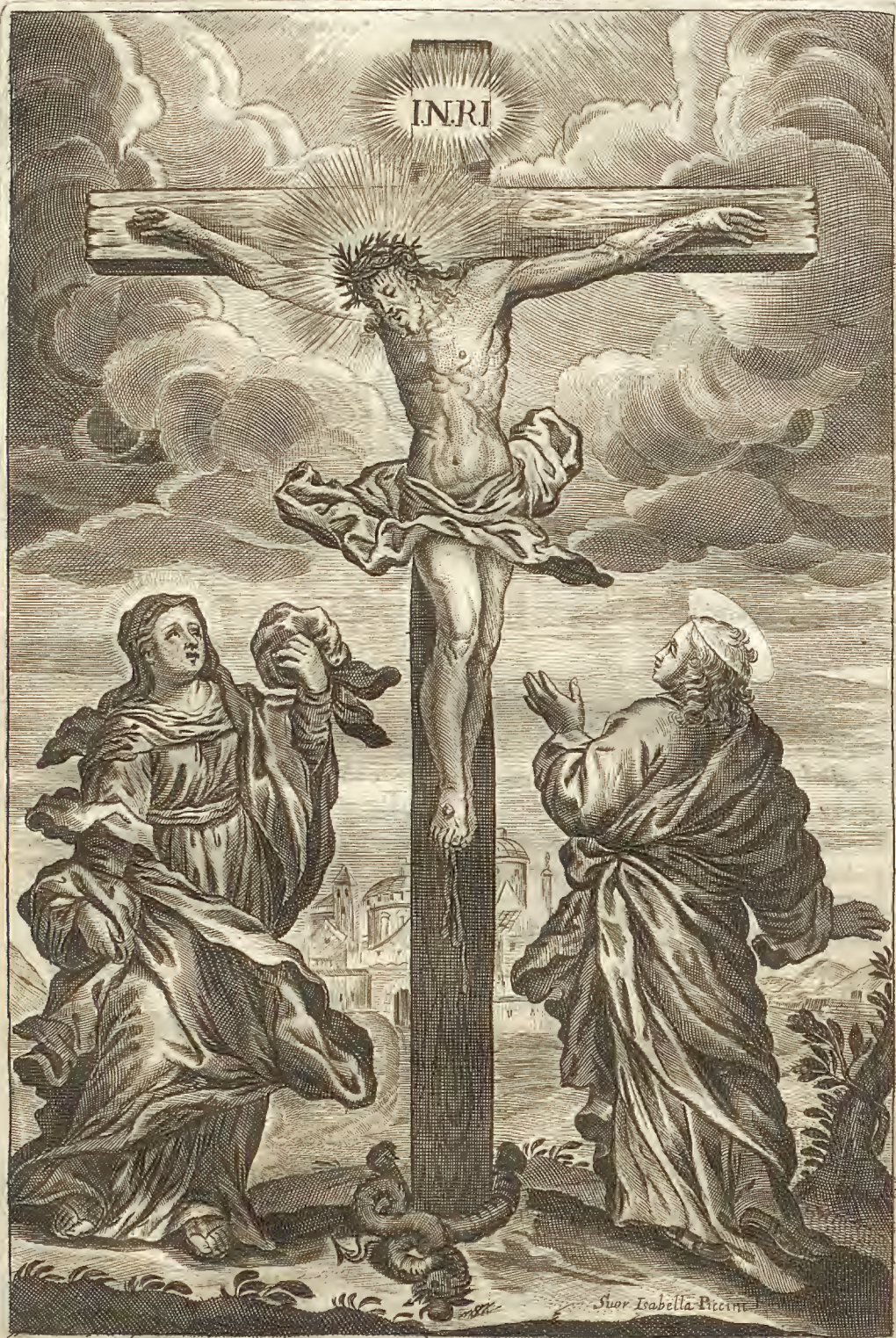
տրուծի գայթաղութե բաղ-
մաց , բանծէ առ Թոյլատրու-
ծի գայթաղութե սակաւուց ,
և առ Թոյլատրութի ծանր մե-
ղանաց , բանծէ առ Թոյլա-
տրութի Թեթև մեղաց , և
վերջապէս առ Թոյլատրութի
ստոյգ գայթաղութե , բանծէ
առ Թոյլատրութի կարծիական
գայթաղութե . բանդի առա-
ւել պարտաւորիմք արգելուլ
զգայթաղութիւն բաղմաց ,
բանծէ զգայթաղութիւն սա-
կաւուց , և առաւել պարտա-
ւորիմք արգելուլ զծանր մե-
ղանս , բանծէ զթեթևս , և
առաւել զստոյգ գայթաղութի-
ւն , բանծէ զկարծեցեալն
միայն :

Յորժամ , եթէ արգելուլ
Զանայցեմք զգայթաղութիւն
այլոց , վտանգի փրկութի մեր ,
և լինի այլոց մեծ , և ծանր
փասս . միանաւանդ հասարա-
կութեան , յայնժամ պարտիմք
զանմոյժ առնել զգայթաղութե
այլոց : Քանզի յայնժամ
գայթաղութիւն նոցա՝ ծնանի
ի չարութե նոցա , և ոչ ի գոր-
ծոց մերոց : Ուստի ոչոք պար-
տի , և ոչոք կարէ բեցել , այ-
սմբն , ձգել զհոգեւոր բարիս ,
որք են հարկաւորք վասն փր-
կութե , վս գայթաղութեան
ուրուք : Վասնապէս ոչ որ
պարտաւորի Թողուլ զհոգեւոր
բարիս , Թէպէտ չիցեն հար-
կաւորք վս փրկութե , վասն
փարիսեցական գայթաղութե

այլոց : Ուստի ասէ տէրն .
,, Թոյլ տուք զնոսա . զի կոյրք
,, են կուրաց առաջնորդք : Եւ
պատճառնէ՝ , զի բազում հո-
գեւոր բարիք արգեւանէին :
Քանզի գորով մարդիկ յօժարք
առ չարիս , յոյժ յաճախ գայ-
թաղին ի յատելութե , և ի
նախանձու : Ուստի եթէ հա-
նապաղ պարտեաք զգուշանալ
արգելուլ զփարիսեցական գայ-
թաղութի նոցին , զբազում
բարիս հարկաւորեաք Թողուլ ,
և ձգել , զի մի շարժիցին ի յա-
տելութիւն , և ի նախանձ :

Կանայք , որք անսուակա-
բար , և վատշնէրապէս դար-
դարեն , և պճնեն զնքեանս ,
զի շարժիցեն զմարդիկ ի ցան-
կութի , և ի վաճառութիւն ,
ծանրապէս մեղանշեն մեղանօք
գայթաղութե . նոյնպէս և
արք , եթէ զայնպիսի իրս առ-
նիցեն , որովք դժբիցեն , և
պատրիցեն զկանայսս , և առ
մեղս զնս բարշիցեն : Քանզի
պատճառեն զկորուստ հոգւոց
ընկերաց :

Որք գրեն , կամ նկարեն ,
կամ երևոցեն , և ցուցանեն
զիրս անպարկեշտս , և վատշո-
ւերս , որք զարթուցանեն , և
ընդոստուցանեն զցանկականն ,
և շարժեն ի ցանկութի , մե-
ղանշեն մեղօք գայթաղութե :
Քանզի գայթաղեցուցանեն
զընկերս իւրեանց :

Բ Ն Ձ Ն Ռ Ո Ւ Մ Ն

Ե Ր Ր Ո Ր Պ :

Յաղաքս պատճենիրանաց տանն պատգամաց , և եկեղեցւոյ :

Բարեկրանք տանն պատգամաց են այնքինկ , զորս ետ ԲԾ իձեռն Սօսիսի , և զորս հաստատեաց , և արտատանեաց ՎԾ իսք անետարանուս , և որք գրեալ են ի բնակի սրտի մերոյ , բաց ի պարագայից շաբաթու : Իսկ պատճենիրանք եկեղեցւոյ են այնքինկ , զորս պատճենիրանք սք եկեղեցին , հարոն ՎԷ : Օ ընձեռուսն այս տրամատեմք , և անջատեմք ի վեց մատեանս : Յառաջի մատենի ճառեսցուք զառաջին պատճենիրանէ , յերկրորդ մատենի , զերկրորդէ , յերրորդ մատենի , զերրորդէ , և զչորրորդէ : Ի չորրորդ մատենի , զհինգերորդէ , և զվեցերորդէ , ի հինգերորդ մատենի , զեօթներորդէ , ի վեցերորդ մատենի , զուԹերորդէ , զմաներորդէ , և զտասներորդէ , և զպատճենիրանաց եկեղեցւոյ :

ՄԵՏԵԼԵՆ ԸՌԵՑ ԻՆ

Յաղաքս առաջին պատճենիրանի :

Իմատենի այսմիկ ճառեսցուք զհինգենէ առաջին պատճենիրանէ , և զանց ամենեսցուն , որք զմանէ մտածիլ կարեն , իձեռն զանազան պրակաց :

ՊԲ ԸԿ ԸՌԵՑ ԻՆ

Իձե զինչ իցէ առաջին պատճենիրան :

Ուաջին պատճենիրանն
 ,, է՛ այս : Եւ եմ
 ,, ՏԵ ԲԾ բո , մի
 ,, ունիցիս զայլ
 ,, ԲԾս առաջին իմ :

Որ պատճենիրան զերկու իրս առնէ . այսինքն , հրամայէ զճշմարիտ , և զճշգրիտ պաշտումս , և արգելու զսուտ պաշտումս : Հրամայէ , զի պաշտիցեմք զճշմարիտս ԲԾ , որ է՛ ինքն , որ հրամայէ , և արգելու զպաշտումս չափաւորածոց : Հրամայէ զԲԾ պաշտութիւն , և արգելու զկուս

Յաղագս պատմութեանս իւրանաց Լ. Ե. և Եկեղեցւոյ :
զկռապաշտութիւն : Հրամայէ զճշդրիս . և ճշմարիտ կրօնն . և
արգելու զսուտ կրօնս :

Պատմութեանս այս և է՝ ստորա-
դասական , և է՝ բացասական :
Ի ստորում հրամայէ զԼ. Ե. պաշ-
տութի . և զճշմարիտ կրօն , է՝
ստորադասական , իսկ ըստ որում
արգելու զկռապաշտութիւն , և
զսուտ կրօն , է՝ բացասական :

Պատմութեանս այս , ըստ ո-
րում է՝ ստորադասական , հրա-
մայէ , զի հաւատացեմք զԼ. Ե.
որ է՝ հաւատալ , Թէ գոյ Լ. Ե.
հաւատացեմք Լ. Ե. , որ է՝ հա-
ւատալ . Թէ այսոքիկ , զորս
Լ. Ե. մեզ ծանուցանէ , ճշմարի-
տք են . և հաւատացեմք յԼ. Ե.
այսինքն , այնպէս հաւատալ-
ցեմք , Թէ գնացեմք առ նա՝ ի
ձեռն սիրոյ : Հրամայէ ևս , զի
յուսացեմք յԼ. Ե. և ի նա՝ յա-
պրանքիցիմք : Վասնայ հրա-
մայէ . զի յարիցիմք յԼ. Ե. իբրեւ
ի վերջին վաղձան , սիրելով զնա
ի վերջ քան զսոսիկ : Վասն
հրամայէ , զի ներքստապէս . և
արտաքստապէս ի վերջ քան զսոսիկ
իսկ ի ձեռն ուղիղ կրօնի մեծա-
րիցեմք , և պատմութեանս , և
գերյարգիցեմք զնա . հազան-
դեցուցածելով , և խոնարհե-
ցուցանելով զմեզ առաջի նր ,
և կարն յոյժ հպատակելով , և
հազանդեմք նմա : Քանզի
այս է պաշտել զԼ. Ե. իբրեւ զճշ-
մարիտ Լ. Ե. , այսինքն . հաւա-
տալ ի նա , յուսալ ի նա , սի-
րել զնա , և գերադասութեւ

զնա : Օ Երից առաջնոցն , այ-
սինքն , զհաւատոյ . զյուսոյ ,
և զսիրոյ ի վերջ քան հաւատապէս
ճառեցաք . իսկ զկրօնէ ի վայր
ճառեսցուք :

Պատմութեանս այս , ըստ ո-
րում է՝ բացասական , արգելու
զանհաւատութի , զյուսահա-
տութի , զԼ. Ե. ճառեցութիւն և
զսուտ կրօն , այսինքն զմոլութիւն ,
որք հակադրին ճշմարիտ , և
ուղիղ կրօնի : Օ Երից առա-
ջնոց . այսինքն , զանհաւատու-
թէ , զյուսահատութէ , և զԼ.
Ե. ճառեցութէ ի վերջ քան ճառեցաք .
իսկ զմոլութեց . և յուսութեց
որք հակադրին ճշմարիտ կրօնի ,
ի վայր ճառեսցուք :

Իսկ առաքինութեց . գե-
րակայքն , և գերադոյնքն են Լ.
Ե. ճառականքն . այսինքն . հա-
ւատն , յոյն . և սերն : Քանզի
անընդմիջապէս յԼ. Ե. հային :
Ուստի և ծանրագոյն յուսու-
թիւն , և Թիւրութիւն . են այ-
սոքիկ , որք առացեալ առաքի-
նութեց հակադրին : Քանզի
ծանրանայ մոլութի , ըստ գե-
րակայութե առաքինութեան .
որում հակադրի : Երբ մոլու-
թիւք , որք առացեալ առաքի-
նութեց հակադրին , են այսոքիկ
այսինքն . անհաւատութի , որ
հակադրի հաւատոյ . յուսահա-
տութի , որ հակադրի Յուսոյ ,
և Լ. Ե. ճառեցութի , որ հակադրի
Լ. Ե. ճառիւթի : Օ Կիսի Լ. Ե.
բանական առաքինութեանս ,
գերադոյնն , է՝ ուղիղ և ճշմարիտ
կրօնն .

կրօնն, զի կաշու զառաջին տեղի
իմէլ բարոյականաց : Վանդի
հայի ի պատիւն Բ. Ե : Աւստի
զինի միտութեց, որք հակադրին
Բ. Ե քաբանական առաքինութեց,
ճանադպոյնքն, ևն այնոքիկ, որք
հակադրին ճշմարիտ կրօնի :

ՊԲԵԵ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Յաղագս ճշմարիտ կրօնի :

Ճմարիտ կրօնն է՝
այն, յորում պաշ-
տի ճշմարիտն Բ. Ե : Աւստի, զի ճա-
նաչիցեմք, Թէ զիմ րդ պար-
տիցիմք երկրպագանել ճշմար-
տին Բ. Ե, պիտոյմաւայ ճանաչել,
Թէ զի՛նչ իցէ երկրպագութի :

Երկրպագութիւն է՝ յարգումն
և վերապատուումն, որով յար-
գեմք, և գերապատուեմք զոր,
վս գերակայութե իւրոյ : Վս
որոյ ըստ գերակայութե անձին,
զոր յարգեմք, և գերապատու-
եմք, պարտի լինիլ երկրպա-
գութիւն, յարգումն, և վերա-
պատուումն :

Ղերակայութիւն կրկնակ
մտածիլ կարէ : Մինն անստե-
ղծ, և անհուն, միւսն ստեղ-
ծեալ, և չափաւոր : Ընտեղծ,
և անհուն գերակայութիւնն է՝
այն, քան զոր գերապոյն ոչ կա-
րէ լինիլ. և ոչ մտածիլ կարէ :
Որ է՝ այն, զոր Բ. Ե ունի :
Ստեղծեալ, և չափաւոր գերա-

կայութիւնն է՝ այն. որ ունի
զչտի էակութե իւրոյ : Որ է՝
այն, զոր ունին սբբ Բ. Ե : Աս
կրկնակ է՝, մինն գերազանց
մինն ոչ գերազանց : Ղերա-
զանցն այն է՝, զոր ունի Բ. Ե
ճիւն : Ոչ գերազանցն այն է՝,
զոր ունին այլ սբբ : Աւստի մինչ
ըստ գերակայութե անձին պար-
տի լինիլ երկրպագութիւն, պար-
տին գոլ այնքան սեռք երկր-
պագութե, որքան են գերա-
կայութիւնք : Մինչ ուրեմն գոն
երեք զանազան գերակայութիւք,
երեք ևս պարտին լինիլ զանա-
զան երկրպագութիւնք : Յորոց
երեւի, Թէ գոն երեք ցեղ եր-
կրպագութիւնք : Մինն ասի
պաշտութե, որ է՝ այն. որով
երկրպագեմք Բ. Ե. և վերապա-
տուեմք զնա : Մինն ասի գեր-
յարգութի. որով վերապատու-
եմք զամենաօրհնեալ կոյսն Մա-
րիամ. մայրն Բ. Ե : Եւ միւսն
ասի յարգութե. որով յարգեմք,
և վերապատուեմք զսբբն Բ. Ե :

Պաշտութիւնն է՝ գերազանց
վերապատուութի. որով գեր ՚ի
վերոյ, և ՚ի վեր քան զոմ ինչ
վերապատուեմք զԲ. Ե. ճանա-
չելով զնա՝ երբե զվեհադունեղ,
և զբարձրագունեղ տէր մեր.
կամելով ամենամեծ խոնարհու-
թեք հաղանդիլ. և հաւատակիլ
նմա, և ընծայելով զմեզ բոլո-
րովմեք ՚ի հոտն ճշմարտ
ճա-
ռայս, ամենամեծ ստորանկմաք,
և եմութարկութեք :

Ղերյարգութիւն է՝ վերապա-

տնութի, որով վերապատու
էնեք զառնեօրհնեալ կոյնն Սա-
րիսիւս երեւ զմայր Եւ, ճանա-
չելով զնա՝ առանել շտրօք
լցեալ, բան զմա՝ սքս, և առա-
ւել փառօք պերճացեալ բան
զմա՝ փառաւորս:

Յարգութիւն է՝ վերապատու-
ութի, որով վերապատուէնեք
զսքսն Եւ, երեւ զբարեկամս
նորին, ճանաչելով զնա՝ հաճոյս,
և ընդունելիս Եւ:

Ներգործութի երկրպագու-
թե կրկնակի կարէ լինիլ այսինքն
ներքապէս, և արտաքապէս:

Ներքապէս լինի, յորժամ ա-
ռանց արտաքին արարողութե
լինի ի պատի: Արտաքապէս լինի,
յորժամ լինի հանդերձարտաքին
արարողութե: Ուստի ներքին
պաշտութի, որով ներքապէս
պաշտի Եւ, այսպէս տաճանի:

ներքին ներգործութի, որով
ճանաչելով զԵւ երեւ զվեհա-
դունեղ Տէր, և ունեցող զան-
հուն գերաբարեւութի, և գերա-
կայութի, ամենամեծ ննծար-
կմամբ, և ամենամեծ խոնար-
հութե հազանդեցուցանեմք, և
ննծարկեմք զմեզ նա, և խո-
տովանեմք զմեզ դոյ հանապազ
ծառայս նմ, և դոյ հանապազ
կարօտս նա՝ յմա՝ երեւ: Արտա-
քին պաշտութի. որով արտաք-
ապէս, և երեւ յարար պաշտի
Եւ, այսպէս տաճանի: Եւն
արտաքին գործքն այսոքակ, որո-
վք կատմեմք, և դիտեմք զեկու-
ցանել, և ծանուցանել զներքին

պաշտութի. զոր օրինակ, ծու-
րադրութեք, ծուրակրկնութեք,
գլխաբացութեք, երեսանկութեք,
մատուցմունք աղաչանաց, պա-
ղատանաց, աղօթից, մաղթա-
նաց, պատարագաց, կանգնե-
ցութեք տաճարաց, եկեղեցեաց,
խորանաց, և սեղանոց. խոնարհ-
մունք գլխոյ, տարածմունք ձե-
ռաց, երկրպագութեք. օրհ-
նաբանութեք, փառաբանութեք,
փառատորութեք, երգաբանու-
թեք, գովաբանութեք. գովա-
տանութեք, և այլ սոյնակնեք
արտաքին, և երեւելի գործք:

Եւ պաշտութեամբ այսինքն,
պաշտութեք. որով Եւ պաշտի,
պաշտելի է՝ Քն: Քննողի թե-
պէտ Քնն իցէ ճշմարիտ մարդ,
ունելով զճշմարիտ, և զկատու-
րեալ մարդկային բնութի, ան-
բակտելի. և անձնաւորական
միակնութեամբ անշիտմաբար
միակնեալ ընդ ինքեան. ուս-
կայն է՝ և ս ճշմարիտ Եւ, և
անձն, որ է՝ ի Քն, է՝ միայն
Եւային: Քննողն ոչ գոյ ի
Քն երկու անձինք, օրոց մինն
Եւային իցէ, և միւսն մարդկային
այլ մի միայն անձն բանին, որ
բանականապէս ննծակայացու-
ցանէ զերկու կատարեալ անշ-
իտմաբար միակնեալ բնութի
այսինքն զԵւային, և զմարդ-
կային: Ուստի մինչ պաշտու-
թին եղբրի առ անձն, և անձն,
որ է՝ ի Քն, է՝ միայն Եւային.
Հանապազ Քն պաշտելի է՝
Եւ պաշտութեք, և այնու յար-

դուժք յարգելի է՝ և մեծարելի, որով յարգի ԼԾ, և մեծարի, և որով ամենաւրէ երրորդութիւն յարգի, և մեծարի:

Ս երապատուելի է՝ ամենօրհնեալ կոյնն Սարիափ գերարդուժք: Քանզի գորով նա՝ մայր ԼՅ, վայելէ նոնա տոյնպիսի վերապատուութիւն, որպէս և մարք իշխանաց աշխարհիս այստրիկ պատուին իբրև մարք իշխանաց: Ս անդի ոչ միայն իշխանք պատուին, այսու պատուով, որ ինքեանց վայելէ, այլ և մարք նց պատուին, այսու պատուով, որ վայելի մարցն իշխանաց: ԼԹէ ուրեմն պարտին պատուել մարք երկրաւոր իշխանաց, այսու պատուով. որ նոցա՝ վայելէ, քն է՛ր ոչ պատուեացի մայրն երկրաւոր Թագաւորին, այսու վերապատուութք, որ նոնա՝ վայելէ: Ս՝ինչ ուրեմն վայելէ նոնա գերյարգութի, քանզի է՝ մայր երկրաւոր Թագաւորին, վերապատուելի է՝ գերարդուժք:

Ս երապատուելի են և սքր ԼՅ յարգութք: Քանզի գորով բարեկամք ԼՅ, արժանի են տոյնպիսի վերապատուութե. որով և բարեկամք, և նախարարք իշխանաց աշխարհի պատուին, իբրև բարեկամք իշխանաց, և արքայից: Քանզի ոչ միայն իշխանք, և Թագաւորք պատուին, այլ և բարեկամք, և նախարարք նց: Րոգէ՛ր ուրեմն ոչ վերապատուեացին բարեկամք

արքային արքայից, և Թագաւորին Թագաւորաց: Ս՝ինչ ուրեմն վայելէ նց յարգութի. քանզի են բարեկամք երկրաւոր արքային. վերապատուելի են յարգութք:

Ս երապատուելի են և ս տեղունական պատկերք, խաչափայտն ՔՐԻ, և այլք խաչք, պատկերք տիրաւորն, պատկերք սրբոց, և նշխարք նոցին, իւրաքանչիւրքն այսու վերապատուութք, որ ինքեանց վայելէ: Պարտին վերապատուել. քանզի յորժամ վերապատուին, և մեծարին սքրա՝, վերապատուին, և մեծարին այստրիկ, որոց են պատկերք, կամ նշանք, կամ նշխարք: Պարտին իւրաքանչիւրքն վերապատուել այսու վերապատուութք, որք ինքեանց վայելէ. քանզի որով իրքն, որոց են պատկերք. կամ նշանք, կամ նշխարք, զանազան վերապատուութք վերապատուին, այսով և ինքեանք: Ուստի այլով վերապատուութք վերապատուելի են պատկերք ՔՐԻ, հոգւոյն սրբոյ, և երրորդութե, խաչն ՔՐԻ, և այլք խաչք. այլով պատկերք տիրաւորն, և այլով պատկերք այլոց սքր: Լ յսինքն առաւել վերապատուութք վերապատուելի են պատկերք ՔՐԻ, հոգւոյն սրբոյ, և երրորդութե, խաչափայտն ՔՐԻ, և այլք խաչք, քան զպատկերս տիրաւորն, որով և առաւել վերապատուելի է ՔՐԻ, հոգին սք, և երրորդութե,

Յաղագս պատճենաւորեալ լի, և կեկեղեցւոյ։
 քան զտիրամայրն Սարիաւ :
 Վնասապէս առաւել վերապա-
 տնելի են պատկերք տիրամօրն,
 քան զպատկերս այլոց սրբոց ,
 որոնք և առաւել վերապատու-
 շեմի են տիրամայրն , քան զայլ
 սբս :

Յորժամ ժամանեմք ի բա-
 նախորդութի , պատճենաւորեալ լի
 պաշտութե պարսնանդէ դմեզ :
 Քանզի յայնժամ բաւականապէս
 առաջագործ մեզ լի , իբրեւ
 սրբաշունքի : Վնասապէս պարա-
 վանդէ դմեզ , յորժամ լինի սա-
 տիկ պատկերազմ ընդդէմ լի
 պաշտութե , այսպէս , թէ այլապէս
 ոչ կարենք յաղթել զնա : Պա-
 րսնանդէ ևս , յորժամ եթէ
 զանախոյժ առնեցեմք զլիճաշ-
 արութե , լինի մեծ գայթակղու-
 թի , զոր բօրինակ . Թուրքանան
 հաւատացեալքն ի ճշմարիտ
 կրօնէ , և այլք տոյսպետիք լինին :
 Վասն պարսնանդէ , յորժամ
 պարսիսք մատուցանել լի զա-
 ղօթս , և զերկրպագութիւն , և
 զպատարագս : Վասն պարա-
 վանդէ , զի մի յոյժ յամեցու-
 ցանիցեմք զներգործութի լի
 պաշտութե . և զի ի կէտ մա-
 հոնան երուզանիցեմք զներգոր-
 ծութի լիճաշարութե : Եւ զի
 մի տանջեցեմք դմեզ իւրեւ կերպիւ
 խիղճ մտաց մերոց շուրջ զայսու
 պատճենաւորեալ , պարսիսք յա-
 ռանւօտու , և յերեկոյն առնել
 զգործս լիճաշարութե , և ե-
 լուզանել զներքին ներգործութի
 լիճաշարութե : Եւ զի հաւա-

րեցեմք , և պանծիցեմք զբաղում
 արդիւնս , պարսիսք բազմիցս
 յաւուր ելուզանել զներգործու-
 թի լիճաշարութե , և կատա-
 րել զգործս լիճաշարութե :

Որ զանախոյժ առնէ զներգոր-
 ծութե լիճաշարութե յայնմիկ
 ժամանակի , յորում պարսնան-
 դի , մեղանչէ ընդդէմ պատու-
 չեմք լիճաշարութե : Քան
 զի առնէ զպատճենաւորեալն
 զուրկի :

Որ ոչ կամի պատճենել , և
 յարգել զլիճաշար , կամ զսբս ,
 բարեկամս լի , մեղանչէ ընդ-
 դէմ ուրիշ , և ճշմարիտ կրօնի :
 Քանզի ուրիշ , և ճշմարիտ
 կրօնն , որ նախկնաբար պատու-
 չեմք զլիճաշարութի , երկրոր-
 դաբար պատճենել զվերապա-
 տնութի տիրամօրն , և բարե-
 կամացն լի : Քանզի , որպէս
 առացեալէ , վայելէ . զի վե-
 րապատճենիցի , և գերադրեցի
 նաւե մայրն լի , և յարգեցին
 բարեկամք նր :

Որ ոչ կամի յարգել , և մե-
 ծարել զպատկերս , զնաչն Քրի-
 ւ , և զնախարս սրբոց , այլ անարգէ
 զնոսա , յոյժ մեղանչէ . բանզի
 առնէ զանաբազանս Քրի , և
 սրբոց նր :

Կարենք ևս բարեխօս ձգել
 զտիրամայրն , և զսբս , և այսպէս
 ևս պատճենել զնա : Օր որպէս
 մարք իշխանաց , և բարեկամք
 նր , կարեն բարեխօսել առաջի
 նր , այսպէս և մայրն երկհաւոր
 Թագաւորին , և բարեկամք նր

կարեն բարեխօսել զս մեր առաջի նր: Ուստի ի հարկաւորութիւն մեր կարենք ևս դիմել առ բարեխօսութիւն սրբոց:

Որ ոչ կամի բարեխօս արկանել զտիրամայրն, և զսքսն ԼՅ, այլ անարգէ, և արհամարհէ զբարեխօսութիւնս նոցա, յոյժ մեղանշէ: Քանզի անարգէ զմայրն ԼՅ, և զբարեկամս նր:

ՊՐ ԸԿ ԵՐ ԲՈՐԴ

Յաղագս սուտ, և ինքնական կրօնի:

Սուտ, և ինքնական կրօնն է՝ Թիւր, և անելորդ պաշտութիւն: Կամ այսպէս ահմանի, է՝ այն, որ կամ ուսուցանէ զպաշտութիւն, որ չէ առնելն, կամ ունի զԹիւր եղանակ պաշտման, կամ պատմութիւն պաշտել զայն, որ չէ պաշտելն:

Սուտ կրօնն կրկնակ է՝ Սինն է՝, որ ունի զանպատշաճ, և զանվայելութիւն պաշտելութիւն: Եւսիքն, սուտ, և Թիւր, և միասակար, կամ անելորդ պաշտելութիւն պաշտէ զՃիւսարիսն ԼԶ: Սինն է՝, որ զպաշտութիւն, որ վայելէ Ճիւսարիսն ԼՅ, տայ չափաւորութիւն, կամ ստեղծութիւն:

Սուտ, և միասակար պաշտելութիւն պաշտէ զՃիւսարիսն ԼԶ, որ հոյ օրինի արարողական պաշտելութիւն պաշտէ զՃիւսարիսն ԼԶ, զոր օրինակ Թլփատի, մատուցանէ զպատա-

րագս հոյ օրինի, և զայս սոյն պիտի առնէ: Քանզի սոյն պիտիքն սուտք են այժմ, և միասեն քրիստոնէական հաւատոյ: Սանզի նշանակեն զՔրիստոս, և ոչ եկեալ: Որ սուտ է, և միասակար հաւատոյ:

Ընտարականն այն, որ որով զպաշտօնեայ եկեղեցւոյ, կատարէ զբաժանայագործութիւն: Օրօրինակ պատարագէ, արծակէ զմեղանորս, և զայս սոյնպիտի առնէ, սուտ, և միասակար պաշտելութիւն պաշտէ զԼԶ: Քանզի սոյնպիտի գործք սուտք են, և միասակարք հաւատացելոց: Սանզի որք ինմանէ արծակին, չեն արծակեալք: զի աշխարհականն ոչ ունի զիշխանութիւն արծակելոյ, և որ ինմանէ մատուցանի, չէ պատարագ:

Որ հեղինակութիւն իւրով հաւրէ զիրս տնանս, և առաջադրէ հաւատացելոց, զի առնիցեն զնս իբր զիրս յօրինեցեալս, և շարակարգեցեալս իյեկեղեցւոյ առ պաշտօնս ԼՅ, սուտ, և միասակար պաշտելութիւն պաշտէ զԼԶ: Քանզի սուտ: Օրօրինակ, զոր ասէ:

Որ առաջադրէ հաւատացելոց զսուտ նշխարս, զի երկրպագանիցեն նց իբրեւ նշխարաց սրբոց, և որ զսուտ սքանչելիս առաջադրէ հաւատացելոց, և պատրիս ասելով, Թէ տեսեալ է՝ զԼԶային տեսիր: և Թէ ընկալեալէ զհրեշտակական խօ-

ասկցութիւն . կամ լին ստանալոյ զդէնարս , կամ վասն շարժելոյ զմարդիկ ի ջերմեռանդութիւն , սուտ , և վնասակար պաշտելութե պաշտէ զԸ, և մեղան չէ : Քանզի միջորեցուցանէ զհաւատացեալք :

Ընկողոյ պաշտելութե պաշտէ զԸ, որ պաշտէ զԸ աշարողութեք , որք ոչ են յօրինեցեալք ի եկեղեցւոյ , այլ են զտարք ի սովորութեց եկեղեցւոյ :

Կրօնն , որ զպաշտելութի , որ վայելէ Ճնարտին Ը, տայ չատուածոց , կամ ստեղծածոց , որումատի , և բաժանի ի կռապաշտութի , ի կախարդութի , և ի յունայնապահութի :

Կռապաշտութի է՝ մին սուտ կրօն , որ զպաշտումն , որ վայելէ Ճնարտին Ը, տայ չատուածոց , և ստեղծածոց . այսինքն զչատուածս , և զստեղծումս . պաշտէ իբրեւ զԸս , պատուելով , և մեծարելով զնորա : Աւստի որ հաւատայ բանից կոող , և յուսայ ինչ ինոցանէ , հասցանդի , և հպատակի նց . տարաւ , և երկնչի ինոցանէ . վերապատուէ , և մեծարէ զնս . յուսայ , և յապաւնի ինոցա . ծուրդնէ , և երկրպագէ նց , խոնարհի , և բանայ զլուս առաջի նց . կանգնէ զտաճարս , և զսեղանս ի պատիւ նց . պաշտարագէ , և խնկարկէ նց . և մատուցանէ առաջի նց զաղօթս , և զաղաչանս , առնէ զկռա-

պաշտութի , և է՝ կռապաշտ :

Կռապաշտութի բաժանի ի նիւթականն , և ի տեսականն : Եւթականն այն է՝ , որով որ առանց ներքին կռապաշտութե , լին մեծի երկեղի արտաքսան պաշտէ զկռուս . այսինքն առանց դիտանորութե յարգելոյ զկռուս , լին երկեղի մահաճանառնն նց զարտաքինս պատիւ , բայց սրտիւ անարդէ զնս : Տեսականն է՝ այն , որով որ սրտիւ զպաշտումն , որ Ը վայելէ , տայ ստեղծումածոց : Տեսականն բաժանի ի կատարեալն , և յանկատարն : Կատարեալն այն է՝ , որով որ զայն , զոր կանու , և դիտելով պաշտէ , ի յանհաւատութե , համարի , Թէ եցէ Ը : Ըկատարն է՝ այն , որովոր շարժեալ ի յատելութե . որով զԸ աստէ , կամ ի յողծէ , որով տեսչայ ստանալ զիր ինչ ի տառաւայէ , կամ ի յայլմէ ստեղծումածոց , կամաւ տայ նց զայն պատիւ , որ վայելէ Ճնարտին Ը . և պաշտէ զնորա կամաւ իբրեւ զԸս , զորս ոչ համարի դոլ Ըս , այլ ճանաչէ Թէ զնս ւաճք : Յորոց երեւի , Թէ նորա՝ , որք կոող երկրպագանեն , երբեմն միջորին մտօք , կարծելով զնս դոլ Ըս . երբեմն ոչ , այլ ճանաչեն , զնս ոչ դոլ Ըս : Սակայն տակաւնս պաշտեն զնորա կամ լին տկարութե , կամ վասն չարութե :

Այ միայն տեսական կռապաշտութի է՝ մահացու մեղք .

այլ և նիւթականն : Տեսականն է՝ մահացու մեղք : Վթանդի առնէ զմեծ անիրաւութի ընդդէմ Բ.Յ . զի զպատիւն , որ նմա միայն վայելէ , բառնայ , կամաւ , և բղձիւ , ինմանէ , և տայ ստեղծողն : Որ է՝ մեծ անիրաւութիւն ընդդէմ Բ.Յ : Ելիւթականն ևս է՝ մահացու մեղք , զի է՝ միասակար ստութի , և կեղծութի . բանդի միասէ հաւատացելոց , հաւատոյ , և ճշմարիտ օրինի :

Եկատար կռապաշտութի է՝ ծանրագոյն մեղք բան զկատարեալն : Վթանդի անկատարն ունի զանկողաւ չարութի կամաց . բանդի մեծ չարութի , և մեծ անիրաւութի է՝ , յայտնի ճանաչմամբ ուրանալ Բ.Յ զպաշտումն , որ նմա վայելէ , և տալ զնա սատանայի , և ստեղծողն : ծոյ :

Կատարութի , որ և դիւթութի , մոգութիւն , և հմայութի առնէ՝ դաշնակցութիւն ընդ սատանայի , որով որ բացադուբար , կամ ներադուբար կարգաց զօգնութի սատանայի . կամ ինչ ճանաչելոյ զներքնութեան , և զանձնիչխան ապադայս . որք բնականաբար ոչ կարեն ճանաչիլ . կամ ինչ ճանաչելոյ զիրոյ գաղտնիս , որք նմանապէս ոչ կարեն բնականաբար ճանաչիլ , կամ ինչ ստանալոյ զիր ինչ օգնականութի սատանայի , զոր քօրինակ , զգիտութի , զառողջութի . զկարթատութիւն , զմե-

ծութիւն , զապրանս , զհնչս , և զայլս այնպիսիս . կամ ինչ դործելոյ զիրոյ հիմնալին . այսինքն . զայնպիսիս , որք ոչ կարեն լինիլ բնականաբար . վասն միասնելոյ այլոց . զոր քօրինակ , ինչ շարժելոյ որք առ չար ցանկութի , և առ անպարկեշտ սէր :

Կատարութի լինի կրկնակի , կամ բացադուբար , կամ լուբար , և մեկնելաբար : Բացադուբար լինի , յորժամ որ բացադուբար , և իսկապէս դաշնակի , և ընկերակցի ընդ սատանայի : Լուբար , և մեկնելաբար լինի , յորժամ որ դեպերի , և անտայ այնպիսի իրաց , որք կատարականս եւ յորժամ ի ձեռն այնպիսեաց ջանայ ստանալ , կամ առնել զիր ինչ :

Եւսք , առ որս խնդրի օգնականութի սատանայի , կամ եւս այնպիսիք . որք ամենեւին ոչ կարեն լինիլ , կամ ճանաչիլ բնականաբար . այլ խնդրեն զօգնութի Բ.Յ . կամ եւս այնպիսիք , որք կարեն լինիլ ի ստանալոյ . և կարեն ինմանէ ճանաչիլ : Եւթեւս այնպիսիք , որք խնդրեն զօգնութի Բ.Յ . որ առ նա կարգաց զօգնութիւն սատանայի , առնէ զկռապաշտութիւն . զի դայն , որ վայելէ միայնոյ Բ.Յ . տայ սատանայի : Իսկ Եւթեւս այնպիսիք , որք կարեն լինիլ . և կարեն ճանաչիլ բնականաբար . որ կարգաց զօգնութի ստանալոյ , առնէ զընկերակցութիւն ընդ սատանայի , և ապատանքի ի Բ.Յ ,

և անկանի ի յորդայն Կռա պաշտօնութե . և եթէ ինդրիցէ ի նմանէ տատանայ զերկրպագութիւն , և ինքն երկրպագիցէ նման յայնժամ և և արասցէ զկռապաշտութիւն . այնու զի երկրպագանէ սատանայի :

Կախարդութիւնն է մահացութեղբ . բանզի զայն , որ վայելէ Լ. Ե. , տայ սատանայի . ընկեղծակցէ սատանայի զանձն այն , որ հետեւի կախարդութե . և զայլս բազում վնասս առնէ : Քանզի որք հետեւին կախարդութե : Ընեն զուրացութի , զհեղեղեղութե . զկռապաշտութիւն : Քանզի ուրանան զՔ. Ե. , ուրանան զԼ. Ե. , ուրանան զհետեւի կախարդութե և հրաժարին . ինոցանէ պաշտեն զսատանայ , դնեն զնա ի տեղի Լ. Ե. , և սրբոյ . հայհոյեն զԼ. Ե. , և զսբս , առնեն զպէսս սրբապղծութե . անարդեն զիրս սբս , զարարողութիւնս եկեղեցւոյ , զսբ պատարադն , և զայլս սոյն պիտիս . ամեն զմարդիկ ի վաճառութեւնս , և ի պէսս պղծութե , և առնեն զվնասս զանազանս : Յորոց երեւի , թէ որքան գարշելի , և որքան ծանր մեղք իցէ կախարդութիւն :

Կախարդաբարտականն հրաժարիլ ի դաշանց , զորս արարին ընդ սատանայի , լուծանել զնսկերակցութիւն , զոր ունին ընդ սատանայի , զգրեանս , և զձեռացադիրս այրել . եթէ արարեալ են , վճարել զվնասս զորս

արարին , և ձգել զայն նո՛ր , որ պատկանի առ կախարդութի :

Ունայնապահութիւն է անսաղ իրաց ունայնից , և ըստ նց կառաւարիչ : Իբր ունայնք այնքամին , որք ոչ ունին զյարմարութիւն , զշարակցութիւն , և զբարազանութիւն առ այնոսիկ . առ որս վարիիք նորք : Ուստի երբ իբր ունին զյարմարութիւն առ վաղձան ինչ , որ վարի նորք առ այն վաղձան , ոչ ասի անսաղ իրաց ունայնից :

Ընդ պարտի փախել ի յունայնապահութե , զի որ հետեւի նմա մեղանչէ : Քանզի սոյն պիտիս գործէ ընդդէմ խոհեմութե . եթէ ոչ հաւատարմով զօգուտ , և զյահ ինչ , վարի անյարմար իրօք առ վաղձան ինչ , իսկ եթէ հաւատարմով վարի նորք . արդ առնէ անկրօնութի Լ. Ե. . զի որ յուսալի է ի Լ. Ե. , յուսայ ի ստեղծութեւն , և անկանի ի լուսկանս կախարդութե : Քանզի իբն այնոսիկ , որովք վարի որ առ վաղձանն այն , առ որ են նք անյարմարք , և անհամեմատք , ոչ ունելով զբնական շարակարգութի ինչ , և ոչ զդերձական . կախարդականք են . և կամի . և ջանայ սատանայ ի ձեռն սոյնպիսեաց ամել զմարդիկ տակաւ առ սակաւ ի կռապաշտութիւն . և վրիպեցուցանել զնս ի յուրիղ կրօնէ առ թիւր կրօն :

ՊՐԵԱ ԶՈՐՐՈՐԴ:

Յաղագս անկրօնութե:

Նկրօնութիւնէ՝ որ
կամ ուղղամ առ-
նէ զանպատուութի
ԼՅ, կամ թէ
առնէ զանպատու-

ութիւն երաց սրբազանից: Լա-
տրականի՝ ի յԼՃ փորձութիւն,
յուստազանցութի, յերդմա-
զանցութիւն, և ի հայրոյաբա-
նութիւն, և սրբապղծութիւն,
և ի սոմօնականութիւն:

ԼՃ փորձութիւնէ՝ աստութի,
կամ դորձ ինչ, որով որ փոր-
ձէ, ա՛րդեօք ԼՃ եղէ ամե-
նակոր, ամենագէտ. ամենի-
մասաւ. ամենազօր. ամենազու-
թ, ամենողորմ, և այլ: Լաւէ՛ կրկ-
նակ, մինն բաց, և տեսական.
և միւսն ներառ-րական, և մեկ-
նական: Յայտնին, և տեսա-
կանն այսէ՛, որով որ բացա-
դրամք երկբայի, և տարակուսի
զումերէ ԼՃային կատարելութե.
և ցանկայ փորձութե տեղեկա-
նալ, և ստուգիլ զմանս: Օ դ՛
բօրինակ. տեսականամք փորձէ
զԼՃ, որ տարակուսելով դձ-
մարտութե ուղղափառ հաւա-
տոյ, ին ստուգելոյ զինքն զն-
մանս, խնդրէ զսրանչելիս:
Օրաժուկն. և մեկնականն այս
է. որով որ բացադրաբար ոչ
դիտէ փորձել զԼՃ, այլ խնդրէ,
կամ առնէ զայն, որով ԼՃ
փորձի. այսինքն վասնհի, և

համարձակի առ այնպիսի իրս,
առ որս խնդրին սրանչելիք:
Օ դ՛ բօրինակ. որ դնէ զինքն ի
յորոքայթի. յորմէ ոչ կարէ զեր-
ծիլ, եթէ ոչ սրանչելաբար
մեկնական փորձութե փորձէ
զԼՃ:

Որ տեսական փորձութեամբ
փորձէ զԼՃ, մահացօրէն մե-
ղանչէ. բանդի երկբայի զկա-
տարելութեցն ԼՅ, որէ՛ մեծ-
անպատուութիւն, որ լինի ընդ
դէմ ԼՅ: Քանզի ամ կատա-
րելութիւն նրէ՛ ինքն ստուգու-
թիւնն, և ճշկարտութիւնն:
Ուրեմն որ երկբայի, և տարա-
կուսի զմանս, առնէ զմեծ ան-
պատուութիւն ԼՅ. և մահա-
ցօրէն մեղանչէ:

Որ միաւնութե. և անվե-
րանկատմամբ փորձէ զԼՃ մեկ-
նական փորձութեամբ, առանց
դնելոյ զինքն ի մեծ որոգայթի,
ոչ մեղանչէ մահացօրէն: Բանդի
մինչ ոչ տարակուսի զԼՃային
կատարելութե, և ոչ դնէ զինքն
ի մեծի, և ի յայտնի որոգայթի,
և մինչ միաւնութե, և անվե-
րանկատմամբ փորձէ զԼՃ
միաւնութիւն. և անվերանկա-
տումն առնեն զնս անմեղադրե-
լի ի մահացու մեղաց: Ուտի
յայնժամ մեղքն, որ եղեցի.
եղեցի ներելի: Լաւ եթէ որ առ-
նիցէ զսոյնսիսի դորձ, շարժեալ
ի յԼՃային ազդեցմանս, կամ
ստիպեալ ի հարկանորութե, և
ոչ ներելաբար մեղիցէ. զի յայն-
ժամ

Յաղագս արատու-իրանաց ԼՅ, և-եկեղեցւոյ:

Ժամ ոչ եղիցի փորձութի ԼՅ, այլ գործ բարի:

Ուստազանցութի է՝ զանցաբարութի իմն, որով որ զանց առնէ զայնմանէ, զոր ուստեաց ԼՅ: Որով անպատու-ի ԼԾ: Քանզի վայելէ նման, զի կատարեացի այն ամ, որ խոստացաւ նման: Օ որմէ ՚ի վայր լիակատարեալսն ճառեսցուք:

Երդ-մնազանցութի է՝ զանցարարութի ինչ. որով որ զանց առնէ զայնմանէ, զոր երդ-ուաւ: Որով և-ս անպատու-ի ԼԾ: Քանզի վայելէ նման. զիմի ա-նուն նր ՚ի զուր յիշեսցի: Օ որմէ և-ս ՚ի վայր լիակատարեալսն խօսեսցուք:

Հայոյաբանութիւնն են հայհոյանք, որք լինին ընդ-դէմ ԼՅ, և սրբոց նորին: Որովք յոյժ անպատու-ի ԼԾ, զի ուրանան զկատարելութիւնն նր, և դնեն ՚ի նմա զանկատարելութի: Օ որոց և-ս լիակատարեալսն ՚ի վայր ճառեսցուք:

Սրբապղծութի է՝ պղծութի սրբազան իրի նո՛ւ-իրեցելոյ, և սրբադնեցելոյ ՚ի պաշտումն ԼՅ: Երբեակ է՝ սրբապղծութիւն, մինն է՝ անձնական, մինն տեղա-կան, և միւսն իրական:

Ընձնականն այն է՝, որ լինի ընդ-դէմ սրբազնեալ անձին: Օ որ յորինակ. հարումն, հարկանումն, և գանումն, որով որ հարէ, հարկանէ, և գանէ զիղերկոսս, և զանձինս եկեղեցականս, անարժան բարչումն,

որով որ բարչէ զեկեղեցականս առ աշխարհական դատաստան, վաճառոտ պղծ-ումն, որով որ անդ-դնի, և շրբանայ պղծել, և ապականել զանձինս սրբադնեալս, և նո՛ւ-իրեալս ԼՅ ուստիւ ողջախոհութի. և այլք սոյնապիսիք, և սոցին նման ա-նարգանք, որք լինին եկեղեցա-կանաց:

Տեղական սրբապղծութիւն է՝ ամ ներգործ-ութի, որով եկեղիցի պղծի, և ապականի: Օ որ յորինակ. հեղումն մարդկային արեան. մարդ-ասպանութի, սերմնահեղութի, յայտնի, և անհրատման գերեզման բանադրեցելոյ, կամ ոչ մկրտեցելոյ, աշխարհական գործք, որք ընդ-դիմանան սրբութե եկեղեցւոյ, որոջան. վաճառականութիւնք, անպատեհ զուգաւորութիւնք, և մերձաւորութիւնք. աղակութի, խռովութիւնք, դռդռութիւնք, և կռիւք, աշխարհական ժողովք. պանտոկութիւնք ձեոց, և այլք սոյնապիսիք իրակութիւնք: Վնասապէս եթէ եկեղեցական իրք յափշտակիցին ՚իյեկեղեցւոյ, և եթէ այնքիկ, որք փախեան ՚իյեկեղեցին երբ ՚իյապաստան, բռնութե արտաբարչիցին ՚իյեկեղեցւոյ, և եթէ այլք սոյնապիսիք լինիցին:

Իրական սրբապղծութիւնն է՝ անարժան պաշտումն, և անարժան մատակարարումն սբխորհրդոց. զոր յորինակ, եթէ պաշտիցին, կամ ընդ-ունիցին հանդերձ

դերձ մահացու մեղօք . կամ անարգիցին եկեղեցական խորհուրդք . կամ անգոմսիցին , և եպեօրիցին սք արարողութիւնք . որովք կատարին , և պաշտին սք խորհուրդք : Աղծումն , և անարգումն եկեղեցական սրբազնեայ անօթից , և սրբազնեայ զգեստից . զորօրինակ , եթէ պղծիցին , և անարգիցին : Ընարգումն , և եպեօրումն սրբազնեայ պատկերաց , նշխարաց սրբոց , և սք Գրեանց , և այլոց սոյն պիտեայ :

Սրբապղծութիւն ըստ սեռի եւրոմ է՝ մահացու մեղք . բան զի առնէ զմեծ անարգանս սրբազնեայ անձանց , տեղեաց , և իրաց նաւիրելոց ՚ի պաշտումն ԼՅ :

Սինոնականութիւն է՝ կամ Էոր ջանացումն գնելոյ , կամ վաճառելոյ ժամանակաւոր իրաւ զիրս հոգեւորս . կամ որք զուգակցեալք են ընդ իրս հոգեւորս : Օրօրինակ . որ գնէ , կամ վաճառէ ժամանակաւոր իրաւ զիրս գերբնականս , զշնորհս ԼՅ , զպարգււս հոգւոյն սրբոյ , զխորհուրդս եկեղեցւոյ , զիրս սրբազնականս , զբարոզս , զաղօթս , զձեռնադրութի , զարձակումն , զեկեղեցական անօրինումն , զեկեղեցական արամաբաշխումն . զօրհնութիւնս , զբանադրանս , զեկեղեցական ընտրութի , զեկեղեցական առաջադրութի , և զայս սոյնպիսի իրս հոգեւորս , և եկեղեցականս :

Սաւազանօթս , և զգրեստս սք , որովք սք խորհուրդք մատակարարին , և պաշտին , և զայս սոյն պիտի իրս զուգակցեալս ընդ հոգեւորս , առնէ զսինոնականութի : Քանզի գնէ . կամ վաճառէ զիրս հոգեւորս , կամ որք զուգակցեալք են ընդ հոգեւորս :

Սինոնականութիւն է՝ ՚ի սեռէ եւրմէ մահացու մեղք : Քանզի առնէ զմեծ անպատմութիւն պարգււաց ԼՅ , և ինքեան ԼՅ , որ պարգւէ զնոսա : Քանզի զպարգււս , և զշնորհս ԼՅ ստարապիէ ժամանակաւոր իրօք , որ է՝ մեծ անպատմութի պարգււաց ԼՅ , և ինքեան ԼՅ : Ուստի յորժամ Սինոն կախարդն ասաց առաքելոցն . տուք և ինձ զիշխանութիւն զայս , զի սյր վերայ դնիցեմ զձեռս , առցէ զհոգի սք . պատասխանեաց նմա՝ Ալետրոս ասելով . արծաթ բո ընդ բեզ , լիցն ՚ի կորուստ . զի զպարգււս ԼՅ , համարեցաղ ընչիւք ստանալ : Ոչ գոյ բեզ միան , և վիճակ ՚ի բանիդ այդ միկ : Քանզի սիրտ բո ոչ է ուղիղ առաջի ԼՅ : Յորոց բանից յայտնապէս երևի , թէ յոյժ մեծ մեղք է՝ սինոնականութի : Եւ պատճառն յայտ է՝ . զի ոչ միայն առնէ զանպատմութի , և զանիրանութի պարգււաց հոգւոյն սրբոյ , և ինքեան հոգւոյն սրբոյ , որ զնոսա առատապէս բարխէ . այլ և առնէ զմեծամեծ փասս եկեղեցւոյ , և հաւատացելոց : Քան

զի կարէ լինի , զի իձեռն կաշառաց անարժանքն յառաջ ընթանայցեն , և արժանաւորքն ի յետս մնայցեն . պաշտօնեայք Եկեղեցւոյ յայնժամ յօժարութե պաշտօնցեն . հաւատացելոյ զխորհուրդս , և բաշխեցեն նց զհոգեւորս , յորժամ յուսոն զիրենց . իսկ յորժամ ոչ յուսան զիրենց , յուսնայցեն , և Թուլանայցեն , և Թոյլ տայցեն կորնչիլ զբազումս : Աստի յոյժ զգուշանալի է՝ շուրջ զայսու յոռութե , և մոլութե :

Լարեակ է՝ սիմօնականութի , մինն մտաւորական , մինն դաշնակցական , և միւսն ասի իրական : Մտաւորականն այն է՝ , որ առանց ուրուք դաշնակցութե լինի մտօք : Օրօրինակ է Թէ՝ որ տայցէ զհոգեւորն , հանդերձ ակնկալութե , զի առցէ փոխանակ նր զժամանակաւորն , և հանդերձ դիտաւորութե պարտաւորելոյ զայն , որում տայ զհոգեւոր , առ ի հատուցանել ինքեան զժամանակաւորն : Կամ Թէ Եթէ տայցէ զժամանակաւորն , հանդերձ դիտաւորութեալք պարտաւորելոյ զայն , որում տայ զժամանակաւորն , առ ի հատուցանելոյ ինքեան զհոգեւորն , առանց ուրուք դաշնակցութե : Դաշնակցականն այն է՝ , որ լինի հանդերձ դաշնակցութե : Օրօրինակ . եթէ երկուք դաշնակցեցին առ իրեարս , մինն խոտաւարով զժամանակաւորն , և

միւսն զհոգեւորն : Կամ Թէ մինն տայցէ զժամանակաւորն , հանդերձ դաշնակցութե , զի յետոյ առցէ զհոգեւորն : Կամ հակադարձաբար տայցէ զհոգեւորն , հանդերձ դաշնակցութե , զի առցէ յետոյ զժամանակաւորն : Իրականն այն է՝ , որով երկուք դաշնակցին առ իրեարս , և մինն տայ զժամանակաւորն , և առնու զհոգեւորն , և միւսն տայ զհոգեւորն , և առնու զժամանակաւորն : Լստանօր վերջապէս կատարի սիմօնականութի : Մնորոյ և կոչի իրական :

Դարձեալ սիմօնականութիւն անջատի՝ ի յայն , որ է՝ ԲՃային օրինի . և ի յայն , որ է՝ մարդկային , և Եկեղեցական օրինի : Են է՝ ԲՃային օրինի . որ է՝ արդելեալ վն չարութե իւրոյ : Օրօրինակ . վաճառել զմարմինն Քի : Են է՝ Եկեղեցական օրինի , որ է՝ չար վն արդելման : Օրօրինակ , վաճառել զիրս զայնտիկ , զորս արդելեալ է՝ Եկեղեցին վաճառել :

Դոն եղեալք մեծամեծ պատիժք ընդդէմ սիմօնականութե որպէս է՝ տեսանել ի գիրս կանոնաց : Աստի զնա անկանիցի որ ինկրոյ նց , պարտի փախչել յամ սիմօնականութե :

ՄԱՏԵՆԵՆ ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յարագս երկրորդ պատմութեան տան պատմական:

Դաստենի այսինկ ճառես-
ցուք զինքեն երկրորդ պատմ-
ութեան, և զայնց ամենեցունց,
որք զմանս մտածիլ կարեն, և
ձեռն զանազան պրակաց:

ՊՐԵԿ ԲՈՒՆԸ ԻՆ:

Թէ զինչ կցէ երկրորդ պատմութեան:

Բերորդ պատմութեան այս է:

Մի

„ առնուցուս զա-

„ նուն ՏՆ Բ.Յ. բո

„ ընդունայն: Պա-

տմութեանս այս հրամայէ զի պա-

տմիցենք, և մեծարիցենք զա-

նուն Բ.Յ.: Բանդի որպէս ա-

ռաջին պատմութեանս պա-

տմութեանք, և պարտաւորի-

քիմք վերապատմել զինքն Բ.Յ. այսպէս

այսու երկրորդ պատմութեանս ա-

պարտաւորիք, և պարտաւո-

րիմք վերապատմել զանուն Բ.Յ.: Եւ յոյժ վայելչապէս:

Բանդի ոչ միայն Բ.Յ. վայելէ պատիւ, այլ և անհղան նորա-

բանդի Բ.Յ. այն անունք նշա-

նակին զինքն Բ.Յ., և զնորին

կատարելութիւն: Արեւմտեան որպէս

վայելէ պատիւ ինքեան Բ.Յ., այսպէս և անհղանց նր:

Դարձեալ. զի յորժամ պատմութեանս

նուն Բ.Յ., պատմութեան ինքն Բ.Յ.,

և յորժամ անարդի անուն Բ.Յ. անարդի ինքն Բ.Յ.:

Պատմութեանս այս, ըստ ուրում է՝ տնտրասական, հրամայէ զայնոսին, որովք պատմութեանս Բ.Յ., իսկ ըստ որում է՝ բացասական, և հրաժարեցուցական, արդեւ զայնոսին, որովք անարդի, և անպատմութեանս Բ.Յ.:

Եւ ինչ որովք պատմութեանս Բ.Յ. եւ այսորիկ, օրհնաբանութիւն, գովասանութիւն, սաղմոսերգութիւն, ջերմեռանդ, և պատեհ յիշեցմունք անհղանց նր. գլխաբացութիւն, և երկրպագութիւն, որք ինչին առ յիշումս անհղանց նորա, խոհեմ, արդար, և ճշմարիտ երդումս, որովք ի տեղեղ, և ի ժամանակի իւրում երդնուցանունք, խոհեմ, և բանական ուխտք, որք ինչին Բ.Յ., կարդարով զանուն նր, և կատարմունք այնպիսեաց ուխտից. և այլք այնպիսիք, որք ինչին քս վերապատմելոյ զամենօրհնեալ անուն նորա:

Ի ժամանակի, և ի տեղեղ իւրում պարտիմք վերապատմել զամենօրհնեալ անուն նր. զի այս վայելէ ամենօրհնեալ անհղանց նորա: Եւ զի զանձիցենք զբազում արդիւնս, մերթ ընդմերթ, և յաճախապէս պարտիմք վերապատմել, և մեծացուցանել զամենասուրբ անուն նր:

Եւ ինչ, որովք անարդի, և անպատմութեանս ամենասուրբ անուն

նր, ևս այսոքիկ, անխոհեմ, անյարմար, և անբան յիշեցմունք ամենասք անուան նորա: Հայ հոյանք. որք լինին ընդդէմ նր. անխոհեմ, անիրաւ, և սուտ երդմունք, որովք որ երդնու յամենասք անուն նր, երդման զանցութիւն, անխոհեմ, և անբան ուխտք, զորս որ ուխտէ ԼՅ, կարդալով զամենասք անուն նր. ուխտադրութեան, ուխտա զանցութիւն, և այլ սոյնպիսիք:

Պատմութեանս այս պարան անդէ զմեզ հրաժարիլ. և փախ չիլ ի սոյնպիսեաց, և յայնց ամենեցունց, որովք անարգի, և անպատուի ամենապուրք անունն ԼՅ, բանդի ևս չարութիւն, և անիրաւութիւն, որք լինին ընդդէմ ԼՅ: Սանաւանդ պարտիմք փախչիլ ի հայհոյանաց, ի յանդուգն երդմանց, և ի յուխտադրութեան, զորոց մասն անորապէս ճառեացուք:

ՊՐԵԿ ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յաղագս հայհոյանաց, որք լինին ընդդէմ ԼՅ:

Ըհայհոյանք, որք լինին ընդդէմ ԼՅ, ևս անուխտաբանութիւն, զպարտանք, պարսաւանք, չարաբանութիւն, չարախօսութիւն, և այլ սոյնպիսիք. որք լինին ընդդէմ ԼՅ:

Հայհոյանք բառակի կարեն լինիլ ընդդէմ ԼՅ. այսինքն. ստաբանութիւն, ուրացաբանութիւն,

թք, այլոցատրութիւն, և անարգաբանութիւն:

Հայհոյանք լինին ընդդէմ ԼՅ ստաբանութիւն, յորժամ ասին, և ստորոգին զմանկէ իրք սուտք. այսինքն, իրք, որք ի նմա՝ ոչ գոն: Օհրօրինակ, եթէ որ ասիցէ, Թէ ԼՅ է՝ տգէտ, կամ Թէ ԼՅ է՝ մարմին: Քանզի ԼՅ ոչ է՝ տգէտ, և ոչ մարմին, այլ է՝ ամենագէտ, և հոգի: Աստի ասին զմանկէ, որք ոչ գոն ի նմա:

Հայհոյանք լինին ընդդէմ ԼՅ ուրացաբանութիւն, և բացասութիւն, յորժամ ուրանին, և բացասին զմանկէ այնք. որք ի նմա գտանին: Օհրօրինակ. եթէ որ ասիցէ, Թէ ԼՅ ոչ է՝ ամենաբարի. կամ Թէ ոչ է՝ ամենազոր: Քանզի երկուեան գտանին ի ԼՅ, այսինքն, և ամենաբարութիւն, և ամենազորութիւն. զի է՝ ամենազոր, և ամենաբարի: Աստի ուրանին, և բացասին զմանկէ, որք ի նմա գտանին:

Հայհոյանք լինին ընդդէմ ԼՅ այլոցատրութիւն, յորժամ այնք, որք վայելեն, և յարմարին միայն ԼՅ, տուեալ լինին ստեղծող: Աստի որ ասէ, Թէ տատանայ է՝ ամենակար, ամենազոր, ամենագէտ, և ամենաբարի, հայհոյէ զԼՅ այլոցատրութիւն. զի զկատարելութիւն, որք միայն ԼՅ վայելեն, և նմա միայն պատշաճին, տայ ստանալի:

Հայհոյանք լինին ընդդէմ ԼՅ անարգաբանութեմ, յորժամ ասին Ջնարիաք . բայց այնու եղանակաւ, որով անարգի ԼԾ: Քանզի սրտմտական, և անարգական եղանակաւ ասին: Օ ո՛ր բորինակ, յորժմ որ անարգաբար, և սրտմտաբար յիշէ զԼԾ, կամ զչարչարանս ՔԻ, կամ զխորհուրդս եկեղեցւոյ, կամ զաւել տարանն, կամ զայս սոյնակսին:

Արք զվերոյառացեալս հաւանութեմ մտածեն, և մտօք ըմբռնեն, սրտմտելով ընդդէմ ԼՅ. մտօք հայհոյեն զԼԾ: Քանզի մտօք ևս կարեն լինին հայհոյանք, ուր և մտօք կարեն լինիլ գովասանք:

Արք սրտմտին ընդդէմ ԼՅ, և տան զնշանս սրտմտութեան իւրեանց, ոչ բանիւք, այլ առարողութեք, զո՛ր բորինակ, կրճտեն, զատամուռնս իւրեանց, Թքումն դէպ ի յերկինս, հայհոյեն զԼԾ արարողութեք, և նշանիւք. զի նաև նշանիւք, և արարողութեք կարեն լինին հայհոյանք:

Արք առնեն զղրպարտանս, զայպաբանութիւն, զչարաբանութիւն, և զանհրաժեշտաբանութիւն ընդդէմ իրաց սրբազանից, և ընդդէմ սրբոցն ԼՅ, լստ ոքում են սքբ ԼՅ, այնպէս Թէ բարոյականապէս համարի, Թէ լինին անարգանք նաև ընդդէմ ԼՅ, առնեն զհայհոյանս բան զի անարգանս առնեն ԼՅ անհրաժեշտաբանութեմ:

Ար ասէ զհայհոյանս ընդդէմ ԼՅ, կամ ուրանալով զայնտիկ, որք ինմա՞ դտանին. կամ ստորանելով զայնտիկ, որք ոչ գոն ինմա՞, հաւատալով, Թէ այս այսպէս է՝, ոչ միայն հայհոյէ, այլ և է՝ ուրացօղ, կամ հերքետիկոս, է՝ ուրացօղ, էԹէ ուրանայ զմտ Ջնարտութիւն հաւատոյ. իսկ եթէ ոչ ուրանայ զմտ Ջնարտութիւն, այլ զմին. կամ զտմանս, է՝ հերքետիկոս: Բայց եթէ ոչ հաւատացի, այլ միայն սրտմտեալ շարիադ փիցէ, և բարբանջիցէ, միայն հայհոյէ:

Արք զղրպարտաբար յիշեն, և յարտաբերեն զանդամս ՔԻ, զխաչն ՔԻ. զչարչարանս ՔԻ, զաւելտարանս ՔԻ, և զայլս սոյնակսին, անիծանելով զայլս, և ասելով. խաչն. աւել տարանն, և չարչարանքս ՔԻ զքեզ պատուհասեացեն, և կորուսցեն, և զայլս սոյնակսին արտաբերելով, առնեն զհայհոյանս: Քանզի զղրպարտաբար, և անհրաժեշտաբար խօսին զչարչարանաց, զաւելտարանէ, և զխաչն ՔԻ: Այնպիսի չարչարանք, խաչ, և աւելտարանս ՔԻ, ոչ են առ կորուստ մարդկան. այլ առ նոցին փրկութիւն:

Արք ոչ բարկանալով ընդդէմ ԼՅ. այլ միայն ընդդէմ մարդկան. յիշեն զանհաւան ԼՅ, զմահն ՔԻ, զվերս ՔԻ, և զայլս սոյնակսին, առանց դաւադրութեմ, և առանց այսոցիկ եղա-

Եղանակաց, որովք լինին անար-
գանք Վ.Ի, զորոքնակ, ասե-
լով, ո՛վ ԼԾ իմ, ո՛վ մահն
Վ.Ի, ո՛վ վերք Վ.Ի, և զայս
սոյնպիսիս յեղով, Թէպէտ ոչ
հայհոյեցեն, քանզի ոչ զրպար-
տաբար, և ոչ անարգաբար յի-
շեն զանունն ԼՅ, սակայն մե-
ղանցեն ընդդէմ այսր պատմու-
րանի, որ ասէ, մի առնուցուս
զանուն ՏՆ ԼՅ քո ընդունայն,
քանզի յիշեն զանունն ԼՅ ՚ի
զուր : Իսկ Եթէ լինիցի դայ-
ԹագդուԹի, և այնու եղանա-
կաւ արտաբերեցին, Թէ լինի-
ցին անարգանք ԼՅ, Եղիցին
հայհոյանք :

Որք ՚ի բարկութե անիծանին
զինքեանս, կամ զայլս, ասելով
սատանայն զբեզ բարձցէ, մահն
զբեզ սատակեցէ, և զայս սոյն-
պիսիս արտաբերելով, Թէպէտ
սրբաբար հայելով ոչ հայհոյի-
ցին, քանզի ոչ լինին զրպարտա-
նք, և անարգանք ընդդէմ ԼՅ,
սակայն ընդ լայնաբար խօսելով
հայհոյեն . և մեղանցեն մեղօք
դառն անիծից . զի հայցեն և
խնդրեն այլոց զվսասս :

Հայհոյանքն են յոյժ մեծ
մեղք : Վանգի են զրպարտա-
խօսութիք . և անիրաւ արանու-
Թիք ընդդէմ ԼՅ, որովք յոյժ
անարգի ԼԾ :

ՊՐԸԿ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս երդման :

Սրտմն է՝ տեսական, կամ
զօրութեանական կարդա-
ցումն, և կոչումն ԼՅ,
իբրև առաջին, և աներ-
կբայ Ճշմարտութե, ի վկայու-
Թի իրի ուրուք, այսինքն, է՝
կարդացումն, և կոչումն, որով
կոչեմք . և կարդաւք զԼԾ, ՚ի
վկայութի իրի ուրուք, կամելով
և ցանկալով, զի զայն, զորմէ
առնեմք զերդումն, Եթէ կա-
մեցի, և յորժամ կամեցի, կամ
աստ, կամ ՚ի հանդերձեւումն,
ծանուցանիցէ, և յայտնիցէ,
իբրև զայն, որ ճանաչեցեալ
իցէ ինմանէ, և որ Ճշմարիտ
իցէ առաջի նր :

Որքան առ խղճմանս ամ որ
Ճշմարտապէս երդնու, որ դիտե-
կերդնուլ, և կամի կոչել զԼԾ
՚ի վկայութի իրի ուրուք, որովք
բառիք և վարիցի : Վանգի
այն բաւական է՝ առ խղճմանս
որ բաւական է՝ առաջի ԼՅ .
արդ առաջի ԼՅ այն հաւարի
Ճշմարիտ երդումն, որով որ դի-
տե երդնուլ, և կամի կոչել զԼԾ
՚ի վկայութի իրի ուրուք, որովք
բառիք և վարիցի : Իսկ առաջի
մարդկան խնդրի արտաբերու-
Թի բառիցն այնոցիկ, որք նշա-
նակիցեն, Թէ որ երդնու, և
կոչէ զԼԾ ՚ի վկայութի : Լրդ-
բառք, որք նշանակեն, Թէ որ
երդնու, են այսոցիկ, կոչեմ զԼԾ
վկայ,

վկայ, ԲՃ վկայէ՝ երկեք, և երկեր վկայ են, սբ եկեղեցին վկայէ՝, սբ սեղանն վկայէ՝, սբ աւետարանն վկայէ՝, սբ պատարաքն վկայէ՝, վկայէ՝ սբ խաչն, և այլք սոյնախիւք եղանակք խօսելոյ: Բայց այսոքիկ, Ճշմարտապէս, ստուգապէս, Ճշմարտիւ, ստուգիւ, Ճշբարտիւ, իսկապէս, արդարեւ, լո՛ւելու, իրա՛ւեւ, Ճշմարտիւ, ստուգ. և այլք սոյնախիւք չեն եղանակք երդման: Քանզի ոչ կոչեն զԲՃ ի վկայութի, այլ միայն հաստատեն զիրն, զորմէ է՝ բան:

Բաժանի երդումն ի բառականն, ի յիրականն, և ի խառնեան: Բառականն, որ և ձայնա՛ւոր ասի. է՝ այն, որ բառիւ և բանիւ լինի, այսինքն, որ միայն ձայնիւ լինի: Իրականն է՝ այն, որ գործովք, և իրօք լինի, այսինքն, որ իւրք մարմնական աւարտողութբ լինի: Ո՞րքան, շօշափմամբ աւետարանին, և այլովք սոյնախիւք: Խառնեան է՝ այն, որ իմիամին բանիւք, և մարմնական արարողութբ լինի:

Դարձեալ բաժանի երդումն ի վկայաբերականն, և ի յանձնականն: Վկայաբերականն է՝ որով ԲՃ միայն բերի վկայ: Եւ իմականն է՝, որով ոչ միայն ԲՃ վկայ բերի, այլ և պատմիչ ատարանի: Օրբօրինակ, յորձան որ երդնու, ասէ ԲՃ զիւ պատուհասեցէ, եթէ այս ոչ իցէ այսպէս: Որ երդնու զսոսն անիմական երդմամբ, ոչ

միայն մեղանչէ ընդդէմ պատմոյ, որ վկայելէ Բ. Եւ, այլ և ընդդէմ սիրոյ, որով պարտի սիրել զինքն, և զընկերեք. բան զի անխոհեմաբար խնդրէ զպատիժ, և զպարտահառ ինքեան, կամ ընկերի:

Դարձեալ բաժանի ի ստուգականն, ի խոստացականն, և ի սպառնականն: Ստուգականն, որ և ասական, և ոգական ասի, է՝ այն, որով ներկայք կամ անցեալք ատարան, կամ բացասին: Օրբօրինակ, եթէ որ ասիցէ. ԲՃ վկայէ, թէ այս այսպէս է՝ կամ ԲՃ վկայէ. թէ այս ոչ է՝ այսպէս: Կամ թէ ԲՃ վկայէ, թէ այս այսպէս եղև. կամ ԲՃ վկայէ, թէ այս ոչ եղև այսպէս: Խոստացականն է՝, որով երդմամբ խոստանալիք զիւ ինչ ումիք: Օրբօրինակ, եթէ որ ասիցէ. ԲՃ վկայէ, թէ զինի միոյ ամսոյ տաց բեղ զդեմարս բոյս: Սպառնականն է՝, որով երդմամբ սպառնալիք ումիք: Օրբօրինակ, եթէ որ ասիցէ, ԲՃ վկայէ թէ, եթէ ոչ կատարիցես զհրամայեցեալս բեղ իմե՛ծա՛ւորէն մերմէ, արտժեցից զբեղ:

Երդումն յորձան լինի պատշաճա՛ւոր եղանակաւ, է՝ օրինա՛ւոր, այսինքն, որ երդնու, ոչ մեղանչէ, այլ պատմուէ զԲՃ: Եւ զայսմանէ իմանի այն, որ ասի ի սբ գիրս, հաստատես, Տն զերդմունս բո՛ւրս պատշաճա՛ւեւ, բանզի որ երդնու ԲՃ պատ

պատշաճաւոր , և օրինաւոր եղանակաւ , ոչ առնէ Ը զանարդանս , այլ զպատիւս . զի խոտորմանի , Թէ Ը ճանաչէ , և գիտէ զայնտիկ , որք դաղտնիք էս , և ծածուկք , և զորս ոչ կարեն ճանաչել մարդիկք վասն տկար զօրութե մտաց իւրեանց , որով յոյժ յարգի , և պատմութի Ը : Ըրդ երեք իրք խնդրին , զի երդումն լինիցի պատշաճաւոր , և օրինաւոր եղանակաւ , այսինքն , խոհեմութի , արդարութի , ճշմարտութիւն : Երդումն լինի հանդերձ խոհեմութի , յորժամ լինի զգուշութի , վերանկատմամբ , մտածմամբ , վերապատուութի , և ի պատեհ , և պատշաճաւոր ժամանակի , այսինքն , ոչ լինի առանց հարկաւորութե , և առանց ծանր պատճառի : Օրբօրինակ , եթէ որ երդնուցու ամենամեծքնութի , և վստախաներոյ զմեծամեծ վասսս . զորբօրինակ , վստախաներոյ զվաստակար պատերազմունս , և Թշաւմութիւն , կամ վստախաներոյ զմեծամեծ շահս . զորբօրինակ , վստախան հարկաւոր հաշտութեան , և այլոց սոյնպիսեաց : Երդումն լինի հանդերձ արդարութի , յորժամ ինն այն , որ երդնանի , է՛ արդար , օրինաւոր , և համեմատ : Օրբօրինակ , եթէ որ երդնուցու տալ աղբատաց զորորմութի , կամ առնել զայս սոյնպիսիս : Երդումն լինի հանդերձ ճշմարտութի , յորժամ ինն այն ,

որ երդնանի , է՛ իրաւ , ստոյգ , և ճշմարիտ : Օրբօրինակ , եթէ որ երդնուցու առնել զայն , զոր ստուգապէս ունի ի մօտ , զի առնիցէ : Որ ունի զերես զայստիկ , եթէ երդնուցու , ոչ մեղիցէ , այլ պատմութեցէ զԸ : Բանդի պատշաճաւոր , և օրինաւոր եղանակաւ երդնուցէ : Եւ այս է՛ ճշմարիտ ըստ վարդապետութե ամ վարդապետաց , և է՛ իր հաւատոյ : Իսկ եթէ պակասիցի մինն ի սոցանմեղանցեացի : Վանդի ոչ երդնուցի պատշաճաւոր , և օրինաւոր եղանակաւ : Ուստի որ երդնու , կամ առանց խոհեմութե , և դատաւարանի , կամ առանց արդարութե , կամ առանց ճշմարտութե , մեղանչէ : Վանդի անպատեհ , և անպատշաճ եղանակաւ երդնու :

Որ ունի զսովորութի երդնոյ առանց խոհեմութե , և դատաւարանի , և առանց վերանկատման , և մտադրութե , այսինքն առանց հոգաբարձութե , և անստացման . արդեօք իցէ ճշմարիտ , Թէ սուտ այն , զոր սովոր է՛ երդնուլ . մինչդէռ զինքն ի յորդայութի երդնոյ զսուտն , մահացօրէն մեղանչէ : Ուստի սոյնպիսին պարտական է՛ իննրոյ մահացու մեղաց զգուշանալ , զի բարձցէ յինքնէ զսոյնպիսի չար սովորութի :

Որ երդնու առնել զանհրաժեշտ , զորբօրինակ սպանել զոր , կամ զայս սոյնպիսիս առնել , մա

մահացորէն մեղանչէ . բանցի առնէ զմեծ անհրաժեշտութի ընդդէմ ԼՅ . զի կամի հեղինակութի նորա գրեթէ արարւանդել զինքն առ անօրէնութի, և անհրաժեշտութի, զորս յոյժ ատէ ԼԾ, և յորոյ յոյժ դարչինաւ: Արդսոյն պիտի երդուին առնէ, զերկու չարութիւն առնէ, մինն է՝ որով կամի մնաւել եղբօր, և միւսն է՝ որով ապավարն ԼԾային հեղինակութի: Ար արդիւնս երդմամբ երդնաւ, ոչ պարտաւորի առնել զայն, զոր երդնաւ բանցի առ չարութի, և առ մեղս ոչ կարէ որ պարտաւորի:

Ար երդնու զսուան, մեղանչէ մահացորէն, զի առնէ ԼՅ զմեծ անպատուութի, և առնէ ընդդէմ նր զմեծ անհրաժեշտութիւն: Քանցի բերն վկայ ստուծէ, իբրութե ոչ գիտիցէ զճիարիտն կամ կամիցի խաբել, և պատրել կամ Թէ կարիցէ տալ . որ ընդդիմանայ անհուն դիտութե նր, և ամենամեծ ճիարտախօսութե նր: Ստերդմութի, կամ սուտ երդումն կոչի, երդումն այս: Ստերդմութիս հանապաղ մահացու է՝ Թէպէտ խաղալեօք լինիցի, և տակաւ մնալիցէ այլոց: Քանցի հանապաղ նոյնապէս, և միեղինապէս ընդդիմանայ ԼԾային ճիարտախօսութե. և հանապաղ ներհակալայ ԼՅ լինիլ վկայ ստուծեան: Նմանապէս մեղանչէ մեղօք ատերդմութեան: Ար երդնու իբրեւ զճիարիտ,

զայն, զոր համարի սուտ, կամ զորմէ երկբայի, արդեօք իցէ ճիարիտ, Թէպէտ ճիարիտիցէ: Բանցի նաեւ յայնժամ ածի ԼԾ վկայ ստուծէ, և լինի մեծ անպատուութի ԼՅ: Անանցի ամենամեծ ճիարտախօսութե ԼՅ ոչ վայելէ լինիլ վկայ այսր, որ համարի սուտ, և զորոյ ճիարտութե լինի երկբայութի:

Ար լինի պատճառ, զի այլք երդնուցուն զսուան, ինքն ևս մեղանչէ, զի մանակցի չարութե այլոց:

Ար երդնու զայն . զոր աներկբայապէս համարի որ ճիարիտ Թէպէտ ոչ իցէ, ոչ առնէ զսուտ երդումն: Քանցի ոչ ածի ԼԾ վկայ ստուծէ . զի յայնժամ լինի բարոյական ստուծի, յորժամ բանք ոչ պատասխանեն մտաց: Լրդ յայնժամ, այսինքն իյաւացեալ պատահման բանք պատասխանեն մտաց: Աւստի ոչ լինի բարոյական, և տեսական, այլ միայն նիւթական:

Ար երդնու բացաձայն, երկանչան և բազմանչան բանիւք, առ ի պատրել զոր, մեղանչէ: Քանցի վարի երդմամբ առ պատրանս, որ է՝ անպատուութի ընդդէմ ԼՅ . զի նա ոչ կամի լինիլ պատճառ պատրանաց, այլ յոյժ ատէ զպատրանս:

Լստտացական երդումն խնդրին երկու ճիարտութիք, մինն զներկայէ . որ է՝ նախնական, և է՝ այն, որով որ, մինք երդնու, ունի զդիտաւորութի

կատարելոյ զայն, զոր երդմամբ խոստանայ առնել . և միւսն զապաւայե, որէ՝ երկրորդական . և է՝ այն, որով որ չըրոց է՝ զայն, զոր խոստացաւ երդմամբ :

Որ, մինչ խոստանաց երդմամբ, ոչ ունի զդիտումնորումի կատարելոյ զայն, զոր խոստանայ երդմամբ, կամ երկբայի, աւրդեօք իցէ կատարելոց, Թէ ոչ, կամ համարի, Թէ բարոյականապէս անկարելիէ՝ ինքեան այն, զոր խոստանայ, առնէ զսուտ երդումն, և մեղանչէ : Լճնէ զսուտ երդումն . զի բէրի ԼԵ վկայ ստուծէ . մեղանչէ . զի առնէ անպատճուծի ընդդէմ ԼԴ :

Որ բանականապէս կարէ կատարել զայն . զոր խոստացաւ երդմամբ, եթէ ի ժամանակի, յորում կատարելի է՝ զանց առնիցէ զմանէ, և ոչ կատարիցէ, եղիցի երդմազանց, և մեղանչեացէ : Եղիցի երդմազանց, բանցի զանց առնէ զերդմանէ : Սեղանչեացէ . բանցի առնէ զանպատճուծի ընդդէմ ԼԴ :

Խոստացումն հանդերձ երդմամբ, որ լինի ԼԴ, առի ուխտ հանդերձ երդմամբ : Ուստի որ ոչ կատարէ զսոյնպիսի խոստումն, է՝ ի միասին ուխտորոյժ և երդմազանց ընդդէմ ԼԴ . զի անցանէ զերդմամբ, և խախտէ զուխտ . զոր արար ԼԴ : Իսկ խոստացումն հանդերձ երդմամբ . որ լինի մարդոյ, առի

երդմեալ խոստումն մարդկային :

Օր ինչ խոստացաւ երդմամբ . եթէ իցէ բարի . ի ժամանակի իւրում պարտաւորիմբ կատարել . որպէս յայտ է՝ ի յասացելոցն . իսկ եթէ չար իցէ, կամ ունայն, կամ անկարելի . ոչ պարտաւորիմբ . քանզի երդումն ոչ կարէ լինիլ պատճառ չարութե, և ունայն իրաց, և առ անկարելին ոչոր պարտաւորի :

Յորժամ պարտաւորի, և պարտաւանդէ խոստումն . յայնժամ խոստացական երդումն, և պարտաւորի, և պարտաւանդէ զի օր կատարումն : Իսկ յորժամ ոչ պարտաւորի, և ոչ պարտաւանդէ խոստումն առ կատարումն, յայնժամ և ոչ խոստացական երդումն պարտաւորի, և պարտաւանդէ : Իւ պատճառն է՝ զի մատչականն հետեւի գլխաւորին : Երդ յորժամ որ խոտոանայ երդմամբ, խոստումն է՝ գլխաւոր, և երդումն է՝ մատչական : Ուստի երդումն պարտի հետեւի խոստման, որում է՝ յարեցեալ, և պատմաւաստեցեալ :

Եթէ այն, որ ի ժամանակի երդման բարի էր, յետոյ փոփոխիցի, և լինիցի փառութար ունայն, և արդելիչ բարւոյ մեծագունի, յայնժամ ոչ պարտաւորիմբ կատարել զայն, զոր երդմաք առնել : Եւ մանապէս եթէ երեւեալ բար յեղափոխիցի . և այլափոխիցի կացութի, և որպիսութի իրի :

իրն: Օղբօրինակ. եթէ որ երդնուցու արդար պատժմամբ պատժել զանառակ որ քն աւառակութեց նր, և անառակն դառնայցէ ի յանառակութեց իւրոց, և կատարեցապէս ուղղեալ խնդրիցէ զներումն, յայն ժամ ոչ պարտաւորեացի այրն այն պատժել զանառակն այն, այլ կարացէ ներել նմա: Քան զի փոխեցաւ որպիսութի, և կացութի իրն: Աւտի երեւի, Թէ ի խոտաշական երդման ենթիմանին Թէութիքս այստիկ, եթէ կարացից, եթէ հաճոյսցի այնոցիկ, որոց պարտական եմ հպատակել, և հազաւորել. եթէ իրն երեւելաբար ոչ փոփոխեացի, և եթէ ոչ բարձցի պարանանդութի:

ՊՐԵԿ ԶՈՐԲՈՐԳ:

Յաղագս ուխտի:

Ի խոն է՝ խոտումն աւարեալ ԼՅ վերանկատմամբ, և մտածմամբ զկարելի, և զլաւագոյն բարւոյ: ԼՅ սինքն է՝ խոտումն. որով վերանկատմամբ, և մտածմամբ զկարելի, և զլաւագոյն բարին խոտանալ ԼՅ: Յոսկ երեւի, Թէ ուխտն միայնում ԼՅ լինի: Քանզի է՝ ներդրածութի ԼԾ պաշտութե, որ միայնում ԼՅ վայելէ: Աւտի յորժամ ասի, Թէ ուխտեմք սրբոց, լինի, իմացումն, Թէ ուխտեմք ԼՅ իմիասին ի

պատիւ սրբոց. որպէս և շինեմք զեկեղեցիս, և կանգնեմք զսեղանս, քն պաշտելոյ զԼԾ, և իմիասին քն պատուելոյ զքս նորա:

Աւտն բաժանի ի բացարձակն, և ի Թէականն: Բացարձակն է՝ այն, որ լինի առանց ուրուք Թէութե. այսինքն, ընդ որում ոչ կցի Թէութեան ինչ: Օղբօրինակ. եթէ որ բացարձակապէս ասիցէ. ուխտեմ զղորմութի, կամ զողջախոնութի: Թէականն է՝, որ լինի հանդերձ իւր Թէութե, այսինքն, ընդ որում կցեալ է՝ Թէութե ինչ. այնպէս Թէ, եթէ ոչ գնիցի Թէութե, ոչ լինի պարանանդութի: Օղբօրինակ. եթէ որ ասիցէ. ուխտեմ զպահս, եթէ ազատեցայց ի հիւանդութե: Աւրանոր եթէ ոչ ազատիցի ի հիւանդութե, ոչ պարտաւորի պահել զպահս, որ ուխտեալն զպահս. բանցի ազատիլն ի հիւանդութեան է՝ Թէութե:

Պարձեալ բաժանի ուխտն ի հանդիսանորն, և ի պարզն: Հանդիսանորն, որ և հանդիսական ասի, այն է՝, որ հանդիսապէս լինի. որ կրկնակ է՝, մինն է՝ ուխտն ողջախոնութե, որ կցեալ է՝ երկոց մեծագոյն աստիճանաց, այսինքն, կիսաասարկանագութե, սարկանագութե, և բահանայութե: Եւ միւսն է՝ ուխտն հանդիսանոր կրծանութե: Պարզն է՝ այն, որ ոչ լինի հանդիսապէս, և է՝ այլ

նո՛ր ուխտ , որ ո՛չ ունի զվերոյ
յատացեալ հանդիսաւորութիւն :

Դարձեալ բաժանի ուխտն 'ի
յիւրականն , 'իյանձնաւորականն ,
և 'ի բաղկացեալն , և խառնեալն
'իյերկաբանսէիւրոյ : Իրականն է՝
որով դէնար , կամ այլ ինչ այն
պիսի խոստանի : Օ դ՛րօրինակ ,
արծաթ . ոսկի . սկի . մաղղման ,
սաղմաւորտ , բուրվառ , ուրար .
շուրջառ , և այլք տոյնպիսիք : Ըն-
ձնաւորականն է՝ , որով ներդո-
րութի ինչ մարդոյ , կամ դադա-
րութի 'ի ներդործութէ խոստա-
նի : Օ դ՛րօրինակ , պահ . ծով .
աղօթք , ճանապարհորդութի ,
և այլք տոյնպիսիք : Կյառնեալն
է՝ այն , որ ունի զերկաբանսէիւրն
այսինքն , է՝ այն , որով խոստա-
նի և իր ինչ , և իմիասին ներ-
դործութի ինչ : Օ դ՛րօրինակ ,
ճանապարհորդութի առ ուխտա-
տեղին , հանդերձ ընծայիւք , և
այլք տոյնպիսիք :

Ըն ուխտն ինդրի դիտաւո-
րութի , վերանկատուին , մտա-
ծութի , կառնաւորութի , և կա-
տարեալ անձնիշխանութի , որով
որ անձնիշխանաբար , և ուղղա-
պէս կամիցի ուխտել , և խոս-
տանալ , հանդերձ դիտաւո-
րութի պարաւանդելոյ զինքն :
Ուստի ինդրի և ու բանաւորու-
թի , և բանաւարութի : Քանզի
ուխտիւն , որ ուխտէ , ծանրա-
դոյն պարաւանդութի պարա-
ւանդի կատարել զայն , զոր
ուխտեաց : Ուստի Եթէ պակա-
սիցին վերոյյատացեալքն , ո՛չ է՝

հաստատ ուխտն , և ո՛չ պարա-
ւանդի որ կատարել զնա :

Բանաւորութի , բանաւա-
րութի , անձնիշխանութի , և
կառնաւորութի առ ուխտն , այն
բանական է՝ , որ ինդրի առ
մահացու մեղս , որ կատարեալ
մարդկային ներդործութի ուղ-
ղապէս է՝ 'իյնքեան կամեցեալ :
Քանզի կատարեալ բանաւո-
րութի , և կատարեալ անձնիշ-
խանութի ինդրի : Ըրդ բա-
նաւորութի , և անձնիշխանու-
թի , որք բանականանան առ
մեղս մահացուս , կատարեալք
են :

Ուխտք , որք եղեն 'իյերկե-
ղի , որ ո՛չ արկաւ , զի լինիցի
ուխտ , հաստատք են . քանզի
պարզապէս կառնաւորք են . իսկ
որք եղեն 'իյերկեղի , որ անկա-
ւաբար արկաւ , զի բռնաբա-
րելոյ զոր առ 'ի ուխտել , ան-
հաստատք են , ո՛չ այնու զի ո՛չ
իցեն կառնաւորք . այլ այնու զի
կամ օրէնն ունայնացուցանէ զնա
կամ ԼԾ ո՛չ ընդ ունի զնա , զի
մի տայցէ զգորութի անկրան-
բռնաբարութի :

Յորժամ 'իյուխտելն լինի մո-
լորութի շուրջ զգոյացուք խոս-
տացեալ իրի , կամ շուրջ զգոյա-
ցական Թէութի , կամ շուրջ
զվաղճանաւ , զտեսական բանիւ ,
և զչարժողական պատճառաւ
ուխտելոյ , անհաստատ է՝ ուխտն :
Քանզի լինի մոլորութի շուրջ
զայնքիւք , որոց ճանաչուին
ինդրի առ կառնաւորութի ներ-

գործութիւն: Սակայն եթէ իցէ մոլորութի շուրջ զգոյացական թէութիւն, որ այնքան չէ փոյթ, հաստատէ՝ ուխտն: Քանզի տակաւն ոչինչ հասարի: Կամ նապէս եթէ իցէ մոլորութիւն շուրջ զերկրորդական շարժողական պատճառաւ, և ոչ հնախնականաւ, բանզի առանց երկրորդականին տակաւնին կամաւորական է՝ ներգործութիւն:

Ընդ ուխտն չէ բանական սոսկ առաջագործութիւն առնելոյ զիր ինչ իփառս ԼՅ, Թէպէտ իցէ հաստատագոյն. այլ խնդրի խոստումն, որ լինիցի ԼՅ: Քանզի խնդրի այն ներգործութիւն, որով որ պարանանդի առնել զայն, զոր ունի ի մտի: Ընդ խոստումն է՝, որ պարանանդի ի ներքոյ մեղաց զխոստացողն առնել զայն, զոր խոստացաւ: Քանզի որ խոստանայ զիր ինչ, պարանանդի զինքն առ կատարումն խոստացելոյ. զի որ կամաւորապէս, և անձնիշխանաբար խոստանայ զիր ինչ, զիրն, զոր խոստանայ, հանէ ի յիշխանութիւն իւրմէ, և դնէ ի ներքոյ իշխանութեան այլոյ, այսինքն, այնր, որում խոստանայ, զի որոյ պարանանդի առ կատարումն խոստացելոյ: Իսկ որ միայն առաջագործ առնել զիր ինչ, ոչ հանէ ի յիշխանութիւն իւրմէ զիրն զայն, զոր առաջագործ, այլ ի տակաւնն ունի հնա ի ներքոյ իշխանութիւն իւրոյ. զի որոյ ոչ պարանանդի առ կատարումն ա-

ռաջագործելոյ: Մինչ ուրեմն առ ուխտն պարանանդի որ, և պար, տանորի, շուտ այնմ. ուխտն, դիք, և կատարեցէք. ոչ բանականաւայ առ ուխտն սրտի, և լոկ առաջագործութի, այլ խնդրի ևս խոստումն:

Խոստումն, որ պիտոյանայ, և խնդրի առ ուխտն, կրկնակի կարէ լինիլ, այսինքն, կամ տե սականապէս, և բացագործաբար, կամ զօրութեանապէս, և ներագործաբար: Խոստումն տեաւ կանապէս, և բացագործաբար լինի առ ուխտն, յորժամ որ խոստանայ, և ուխտէ ԼՅ, կամաւորապէս, և անձնիշխանաբար ասէ զբառս զայնսոսկ, որք նշանակին զուխտ. և զխոստումն, զոր բօրինակ, խոստանաւ, և ուխտն ԼՅ: Սոյնպիսի է՝ հանդիսաւոր ուխտն, և խոստումն կրօնաւորութիւն: Խոստումն, որ պիտոյանայ առ ուխտն, կամ ինքն ուխտն, զօրութեանապէս, և ներագործաբար լինի, յորժամ որ ուխտէ, և խոստանայ, ոչ ասէ զխօսս զայնսոսկ, որք նշանակին զուխտ, և զխոստումն. այլ լիակատար դիտութի կամաւորապէս, և անձնիշխանաբար յանձն առնու զայն, ընդ որում կցեալ է՝ ուխտն, և խոստումն: Սոյնպիսի է՝ ուխտն որ ծագումն Թէ, որ կցեալ է՝ սրբազան առ լուսնաց. զոր բօրինակ. կիսատարկաւորութի, սարկաւորութի, և բաճանալութի:

Ինչ, որ ուխտի, պարտի դոյ կա-

կարելի . զի առ անկարելին ոչ
 որ պարտաւորի . իսկ առ ուխտն
 պարտաւորիմք , որպէս ի վեր
 ասացեալ է : Եւս ոչ միայն
 պարտի քո բարի , այլ և բա-
 րեգոյն բան զգանց առնումն
 զնմանէ , և բան զներհակն նո-
 ղին : Քանզի ներքին վաղձան
 ուխտի է՝ պատմել , և յարգել
 զԼԾ նովաւ : Լորդ յայնժամ
 պատմելի ԼԾ , յորժամ նո՛ւի-
 րեմք , և ընծայեմք նմա՝ զայն ,
 որ է՝ հաճոյ նմա : Լորդ ոչ կա-
 րէ լինել հաճոյ ԼՅ , զի պար-
 տաւորիցի որ թողուլ զայն , որ
 է՝ բարեգոյն : Ուստի թողուլն
 զայն , որ է՝ բարեգոյն , ոչ կարե-
 լինել նիւթ ուխտի : Ուստի ոչ է՝
 հաստատ ուխտն այն , որով ուխ-
 տի այն , որ արգելու զվեծա-
 գոյն բարին : Օղբորինակ . և
 թէ որ ուխտիցէ զաշխարհակա-
 նութի , կամ զայս սոյնսինս ,
 զի է՝ արգելիչ վեծագոյն բարե-
 ցոյն : Առ զսոյնսինս ուխտս առնէ ,
 մեղանչէ . զի գրէթէ ձգտի , և
 ջանայ արգելուլ զվեծագոյն բա-
 րին : Եւս առնուել չէ հաստատ
 ուխտն , որով որ ուխտէ զայն ,
 որ է՝ անշահ , և անօգուտ :
 Քանզի խելագար , և անմիտ
 խառնումն անհաճոյ է՝ ԼՅ : Եւ
 որ զսոյնսինս ուխտ առնէ , մե-
 ղանչէ . զի առնէ զիրս անմիտս :
 Սանաւանդ չէ հաստատ ուխ-
 տն այն , որով որ անդգնի , և
 յորանայ ուխտել ԼՅ զիրս չարս ,
 կամ ընդ որս կցեալ է՝ վաղձան
 չար : Քանզի ատէ ԼԾ զչարս

և դարչի ի նմանէ : Ուստի որ
 զսոյնսինս ուխտ առնէ , յոյժ մե-
 ղանչէ . զի չարաւն կամի պա-
 տմել զԼԾ , որով ոչ կարե-
 պատմել , այլ անպատմել :

Պարտաւորութիւն ուխտի
 այնքան է՝ , որքան պահանջի ի
 բանակութի նիւթոյ , և ի դի-
 տանորութի այնք , որ ուխտէ ,
 ըստ որում կամի պարտաւորել
 զինքն ծանրապէս . կամ թէ
 թեւապէս . բացարձակապէս , կամ
 իւր թեւութի : Օի թեպէս
 պարտաւորութի ուխտի իցէ
 բնական օրինի , սակայն զօրու-
 թի նք կախի ի կամաց մարդոյ :
 Քանզի կամքն , և գործն մար-
 դոյ պիտոյանայ իբրեւ կանխա-
 խնդիր թեւութի , որ այսքան
 կամ այնքան , և այսպէս , կամ այնպէս
 պարտաւորիցէ : Պարտաւոր-
 ութի ուխտի է՝ բնական օրինի
 զի ի բնական օրինէ պարտաւոր-
 լիմք կատարել զայն , զոր խոս-
 տացաք ԼՅ : Օրութի նորա
 կախի ի կամաց մարդոյ . զի պա-
 րտաւորութի կարէ լինել այս-
 բան , կամ այնքան . նմանապէս
 այս եղանակաւ , կամ այն եղա-
 նակաւ , զո՞ր օրինակ բացարձա-
 կապէս , կամ թեւութեանաբար :
 Ուստի պիտոյանայ կամք , և
 գործ մարդոյ իբրեւ կանխախն-
 դիր թեւութի , որ բացարձակ
 զպարտաւորութի , և բառնայ
 զի զնորին անգնանադանութի :

Յորժամ նիւթն է՝ թեթեւ
 վարկանի , թէ ուխտն պարտա-
 վանդէ թեթեւապէս , այսինքն
 ի ներ-

ի ներքոյ ներքին մեղաց . զի ըստ որքանութե նիւթոյ , է՝ որքանութի պարանանդութե : Ուստի որ լինի ուխտադանց ի սոյն պիսի նիւթով , Թեթեապէս , և ներելապէս մեղանչէ : Իսկ յորժամ նիւթն է՝ ծանր , հասարակաբար խօսելով , համարի , Թէ որ ուխտեացն , կամեցան , և դիտեաց ծանրապէս պարտաւորել զինքն , այսինքն , ի ներքոյ մահացու մեղաց , զի այսպէս եմթադատի խոհեմաբար : Ուստի որ լինի ուխտադանց ի սոյն պիսի նիւթով , ծանրապէս , և մահացօրէն մեղանչէ :

Ար զկսի ուխտերոյ մեղանչէ ընդդէմ ուխտի , որ է՝ զայնմանէ իրէ , որ էր յառաջագոյն պատուէիրեցեալ . զոր յօրինակ . որ ուխտեաց զողջախո՛ւութի , պոռնկի , առնէ զերկու չարագործութիս , զմինն ընդդէմ ուխտի , և զմիւսն ընդդէմ պատուէիրանի : Ուստի իխտատովանութե պարտի զերկաքանչիւրն արտասանել և յայտնել : Քանզի ամ տեսալք մահացու մեղաց պարտին բացայայտիլ իխտատովանութե : Լրդ իյստացեալ պատահմանն երկու տեսալք չարութե , և մահացու մեղաց , միսն է՝ պոռնկութի , և միւսն ուխտադանցութի : Ուստի երկոքեան պարտին բանիլ իխտատովանութե :

Եւ պարտաւորի կատարել զուխտ , որ ուխտեաց . իսկ որ ոչ ուխտեաց , ոչ պարտաւորի : Քանզի նա պարտաւորի կա-

տարել զուխտ , որ պարտաւորեաց զինքն առ կատարումն նրա : Լրդ նա պարտաւորէ զինքն , որ ուխտէ . զի ուխտեւն որ պարտաւորի : Արեմն նա պարտաւորի կատարել զուխտ , որ ուխտեաց . և հետեապէս որ ոչ ուխտեաց , ոչ պարտաւորի : Ուստի որոյ ծնօղքն ուխտեցին զնա , ոչ պարտաւորի կատարել զուխտն , մինչև ոչ ընդունիցի , և մինչև ոչ հաճիցի : Իսկ եթէ ընդունեցաւ , և հաճեցաւ , պարտաւորի : Քանզի ի յենդունիլն , և ի յանձնիխանաբար հաճիլն պարտաւորեաց զինքն : Յորոց երեւի , Թէ ի յայրական ուխտէ ոչոք պարտաւորի ի զօրութե ուխտի . Թէպէտ կարիցէ պատահիլ . զի ի զօրութե այլոց պատճառաց կարիցէ պարտաւորիլ :

Ար զգործս այլոց ուխտեցին , միայն առ այս պարտաւորին , զի ջանայցին հաճեցուցանել նոցա զայն , զոր ուխտեցին , աղաչելով , յորդորելով , հրամայելով , եթէ , իցեն մեծաւորք , և զայլս սոյնպիսիս առնելով : Քանզի առ այն միայն պարտաւորին , և պարտաւորին , որ նց կարելի է : Ուստի ծնօղքն , որք ուխտեցին զանկիս իւրեանց տալ ի կրօնաւորութի , և ի կուսակրօնութի , միայն պարտաւորին ջանալ հաւանեցուցանել նոցա զայն , զոր ուխտեցին , յորդորելով , աղաչելով , և զայլս սոյնպիսիս առնելով :

Արքարին զանձնաւորաւ
կան ուխտ, ինքեանք պարտա-
ւորին կատարել զնա. և ոչ կա-
րեն շուշ, և կատարել զուխտ
իւրեանց ի ձեռն այրոց: Քան-
զի առ անձնաւորական ուխտն
խնդրի արարողութի, և գործ-
ուխտորի, կամ դադարումն ի
յարարողութի, և ի գործոյ:
Ուստի որ ուխտեաց, զորքի-
նակ, գնալ ի հռոմ, կամ ի սք
Լըռուաղեմ, կատարել զուխտ
իւր գնալով, և ոչ զայլ առա-
բելով: Ս ամս որոյ եթէ ինքն
ոչ կարէ գնալ, ոչ պարտաւորի
զայլ առաբել:

Արքարին զիրական ուխտ,
պարտաւորին կատարել, և շուշ
զուխտ իւրեանց ի ձեռն իսկա-
կան, և յասուկ ընչից իւրեանց,
և ոչ ի ձեռն ընչից այրոց:
Քանզի զինչս իւրեանց ուխտե-
ցին, և ոչ զայլոցս: Ուստի ոչ
պարտաւորին մտալ, զի շու-
ցում զուխտ իւրեանց: Իսկ ե-
թէ որ չտրհիցէ, և պարբե-
ցէ նոցա զինչս, կարեն ի ձեռն
չտրհեցելոց, և պարբե-եցելոց
կատարել, և շուշ զուխտ իւ-
րեանց: Քանզի իրն, որ չտրհի,
և պարբե-ե ումք օրինաւորե-
զանախաւ. լինի այնք անձին,
որում չտրհի, և պարբե-ե:

Թեական ուխտք ոչ պարտա-
ւորին, մինչև դնիցին Թեա-
Թիք: Քանզի արաւս զպար-
տաւորեցին, խնդրի, զի դնիցին
ԹեաւԹիք: Ուստի եթէ դա-
դարիցին ԹեաւԹիք, ոչ պար-

տաւորեցին: Ս ամսորոյ որ
ուխտեաց չինել զեկեղեցի ընդ-
այսու ԹեաւԹիք, եթէ նաւն իւր,
որ է ի վր ծովու, աղողաւ ժա-
մանիցէ ի նաւահանգիստ. եթէ
ոչ հասանիցի ի նաւահանգիստ,
այլ ընկղմիցի ի ծովս, ոչ պար-
տաւորեցի չինել զեկեղեցի
պարտաւորութի ուխտի. բան-
զի ոչ եդաւ ԹեաւԹիք, ընդ ո-
րով ուխտեալ էր:

Արք ուխտեցին զբացորոշեալ
ինչ. պարտաւորին զայն իրն
տալ, և ոչ զայլ ինչ փոխանակ
նր: Քանզի զայն պարտին տալ
զոր ուխտեցին: Ուստի որ ուխ-
տեաց եկեղեցւոյ ուրաք զմե-
ծագին անւետարան մե, զոր ունի
ի տան իւրում, պարտաւորի
տալ զայն անւետարանն, և ոչ
կատարել զուխտ իւր, եթէ զայլ
անւետարան տայցէ. բանքի նիւթ
ուխտի իւրոյ է այն մեծագին ա-
նւետարանն. և նա դիտեալ է ի
նմանէ: Իսկ եթէ ոչ բացորո-
շեաց, կարացէ տալ, զորկա-
միցի. միայն Թէ չտաբիցէ, և
չպատրիցէ զԹ, տալով նմա
զայն, որ ոչ վայելէ նմա, վե-
րապահելով ինքեան զայն, որ
նմա վայելէ:

Արք ի յուխտեցն իւրեանց բա-
ցորոշեցին զժամանակն, ի ժա-
մանակն այնմիկ պարտաւորին
կատարել զուխտ իւրեանց:
Քանզի դիտաւորութի նց պա-
րտանադէ զնա ի ներքոյ այնք
ժամանակն: Իսկ եթէ ոչ բա-
ցորոշեցին զժամանակն, պարտա-
ւորն

Հանդիման կատարել, և ըստ զու-
խտ իւրեանց յայնմիկ ժամանա-
կի, զոր պահանջէ խոհեմութի:
Քանզի ամ ինչ պարտի կա-
տարիլ ըստ խոհեմութի:

Որք իյուխտելն իւրեանց բա-
ցորոշեցին զտեղի, որում դի-
տեն ընծայել, և նմիրել զոր
ինչ, պարտաւորին տալ զխոս-
տացեալն այնմիկ տեղում, զոր
բացորոշեցին: Քանզի դիտա-
ւորութի նց պարտաւանդէ զնս
տալ զխոստացեալն այնմիկ սք
տեղում: Իսկ եթէ ոչ բացո-
րոշեցին զտեղի, կարացեն տալ
որում և կամիցին: Քանզի մինչ
ոչ բացորոշեցին զտեղի, խոհե-
մաբար ենթադրատի, Թէ զբա-
ցորոշումն տեղոյ. Թողին անձ-
նիշխան ընտրողութի իւրեանց:
Ուրեմն կարացեն ընտրել. որ-
պէս և կամիցին:

Որք իյուխտելն իւրեանց բա-
ցորոշեցին զբանակութի, և զչափ
ուխտեցեալ իրի, պարտաւորին
տալ, զորքան և ուխտեցին: Օ ի
առ այս պարտաւորէ զմո՛ր դի-
տաւորութի նց: Իսկ եթէ ոչ
բացորոշեցին զբանակութիւն և
զչափ, պարտաւորին տալ զայն
քան, որքան պահանջի ի խոհե-
մութի: Օ ի այս պահանջի
յայնցանէ, որք պարտին խոհե-
մաբար ընծանալ:

Բառնի պարտաւորութիւն
ուխտի, յորժամ իրն ուխտեցել
լինի անհամեստ, փառութար, ան-
ոգուտ, և անկարելի: Քանզի
անհամեստն, փառութարն, և ա-

նոգութան չէ հաճոյ ԱՅ, և առ-
անկարելին ոչոր պարտաւանդի:
Մանապ յորժամ ոչ դնի Թէ-
ութի, ընդ որով եղև ուխտն:
Քանզի զի պարտաւանդիցէ ու-
խտն Թէական, խնդրի, զի դնի-
ցի Թէութի:

Որք ունին զիշխանութի ի վե-
րայ կամաց ալոյ, կարեն ոչ ըն-
չացուցանել զուխտս նց, և հե-
տեապէս բառնալ զպարտաւան-
դութի ուխտից: Քանզի ամ
որ, որ ունի զիշխանութի, կա-
րէ վարիլ իշխանութի իւրով:

Յորժամ լինի օրինաւոր հա-
մափոխութիւն ուխտի, ոչ պարտ-
աւանդի առ կատարութիւն ուխտի,
որ ուխտեացն, այլ առ այն, որ
ենուտ ի տեղի ուխտի քանզի
յայնժամ բառնի պարտաւանդու-
թի առ իրն ուխտեցեալ. և դնի
փոխանակ նո՛ր պարտաւանդու-
թի առ այն, որ ենուտ ի տեղի ուխ-
տեցելոյ: Եթէ համափոխութիւն
լինիցի ի լաւագոյնս, և ի բարե-
գոյնս, կարէ ինքն ուխտողն հա-
մափոխել. զի ի լաւագոյնս, և
ի բարեգոյնս պարտանակի նո-
ւազն: Իսկ եթէ ոչ լինիցի հա-
մափոխութիւն ի լաւագոյնս, և ի
բարեգոյնս, յայնժամ նա՛ կարէ
համափոխել, որ ունի զիշխա-
նութի համափոխելոյ: Որ ունի
զիշխանութի համափոխելոյ յոր-
ժամ համափոխէ, պարտի ունիլ
զպատճառ: Քանզի առ հա-
մափոխութիւն խնդրի պատճառ:
Այսն զի պարտի լինիլ բանա-
կանաբար:

Որ ունի զիշխանութի արձա-
կելոյ ՚ի պարսէանդութի ուն-
տի, կարէ արձակել զն արդար
պատճառի: Օ ի որ ունի զի-
շխանութի կարէ վարիչ նսխա-
նի արդար պատճառի: Երձա-
կուան, և ազատուան այս ՚ի պա-
րսէանդութի ունտի տնօրի-
նութի ասի: Եւ տնօրինութի
խնդրի մեծագոյն պատճառ,
բանութի առ համախոխութի,
Քանդի տնօրինութի բոլորովին
ազատի ՚ի պարսէանդութի,
զոր ոչ առնէ համախոխութի:
Որ կարէ տնօրինել, կարէ ևս
համախոխել: Քանդի որ կա-
րէ առնել զմեծագոյնս, կարէ
ևս առնել զփոքրագոյնս:

Հինգ ուսուց վերապահեցե-
ալք են պապին, այսինքն, շորք
դսոքոք նա միայն կարէ տնօրի-
նել: Ուսան իշխանեան որ ոչ
զախոհութե, շնդուսեցեալ կրօ-
նի, ճանապարհորդութե առ
դրունս առաքելոց Պետրոսի,
և Պողոսի, առ սքն Յակօբ
և առ սք Լւուսաղէմ:

ՄԵՏԵԼԸ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղաքս երրորդ, և չորրորդ պատուհրա-
նի տանն պատգամոց:

Խնատենի այսմիկ ճառես-
ցոք զինքենէ երրորդէ, և չոր-
րորդէ պատուհրանէ, և զայնց
ամենեցունց որք զնանէ մտա-
ծել կարեն, ՚ի ձեռն զանազան
պրակաց:

ՊՐԵԿ ԼՈՒ ԼՂ. Ի Կ

Թէ զինչ կցէ երրորդ պատուհ-
րանս:

Բորդ պատուհ-
րանէ այս: Յի
,, շեան, զի որբիցեա
,, զոր շաբաթունս:

Պատուհրանս այս
հրանայէ, զի զմին օր ՚ի շաբա-
թու ընծայիցեմք, և նուիրիցեմք
Լ. Ե, նորում պաշտիցեմք զԼ. Ե,
և նան ծառայիցեմք: Պատու-
հրանս այս որքան առ պաշ-
տութի Լ. Ե բնականէ, և պա-
րսէանդէ այժմոյս: Քանդի
պատուհրէ բնական օրէն, զի
պաշտիցեմք զԼ. Ե, և նան ծա-
ռայիցեմք: Իսկ որքան առ օրն,
և ժամեանակն արարողականէ:
Օրս այս ՚ի հնութի շաբաթ էր-
իսկ ՚ի նորութի ՚ի սրբոյ եկեղեցւոյ
փոխարկեցաւ ՚ի կէտակին փոխ
յարութե Քրի, որ եղև ՚ի կէ-
տակէի, և ի սոժոս: Պատուհ-
րանս այս պատուհրէ հրաժարիչ
և ՚ի բաց կալ ՚ի յոմանց. և զո-
մանս առնել, և ՚ի գործ անել:
Ե. այսինքն, հրանայէ առնել ըզ-
գործս ոմանս, և արգելու զո-
մանս:

Եւ յից, յորոց պարտիմք հրա-
ժարիչ ի յաւուրս կիւրակէից, և
տօնից, զորս պարտիմք պահել,
են ծառայական դործք. որք են
անազատահանք, զո՞րքիմակ,
կարել, շինել, և ալք սոյնպիսիք,
կամ խնդրեն միայն զաշխատանս
մար:

մարմնոյ, և սովորեն լինել ի միա-
կաց միայն, և ի ծառայից: Ու-
ստի են այնք, որք շրջին ի վերայ
արտաքին նիւթոյ: Եւ և ար-
դեւանին կլանուրս այստակ առ-
ք և առք, փաճառականութիւն,
դատաստանական գործք, որք
լինին վն պատմելոյ, և սպանա-
նելոյ, և այլ սոյնակսիք: Թե-
պիտ չիցեն ծառայականք: Ի
սոցանէ ամենեցունց պարտինք
հրաժարիլ: Քանզի արդեւուն
զԼԾպաշտութի: Քանզի ի
ձեռն նց վարանի, և պատարի
սիրտ մարդկան, և նոցին միտք
տատանի, և դբաղի: Ուստի ոչ
կարասցեն բարոյսինք պարտաւի
ԼԾպաշտութի: Ան որայ պար-
տմանին ի բաց կալ ի նոցանէ
յանուրս կիւրակէից, և տօնից:
Օ որս պարտինք պահել:

Լ զատական գործքս այստ-
րիկ, ընթեռնուլ, ուսուցանել,
և այլ սոյնակսիք ոչ արդեւանին
յանուրս կիւրակէից, և տօնից,
որք պարտին պահել: Քանզի
չեն ծառայականք, և ոչ դբա-
ղեցուցանեն զմիտս:

Պատճառք, որք անմեղա-
դրելի առնին զոր ի պարտանո-
րութի տօնից, որպէս զի եթե
գործիցէ զարգելեցեալ գործս,
ոչ մեղիցէ, սոքա՛ են, անօրի-
նուն, որ լինի ի նշանակուպոսէ,
կամ ի յայնց, որք ունին զիշխա-
նութի անօրինելոյ, և աղատե-
լոյ ի պարանանդութի, փոքրոք
արդար պատճառի: Սովորութի
բարեպաշտութի, որ առ ԼԾ,

եղբայրսիրութի, յատուկ կամ
այլական մարմանոր, կամ հո-
դեոր հարկանորութի, և այլ
սոյնակսիք: Օ ի ի սոյնակսի
պատանուանս սոյնա՛ ենթադատի
ի խոհեմութի: Եւ և սակաւ-
ութի ժամանակի: կամ գործոյ
անմեղադրելի առնէ ի մահա-
ցու մեղաց: Օ ի սակաւն ո-
չինչ հաւատի:

Լ և, որ պարտի լինի ի յա-
նուրս տօնից, և կիւրակէից, և
ԼԾպաշտութի, բանզի վն այ-
նորիկ հրաժարինք ի ծառայա-
կան: և ի յաշխարհական գոր-
ծոց, զի դեպերիցինք, և անայ-
ցինք ԼԾպաշտութի, և հոգեոր
գործոց: Եւ և հոգեոր գործք,
որոց պարտինք անալ, և պա-
րապիլ, են այսորիկ, լսել դբա-
րող, և լսել զպատարագ: Բան-
զի բարոյուն ուսանինք զԼԾ-
պաշտութի, և պատարագան
առնենք զԼԾպաշտութի:

Որք տականին ոչ են ուսեալք
զիրս, որք հարկանորք են վառն
փրկութի, և զորս ի ներքոյ մա-
հացու մեղաց պարանանդին ու-
սանիլ, եթե այլապէ՛ ոչ կարիցեն
ուսանիլ զնս, ի ներքոյ մահա-
ցու մեղաց պարտանորին լսել
դբարող, կամ մանաւանդ զե-
րեխայական վարդապետութի,
ի յանուրս տօնից, և կիւրա-
կէից: Քանզի մինչ զսոյնակսի
իրս պարանանդին ուսանիլ, և
ոչ կարեն այլապէս, և ի յայ-
նուրս ուսանիլ, պարանան-
դին ուսանիլ զնոսս ի յանուրս

կերակէից, և տօնից, որք պարտին պահիլ: Պարտաւանդէ զնս առ այս նաև պատմութեանս սիրոյ, որով պարտաւանդին սիրել զինքեանս, և զիրկուծի իւրեանց: Ուստի որք զանոնցմ առ նեն ուսանիլ ի սոյնպիսի աւուրս զիրս հարկաւորս զս փրկուծէ, զորս ոչ կարեն այլապէս ուսանիլ, մահացորէն մեղանշէն: Քանզի ստունդանեն զայնու պատմութեանս, առ որ ի ներքոյ մահացու մեղաց պարտաւանդին: Իսկ որք ուսեալք են զիրս հարկաւորս զս փրկուծէ, ի ներքոյ մահացու մեղաց ոչ պարտաւորին լսել զբարոյ. սակայն տալանին պարտաւորին լսել զնս: Օ ի բանն ԼՇային հանէ զմեղաւորն ի մեղաց, յորդորէ զմեղառ բարին, հաստատէ, և կադդուրէ դբարիս ի յառաքնութիւն, առատացուցանէ, և վառէ զձեր մեղանդութիւն. բարբառէ զսէր, և մաքրէ զսիրտ. լուսանորէ զսիրտս, և բառնայ զխաւար, առնէ, զի անարգիցի աշխարհ, խոտիցին աշխարհական փափկութիւնք, և հեշտութիւնք, անգոսնիցին, և արհամարհիցին ունայնութիւնք աշխարհի, և բանահիցին համայնք վարկապարադութիւնք. ձգէ ի սիրտս մեր զփափագ, և զտենչառ երկնայինս, և պարգևէ մեզ զայլ անսէիւ ողջագործելի բարիս: Յորոց յայտնանք հետեւի, Թէ դէտք, պետք, և հովիւք պարտաւորին ի յաւուրս կերակէից, և տօնից ուսուցանել սխարաց

իւրեանց զիրս հարկաւորս զս փրկուծէ, և բարոյել նց զբանն ԼՇային: Քանզի եթէ սորա պարտաւորին ուսանիլ, սք պարտաւորին ուսուցանել. և եթէ նք պարտաւորին լսել զբարոյ, սորա՝ պարտաւորին բարոյել: Սանզի զնորդ ուսանիցին առանց ուսուցչի, և զնորդ լսիցեն զբարոյ, առանց բարոյչի: Ուրեմն եթէ նք պարտաւորին ուսանիլ, սք պարտաւորեացին ուսուցանել. և եթէ նք պարտաւորին լսել, սորա՝ պարտաւորեացին բարոյել: Եթէ սորա պարտաւորին առ ասացեալսն ի սիրոյ, սք ոչ միայն ի սիրոյ, այլ և ի յարդարութէ պարտաւորին, զի խոստացեալ են Քի հովիւել զնս ԼՇային բանիւ, և կերակրել զնս հոգեւոր կերակրով. և բրթել առաջի նց զհաց հոգեւոր, որ է բանն ԼՇ. զի ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ, այլ և նա բանիւ, որ երանէ ի բերանոյ ԼՇ, և բուծել զնս երկնային հացիւ, և բուծել, և սնուցանել զնս ԼՇային բանիւ:

Ընդ ի յաւուր կերակէի, և տօնի, որ պարտի պահիլ, պարտաւորի ի ներքոյ մահացու մեղաց առանձնական հրամանաւ լսել զպատարագ, այսինքն, մարդկային, և բարոյական ներկայութիւն առ ընթերցող պատարագի: Ի լսել զպատարագն, պարտի մտադրութիւն անսալ այնոցիկ, որք լինին, առնելով զաղօթս, խորհելով զխորհուրդս,

և զայլս սոյնպիսիս առնելով : Ըստցաւ , Թէ առանձնական հրամանաւ պարտաւորի լսել զպատարագ : Քանզի այսու ներդործութի լինի Ըճպաշտութի, և պաշտի Ըճ. որ է՝ վաղձան այսր պատմեիրանի : Եւ սա է՝ որ վերջապէս, և մանաւանդ պահանջի յայսմանէ պատմելի րանէ : Քանզի այսու հրաժարիմք ի ծառայական դործոց, և ուսանիմք զիրս հոգեւորս, և զԸճպաշտութի, զի պաշտեցեմք զԸճ : Ուստի Ըճպաշտութի է՝ վաղձան այսր պատմեիրանի . և է՝ այն, որ վերջապէս, և մանաւանդ պահանջի յայսմանէ պատմեիրանէ : Սինչ ուրեմն Ըճպաշտութի լինի լսելով զպատարագն . լսելն զպատարագն եղիցի վաղձան այսր պատմեիրանի, և այն, որ վերջապէս, և մանաւանդ խնդրի յայսմանէ պատմեիրանէ :

Որ զանց առնէ լսել զպատարագ յաւուր կիւրակէի, և սօնի, որ պարտի պահել, մահացօրէն մեղանչէ : Քանզի յանցանէ զմեծ պատմեիրանաւ, զոր պարտի պահել ի ներքոյ մահացօրէն մեղաց : Իսկ եթէ առնիցէ զսակաւ ծուլութի, զսակաւ անստադրութի, և զունայն զրուցատրութի ինչ, որ է՝ անպատմութի, և զայլս սոյնպիսիս, միայն ներկաբար մեղանչէ : Օ ի սակաւն ոչինչ համարի ի բարոյականս, և ոչ բաւայ զսէր :

Արպէս զի մաքուր պահեցեմք բոլորովմիմք զխղճմտանս մեր, և հաւաքեցեմք զբազում արդիւնս իյաւուր կիւրակէի, և սօնի, պարտիմք փախել իյամ ունայնութեց, իյանպատեհ խաղից, իյանկարգ դրօսանաց, ըստնելութեց, ըսկերակցութեց, և իյայլոց սոյնպիսեաց, և պարտիմք անսալ բարեաց դործոց . զո՞ր օրինակ, գնալ յեկեղեցիս, ընթեռնուլ զքի, և զհոգեւոր գրեանս, առնել զհոգեւոր, և զԸճահաճոյ զրուցատրութիս, և զայլս սոյնպիսիս : Օ ի այս վայելէ բրիատունէի, որ պարտի ջանալ գոյ կատարեալ :

Պատճառք, որք անմեղադրելի առնեն զոր ի պարտաւանդութի լսելոյ զպատարագ, են սորա անկարութի, և անբանաւոր պատճառ, որով որ խոհեմաբար անմեղադրելի ենթադրատի : Օ ի այս է՝ դիտաւորութի սրբոյ եկեղեցւոյ, որ է՝ գորովագութ մայր մեր : Ուստի որք են ի վր ծովու, կամ են ի բանտի, կամ են հիւանդք, և այլք սոյնպիսիք լինին անմեղադրելիք, և ոչ մեղանչեն, եթէ ոչ լսիցեն զպատարագ : Քանզի ունին զանկարութի լսելոյ : Եւ մանապէս որք պահեն ի տան զերեւայս, կամ մսիծարեն ըզհիւանդս, և այլք սոյնպիսիք լինին անմեղադրելիք, եթէ ոչ լսիցեն զպատարագ . զի այսպէս ենթադրատի խոհեմութի, և բանաւոր պատճառն :

ՊԲ Ը. Ե ԵՐԿԲՈՐԴ :

Թէ զի՛նչ իցէ չորրորդ պատուիրանն :

Որորորդ պատուիրանն .
 ,, է այս : Պատուենա
 ,, զհայր բո, և զմայր
 ,, բո : Պատուելիքս
 այս հրամայէ , զի որդիք , և
 ստորագոյնք ծնողաց , և մեծա-
 չորաց իւրեանց առնիցեն զսէր ,
 զյարգութի , և զհնազանդութի ,
 նիրս . այնտիկ , նորս ցորբան ժա-
 մանակ ենթարկեալք են նոցա ,
 այսինքն , սիրիցեն զնս , յարգե-
 ցեն զնս , և հնազանդիցեն նց ,
 և ի հարկանորութիւն նց . նպաս-
 տան որիցեն , օժանդակիցեն , և
 օգնիցեն նց , որպէսդ Եթէ է-
 րեւելապէս իծանք իրի պակա-
 սիցին , ծանրապէս մեղանշիցեն :
 Որդիք , և ստորագոյնք պարտին
 սիրել զծնողս , և զմեծանորս
 իւրեանց , առանձնական Էրա-
 նակաւ , զի զայս պահանջէ կարգ
 սիրոյ , և զայս պահանջեն Երա-
 նտիք ծնողաց , և մեծանորաց ,
 պարտին յարգել , մեծարել , և
 վերապատուել զնս . զի այս վա-
 յելէ մեծանորաց . պարտին հա-
 զանդիլ , և հպատակիլ նց , զի
 այս վայելէ ստորագունից . պար-
 տին օժանդակել նց ի հարկա-
 չորութիւն նց , զի այս է նշան
 սիրոյ :

Որդիք ծանրապէս մեղանշեն
 ընդդէմ սիրոյ , Եթէ ցուցանի-
 ցեն ծնողաց իւրեանց զնշանս
 ասելուԹէ , և խտտաբարոյսով

նեղիցեն զնս . Եթէ Թեւ աջօր
 գրէԹէ հանապաղ հայիցին ի
 նս , և այնով խտտաբար , և դառ-
 նապ խօսիցին ընդ նս , որով Թէ
 ատնիցեն զնս . Եթէ ոչ օգնիցեն
 նց իծանք , և ի մեծ հոգեւոր ,
 կամ մարմնաւոր հարկանորութիւն
 նց . Եթէ գոյով ժառանգք
 և ժառանգորդք , ոչ կատարի-
 ցեն զկտակս նց . Եթէ խնդրի-
 ցեն , և առնիցեն նց զմեծ , և
 զծանր մասս , զո՛րօրնակ , զմահ ,
 և Եթէ զայս սոյնպիսիս առնի-
 ցեն : ի սոյնպիսի պատահութեան
 ծանրապէս մեղանշեն ընդդէմ
 ծնողաց . զի երեւելապէս , և ծան-
 յապ պակասին խելքն , որով
 պարտին սիրել զծնողս իւրեանց :

Որդիք ծանրապէս մեղանշեն
 ընդդէմ յարգութե , որով պար-
 տին յարգել զծնողս իւրեանց ,
 Եթէ հարկանիցեն զնս . Եթէ
 կանաւորապէս համբառնայցեն , և
 բարձրացուցանիցեն զճեռս իւ-
 րեանց առ ի հարկանել զնս . Ե-
 թէ ծանրապէս արտմեցուցանի-
 ցեն , և վշտացուցանիցեն զնս .
 Եթէ կանաւորապէս զրաւարտա-
 կան , և անարդական բանիք
 դառնացուցանիցեն զնս , և առ-
 ծանր բարկութի շարժիցեն . Ե-
 թէ եպերական , և անարդական
 բանիք եպերիցեն զնս , և անար-
 գիցեն . Եթէ զաղքատ ծնողս
 ծանրապէս անարգիցեն , և ան-
 դոմնիցեն , և ոչ կամիցին ճա-
 նաչել զնս իբրեւ զծնողս , ու-
 րանալով նց զիրս հարկանորս .
 Եթէ վատահամբաւիցեն զնսս
 ծանր

Ծանրապէս , եթէ առաջի դա-
տմաւորաց ամբաստանիցեն զծնո-
ղաց , նաև զի Զմարիտ յանցա-
նաց , բայց ի յանցանաց հերե-
տիկստութե , մատնութե , կամ
դաւաճանութե ընդդէմ ի իսա-
նի : Իսոյնպիսի պատահումնս
որդիք ծանրապէս մեղանշեն ընդ-
դէմ ծնողաց . զի երեւելապէս ,
և ծանրապէս պակասին ի յարգու-
թե , որով պարտին յարպել , և
մեծարել , և պատմել զծնողս
իւրեանց :

Որդիք ծանրապէս մեղանշեն
ընդդէմ հնազանդութե . որով
պարտին հնազանդիլ ծնողաց
իւրեանց , եթէ ի ծանր իրի իցեն
անհնազանդք ծնողաց շուրջ
զայնոցիւք , որք պատկանին առ-
կառաւարութի տան , առ բարի
վարս . կամ առ փրկութի հո-
գւոյ . եթէ ընդդէմ կամաց
ծնողաց առնուցուն զկին անար-
ժան ինքեանց , որէ՛ այն , զոր
ոչ կարեն առնուլ առանց նա-
խատանաց , ըստ սովորութեան
դաւառաց իւրեանց . եթէ ա-
ռանց արդար պատճառի ոչ կա-
միցին առնուլ զայն , զոր կամին
ծնողքն , մանաւանդ եթէ ան-
տուտ ատելութիք դադարեին
և ինկնին մեծ շահանք տուութիք
ծնողաց . արդ եղիցի արդար
պատճառ ոչ առնելոյ , եթէ իցէ
իցած , և ի յանհաւատար արդ-
պատահե , եթէ իցէ տկար , եթէ
իցէ տրգել , եթէ իցէ վատա-
հաւքաւ , և ոչ ունիցի զբարի
վարս , եթէ իցէ խելագար , կամ

զայլս սոյնպիսի պակասութիւնս
ունիցի . եթէ առանց իմացու-
ցանելոյ ծնողաց առնանանայ-
ցեն , և առնիցեն զհարսանիս .
բայց եթէ իմացուցանիցեն , և
նորա ոչ կամիցին , խոհեմաբար
կարացեն առնուլ զայն , որին
բեանց վայելէ . զի են անձնիշ-
խանք շուրջ զընտրութե կացու-
թե իւրեանց . և եթէ զայլս
սոյնպիսի իրս առնիցեն : Իսոյն-
պիսի պատահումնս որդիք ծան-
րապէս մեղանշեն ընդդէմ ծնողաց
զի երեւելապէս , և ծանրապէս
պակասին ի հնազանդութեան ,
որով պարտին հնազանդիլ ծնո-
ղաց իւրեանց :

Օ աւակք պարտաւորին պա-
հել , և կերակրել զկարօտեալ ,
և զարքատ ծնողս իւրեանց . այն-
պէս թէ ի մեծի , և ծանր հար-
կանութե , կարօտութե , և
աղբատութե , եթէ այլապէս ոչ
կարիցեն օգնել , և օժանդակել
նց , պարտաւորին մալ ի յաշ-
խարհի , զի պահելոյ , և դար-
մանելոյ զծնողս իւրեանց : Սա-
կայն ոչ պարտաւորին մալ յա-
շխարհի , եթէ մալն յաշխար-
հի իցէ յայտնի , կամ յոյժ երե-
ւելի որդայթ կորստեան հո-
գւոյ նց . զի փրկութի հոգւոյ
առանելէ՛ բան զմարմնական
կեանս ծնողաց : Բայց եթէ
ոչ իցէ որդայթ կորստեան հո-
գւոյ նց , պարտաւորին մալ
յաշխարհի . զի պահելոյ զծնողս
իւրեանց : Կաւ եթէ մտեալ
իցեն ի կրօնս , և ծնողք նց յա-
ռա

ուսմանքս քան զմտանէն նոյն ի կրօնս , անկեալք իցեն ի հարկաւորութիւն , և ի չքաւորութիւն , պարտաւորին ելանել ի կրօնից , և օգնել նոյն , եթէ այրապէս ոչ կարեն օգնել նոյն : Իսկ եթէ այրապէս կարեն օգնել , ոչ պարտաւորին ելանել ի կրօնից :

Յաղագս պարտաւորութեանս Ժողովոց :

Եւորք ծանր պարտաւորութիւնք բնական օրինի պարտաւորին հոգալ , և ունիլ զհոգաբարձութիւն , զի պահիցեն , և սնուցանիցեն զաւակս իւրեանց . բանքի են մատուցք նոցա : Ուստի որոյ պարտաւորին պահել , և դարմանել զինքեանս , այսպէս և զաւակս իւրեանց , որք են մատուցք նոյն : Եւ պարտաւորութիւն այս ոչ միայն տարածի զինքն առ մարմնական հարկաւորութիւն զաւակաց , այլ և առաւել առ հոգւոյ հարկաւորութիւն նոցին . զի հոգի առաւելէ՝ քան զմարմին : Ուստի պարտաւորին դարմանել , և կերակրել զնոյն , և սնուցանել նոյն զճանապարհս կեցութեան , այսինքն , սնուցանել նոյն զայնոսիկ , որք են հարկաւորք իսկ փրկութեան , ի ձեռն ինքեանց , կամ ի ձեռն այլոց հոգաբարձ լինելով . զի ուսանիցին . զայնոսիկ , որք են հարկաւորք իսկ փրկութեան :

Մնոջք մեղանշեն , եթէ ոչ ջանացեն ստանալ զինչս , և զբարիս , որովք պահիցեն , և կերակրիցեն զաւակս իւրեանց , և թողուցուն նոյն զժառանգութիւն ըստ կացութեան իւրեանց : Եւ եթէ անառակաբար մոխիցեն , և վատնիցեն զինչս , և զբարիս իւրեանց , որոյ զի լինիցին անկարգ մտայնութիւն , և դարմանել զզաւակս իւրեանց , և զնոյն վայելչապէս ճիշդեցել : Եւ եթէ առանց օրինաւոր պատճառի ուրանայցեն դատարան իւրեանց զպատճառաւոր ճիշդեցիս , և ուստեալ իւրեանց զպատճառաւոր ժառանգութիւն : Մանրապէս մեղանշեն և ոչ մնոջք . եթէ ոչ հոգայցեն , զի զաւակք իւրեանց ունիցին զբարի վարս , ուսանիցին զբարիստոնեական վարդապետութիւն , այսինքն , զիրս զայնոսիկ , զորս պիտեյն հարկաւորք իսկ փրկութեան մերոյ , պահիցեն զպատմութեանս ԼՅ, և Եկեղեցւոյ և փախիցեն ի մեղաց , և ի յնկերակցութեան վատթար մարդկանց : Եւ եթէ ոչ բառնայցեն ի զաւակաց իւրեանց զառիժ մեղանշելոյ : Եւ եթէ վատթար բանիւք , և չար օրինակօք իւրեանց լինիցին զաւակց իւրեանց պատճառ , և առիժ մեղանշելոյ : Եւ եթէ ոչ խրատիցեն զնոյն , և կշտամբիցեն , և խոհեմաբար ոչ պատժիցեն : Եւ պատճառունէ , զի պարտաւորին ունիլ զհոգաբարձութիւն . և զմտամտ ի զի զաւակաց իւրեանց , առ հոգւոյս ,

և առ մարմնաւորս : Ուստի յորժամ զանցառնեն զայսմանէ , մեղանշեն :

Յաղագս պարաւանդուծեան պաշտպանատարաց , և հոգաբարձից , որք մտեալ են ի տեղի ծնողաց :

Բշպանատարք , և հոգաբարձք , որք մտեալ են ի տեղի ծնողաց պարտաւորին հոգալ զի որբոց , որոց վր ունին զհոգաբարձութի , և զխնամարկութի , և հաւատարմաբար մատակարարել զբարիս նց : Ամանդի առ այս կացուցեալք են պաշտպանատարք , և հոգաբարձք . զի մտեալ են ի տեղի ծնողաց : Ուստի եթէ զանց առնեն զայսմանէ , և երեւելապէս յուշանան , և պղերգաման յայսմիկ իրի , այսպիսի թէ դժանր փաստս կրեն որբք , ծանրապի մեղանշեն , միմաւանդ եթէ դաւաճանութի փաստիցեն որբոց , և առնուցուն զընկալս զի մատակարարութե իւրեանց : Քանզի ծանրապի փաստեն որբոց : յորժամ առնուն զդէնարս փասն խնամարկութե , և մատակարարութե իւրեանց , և դաւաճանութի փաստեն որբոց , յայտնապէս , և առանց ուրուք երկբայութե պարտաւորին վաւրել զփաստս , որք եղեն որբոց : զի յայնժամ յայտնապէս լինի անիրաւութի ընդդէմ որբոց :

Պաշտպանատարք , և հոգա

բարձք պարաւանդին բարեպէս մտուցանել , և դարմանել զորբս , և ուսուցանել նց զբարի վարս , և զպատմեիրանս Բ, Ե, և եկեղեցւոյ , ի ձեռն իրեանց . կամ ի ձեռն այլոց , և բարեպք կառավարել զնս հոգւորապի , և մարմնաւորապի : Քանզի են ի տեղի ծնողաց : Ուստի պարտաւորին ևս պաշտպանել , և նախախնամել զնս . յորժամ պիտոյանայ . զի սոս ևս է՝ գործ ծնողաց , և հաւատարմաբար պահել զբարիս նց . ուստի ոչ կարեն ունայնաբար վատնել , և մսխել զնս : Քանզի չեն կացուցեալք զբարիս նց անառակաբար վատնել , և անշահապէս մսխել , այլ մտերմաբար պահել և պահպանել , և հաւատարմապէս մատակարարել : Ուստի եթէ անառակաբար վատնիցեն , և անշահապի մսխիցեն , պարտաւորին հատուցանել : Պարտաւորին ևս պահել զիրաւունս որբոց , և զբարիս , որք են կորն չերոց , վաճառել , և շահաւէտաբար մատակարարել : Կաւարտաւորին ի վերջս տալ զհամար մատակարարութե իւրեանց , զի այսէ՝ պարտաւորութի այնոցիկ ամենեցուն , որք զբարիս այլոց մատակարարեն :

Որք ևս , որք են ի ներքոյ հոգաբարձութե , և խնամածութե այլոց , պարտին պատմել զպաշտպանատարս , և զհոգաբարձս իւրեանց , սիրելով զսոսա առանձնական եղանակաւ , և

հնազանդելով նոյն սխալակէ, նորս պարտէ հպատակել նոյն, և մեծարելով զնոյն: Օ ի են նոյն տեղի ծնողաց:

Յարդապ պարտանդութե տեւարց, և ծառայից, զոր ունին առ իրեարս:

Եւարք, և մեծաւորք պարտանդին ունիլ զհոգաբարձութի ի վր ծառայից, և հնազանդեցելոյ իւրեանց: Քանզի են գլուխ նոյն, և են ի տեղի ծնողաց: Ուստի իւրք եղանակաւ պարտանդին առ այստակ ա մէնսեան, առ որս պարտանդին ծնողք, մանաւանդ պարտանդին հոգալ, և ջանալ, որքան է յիւրեանս, զի պահիցեն զպատմութեանս Ը, և եկեղեցւոյ: Ուստի ծածրանց մեղանչեն տեարք, և մեծաւորք, եթէ առանց արդար պատճառի արդելուն դժուարս իւրեանց ի յաւուրս կերակեից, և ածնից, զորս պարտութե պահել, լսել զպատարագ. եթէ ի սոյնպիսի աւուրս հրամայեն նոյն առնել զդործս ծառայականս. եթէ հրամայեն նոյն առնել զիրս զայստակ, որք ոչ կարեն լինիլ առանց մեղաց. եթէ ոչ արդելուն զմեղս նոյն, յորժամ կարեն. եթէ դնեն զնոյն ի յորդայթի մեղանչելոյ. և տան նոյն զառիժ դործելոյ զմեղս, այսինքն, լինին նոյն պատճառ մեղանչելոյ. եթէ

ոչ խրատեն, և յանդիմանեն զայստակ, որք ծանրապէս մեղանչեն. զոր օրինակ, որք զանվոյթ առնեն ուսանիլ զայստակ, որք են հարկաւորք քն վրկուէ. եթէ ծանրապէս ընդդէմ նոցա անխաւին, անխաւաբար անարդելով զնոյն. եթէ ոչ տան նոյն զպատշաճաւոր կերակուր, և զվարձ, զոր պարտին տալ. կամ առանց բանաւոր պատճառի յոյժ յամեցուցանեն, և յապաղեցուցանեն զնոյն. եթէ յառաջ բան զլրումս ժամանակի տան մանեցելոյ, և պայմանեցելոյ, այսինքն, դաշնակցելոյ, և սակարկելոյ անխաւաբար վարեն զնոյն ի տանէ. եթէ ոչ վարեն զայսպիսին, որք են անխաւառելիք, և անկշտաւիւրք, և որք ապականեն զառնին վատթար բանիւք, չար օրինակիւք. և ապականեալ վարուք, և եթէ զայս սոյնպիսիս առնեն:

Օտուայք, և այլք հնազանդեցելաք պարտանդին առնել տեարց, և մեծաւորաց իւրեանց, իւրք կերպիւ զայստակ ամենսեան, զորս որդիք պարտանդին առնել ծնողաց իւրեանց, այսինքն, պարտանդին սիրել զնոյն, պատմել, և մեծարել զնոյն, և հնազանդել նոյն: Քանզի, ուր սասցեալ է, տեարք, և մեծաւորք են ի տեղի ծնողաց. իսկ ծառայք, և հնազանդեցելաք գրեթէ ի տեղի զաւակաց: Ուստի առ տեարքեալն. ծառայք, և հնազանդք լերուք տեարանց ձերոց

ձերոց մարմանս որաց, ահիւ, և
 դողութիւն, և միամտութիւն սր-
 տից ձերոց, որպէս և Քի: Սի
 առականէ ծառայել իբրեւ մար-
 դահաճոյք, այլ իբրեւ ծառայք
 Քի առնել զկանս ԼՅ, սրտե-
 միտօք ծառայել իբրեւ Տն, և մի-
 իբրեւ մարդկան: Մանորոյ մե-
 ղանչեն ծառայք, եթէ ոչ աշ-
 խատիցին, և եթէ ոչ ծառայի-
 ցեն հաւատարմապէս. եթէ
 ծանոթապէս փայտիցեն տեարց
 եթէ ոչ արդեւուցուն զնոսաւ,
 զորս պարտին, և կարեն արդե-
 լուլ, այլ թոյլ տայցեն, զի լի-
 նիցին փառք շաբլ զիրօք պիտ-
 քիւք, որոց պահպանութիւնս
 ձեռալէ՝ նց. ի սոյնպիսի պա-
 տահմունս պարտաւորին վճա-
 րել զնոսաւ: Վնասաւ մեղան-
 չեն, եթէ առանց ծանոթացոյն
 պատճառի չուիցեն ի տեարց
 իւրեանց յառաջ քան զանցումս
 եղեալ սահմանի. եթէ տեարց
 իւրեանց ի ծանր իրի, յորում
 պարտին հաազանդիլ նց, ան-
 հաազանդք լինիցին. և եթէ
 զայլս սոյնպիսի իրս առնիցեն:

Յաղագս պարտաւորութեան
 զուգակցելոց, զոր ունին առ
 իրեարս:

Ըբ պարտաւորին
 առանձնական ե-
 ղանակաւ սիրել
 զկանայս իւրեանց
 զօրութիւն այսր պա-
 տմիրանի, և ունիլ զնա ոչ իբրեւ

զնածիշտոս, և զաղանեայս, այլ
 իբրեւ զուգակիցս, և զընկերա-
 կիցս: Քանզի կանայք են ան-
 դամակեցք, և համանդամք ա-
 ըանց իւրեանց, և են ընդ նս ի
 մարմին մի: Աստի ասէ սրբա-
 ղան Լուսաբեալն Պօղոս: Ըբ սիրեցէք
 զկանայս ձեր, որպէս և սիրեաց
 զեկեղեցի: Իրա-
 նայք պարտաւորին հաաղան-
 դիլ, և հաառակիլ արանց իւ-
 ըեանց. զի այրէ՝ գլուխ կոռ:
 Աստի ասէ Լուսաբեալն: Իրա-
 նայք իւրեանց արանց հաաղան-
 դք լինիցին իբրեւ Տն. զի այր
 է՝ գլուխ կոռ, որպէս և Քս
 գլուխէ՝ եկեղեցւոյ:

Օռգակցեալք, և ամուսնա-
 ցեալք մեղանչեն, եթէ ընդ ու-
 նիցին զխորհուրդ ամուսնութե-
 առանց պատշաճաւոր դիտա-
 լորութե. եթէ առնիցեն զիր-
 ինչ ընդդէմ սրբոց կանոնաց,
 յորժամ ընդ ունին զսբ խորհուր-
 դս. եթէ ի մահացու մեղա ըն-
 դ ունիցին զնա. եթէ վարիցին
 ամուսնութիւն ընդդէմ բնութե,
 կամ անպատշաճ եղանակաւ,
 կամ հանդերձ որոգայթիւ վիժ-
 ման, այսինքն անհաս ծննդեն,
 և անցուցման. եթէ առանց ար-
 դար պատճառի ուրանայցեն
 զպարտս. եթէ առնիցեն զա-
 նախօթ ջջափնումն հանդերձ
 որոգայթիւ սերմնահեղութե
 արտաքոյ ծննդականսն, և եթէ
 զայլս սոյնպիսիս առնիցեն:

Օանձրապէս մեղանչեն արք,
 եթէ զրապարտական, և վատա-

համբաւական բանիւք վշտացուցանիցեն , և ներկիցեն զկանայս իւրեանց . եթէ անիրաւ բար արդելուցուն զնս պահել զպատմութեանս ԼԵՂ , և Եկեղեցւոյ . եթէ անիրաւաբար ծառայէս հարկանիցեն , և ծեծիցեն զնս . եթէ ուրանայցեն նց զկերակուրս , և զրմակելիս . եթէ ամենսն անհոգ լինիցին պահել , և կառավարել զտունս , և զուգակիցս իւրեանց . եթէ անառակաբար վատնիցեն , և մտնիցեն զինչս իւրեանց , որք են հարկաւորք վս կառավարութեանց , և ընտանեաց . եթէ ծուլանայցեն , մինչ կարեն , ստանալ զինչս , որք են հարկաւորք վս պահելոյ զտունս , և զընտանիս իւրեանց . եթէ անոնց արդար , և օրինաւոր պատճառի ոչ համաբնակիցին ընդ կանայս իւրեանց , այլ հեռացեալք մնայցեն ի տանց զերկար ժամանակ . և եթէ զայլս սոյնախիս առնիցեն : Վնասապէս մեղանցեն , եթէ արդելուցուն զնս առնել զգործս հոգեւորս , յորոց կարէ ծնանիլ նց մեծ հոգեւոր շահաւետութի , զոր օրինակ , ըզխոստովանութի , զհաղորդութի , զաղօթս , զունկնդրութի ԼԵՂ այնն բանից , և զայլս սոյնախիս : Վասն մեղանցեն , եթէ զպակասաւորս , և զյանցաւորս միջավարտապէս , և խոհեմաբար ոչ պատժիցեն , բանիւք արդար բարկութե , և եթէ հարկաւորիցէ , վս մեծի պակասութե ,

նաև գանիւք . բանիլ են գրուելք :

Կանայք ծանրապէս մեղանցեն , եթէ լրբաբանութե , կռուաբանութե , անդաւաբանութե , և այլովք սոյնախիսեօք ծառայէս բարկացուցանիցեն զարս իւրեանց , և շարժիցեն զնս առ հայոյնս . եթէ ընդդէմ կամաց արանց իւրեանց , և ընդդէմ սովորութե կանանց հանդոյն , և նոսան կացութե , զերեւելի ծախս առնիցեն ի բարեցն , որոց վերայ իշխեն արք . եթէ անդաւաբար անգոսնիցեն , և անարդիցեն զարս իւրեանց , և լրբաբար իշխիցեն նց . եթէ անոնց արդար պատճառի , և յորժամ արք իւրեանց ոչ մտնեն անառակաբար դբարիս , այլ բարեպէս , և վայելչապէս կառավարեն զտունս իւրեանց . աւբարհաւաճաբար յափշտակիցեն զմատակարարութի , և զկառավարութի տանց , և ընտանեաց , բայց յորժամ արք անառակք են , և անառակաբար վատնեն զբարիս , յայնժամ կանայք կարեն առնուլ ի ձեռաց նց զմատակարարութի , և զկառավարութի տանց , և ընտանեաց . զի այսչէ անկարգութի . եթէ անոնց արդար պատճառի ուրանայցեն զպարտս . եթէ ոչ հաաղանդիցին արանց իւրեանց նիս այնոսիկ , նորս պարտաւորին հաաղանդիլ նց . և եթէ զայլս սոյնախիս իրս առնիցեն :

Յաղագս պարսկանդուռեան հոգաբարձ բահանայից, զոր ունին առ ժողովուրդս իւրեանց:

Սոգաբարձ Վրահանայք պարսկանդուռին ունի զհոգաբարձութի 'ի վիժ ժողովրդոց իւրեանց. զի են նոյն հոգեւոր հարք:

Ուստի պարսկանդուռին արտաքին գտանի առ հոգեւոր պակասութիւնսն Նոյն: Ս ամսորոյ պարտաւորին պաշտել նոյն զհարճութիւն եկեղեցւոյ, յորժամ խնդրեն, և պահանջեն. մատուցանել առ ԼՃ զաղօթս, և զաղաչանս ինչն. մատուցանել զպատարագ, զի լսեցեն. 'ի ձեռն ինքեանց, կամ 'ի ձեռն այլոց ուսուցանել նոցա զբանս ԼՃային, բարոզելով. և յանդիմանելով. 'ի յաւուրս կիւրակեից, և հանդիսաւոր տօնից մեկնել, և բացադրել նոյն զբնական վարդապետութիւն, 'ի ձեռն ինքեանց, կամ 'ի ձեռն այլոց, և զայս պարսկանդուռին առնել ծանր պարսկանդութիւնսն ԼՃային օրինի, իմ մեծագունի հարկաւորութե. զի բնական վարդապետութիւնսն ամենեւին հարկաւորե' բնատունկից, բանդի ուսուցանել զձաւապարհ կեցութե, և յաւիտեական կենաց: Ուստի եպիսկոպոսք, և դէտք, և վեհք կարեն տոնել զնոյն ընդ պատժով բանադրանաց, զի ուսուցանել

ցեն զբնական վարդապետութի: Տոգաբարձ բահանայք նաեւ պարսկանդուռին այցելանել հիւանդաց, և ունի զխնամակարութի, և զհոգաբարձութի 'ի վիժ աղքատաց, և զայս սոյն սիսիս առնել. բանդի են հոգեւոր հարք ժողովրդոց իւրեանց:

Տոգաբարձ բահանայք ծանրապէս մեղանցեն. եթէ զան փոյթ առնիցեն կորնչի զժողովրդս իւրեանց 'ի մեղս. եթէ զանց առնիցեն ուսուցանել նոյն զիրս հարկաւորս ինչ փրկութե. եթէ ոչ կամիցին պաշտել զհարճութիւն եկեղեցւոյ ժողովրդոց իւրեանց, յորժամ օրինապէս պահանջեն, և խնդրեն, և եթէ զայս սոյնսիս առնիցեն:

Ժողովուրդք պարսկանդուռին պատուել, մեծարել, և սիրել զհոգաբարձ բահանայս իւրեանց, և հաղանդել նոյն, և տալ նոցա զիրս հարկաւորս: Վրանդի են հոգեւոր հարք իւրեանց: Ուստի ծանրապէս մեղանցեն. եթէ ծանրապէս անարդիցեն զնոյն. եթէ ոչ կամիցին հաղանդել նոյն զիրս այնոսիկ, նորս 'ի ներքոյ պատմեալի պարսկանդուռին հաղանդել. եթէ ուրանայցեն նոյն զիրս հարկաւորս վասն կելոյ, և եթէ զայս սոյնսիս առնիցեն:

Յարդգս պարսկանդուքեան վարդապետաց, և աշակերտաց, զոր ունին առ իրեարս:

Վարդապետք, և դաստիարակք պարսաւորին ունիլ զինամակարութի, և դոգաբարձութի ի վր աշակերտաց իւրեանց. զի են նց ի տեղի ծնողաց: Ըշակերտք ևս պարսաւորին պատմել զվարդապետս, և զդաստիարակս իւրեանց, և հնազանդիլ նց քանզի են նց ի տեղի ծնողաց:

Վարդապետք, և դաստիարակք մեղանչեն, եթէ ոչ խրատիցեն, և յանդիմանիցեն զաշակերտս, որք յանցանեն. եթէ զանխոյժ առնիցեն հետացուցանել, և զարգացուցանել զնս ի գիրս. եթէ զանց առնիցեն ուսուցանել նց զբարի վարս. եթէ ուսուցանիցեն նց զսուտ վարդապետութիս. եթէ պահանջիցեն զթոշակ առանել քան զայն, որ է՝ արդար, և օրինաւոր, եթէ զվարդապետական զարժանապատմութի ուրանայցն առնանաւորաց, և տայցեն անարժանից. եթէ դայժադղեցուցանիցեն զաշակերտս իւրեանց, տալով նց զչար օրինակ, եթէ ընդունիցին ի դպրոցս ըզդայժադղեցուցիս, և զխանգարիչ բարե վարուց, և որք չար, և վատթար օրինակօք իւրեանց եղծեն, և ասպականեն զբարի

վարս այլոց աշակերտակցաց, և եթէ զսոյսախտեն ոչ վարիցեն, և արտաքսիցեն ի յընկերակցութէ բարեաց. և եթէ զայս սոյսախտի իրս առնիցեն:

Ըշակերտք մեղանչեն, եթէ ոչ պատմիցեն, և մեծարիցեն զվարդապետս, և զդաստիարակս իւրեանց, այլ զնս անարգիցեն. եթէ ոչ հպատակիցին և հնազանդիցին նց նիրս, որք պատկանին սու ուսմունս, և առ բարի վարս. եթէ զբարտական, և անիրաւական բանիւք ընդ բասրիցեն, և թշտամանիցեն, և եպերիցեն զստաւթէ զանխոյժ առնիցեն զուսուսախտութի, և զժամանակս, նորս պարտին հետեւի ուսմանց ծախիցեն ի խաղս, և ի յուռայնութիս. միտելով, և վարկաւրաղի վատնելով զապրանս ծնողաց. եթէ ի յուսմունս իւրեանց ունիցին զվատթար, և զչար գիտաւորութի. եթէ ոչ պահիցեն զկանոնս, և զօրէնս դպրատանց զորս պարտաւորին պահել: Եթէ դեպերիցին ուսմանց վատթար, և սուտ վարդապետութեց, ընթեռնելով զփախալս, և զարգելեցնելով գրեանս, և անաշով անօրուտ, և փառաւար վարդապետութեց, և հետեւելով առասպելութեց. եթէ զսկիցեն զվարդապետս, և զդաստիարակս իւրեանց ի յարդար թոշակի, զոր խոստացան նց, և զոր կարեն տալ. և եթէ զայս սոյսախտի իրս առնիցեն:

Յաղագս ինքնապաշտութե:

Նքնապաշտութիւն՝ որով որ սպանանէ զինքն: Պատմութեանս, որով արգելանի մարդ-ասպանութիւն, արգելանի ևս ինքնապաշտութիւն: Ուստի ոչոր կարէ ուղղապէս, և դիտմամբ սպանանել զինքն: Քանզի ոչոր է՝ տէր կենաց. այլ ԼՅ միայն է՝ ստոյգ, իսկական, և բացարձակ տէր մարդ-կային կենաց: Սակա որոյ որ սպանանէր զինքն, մեղանչէր ընդդէմ միւրոյ իւրոյ, և առնէր զանկրաւութիւն ծերակուտի, և ԼՅ: Եթէ տեսնը սպանին զինքեանս, և այս ոչ հաւաքեցանց ի մեզս, այս այնու եղև. զի կամ սպանին զինքեանս ԼՅային ներադրեցմամբ, կամ անմեղադրելի տգիտութե, որպէս պատմի զսասման, և զոմանց մարտիրոսաց, որք զինքեանս սպանին: Բայց իւրական հեղինակութե ոչոր կարէ ուղղապէս, և դիտմամբ սպանանել զինքն ինչ ուրուք պատճառի, առանց մեղանչելոյ: Որոյ սակա եթէ որ սպանանիցէ զինքն ուղղապէս, և դիտմամբ իւրական հեղինակութե, ինչ որոյ և իցէ պատճառի, մահացօրէն մեղանչէ: Ուստի որք յուսահատեալք սպանանին զինքեանս, մահացօրէն մեղանչեն, և կորնչին: Սոյնպիսեաց մարմնիք ըստ կանոնաց եկեղեցւոյ անկմովի, և Թաղի ի սբ

Տեղով ոչ կարին. քանզի եկեղեցական կանոնք արգելուն ըզԹաղումսնց ի սբ Տեղով: Սակա չէ օրէն ումք հատանել զանդամս իւր: Քանզի ոչոր է՝ բացարձակապէս տէր անդամոց իւրոյ: Ուստի որք հատանեն զանդամս իւրեանց, և անաւթողջացուցանեն զինքեանս, մեղանչեն: Սակայն եթէ հատանուին, և անաւթողջութիւն ուրուք անդամոյ ըստ խրատուց բժշկաց իցէ հարկաւոր ինչ կենաց, և առողջութե, և պահպանութե բնորի մարմնոյ, յայնժամ կարէ հատանիլ անդամս այն: Քանզի առանձնէ՝ բոլոր մարմին, քան եթէ մին անդամ միայն:

Որք կրճատեն, և մարին զծածուկ անդամս իւրեանց, և առնեն զինքեանս ներքինիս, վասն պահելոյ զողջախոտութիւն, և ինչ յաղթելոյ սատանայական պատերազմաց, մեղանչեն. քանզի զսասցեալ անդամս կրճատելն, և յապաւելն չէ հարկաւոր առայնպիսի վաղձան. զի անթիւք պահեն զողջախոտութիւն, և զմարմնութիւն մարմնոյ, առանց առնելոյ զինքեանս ներքինիս: Եւս առանձնէ մեղանչեն, որք առնեն զինքեանս ներքինիս, կրճատելով զանդամս իւրեանց, զի լինիցին յարմար առ բազդրերգութիւն, և բազդրանուագութիւն, զի անաւթողջացուցանեն, և կրճատեն զինքեանս: Վասնայն մեղանչեն ծնօրք, որք կրճատելով առնեն զորդիս իւրեանց ներքին

քննիս, զի իցեն յարմարք երգա-
բանութե:

Որք առանց ուղղապէս դի-
տելոյ զսպանութն իւրեանց, քն
ուրուք բարի վաղձանի, կամ
քն ուրուք հարկանորութե,
կամ քն ուրուք մեծի շահաւո-
րութե, առնեն, կամ Թողուն
երբեմն զիր ինչ, յորմէ հետեւի
մահ, ոչ մեղանշեն: Քանզի
պատմեիրան պահելոյ զկեանս
գոյով ստորաւսական, ոչ հանա-
պաղ պարանանդէ: Ուստի
կարեմք երբեմն ոչ պարանան-
դիչ առ ի պահել զնա, վասն
ուրուք բարի վաղձանի, կամ
քն ուրուք հարկանորութե,
կամ քն ուրուք մեծի շահաւո-
րութե: Ուստի զինողորք կա-
րեն կալ, և պարտաւորին կալ
ի տեղիս, նորս կացուցեալք են,
Թէպէտ գիտիցեն, Թէ յայս
մանէ հետեւի ինքեանց մահ:
Վասնապէս կուսանք քն պա-
հելոյ զամբողջութի կուսութե
իւրեանց, կարեն առնել զիր
ինչ. յորմէ հետեւիցի մահ. բայց
ուղղակի ոչ կարեն զինքեանս
սպանանել: Որպէս ասացեալ է:
Վասնապէս անապատանորք,
և կրօնաւորք, որք ոչ ուտեն
զմիս, այսու զի կանոնք նց ար-
դելուն նց ուտել զմիս, կարեն
յարատել ի սոյնսոյն ճշդու-
թիս, Թէպէտ գիտիցեն, Թէ
յայտմանէ հետեւի ինքեանց մահ:

Յաղագս սպանման չարագործի:

Չոր մամանաւոր անձն
խկական հեղինակու-
թք կարէ օրինապէս
սպանանել զչարագործ-
որ: Ուստի եթէ յան-
դհնիցի, և լրբանայցի առնուլ
զվրեժ, և սպանանել զչարա-
գործ որ խկական հեղինակու-
թք, առանց հրամանաց դա-
տանորաց, մահացօրէն մեղան-
շէ ընդդէմ այսր պատմեիրանի,
որ ասէ, մի սպանանել: Քան-
զի ոչոր մամանաւոր անձն ունի
իշխանութի ի վր կենաց այլոց:
,, զի ասէ ԼՅ. իմէ՝ վրեժին
,, դրութի: Գարձեալ, բանզի
եթէ լինէր հրաման իւրաքան-
չիւրութեք մամանաւորի առնուլ
զվրեժ, և սպանանել զչարա-
գործս. ոչ ապրիւր գրէԹէ ամ
մարմին, և մեծ անկարգութեք
լինէին ի վր երկրի: Սակայն յոր-
ժամ պահի կարգ օրինի, հրա-
պարակական հեղինակութք կա-
րեն օրինապէս սպանանիլ չա-
րագործք, և սպալտին բառնիլ ի
միջոյ, զի լինիցի անդորրութի.
և խաղաղութի աշխարհի: Ուս-
տի իշխանք. և դատանորք, որք
են անձնք հրապարակականք, և
ունին գրապարակական հեղի-
նակութի, եթէ պահիցեն զկարգ
օրինի, և ոչ առնիցեն զանիրա-
ւութի ինչ. այլ արդարապէս
դատիցեն. կարեն օրինապէս, և
առանց մեղանշելոյ սպանանել

զ չարագործս : Քանզի են սպա-
սանորք ԼԴ ի պահպանութի ,
և ի նախախնամութի բարեգոր-
ծաց , և ի վրէժխնդրութի , և
ի դատաւարարութի չարագոր-
ծաց : Ուստի ասէ Լուսեան
Հեթանոսաց : ԼԴ անձն , որ
ընդ իշխանութե՛ , ի հնադան-
դութե կացցէ : Քանզի ոչ
ուստեքէ՛ իշխանութի , եթէ ոչ
ԼԴ . և որք են ԼԴ , կարգեալ
են : Լյուսահետե որ հակառակ
կայ իշխանութեւ , ԼԴ հրա-
մանն հակառակ կայ : Եւ որք
հակառակք կան , անձանց դա-
տաստանս ընդունին : Օ ի իշ-
խանքն ոչ են յերկիւղ բարեաց
գործոց , այլ չարաց : Կամիս
չերինչի յիշխանութե անտի ,
դբարիս գործես . և ընկալցիս
զգոյութի ի նմանէ : Օ ի ԼԴ
սրաշոծեալէ՛ բեզ ի բարիս :
Լյա եթէ զչար գործիցես ,
երկիր : Օ ի ոչ եթէ վարա-
պար ածեալէ՛ զսուեր ընդ մեջ :
Օ ի ԼԴ սարսառէ՛ , վրէժ-
խնդիր ի բարկութի , այնմ , որ
զչարս գործիցէ :

Եւ որք , որք սպանանեն զկա-
նայս իւրեանց , և հարք , որք
սպանանեն զդատերս իւրեանց ,
զորս Կտին ի շուութե , կամ ի
յալլում տոյնպիսի պակասութե ,
մեղանչեն առաջի ԼԴ , և են
դատաւարարութիւք առաջի նորա ,
Թէպէտ ոչ դատաւարարիցին և
պատժիցին յաշխարհական դա-
տանորաց : Քանզի են մաս-
նանոր անձիք , և ոչ ունին առ-

տոյնպիսի գործ զհրապարակա-
կան իշխանութի : Եւ Թէպէտ
բաղաբական օրէնք Թոյլ տայցեն
զտոյնպիսի մարդասպանութի ,
և ոչ պատժիցեն զնս , սակայն
կանոնական օրէնք յանդիմանեն
զնս , և դատաւարութեն :

Իշխանք , և դատանորք , որք
ոչ պահեն զկարգ օրինի , այլ
անիրաւաբար սպանանեն զմար-
դիկ , մեղանչեն : Քանզի յայն-
ժամ ունին զիշխանութի սպա-
նանելոյ , յորժամ օրինօք շար-
ժին , և ոչ յորժամ անիրաւա-
բար ընծանան : Ուստի մեղա-
ւարտն կոչելի է՛ , լսելի է՛ , բնու-
լի է , և ցուցանելի են յանցանք
և մեղանք նր , յետ բնութե , և
ցուցման , ապա արդարապէս ,
այսինքն , ըստ մեղանաց հատա-
նելի է՛ վճիռ , և դատաւարութե-
լի է՛ մեղաւարտն , և վերջապէս
ըստ արժանւոյն պատժելի :

Յաղագս սպանման , որով սպա-
նանի անիրաւ վերալագին :

Երաւադիցք նք ասին ,
որք վազեն ի վր մեր ,
առ ի սպանանել ըզ
մեզ անիրաւաբար ,
և անիրաւաբար յախշտակեն , և
ասպրտակեն , կողոպտեն , և
Թարանեն զինչս , և զապրանս
մեր , և ջանան խաշտառակել
զմեզ , պղծելով . և սպանանե-
լով զուսորս . կամ զդուսորս ,
կամ զբորս , կամ զմարս , և կամ
զամուսինս մեր , և որք զայս
տոյն

սոյնպիսի իրա ջանան առնել ընդդէմ մեր: Աստանօր խնդրի արդէ՛ օք կարիցեմք զսոյնպիսիս յուսմեք պատահմանս յատուկ հեղինակութեք սպանանել առանց մեղանշելոյ: Յորժամ կարեմք ազատել զմեզ ի ձեռաց վերա վազողաց, յափշտակողաց, յապատակողաց, և յայլոց սոյնպիսեաց, ըմբռնելով զնս, և տանելով առ դատաւորս, կամ փախելով ի ձեռաց նց, կամ այլով ձանձապարհաւ, չէ օրէն սպանանել զնս: Աստի եթէ, սպանանիցեմք զնս, մեղանշեմք: Քանզի յայնժամ կարեմք նախախնամել, խնամել, պահել, և պահպանել զմեզ, և զմերս առանց սպանման վերա վազողաց, և յափշտակողաց: Իսկ եթէ ոչ կարիցեմք ապրեցողացանել զմեզ, և պահպանել, և պատուաբարել զմերս. այնու, զի ոչ կարեմք ըմբռնել զնս, և տանիլ առ դատաւորս, և ոչ փախել ի ձեռաց նց, այնպէ՛ թէ, եթէ ոչ կանխիցեմք, և յառաջիցեմք սպանանել զնս, սպանանեն զմեզ, կամ առպատակեն զինչս, և զապրանս մեր. կամ խայտառակեն զմեզ. յայնժամ առանց մեղանոց, և առանց մեղանշելոյ կարեմք սպանանել զնս: Քանզի օրէն բնութե Թոյ տայ մեզ զբռնութի բռնութեք վանել:

Յորժամ անիրաւ վերա վազիչս և ասպատակիչս է՝ ի յորոգայթի փրկութե, այսինքն, փրկութի հոգւոյ նր է՝ ի յորոգայթի շար-

ժեալք ի սիրոյ, կարեմք ներել նման, և կրել զանիրաւութիւնս, զոր առնէ մեզ: Եւ ոչ մեղանշեմք, եթէ զայս առնիցեմք: Քանզի յայնժամ ոչ արասցուք զանկարգութի ինչ, այլ զգործմեծի սիրոյ: Սակայն ոչ պարտաւանդիմք առնել զայն նման. զի ոչ մեզ իայլ չարութի նր դնէ զնս ի սոյնպիսի յորոգայթի:

Զէ օրէն սպանանել զանկարեմք, և զափշտակիչս քնս սակաւ քնասուց, զորս հասուցանեն, և առնեն մեզ. զի սակաւն ոչինչ հաւարի. այլ միայն վանս ծանր, և մեծ քնասուց:

Յաղաքս սպանութե անմեղի:

Լերբեք օրէն սպանանել զանմեղս դիտութեք, և ուղղակի դիտաւորութեք: Քանզի

սպանանել զանմեղս անիրաւութի է: Եւ ոչ չէ Լերբեք օրէն առնել զանիրաւութի: Աստի որք գիտութեք, և ուղղակի դիտաւորութեք, ո՛րք և իցեն, սպանանեն զանմեղս, մահացօրէն մեղանշեն: Քանզի գործեն զմեծ անիրաւութի: Սակայն երբեմն անուղղապ, և պատահաբար է օրէն. զո՛ր օրինակ, եթէ վարիցեմք իրաւաւեք մերովք, և անասոյցեմք իրի օրինաւորի, և հարկաւորի, և այնքանոց միտի, և վարի, թէ հանգիստայցէ, և հաւասարիցի կենաց: Քանզի

յայնժամ ոչ դիտի մահն անմեղի, այլ պատահաբար հետեւի:

Եթէ որ բռնաւոր սպառնացէ զկործանումն բաղաքի. Եթէ ոչ սպանանիցի անմեղն. յայնժամ չէ օրէն ուղղակի սպանանել զանմեղն: Վրանդի է՝ անիրաւութի սպանանելն զնա: Ուստի եթէ սպանանիցեն զնա բաղաքացիքն. մեղանշեն: Եւ ոչ կարէ ասիլ, Թէ որո՞վ վն առողջութե, և փրկութե բոլորի մարմնոյ, կարէ հատանիլ մին անդամ, այսմ և վն փրկութեան ժողովակուտի, և հասարակութե կարէ ի բաց հատանիլ առանց մեղանաց մին անձն, և մին մարդն, որ զինքն ունի իբրեւ զմին անդամ, վերաձայեցմամբ առ ժողովակոյտն, և հասարակութի այս ոչ կարէ ասիլ. բանդի անդամ մարմնոյ բնականի է՝ բնական մասն նր, և առնու ի նմանէ զդոշն, և զկեանքն. ուստի զն փրկութե նր կարէ ուղղակի ի բաց հատանիլ. իսկ մարդն չէ բնական մասն ժողովակուտի, և հասարակութե, և ոչ առնու զդոշն, և զկեանքն ի ժողովակուտի, այլ միայն է՝ բարոյական մասն նր. ուստի ոչ կարէ ուղղակի զն փրկութե նր ի բաց հատանիլ առանց մեղանաց: Բայց ի նոյնպիսի պատահման ժողովակոյտ բաղաքի, որում բռնաւորն սպառնայ զկործանումն, կարէ աղաչել, և ստիպել զանմեղն, զի գնայցէ առ բռնաւորն և այսու ապրեցուցանիցէ զբա-

ղաքն ի կործանմանէ: Եւ յայնժամ անմեղն պարտաւորի, և պարաւանդի ի սիրոյ, և ի յօրինական արդարութե գնալ առ բռնաւորն: Վրանդի ի սիրոյ, և ի յօրինական արդարութենէ պարտաւորի, և պարաւանդի տալ զանձն իւր, և յանձն առնուլ զմահ զն ժողովակուտի, և հասարակութե: Ուստի եթէ ոչ կամիցի անմեղն գնալ առ բռնաւորն, լինի մեղապարտ: Այն որոյ եթէ յայնժամ ժողովակոյտն տայցէ զնա բռնաւորն, ոչ մեղիցէ: Եւ այս ոչ եղիցի լինիլ կործակից մահումն նր. այլ միայն Թոյլ տալ զմահ նորա: Վրանդի յայնժամ անուղղակի, և բաց ի դիտումն որութե ժողովակուտի հետեւեցի մահ նր: Վրանդի տալն զնա ի ձեռք բռնաւորի է՝ անզանազան առ սպանումն, և առ ոչ սպանումն նր: Եւ այս է՝ սպանանել զանմեղն անուղղակի, և պատահաբար:

Յաղագս անցուցման տղայի:

Բը չարամ ջանան անցուցանել զտղայս, Թէ հոգևորեցեալ իցեն, և Թէ ոչ, մահացօրէն մեղանշեն: Վրանդի, եթէ տղայս հոգևորեցեալ իցէ բանական հոգևով, կործեն զկատարեալ մարդասպանութի. զի տղայն, որ հոգևորեցեալ է՝ բանական հոգևով, է՝ կատարելամարդ մարդ: Եւ արուն ի բառանկերորդ անուր

անուր հոգեւորի. իսկ էգն յու-
թաներորդ անուր: Որք զսոյն
պիսի տղայն անցուցանեն, կարի
յոյժ մեղանշեն: Քանզի զրկեն
զնա՝ ի յաւիտենական փառաց:
Իսկ եթէ տղայն չիցէ հոգեւո-
րեցեալ, դիմեն առ սպանումն
մարդոյ, և գործեն ընդդէմ
բնութե ծննդեան, որ ևս է՝
մեծ չարագործութիւն:

Եթէ տղայն տախաւին չիցէ
հոգեւորեցեալ բանական հոգ-
ւով, և աներկբայապէս սպա-
նանելոց իցէ զմայրն, այնպէս
անցումն տղայն ամենեւին հար-
կաւոր իցէ առ մարմնական փր-
կութի մօր, տախաւին չէ օրէն
ուղղակի ջանալ առնել զվիժու-
մն, և անցուցանել զտղայն:
Քանզի ուղղակի ջանալ առնել
զվիժումն, է՝ դիտել զչարս. զի
առնելն զվիժումն չար է: Երդ-
ոնք երբեք է՝ օրէն դիտել զչարս:
Ուստի ոչ երբեք է՝ օրէն ուղ-
ղակի, և դիտմամբ ջանալ առ-
նել զվիժումն: Սակայն անուղ-
ղակի, և պատահաբար քիս փր-
կութե մօր կարէ անցուցանիլ
զաւակն. այսինքն, մարէ մայրն
ընպէլ զդեղ, որ ամենեւին
հարկաւոր է՝ քիս ապաքինութե,
և փրկութե մարմնոյ իւրոյ, դի-
տելով միայն զառողջութի իւր,
և ոչ զայլ ինչ. Եթէպէտ հետե-
ւիցի վիժումն: Քանզի յայն-
ժամ ոչ դիտի, այլ պատահա-
բար հետեւի վիժումն:

Եթէ տղայն հոգեւորեցեալ
իցէ, և մայրն մեռանելոց իցէ

հանդերձ տղայիւ, եթէ ոչ ըն-
պիցէ զդեղն. յայնժամ ևս է՝
օրէն մօր ընպէլ զդեղն, դիտե-
լով միայն զառողջութի, և զա-
պաքինութի իւր, և ոչ զայլ ինչ:
Եթէպէտ անուղղակի, և պո-
տահաբար հետեւիցի բակտումն
յղացելոյն: Քանզի ի զուգա-
հաւասար հարկաւորութե կա-
րէ մայրն առաւել զինքն հա-
խախտամել, քան զզաւակն: Իսկ
եթէ հանդերձ մահուամբ մօր
իցէ յոյս կենաց, և մկրտութե
զաւակի, յայնժամ ոչ կարէ ըն-
պէլ զդեղ, որ իցէ քակտիչ յղա-
ցեալ զաւակի: Ուստի յայնժամ
պարաւանդի ոչ ընպէլ զսոյն
պիսի դեղ: Քանզի պարաւան-
դի տալ զմարմնական կեանս իւր
քիս յետին հոգեւոր հարկաւորու-
թե տղայի. զի առաւել է՝ հո-
գեւոր կեանք տղային քան զմար-
մանոր կեանս մօր: Ուստի է-
թէ յայնժամ ընպիցէ զդեղ քա-
կտիչ տղայի, մահացօրէն մե-
ղանշէ: Քանզի լինի պատճառ
յաւիտենական, և միտնջենաւոր
կորստեան տղայի:

Յաղապս առանձնական, և մաս-
նաւոր մենամարտութե եր-
կուց, կամ բազմաց:

Ռանձնական, և
մասնաւոր մենա-
մարտութի է՝ պա-
տերազմ, որով եր-
կուք, կամ բազումք
մարտնչին ընդ միմեանս, իւրա-
քան

բանչիւնն դիտելով, և ջանալով սպանանել զայն, ընդ որում ճակատամարտի: Ճակատա մարտութիւն այս այնպի լինի, Թէ մինն ծանուցանէ, Թէ կամի մենամարտիլ, և միւսն յանձն առնու մենամարտիլ. ոչ այնու դիտումն որութեմ, զի պաշտպանիցեն, և սքստսպարիցեն զինքեանս, այլ զի պատերազմիցեն միսն և իման:

Որք առնեն զսոյնսիսի մենամարտութի վասն որոք ունայն պատճառի, մահացօրէն մեղանշեն: Քանզի չեն տեսար կէնաց իւրեանց: Աստի որք սոյն պիտաբար մենամարտին քի Թշնամութե, կամ քի ատելութե, կամ քի վրէժառութե, կամ վասն սնամառութե, կամ քի ունայն բերկրանաց, կամ քի մարդահաճութե, կամ քի զերծուցանելոյ զինքն ի սուտ նախատա նաց, կամ քի ծանուցանելոյ զանմեղութի իւր, կամ քի այլոց սոյնսիսի սնտի իրաց. մահացօրէն մեղանշեն: Այնպիսի դնեն ի յորդայնութի մահու զկէանս իւրեանց, և զկէանս այլոց, և առնեն զմեծ չարութի: Օ ի նա և զհոգիս իւրեանց սպանանան:

Եթէ լինիցին մասնաւոր մենամարտութիւն ի պատերազմի հրամանաւ զօրասկետաց, վասն բանաւոր պատճառի, զորքօրի նոկ, զի մի լինիցին մեծ վնասը, այլ սակաւ վնասուք վերջացին պատերազմք, եղիցի օրէն. բան

զի որպիսի արդար պատերազմ օրինաւոր, այսպիսի և առանձնամարտութիւն, որ ինմա եղիցի:

Յաղագս պատերազմի:

Ինչպէ՞ պատերազմ մինն ասի նախախնամական, և պատուաբական. և միւսն միտաարար: Նախախնամական այն է, որով նախախնամեմք, և պահպանեմք զմեզ և զմերայինս: Վնասարարն է, որով վնասեմք այլոց:

Նախախնամական պատերազմ, որով ջանամք զմեզ պահպանել, և պատուարել, և զբռնութի սնիրանաց բռնաւորաց ի բաց վանել, և խորտակել, հաւաքալ է՝ օրինաւոր, և կարելիս լինիլ առանց մեղանաց: Քանզի օրէն բնութե տո՛ւեալ է՝ մեզ զհրամանս պահելոյ զմեզ, և պահպանելոյ, և զբռնութի աւերաւ բռնաւորաց ի բաց վանելոյ:

Ահասարար պատերազմ, որ զի իցէ օրինաւոր, և լինիցի առանց մեղաց, պարտի ունիլ զերիս Թեոթիւս: Աստի նախախնամի, զի լինիցի հրամանաւ, և հեղինակութե ի խնամի, և պետութե, որ ոչ ճանաչէ զոր ինքեան մեծաւոր. որպիսի է՝ կայսրն, արքայք, Թագաւորք, և այլք սոյնսիսի ինքնակալք ի խանք: Երկրորդ. ինդրի, զի լինիցի քի ծանր, և արդար պատճառի:

Ճառի. զոր օրինակ վն հարկաւ
Լորուծէ հատարակի բարւոյ,
և վն պահելոյ զհանգստութի,
և զանդորութի, վն վերաստա-
նալոյ զիրա զայնոսիկ, որք ան-
բաւարար ի բաց բարձան, և
կողտարեցան. վն ճշնելոյ, և
սանձելոյ զպատումքս, և զան-
հասգանդս. վն պահպանելոյ,
և պատուարելոյ զանմեղս, և
վն այլոց սոյնպիսեաց արդար,
և ծանր պատճառաց: Երրորդ-
ինոքի, զիմի լինիցի Թիւր դի-
տաւորութի, զոր օրինակ, վանս
ատելութե, այլ ուղիղ դիտա-
ւորութի, և վն սիրոյ հասա-
րակի բարւոյ: Յորժամ գոն ե-
րեք ասացեալ Թեւութիք. յայն-
ժամ եթէ իշխան, և Թագաւոր
որք առնիցէ զպատերազմ ընդ-
Թշնամիս իւր, ոչ մեղանչէ.
Բանդի արդար է՝ պատերազմն:

Իշխանք, և Թագաւորք, որք
առնեն զանիբաւ պատերազմ, և
անիրաւաբար ասպատակին, և
Թաշաննն զբարիս անմեղաց, և
առնեն նոյ զպէսն իշխաս, ոչ
միայն մահացօրէն մեղանչեն,
այլ և ի ներքոյ մահացու մեղաց
պարտաւորին վճարել զվնասս,
զորս արարին: Քանզի որք ա-
նիրաւաբար ումեք իշխանն,
պարտաւորին վճարել զվնասս,
զորս արարին:

Իշխանք, և Թագաւորք, որք
առնեն զարդար պատերազմ,
սակայն ունին զԹիւր դիտաւո-
րութի, և ի յատելութե առնեն
զպատերազմ. Թեպէտ ոչ պա-

րաւանդիցին վճարել զվնասս,
այնու զի պատերազմ է՝ արդար,
սակայն մեղանչեն. Բանդի պար-
տին ունի զուղիղ դիտաւորութի:

Յորժամ արդար է՝ պատե-
րազմ, և դառնին ի նմա մտ
Թեւութիք, որք պիտոյանանաւ
օրինաւորութի պատերազմի,
յայնժամ իշխանն այն, ընդ որում
լինի պատերազմ, ոչ կարէ ընդ-
դիմանալ խղճնտանօք այնմիկ,
որ արդարապէս պատերազմի. այլ
պարտաւորի հասգանդի նմա,
և կատարել զայն մտ, որ ար-
դարապէս պահանջի: Քանզի ոչ
ունի զբանաւոր պատճառ ընդ-
դիմաւորելոյ ընդ այնմիկ, որ
առնէ զարդար պատերազմ:
Աստի եթէ ընդդիմաւորելիցի,
և ոչ կատիցի կատարել զայն, որ
արդարապէս պահանջի, մեղանչէ
և պարտաւորի վճարել զվնասս,
որք լինիցին: Քանզի չարութի
նր է՝ պատճառ վնասուց:

Թագաւորք, և իշխանք, յոր-
ժամ կամին առնել զպատերազմ,
մեծաւ զդուրութի, և զգա-
տութի պարտին հոգալ. զի իցեն
ստոյգք զարդարութե, և զծան-
րութե պատճառի վն որոյ կա-
մին պատերազմիլ: Եւսանապէս
պարտին հոգալ, զի ունիցին,
զխոհեմ, և զմաստուն խորհր-
դակիցս, որք խղճնտանօք վա-
րիցին, որք ոչ իցեն շողորմելիք,
և երեսապաշտք, այլ ճշմարտա-
խօսք, և ստուգաբանք: Պար-
տին և ս Թագաւորք սալ խոր-
հրդակցաց, և Եւրամից իւ-
րեանց

րեանց զազատութի, զի ուղղապէս, և արդարապէս բննիցեն, ուղղապէս, և արդարապէս զննիցեն, ուղղապէս, և արդարապէս ենթադատիցեն զիստ, և զպատճառ և մի ունիցին զերկիւղ, և զաճօթ, այլ զճշմարտութի աներկիւղաբար խօսիցին. որպէսզի արդարութի պատերազմի իցէ համաձայն անետարմանական օրինակ: Եւ ևս ինքեանք Թագաւորք յետ լսելոյ զղղացմունս խորհրդակցաց, և Եւթաբանից իւրեանց, պարտին առաջի ԼԵ զնսնել զարդարութի, և զծանրութի պատճառի, վս որոյ կամին պատերազմիլ, աղերսանօք, և պաղատանօք հայցելով, և իսնդրելով ի նմանէ զոյս. և զճանաչումս, և զուղղութի պրտի, զիմի յաղթեալք ի վատթարախտից, այլ շարժեալք ի յարդարութե, և ի բանական պատճառաց մտցեն ի պատերազմ: Եւ պատճառն է՝ զի մինչ պատերազմ է՝ մեծ, և ծանր դործ, մեծ, և ծանր զնսնութի պարտի լինիլ զմանակ: Ուստի իշխանք, որք կամին պատերազմիլ, այնպէս պարտին ունիլ զինքեանս, որպէս Թէ իցեն ի կէտ մահուան իւրեանց: Ուստի մեղանչեն իշխանք, որք շուրջ զարդարութե, և ըզծանրութե պատճառի, վս որոյ կամին պատերազմիլ, ծոյք են, և պղերգք: Եւ ևս մեղանչեն խորհրդակիցք, և Եւթաբանք, որք ոչ խօսին զճշմարտութի, այլ վս շողորթութե, և երես

պաշտութե տան զԹիւր խրատս: Քանզի բանիւք իւրեանց լինին պատճառք անիրաւ պատերազմի:

Յետ ճանաչելոյ զարդարութի պատերազմի. իշխանք, և Թագաւորք, որք կամին առնել զպատերազմ, պարտին զիստաւորութի, և զմիտս իւրեանց ծանուցանել այնոցիկ, ընդ որս կամին պատերազմիլ, և առաջագրել նց զարդար պատճառս վս որոց կամին առնել զպատերազմ: Քանզի եթէ զայս ոչ առնիցեն, գայթաղեցուցանեն զմարդիկ, և առնեն ընդդէմ օրինի ազգաց: Վասնորոյ եթէ առանց ծանուցանելոյ, և առաջագրելոյ զպատճառս, պատերազմին. մեղանչեն: Եւ յորժամ ծանուցանին, և առաջագրին պատճառք պատերազմի այնոցիկ. ընդ որս լինելոյ է՝ պատերազմ, եթէ խոնարհիցին նք, և կամիցին հառուցանել զայս ան, որ արդարապէս ինոցանէ պահանջի, յայնժամ ոչ կարեհանիլ, և սկսանիլ պատերազմ, այլ իբաց ձգելի է: Ուստի որք ոչ իբաց ձգեն զպատերազմ, այլ տակաւին սկսանին առնել զպատերազմ, մեղանչեն: Քանզի յետայնորիկ եթէ լինիցի պատերազմ, լինի յայտնապէս ընդդէմ աւետարանական օրինի, և օրինի ազգաց: Եւ ևս եթէ սկսեալ իցէ պատերազմ, յորժամ խոնարհութեանմին, և կամի հառուցանել զայս ան, որ արդարապէս ինքնիկ

և պահանջի, նոյն հետոյն, այսինքն, իսկոյն դատարեղի՝ ի պատերազմելոյ : Քանզի զայս պահանջէ եղբայրասիրութիւն : Եւրոյ յորժամ լինի հաշտութի, իննսնն այն, որ կրեալ է զմիտսս, վս բաւարարութե, և վճարման մատուց, կարէ ինտրել զհատուցութն այնոցիկ, որք անիրաւաբար իբաց բարձեալք են և ծախից, որք եղեալք են : Եւսկարի պահանջել զիր ինչ ի պատիժ, ի տուժ, և ի տուգանս վս արարեալ չարութե, և անիրաւութե : Ուստի կարէ զյաղութարս զրկել իբարեաց, պահանջել ինոցանէ գարկս . աւերել զամպոցս նց, և զայս սոյնպիսի առնել : Քանզի որք անիրաւին ձգել զձեռս իւրեանց իյերկիրս, և ի գաւառս այլոց, արժանիք լինին սոյնպիսի պատժոց, և տուգանաց . զի լինիցի այս նց ի խրատ . զի մի դարձել զնոյն չարութի, և անիրաւութի առնիցեն :

Ի խանք պարտաւորին տալ զինո՞ւորաց իւրեանց զթոշակս : Ուստի եթէ ոչ տայցեն նց զթոշակս, մեղանչեն : Քանզի առնեն զանիրաւութի, և զսկողութի : Եւսկ պարտաւորին վճարել զմիտսս, ոչ միայն զայնոսիկ, զորս արարին զինո՞ւորաց, այլ և զայնոսիկ, զորս զինո՞ւորք այլոց արարին : Քանզի են պատճառք սոյնպիսի մատուց :

Դուքսք, հարիւրապետք, հազարապետք, սպարապետք,

նախարարք, և այլք սոյնպիսիք զինո՞ւորապետք մեղանչեն, և պարտաւորին հատուցանել, եթէ ունիցին զսակաւագոյն զինո՞ւորս, բան զայնոսիկ, զորս ցուցանեն ի տալն զթոշակ . եթէ յորժամ պարտաւորին տալ զինո՞ւորաց իւրեանց զկերակուրս, և զըմպելիս, տայցեն նց զսականեալ կերակուրս, և զսականեալ ըմպելիս, որք պատճառեն զհիւանդութի, և զմահ, եթէ ոչ տայցեն զինո՞ւորաց իւրեանց զթոշակս, զորս պարտին տալ, այլ թոյլ տայցեն զնոսանելել զանմեղս, յափշտակելով զինչս նց, և եթէ զայս սոյնպիսի իսս առնիցեն : Քանզի առնելով զասացեալսն, դորձեն զանիրաւութի :

Ո ինո՞ւորք, որք ճանաչեն, եթէ անիրաւ է՝ պատերազմ, որ լինելոցէ՝ պարտաւորին հրաժարիլ ի զինո՞ւորութե : Ուստի մեղանչեն, եթէ պատերազմիցին ի յանիրաւ պատերազմի : Քանզի լինին դորձակիցք չարութե, և անիրաւութե : Սպորոյ, որք պատրաստք են ստանալ զթոշակս, եթէ արդար, և եթէ անիրաւ իցէ պատերազմ, են ի վատմար կացութե : Քանզի ունին զկալս յօժարս առ չարութի : Եւսնապէս մեղանչեն զինո՞ւորք, եթէ անիրաւաբար ապառտակիցեն, և թալանիցեն զբարիս անմեղ հաջանդեցելոց, յորժամ դնան ի պատերազմ : Քանզի առնեն զանիրաւութի :

Իյարդար պատերազմի է՝ օրէն առնել ընդդէմ Թշամեաց դայնոսիկ ամենեսեան , որք են հարկաւորք առ վաղձան պատերազմի : Քանզի որմ օրինաւոր է՝ վաղձան պատերազմի , այսմ և օրինաւորք են այնքիկ ամենեքեան , որք են հարկաւորք առ վաղձան պատերազմի : Ուստի է՝ օրէն իյարդար պատերազմի սպանանել զԹշամիս , և առնուլ զբարիս նց : Սակայն չէ օրէն ուղղակի սպանանել զամեղս , այսինքն , զերեսայս , զկանայս , զծերս , զկրծնաւորս , զեկեղեցուկանս , զհիւրս , զնոյեհնս , զանցաւորս , և զայլս սոյնպիսիս : Քանզի չէ օրէն զրկել ի կենաց զանմեղս : Բայց անուղղակի , և պատու հաբար կարեն սպանանիլ : Օ ի այս ոչ լինի դիտմամբ , այլ բաց ի դիտմանէ հետեւի : Յորժամ անմեղք են մասն ժողովակուտի Թշամեոյ , և այլամ ոչ կարէ ստանիլ վաղձան պատերազմի , յայնժամ անմեղք կարեն օրինապէս մերկացուցանիլ իյարտաբին բարեաց , այսինքն , պատժիլ որքան առ արտաբին բարիս : Քանզի արտաբին բարիք այնոցիկ , որք են մասն ժողովակուտի , են ընդ տէրութեմ ժողովակուտի : Ըստ որք են մասն ժողովակուտի , կարեն վս յանցանաց ժողովակուտի նպտժիլ չուրջ զայնքիւ բարեօք , որք են ընդ տէրութեմ ժողովակուտի :

Ուստի , և դաշինք , որք լն

նին ընդ Թշամիս , պահելի են : Քանզի զայս պահանջէ օրէն աղագայ : Ուստի որք ոչ պահեն զուխտս , և դաշինս , այլ անցանեն զնորօք , մեղանչեն : Բան զի են ուխտազանցք , և դաշտնազանցք : Բայց ուխտք , և դաշինք , որք բռնութեմ , և անիրաւաբար լինին , և որք յոյժ մտանեն հաւարակութեմ , և կրծնի , ոչ պարանանդ են զմեղ , զի պահեցեմք զնոյ : Քանզի սոյնպիսիս չեն օրինաւորք : Ուստի որք ոչ պահեն զսոյնպիսի ուխտս և դաշինս , ոչ մեղանչեն : Սակայն ուխտք , և դաշինք ոչ պարանանդ են , յորժամ ոչ պահեն զնոյ Թշամիք , և յորժամ ամենեւին խոփոխին պարագայք , և Թէութիւնք , ընդ որովք եղեն ուխտք , և դաշինք : Քանզի ուխտք , և դաշինք կախին ի Թէութեց : Ուրեմն յորժամ ամենեւին փոփոխին , և այլայլին Թէութեք , յայնժամ ուխտք , և դաշինք ոչ պարանանդ են :

Ս Ի ծանրագուհեղ պատճառաց կարեն բաղաբք Թշամեաց որք բռնութեմ ընկալեալ եղեն , ասպատակիլ , և աւար առնիլ : զի այլք երկեցեն , և ատիցեն զապտտութեմ . և զանիրաւութեմ : Բարեքն , որք ի ձեռաց Թշամեաց բառնին , անշարժքն , լինին ի յիսանաց . իսկ շարժելիքն , լինին ասպատակողաց , կամ մի մասն , ուր դոյ սովորութի , լինի ի իշխանաց :

ՊՐԵԿ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Թե զհնչեցէ վեցերորդ պատմեիրանն :

Վեցերորդ պատմեիրանն է՝ այս, մի շարք : Պատմեիրանս այս արդեւու զամ պղծութի, և զամ վաճառոս, և բղջատոն ներպործութի : Ուստի արդեւու զվաճառոս, և վառչուէր մտածմունս, զբղջատոն, և զարդիւ խօսակցութիս . զանաօթ, և զլիտի արարողութիս, և վերջամ զանպարկէշտ, և զանառակ գործս վաճառոս :

Վաճառոսութի այսմ սահմանի . անկարդ ցանկացումս, կամ վարումս մարմնական բղջատոն հեշտութեան, որ լինի հանդերձ հառաչարժմաթ, և շարժեցմաթ ոգեաց, և շնչոց յարմարաց առ ծնունդ, շուրջ զծննդական մատամբ մարմնոց : Ուստի այլ ցանկութիւր, և հեշտութիւր, նաեւ զգայականք, և զգայականաց, որք չեն բղջատոնք, և ոչ շարակարգին առ բղջատոնութի . չեն վաճառոս, և ոչ պատկանին առ վաճառոսութի, և վատրեւութի :

Ներգործութիւր, կամ մեղանք վաճառոսութե անձատին, և բաժանին ի յանկատարս, և ի կատարեալս : Ենկատարք են այնոքիկ, որք ոչ ունին զվաճառ, և զվերջին եզր վաճառոսութե, այսինքն, նորս ոչ ներգոյ հասանումս, և հոսումս սերման :

Օրորինակ, ներքին բղջատոն ցանկութիւր, և յապաղական, և դանդաղական վաճառոս հեշտութիւր : Կատարեալքն, և վերջացեալքն են այնոքիկ, որք ունին ընդ իրեանս զուղակցեալ զատացեալ վաճառ, այսինքն, բացհատանումս, և հոսումս սերման :

Կատարեալ վաճառոսական ներգործութիւր անձատին ի բնականս, և ի յանբնականս : Ինականքն են այնոքիկ, որք ոչ ընդ դիմամարտին ընդդէմ բնութե, այսինքն, ոչ են ընդդէմ բնութե : Օրորինակ, զուգաւորութի արժէ ընդ իրի ի նոյնութե տեսակի եղանակաւ, և կերպիւ, որ պահանջի ի բնութե : Սորս ի բանի վաճառոսութե ոչ տարորդին ի միմեանց : Ի անդի ի բանի վաճառոսութե, են նոյնոյ բանի, գոյով ամենեքեան զուգաւորութիւն արժէ ընդ իրի բնական եղանակաւ : Սակայն վանս առադրեցեալ, և անէլեալ դարչեւութե, երբեմն զանազանին, և տարբերին ի միմեանց տեսակաւ : Օրորինակ շտութի, և ազգապրծութի : Ենբնականքն են այնոքիկ, որք ընդ դիմանս բնութե, և են ընդդէմ բնութե, այսինքն, նորս ոչ պահին Թէութիւր պահանջեալք ի բնութե, զորորինակ, նոյնութի տեսակի պատշաճաւոր աման . և այլ : Սորս նաեւ ի բանի վաճառոսութե տարբերին տեսակաւ, որ պէտպէտանայ

ի նոսա ըստ եղանակաց ընդդիմանարտից բնութե, որովք լինին:

Երբեմն վաժաշտոս ներգործութիք զանազանին ըստ զանազանութեց առարկեցելոց, և երաց, շուրջ զորովք են: Օ ի զզանազանութի, և զտարբերութի իւրեանց տոնուն իյառարկեցելոց, և ի իրաց, շուրջ գորովք են: Ուստի որ ցանկայ ներքառն չնայ, և հեշտանայ կամաւորապէս շուրջ զնութի, ներքառն չնայ. և որ ցանկայ առնել զկուսապղծութի, կամ զապղծութի, կամ զարոճագիւտութի, կամ զպոռնկութի, կամ զայլ պղծութի, և հեշտանայ շուրջ զսոյնսկեօք զապիւր գործովք, առնէ զներքին կուսապղծութի, կամ զազգապղծութի, կամ զարոճագիւտութիւն, կամ զպոռնկութի, կամ զայլ պղծութի, և զազրութի:

Համայնք զազիրք, և վաժաշտոք ներգործութիք, որք ճանաչմամբ. կամաւորապէս, և համահաւանութի լինին, Թէ ներքինք իցեն, և Թէ արտաքինք, Թէ խորհրդովք լինցին, և Թէ բանիւք. Թէ արարողութիք, և Թէ գործովք, են մեղք համացուք, և սպանանեն զհոգի. բան զի վաժաշտոս մտածմունք. ցանկութիք, բանք, և արարողութիք շարակարգին առ անկարգ, և անօրինաւոր հոսումն, և բաց հատանումն սերման, և վաժաշտոս գործովք լինի առացեալ հոսումն. և բաց հատանումն սեր-

ման. որ չէ շտրկեցեալ ի բնութե առ անկարգութի, անօրինաւորութի, և վաժաշտութի, այլ առ օրինաւոր ծնունդ, որ լինի սբ առնանութի: ուստի որքան առ ներքին վաժաշտոս ներգործութի, և ցանկութի, ասէ Տէրն ի սբ ԼՅ ետարանով: 1 ու Լարուք, զի ասացաւ մի շնոր: Բայց ես ասեմ ձեզ, Թէ մահ, որ հայի ի կին մարդ, առ ի ցանկանալոյ նման, անդէն չազան ընդ նման ի սրտի իւրում: Եւ ի գիրս ելից ԼՅ հրատայէ: Սի ցանկասցես կնոջ ընկերի բո: Յորոց երեւի յայտնապէս, Թէ արգելանին մեղ ի ԼՅ ի սբ գիրս շուայտական, և վաժաշտոս ցանկութիք. և բղձախոհ հայեցմունք և հեռււապէս նաւ համայնք վաժաշտոս շարժմունք, և վաժաշտոս արարողութիք: Որքան առ վաժաշտոս բանս, ասէ առաքեալն: ԼՅ բան տղեղ ի բերանոյ ձեր մէ մի ելցէ: Ըրդ տղեղ բանք մանաւանդ են այնք, որք են վաժաշտոք: Եւ այլուրեք ասէ: ԼՅ պոռնկութի, և մահ պղծութի, և անունսնեցի մի ի միջի ձերում. որպէս և վայելէ սրբոց: Որքան առ գործս ասէ նոյն Ըռաքեալն: Սի խաբիւր, ոչ պոռնկիք, ոչ շունք, ոչ իգացեալք, ոչ արոճագեօք զարքայութին ԼՅ ժառանգեն: Դարձեալ ասէ. և մի պոռնկեցուք, որպէս ոմանք ի նոցանէ պոռնկեցան, և անկան ի միում անուր բան. և չորք հազարք:

Եւ առ եփեսացիսն ասէ : Օ այս տեղեկացեալ գիտասցին . Թէ ամ պոռնիկ , կամ ակղծ ոչ ունի զժառանգութի յարքայութեն Վրի , և Բ. Ե. : Կան առ կողոսացիսն ասէ , սպանէր այսուհետեւ զանդամսն ձեր զերկրանորս : Ի բացնկեցէր զպոռնկութի , զակղծութի , զբիծ : Եւ այլուրեք հրամայէ : Փահերուք ի պոռնկութե : Եւ առ երրայեցիսն վարդապետէ : Պատուական է ամուսնութի , և սքանկողին : Բայց զշունս , և զսրոնիկս դատէ Բ. Ե. : Եւ առաքեալսն Յակոբոս ասէ : Եւ շատցորդ ոչ գիտէր . զի սեր աշխարհիս Թշնամութիէ առ Բ. Ե. :

Բարութիւնն պատճառք , որք հրահիրեն զմեզ առ փախուստ վավաշտութե : Վրանդի վավաշտութի շարժէ զԲ. Ե. բարկութի ընդդէմ վավաշտաց : Ուստի առաջին վավաշտք ըրհեղեղաւ կորեան , սողունայեցիքն , և գոմորացիքն հրով այրեցան . Պաւլոս , և Սողոմոն զիս վավաշտ գործոց սաստկանալ պատժեցան . և այլք վավաշտք զպէսպէս պատիժս կրեցին : Ուստի ասի ի գիրս Լիկեւսիատիկեայ : Եւ որ զինքն լծէ ընդ պոռնիկս . եղիցի անօրէն . երր , և որդունք սեպհականեցեն զնա , և վերացի ինչաւակ մեծագոյն . և բարձցի ի Թոնոյ հողի նմ : Եւ երեմիայ ասէ : Որովք այսորեք հաշտեցայց ընդ բեզ : Որդեքն քո Թողին զիս :

Յաղագս , և շային , և ի պոռնկանոցս օթեվանս առնէին : Զի մատակախաղք եղին : Եւ լաբանչիւք ի կին ընկերի իւրոյ վնջէին : Ս. Ի. Թ. ի վնջայսր ամի ոչ առնեցեմ այցելութի , ասէ Տ. Թ. կամ յազգէ այնպիսւոյ ոչ խնդրեցէ վրէժ անձս իմ : Օ նոյն հատուտէ Ովսէ : Եւ ոչ աւարից այց դատերաց ձերոց , յորժամ պոռնկեցին , և հարսանց ձերոց , յորժամ շնացին : Օ ի սք ընդ պոռնիկս Թաթաւէին : Պարծեալ , զի մարմին չէ՛ փափաշտութե , այլ Տ. Ե. զի նո վաւ Տ. Ե. ծառայեցեմք : Ուստի ասէ Պողոս : Բայց մարմին ոչ պոռնկութե , այլ Տ. Ե. . և Տ. Ե. մարմնոյ : Եւ մարմնիւք մեր են անդամք Վրի . և տաճարք հոգւոյն սրբոյ : Ս. Ե. ամուսնոյ ի բաց ձգելի է՝ ի մէջ վավաշտութի : Օ ի վավաշտութի առնէ ըզմարմինս մեր զանդամս պոռնիկ և զբնակարանս դիւաց : Ուստի ասէ նոյն Բ. Ե. ասէ : Ոչ զի տէր , եթէ մարմնիւք ձեր անդամք են Վրի : Երդ առեալ զանդամսն Վրի առնեցեմք զանդամս պոռնիկ : Եթէ ոչ գիտէր . զի որ մերձենայ ի պոռնիկ . մի մարմին է՝ : Եղիցին , ասէ , երկոքին ի մարմինս մի : Եւ որ մերձենայ ի Տ. Ե. մի հողի է՝ : Եթէ ոչ գիտէր . զի մարմնիւք ձեր տաճարք են հոգւոյն սրբոյ , որ է՝ ի ձեզ , զոր ունիւք Բ. Ե. : Եւ չէր անձանց Տ. Ե. : Վրանդի վնջոց զնեցայք : Փառաւոր արարէր զԲ. Ե. ի մարմինս

մինս ձեր, և յոգես, որ է՝ ԱՅ: Դարձեալ, զի որ պոռնկի, յիւր մարմին մեղանչէ: Արոյ սակս ասէ առաքեալն հեթմոսաց: Օ ամ մեղս, զորն գործէ մարդ, արտաքոյ մարմնոյ իւրոյ է: Իսկ որ պոռնկին, յիւր մարմին մեղանչէ: Ա ամաշտութի բառնայ զմեծութի: Աստի ասէ Սողոմոն: Որ արածէ զբողս, կորուսանէ զմեծութի: Ա ամաշտութի կորուսանէ զանձն, և զժառանգութի վաճառորի. ուստի ասի իգերս Լկէսիսաստի կեայ: Մի տացես պոռնկուէց զանձն բո ներ միում ումեք. զի մի կորուսցես զանձն բո, և զժառանգութի: Ա ամաշտութիւն բառնայ զգորութի, հիւծէ, և մաշէ զկեանս, մսիս, և վառնէ զինչս. շարաբառնայ զբարի աւուրն, և զբարի համբաւ. խանգարէ, և բթեցուցանէ զմիտս. ընկրմէ զվաճառան ի խորս աշխարհասիրութե. և զայս գրէ Թէ անթիւ փասս առքերէ:

Որք ցանկան աղատել ի վաճառութե, և ի բաց խել ի յիւրեանց զյոռութի վաճառութե. պարտին իսկոյն, և նոյնհետայն ընդդիմանալ սատանայաւ կան վաճառութեւրդոթութեց, և խրատուց. մաքրել զերևակայութիս ի յանպարկեշտ տեսակաց. փութալ մարել. և շնջուցանել զմարմնական ցանկութիս, և զվաճառ հեշտութիս. յարգելու զանպատեհ շարժմունս մարմնոյ. հեռանալ ի

յունկիւրութե վաճառութեւրդոց. յետս դարձուցանել զաչս ի տեսութե վաճառութեւրաց, և յայնցանէ, որք բարչեն զմեզ ի մարմնական հեշտութիս. ոչ պշտու և նայել ի գեղս, որք պայծառ ղեցուցանեն զմեզ. ի բաց կալ ի յանկրոր, և ի յոյժ պարարտացուցիչ կերակրոց, և ըմպելեաց, որք առանել բան զչափն պարարեն, ստոնարացուցանեն, և փափկացուցանեն զմարմին, և պատճառեն զանկարգ հեշտասիրութի, և փափկասիրութի, և զարթուցանեն զանպատեհ շարժմունս. սանձահարել, և ճնշել զմարմին, և զգայութիս. հեռանալ ի տգեղ, և ի վաճառութեւն, և խօսակցութեց. փախչել ի յընկերակցութե վաճառութեւն, և անպարկեշտ կանանց. խոյս տալ ի յորոգայթե անկանելոյ ի գործս վաճառութե, ի բաց կալ ի դատարկութե, և ի դատարկ, և յանպատեհ խորհրդոց. առնել զծոմս, և զպահս, և զաղօժս ջերմեռանդս. վարել երկեղիւն Ը, և բարի խղճմտանօք. ի պատեքազմունս դիմել առ Ը, և խնդրել ի նմանէ զնպատութի, և զօրնութի, և զայս սոյնպիսիս առնել: Աստի ասի իգերս Լկէսիսաստի կեայ: Մի հայեացիս ի կին բազմակամ. մի գուցէ անկանիցիս ի գուրն: Ը. և երգեցիկս մի կանխեր. զի մի լուիցես զայն, մի գուցէ կորնչիցիս յաղդունութե նր: Ի նո կոյս մի

պշուր • մի գուցէ գայթաղես-
ցիս ի գեղ նր: Սի շուրջ հայի-
նիփողոցս քաղաքի, և մի մոր-
րեսցիս ի հրապարակս Կորա: Վարձո-
ղերեսս բո ի կնոջէ պճ-
ներոյ, և մի շուրջ հայեսցիս ի
տեսակ օտար: Վ ան տեսակի
կնոջ յոյժի կորեսան և յայտնա-
նէ ցանկութի երբև զհուր առ-
կեցէ: ԼՃ կին որ է պոռնկա-
ցեալ երբև զաղբ ներ ձանա-
պարհում կոխան լիցի: Գեղով
կնոջ օտարի բաղուիք դարմանե-
ալք, խտտեցեալք եղեն զի խօ-
սակցութի նր երբև զհուր առ-
կեցէ: Բնդ կնոջ օտարի մի
նստցիս ամենեկն և մի ընկող-
մանեսցիս ըսդ նմա ի վր մահճի:
Եւ մի վիճեսցես ըսդ նմա ի
գինում, մի գուցէ խտտորեսցի
սիրտ բո ի նա, և արեսաք բով
սահեսցիս ի կորուստ:

Յաղագս համբուրից, ընդդր-
կանաց, շոշափանաց, զաղիր,
և անաթօթ բանից, և հան-
դունից, որք լինին արտաքոյ
տնուանութե:

Իտելիէ • զի վա-
վաշտադ դիտումն, վափաշտադ փափկու-
թի, և վափաշտադ հեշտութի զանա-

զանին ի զգայական դիտմանէ,
և ի զգայական հեշտութե, և
փափկութե այլոց զգայական ի-
րաց: Վ անդի վափաշտադ ցան-
կութի դիտումն, հեշտութի,

և փափկութի են այնք, որք լի-
նին վերահայեցմամբ, և շարա-
կարգութե առ վափաշտադ մեր-
ձանորութի, և առ սերմանումն
և հոսումն սերման, կամ են ի
սերմանման, և ի հոսման սեր-
ման: Օ որորինսկ, հեշտութի
և փափկութի, որք լինին ի հո-
սանիլն սերման: Իսկ զգայական
հեշտութի կայանայ նմիք պարտ-
շաճաւորութե, հառնաճայնու-
թե, յարմարութե, և համա-
կերպութե շոշափեսցեալ երի ըսդ
կաղնութե շոշափողութե:

Կանաւոր, և անձնիչխան դի-
տումն, և զգացումն վափաշտա-
դաց, և վափաշտադ հեշտութի,
և փափկութի են մահացուք, և
արտաքսեն ի յարքայութե երկ-
նից • ըստ այնմ, զոր ասէ Լ-
ռաբեալն: Օ ցանկութի մար-
մոյ մի կատարեք: Եւ դարձել
ասէ: Յայտնի են գործք մար-
մոյ, այսինքն են, շուրթն,
պոռնկութի, պղծութի, դիմու-
թի, արբեցութիք, անառապու-
թիք, և ուր ինչ սոցին նմանք են:
Օ որ յառաջագոյն իսկ ասեմ
ձեզ, ոպ կանխաւն ասէի, Թէ
որք զայսախնս ինչ գործեն •
զարքայութին ԼՅ ոչ ժառան-
գեն:

Պարկեշտք, և բանականք
հայեցմունք • պարկեշտք, և բա-
նականք շոշափմունք ձեռաց
պարկեշտք, և բանականք խան-
դարտմունք, փարկեցմունք, և
ողջագործութիք, և այլք սոյն
սինիք բարեկամականք, և սիրե-

լաւանք արարմունք , որք լինին պարկեշտ կերպիւ , և մաքուր դիտմանորութեմբ , չեն մեղք , այլ նշանք մաքուր , և անարատ սիրոյ : Քանզի լինին Թարոյ վաւաշտ դիտմանորութեմբ , և վաւաշտ հեշտութեմբ : Ուստի որք զսոյսակիսիս առնեն , ոչ մեղան չեն : Այսորոյ մաքր , որք հաւքութեն , որջագութեն , և գրկեն զորդիւս իւրեանց , խանդաւառիւ , և փարին զնորք , և զայլս սոյսակիսիս առնեն , ոչ մեղան չեն : Քանզի մաքուր , և անարատ դիտմանորութեմբ առնեն :

Հայեցմունք , հաւքորք , ընդ գրկանք , փարսունք , յօսակցութիւն , և այլ սոյսակիսի արարմունք , եթէ լինիցին արտաքոյ առնմանութեմբ , և լինիցին խենկէշ , վատշուէր , և Թիւր դիտմանորութեմբ , և զն վաւաշտ , և բղձախոհ հեշտութեմբ , և փափկութեմբ , Թէ այն իցէ , որ լինի հոսմաւք սերման , և Թէ այն իցէ , որ է՝ առանց հոսման սերման , յաւէժ , և հանապաղ են մեղք մահացութեմբ : Քանզի սոյսակիսի արարմունք արտաքոյ առնմանութեմբ , են անպարկեշտք , վատք , և անաւօթք , և բնութեմբ իւրեանց դիմեն առ անկարգ հոսման սերման :

Որք զսոյսակիսի , և զսոցին նման արարմունս արարելք իցեն , պարսմանդին ի խոստովանութեմբ քաջադրել զնո , և բացառաբար ծանուցանել խոստովանաւորն , զո՞րքսն , արդեօք եղեալ ի

ցեն ընդ արմեի , Թէ ընդ իգի . ընդ աղատի , Թէ ընդ զուգակցելոյ . ընդ արեւասկցի , և ազգականի , Թէ ընդ օտարի . ընդ արբաղան անձին , Թէ ընդ անձին ոչ արբաղանի : Քանզի անկարտա ներգործութիւնս այսոքիկ են նոյնոյ բնութեմբ ընդ կատարելոյ : Ուստի ըստ զանազանութեմբ , և տարբերութեմբ նոյն զանազանին , և տարբերին : Այսորոյ որպէս ի խոստովանութեմբ պարտի բացադրել որպիսութիւնց , այսոյ և պարտի բացադրել որպիսութիւնս սոցա : Քանզի մինն քան զմիւսն խենկէշագոյն , վատշուէրագոյն , և չարագոյն :

Որք ունայնաբար , և առանց հարկանոր պատճառի հային ի յանպարկեշտ մատունս մարմնոյ , այսինքն , ի ծածուկ անդամս մարմնոյ իւրեանց , կամ այլոց արանց , կամ կանանց , և յօշակեն զնո . կամ հային ի մերձաւորութիւն , և զուգակցութիւնս այլոց , կամ անոսնոց , Թէպէտ առնիցեն զսոսա՝ առանց վաւաշտ դիտմանորութեմբ , և հեշտակցութեմբ մեղան չեն : Քանզի են անպարկեշտ հայեցմունք , և անպարկեշտ յօշակմունք : Իսկ եթէ առնիցեն զսառցեալն , վաւաշտ դիտմանորութեմբ , և բղձախոհ փափկասիրութեմբ , և վատշուէր տախանօք , և ծանր գայթաղութեմբ այլոց . յայտնապէս ծանրապէս մեղան չեն : Օ ի ունին զվաւաշտ իղն , և զվաւաշտ հեշտութիւն :

Որք առնեն զանպարկեշտ , և զբարեշին խօսակցութիւն , և արտաբերեն զազիր , և զպիղծ խօսս և զբանս . ընթեռնուն զգարչելի , և զանպարկեշտ գրեանս , կամ ունկնդներն , մինչ այլ ընթեռնուն . ասեն , կամ լսեն զվաճառութեան երգեցումնս , առնեն զանպարկեշտ արարմունս , առաքեն զանպարկեշտ Թուղթս , և զանպարկեշտ ընծայս . գնան ի յանպարկեշտ տեսարանս , և նային անդ ի յանպարկեշտ արարողութիւն , որք անտանօր լինին , մեղանչեն , Թեպէտ առնեցեն զասացեալսն Թարց վաճառութիւնս . և համահաւանութե , այլ միայն վնասախաւարութե : Քանզի են անպարկեշտք : Եւ ի ԵԿԵՂԵՆՅԻ լինեցին ասացեալքն վաճառութիւնս , և բղջախտ հեշտութե , յայտնապէս եղեցին մեղք մահացուք : Որպէս յայտ է ի յասացեալսն :

Ս վաճառութիւնս , և կապաւնութե , որք լինին վաճառութիւնս , և վաճառութե երգեցումք , և որք շարժեն զմարդիկ ի բղջախտի ցանկութիւն , և ի վաճառութիւն , և պատճառեն զմարմնական հեշտութիւն , և զմարմնական զազիր , և անպարկեշտ փափկութիւն . այսպէս Թե են մերձաւոր առիթ , և մերձաւոր պատճառ հոգեւոր սահեցման մարդկանց , են մեղք մահացուք : Քանզի են մերձաւոր առիթ մահացու մեղք :

Ուստի որք զասացեալսն առնեն , շարժելով զինքեանս ի վաճառութեան , և ի վաճառութեան , մահացորեն մեղանչեն : Եւսկ պարք , և կապաւն , որք համեստք են , և պարկեշտք և որք համեստ , և արկեշտ եղանակաւ լինին , և որք ոչ շարժեն զմարդիկ ի վաճառութե , այլ միայն ի յուրախութե , և ի համեստ ցնծութե , չեն մեղք : Քանզի ոչ ունին զգարչելութիւն , և զզարդութիւն . այլ են ուրախացուցական արարմունք : Եւսկ նապէս խօսելի է զտեսարանաց , նորս ոչ լինին արտեղի , և զազիր արարմունք , այլ պարկեշտք և համեստք :

Որք առնեն զվաճառութիւնս , որք լինին ի վաճառութե տեսարանս , և գրեն , և շարադրեն զվաճառութե գրեանս , և նկարեն , և նկարակերտեն զվաճառութիւնս պատկերս , և որք առնեն զայլս սոյնպիսի իրս , որք շարժեն զմարդիկ ի վաճառութե . և ի բղջախտի ցանկութե , և պետութե , որք ոչ արգելուն զայնպիսի իրս , մինչ դիւրապէս կրեն , մահացացորեն մեղանչեն : Քանզի են պատճառ , և առիթ հոգեւոր սահեցման այլոց . բանզի սոյնպիսի իրք զբաղունս գրեն , և սահեցուցանեն , և ծանրապէս դայթաղեցուցանեն :

Որք Թոյլ տան զինքեանս շփել անպարկեշտ շօշախմբք , և ողջագութիւն անպարկեշտ ողջագութեանք . և համբուրիլ

անպարկեշտ համբարիւրդ , և զայս սոյնպիսի արարմունս լինիլ շուրջ զինքեամբք իյայլոց , Թէ արք իցեն , և Թէ կանայք , ոչ ընդդիմանալով ասացեալ արարմանց , և ոչ ջանալով արգելուլ զնս , որքան և կարիցեն , Թէպէտ չունիցին ինքեանք զվաճաշտ դիտաւորութի , և զվաճաշտ հեշտութի , եթէ կարիցէ լինիլ , մեղանչեն : Բանդի լինին մատնակիցք այլոց մեղաց : Եթէ ինքեանք ևս ունիցին զվաճաշտ դիտաւորութի , և զվաճաշտ հեշտութի , և իցեն պատճառք , զի լինիցին շուրջ զինքեամբք ասացեալ արարմունք , յայտնապէս առանել մեղանչեն : Բանդի ունին զվաճաշտ հեշտութի , և են պատճառք վաճաշտ արարմանց :

Հայեցմունք , շռախմունք , որջագութմունք , փարմունք , համբոյրք , որք լինին ի մեջ զուգակցելոց , և ամուսնացելոց , եթէ լինիցին պատեհ , և բանական եղանակաւ , և դիտաւորութի , և վերահայեցմամբ , և շարակարգութի առ ամուսնական զուգաւորութի , և մերձաւորութի , են օրինաւոր արարմունք , և չեն մեղանք : Բանդի որպէս օրինաւոր է , և լինի առանց մեղաց ամուսնական զուգաւորութի , և մերձաւորութի , այսպէս և են օրինաւորք , և լինին առանց մեղաց , արարմունք , որք վերաբերին , և շարակարգին առ ամուսնական զուգաւորութի ,

և մերձաւորութի , եթէ լինիցին պատեհ , և բանական եղանակաւ : Իսկ եթէ լինիցին առանց վերահայեցման առ ամուսնական զուգաւորութի , այլ միայն զմիափկութե , և հեշտափրութե , և լինիցին հանդերձ սերմնահեղութի , որ լինի առանց ամուսնական մերձաւորութե , և արտաքոյ ծննդականին , են մեղք մահացուք : Բանդի պատճառեն զանկարգ սերմնահեղութի : Բայց եթէ լինիցին առանց որդիայթի սոյնպիսւոյ սերմնահեղութե , եղիցին մեղք , բայց ոչ մահացուք , այլ ներելիք : Եղիցին մեղք : Օր լինին առանց պատշաճաւոր վաղձանի : Եղիցին ներելիք , և ոչ մահացուք : Բանդի ամուսնութի համեստացուցանէ զնս : Եւ չէ օրէն ամուսնացելոց լիտի . և անտալօժ շռախմունք : Բանդի սոյնպիսի շռախմունք բառնայ զհամեստութի , և զպարկեշտութի , որ պարտի գոյնաւ ի մեջ ամուսնացելոց : Բանդի ամուսնութի բնատմանից է համեստ , և պարկեշտ :

Յաղագս բնական տեսակաց հատարեալ վաճաշտութե :

Եւսկան տեսակը կատարեալ վաճաշտութե են այնք , զորս լինի զուգաւորութե , և մերձաւորութի այսու եղանակաւ , որ պահանջի ի բնութե ,

Թէ, այսինքն, շարահառնումն, և զուգահեռութի այսպէս լինի, որպէս սահմանեալ է՝ ի բնութէ: Լ. յսինքն, պահի զանաղանուի սեռի, այսինքն, յայնց, որք շարահառնին, և զուգահեռորին, մինն է՝ արու, և միւսն է՝ եգ: Պահի նոյնութի տեսակի. այսինքն, որք զուգահառնին, և զուգահեռորին, են նոյնոյ տեսակի: Պահի պատշաճանոր աման, այսինքն, այն, որ է՝ յարմար առ ծնունդ: Պահի բնական եղանակ. այսինքն, այն, որ է՝ յարմար առ զուգահեռութի, և մերձանորութի:

Բնական տեսակը կատարեալ վախճալութե վեց են, և են այսոքիկ, պոռնկութի, կուսապղծութի, յախշտակութի, շուռութի, աղբապղծութի, և սրբապղծութի:

Պոռնկութի, որ և շուայտութի ասի, է՝ վախճալտ զուգահառնումն, որով արծաին ընդ արծակի զուգահառնին, հաւանանուք երկոցունց, այսինքն, է՝ հաւանանանական վախճալտ զուգահեռութի, որով ազապն ընդ ազապի զուգահեռորի, և շարահառնի: Երբ նա՝ ասի ազապ, և արծակ, որ է՝ ազատ ի յուխտոյ, ի յամուսնութե, և ի կրօնաւորութե: Որպէս ի վեր ասացեալ է՝, պոռնկութիւնն է՝ մահացու մեղք: Քանզի պոռնկիք յանդգնին զանդամս. Քի առնել զանդամս պոռնկի. զի որ մերձենայ ի պոռնկի, միմար

մին է՝, որպէս և որ մերձենայ ի տէր, մի հոգի է՝: ապականեն, և պղծեն զտաճարս հոգւոյն սրբոյ, զի մարմնիք մեր տաճարք են հոգւոյն սրբոյ: Պարծեալ. զի պոռնկիք ոչ ժառանգէն զարքայութիւն ԼՅ. և զի ի բազում տեղիս ի սբ գիրս արգելեցեալ է՝ պոռնկութի, և զի ի պոռնկութենէ բազում անկարգութիք ծնանին: Եւ ասեալ պոռնկիք ասին, որք յաճախեն զպոռնկութի, և որք պահեն առ ինքեանս զբողոս: Սրբա պարտին ի խոստովանութիս իւրեանց բանալ զչար սովորութի իւրեանց, և զգայթագղութիւն, զոր ետուն այլոց, զի այլ դատաստան լինի զսովորական, և զյաճախական մեղաց, և այլ դատաստան լինի զմեղաց, որք չեն սովորականք, և յաճախականք. նմանապ այլ դատաստան լինի զգայթագղական մեղաց, և այլ դատաստան լինի զմեղաց, որք չեն գայթագղականք: Որք ունին զվախճալտ սովորութիս. եւ պահեն առ ինքեանս զբողոս. ոչ կարեն արծակիլ ի խոստովանախօրի. մինչև ի բաց ձգիցեն ի ինքեանց զվախճալտ սովորութիս իւրեանց, եւ վարիցեն ի ինքեանց զբողոս: Քանզի որք ունին զպոռնկական. եւ զշուայտական սովորութիս, են ի յարակայական, եւ ի յարատեւական պոռնկութե. եւ որք պահեն առ ինքեանս զբողոս, եւ զվաթար կանայս, են ի յորդայթի պոռնկութե,

և գայթաղեցուցանեն զայս : Աւստի , Թէպէտ ոչ պոռնկիցին ևս ըստ նա , սակայն պարտին վարել զնա , զի մի գայթաղեցուցանեցեն զայս : Եւրա ևս կոչին պոռնիկ , որք շարաքու գին , և պոռնկին ըստ այնոսիկ , որք են խօսեցեալք , նշանեցեալք , և խոստացեալք այլոց , սակայն ոչ ամուսնացեալք : Որք զսոյնպիսի պոռնկութի գործեն , ծանրագոյն մեղանշեն : Քան զի առնեն զանհրաժեշտին ինչ այնոցիկ , որոց խոստացեալք , և նշանեցեալք են անձիւքն այնոցիկ , ըստ որս պոռնկին : Որք զսոյնպիսի պոռնկութի գործեն , պարտին բացայայտել զայս ի խոստովանութե : Օ ի պոռնկութիս այսէ՝ ծանրագոյն մեղք , քն վերոյասացեալ պատճառի :

Կուսապղծութիէ՝ վաժաշտ զուգահէորութի , որով որ շարախառնի ըստ կուսի ումեք , և բռնութե ասպականէ , և պղծէ զսա , և եղծէ զկուսութի նր : Կուսապղծութիւնէ՝ մահացու մեղք : Քանզի եթէ պարզ պոռնկութիւնն է՝ մահացու մեղք , ևս առանել եղիցի կուսապղծութի , որով որ բռնութե բառնայ ըզկուսութի ուրուք : Քանզի առանել քնատէ կուսապղծութի , քանթէ պարզ պոռնկութիւն : Աւստի որք ապականեն զկուսութի այլոց , Թէ բռնութե , և Թէ յօժարութե , պարտին զայս արտասանել , և բացայայտել ի խոստովանութե : Քան

զի այլ դատաստան լինի զպարզ պոռնկութե , և այլ դատաստան զկուսապղծութե :

Վաժաշտ , և պղծ յափշտակութիէ՝ , որով որ բռնութե յափշտակէ , և բարշէ զոր , Թէ արու իցէ , և Թէ եգ . Թէ աւուսնացեալ իցէ , և Թէ աղապ , և արձակ , Թէ հարսնացեալ իցէ և Թէ նշանեցեալ , և հարսնացու , Թէ կոյս իցէ , և Թէ ոչ , այնու դիտմանորութե , զի վաժաշտ զուգահէորութե զուգահէորիցի ըստ նմա : Հանապաղ վաժաշտ յափշտակութիէ՝ , Թէ բռնութիւնս այս լինիցի այնմիկ որ յափշտակի . և բարշի , և Թէ այնոցիկ , յորոց ձեռաց յափշտակի , և բարշի որ , որ է՝ ըստ իշխանութե նր : Վաժաշտ յափշտակութիէ՝ մահացու մեղք : Քանզի առնէ զմեծ անհրաժեշտ և այնմիկ . որ յափշտակի , և բարշի , և այնոցիկ , յորոց ձեռաց յափշտակի , և բարշի որ : Որ փախչի , և չուէ ըստ սիրառն , և ըստ հոմանայ . և սիրողի իւրում , ոչ ղեկուցանելով զայս ծնողաց իւրոց յատկապէս ոչ ասի յափշտակեցեալ , և բարշեցեալ , այլ փախեալ : Սակայն և սա՝ է՝ մահացու մեղք : Քան զի է՝ անհարգ , և անտաօթ վաժաշտական գործ :

Ետութիւննէ՝ վաժաշտ շարախառնութի . որով շարախառնին , և վաժաշտ զուգահէորութե զուգահէորանին ըստ միմեանս այնոցիկ , որք ամուսնացեալք են , կաթ

կամ որոց մինն ամուսնացեալ է : Հանապաղ շուժին է՝ մահա-
յու մեղք , բանդի շունք , և շա-
ցօրը ոչ ժառանգեն զարքայու-
թին ԼՅ : Գարձեալ , զի շու-
թին առնէ զմեծ անիրաւութի
սք խորհրդոյ ամուսնութե , և
ամուսնացելոց : Քանզի անի-
րաւաբար ձգեն զձեռն իւրե-
անց ի յիրս այլոց : Օ ի ամուս-
նացեալք , ըստ որում սոյնպի-
սիք , ոչ են իւրք , այլ զուգակ-
ցելոց իւրեանց , որոց տո՛ւեալ
են զմարմնս իւրեանց : Եւս-
յայնժամ է՝ շուժին , և մահացու
մեղք , յորժամ զուգակցեալք
այնոցիկ , որք շարախառնին ընդ-
իրեարս , և շան ընդ միմեանս ,
ոչ ընդդիմանան , այլ գոհք են ,
և հաւանեալք , և տո՛ւեալք են
զհրաման : Քանզի հանապաղ
լինի անիրաւութի ընդդէմ որ-
բոյ խորհրդոյ ամուսնութե , և
Լճային պատմեիրանի , որ ասէ
մի շար . և չար է՝ հաւանութի ,
և հրաման , զոր տուեալք են
զուգակցեալք , և զուգակցք
շնացողաց : Ուստի յայնժամ մե-
ղան են նաև զուգակցք , որք
ոչ ընդդիմանան , այլ գոհք են ,
և տո՛ւեալ են զհաւանութի , և
զհրաման զուգակցելոց իւրեանց
զի շնացեն : Քանզի են պատ-
ճառ , և մասնակիցք շուժե
զուգակցելոց իւրեանց : Եւս-
թի ամուսնացեալ կնոջ ծանրա-
գոյն հաշնէի , և համարի , բան
զշուժին ամուսնացեալ առն :
Քանզի ի շուժե ամուսնացեալ

կնոջ ծանրին , և ամանցին ծան-
րագոյն անդէալք , և անպատեհք ,
ո՛րդան , քսաս ճշգրտի , և ճշ-
մարտի ժառանգի , անստուգու-
թին զաւակի , և այլք սոյնպի-
սիք , և սոցին նմանք : Տակաւին
ծանրագոյն վարկանի , և հա-
մարի շուժին , յորժամ երկա-
բանչիւրն ի յայնց , որք շանն ,
ամուսնացեալ է՝ , բանձէ յորժմ
մինն միայն է՝ ամուսնացեալ :
Քանզի յորժամ երկորեան են
ամուսնացեալք , յայնժամ լինին
երկու անիրաւութիք , մինն ընդ-
դէմ զուգակցելոյ միոյն , և
միւսն ընդդէմ զուգակցելոյ մի-
ւոյն : Իսկ յորժամ մինն միայն
է՝ ամուսնացեալ , յայնժամ լինի
մին անիրաւութի , այսինքն . ընդ-
դէմ զուգակցելոյ այնքոր ամուս-
նացեալ է : Բանայի է՝ այս ի
խտատովանութե : Քանզի այլ
դատաստան լինի , յորժամ մինն
միայն է՝ ամուսնացեալ , և այլ
դատաստան լինի , յորժամ եր-
կաբանչիւրն է՝ ամուսնացեալ :

Եղգապղծութիւն , որ է՝ ամ-
բարշտութիւն մեծ , է՝ վաճաշտ
շարախառնութիւն , և զուգախառ-
նութիւն , որով որ շարախառնի , և
զուգախառնի ընդ արեւակցի ,
և ընդ ագջականի , կամ ընդ ու-
մեք հոգևոր , կամ մարմնուոր
մերձաւորի իւրում : Եղգապղ-
ծութիւն է՝ ծանրագոյն մահացու
մեղք : Քանզի է՝ ծանրագոյն
վաճաշտ անկարգութիւն : Ինդ-
դէմ որոյ յոյժ զայրանայ առա-
բեայն առ կորնթացիս յառաջին
Թղ-

Թղթում, անելով: Բնան և
 անունսն իսկ ի ձեզ ընդ-է՛ր
 պոռնկութի, որ ոչ և ի հեթա-
 նոսս որպէս Թէ զկին հօր իւրոյ
 որ ունիլ: Եւ դուք հպարտա-
 ցեալ էք, և ոչ առանել սղա-
 ցարուք, զի բարձցի ի միջոյ ձեր-
 մե, որ զգործն զայն գործեաց:
 Օ ի ես Թէպէտ մարմնով մե-
 կուսի եմ, սակայն հոգւով մերձ
 եմ: Բայց արդէն իսկ իբրեւ ի
 մօտոյ ընտրեցի, զայն, որ այն-
 պէսն գործեաց յանուն Տ՞ն մե-
 րոյ Յի Բի, ժողովիլ ձեզ ի
 միասին, և իսկով հոգւոյս զօ-
 րութի հանդերձ Տ՞ն մերոյ Յի
 Բի, մատնել զայնպիսին ի սա-
 տակուն մարմնոյ, զի ոգին ա-
 պրեցի յանուրն Տ՞ն մերոյ Յի
 Բի: Եւ յայն ծանրագոյն է՝
 մեղքն աղգապղծութե, որքան
 մօտագոյն է՝ աստիճան աղգա-
 կանութե, և մերձանորութե,
 յորում մեղանցի: Քանզի որ
 բան մօտագոյն է՝ աստիճան աղ-
 գականութե, և մերձանորութե,
 այնքան դարչելագոյն է՝ աղգա-
 պղծութի: Ուստի որ ի յառա-
 ջին աստիճանի գործէ զաղգա-
 պղծութիւն, ծանրագոյն մե-
 ղանցէ, բան զայն, որ ի յերկ-
 րորդում աստիճանի գործէ զ-
 աղգապղծութիւն, և սոյնմ զայ-
 լոց աստիճանաց է՝ խօսելի: Եւ և
 ի նոյնում աստիճանի աղգակա-
 նութե. մին աղգապղծութիւն
 կարէ լինիլ ծանրագոյն, բան
 զմիւսն, ըստ որում է՝ զազրա-
 գոյն, ախարչտագոյն, և դար-

չելագոյն, բան զմիւսն: Ուստի
 ծանրագոյն է՝ աղգապղծութիւն
 ընդ մօր, բան ընդ դասեր. ընդ
 դասեր, բան ընդ բեռ: Քանզի
 առաջինն դարչելագոյն, և ախ-
 բարչտագոյն է՝ բան զերկրորդն,
 և երկրորդն բան զերրորդն: Այն-
 նոյնոյ պատճառի ծանրագոյն է՝
 աղգապղծութի ընդ հօր, բան
 ընդ որդւոյ, ընդ որդւոյ, բան
 ընդ եղբօր: Եւ զգականութիւն
 անձատի ի յարեւակցութիւն, ի
 իմաստութի, ի հոգւոր մերձանո-
 րութի, և ի յօրինական աղգակ-
 ցութիւն: Եւ ի նաեւակցութի, և ա-
 ընակցական աղգականութիւն
 առանել է՝, բան զինաստութի,
 և զինաստութեանական աղգակա-
 նութի: Եւ յաստութիւն, և իմա-
 մութեանական աղգականութիւն
 առանել է՝, բան զհոգւոր աղ-
 գականութի: Հորեւոր աղգա-
 կանութի առանել է՝ բան յօրի-
 նական աղգականութի: Եւ ի
 նակցական աղգապղծութի ծան-
 րագոյն մեղք է՝, բան զինաստ-
 ութեանական աղգապղծութի, այ-
 սինքն, աղգապղծութիւն, որ լինի
 ընդ արեւակցի, ծանրագոյն մեղք
 է՝, բան զայն, որ լինի ընդ իմա-
 մւոյ: Քանզի, որմ առաջեալ
 է՝, առանել է՝ արեւակցութիւն,
 բան զինաստութիւն: Ուստի աղ-
 գապղծութիւն, որով որ մեղան-
 ցէ ընդ մօր իւրում, ծանրագոյն
 է՝ բան զայն, որով որ մեղանցէ
 ընդ խորթ մօր իւրում, կամ ընդ
 զորանցի: Եւ մանապէս ծանրա-
 գոյն է՝ աղգապղծութիւն, որով

որ մեղանչէ ընդ բեռ իւրում ,
բան զայն , որով որ մեղանչէ ընդ
բեռ կնոջ իւրոյ : Իննամութե
նական աղգապղծութի ծանրա
գոյն մեղք է , բան զհոգեւոր , և
զօրինական աղգապղծութիւն :
Քանզի առաւել է խնամութի ,
բան զհոգեւոր , և զօրինական
աղգականութի : Ուստի է՝ ծան
րագոյն աղգապղծութիւն . որով
որ մեղանչէ ընդ զոքանչի իւրում
բան զայն , որով որ մեղանչէ
ընդ հոգեւոր , կամ օրինական
մօր իւրում : Աղծութիւն , որով
խոստովանահայր մեղանչէ ընդ
հոգեւոր դատեր իւրում , վերա
ծի առ հոգեւոր աղգապղծութի :
Քանզի կերպիւ ինչ , և ըստ
համեմատութե սոյնպիսի պղ
ծութի է՝ հոգեւոր աղգապղծու
թի : Ի խոստովանութե բացա
դրելի է՝ մերձաւորութի աստի
ճանի , և որպիսութիւն աղգա
կանութե : Քանզի ըստ զա
նաղանութե նոյ լինին զանա
զան դատաստանք :

Արեապղծութի է՝ վաճաշոտ
պղծութի , որով պղծի , և ա
պականի ինն սրբաշուն : Բ. յսիրեն
է՝ վաճաշոտ գործ , որով պղծի ,
և ապականի սբ տեղի , և սրբաղ
նեալ անձն : Ուստի ամ արտա
բն վաճաշոտ գործք : Որք լինին
ի սբ պեղեռն , զոր օրինակ , սեր
մահեղումն , անամօթ շօշափ
մունք , և վաճաշոտ զուգան
ութիք , և մերձաւորութիւնք ,
որք լինին ի սբ տեղեռն , և սր
բապղծութի : Կ. մանապէս ամ

վաճաշոտ ներգործութիւն , Թէ
ներքին իցէ , և Թէ արտաքին , զոր
առնէ անձն այն , որ նման էրեցեալ
է՝ Բ. Ե ուստի ողջատեութե ,
և սրբաստութե , է՝ սրբապղծու
թիւն : Սոյնգունակ ամ վաճա
շոտ ներգործութիւն , Թէ ներքին
իցէ , և Թէ արտաքին , զոր առ
նէ որ ընդ անձին , որ նման էրե
ցեալ , և ընծայեալ է՝ Բ. Ե ուս
տի ողջատեութե , է՝ սրբա
պղծութիւն : Սրբապղծութիւն
է՝ յոյժ մեծ մահացու մեղք :
Քանզի է՝ անիրաւութիւն , որ
լինի ընդդէմ սբ տեղոյ , և
սրբաղնեալ անձին : Օրանրա
գոյն համարի սրբապղծութիւն
այնոր , որ նման էրեցեալ է՝ Բ. Ե
հանդիսանոր ուստի , զոր օրին
ակ . բահանայք , և կրօնաւորք ,
բան զայն , որ պարզ ուստի ըն
ծայեցեալ է : Քանզի առաւել
սրբաղնեցեալ համարի , որ հան
դիսանոր ուստի նման էրեցեալ է՝
բան զայն , որ պարզ ուստի է՝
ընծայեցեալ : Օրանրագոյն և ս
համարի սրբապղծութիւն այնոր ,
որ նման էրեցեալ է՝ Բ. Ե ոչ միայն
իբրեւ զբահանայ , այլ և իբրեւ ,
զկրօնաւոր և ճշմանոր : Քան
զի սոյնպիսիք համարին առա
ւել սրբաղնեցեալք : Ուստի ա
ռաւել գայթապեղեցուցանին
զիարդիկ , և Թէ գործ իցին զոր
բապղծութիւն : Որք առնեն և
գործեն զսրբապղծութի , պար
տին յայտնել զնա ի խոստովա
նութե , և ծանուցանել զորպի
սութիւն :

Յաղաքս տեսակաց կատարեալ վաճառութե , որք են ընդդէմ բնութե :

Եստիք կատարեալ վաճառութե , որք են ընդդէմ բնութե , են այնք , նորս լինի հառու մն , և ծորսմն սերման այնու եղանակաւ , որ ընդդէմնայ տաճանատրութե բնութե , այսինքն , զոր եդեալ է՝ բնութի : Եւրդ սահմանատրութիւն . զոր եդեալ է՝ բնութի , է՝ այս , զի հուսումն սերման լինիցի ի ձեռն զուգանորութե արմէ ընդ իրի նոյնոյ տեսակի ներ ծննդակաւնին պատշաճաւոր եղանակաւ , որպէս ի վեր առացեալ է՝ : Աւտի յորժամ սերմանումն լինի ընդդէմ այսր սահմանատրութե , լինի ընդդէմ բնութե . և ըստ դանանութե եղանակաց , որովք լինի ծորումն սերման ընդդէմ բնութե , դոյանան դանազան տեսակը կատարեալ վաճառութե , որք են ընդդէմ բնութե :

Տեսիք կատարեալ վաճառութեան , որք են ընդդէմ բնութե , հինք են , և են այսր բիկ . անկարդ զուգանորութի . դիճութի , անկատար սողունականութի , կատարեալ սողունականութիւն , և անանակաւնութի :

Եւկարդ զուգանորութիւն է՝ անկարդ , անպատշաճ , և անբնական մերձանորութի արմէ

ընդ իրի նոյնոյ տեսակի : Եւսինքն , պահի նոյնութի տեսակի , այսինքն , երկրեան են նոյնոյ տեսակի . պահի դանազանութի սեռի , այսինքն , մինն է՝ արտ , և միւսն է՝ եգ . պահին պատշաճաւոր դործիք , և կաղմութիք մարմնոյ , այսինքն , մերձանորութի լինի այնորիւք անդամօք , որք յարմարք են առ ծնունդ . բայց եղանակ , և կերպ . որով լինի մերձանորութի , և զուգանորութի , է՝ անպատշաճ , և անկարդ : Օ որորինակ եթէ այրն ստորե կնո՞ ընկողմնիցի , և կինն ի վերայ առն . կամ այրն ի յետակոյս կողմանէ մերձանորիցի ըստ ստորութե անանոյց , այսինքն , որն առնն անառաւք . կամ զուգանորիցի կանգնելով . կամ նստելով . կամ ի կողմանէ կողիցն , այսինքն . գոյով ի վերայ կողի , և կշտի , կամ այլով սոյնդունակ անպատէհ , և անպատշաճ եղանակաւ , և կերպիւ : Որք ոչ են անուանացեալք . եթէ զուգանորիցին սոյնակիս անպատէհ , և անպատշաճ եղանակաւ . յայնամբ մահացօրէն մեղանշեն : Բանցի ամ զուգանորութիւն արմէ ընդ իրի արտաքոյ ամուսնութե . է՝ մահացու մեղք : Որպէս յայնմապէս երեւի ի յառացելոցն : Եթէ ամուսնացեալք զուգանորիցին ասացել անկարդ եղանակաւ , և իցէ որորայն արտահեղոյ զսերմն , և արդելոյ զծնունդ , անանապէս մահացօրէն

ցօրէն մեղանչեն: Քանզի չէ օրէն ամուսնացելոց արտահեղու զսերմն: Օր սովաւ արդեւանի ծնունդ. որ է՝ նախկին, և գլխաւոր վաղձան ամուսնութե, և ամուսնական զուգաւորութե: Սոյնպիսի զուգաւորութիւն ընդդէմ բնութեան, բանդի արգելու զվաղձան, զոր դիտէ բնութի, այսինքն զծնունդ: Եթէ ամուսնացեալք զուգաւորեցին ասացեալ անկարգ եղանակաւ. և չիցէ որոգայթ արտահեղոյ զսերմն, և արգելոյ զծնունդ, այսու զի ծննդականն կտո՞ր բաւականապէս բարչի առինքն զսերմն, և բռնէ զսա, ուր բազմիցս լինի, տակաւին մեղանչեն, բայց ոչ մահացօրէն, այլ ծանրապէս ներելաբար: Օրանրայ ներելաբար մեղանչեն. բանդի է՝ յոյժ յանդիմանելի անկարգութի. ոչ մեղանչեն մահացօրէն. բանդի ոչ արտահեղանի սերմն, և ոչ արգելաւի ծնունդ: Սոյնպիսի մերձաւորութիւն ոչ ասի ընդդէմ բնութե, այլ բաց ի բնութե: Ոչ ասի ընդդէմ բնութե, բանդի ոչ արգելանի վաղձան բնութե, և մերձաւորութե, որ է՝ որդեծնելութիւն. ասի բաց ի բնութեան. բանդի ոչ պահապառչաձաւոր եղանակ զուգաւորութե, և մերձաւորութե. որ է՝ այս, զի կինն ընկողմնիցի ստորեւ առն: Եթէ ոչ իցէ որոգայթ արտահեղոյ զսերմն, և իցէ ծանր պատճառ առնելոյ

զմերձաւորութի, և զամուսնական զուգաւորութի անբնական եղանակաւ, զորօրինակ, եթէ արամադրութի մարմնոյ երկաբանչելոյ, կամ միոյ ամուսնացելոյ արգելուցու զմերձաւորութի լինել համաբնական եղանակաւ, յայնժամ ոչ մեղանչեն ամուսնացեալք, եթէ անբնական եղանակաւ զուգաւորեցին: Քանզի ունին զծանր պատճառ. և ոչ արգելուն զծնունդ: Գիճութի, որ և պղծութի ասի, է՝ անկարգ, և վախճան սերմնահեղութի, որ լինի առանց զուգաւորութե, և մերձաւորութե: Սերմնահեղութիս այս կարէ լինել կամ արտահոսմանք, կամ ներահոսմանք. արտահոսմանք, զոր օրինակ իյարուս. ներահոսմանք. զոր օրինակ, ի յէգս, և ի կանայս: Գիճութի հանապաղէ՝ մահացու մեղք: Եւսի զի է՝ անկարգ վախճանութիւն: Երկրորդ, զի արգելու զծնունդ: Երրորդ, զի պատճառէ զբազում անկարգութիս, և անդեպս: Առաջապառչութիս այս բաց իյատուել չարութեան իւրակ, կարէ ունել ընդ ինքեան և զայլ չարութի. որդան, պոռնկութե, շտուքե, աղաւաղութե, կուտապղծութե, արուապիտութե. և այլ: Օր օրօրինակ, որ ջանայ հեղու զսերմն առանց զուգաւորութե. եթէ ի միասին ցանկայցէ զուգաւորութե ընդ ազատի, կամ ընդ ամուսնացելոյ, կամ ընդ արուի,

կամ ընդ կուսի . կամ ընդ ազգականի , և այլ : Ուստի , որ ի հեղուքս զսերմն . կամ անորայն մտածեաց , և ցանկացաւ պոռնկիլ , կամ շնալ . կամ գործել շաղգապղծութի , կամ դարունաբխութի , կամ զկուսապղծութի , և այլ , պարտաւորի զայս արտասանել , և բացայայտել ի խոստովանութե : Քանզի սոյն պիսին առնէ զերկու չարութի :

Ընկատար սողունականութի է՝ վախշոտ զուգանորութի առնել ընդ իգի արտաբոյ ծննդահանի , և բնական ամանի , այսինքն , ներ ամանի ոչ բնականի այսինքն , որ չէ յարմար առ ծնունդ : Ըստանօր պահի նոյնութի տեսակի , զանազանութիւն ազգի . բայց ոչ պահի բնական աման . այլ անբնական : Այլ վաշտութիւն այսէ՝ յոյժ մեծ մահացու մեղք : Եւսի , զի արգելու զծնունդ : Երկրորդ . զի է՝ ընդդէմ բնութե . երրորդ , զի է՝ ապավարութիւն ընդդէմ ամուսնութե , և է՝ պատճառ բազում անկարգութեց : Եւս վախշոտութիւն այս կարէ ունիլ ընդ ինքեան և զայլ չարութիւն , որ զան , պոռնկութե , կամ շնութե , կամ ազգապղծութե , և այլ : Քանզի եթէ լինիցի ընդ ազատի , եղիցի ընդ նախ նաև չարութի պոռնկութե . եթէ ընդ զուգանցելոյ , նաև չարութիւն շնութե . եթէ ընդ ազգականի , նաև չարութի ազգապղծութե , եթէ ընդ կնոջ իւրում , նաև

չարութի ապավարութե ընդդէմ ամուսնութե : Ուստի բանալի է սա՝ ի խոստովանութե : Քանզի զանազան դատաստան լինի ըստ զանազանութե անձին , ընդ որում լինի վախշոտ գործս այս :

Կատարեալ սողունականութի է՝ վախշոտ զուգանորութի , և մերձանորութի արձեի ընդ առնել . կամ իգի ընդ իգի : Այլ վաշտ գործս այսէ՝ գարշելի մահացու մեղք : Քանզի է՝ ամենեւին ընդդէմ բնութե , պատճառէ զբազում անկարգութիւն արգելու զծնունդ , և արտաբոյ ի ժառանգութե երկնային փառաց : Օ ի արձագէտք ոչ ժառանգէն զարբայութիւն ԼՅ : Պիղծ գործս այս կարէ ընդ ինքեան կցել և զայլ չարութիւն : Որ արար զսոյնպիսի գործ . պարտի արտասանել , և բացադրել ի խոստովանութե , արդեօք լեալ իցէ կրօն , եթէ ներգործօղ : Քանզի այլ դատաստան լինի զկրօն , և այլ զներգործողէ :

Ըստանականութի է՝ վախշոտ զուգանորութե , նորում ոչ պահի նոյնութի տեսակի : Որ զան , եթէ ոք զուգանորիցի ընդ առնոնց , և ընդ գազանի իմիջ , եթէ արու իցէ , և եթէ էդ : Այլ վաշտ տեսակս այսէ՝ ծանրագոյն մեղք բան զայս : Քանզի է՝ զազրագոյն վախշոտութի : Ուստի յառնելի է՝ ի խոստովանութե : Ըստ այս վերածի պղծութի , որ լինի ընդ սատանայի :

Մեղքս այս, որ լինի ընդ սատանայի, նաև ընդ-դիմանայ կրօնի: Քանզի է՝ ընկերակցութի ընդ սատանայի փասակարա գոյն Թշամուկ կրօնի մերում: Եւ սա ծանուցանելի է՝ ի խոստովանութե, մանաւանդ եթէ եղեալ իցէ ընդ նմա ուխտագրութի ինչ և դաշն: Քանզի ցաւս այս մեծ է: Ուստի զեկուցանելի է՝ խոհեմ խոստովանաօրն: Եւսե բացադրելի է՝ իցն, որով եղեալ է՝ պղծութի ընդ սատանայի, այսինքն, արդեօք եղեալ իցէ պոռնկական, Թէ շուծեալական. սողունական, Թէ աղգապղծական խորհրդով: Քանզի ըստ զանազանութե սոյնապիսւոյ զազիր ըղծի զանազանի պղծութի, որ լինի ընդ սատանայի: Որք զսոյնապիսի զազիր գործ գործեն, կարի յոյժ յանդիմանելի են: Քանզի ամենեւին դարչելի է՝ գործս այս:

Որք գոյով առնելոց զիր ինչ հարկանոր, կամ օրինանոր, և համեստ, զոր օրինակ. լսել զխոստովանութիս կանանց, ուսանիլ զբարոյական Ըմբանութի, և անսալ այլոց սոյնապիսեաց իրաց, նախատեսանեն, աստուած բնականաբար հետեւելոց գոյ զհոսումն սերման, եթէ իցէ որոգայթ համահաւանելոյ հեշտութե, պարտին հեռացուցանել զինքեանս ի սոյնապիսի գործոց, պքան և համեստք, և օրինանորք իցեն:

Քանզի մտանեն ի յորոգայթ մահացօրէն մեղանչելոյ. զի համահաւանին վախշոտ հեշտութե է՝ մահացու մեղք: Ընդ յայնժամ համարի որոգայթ համահաւանելոյ հեշտութե, յորժամ որ ի սոյնապիսի պատճառէ բազմոցս մահացօրէն սահեցեալ է: Իսկ եթէ չիցէ որոգայթ համահաւանելոյ հեշտութե, և ոչ դիտիցի ինչ եղանակահոսումն սերման, այլ միայն արտաքոյ դիտման, և պատահաբար հետեւիցի, ոչ պարտաւորին յետս չոգիլ ի յանցեալ գործոցն: Քանզի նմա, որ երթայ զհետ իրանանց իւրոց, ոչ համարի իրն այն, որ պատահաբար, և արտաքոյ դիտման հետեւի:

Եթէ պիճութի, և հոսումն սերման նախատեսանիցի հետեւելոց ի յանօրինաւոր, և ի դատարկ իրէ. կամ ի յայնմանէ, որ իցէ մերձաւոր պատճառ գիճութե, և ի բնութե իւրակցութե, և ի բնութե իւրակցութե, առ գիճութի, որպիսիք են վախշոտ շօշափմունք, հայեցմունք, ընթերցմունք ունկնդրութիք, խօսակցութիք, և այլք սոյնապիսիք վախշոտներ գործութիք, յայնժամ անոր պարտաւորի ի սոյնապիսի իրաց հեռանալ: Քանզի եթէ որ ոչ հեռանայցէ ի սոյնապիսի ներդործութեց, մահացօրէն մեղանչէ: Ասի որ համահաւանի ի սոյնապիսիս, համարի, և հաշմեի համահաւանի ի գործ նոյնիս, որոյ

են մերձաւոր պատճառ: Ուստի հոսումս սերման, որ իյաւացելոցն հետեւի, է՝ մահացու մեղք: Քանզի է՝ դիտեցեալ: Բայց որ հետեւի յայնմանէ, որ չէ՝ մերձաւոր պատճառ, այլ միայն հեռաւոր, և պատահական, և հոսումս սերման չէ դիտեցեալ ինչ կերպիւ, այլ միայն պատահաբար, և արտաբայ դիտման է՝ հետեւեալ: չէ՝ մահացու: Քանզի հոսումս սերման չէ դիտեցեալ: Բայց փոխելի է՝ իյաւ իրէ, որ ճանաչի ինչ կերպիւ պատճառ գիճութեան, և հոսման սերման, զի կարիցեմբ բոլորմբ մալ վճիռք, և մաբուրք:

Յափրութի, և հոսումս սերման, որ լինի իյերազի, եթէ նախ ուղղակի, և տեսականապ իրջութե եղև կամեցեալ, և չեղև արդելեցեալ պատճառն, այլ դիտմամբ իկիր արկեցեալ: կամ յետ երազի վասն վախշոտ հեշտութե եղև ընդունեցեալ, և հաճոյացեալ, է՝ մահացու մեղք: Քանզի է՝ կամաւոր գիճութի: Իսկ եթէ նախ իրջութեան չիցէ կամեցեալ, և պատճառեցեալ, և ոչ ընդունեցեալ, և հաճոյացեալ զին երազի, չէ՝ մահացու մեղք: Քանզի չէ կամաւոր:

Յաղագս օրինաւոր զուգաւորութե, և մերձաւորութե:

Քինաւոր զուգաւորութի, և մերձաւորութի առն ընդ կնոջ է՝ այն, որ չէ՝ արդելեցեալ իյօրինաց: Ըրդ զուգաւորութի, և մերձաւորութի, որ չէ՝ արդելեցեալ իյօրինաց է՝ այն, որ լինի իմէջ զուգակցելոց, և ամուսնացելոց, պատշաճաւոր եղանակաւ, ի պատշաճաւոր տեղում, ի պատշաճաւոր ժամանակի, և վս վաղճանի, որ դիտեցեալ է՝ իյամուսնութե:

Որք ասեն, եթէ վերոյառացեալ մերձաւորութի է՝ մեղք, և պղծութի, մոլորին: Քանզի որ է՝ բարի, չէ պիղծ, այլ սք: Ըրդ մերձաւորութի, որ լինի իմէջ զուգակցելոց, և ամուսնացելոց, պատշաճաւոր եղանակաւ, ի պատշաճաւոր տեղում, ի պատշաճաւոր ժամանակի, և վասն բանական վաղճանի, է՝ բարի: Քանզի սովաւ լինի որդեճնելութի, և աճումս մարդկան, և դեղ ցանկութե: Ուրեմն չէ՝ պիղծ, այլ սք: Ուստի ասի ի սք գիրս: Թողցէ այր զհայր, և զմայր իւր. և երթիցէ զհետ կնոջ իւրոյ. և եղիցին երկուքեան ի մարմին մի: Եւ Պօղոս ասէ պատուական է՝ ամուսնութի, և սք անկողին: Եւ այլ ուրեք ասէ: Կնոջ այր իւր զպարտսն հասուացէ, նոյնպէս և կին առն

իւրում : Օ ի կին մարմնոյ իւրում ոչ իշխե , այլ այլն : Սոյն պէս և այլ իւրում մարմնոյ ոչ իշխե , այլ կինն : Ղարմեալ աւէ . լաւ է՝ ամուսնանալ բան զԹեոնուլ :

Լուսնացեալք , որք ոչ ցանկան այլոց , և ոչ ընդ-այլս խառնակին , այլ միայն առնեն զօրինաւոր մերձաւորութի . և բաց իմանէ ոչ գիտեն զայլ մարմնական հեշտութի , են մաքուր ամուսնական մաքրութի : Ս'եղանչեն ընդդէմ սոյնալիս մաքրութե , եթէ կամաւորապէս մտածեցեն վախճառ հեշտութ , կամ խօսիցին . կամ առնիցեն , և գործեցեն զվախճառութի ինչ : Քանզի վախճառութի բառնայ զմաքրութի : Օ ամուսնութե այլուրք յաճախողոյն խօսեցուք , յորժամ ճառեցուք զխորհրդոց եկեղեցւոյ :

Յաղագս կուսութե , և այլ իութե :

Աւստութի է՝ առաքիտութի , և կառարեղութի , որով որ կեայ առանց իրիք կամաւոր մարմնական զուգաւորական հեշտութե : Աւստի կոյս յամ կողմանէ աւի նա՝ , որ ոչ հեշտացեալ է՝ կամաւորապէս երբեք իւր մարմնական զուգաւորական ցանկութե , և հեշտութե : Աւստի որ կամաւորապէս հեշտացեալ է՝ չուրջ զի

էր մարմնական մերձաւորութե , և զուգաւորութե , կամ խորհրդով . և մտածմամբ , և ցանկութե տրտի . կամ բանիւք . կամ արարմամբ , և կամ դործովք , եւ ինքն ամուսնութե , և եթէ արտաքոյ ամուսնութե . չէ՝ կոյս յամ կողմանէ : Յորոց երեւի , եթէ առ կուսութի ինչդրի , զի կոյս յամ կողմանէ չեցե կամաւորապէս հեշտացեալ չուրջ զիւրի մարմնական մերձաւորութե , և զուգաւորութե , ոչ խորհրդով , ոչ բանիւ , ոչ արարողութե , և ոչ դործով , ոչ իյամուսնութե , և ոչ արտաքոյ ամուսնութե , այլ իցե կամաւորապէս վճիտ , և մաքուր խորհրդով , բանիւ , արարողութե , և գործով :

Կուսութին բաժանի ինիւթականն , և ի տեսականն , և ի բաղադրեցեալն իյերկոցունց : Կիւթականն այն է՝ , որով որ չէ՝ զուգաւորեցեալ մարմնով ընդ ումեք , ոչ կամայ , և ոչ ակամայ , այսինքն ոչ կամաւորապէս , և ոչ բռնութե , այլ ունի ամբողջ զմարմնական մաքրութի , և զնշան մարմնական կուսութե : Ար ունի զսա միայն , և չունի զկուսութի տրտի , ոչ հաճոյանայ Լ. Ե : Քանզի ԼԺ խնդրե զսիրտ , և զմաքրութիւն տրտի : Տեսական կուսութին է՝ այն , որով որ է՝ կոյս , և մաքուր արտիւ , այսինքն , ոչբրեք յետ առաջադրութե կամաւորապէս հեշտացեալ է՝ զմարմնական զուգաւորութե :

գաւորական հեշտութեմ, ոչ խորհրդով, ոչ բանիւ ոչ արարողութեմ, և ոչ երբեք պարզանց դործով, ոչ ինքեւ ամուսնութեմ և ոչ արտաքոյ : Սոյնպիսի կոյսն յոյժ հաճոյանայ ԼԴ : Բանցի ԼԵ յոյժ հաճի իմք, և իմաբուր սիրտ : Սոյնպիսին Թեպէտ բռնութեմ, և ակամայ կորուսել իցէ զնիւթական կուսութիւն, տակաւին մնայ հաճոյ ԼԴ : Բանցի ունի զկուսութիւն սրտի, որում յոյժ հաճի ԼԵ : Առ առանց կորուսանելոյ զտեսական կուսութիւն, երանէ իյաշխարհէս, և մտանէ առ ԼԵ, առնու զպատկի կուսութեմ, և պատկի պատկան կուսանայ, և դատակցի ընդ նս : Եթէ զնիւթականն կամաւորապէս չիցէ կորուսեալ : Կուսութիւն, որ բաղադրեցեալ է՝ յերկոցունց, է՝ այն, որով ոք է՝ իմիասին կոյս, և սրտիւ, և մարմնով, և վայելէ զերկաբանչիւր կուսութիւն, այսինքն, և զտեսականն, և զնիւթականն : Սոյնպիսին է՝ ամբողջ կոյս : Բանցի նաև մարմնով է՝ կոյս : Աւստի հողով, և մարմնով հաճոյ է՝ ԼԴ : Սոյնպիսի նիւթական կուսութիւն զուգակցել ընդ տեսական կուսութեմ, հաճոյանայ ԼԴ : Սորոյ սոյնպիսին ի հօրապաշտէ առնու զպատկի կուսութեան, պատկի պատկան կուսանայ, և դատակցի ընդ նս, յորժմ մտանէ առ ԼԵ : Բաղկացեալն ի յերկոցունց, տակաւին կրկնակի կարէ մտածել : Սիով մտած

մամբ այնպէս կարէ մտածել Թէ չիցէ ննթարկեցեալ երազական խաբէութեմ, զոր ընդդէմ կամաց մերոց կրեմբ, անկարգ շարժմանց մարմնոյ, որք զարմին ընդդէմ կամաց մերոց, անկարգ մարմնական հեշտութեց, զորս ոչ կամելով զգամբ, զազիր հոսմանց սերման, որք ակամայ, և ընդդէմ կամաց մեր լինին, յօժարութեմ առ մարմնական զուգաւորական հեշտութիւն : զոր հեծելով, և ողբալով զգամբ ի մեզ, և այլոց սոյնպիսեաց : ԼԴ լով մտածմամբ այնպէս կարէ մտածել Թէ իցէ ննթարկեցեալ ատացեալ Թշուառութեց : ԼԴ առջին կերպիւ նկատեալ, է՝ կատարելապաշտենդ կուսութիւն : Սոյնպիսի էր կուսութիւն ամենորհնեալ կուսին Սարիառու : Երկրորդ կերպիւ նկատեալ, չեազատ ի Թշուառութեց, որպէս ատացեալ է :

Կացութի կուսութեմ պատուականագոյն է՝ բան զկացութի ամուսնութեմ : Եւսն, բանցի մեծ յաղթութիւն յաղթելն զսատիկ յօժարութիւն, որ է՝ առ մարմնական զուգաւորական հեշտութիւն : Երկրորդ, զի կոյսն, զորքան ժամանակ կենդանի է, է՝ կենդանի մարմնորոս, զի գրեթէ յառաւօտէ մինչև ցերեկոյ, և յերեկոյի մինչև ցառաւօտ տաժանի, և տանջի, և կրէ զսատիկ խժանս մարմնոյ, բազապէս մենամարտելով, և ընդդէմանալով սատիկ յօժարութեմ

եւ զազիր Թելադրութեց տատա-
նայի : Երրորդ , զի ոչ երբեք
հեշտանայն կամանորայէս փա-
սիրոյն Քի , ոչ մտօք , ոչ բանիւ
ոչ արարողութիւն , և ոչ իւրե-
գործով շուրջ զմարմնական զու-
գանորական հեշտութիւն , է՝ նշան
մեծի սիրոյ : Չորրորդ , զի կոյսն
ազատ է՝ ի բազում նեղութեց ,
և հոգոց , յորոց չէ ազատ ամուս-
նացեալն : Աստի կոյսն ընդու-
նակադոյն գտանի ծառայել Լ. Եւ
բան զամուսնացեալն : Աստի
ասէ Լ. Եւ քեալն Պօղոս : Եւ Թե-
ամուսնացել կոյսն , ոչ մեղաւ :
Բայց զնեղութիւն մարմնոյ ու-
նիցին այնպիսիքն : Պարձեալ
ասէ : Որ անկինն է՝ , հոգայ
զՏն , Թե որմէ հաճոյ լիցի Տն :
Եւ որ կեանաբն է՝ , հոգայ զաշ-
խարհիս , Թե որպէս հաճոյ լիցի
կնոջ իւրում : Եւ անա մեկնե-
ցան ի միմեանց , ամուսնինն , և
կոյսն : Օ ի կոյսն հոգայ զՏն .
զի իցէ սք հոգւով , և մարմնով :
Եւ ամուսնինն հոգայ զաշխար-
հիս , Թե որմէ հաճոյ լիցի ամու-
սնութիւն : Եւ զայս փն ձերոյ օգ-
տի ասեմ : Այլ եւ Թե ինչ
արկանեմ ձեզ : Եւ փն պար-
կեշտութիւն . և հարստակութիւն
Տն ամուսնց զբաղանայ : Պար-
ձեալ ասէ : Որ ամուսնացուցա-
նէ զկոյս իւր . բարւոք ամուսն ,
և որ ոչ ամուսնացուցանէ , լաւ
ևս ամուսն : Եւ Յօնանէս ի
տեպեան իւրում գրէ : Եւ տե-
սի , և անա գառն կայր ի վերա-
լերինն Սիմի . և ընդ նմա հա-

րիւր բառասուն և չորք հազարք ,
որք ունէին զանունն նր , և զա-
նուն հօր նր գրեալ ի վր ձա-
կատուց նց : Եւ լուայ զձայն
յերկնից . իբրեւ զձայն ջուրց
բազմաց , և զձայն որոտմանմե-
ծի . և լուայ զձայն իբրեւ զբնա-
րահարաց , զի հարկանիցին զը-
նարս իւրեանց : Եւ երգէին
զերգսն (իսկ լատիներէն գրեալ
կայ , զերգնոր) առաջի ամու-
սնոյն Լ. Եւ , և առաջի չորից կին
դամեանց , և առաջի երկուսն :
Եւ ոչոր կարէ գիտել զերգսն
բայց միայն հարիւր բառասուն
և չորք հազարքն . որք զատեալք
են յերկրէ : Սքա են , որք ընդ
կանայս ոչ խառնակեցան . և
են կուսանք : Սք զկնի երթան
գառինն , ուր և երթայցէ : Սք
ընտրեցան ի մարդկանէ , առաջի
Լ. Եւ , և գառինն : Եւ ի բերան
նց ոչ գտան սուտ . զի ամբիծք
են առաջի ամուսնոյն Լ. Եւ :

Եւ քաբին , և նիւթական կու-
սութիւն կորուսանի մերձաւորու-
թիւն , և զուգանորութիւն . իսկ
ներքինն , և տեսականն կորու-
սանի համահաւանութիւն մար-
մնական զուգանորական հեշ-
տութիւն : Յորոց երեւի , Թե յոյժ
սակաւք են , որք իցեն տեսա-
կանապէս կոյսք ի բոլոր կեանս
իւրեանց : Քանզի յոյժ սակաւք
են , որք չիցեն երբեք տուեալք
զհաւանութիւն մարմնական զու-
գանորական հեշտութիւն , ոչ
խորհրդով , ոչ բանիւ , ոչ ա-
րարողութիւն , և ոչ գործով :

Սիւ

Նիւթականն կորուսեալ ոչ կա-
րէ վերաստանիլ: Իսկ անաս-
կանն կարէ վերաստանիլ, եթէ
նիւթականն չիցէ կորուսեցեալ:

Որպէս զի կուսութի լինիցի
արդեւնան որ առաջի Բ, Ե, պար-
տի պահել զի Բ, Ե, և ոչ վանն
աւնայն պատճառաց: Քանզի
այն վարձատրի, որ լինի զի Բ, Ե,
և ոչ այն, որ լինի զի ունայն,
և սնտոի պատճառաց: Ուստի
որք պահեն զկուսութի զի ու-
նայն, և անտի, կամ սուտ պատ-
ճառաց, և ոչ զի Բ, Ե, ոչ ըն-
կալցին զվարձս ի հօրէն, որ յեր-
կինս է: Քանզի այն իսկ են
վարձք նոցա:

Եւ քիութիս է՝ կացութիւն,
նորում նա, որոյ զուգակիցն մե-
ռան, այլ ոչ ամուսնանայ: այլ
պահէ զինքն մաքուր մտօք, բա-
նիւ, և գործով:

Եւ քիութիս է՝ բաւադոյն բան
զկրկին ամուսնանայն: Քանզի
այրիքն ևս, և ամուսնիքն միան
աղաքք ի յաշխարհական հոգոց,
եթէ այլ ոչ ամուսնացին: Ու-
ստի ասէ Եւաքեալն: Կին կա-
պեալէ՝ ցորջան ժամանակ կին-
դանիէ՝ այր նր: Եւ քա եթէ
ննջիցէ՝ այր նր, աղատէ՝ ուս-
կանիցի, ամուսնացի: Բայց
երանելի ևս է՝ Թէ այսմ կաց-
ցէ ըստ իմուս խրատու:

ՄԵՏԵԼՆ ՏԻՆ ԳԵՐՈՐԴ:

Յաղաքս Եօթներորդ պատմեիրանի
տանն պատգամաց:

Դևատենի այսմիկ ճառես
ցուք զինքենէ Եօթներորդ պա-
տմեիրանէ տանն պատգամաց,
ի ձեռն զանաղան պրակաց:

ՊՐԵԿ ԸՈՒ ԸԾԻՆ

Թէ զինչ իցէ Եօթներորդ պատմե-
րանն:

Օթներորդ պատմ-
եիրանէ՝ այս: Ս-
քողանար: Պատմ-
եիրանս այս արդե-
լու զան ձառարա-

րութի, որ լինի շուրջ դարերօք
ընկերի, և եղբօր: Ուստի ար-
դելու անիրաւարար ձառել այ-
լոց ի բարիս նոցա: Ուստի ար-
դելու զգողութի, դյախաւորու-
թի, և զանիրաւ դաշինս, և
պարտաւորէ վերահատուցանել
զշարաբարձեայն, և վճարել
զարարեալ ձառս:

Ս ձառարարութի ի բարիս
այլոց է՝ մեղք: Քանզի է՝ անի-
րաւութի, զի զանս, որում լինի
ձառարարութի, զրկէ ի բարեաց
իւրոց: Ուստի որ ձառաւ այլոց
ի բարիս նոցա՝ մեղանցէ ընդդէմ
արդարութի, և պարտաւորի
վճարել զձառս: Քանզի զայս
պահանջէ արդարութի:

Որք առնեն այլոց զմեծ ձառս
ի բարիս

ի բարի նց, մահացօրէն, և ծանրապէս մեղանցեն: Քանզի ծանրապէս մտասն, իսկ որք առնեն զսակաւ մաս ալոց ի բարիս նոցա, ներեւաբար մեղանցեն: Քանզի Թեթեալպէս մտասն:

Յոյժ պարտինք փախել ի սոյնպիսի մաստարարութի: Ախ, բանդի է՝ անիրաւութի, և զրկութի: Երկրորդ. զի է՝ ընդդէմ եղբայրասիրութե, և սիրոյ, որ պատուհիրէ մեզ օգնել այլոց, և ոչ իւր կերպիւ մտասն: Երրորդ. զի զոր միանգամ ոչ կամիմք. զի այլք առնիցեն մեզ. զայն և մեք պարտինք ոչ առնել այլոց: Երբ յայտէ՝, Թէ ոչ կամիմք, զի այլք մտասնցեն մեզ իւր կերպիւ ի բարիս մեր: Քանզի ոչ կամիմք, զի այլք դադատաբար ընդդէմ կամաց մերոց բառնացեն զինչս, և զբարիս մեր, կամ յայտնապէս յափտակիցեն, և ասպատակիցեն զնս, կամ խարդախութե, և դաւաճանութե խաբիցեն զմեզ, և պատրիցեն, կամ առնիցեն ընդմեզ զանիրաւ դաշինս, կամ զրկիցեն զմեզ անիրաւաբար ի բարեաց մերոց, կամ ոչ հատուցանիցեն մեզ զիրս զայնտիկ, զորս պարտին հատուցանել, կամ ոչ վճարիցեն զմասս, զորս արարին. կամ ընդդէմ ինաց մերոց պահիցեն զմերն առ ինքեանս: Եւ պատուեմն, և մեք պարտինք ոչ մտասնել այլոց ի բարիս նց: Երրորդ, զի ի սոյնպիսի

մաստարարութի յառաջ դան, և ծանանին բազմազան չարութիք, և անկարգութիք: Քանզի ի տնանէ պատճառին երկպառակութիք, խռովութիք, ատելութիք, Թշամութիք, կռիւք, արդարաւ, կազմութիք, զրպարտախօսութիք, հայհոյանք, ծեծք սպանութիք, և այլք բազում չարութիք: Ուստի ասէ Լմբակում. Վա՛յ, որ յաճախէ անձին իւրում, որ ոչ իւր իցէ. և մինչեցե՛րք ծանրացուցանէ զանուր իւր ծանրութե: Օ կնի սակաւուց ասէ: Դու կողոպտեցեր զազգս բազումս, և զբեղ կողոպտեսցեն ամ մնացորդք ժողովրդոց: Յետ տակաւուց դարձեալ ասէ: Վա՛յ, որ ազահէ զազահում չար տան իւրոյ դնել ի բարձունս զբոյն իւր. կորզել ի ձեռաց չարաց: Եւ Պօղոս ասէ: Օ ի արմատ ամենեցուն չարաց արծաթսիրութիէ. որում տնանց ցանկացեալ վրիպեցան ի հաւատոցն, և զանձնս արկին ընդ բազում ցաւօք: Եւ դու ո՛վ մարդ ԼԵ փախիր յայնցանէ, և երթ զհետ արդարութե:

Եւ յոռ պատուհիրանաւ պահէ, և պաշտպանէ զբարիս մեր, զորս վայելեմք, ամենիմաստ բարին, և աղբիւքն բարութեց, որ է՝ պահիչ, պահպանիչ, և նախախնամիչ մեր: Պահէ ուրեմն զիւսման մեր, հրամայելով, մի սպանաներ, պահպանէ զպատիւ մեր, պատուհիրելով, մի շնար, և խնամէ զբարիս մեր, ասելով, մի

գողանար: Ուստի ոչ միայն պարտիմք յօժարութիւն ընդունել, և պահել զպատմութեանս, և զպատգանս զայտոսիկ, այլ և պարտիմք մատուցանել նման շնորհակալութիւն, զի այսոցիկ պատմութեանաց: Քանզի ոչ միայն ան ածիցք առ ուղղութիւն, այլ և պահիցք, և պահպանիցք կենաց, պատմոյ, և բարեաց մերոց:

Ստատկարութիւն այսոցիկ ծնանին ի յազանութե, և ի յանկարգ սիրոյ, և ըղձէ մեծութե, և ապրանաց: Սոսորոյ, ասէ Լուսինայն. զի արմատ, ամենեցուն չարաց արծաթ, սիրութիւն, այսինքն, ազահութիւն, և անկարգ սէր արծաթոյ, և ոսկւոյ, և աշխարհական բարեաց: Ուստի, որք կամին ազատել, և զերծուցանել զինքեանս ի սոյնպիսի մատարարութեց, պարտին ճշդել, և սանձահարել զստ ազահութե, հանել, և կորզել ի սրտէ իւրեանց զարծաթսիրութիւն, ի բաց ձգել, և բացտատել ի յիշեանց զանկարգ սէր հոսանուտ, և ստատակապաս բարեաց աշխարհի, հեղձոցանել, և սպանել զանյաղ, և զանկուշտ տենչ և փափագ ընչից, և ապրանաց: Քանզի ի բառնիւ, և ի յարտախիլ արմատոյ, բառնին և այնք, որք ընծիւղին, և յառաջ զան ի յարմատոյ:

Յաղագս գողութեան:

Ողութիւն է՝ գաղտնի և անիրաւ շարաբարձութիւն օտարական իրի ընդդէմ բանական

կամաց ՏԵ: Լսինքն, յորժամ որ գաղտաբար, և անիրաւաբար ի բաց բառնայ զիրս, և զինչս այլոց, այնպէս թէ տեարքնց բանականապէս ոչ կամին, և ոչ հաճին, այլ ընդդիմանան, առնէ զգողութիւն:

Գողութիւն է՝ մահացու մեղք, յորժամ իրն, որ ի բաց բառնի, է՝ երեւելի, այնպէս թէ տերն իրին կրէ զճանր միաս, և բանականաբար ծանրապէս ներանայ, այնու, զի շարաբարձեալ իրն յոյժ շահաւոր է՝ նման: Իսկ եթէ տերն իրին ոչ կրէ զճանր միաս, և բանականաբար ծանրապէս ոչ ներանայ, և ոչ թախծի, նմին իրի, զի շարաբարձեալ իրն սակաւ, և գրեթէ ոչ չինչ համարի, յայնժամ է՝ ներելի: Պատճառ առաջնոյն է՝ զի ծանրապէս միասէ. և բակեղսք: Իսկ երկրորդին է՝ զի ոչ ծանրապէս միասէ, և ոչ զսէրն բակէ: Օրոյն սակաւն, և թեթեւագունեղ միասն ի բարոյականս գրեթէ ոչ չինչ համարի: Ուստի վս նր խոհեմն ոչ բառնայ զսէր: Սակայն գողութիւն, որով սակաւ ինչ բառնի, և յոյժ թեթեւապէս տրտմի, և

խոժոռի տէր իրն , այսու . զի ոչ լինի ծանր ֆասս , Թէպէտ իցէ ներելն , սակայն է՝ գարշելի : Կան , զի որ ատորժ է՝ , և հաճի բառնալ զսակաւն . բառնայ և ա զչառն . Եթէ լինիցի առիժ : Բստ այնմ , զոր ասէ Քն = Որ ի փոքուն հաւատարիմ է՝ , և ի բազմին հաւատարիմ է՝ , և որ ի փոքուն անիրաւ է՝ , և ի բազմին անիրաւ է՝ : Երկրորդ , զի որ յօժարէ՝ բառնալ զսակաւն , դիւրապէս կարէ յօժարիլ սակաւ առ սակաւ զբազում ինչ բառնալ , և դիտմամբ առնել զայս . որ է՝ մահացու , որպէս ի վայր տեսցուք : Երրորդ . զի ի յաղագս բարշելի համարի տոյս պիտի գողութի , և յոյժ անդոսնի , և արհամարհի անձն այն , որ առնէ զտոյսպիտի գողութիւն , Թէպէտ չունիցի զդիտման որութի ի ձեռն սակաւ ուց հարստանալոյ : Քանզի անունս այս գող է՝ բաւականապէս վատահաւ բաւ անտէւանակոչութի :

Քանակութի , և չափ իրի , որ շարաբառնի , և գողանի , նմանապէս Թեթևութի , կամ ծանրութի իրի , որ գողանի , բարոյականապէս , և խոհեմաբար ստորաչափելի է՝ , և ենթադատելի : Քանզի հանապազ ոչ լինի նոյն դատաստան , և ենթադատութի . այլ ըստ զանազանութե պարագայից , և որպիսութեց լինին զանազան դատաստանք . և ենթադատութի : Ուստի երկիցի դատմանն խոհեմ

մութի : Սն որոյ ի խոստովանութե չէ բաւական ասել , գողացայ . այլ բացայայտելիք են պարագայք , բանակութիւն իրի շարաբարձելոյ , դիտման որութի , ֆասսք , որք եղեն այնոցիկ , որք զրկեցան , և որպիսութիւն իրի շարաբարձելոյ : Քանզի ըստ զանազանութե սոցա լինին զանազան դատաստանք : Ուստի որ գողացան զիր ինչ այսու դիտման որութի , զի յայցէ , պարտի զայս բանալ ի խոստովանութե : Քանզի ունի զչար դիտման որութի : Կոյնպէս որ գողացաւ զհազար դէնարս ոսկէ ղէն , պարտի արտասանել զայս խոստովանաւորն : Նմանապէս որ գողացաւ զիր ինչ սրբաղնեալ , և նուիրեցեալ ԸՅ , ո՞ր զան , զխաչ , զաւետարան . զսկի , զմաղղման , և զայլս տոյսպիտիս . պարտի զայս զեկուցանել խոստովանաւոր իւրում : Քանզի է՝ սրբապղծութի : Եւ տոյսպէս խօսելի է՝ զայլոց տոյսպիտեաց :

Գողութի ի մեջ ֆասսուց , որք լինին ըսդդէմ եղբարց , Թէպէտ իցէ փոքրագոյն , և նուաւ տագոյն ի սեռէ իւրմէ , բան զայս , այսու , զի այլք ֆասս կամ բառնան զկեանս , կամ զպատիւ , և կամ զհամբաւ , որք առաւելագոյնք են , բան զայն , զոր բառնայ գողութի . զի գողութի բառնայ զինչս , որք են արտաքին բարիք , և նուաւ տագոյնք բան զկեանս , բան զպատիւ , և բան զանուն , սակայն

փառա՛հաւքա՛ն աղոյն մեղք հա-
 մարի, և կարէ լինիլ մահացու,
 որպէս բա՛նականա՛յ տաացեալ
 է : Որեմն մինչ ունի զփառ-
 Թարագոյն անուն, յոյժ փախ-
 չեղի է՝ ի սմանէ : ի սք գիրս ի
 բազում տեղիս արգելանի գո-
 ղութի : Օ ի ի քիրս զւտա-
 ցւոց ասի : Մ ի գողանայցէք,
 և մի ստեղէք, և մի զրպարտի-
 ցէք իւրաքանչիւր զնկեր իւր :
 Ըրգելանի ևս ի գիրս երկրորդ-
 օրինաց : Օ ի ասի անդ, մի
 գողանայցես : Տօքի՞մ ասէ :
 Օ ի ոչ է՝ ինձ օրէն ուտել
 զգողունի : Ոգտէ դասակարգէ
 զգողութի ընդ անէծս, ընդ
 ստութե, ընդ սպանութե, և
 ընդ շնութե, ասելով : Ընէ՞ծք
 և ստութի, և սպանութի, և
 գողութի, և շնութի հեղեալ ի
 վր երկրի . և արիւն ընդ արիւնս
 խառնեն : Ի սք ա՛նէտարանով
 դատապարտի գողութի յու-
 դայի : Ուստի ասէ Յօ՛հաննէս :
 Օ այս ատաց, ոչ զի աղքատաց
 ինչ փոյթ էր նմա . այլ զի գող
 էր, և զարկիս ինքն ունէր : Յո-
 րոց երևի, Թէ գողութի զրկէ
 ի ժառանգութե յա՛նիտնարկան
 կենաց :

Որք գողացան զինչս այլոց,
 և զրկեցին զնս ի բարեաց իւ-
 րեանց, պարտա՛ւորին վերահա-
 տուցանել զայնոսիկ, զորս բար-
 ձին գողութե : Քանզի պար-
 տա՛ւորին վճարել . զփաստ .
 զորս արարին : Ուստի եթէ ոչ
 կամիցին վերահատուցանել զայ-

նոսիկ, զորս բարձին, ոչ կարի-
 արձակել զնս խոստովանահայրն :
 Քանզի են անարժանք արձակ-
 ման : Մ ասն որոյ եթէ յանդ-
 գնիցի խոստովանահայրն արձա-
 կել զնս, մեղանչէ : Քանզի որ
 յանդգնի արձակել զանարժանն,
 մեղանչէ : Որք ոչ կարեն հա-
 տուցանել, բա՛նական է՝ եթէ
 ունիցին զդիտա՛ւորութիւն, և
 զկամս հատուցանելոյ, յորժամ
 կարեցեն : Քանզի առ անկա-
 րելին ոչոք պարտա՛ւորի :

Որք բառնան զինչ այլոց, փա-
 տնելոյ զօգուտ, և զշահ այ-
 նոցիկ, որոց զիրս բառնան, ոչ
 փաստն, այլ օգնեն, և առնեն
 զշահ : Դարձեալ, զի սոյնախի
 բարձումն ոչ կարի ասիլ անիրա՛ւ:
 Քանզի որ չէ փաստ, այլ շահ,
 և օգուտ, չէ անիրա՛ւութիւն :
 Եւսն ոչ կարի ասիլ . Թէ եղէ
 շարաբարձումն օտարական իրի
 ընդդէմ բանական կամաց Տն :
 Քանզի որ ինչ շահաւոր է՝ ու-
 մեք, ոչ կարի բանականա՛յ լինիլ
 ընդդէմ կամաց նր : Մ ս զի որ
 ընդդիմանայ, և հակառակի
 այնսիկ, որ է՝ ինքեան շահա՛ւոր,
 և օգտակար, ոչ ունի զբանա՛կն
 կամս, այլ զանբանս, և զանմի-
 տոս : Ուստի կինն, որ բառնայ
 զդէնարս առն զնմի իխաղա, և
 իյանառաւիութիւն վատնիցէ, և
 մեկնիցէ, զրինի, զնմի արբենայ-
 ցէ . զվատթար, և փաստակար
 գրեանս . զնմի ընթեռնուցու, և
 զայլս սոյնախիսն, ոչ յորժորժի գող
 փառացեալ պատճառաց, և

նչ մեղանչէ մեղօք գողութեանս
Վնանապէս, որք գողով իյեաին
հարկաւորութեան, և ի վերջին
ջբաւորութե, այնպէս Թէ ա-
պրիլ ոչ կարեն, և ոչ կարեն
օրնել ինքեանց իւրիք ճանապար-
հաւ, այլ եթէ այսպէս մնայցեն,
աներկբայապէս մեռանելոց են,
իւ մեծագունի բաղցոյ, ծառա-
ւոյ, մերկութե, նքտութե, և
նուաղութե, առնուն զօտարա-
կան իր, որքան հարկաւոր է՝ ոչ
հոյն գողք, և ոչ մեղանչեն, և
ոչ պարաւանդին հատուցանել:
Քանզի իյեաին կարօտութե,
և ի վերջին չբաւորութե տեալք
ընչից ոչ կարեն բանականապէս
ըտդդիմանալ: Քանզի որք ու-
նին զաւելորդս. ի վերջին չբա-
ւորութե, և կարօտութե, պա-
րաւանդին տալ իյնչից իւրե-
անց, զայնքան, որքան հարկա-
ւոր է. այնոցիկ, որք են իյա-
սացեալ չբաւորութե: Սոյնպէս
որ այրով ճանապարհաւ ոչ կարե-
առնուլ զիւրն. կամ զԹոշակ
իւր, եթէ առնուցու զայնքան,
որքան է՝ իւրն, և Թոշակ իւր, ոչ
կոչեացի գող: Քանզի սոյնադիտի
առուին իրն ոչ անիրաւ է՝, և ոչ
ըտդդեմ բանական կամաց Տն
իրն առեցելոց:

Իմանր, և ի փոքրիկ գողու-
թիւն բանակութի մասարարու-
թե, որ լինի եղբօր, և զոր դի-
տէ գողն, է՝ չափ բանակութեան
մեղաց. այսինքն, ըստ բանակու-
թե մասու, որ լինի եղբօր, և
զոր դիտի ի գողէ, է՝ բանակութի

մեղաց: Քանզի վն մասու,
որ լինի եղբօր, և զոր դիտէ որ
առնել ումբ, մեղանչէ որ: Ուս-
տի որքան է՝ մասան, այնքան ե-
ղիցի և մեղքն: Այս որոյ եթէ իցէ
ծանր մասան, որ լինի ումբ, և
զոր որ դիտէ առնել ումբ, ե-
ղիցի ծանր և մեղքն. իսկ եթէ
մասան իցէ Թեթեւ, եղիցի և
մեղքն: Յորոց երեւի, Թէ իմանր,
և ի փոքրիկ գողութիւն, եթէ
մասարարութի որ լինի եղբօր,
և զոր դիտէ գողն առնել եղբօր,
իցէ ծանր, եղիցի ծանր և մեղքն
իսկ եթէ իցէ Թեթեւ, եղիցի
Թեթեւ և մեղքն: Ուստի որք
յանկարծօրէն միայն գողանան
զտակաւ ինչ ի մոյ մարդոյ, կամ
ի բաղնից, ոչ դիտելով ծանրա-
պէս մասան եղբարց, և ստանալ
ղերեւելի ինչ ի յիւրաքանչիւր գո-
ղութիւն, ոչ մեղանչեն ծանրաւ:
Քանզի ոչ դիտի, և ոչ լինի
ծանր մասս եղբօր: Սակայն ե-
թէ ժամանիցի իյերեւելի բա-
նակութի, պարաւանդին ինեւ-
բոյ մահացու մեղաց հատուցա-
նել զսա, եթէ կարիցեն. իսկ
եթէ ոչ կարիցեն, պարաւանդին
ռենիլ զդիտաւորութի, և զկամս
հատուցանելոյ, յորժամ կարի-
ցին: Ուստի ոչ կարեն պահել
առ ինքեանս զերեւելի բանակու-
թի: Քանզի յոյժ մասակարէ՝
սոյնպէս գողութի: Այն որք
պահեն առ ինքեանս զերեւելի
բանակութի, ծանրաւ մասեն
եղբարց: Օյ երեւելի բանա-
կութի է՝ ծանր մաս: Որք առ-
նեն

նեն զմանր, և զփոքր գողութիւն
 եթէ ունիցին զդիտանորութիւն
 սակաւաբար ի ձեռն սոցնահար
 ստանալոյ, և ստանալոյ զբա-
 ղում, և զերմելի ինչս : և առ-
 նելոյ զծանր վնաս եղբօր, վասն
 այսր դիտանորութե ծանրանլ,
 և մահացօրէն մեղանչեն : Քան
 զի ունին զդիտանորութի զբա-
 ղում ինչս գողանալոյ, և ծան-
 րապէս վնասելոյ եղբօր : Եթէ
 ունիցին զսոյնպիսի դիտանորութ-
 Թի, և զսոյնպիսի միտս, հանա-
 պաղ մահացօրէն մեղանչեն, Թէ
 ի միոյ մարդոյ, և Թէ ի բազմաց
 շարաբառնայցեն զայն, զոր գո-
 ղանան : Քանզի հանապաղ
 ծանրապէս վնասն հասարա-
 կութե, և սոյնպիսի կիրառութի
 հանապաղ յոյժ վնասակար է՝
 մարդակային ընկերակցութեան :
 Ուստի Թէպէտ կիրառութի իւ-
 րաբանչիւրոյ սոյնպիսի գողութե
 ի յինքենէ իցէ միայն ներելի, այ-
 նո՛ւ : զի զսակաւ ինչ բառնայ,
 սակայն ըստ սրում ենթարկի ա-
 սացելալ դիտանորութե, է՝ շա-
 րունակեցեալ կիրառութի մա-
 հացու մեղաց : Ուստի դերձա-
 կը, և կատարաբար, որք զկտորս
 կտանոյ, և այլոյ իրի ի զանա-
 ղանից ստորաբառնան, և գողա-
 նան, և վաճառականք, որք զիրս
 զորս վաճառեն, կարճադոյն
 կանգնով, և չափով ստորաշա-
 փեն, և սոյնպէս խօսելի է՝ զայ-
 լոց դանձաւան արհեստագործց,
 և վաճառականաց, այսու դի-
 տանորութի, զի զբազում ինչս

շահիցին, մահացօրէն մեղանչեն :
 Քանզի յոյժ վնասն հասարա-
 կութե, և մարդկային ընկերակ-
 ցութե, և արդար վնասակոյ :
 Օ ի սոյնպիսի գողութիւնումն
 զճանապարհ արդար վնասակոյ
 և շահից : Քայց որք զայս առ-
 նին այսու, զի այլապէս ծան-
 րապէս վնասն ինքեանց, զրկին
 ի շահից, և ոչ կարեն պահել
 զինքեանս, և զիւրայինս, վասն
 ապահանութեանս աշխարհի, և
 մարդկանց, այսինքն, զի ապա-
 կանութե առից, և արից, Թուի-
 Թէ լինին անմեղադրելիք ի մա-
 հացու մեղաց : Սակայն լանա-
 գոյնէ՝ յուսալ ի տէր, և ամե-
 նն ինչենուլ ի յարդարութիւն :
 Օ ի Պաւլոս առ հոգւովս ԼՅ
 11 Ոչ տեսի զարդարն արհա-
 12 մարհեալ, և ոչ զաւանկ նր,
 13 Թէ մուրանայցէ հաց : Որք
 ընկերակցին միմեանց, և առնեն
 համանգամայն, կամ հետեւան
 զբազում փոքր գողութիւնումն,
 այնպէս Թէ հառաջը շարաբար
 ձեալք ի միասին առեղեալք ծար-
 րապէս վնասն այսմիկ մարդոյ,
 յորմէ գողացան, իւրաբանչիւրք
 մահացօրէն մեղանչեն : Թէպէտ
 իւրաբանչիւրն զսակաւ ինչ ա-
 ռեալ իցէ : Քանզի իւրաբան-
 չիւրն է՝ արտաճառ ծանր վնասու-
 իսկ եթէ չիցին ընկերակցեցէրք,
 և չիցին միմեանց պատճառք,
 և ասանջականք, և ոչ գիտիցին
 զիրեարս, այսինքն, մինն ոչ գի-
 տէ, եթէ մեւն և առանձն
 զփոքր գողութիւն այսմիկ, որում
 ինքն

ինչն առնէ, յայնժամ այլապէս
ենթադրատելի է։

Եթէ կին, կամ որդիք • կամ
բարեկամք, կամ ծառայք • և
այլք ընտանիք ուրումն տանու
տեառն բառնայցեն գաղտաբար
զիր ինչ ընդդէմ բանական կա
մաց նր, արատցեն զճշմարիտ
գողութի։ Քանզի գաղտաբար
և անիրաւաբար շարաբառնան
զայրական իր ընդդէմ բանական
կամաց ՏՄ։ Եւ սոյնպիսի գո
ղութի կոչի գողութի ընտանեց։
Սակայն բազմիցս որպէս զի աս
տանօր մահացօրէն, և ծանրան
մեղանչիցի, վերապահանջի մե
ծագոյն բանակութի իրի շա
րաբարձելոյ։ Քանզի աստանօր
բազմիցս տէր իրին շարաբարձե
լոյ բանականաբար սատակապէս
ոչ նեղանայ։ Կամ եթէ նեղա
նայցէ, նուազ նեղանայ ընդդէմ
սոցն, բանթէ ընդդէմ այլոց •
կամ եթէ սատական նեղանայ
ցէ • բազմիցս այս լինի, ոչ այն
բան վն առեցեալ իրի, որբան
վն եղանակի, որով իրն բառնի,
այսինքն • բանզի գաղտաբար •
կամ վն վաղձանի, և պատճա
ռի, վն որոյ բառնի • որդան •
բանզի բառնի վն խաղալոյ, կամ
վն ստեղծելոյ, և ընկելոյ։

Ինն, որ գաղտաբար բառնայ
ընդդէմ բանական կամաց առն
զերեւելի ինչ ի բարեացն • որք
միայն պատկանին առ այրն •
յայտնապէս մահացօրէն մեղան
չէ։ Քանզի զծանր, և զմեծ
ճշմարիտ, և ճշգրիտ գողութի

առնէ։ Սեղանչէ ևս մահա
ցօրէն, եթէ ընդդէմ բանական
կամաց նր գողանայցէ զերեւելի,
և զմեծ ինչ ի բարեացն, որք
հատարակք են։ Քանզի և սա
է՝ ճշմարիտ ծանր գողութի • զի
թէպէտ բարեքն հասարակք իցեն,
սակայն զպողաժարումն, և զ
շահաւոր տէրութիւն այրն առնի։
Ուստի յորժմ կինն առնէ զսոյն
պիսի գողութի, պարտաւորի
հատուցանել։ Վնանայ ծան
րապէս ընդդէմ արդարութե
մեղանչէ այրն, և պարտաւորի
հատուցանել • եթէ զերեւելի
ինչ գողանայցէ ի բարեացն, որք
յատուկք են կնոջ • և որք միայն
պատկանին առ կինն։ Քանզի
անձնիչխան մատակարարութի սոյն
պիսի բարեաց պատկանի կնոջ •
որպէս և անձնիչխան մատակա
րարութի յատուկ բարեաց առն,
պատկանի առն։ Քանզի որբան
առ յատուկ բարին զուգահա
ւասար բան է՝ առն, և կնոջ։
Աւրեմն որով զճշմարիտ, և զծանր
գողութի գործէ կինն, և ծան
րան ընդդէմ արդարութե մե
ղանչէ, և պարտաւորի հատու
ցանել • յորժմ ընդդէմ բա
նական կամաց առն, ստորաբառ
նայ զերեւելի ինչ ի յատուկ բա
րեացն առն • այսպէս և այրն զճ
մարիտ • և զծանր գողութի գոր
ծէ • և ծանրան ընդդէմ ար
դարութե մեղանչէ • և պարտա
ւորի հատուցանել, յորժմ ընդ
դէմ բանական կամաց կնոջ •
ստորաբառնայ գաղտաբար զե
րեւելի

ընելի ինչ իյատուկ բարեացն
կնոջ: Կինն կարէ առնել զո-
ղորմութի, և տալ զպարգևս,
որպէս ինքեան վայելէ, և որպէս
սովոր են առնել կանայք այնր
աշխարհի, և երկրի, և որք են
նոյնոյ որպիսութե, և արժանա-
պատուութե, այսինքն, նոյնոյ
մեծութե, Թէպէտ այր նորա
արդելեայ իցէ նման առնել զո-
ղորմութի ինչ: Քանզի զիշխա-
նութի առնելոյ զողորմութիւն,
որպէս և վայելէ, զոր տնեայ
է՝ նման բարի սովորութիւն, ոչ
կարէ բառնալ ի նմանէ այրն:
Ուստի անհաւանութի առնն
է՝ անբան: Սակս որոյ կինն ա-
ռանց հաւանութե առն, և ա-
ռանց ծանուցանելոյ նման, կարէ
բաշխել զողորմութի, որպէս ին-
քեան վայելէ, և իսկասին հայ-
ցել ի ՏԷ զդարձութե առն իւրոյ
իյանողորմութե յողորմածութե,
և տալով զմիջախար ողորմութի
աղաչել զԸ, զի մի պատժեցէ
զսան, այլ դարձուցանիցէ զսան ի
Թիւր ճանապարհէ իւրոյ: Յոր-
ժամ ուրուք կնոջ այրէ՝ բացա-
կայ, կամ խելագար, յայնժամ
կինն կարէ առնել զծախս ի բա-
րեաց: Քանզի յայնժամ մա-
տակարարութի, և կառավարու-
թի տան, պատկանի առ կինն:
Ուստի կարէ առնել զխորհոյ
ծախս, առանց մեղանցելոյ:
Սակս կարէ առնել զծախս, ա-
ռանց մեղանցելոյ, ի բարեաց,
զորս հասարակութե իւրով ստա-
ցան, կամ զորս սեպհականեց

ինքեան. այսինքն, ի յատուկ
բարեացն իւրոյ: Քանզի յայն-
ժամ ծախս, և խարճէ զիւր
բարիս, և ոչ զբարիս այլոյ:
Ըրդ որ խորհմաբար ծախս, և
խարճէ զիւրն, ոչ մեղանցէ:
Յորժամ այրն է՝ անառակ. և
առնէ զանհրաժեշտութի կնոջ իւ-
րում, ցրնելով զբաժին նորա,
յայնժամ ոչ մեղանցէ կինն, և
Թէ պահեցէ զբաժին իւր. զիսկ
մխնիցէ զսան. կամ գաղտաբար
առնու. ըստ արդար հաստեց-
ման: Քանզի ոչ առնէ զանհի-
րանութի. այլ արդելու զանհի-
րանութի, որ ինքեան լինիլ կա-
րէ: Սակս ոչ մեղանցէ կինն.
յորժամ առնու զիւր ինչ ի բարեաց
վն կերակրոյ, կամ վն զգես-
տուց, կամ վնայն այլոյ իրաց,
որք են հարկանողք ինքեան,
կամ ընտանեաց: Բայց զայս
յայնժամ կարէ առնել, յորժամ,
եթէ խնդրիցէ, ոչ տայ: Իսկ
եթէ իցէ յօժար տալ, եթէ խն-
դրիցէ ի նմանէ, յայնժամ պար-
տի խնդրել: Եթէ հայր, և
մայր, և զանաք, որք են ի յալ-
մէ ամուսնութե, ուրուք կնոջ.
իցին աղբատք, և չբանողք, այնպի-
թէ Թշնառապէս կեան, և ոչ
այնպէս, որպէս ինքեանց վայելէ.
և այրն սոյնպիսի կնոջ ոչ կամի-
ցի օգնել նոյ. յայնժամ կինն ի
յատուկ բարեաց իւրոյ, կամ
նաև ի հասարակ բարեաց կարէ
օգնել, և օժանդակել նոցա:
Քանզի օրինակ բնութե պա-
րանմանի, և պարտաւորի կե-

դակրել, և դարմանել զնոսա, և այլն պարտաւորի առ այս հաւանաւանի: Սակայն զինք մահաւան առն, պարտի զբնաւն, և զբովանդակին ի բաժին իւր համարել, և հաշուել:

Որդի եթէ գաղտաբար շառաբանայցէ զերեւելի ինչ ընդդէմ բանական կամաց ծնողաց, ծանրապէս, և մահացօրէն մեղանչէ: Քանզի գործէ զձմարիտ, և զծանր գողութիւն: Բայց վերայիցելի է, ոմ լաւացաւ, ի մեջ սոցա՝ վերապահանքի մեծագոյն բանակութիւն: Քանզի որդիս մտն հօր: Սակայն եթէ որդիս ծանրապէս անտեղ ծառանդակցաց իւրոց, պարտաւորի հատուցանել բան զի այլազգ լինի ծանր մեծա ծանդակցաց: Եւ մանապէս ծանրապէս մեղանչէ որդի, եթէ ի դէմարաց, որք տնւեալք են տնս ի համեստ վարս, և ի համեստ գործս, զմեծագոյն բանակութի մտնիցէ, և ծանցիցէ ընդդէմ կամաց ծնողաց, առնելով զունայն, և զգարչելի իրս, և գործս: Քանզի զբարիս ծնողաց ընդդէմ կամաց նոյն անառակաբար մտնէ:

Օրաւայք եթէ զերեւելի ինչ բառնայցեն ընդդէմ բանական կամաց տեարց իւրեանց, կամ զուտելիս, և զընկելիս գողանայցեն, և վաճառիցեն, և այսն զբարգու՝ ինչս ստանայցեն ընդդէմ կամաց տեարց իւրեանց ծանրապէս, և մահացօրէն մե-

ղանչեն: Քանզի առնեն զձմարիտ, և զծանր գողութիւն: Իսկ եթէ գաղտաբար ուտիցեն, և ընկիցեն զսակաւ ինչ ի յուտելեաց, և ի ընկելեաց, որք չեն պահեցեալք, և փակեցեալք, մահացօրէն ոչ մեղանչեն: Բան զի քի սոյնախեաց ոչ նեղանան ծանրապէս խոհեմ տեարք: այլ միայն նեղանան, եթէ ընդդէմ գաղտաբար առնեն զայս: Ուտի, ոչ ուտելն, և ընկելն, այլ եղանակն անհոճոյանայ նոցա: Այս որոյ ոչ պարտին առնել և զայս: Օրաւայք յորժամ գողանալով մահացօրէն մեղանչեն, պարտաւորին հատուցանել: Քանզի որ առնէ զծանր վնաս այլում, պարտաւորի վճարել:

Յաղագս յափշտակութե, զրկանաց, և պատրանաց:

Սփշտակութիւն անիրաւ, և յայտնի շարաքարձումս օտարական, և այլական իրի ընդդէմ բանական կամաց Տն, որ լինի բռնութիւն: Եւ յիմքն, որք յայտնապէս, և բռնութիւն յափշտակեն, կամ ասպատակեն, և Թալանեն զինչս այլոց ընդդէմ կամաց տեարց նոցին, կոչին յափշտակիցք, և յափշտակօղք:

Յափշտակութիւն է՝ ծանրագոյն մեղք, բան զպարզ գողութիւն: Քանզի է՝ ծանրագոյն անիրաւութիւն: Օր զոր առնէ գողութիւն գաղտաբար յափշտա-

կուծի առնէ յայտնաւ, և բռնուծք: Ուստի է՝ ըրապոյն անհրաժեշտութի, և ըրապոյն չարութի:

Որք յափշտակեն զերևելի ինչ ծանրապէս, և մահացորեն ընդդէմ արդարութե մեղանչեն, և պարտաւորին հատուցանել: Քանզի առնեն զծանր վնաս եղբոր: Ուստի առաքեալն համաթմէ զյափշտակութիւն ընդայնոսիկ մեղս, որք արեւելուն ի ժառանգութե արքայութե երկնից. ասելով: Ս'ի խաբիբ ոչ սրունիկ, ոչ կռապարիշտը. ոչ շունք, ոչ իգացեալք, ոչ արու, և ագետք, ոչ գողք, ոչ ագահք, ոչ արեւցողք, ոչ բաւբասողք, և ոչ յափշտակողք զարքայութիւն ԼՅ ժառանգեն: Որ ինչ ասացեալ է՝ զգողութե, նոյն և ասելի է՝ զյափշտակութե ի հոգրագունէ: Որպէս յայտնէ: Օ ի յափշտակութի զանուղղութիւն ինչ յաւելու ի վերայ գողութե:

Օ ըկանք են անհրաժեշտութի, որով որ անհրաժեշտ ընդդէմ եղբորն, ոչ տալով նմա զվարձ, և զթողակ. որոյ արժանի է՝. կամ կողոպտէ զբարին որբոց, և այրեաց. աղբատաց, և ողորմելեաց, և այլոց սոյնապիսեաց. կամ զբարին այլոց, զիս ունի առ ինքն, ոչ տալ տեաւոց, յորժամ պահաւեն, կամ ի ձեռն անհրաժեշտ վաճառաց յափշտակէ զբարին ողորմելեաց. կամ զայլս սոյնապիսիս առնէ:

Օ ըկանք են ծանրագոյն մե-

ղք. բան զպարզ յափշտակութե Քանզի ի ձեռն զրկանաց յափշտակին, և կողոպտին բարիք որովմելեաց. որոց շտրհելիք են բարիք, և ոչ ինոցմանէ բաւնալիք:

Որք զրկեն զընկերս երևելաբար, ի հոգրագունէ ծանրապէս, և մահացորեն մեղանչեն ընդդէմ արդարութե, և պարտաւորին հատուցանել: Քանզի առնեն զծանր վնաս անձանց որ զերմելեաց. որ ինչ ասացեալ է՝ զգողութե. կարի յոյժ ի հոգրագունէ ասելի է՝ զըրկանաց: Քանզի, որպէս ասացեալ է՝, զրկանք են ծանրագոյն անհրաժեշտութի, բան զպարզ յափշտակութի:

Պատրանք են անհրաժեշտութի ընդդէմ եղբոր, որով որ պարեւելով, և խաբելով սեպականէ, և իւրացուցանէ զինչս այլոց:

Որք պատրելով, և խաբելով, զերևելի ինչ բռնուն իյեղբարց, ծանրապէս, և մահացորեն մեղանչեն ընդդէմ արդարութե, և պարտաւորին հատուցանել: Քանզի առնեն զծանր վնաս եղբարց ի ձեռն պատրանաց: Որինչ ասացեալ է՝ զգողութե, ասելի է՝ և զպատրանաց: Քանզի պատրանք են գողութի, որ պատրանօք լինի:

Որք վաճառեն զվատածարու գոյն իրն. փոխանակ պատճաւ կանադունի, կամ դնեն զպատճաւահանդոյնս, փոխանակ վատածարագունի, մեղանչեն մեղօք

արարանաց: Քանզի պատրա-
սօք սեպհականն զինչս այլոց:

ՊԲ Ե. ԵՐԿՐՈՐԴ:

Յաղագս հատուցման:

Եւտուցումն է՝ ներգոր-
ծութի արդարութե ,
հարկաւոր առ փրկու-
թի , հարկաւորութե
պատմութեանն, որով վե-
րահատուցանի եղբօր այն , որ
բարձեալ եղև ի նմանէ , և վճա-
րի վնասն , որ եղև նման անի-
րանաբար : Եւսինքն , ներգոր-
ծութիւն այն , որով վերահա-
տուցանեմք եղբօր զայն , զոր
բարձաք ի նմանէ , և վճարեմք
զվնասն , զոր արարաք նման ,
հատուցումն ասի : Եւսինքն
ծութիւն այս ասի ներգործութի
արդարութե . զի արդարութի
պահանջէ զայս . և է՝ հարկա-
ւոր առ փրկութի , հարկաւո-
րութե պատմութեանն . այսինքն ,
ի ներքոյ պատմութեանն պարտա-
ւորիմք առնել զայս . այնպիսե-
կէ , եթէ ոչ կամիցնիք առնել , ոչ
կարենիք փրկիլ : Եւսինքն արարատ
հատուցման ոչ է՝ չարագործու-
թիւն այն , որ լինի միայն ընդ-
դէմ մերոյ . այլ է՝ այն , որ լինի
ընդդէմ արդարութե , այսինքն ,
է՝ վնասն այն , որ լինի ընդդէմ
եղբօր . յայնմիկ իրի , շուրջ զո-
րով ունի զիրանուն : Այսպա-
սայս , որ լինի ընդդէմ արդարու-
թե , և պարտի վճարիլ , կարե-
լինիլ զանազան կերպիւն , այսինքն

կամ գողանալով , կամ յափշտա-
կելով , կամ զրկելով , կամ պա-
տելով , կամ աներելով , կամ
զերս այլոց պղերդաբար պահե-
լով , կամ սպանանելով , կամ
բառնալով զպատիւ , և զհամ-
բան , կամ զայլս սոցին նմանս
առնելով :

Որք արարին այլոց զվնասա-
րար անիրաւութի , պարտաւո-
րին հատուցանել , և վճարել
զվնաս , զոր արարին : Քանզի
ոչ թողանին մեղք . եթէ ոչ վճա-
րիցի անիրաւ վնասն , որ արա-
րաւ : Քանզի որ ոչ կամի վճա-
րել զանիրաւ վնասն , զոր արար ,
և զոր կարե վճարել , ունի զ-
թիւր , և զմեղանշական կանս :
Քանզի ունի զկամս ընդդէմ
արդարութե . որ պատմութե
հատուցանել իւրաքանչիւրութե
զիւրն :

Եւսինքն վնասն կրկնակ է՝ .
միսն է՝ նիւթական , և միւսն է՝
տեսական : Եւսինքն այն է՝
որով որ բարի խղճմանաօք աւե-
րե , կամ առնու , կամ պահե-
առ . ինքն զօտարական իր , այսինքն
հաւանական բանիւ կնթառա-
տելով , թէ այս ինքեան օրին ,
իցէ կամ թէ իւրն իցէ : Տեսա-
կանն է՝ որով որ չար խղճմա-
նօք աներե , կամ առնու , կամ
պահե առ ինքն զօտարական իր ,
այսինքն , մինչ զիտե , կամ կա-
րե պիտե . կամ պարտի գիտել
թէ այս ինքեան օրին չէ , կամ
թէ իրն իւրն չէ :

Որք առնու , կամ աւերեն .

կամ պահեն առ ինքեանս զօտարական իր, կարծելով, Թէ իւրեանց իցէ, յորժամ ճանաչեն, Թէ չէ իւրեանց, պարտաւորին հատուցանել. և Թէ ոչ կամիցին հատուցանել, մեղանշեն: Պարտաւորին հատուցանել. բանդի ինն հատուցանել է՝ Տն իւրում, յորժամ ճանաչի Տն նք: Սեղանշեն, եթէ ոչ կամիցին հատուցանել. բանդի առնեն դանիրաւութի: Օ ի որք ոչ կամին հատուցանել զիրն Տն իւրում, որ ճանաչի սոյն պիտի, առնեն դանիրաւութի:

Որք առնուն, կամ աւերեն, կամ պահեն առ ինքեանս զօտարական իր, ճանաչելով, Թէ չէ իւրեանց, պարտաւորին հատուցանել, և վճարել զվնասս, որք հետեւեցան յանիրաւութեայտմանէ: Քանզի եղևն պատճառ վնասուցն, որք հետեւեցան:

Յաղագս անձանց, որք լինին գործակիցք առ ի վնասել սեւմեք:

Որձկիցք առ վնասս նք ասին, որք իւրեկերպիւ լինին գործարքի. և գործարար պատճառ վնասուց, որք հետեւին, և որք գործով պարտաւորք ի յարդարութե զգուշանալ շուրջ զբարեօրայրոց, ոչ զգուշացան. սքաւ կոչին գործակիցք առ վնասս.

բանդի վնասք, որք հետեւին, համարին նց:

Որք եղևն գործակիցք առ վնասս, որք հետեւեցան, պարտաւորին հատուցանել զայն, որ անիրաւաբար բարձաւ, և վճարել զվնասս, որք հետեւեցան: Քանզի սոյնպիսիքն, եթէ անիրաւութին, որ եղեալ է, և առ որ լեալք են գործակիցք, իցէ գործութի, համարին, և հաշուին գորք, եթէ իցէ յափշտակութի, համահաշուին, և վարկանին յափշտակիցք, և սոյնպիսի զայլոց անիրաւութեցնէ՝ խօսելի: Ըրդ գորք, յափշտակիցք, և այլք անիրաւք պարտաւորին հատուցանել զայն, որ անիրաւաբար բարձաւ, և վճարել զվնասս, որք հետեւեցան:

Գործակիցութիւր առ վնասս ինն են, և են սքաւ՝ հրամայումն, խրատումն, կամ յորդորումն, համահմանումն, դրուումն, նախախնամումն, հաղորդակցումն, կամ մանակցումն, համրացումն, անընդդիմացումն, և անբացայայտումն:

Հրամայումն առ վնասս է՝ հրամանն, որով որ հրամայէ ումեք բաւնալ զինչս այլոց, և վնասել նց: Հրամայումն բացադրաբար լինի. յորժամ որ բանիւ զեկեղեցանելով, և ծանուցանելով զկանս իւր, հրամայէ ումեք առնել այլոց գվնասս: Հրամայումն լինի նեւրադրաբար, յորժամ որ գործով իւրով շարժէ զոր առ ի վնասել

այլոց: Որք հրամայելով վնասեցին այլոց, պարտաւորին հատուցանել զբարձեալն, և վճարել զվնասս: Քանզի եղեն ազդո՞ւնական, և գործադրիչ պատճառ վնասուցայլոց: Ուստի եթէ ոչ հատուցանիցեն, և ոչ կամիցեն հատուցանել, յորժամ կարեն. մեղանշեն. Որք հրամայեցին, բայց յետոյ յետոս դարձուցին դժբախտ իւրեանց, մեղանշեցին, բայց ոչ պարտաւորին հատուցանել: Մեղանշեցին. բանդի անիրաւ բարկամեցան զվնասս այլոց: Ոչ պարտաւորին հատուցանել, բանդի չեղեն ազդո՞ւնական, և գործադրիչ պատճառ վնասուց: Օ՛հ յետս դրձուցին զչար հրաման իւրեանց. և ծանուցին զայս այնոցիկ, որոց հրամայեցին, որպէս թաղի: Որք լուան թէ այլք անո՞ւամբ իւրեանց վնասեցին այլոց, եթէ հաճիցին այսմիկ, մեղանշեն. բանդի ունին զչար հաճութի: Բայց ոչ պարտաւորին հատուցանել: Քանզի չեղեն ազդո՞ւնական, և արտադրիչ պատճառ վնասուց այլոց: Իսկ եթէ ոչ հաճիցին, այլ յանդիմանիցեն, և կշտամբիցեն զայսոսիկ, որք անո՞ւամբ իւրեանց վնասեցին այլոց, ոչ միայն ոչ պարտաւորին հատուցանել, այլև ոչ մեղանշեն: Քանզի ոչ լինին ազդո՞ւնական. և արտադրիչ պատճառ, և ոչ ունին զչար հաճութի:

Խրատումն. և յորդորումն

առ վնասս, են ներգործութի, որով որ խրատե, և յորդորե զորք առ ի վնասել այլոց, կամ որք բանօք, և սպառնալեօք շարժե, և ամէ զոր զն վնասիցե այլոց. կամ խոստանայ, և տայ ումբ զսարդէս, զն վնասիցե այլոց: Որք ասացեալ կերպիւք շարժեն զոր, զն վնասիցե այլոց, և առնիցե նոյ զվնասարարութիւն, ոչ միայն մեղանշեն, այլ և պարտաւորին հատուցանել: Մեղանշեն. զն ունին զչար միտս, և զչար կասն. սպառնաւորին հատուցանել, զն լինին պատճառ վնասուցն այլոց: Իսկ եթէ զչար խրատս, զչար յորդորմունս, և զչար ջանս, և զաշխատանս իւրեանց յետոս դարձուցին, և այնոցիկ, զորս յորդորեցին. զն վնասիցեն այլոց. հաւանեցուցին զներհակն, և զգուշացուցին զայսոսիկ. որոց լինելոց էին վնասք. Թեպէտ մեղուցեալք իցեն, սակայն ոչ պարտաւորին հատուցանել: Մեղուցեալք են, զն ետուն զչար խրատս, և արարին զչար յորդորմունս: Ոչ պարտաւորին հատուցանել. զն չեղեն պատճառ վնասուց այլոց. բանդի յետոս դարձուցին զչար խրատս, և զչար յորդորմունս իւրեանց:

Համահաւանութն առ վնասս է՝ ներգործութի, որով որ համահաւանութի. նպաստութի, և օժանդակութի, օգնէ այնոցիկ, որք վնասեն այլոց: Որք սոյնպիսի կերպիւն լինն գործա-

կիցք առ վնասս այլոց, մեղան չեն, և պարտաւորին հատուցանել: Սեղանչեն. զի համահաւանին անիրաւութե, և ինին օժանդակիցք առ դործ մշտնաւորութե: Պարտաւորին հատուցանել, զի ինին դործադրիչ պատճառ մնասց:

Իրո՞ւատումս առ մնաս, է՛ ներգործութի, որով որ դովասանօք, շողորդութեք, նախատանօք պղերգութե, գրգռանօք, և այլովք սոյնպիսեօք զօրացուցանէ, և բաջակերէ զոր, այսինքն, ընդօստուցանէ, և դարձուցանէ զոր, առ ի մասնել այլոց: Սոյնպիսիքն մեղան չեն, և պարտաւորին հատուցանել: Սեղանչեն. բանզին անիրաւին: Պարտաւորին հատուցանել, զի ինին դործադրիչ և ազդե՞ւական պատճառ մնասց:

Նախահնամու՞մս առ վնասս, է՛ ներգործութի, որով որ ընդունի. պահէ պահպանէ, պաւարէ, և նախահնամէ զվնասարարս, զգողս, զյափշտակիչս և զաւագակս, տալով նց զտեղեալաստանս, և ապաւինն, թաղուցանելով զգողութիւնս նոցա, պահելով առ ինքեան զղէսս, և զգործիս նց. և այլովք սոյնպիսի եղանակօք օգնելով նոցա: Որք ասացեալ կերպիւն օգնեն աւագակաց, և վնասագործաց, մեղանչեն, և պարտաւորին հատուցանել: Սեղանչեն. զի ինին դործակիցք անիրաւաց:

Պարտաւորին հատուցանել. զի ինին պատճառ մնասց: Իսկ որք չեն դործակիցք գողութե, և ոչ պահպանեն զգողութեւնս նոցա. այլ միայն թողտան փախչիք զաւագակս. և զվնասարարս ոչ պարտաւորին հատուցանել: Բանզի չեն պատճառ վնասարարութե: Սակայն մեղան չեն ընդդէմ սիրոյ. եթէ ոչ ընթանիցեն զնոսա՝ յորժամ առնց ծանր վնասուց կարեն ընթանել զնոսա: Բանզի պատմութեան է՛ սիրոյ. զի արդելուցումք զծանր վնասս եղբարց, յորժամ կարենք առնել զայս առանց ծանր վնասուց մերոց:

Հաղորդակցումս, և մասնակցումս են ներգործութի, որով որ հաղորդակցի. և մասնակցի եւիք կերպիւն անիրաւագործութե. և վնասարարութե. զորքինակ, առնելով զբաժին զաւարէ. և զայնց. որք անիրաւաբար ստացեալք եղեն. կամ առնելով զպահպանութիւն. կամ մերձեցուցանելով զանդուխտս, կամ պատրաստելով զգործիս. կամ բերելով զղէսս. կամ զայլս սոյնպիսի իրս կամաւորապէս, և անձնի իսկանաբար առնելով. առանց բռնաբարութե: Որք առնեն զսոյնպիսի հաղորդակցութի, և մասնակցութի, մեղանչեն, և պարտաւորին հատուցանել: Սեղանչեն. զի ինին հաղորդակիցք, և մասնակիցք անիրաւագործութե, և վնասարարութե: Պարտաւորին

քին հատուցանել, զի լինին պատճառ փառաբարութե:

Համբաղումն, անընդդիմացումն, և անբացայայտումն են ներգործութիւնք, որովք որ, որ պարտաւորեցեալ է իյարդարութե պահել զինչս այլոց, ոչ աղարակէ ընդդէմ փառաբաց. և ոչ ընդդիմանայ նոյն, և ոչ բացայայտէ զնոյն, յորժամ կարէ: Աստի պետք, դուքսք, իշխանք և այլք սոյնպիսիք պարտաւորին վճարել զփասս. որք եղեն հազանդեցելոց նոյն, վն նոցին մեղադրելի անհոգութե, պղերգութե, և անկառաւարութե, ի դազանաց. իյաւազանաց, կամ ի զինո՛ւորաց: Քանզի դաշակեցեալք են հաւատարմաբար, և մոտերմաբար խնամել, և հոգալ զբարին հազանդեցելոց իւրոց: Ամանաթիւն խորհրդակիցք, խրատատուք, կանոնիկոսք, օրինականք. օրէնստուտցք, պարտաւորին վճարել զփասս, որք լինին հազանդեցելոց, եթէ լռիցեն, և ոչ խօսիցին զճշմարտութիւն, եթէ ոչ արդելուցուն զանհրա՛ւ օրէն, և զվատընէր սահմանադրութիւն, և զանօրէն ընտրութիւն, և զայլս սոյնպիսիս, յորժամ կարեն. քանզի իյարդարութե պարտաւորին արդելուլ զանհրա՛ւ սահմանադրութիւն, և զանհրա՛ւ օրէն: Սոյնպէս հոգաբարձք, նշտպանատարք, հազարապետք, և այլք սոյնպիսի անձնիք, որք ունին զհոգաբարձութիւն, զխնամարկու-

թիւն, և զխնամակալութիւն շուրջ զբարեօք այլոց, պարտաւորին վճարել զփասս, որք իծուլութե նոյն եղեն այնոցիկ, որոց բարեացն են մատակարարք. զո՛րքինակ, որքոց, այրեաց. փորձադուսից, եկեղեցեաց, և այլոց սոյնպիսեաց: Աստի սոյնպիսի անձնիք եթէ ծուլանայցեն, և ծուլանայցեն արդելուլ զփասս, որք կարեն լինիլ այնոցիկ, որոց վերայ ունին զհոգաբարձութիւն. մեղանշեն, և պարտաւորին վճարել զնոյն: Քանզի իյարդարութե պարտաւորին հոգալ զբարին սոյնպիսեաց: Սոյնպէս պահապանք լերանց, անտառաց, մոլերենեաց, այգեց, պարտիզաց, ջրմղոց, ձկանոցաց, և այլոց սոյնպիսեաց, պարտաւորին հատուցանել. եթէ ոչ արդելուցուն զփասս, կամ եթէ ոչ արտասանիցեն, և յայտնիցեն: Քանզի իյարդարութե պարտաւորին ունիլ զհոգաբարձութիւն շուրջ զասացելովք: Ասե իշխանք, և տեարք գանառաց, և բաղաբաց, եթէ դիտիցեն. թէ հրապարակական ճանապարհք լիք են աւազակօք, և ասպատակօք. որք նեղեն զճանապարհօքս, և յափշտակեն զապրանս նոյն, և զինչս նոյն կողոպտեն, և ոչ արդելուցուն զփասս, զորս առնեն աւազակք. մինչ կարեն, մեղանշեն, և պարտաւորին վճարել զփասս, զորս կրեցին վաճառականք, և ճանապարհորդք: Քանզի իյարդարութե պար-

տանորին ունիլ զհոգաբարձու-
 Թի շուրջ զբարեօք, և զօպրա-
 նօք վաճառականաց, և այլոց
 ճանապարհորդց: Յորոց յայտ-
 նապէս իմեւի, Թէ որք եղեն
 գործադրիչ, և ազդո՞ւական
 պատճառ մնասուցն այլոց, և
 որք բարոյականապէս ստոյգք
 են, Թէ հրամանք. և յորդոր-
 մունք իւրեանց եղեն գործա-
 դրապէս հասկնլծացք, և պատ-
 ճառակիցք. և որք եղին գոր-
 ծակիցք, ո՞չ միայն առ պարա-
 դայս, այլև առ գոյացուծիւն
 վատշո՞ւէր, և մնասարար գոր-
 ծոյ, պարտաւորին հատուցա-
 նել զբարձեալն, և վճարել զ-
 վնասս. վնասացեալ պատճա-
 ռաց: Բայց որք ո՞չ կարեն ար-
 գելուլ զմեծ, և զծանր վնասս,
 Թոյ տան լինիլ զփոքրագոյն, և
 զսո՞ւազ վնասս, զիմե լինիցին
 մեծքն, և ծանուցին, այլ ար-
 գելանիցին, ո՞չ պարտաւորին
 հատուցանել զբարձեալն, և
 վճարել զվնասս: Քանզի ո՞չ
 լինին պատճառ մնասուց. այլ
 շահից, եւ օգտից: Խոստովա-
 նահարք պարտաւորին ծանու-
 ցանել խոստովանորդւոց իւրե-
 անց, զի հատուցանիցեն զբար-
 ձեալն, և վճարիցեն զվնասս:
 Ուստի եթէ իծուլութէ, կամ
 իսոքիսութէ ո՞չ ազդիցեն նց
 դայս, և ո՞չ պարտաւորիցեն
 զնս հատուցանել զբարձեալն,
 և վճարել զվնասս, ծանրապէ
 մեղանշեն: Քանզի պարտա-
 ւորին ամել զնս իյուղիղ ճա-

նապարհ, և դնել զնս յայնմիկ
 ճանապարհի, որ տանի ի կեանս,
 և ո՞չ ի կորուստ: Ըրդ առանց
 հատուցանելոյ զբարձեալն, և
 վճարելոյ զվնասս ո՞չ կարենք
 մտանել ի կեանս: Դարձեալ ո՞չ
 կարեն խոստովանահարք, ար-
 ձակել զայնոսիկ, որք չեն ար-
 ժանիք արձակման: Ուստի եթէ
 արձակիցեն զնս. մեղանշեն:
 Ըրդ որք ո՞չ հատուցանեն զ-
 բարձեալն, և ո՞չ վճարեն զվնասս,
 զորս արարին, չեն արժանիք ար-
 ձակման: Ուստի խոստովանա-
 հարք, որք արձակեն զնս, մե-
 ղանշեն: Խոստովանահարք եթէ
 դրականապէս իջարութէ իւ-
 րեանց արգելուցուն զհատու-
 ցումն բարձելոյ, և զվճարումն
 վնասուց, պարտաւորին հատու-
 ցանել զբարձեալն, և վճարել
 զվնասս: Քանզի լինին ազ-
 դո՞ւական, և գործադրիչ պատ-
 ճառ վնասուց:

Յաղաքս կարգի, և չարիոյ
 հատուցման:

Մըդի որք մնասեն
 այլոց. կարեն զա-
 նաղանապէս առնել
 նց զվնասս. զի
 մնասարարք կարեն
 բազումք ի միասին վնասել ու-
 մեք. լինելով միմեանց գործա-
 կիցք, և օգնականք. կամ իւրա-
 բանցիւրք առանձնակի, ո՞չ լինե-
 լով միմեանց գործակիցք, և
 ատանջականք. կամ ոմանք ա-

ռաւել, և ոմանք նմաղ պատ-
ճառելով զվնասս. վն որոյ զա-
նազանայ պահանջն է՝ կարգ,
և չափ հատուցման: Բ. յսինքն,
ըստ կարգի, և ըստ չափոյ վնա-
սարարութե սահմանելի է՝ կարգ
և չափ հատուցման: Քանզի
զայս պահանջէ արդարութի:

Յորժամ բազումք ի միասին
վնասեն ումք, միմեանց օգնե-
լով, և զնպաստութի առնելով,
և լինելով միմեանց Թիկուսք,
և ի միմեանս ապանինելով.
յայնժամ իւրաքանչիւրն պար-
տաւորի հատուցանել զբոլոր
շարաքարձեան, և վճարել զմ
վնասս: Քանզի իւրաքանչիւրն
է՝ պատճառ բոլոր վնասարա-
րութե: Բ. որ որ լինի պտճառ
բոլոր վնասարարութե, պարտա-
ւորի վճարել զբոլոր վնասարա-
րութի: Ուստի եթէ մինն ի
նոցանէ արար զհատուցումն,
կարէ պահանջել ի յայրոց զբո-
լորն, այսինքն, կարէ պահան-
ջել զբոլորն ի գլխաւորէ. և
եթէ սա ոչ կամիցի, կարէ պա-
հանջել ի յայրոց, որպէս զի իւ-
րաքանչիւրն հատուցանիցէ, զոր
քան ընկարն: Քանզի և այլք
պարտաւորին հատուցանել:

Յորժամ բազումք վնասեցին
ումք, բայց ոչ համահունա-
նութե, և ի միասին, և ոչ լի-
նելով միմեանց օգնականք, և
օժանդակք, այլ իւրաքանչիւրն
առանձնակի, և ըստ ինքեանց,
և ոչ ապանինելով ի յայրս. և
ամենեւին պարտաւորաւոր նոյնոյ

վնասելով. յայնժամ իւրաքան-
չիւրն ոչ պարտաւորի հատու-
ցանել զբոլորն, և վճարել զմ
վնասս, այլ միայն պարտաւորի
հատուցանել, զոր ինքն եբարձ,
և վճարել զվնասս, զորս ինքն
արար: Քանզի որք ողնպէս
վնասեցին այլոց, ոչ եղին պտ-
ճառ վնասուցն. զորս այլք ա-
րարին: Ուստի ոչ պարտաւորին
վճարել զվնասս, զորս այլք ա-
րարին:

Յորժամ վնասարար արարու-
ղութի է՝ վատտակարար, և շա-
հարար, այսինքն, նովաւ որք
վնասեն այլոց, վատտակին, և
շահին անիրաւաբար զիր ինչ, և
իրն բարձեալ կամէ՝ առ միտմն
ի գործակցաց, կամ ի սմանե-
ծակեալ է՝, և մսխեալ. յայնժամ
սա նախապետաբար պարտա-
ւորի հատուցանել զիրն շարա-
քարձեալ, կամ զայլ ինչ, որ
իցէ նմա զուգահաւասար. քան-
զի մինչ սա պահէ առ ինքն զիրն
շարաքարձեալ. կամ անիրաւա-
բար մսխեալ է՝ զսա, նախ և
յառաջ սա պարտաւորի զսա հա-
տուցանել: Եւ եթէ սա, որ
պահէ առ ինքն զիրն շարաքար-
ձեալ, կամ մսխեալ է՝ զսա, ոչ
առնիցէ զհատուցումն, յայնժամ
այլք պարտաւորին հատուցա-
նել: Քանզի լեալք են գործա-
կիցք վնասուց: Ուստի պար-
տաւորին վճարել զվնասս, մինչ
ոչ վճարէ նա՝, որ ունի առ ինքն
զիրն շարաքարձեալ, կամ վնա-
սեալ է՝ զսա, և մսխեալ:

Յորժամ փաստարար արարողութի չէ փատտակարար, և շահարար, այսինքն, նովա՛ն ո՛չ ստանի իր ինչ. այլ կորնչի, եղծի, և ա՛ւերի. զոր քօրինակ. յորժամ որ սպանանէ զոր, կամ յապա՛ւէ, և հատանէ անիրա՛ւ քաբար զանդամս ուրուք. կամ անարդէ զոր. կամ բառնայ դհաւբա՛ւ, և զանուն ուրուք, կամ ա՛ւերի զբաղաբս, և այրի զտունս, կամ առնէ զայլ ինչ տոյնակսի. յայնժամ նախապէտաբար, այսինքն, նախ և յառաջ նա՛ պարտաւորի հատուցանել զփաստս, որ հրամայեաց, կամ որ եղև նախապէտական, և նախնական պատճառ. փաստաց, կամ եղև նախնական կատարիչ հրամանաց, զոր քօրինակ, ի պատերազմի իշխանք, և դուրսք: Քանզի, որպէս ասացեալ է՛, որք լինին պատճառ փաստաց, պարտաւորին փճարել զփաստս: Արեմս որք լինին նախապէտական, և նախնական պատճառ. փաստաց. նախապէտաբար, և նախնաբար պարտաւորին հատուցանել զփաստս: Իսկ եթէ նախնական, և նախապէտական պատճառք ո՛չ կամացին, կամ ո՛չ կարիցեն առնել զհատուցումս. յայնժամ պարտաւորին առնել զհատուցումս երկրորդական պատճառք, եթէ կարիցեն: Քանզի են պատճառք փաստաց:

Յորժամ նա՛, որ կրեաց զփաստս, ներէ այնոցիկ, որք փա-

սեցին, և ո՛չ կամի պահանջել ի նոցանէ փաստուցումս, այլ շնորհէ զնա՛ նոցա. յայնժամ որք փասեցինս, ո՛չ պարտաւորին հատուցանել: Քանզի ի շնորհիլ հատուցման, բառնի և պարտաւորութի առ հատուցումս: Քայց գիտելի է՛. զի յորժամ շնորհումս լինի գլխաւոր փաստարարի, յայնժամ ենթականի լինիլ շնորհումս և այլոց փաստարաց, որք չեն գլխաւորք: Աւտի յորժմ ազատին ի պարտաւորութե հատուցման գլխաւոր փաստարարն, յայնժամ ազատին ևս ի պարտաւորութե հատուցման և այլք փաստարարք, որք չեն գլխաւորք: Քանզի ի ներքոյ գլխաւորացն, և այլքն պարունակին, որք չեն գլխաւորք: Աւտի ի բառնիլ պարտաւորութե գլխաւորաց, բառնի և պարտաւորութի ո՛չ գլխաւորաց: Քայց ո՛չ հակադարձաբար: Իսինքն, ի բառնիլ պարտաւորութե ո՛չ գլխաւորց, ո՛չ բառնի պարտաւորութի գլխաւորաց: Քանզի գլխաւորք ո՛չ պարունակին ի ներքոյ ստորագունից, և վարդապունից: Աւտի եթէ նա՛, որ կրեաց զփաստս շնորհիցէ զհատուցումս ո՛չ գլխաւորաց, և ստորագունից, յայնժամ Թեպէտ ստորագոյնք ազատիցին ի պարտաւորութե հատուցման, սակայն վսեմագոյնք, և գլխաւորք տակաւին մասն ի ներքոյ պարտաւորութե հատուցման: Աւտի տակա-

Յաղագս պատուիրանաց Լ. Ե, և եկեղեցւոյ : 139
 Էին պարտաւորին հատուցանել :

Յաղագս այնց , որք արդելուն զոք ի ստացմանէ իրիք բարւոյ :

Ստանօք խնդրի ,
 աւրեօք այնորիկ ,
 որք արդելուն զոք
 ի ստացմանէ իրիք
 բարւոյ , պարտա-

ւորեցին հատուցանել զայն , յո-
 լոյ ստացմանէ զրկեցին զնա , և
 վճարել զգնասա , որք եղին :

Գիտելի է , զի որ արդելա-
 նի ի ստացմանէ իրիք բարւոյ ,
 զանազանապէս կարէ արդելա-
 նի . կամ այսպէս , զի ունիցի
 զիրաւուն ինչ առ բարին , կամ
 ի բնութի . կամ ի յօրինաց , կամ
 ի յայրմէ օրինաւոր ճանապարհէ .
 և կամ այսպէս , Թէ ոչ ունի զի-
 րաւուն ինչ : Դարձեալ կարէ
 լինիլ , զի որ արդելու զոք ի
 ստացմանէ իրիք բարւոյ , առնի-
 ցէ զայս բռնութի , դաւաճա-
 նութի , խարդախութի , զր-
 պառտութի , խաբէութի , պա-
 տրանօք , ստիւք , և այլովք սոյն
 պիտեօք . կարէ ևս լինիլ , զի
 արդելուցու զնա առանց ասա-
 ցեալ ներգործութեց : Ա երանք
 կատելիք են ասացելաքս , զի ըստ
 որպիսութե սոցա լինի դատա-
 տան :

Որք արդելուն զոք ի ստաց-
 մանէ այնր իրի , որ պատկանի
 նա ի յարդարութի , պարտա-
 ւորին հատուցանել : Քանզի

մեղանչեն ընդդէմ արդարութե :
 Ըրտ որք մեղանչեն ընդդէմ ար-
 դարութե , պարտաւորին հա-
 տուցանել :

Որք զրկեն զոք ի ստացմանէ
 այնր իրի , որ ոչ պատկանի նա
 ի յարդարութե , այլ ձրի շտրհի
 և պարգևի , ոչ պարտաւորին
 հատուցանել : Քանզի ոչ մե-
 ղանչեն ընդդէմ արդարութե :
 Օ ի առ այն իր , նա որ ի ստաց-
 մանէ նր զրկի , ոչ ունի զիրա-
 ւուն ի յարդարութե : Սակայն
 որք արդելուն զոք ի ստացմանէ
 սոյնպիսւոյ իրի , առանց բռնու-
 Թե , խարդախութե , զրպար-
 տանաց , և այլոյ սոյնպիսեաց
 ամելով զպարգևատուն առ այս ,
 զիմի տայցէ նա զպարգևս , այլ
 կամ ոչ ումեք տայցէ , կամ այ-
 լումս ուճաղ արժանաւորի , բաղ-
 միցս մահացօրէն մեղանչեն . զի
 առնեն ընդդէմ սիրոյ , որ հրա-
 մայէ ոչ վշտացուցանել զոք :
 Սոյնպիսիքն ծանրագոյն , և հա-
 նապաղ մահացօրէն մեղանչեն ,
 եթէ առնիցեն զայս զի մեծի
 ատելութե . կիմ զի այլոյ չար վաղ-
 ճանի : Օ ի ուղղակի ընդդէմ
 սիրոյ մեղանչեն , որ ամենեւին
 արդելու ատել զեղբայր :

Որք արդելուն զոք ի ստաց-
 մանէ իրիք պարգևի , բռնութի ,
 խարդախութի , զրպարտանօք
 ամելով զպարգևատուն առ այս
 զիմի տայցէ նա , կամ բռնու-
 Թի , խարդախութի , զրպարտա-
 նօք , ստիւք , կամ այլովք սոյն
 պիտեօք արդելով զնա ի խնդրե-

րոյ, կամ իստացմանէ խնդրէ
ցեալ իրի, ոչ միայն մեղանշէն,
այլև պարտաւորին հատուցա-
նել զվասա, ըստ խոհեմութե,
և ըստ դատաւաստանաց իմաստ-
նոց: Քանզի առնեն զանիրա-
ւութի, և մեղանշէն ըստ դէմ
իրանանց եղբոր: Քանզի ոմ
որ ունի զիրաւուն խնդրելոյ, և
ունի զիրաւուն, զիսի անիրա-
ւաբար արդեւանիցի: Սակայն
եթէ անարժան իցէ, ոչ պար-
տաւորին հատուցանել զայլ ինչ,
եթէ ոչ զխաբաւ, եթէ բար-
ձին զսա:

Յաղագս անձանց. որոց պարտի
լինիլ հատուցումն:

Որժամ կամիմք առնել
զհատուցումն, պար-
տիմք հայիլ ի բնութի
արդարութե, ի յայտ-
սիկ, որք կրեն վճատա,
և ի յօրէնս, որք ընծեւեն, և
խօսին զամանէ: Եւ յիսինքն, պար-
տիմք վերանկատել, թէ զի՞նչ
հրաւայիցէ բնութի արդարու-
թե, թէ ո՞րք իցեն այնքիկ, որք
կրեն զվասա, և թէ զինչ խօ-
սիցին հատարակաբար օրէնք
զհատուցմանէ: Քանզի ըստ
բնութե արդարութե, և ըստ
օրինաց, որք հատարակաբար
ճառեն զհատուցմանէ, պարտի
լինիլ հատուցումն, և պարտի
լինիլ այնքիկ, որք կրեն զվասա:

Յորժամ բարիքն, որք պար-
տին հատուցմանիլ, և պարտին,

որք պարտին վճարիլ, են ոմա-
տոյրք, այսինքն, անդիտանալ,
թէ ոմ պարտիցիմք հատու-
ցանել զնս, կամ ոչ կարեմք
գտանել զայնտիկ, որոց պար-
տիմք հատուցանել, կամ ոչ
կարեմք հատուցանել այնոցիկ,
որոց հատուցանելիք են. յայն-
ժամ եթէ ունիցիմք առ մեզ
զբարինս զայնտիկ առանց մե-
ղաց, այնա զի դատք զնս, կամ
ի վաճառականաց ի ձեռն մոլոր-
ութե առաք, և զտեարս նոցա
ոչ գիտեմք, և ոչ ճանաչեմք, և
ոչ գիտեմք, թէ վաճառականն
այնքիկ ոմ դնացին, պարտա-
ւորիմք հաւատարմաբար, և
մտերմաբար խնդրել զտեարս-
նց: Օ ի դոր կամիմք, զի այլք
առնիցեն մեզ, զնոյն և մեք ար-
տիմք առնել այլոց: Եւ որ կա-
միմք, զի այլք, յորժամ գտանեն
զբարինս մեր, կամ մոլորութե
առնուն ի մէջ. խնդրիցեն զմեզ
մտերմաբար, և հաւատարմապ,
և եթէ գտանիցեն, հատուցա-
նիցեն մեզ: Արեմն և մեք յոր-
ժամ գտանեմք զբարինս այլոց.
կամ մոլորութե առնումք ինո-
ցանէ, պարտիմք խնդրել զնս.
մտերմաբար, և հաւատարմապ,
և եթէ գտանիցեմք զնս, հա-
տուցանել նց զբարինս իւրեանց:
Իսկ եթէ ոչ գտանիցեմք զնս,
և ոչ մնայցէ յոյս գտանելոյ զնս,
յայնժամ եթէ կամիմք մտանել
ի ճանապարհ, որէ՞ աներկբա-
յապէս ստոյգ, և ուղիղ, պար-
տիմք բաշխել զնս աղքատաց,
կա-

կարօտելոց, հիւանդ-անոցաց, և եկեղեցեաց: Բայց եթէ որ իսկն չբաւոր, և տնանկ իցէ, կարէ նորօք լցուցանել զկարօտութի իւր: Օ՛հ որպէս կարէ նորօք լցուցանել զկարօտութիւն այրոց, պապէս, և զկարօտութի իւր, և իւրայնոց: Բորեթէ ստացեալ իցեմք զնս մեղօք, այնու զի գողացեալ եմք զնս. կամ սովոսիւք, և այլով անիրաւ ճանապարհաւ տիրաւորեալք եմք զնոսս, յայնժամ եթէ ոչ գտանկցեմք զտեսարանց, և ոչ կարիցեմք հատուցանել այնոցիկ, որոց հատուցանելիք են, ամենմէն պարսաւանդիմք բաշխել զնս, և տալ աղքատաց. կարօտելոց. հիւանդ-անոցաց, եկեղեցեաց. տնանկաց, տառապելոց, Թշուառացելոց, դերելոց, և այլոց սոյնպիսեաց: Քանզի յայնժամ պարտի լինիլ հատուցումն լաւագոյն եղանակաւ. որով կարէ լինիլ: Բորայնժամ լաւագոյն եղանակն այս է՝ զի բաշխիցին, և ջանքիցին եկեղեցեաց, և կարօտելոց, զի գոնէ օգնիցեն հոգւոց տէրոց իւրեանց բարիքն այնոքիկ, որք ոչ կարեն օգնել մարմնոց նոց:

Որք արարին զբաղում մանր, և փոքրիկ գողութիւն, և այսու մասեցին բաղում բազալակցաց իւրոց, պարտաւորին հատուցանել նոյնոց բազալակցաց: Քանզի պարտին հատուցանել այնոցիկ, որոց մասեցին: Բորբազալակցաց իւրոց մասեցին:

Ուրեմն սոցա՝ պարտաւորին հատուցանել: Սոյնպիսի գողք, եթէ այլով ճանապարհաւ ոչ կարիցեն հատուցանել բազալակցաց իւրոց, կարասցեն վճարել արու ճանապարհաւ. այսինքն, սակաւագոյն զնով բանձէ յառաջ, վաճառելով, կամ զջալին մեծացուցանելով, մինչև հասանկիցի, և ժառանկիցի առ զուգահաւասարութիւն:

Յորժամ բարիքն, զորս պարտիմք հատուցանել, ստոյգք են, այսինքն, ճանաչին այնոքիկ, յորոց բարձաք, և կարեն հատուցանիլ, հատուցանելիք են արդար ժառանգել, և ստացել, և որում եղև մասս: Քանզի սոյնպիսի հատուցանել այնոցիկ, յորոց բարձաք, և որոց մասեցաք: Եթէ անձն այն, յորմէ բարձաք զբարին, և որում մասեցաք, իցէ անքնդ-միջական տէր, հանապաղ նմա են հատուցանելիք: Քանզի նա միայն ճանաչի տէր: Իսկ եթէ չիցէ անքնդ-միջական տէր, սակայն իցէ արդար ստացիչ, տախաւին հասարակաբար նմա են հատուցանելիք: Քանզի եթէ նմա ոչ հատուցանիցին, մինչէ՝ արդար ստացիչ. և տէր, Թէպէտ ոչ անքնդ-միջական, լինի նմա անիրաւութի. զի զլին ի յիրաւանց իւրոց: Ուստի որ առնէ ումեք զսոյնպիսի անիրաւութի, պարտաւորի հատուցանել նմա զդարեալ շահն. և վճարել զմասս: Սակայն յորժամ բարիքն

շարաբարձեալք կարեն հատուցանել անընդ-միջական տեարց առանց վատուց, և վատահամ բաւութե այնոցիկ, որք չեն անընդ-միջական տեարք, և յորժամ խոհեմաբար երևի, և հաշիւի, Թէ նք, որք չեն անընդ-միջական տեարք, Եթէ հատուցանիցին նց բարիքն շարաբարձեալք, մտկելոց են զնս, և բռնալոց հանդ-եղծ անիրաւութե անընդ-միջական տեարց, այսինքն առնելով զանիրաւութի անընդ-միջական տեարց, յայնժամ հատուցանելիք են անընդ-միջական տեարց: Քանզի յայնժամ ոչ լինն անիրաւութի այնոցիկ, որք չեն անընդ-միջական տեարք: Բայց եթէ ոչ հատուցանելն անընդ-միջական տեարց, այլ այնոցիկ, որք չեն անընդ-միջական տեարք, լինէր անիրաւութի, և վատ անընդ-միջական տեարց: Ուստի բարիքն եկեղեցւոյ առաւել հատուցանելիք են հաւատարմի երեցիոկոսանաց, բանԹէ վատնից առաջնորդաց: Վրմանայ խօսելի է՝ զայլոց սոյն ախտի պատահմանց:

Որք զբարին շարաբարձեալք բաշխեցին աղքատաց, առանց խնդրելոյ զտեարս նոցին, ոչ վճարեցին նց բաւականապէս, յետոյ յայտնելոց: Քանզի աւարին զանխոհեմ բաշխումն: Վսդի խոհեմ բաշխումն է՝ այս, զինասն զդատաբար, և հաւատարմաբար խնդրիցեն զտեարս նոցին, և ապա՝ յորժամ ոչ դատա-

նիցեն, բաշխեցին աղքատաց, և կարօտելոց:

Յորժմ ճանաչի տէր բարեաց, բայց ոչ կարեն բարիքն յղի առնա առանց ծախից, յայնժամ եթէ բարիքն բարձեալք են անիրաւաբար, որ պարտի հատուցանել զնս, պարտաւորի առնել զծախ ինչ իյատուկ բարեաց եւրոց, զորքան պահանջէ խոհեմ դատաւորն: Քանզի որ արար զանիրաւութի, արժանի է՝ զի կրիցէ զվստ ինչ: Իսկ եթէ չիցեն անիրաւաբար բարձեալք, այլ գտեցեալք, կամ մորլորք, և անգիտութե առեցեալք, որ պարտաւորի հատուցանել, ոչ պարտաւորի առնել զծախս իյատուկ ընչից եւրոց: Քանզի որ ոչ արար զանիրաւութի, չէ արժանն, զի կրիցէ զվստս: Յորժամ ոչ կարեն եւէր կերպիւ յղի բարիքն, որք պարտին հատուցանել, է՝ սպասելի զծախս նակ ինչ. որ պահանջն ի խոհեմն է. և եթէ տակաւին չմայցէ յոյս յղելոյ, և ուղարկելոյ, բարիքն սոյնպիսիք համաթոճենցին ընդ բարիս անստոյգս: Քանզի ամենեւին ոչ կարեն հատուցանել տեարց եւրեանց:

Որք առին զօտարական ինչ յաւելքէ բարի խղճմտանօք սոցչէ, և ժառանգէ, այսինքն, խոհեմաբար համարողէ, Թէ իրն այն եւրն իցէ, սակայն չէ, եթէ առին ինմանէ զիրս զայս արդար դաշնակցութե, զորժորինակ, ի գրաւ, ի պահեստ, և

այլ, հատուցանելի նմա : Քան զի այլազգաբար լինի գայթաղ զուծի, և խռովութի, և վատահամբաւութի : Իսկ եթէ խոհեմաբար ենթադրատիցի, Թէ ոչ խռովութի, ոչ գայթաղութի, ոչ վատահամբաւութի եղբոր լինի, և ոչ այլ ինչ սոխալիս . արդե՞ր . և ծանուցանելի է՝ Տն իրն . զի այս պահանջի ի սիրոյ, զի ունիցիսք զխոհեմ, և զհամատրիմ հոգ շուրջ զբարեօք եղբոր : Իսկ եթէ այլամ առեցեալ է՝ իրն այն, հատուցանելի է՝ ճշմարտի Տն նմ, եթէ ճանաչի, և կարէ այս լինիլ առանց մեծի, և ծանուցանելութի : Քանզի պարտիսք ունիլ զհոգ շուրջ զբարեօք եղբոր :

Արդ ի գողից, կամ ի յայտոց վաճառողաց գնեցին զգողունի ինչ, Թէ բարի, և Թէ չար խղճ մտանօք, պարտաւորին հատուցանել Տն, և ոչ գողից : Քան զի իրն, որ անիրաւաբար շարաբարձեալ է՝, Տն է՝ հատուցանելի : Սակայն կարեն պահանջել ի գողից, և յորոց գնեցին զիրն այն, զդենարս իւրեանց, զորս ետուն : Իւր Թեպէտ ոչ կարի զեն առնուլ զդենարս իւրեանց ի գողից, սակայն տակաւնին պարտաւորին հատուցանել զիրն Տն իւրում . զի ուսանիցին այլ ոչ գնել զգողունի ինչ : Իսկ եթէ որ առնուցու զգողունի իրն ի ձեռաց գողից, տալով նոց զդենարս ուսան, այնու դիտաւորութի, զի տայցէ զնա Տն իւ-

րում, յորժամ հատուցանէ զնա Տն իւրում, կարէ խնդրել ի նմանէ զդենարս, զորս ետ գողից, և Տն իրն պարտաւորի տալ նմա զսակաւ դենարս, զորս ետ նա գողից : Քանզի որ արար զչահ, և զօրուտ այլում, ոչ պարտի կրել զնա :

Դանձք . և այլ սոխալիսի գտեցեալք, որք չունին զոր Տն, այլ են ի բաց Թողեցեալք, ըստ բնական օրինի . և ըստ օրինի ազգաց, լինին այսոցիկ . որք նախ տիրապետեն զնա : Սակայն եթէ բարի սովորութիւն, և բարի օրէնք աղապէս սահմանեալ իցեն, պահելիք են : Օհ չէ առնելի ընդդէմ բարի սովորութեց, և բարի օրինաց :

Արդ ստացեալք են զիր ինչ որսովք, որք արդարամբ արդեցեալք են, պարտին առնել զհտուցումն, և վճարել զնա : Պարտին առնել զհատուցումն . զի բարձին զայն, որ չէ ինքեանց : Պարտին վճարել զնա, որք անիրաւաբար եղեն այլոց . զի արարին այլոց զանիրաւութի : Սակայն ի հատուցանելն պարտին հայիլ ի յիրաւունս բնութի, ի բարի սովորութիւն, և ի յարդար օրէնս, որք արդեցեալք են զորս : Քանզի ըստ որում հրամայեն իրաւունք բնութի, բարի սովորութիւն, և արդար օրէնք, առնելի է՝ հատուցումն : Աւտի անիրաւ որսորդն պաշտաւորի վճարել զնա, զորս արար արսիտեաց, պտղոց, և այլոց սոխալի

Յաղագս պատմութեանաց ԼԴ, և եկեղեցւոյ :
պիսեաց : Օ ի իրանուսք բնութեան ինքնին է՝ զտեսական փաստարար-
ութե պահանջն զայս :

Յաղագս իրաց , որք պարտին
հատուցանիլ յայնց , որք ա-
րարին զնութեան անիրա-
ւութի , և որք ստացեալ են
զինչս այլոց բարի խղճմանօք
և ունին զնս առ ինքեանս :

Ռք արարին այլոց զնութեան փաստ , և ունին
առ ինքեանս զինչս , և
զբարիս այլոց բարի
խղճմանօք , յորժամ ճանաչեն
զմոլորութի իւրեանց , պարտա-
ւորին հատուցանել զայն . որ
վերամայ իջնչից , և ի բարեացն
այնոցիկ , հանդերձ պաղովք իւ-
րովք , որք վերամասն . և զայն
պարտին հատուցանել , որով
առանել հարստացեալք են :
Քանզի յորժամ ճանաչեն զմո-
լորութի իւրեանց , եթէ ոչ կա-
միցին առնել զհատուցումն ա-
սացեալ եղանական , սկսանին
լինիլ տեսական փաստարարք :
Քանզի որ ճանաչէ զմոլորութի
իւր , և ոչ կամի ձգել զնս յին-
քենէ , տեսականապէս մոլորի :
Ուստի որք սկսանին ճանաչել ,
թէ փաստեն այլոց , կամ ունին
առ ինքեանս զինչս այլոց , եթէ
ոչ կամիցին առնել զհատու-
ցումն , որպէս ասացեալ է , սկսա-
նին մերանշել , և լինիլ տեսական
փաստարարք : Այլ որոյ յորժամ
լինին սոյնպիսիք . յայնժամ այն-
պէս խօսելի է՝ զնոցանէ , որպէս

րաց :

Որք ի ձեռն օտարական իրաց ,
բարի խղճմանօք ստացելոց ,
իւրք ի ձեռն դործեաց , հնարիւք ,
և հնարագիտութե իւրեանց ,
ստացեալ , և շահեալ են զիւ-
րնց , որ ոչ յառաջ դայ բնակա-
նաբար ի յօտարական իրաց . այլ
ի հնարից նց . յորժամ հատու-
ցանեն զօտարական իրա , յայն-
ժամ ոչ պարտաւորին հատու-
ցանել ընդ նս և զիրա շահեցե-
ալս : Քանզի շահեալք են զնս
հնարիւք իւրեանց : Ուստի չեն
պտուղք այլական իրաց , այլ
հնարից նց :

Համայնք շահք , որք չեն պո-
տուղք աշխատանաց , և հնարից ,
այլ են պտուղք այլական իրաց ,
որք բարի խղճմանօք վայելին ,
և ժառանգին , սիրտին հատու-
ցանիլ , յորժամ հատուցանին
օտարական իրք , բանդին են պտուղք
օտարական իրաց : Պտուղք օ-
տարական իրաց երբեմն են միայն
բնականք . զոր օրփնակ , ծնուն-
դք , և սերունդք անասնոց :
Երբեմն խնայանիս նաեւ են հա-
րականք : Ո՛րդան , պտուղք ան-
դատանաց : Որք ի հատուցա-
նելն զօտարական իրա բարի խղճ-
մանօք վայելեցեալս , հատու-
ցանեն ևս զպտուղս նց , կարեն
խնդրել զծախս , և զգինս աշ-
խատանաց իւրեանց : Քանզի
ոչ պարտին կրել զփաստ :

Յորժամ օրէնք սեպհականեն
զօտարական բարիս բարի խղճ-
ման

մտանօք ժառանգեցեալս , և վայելեցեալս , յայնժամ որք ժառանգեն զայլական բարիս բարի խղճմտանօք , ոչ պարտաւորին հատուցանել զնս , և ոչ զպտուղսն : Օ ի յայնժամ սեպհականս , և յատկանանս ի ձեռն օրինաց : Որ այնու լինի , զի բարձրին առիթք խռովութեց , երկպառակութեց , տարածայսութեց , կռուոյ , և այլոց սոյն պիտեաց : Երդ առ սեպհականսն պիտոյանան առք , սրբապահանքին ի յօրինաց :

Յաղագս իրաց , որք պարտին հատուցանել ի յայնց , որք աբարեալք են զտեսական անխաւութի , և ունին առ ինքեանս զիրս օտարականս չար խղճմտանօք :

Բբ արարին զտեսական անխաւութի , յորժամ կամին առնել զհատուցումն , պարտին հայել ի յիրաւունս , զորս ունին տրա , որոց արարին զտեսական անխաւութի , և ի փաստ , զորս արարին : Քանզի ըստ իրաւանց , զորս ունին նք , և ըստ փաստուց , որք եղեն նց , պարտի լինիլ հատուցումն :

Յորժամ նք , որք կրեցին զփաստ , ունին զիրաւունս ի յիրս , այսինքն , բարիքն այսոքիկ , յորոց զրկեցան , ոչ միայն պատկանէին առ նս ի յարդարութի . այլ և իսկ ունէին զնս ընդ իշխանութի ,

և ընդ ժառանգութի իւրեանց , և իսկ վայելէին , և ժառանգէին զնս , և հասեալքէին ի վայելումն , և ի ժառանգութի նոցին . յայնժամ որք բարձին զսոյնպիսի բարիս , պարտաւորին հատուցանել զբողմանդալն , այսինքն , զայսքան , զորքան բարձին : Քանզի զայս պահանջէ աղդարութի : Իսկ եթէ աւելցին զիրաւունս միայն առ իրս , այսինքն , բարիքն , յորոց զրկեցան , պատկանեալք իցեն առ նս ի յարդարութի : Բայց չիցեն տականին կացուցեալք ընդ իշխանութի , և ընդ ժառանգութի նց , այլ իցեն միայն ի յուսում , յայնժամ ըստ բանակութի , և որքանութի իրաւանց առնելի է հատուցումն : Իւ վերանկատելի է որպիսութի յուսոյ , և սարազայից , ընդ որովք յուսային նք զբարիս զայնոսիկ . յորոց զրկեցան : Քանզի զայս պահանջէ խոհեմութի . և խոհեմ դատաստան : Քանզի ոչ լինի նոյն դատաստան զայնմանէ , որ է ընդ իշխանութի , և զայնմանէ , որ է ըն յուսում : Օ ի որ է ըն յուսում միայն , կարէ բազում կերպիւք արդելանիլ : Կմանապէս ոչ լինի նոյն դատաստան զայնմանէ , զորմէ է սաստկագոյն յոյս , և զայնմանէ . զորմէ է Թուլագոյն յոյս , որպիսիս յայտէ :

Որք ընդդէմ արդար արդելման ի հրապարակական տեղեղ առնեն զծանր փաստ հատարակութի . Եւրպան , հատանեն ,

և կոտորին, և անյարմարացուցանեն զծառս, և զիւայտս, որք են յարմարք առ շէնս, և զայս սոյնպիսի իրս առնեն. պարտաւորին հատուցանել: Քանզի ընդդէմ արդար արգելման առնել զծանր փասս հասարակութե, է՝ անիրաւութի, և մեղք ընդդէմ արդարութե: Ըրդ որք առնեն զանիրաւութի, և մեղանշեն ընդդէմ արդարութե, պարտաւորին հատուցանել:

Որք արած են զոչխարս իւրեանց ի տեղիս, որք են ուրուք մասնաւորի, այնպէս թէ ծանրապէս փասեն նաւ, կամ առնեն զծանր փասս այդեաց, բարատանաց, ագարակաց, արտորէից, և պարտիզաց մասնաւոր մարդկանց, ծանրապէս մեղանշեն, և պարտաւորին հատուցանել զբարձեալն, և վճարել վիսաւս, որք եղեն: Օ ի գործեն զանիրաւութի:

Որք առնեն զխարդախութի, և զծանր փասս ընդդէմ արդար մարտից, և հարկից, ծանրապէս մեղանշեն, և պարտաւորին հատուցանել: Քանզի ի յարդարութե պարտաւորեմք սուղ իշխանաց զմարտս, որպէս և իշխանք ի յարդարութե պարտաւորին նախափնտմել զմեզ, և պահպանել: Ուստի առ Քաւ Երեւայք, առք զկայսերն, կայսեր, և զԼճն, ԼԴ: Եւ Պոլսոս առ: Ըրդ հատուցեք ամենեցուն զպարտս, որում զհարկ, զհարկն, որում զմարտ,

զմարտ, որում զերկեւդ. զերկեւդն, որում զպատիւ, զպատիւն, և մի ումեք պարտապան դռանիցիք:

Ընիրաւ փասարարք, և որք փասեն աղոց չար խղճնումսօք, և անիրաւաբար ստանան զինչ օտարականս, ոչ միայն պարտաւորին հատուցանել զիրն, զոր բարձին, և զպատիւս, զորս ընկարան ի բարձեալ իրե, բաց ի ծախից, զորս ի յիւրոց արարին այլ և պարտաւորին հատուցանել զդարձարեալ չախս, և վճարել զհետեւեալ վիսաւս: Պարտաւորին հատուցանել զիրն, զոր բարձին. զի պարտի իրնդունալ առ տերն իւր: Պարտաւորին հատուցանել զպատիւս, զորս ընկարան ի բարձեալ իրե. զի որոյ է՝ իր ինչ, նոյնք են և պարտաւոր այն իրն: Պարտաւորին հատուցանել զդարձարեալ չախս, զի անիրաւաբար արգելին զնս: Պարտաւորին վճարել զհետեւեալ վիսաւս. զի անիրաւաբար պատճառեցին զծոսաւ: Ուստի եթէ օտարական իր, զոր անիրաւաբար պահէ որ առ ինքն, կամ զին նք աճիցի, Տն իւրում աճի. զի ասացեալ պատճառի. Աստի աճմալք իւրով հատուցանելի է Տն իւրում:

Որք կեղծաւորութեամբ, և ստութե, զգենով ստաբար, և պատրանօք զկեղաբարանս աղբաւք, ոչ գորով աղբաւք, հաւաքեն զբազում ինչս, մեղանշեն և պարտաւորին հատուցանել:

Քան

Քանզի սեպհանսնէ ոչ կարեն
դհանաբեցեալ ինչս: Քանզի
որք տան նց դբազում ինչս, տան
ընդ աշտու ԹեուԹէ, եթէ աղ-
բատք եղեն: Սինչ ուրեմն չեն
աղբատք, տուիչք բարեաց, չու-
նին զդիտաւորութի չնուհելոյ,
և պարգևելոյ նց դբարես իւրե-
անց: Վարձեալ զի կեղծութԹէ.
և պատումսօք դանձել, և ժողո-
վել դբազում ինչս յոյժ վնասա-
կարէ, և է՝ անհրաճ ինչ: Ուս-
տի որք սոյնախիսի ճանապարհաւ
ժողովեալք են դբազում ինչս.
պարտաւորին հասուցանել այ-
նոցիկ, զորս պատրեցին, եթէ
կարիցեն, և եթէ զայս ոչ կա-
րիցեն առնել, պարտաւորին
բաշխել ճշմարիտ, և ճշգրիտ աղ-
բատաց:

Որք զիրս այլոց, զորս ան-
րաւաբար պահեցին առ ինքե-
անս, կորուսին. և ինքեանք ե-
ղեն պատճառ կորստեան. կամ
ծախեցին, և մսխեցին զնո. կամ
այլոց պարգևեցին, կամ եղծե-
ցին. ապահանեցին, և աւերե-
ցին զնո. պարտաւորին վճարել
զնո, Թէպէտ եթէ մնացեալ էին
առ տեարս իւրեանց, ստուգա-
պէս, և աներկբայապէս կորնչե-
լոց էին: Քանզի որ արար զ-
վնասս այլոց, ոչ պարտի հայիլ
առ այս, Թէ զինչ կարելի լինի
այնոցիկ, որոց վնասեաց. եթէ
չէր վնասեալ նց. այլ պարտի
հայիլ առ այս, զի վճարեցէ
զվնասս, զորս արար:

Յաղագս այնց, որք պարտին
հասուցանիլ զի անհրաճուէ,
որ լեալէ՝ մարմնոյ, այսինքն,
զի հատման անդամոց, և զի
մարդասպանութԹէ:

Մի անհրաճաբար սպա-
նին, կամ վիրաւորեցին
զոք սուսերաւ, կամ հա-
տին զանդամ ինչ ուրուք
պարտաւորին վճարել
զնո՞ վնասս, որք ուղղապէս ի
սոյնախիսի գործոյ պատճառեցան:
Քանզի որ ուղղապէս ի ձեռն
գործոյ իւրոյ պատճառէ զվնաս
պարտի զնո՞ վճարել:

Որք այսու դիտաւորութԹէ
արբենան, զի վիրաւորեցին,
կամ սպանանիցեն զոք, եթէ ի
յարբեցութԹէ իւրեանց վիրաւո-
րեցին, կամ սպանանիցեն զոք,
պարտաւորին առնել դհատու-
ցումն զի մարդասպանութԹէ:
Քանզի սոյնախիսիքս գործեն
զկատարեալ մարդասպանութի,
զի դիտեն զնո: Ըրդ մարդաս-
պանս պարտաւորի առնել դհա-
տուցումն զի մարդասպանութԹէ
իւրոյ, և վճարել զնո՞ վնասս,
որք ուղղապէս ի մարդասպա-
նութԹէ իւրեկ պատճառին:

Որք նախատեսանեն. Թէ ի
յարբեցութԹէ իւրեանց կարէ լի-
նիլ սպանումն, և ոչ զդաստա-
բար զդուշմանս. եթէ ի յար-
բեցութԹէ իւրեանց սպանանի-
ցեն զոք, պարտաւորին առնել
դհատուցումն: Օ ի մեղադրե-

քի՛ն՝ սպանուան , զոր առնեն : Ըրդ որ մեղադրելաբար սպանանէ զոր , պարտաւորի առնել զհատուցումն : Իսկ եթէ որ անկարծօրէն , և անմեղադրելաբար արբենայցէ . և ճշ իւր կերպիւ դիտեալ իցէ , կամ նա խատենեալ զմարդասպանութի , և զսպանումն ուրուք , եթէ ի յանկարծահաս , և ի յանմեղադրելի արբեցութէ իւրում . սպանանիցէ զոր , կամ վիրաւորիցէ , կամ հատանիցէ զանդամինս , ճշ պարտաւորի առնել զհատուցումն : Վրանցի սոյն պիտի սպանութիէ՝ անմեղադրելի , և ամենաւին պատահական : Սակայն որ արար զսոյնպիտի մարդասպանութի , եթէ առնիցէ զհատուցումն , և վճարիցէ զմահ իշատս , որք հետեւեցան ի յասացեալ մարդասպանութէ յոյժ բարուք առնէ :

Որք կամելով սպանանել զոր , միտրին , և ի տեղի նր զայլ որ սպանանեն , պարտաւորին վճարել զիշատս , որք ուղղապ հետեւին ի սոյնպիտի սպանմանէ : Վրանցի առնեն զանկրաւ գործ ճանաչմամբ , և կամաւորապէս :

Որք վիրաւորեցան մահաբեր , և մահացուցիչ վիրօք , եթէ թողցեն այնոցիկ , յորոց վիրաւորեցան , և չսորհիցեն նոյն կամաւորապէս զհատուցումն , և զվճարումն վնասուց , աղատեն զվնասարարս իւրեանց ի պարտաւորութէ հատուցման : Վրանցի յոթմահ չսորհին պարաք , յայն

մահ աղատին ի պարտաւորութէ պարտապանք : Բայց ճշ բարուք առնեն վնասեցեալք . եթէ ունելով զկարօտեալ , և զչքանոր զմահիս , չսորհիցեն զհատուցումն , և զվճարումն վնասուց այնոցիկ , որք կարօղք են առնել զհատուցումն , և վճարել զվնասս : Վրանցի առնեն զմահիս իւրեանց ողորմելիս , և խեղճս :

Թեպէտ ճշ կարիցեն զուգահաւատարապէս հատուցանիլ կեանք յարարարձեալք , և անդամք հատեցեալք : Օ ի կեանքն հատուցանին , տալով զկեանս , և հատեցեալ անդամքն հատուցանին , տալով զանդամն : Ըրդ ճշ կարեմք տալ զկեանս , զորս բարձաք : Օ ի ճշ կարեմք յատուցանել զմեռեալս : Եւ ճշ կարեմք տալ զանդամն , զորս հատաք , զի ճշ կարեմք առնել զսքանչելիս : Սակայն անիրաւեօք , և վնասարարք , ըստ հրամանաց դատաւորաց , և ըստ արդար դատաստանաց , բռնաբարին , և ստիպին վճարել զանկրաւութի , զոր պարսին : Վրանցի արդար , և խահեմ դատաստանէ՝ , զի որք ճշ կարեն հատուցանել զուգահաւատարն , բռնաբարիցին հրամանօք դատաւորաց , և արդար դատաստանօք , հատուցանել զայն , զոր կարեն :

Եթէ վերք , և կեղք են այնպիսիք , թէ կարեն բուժիլ , և բժշկիլ , անկրաւեօք , և վնասարարք

որպէս պարտաւորին առնել զծախս , որքանք հարկաւորք են , քի բռնեւոյ , և բռնեւոյ զնոսա : Օ ի վճարելիք են վնասքն , որք կարեն վճարել :

Որք սպանին զծառայս , զաղանեայս , և զանասունս այլոց , որոց կարէ դնիլ դին , արտաւորին հատուցանել զայնքան , որքանէ՝ դին նոցա : Վրանդի զայս պահանջէ արդարութիւն : Վնասալէս խօսելիէ՝ զհատել անդամոց սոյնալիս իրաց :

Եւրանիք , և վնասարարք , որք անիրաւաբար սպանին զոր , ոչ պարտաւորին վճարել զծախս , որք լինին վնասաւորն : Օ ի սոյնալիս ծախք պարտէին լինիլ միանգամ : Իսկ եթէ մարդասպանութի իցէ պատճառ , զի լինիցին առանել ծախք , յայն ժամ որք արարին զմարդասպանութի , պարտաւորին հատուցանել զառանելութիւնն այն , որոյ եղև պատճառ մարդասպանութի իւրեանց : Օ ի արտաւորին հատուցանել զամ վնաս , զոր պատճառեցին ի ձեռն մարդասպանութե իւրեանց :

Եւրանիք արտաւորին հատուցանել զծախս , և զդինս դեպոյ , որք եղեն . քի բռնեւոյ , և առողջացուցանելոյ զվիրաւորեցեալն , որ մեռան , կամ որ առողջացան : Վրանդի անիրաւութի նոյն՝ պատճառ սոյնալիս ծախեց :

Որք վիրաւորեցին զոր , կամ

հատին զանդամս նոյն , այնպէս դատարեցաւ ի վնասաւորն , և ի շահից , և եթէ այլ ոչ կարէ վնասակիլ , և շահիլ զայն , զորյառաջ կարէր , և պատճառ սոյնն եղև վերն , զոր ունի , կամ հատանութի անդամոց , ցորբան ժամանակ սոյնալէս մնայ վիրաւորեցեալն , պարտաւորին հատուցանել զշահս , և զվնասաւորն , որք դատարեցան : Եստանոր պարտի լինիլ դատաւոր խորհմութի : Եսինքն , ըստ մեծագոյն , կամ ըստ նոյն պատարոյն յուսոյ , որով յուսանին շահք , առնելիէ՝ հատուցումն :

Մարդասպանք , որք պատճին ի պետաց , տակաւին պարտաւորին վճարել զվնասս , որք պատճառեցան ի մարդասպանութե : Վրանդի մահուանի իւրեանց միայն բաւառնեն , և վճարեն հրապարակական արդարութե , և ոչ ժառանգաց սպանելոյ : Ուստի զի բաւառնիցեն նաև ժառանգաց սպանելոյ , պարտաւորին վճարել զվնասս , որք եղեն ժառանգաց սպանելոյ : Իսկ որք , բաց ի մահուանէ մարդասպանաց , ոչ պահանջեն զայլ ինչ ի նոցանէ , համարին շարժել նոյն զհատուցումն , և գործնակք լինիլ մահուանի նոցին : Այս որոյ յայնժամ ժառանգք մարդասպանաց առ ոչինչ պարտաւորին :

Որք կամին առնել զհատուցումն , պարտաւորին հատուցանել այնոցիկ , որոց ուղղապէս վնաս

վնասեցին: Լորդ այնորիկ կրեն
զվնասս ուղղակի, որք բարոյա-
կանապէս համարեն, և հաշուին
նոյն անձն ընդ սպանելոյ: Լորդ
անձինք, որք բարոյականապէս
համարեն նոյն անձն ընդ սպա-
նելոյ. ևն ծնողք, որդիք, և
կին նորին: Ուստի հատուցու-
մն պարտի լինիլ ծնողաց, որ-
դւոց, և կնոջ սպանելոյ: Քայց
որք ի սպանանելն, դիտեն սպա-
նմամբ իւրեանց, նաև այլոց վնա-
սել. եթէ ի սպանանել, զոր
առնեն, լինիցին վնասք նաև
այլոց. պարտաւորին առնել
զհատուցումն նաև այլոց: Օ ի
դիտեցին, և կամեցան չարա-
դործութիւն իւրեանց վնասել այ-
լոց: Թաւի, Թէ նաև պարտա-
ւորին առնել զհատուցումն սր-
տատիրաց սպանելոյ, այսինքն,
այնոցիկ, որոց պարտաւորան, և
պարտականէ՝ սպանեալն. բան
զի սպանմամբ իւրեանց անիրա-
ւաբար վնասեն նոյ: Քանզի
սպանուին, զոր անիրաւաբար
առնեն, լինի պատճառ վնա-
սուցն, որք լինին պարտատիրաց
սպանելոյ, և առնէ նոցա՝ զա-
նիրաւութի. զի զրկէ զնոսա՝ ի
բարեացն, որք պատկանին առ-
նա՝ ի յարդարութի: Քայց ոչ
պարտաւորին առնել զհատու-
ցումն այնոցիկ, որոց աղատա-
կանապէս, և առանց պարտա-
կանութե. որ պատճառեցեալ
եցէ ի յարդարութի, ապա, և
բաշխէր զիր ինչ՝ սպանեալն:
Քանզի վերահայեցմամբ առ

սոյնպիսի անձնս, ոչ լինի անի-
րաւութի: Քանզի սպանեալն
եթէ զոչինչ տայր, և բաշխէր
սոյնպիսեաց, ոչ դործէր զա-
նիրաւութի, և ոչ ընդդէմ ար-
դարութե մեղանչէր:

Պատում որք, որք անմեղա-
դրելին մոլորութեամբ հրամայէն
սպանանել զանեղ ոք, համա-
րելով զնա մահապարտ, այնու-
զի բազումք վկայեցին զմահա-
պարտութի նր, ոչ պարտա-
ւորին առնել զհատուցումն, և
վճարել զվնասս, որք ուղղապէս
հետեւին ի սպանանել: Քանզի
սոյնպիսի վնասք, ոչ լինին դիտ-
մամբ, այլ ամենեւին պատա-
հաբար հանդիպին, վերահա-
յեցմամբ առ դատումն որս, որք
անմեղադրելաբար մոլորին: Իսկ
որք դիտեն զսոյնպիսի վնասս,
և սուտ վկայութիւն իւրեանց
պատճառեն զմարդապանութի,
պարտաւորին առնել զհատու-
ցումն, և վճարել զվնասս, որք
հետեւին ի մարդապանութի:
Քանզի առնեն զանիրաւութի,
և մեղանչեն ընդդէմ արդա-
րութե:

Յարազս այնց, որք պարտին
հատուցանիլ վն կուսապղ-
ծութե:

Որք անիրաւաբար բարձին
զկուսութի ուրուք, անի-
րաւաբար ապականելով
զնա. պարտաւորին վճա-
րել զնա վնաս, որ ի սոյնպիսի
անի-

անիրաւութե հետեւեցաւ: Եւ որ կրկնակի կարէ վճարել զ
փասս, որ ի կուստարդութե հետեւեցաւ: այսինքն, իմ առն
լով զնա ինքեան ի կուսութի, և
ամուսնանալով ընդ նաւ: Կամ
առնելով, զի դաւանիցէ զայն
պիսի այր, զորպիսի կարէր դաւա
նել, եթէ մնացեալ էր կոյս: Եւ
Ուստի կամ ինքն պարտի առ
նալ զնա: Կամ զանալ ամուս
նացուցանել զնա ընդ այնպի
սոյ, ընդ որպիսոյ կարէր ամուսնանալ,
եթէ մնացեալ էր կոյս:

Որ ապականեաց զկոյս որ ամուս
նաց բռնութե, և բռնաբա
րութե, առանց խարդախութե,
և խաբէութե, և առանց խա
տաղման ամուսնութե: այլ
կամաւ, և համահաւանութե կու
սի, և զայս այնպէս արար, թէ
ոչ յայտնեցաւ ումեք, և ոչ ե
ղև գայթապողութի ինչ, և ոչ
կրեաց զփասս ինչ կոյսն այն,
զոր ապականեաց, և ոչ արդե
լաւ վայելուչ ամուսնութիւն,
այնու զի առանց գայթապողե
ամուսնացաւ ընդ այնպիսոյ,
ընդ որպիսոյ կարէր ամուսնա
նալ, եթէ մնացեալ էր կոյս,
Թեպէտ գործեաց զմեծ չարա
գործութի, սակայն ոչ պար
տաւորի վճարել զփասս, քան
զի ոչ հետեւեցան փասս: Բայց
որ ապականեաց բռնութեամբ,
բռնաբարութե, առանց հա
մահաւանութե նորին, խար
դախութե, պատրանօք, գայ

Թաքողութե, արդելով զփայ
լուչ, և զպատշաճաւոր ամուս
նութի, և զայս սոյնպիսի փասս
առնելով, պարտաւորի վճարել
զփասս, զի հետեւեցան փասս:

Որ շնորհաւոր, կամ կեղծեալ
խոստացմամբ ամուսնութե շար
ժեաց, և էւսմ ի հաւանութի
զկոյս ինչ, և այսպէս երարձ ի
նմանէ զկուսութի, պարտաւոր
իւսմել զնա ի կուսութի, և ամուսնանալ
ընդ նաւ: Պար
տաւորի, եթէ շնորհաւոր խոս
տացմամբ շարժեաց զնա: քան
զի պարտաւորի մնալ ի վր խո
սից, և քանից իւրոց, և այնպի
քառնալ զանխառնա ի նմանէ,
և վճարել զփասս, զորս արար
նաւ չարագործութե իւրով: Կարտաւոր
ևս, եթէ կեղ
ծեալ խոստացմամբ շարժեաց
զնա: Բանցի պարտաւորի մնալ
ի վր քանից, և բառնալ զկեղ
ծութիւն իւր, և այսպէս բառնալ
ի նմանէ զփասս, զորս անիրա
ւութե իւրով պատճառեաց: Սակայն
ոչ պարտաւորի մնալ ի
վր կեղծեալ խոստացման, եթէ
յոյժ երեւեալէս դերագանցիցէ
զնա որպիսութե, և արժանա
պատմութե: Եթէ վարեալ
իցէ բանիւք, որք դիւրամբա
ցայայտեն զկեղծութի: Եթէ
ուխտեալ իցէ ԼՅ, և ուխտ
նք յայտնի իցէ կուսի այնպիսի:
Եթէ կարծեալ իցէ, Թէ կոյս
իցէ աղջիկն այն, սակայն չիցէ:
Եթէ երկիցէ, Թէ ի սոյնպիսի
ամուսնութե ծնանին մեծ վնասք,
և

և մեծ դայթաղութիւնք . եթէ ընկալեալ իցէ զսրբազան աստուծանս , ո՛րդան , զկիսասարկաւազութի , կամ սարկաւազութի , կամ զբանասցութիւն . եթէ ամուսնացեալ իցէ ընդայլուս , և եթէ զայլս սոյնպիսի պատճառս ունիցի : Դսոյնպիսի պատմութեանս , որ ապահանեաց զկոյս որ , Թէպէտ ոչ պարտաւորիցի առնուլ զնա ինքեան ի կնութի , և ամուսնանալ ընդ նա , վնասացեալ պատճառացն . սակայն պարտաւորի ջանալ ամուսնացուցանել զնա ընդ այնպիսւոյ , ընդորպիսւոյ կարէր ամուսնանալ , եթէ մնացեալ էր կոյս : Քանզի արտաւորի վճարել զվնասս , որք եղին նմա : Եւս պարտաւորի ճիշտեղել զնա , եթէ այս հարկաւոր իցէ , վն վճարելոյ զվնասս , որք եղին նմա :

Յաղագս այնց , որք պարտին հատուցանել վն շուութե :

Սացողք պարտաւորին վճարել զվնասս , որք ուղղապէս ի շուութե յառաջմանն : Քանզի որք շանն , առնեն զանորաւորութի անմեղ զուգակիցելոց , և օրինաւոր զաւակաց : Քանզի անմեղ զուգակիցն պահելով , կերակրելով , բուժելով , և դարմանելով զանօրինաւոր զաւակն , կրէ զվնասս : Քանզի ոչ պարտաւորի կերակրել , և պահել

զանօրինաւոր զաւակ . վանդի ոչ է իւր : Վնանալ օրինաւոր զաւակը տալով զանդրանկութի , կամ մասն , և բաժին ի ժառանգութե անօրինաւոր եղբոր , կրեն զվնասս : Քանզի ոչ արտաւորին տալ նմա զանդրանկութի , կամ մասն , և բաժին ի ժառանգութե : Քանզի չէ օրինաւոր և դրայր : Ուստի երկաքանչիւր շնացողք , յորժամ ծնանի ինոցանէ անօրինաւոր զաւակ , որքան և կարեն առնց արգելման մեծագունի բարւոյ , և առանց պատճառման մեծագունի վնասու , և չարի . պարտաւորին վճարել զվնասս , որք լինին անմեղ զուգակիցի , և օրինաւոր զաւակաց :

Եւսացող կինն յորժամ տեւանէ , Թէ եթէ արտասանիցէ , և յայտնիցէ զբիճ , և զանօրինաւոր զաւակ իւր , պատճառեալն իւրուս զծանր տրտմութի , և զարթուցանէ ի նմա զմեծատեղութի ինքեան , և Թէ յայտնանէ ծնանին ծանր դայթաղութիւնք , ընտանի երկպառակութիւնք , խռովութիւնք , վրդովմունք , աղակութիւնք , և այլք սոյնպիսիք , և Թէ կորուսանէ զհամբաւ , և զանուն իւր , և Թէ զայլս սոյնպիսի , կամ զսոցին նման չարիս պատճառե , ոչ արտաւորի բացայայտել զգաղտնի շուութի իւր : Քանզի ասացեալ վնասքն առաւել են բան զվնասս բարեբախտութե . զորս կրեն օրինաւոր զաւակը : Ուստի օրինաւոր

նաւոր զաւակաց լաւագոյն է՝
կրել զգնասս բարեբախտութե,
բանձէ ձգել զմայր իւրեանց ի
նելլոյ այսբան ներութեց, նա
խատանաց, խայտառակութեց,
վատահաւքաւութե, և այլոց
սոյնպիսեաց : Սակայն ի սոյն
պիսի պատահման խացօղ կինն,
եթէ կարէ, պարտի այլովք ճա
նապարհօք, և այլովք հնարիւք
վճարել զգնասս, զորս պատճա
ռեաց, ո՞րզան, զգատտագոյն,
և հաւատարմագոյն մատակա
րարելով զընտանական իր . և
լաւագոյն կառվարելով զտուն,
զսականագոյն ծախս առնելով
քն դարդուց անձին իւրոյ, և վն
զգետտից, և ագանակեաց, և
այլոց սոյնպիսեաց . ի յատուկ
բարեացն, եթէ ունիցի, առա
ւել Թող լով օրինաւոր զաւա
կաց, բանձէ անօրինաւորի .
յորդորելով զանօրինաւոր զա
ւակն . զի Թողեալ զաշխարհ,
և զԺառանգութի, կամ զման
Ժառանգութեան, ընդ գրկիցի
զԵկեղեցական կամ զկրօնաւո
րական կացութի, եթէ իցէ յար
մար . և զայս սոյնպիսիս առ
նելով : Բայց եթէ տեսանիցէ,
Թէ ոչ հետեւին գայթապողու
թիք, վրդովմունք, խռովութիք,
վատահաւքաւութիք, և այլք
սոյնպիսիք, և Թէ այլովք ճա
նապարհօք, և հնարիւք ոչ կա
րէ վճարել զգնասս, զորս պատ
ճառեաց, եթէ ոչ յայտնաւք
անօրինաւոր զաւակն, պարտա
ւորի յայտնել, և այսու ճանա

պարհաւ վճարել զգնասս : Օգ
րօրինակ . եթէ կինն, որ ստա
ցաւ զանօրինաւոր զաւակ . յե
տոյ յոյժ բարեպէս կենցաղա
վարեալ իցէ, եթէ այր նք մե
ռեալ իցէ, կամ քն երկար, և
հաւատարիմ բարի կենցաղաւա
րութե կնոջ իւրոյ . զոր յետոյ
նաւարար, ոչ գայթապողիցի .
եթէ իմանայցէ զանառակութի
կնոջ իւրոյ, զոր նա յառաջա
գոյն քն մարդկային տկարութե
արարեալ իցէ . եթէ անօրինա
ւոր զաւակն բարի իցէ, և հա
ւատարիմ, և ճանաչիցի յօժար
հաւատալ բանից բնական մօր
իւրում, և լինիլ նա հպատակ,
հրա, և հնազանդ, և պահել
զխայտառակութի նք, և մնալ
անդորր, և հանդարտ :

Եւսացող այրն, որոյ եղև ա
նօրինաւոր զաւակ . եթէ գիտի
ցէ, կամ խտեմաբար հաւա
տայցէ, Թէ կինն այն, ընդ որում
գործեաց զանառակութի, վճա
րեաց զգնասս, որք եղեն . եթէ
տեսանիցէ, Թէ ոչ կարէ լինիլ
հատուցումս առանց ծանր եր
կեղի մահուան, առանց վա
տահաւքաւութեց, առանց,
վրդովմանց, առանց Թշնամու
թեց . և առանց գայթապողու
թեց, և եթէ չիցէ ստոյգ, Թէ
զաւակն իւրն իցէ, ոչ պարտա
ւորի առնել զհատուցումս :
Բանգի ասացեալ պատճառքն
առնեն զնա անմեղադրելի .
Իսկ եթէ չառնիցեն զնա անմե
ղադրելի ասացեալ պատճառքն,

պարտաւորի առնել զհատուցումն: Քանզի առնելի է՝ հատուցումն, յորժամ ոչ գոն արգելականս պատճառք:

Յաղագս այնց, որք պարտին հատուցանել զն համբաւոյ, և հոգւոր բարեաց:

Քանզի առնելի է՝ հատուցումն, յորժամ ոչ գոն արգելականս պատճառք: Քանզի որ անիրաւաբար բարձին զբարի անուն, և զբարի համբաւ ուրուք պարտաւորին հատուցանել զնա: Քանզի որ անիրաւաբար բարձնայ զիր ինչ, արտաւորի զնա հատուցանել: Որք անիրաւաբար բարձին զբարի անուն, և զբարի համբաւ ուրուք եթէ ի միասին փաստաւ իցեն նման նաւ ի բարիս բարեբախտութե, այսինքն, ի յինչս, և ի յապրանս, ոչ միայն պարտաւորին հատուցանել զհամբաւ, այլև պարտաւորին վճարել զփաստս, որք եղին ի բարիս բարեբախտութե: Քանզի պարտաւորին առնել զայնքան հատուցմունս, զորքանս արարեալ են վստասարարութիս: Եւ որք ի բառնալն զբարի անուն, և զբարի համբաւ ուրուք ի միասին վստան նման ի բարիս բարեբախտութե. գործ են զերկու անիրաւ վստասարութիս: Աւտի պարտաւորին առնել զերկու հատուցմունս: Որք ոչ կարեն հատուցանել զհամբաւ, զոր բարձին, ոչ պարտաւորին հատուցանել զայլ ինչ: Օհ զայն

պարտաւորին հատուցանել զոր բարձին: Սակայն առնելի է՝ այս յորժամ հրամանաւ դատաւարաց բռնաբարին, և ստիպին առնել զբաւարարութե, զայլ ինչ հատուցանելով: Քանզի հաղանդելի է՝ մեծաւորաց, յորժամ առնեն զխոհեմ, և զուղիղ դատաստան:

Որք համոզմամբ, և չար օրինակաւ իւրեանց ամին զորք ի մեղս, պարտաւորին ի սիրոյ վճարել զփաստս զայս, ջանալով ըստ կարողութե իւրեանց, դաւաճանել զնա ի մեղաց, յորս ամին զնա համոզմամբ, և օրինակաւ իւրեանց: Քանզի համոզմամբ, և չար օրինակաւ իւրեանց սպանին զհոգիս այլոց, որ է՝ ամենեւին ընդդէմ սիրոյ: Իսկ որք ամին զորք ի մեղսն, դուրս, դաւաճանութեամբ, խարդախութե, անիրաւ անունամբ, և ահաջուցմամբ, և այլովք սոյնսկիսեօք, ոչ միայն ի սիրոյ, այլև ի յարդարութե պարտաւորին վճարել զհոգւոր փաստս զայս, զոր անիրաւաբար արարին: Քանզի որք ասացել կերպիւք, ամին զորք ի մեղս, անիրաւաբար փաստեցին նման ի հոգւոր բարիս: Եւ որք որ անիրաւաբար փաստե ումեք ի հոգւոր բարիս պարտաւորի վճարել զփաստս, զորս արար, որքան և կարէ: Այնք իւրաքանչիւրք ունի զիրաւուն, զիսի անիրաւաբար կրկնել զփաստս ի հոգւոր բարիս: Քանզի մինչ ունիս զի

զերանուան , զիմի անիրանաբար
իմաստեցեմք , և կրեցեմք զվասս
իմարմանուր բարեւ . վն որոյ
որք գործեն ընդդէմ այսոցեկ
իրանանց , մեղանչեն ընդդէմ
արդարութե , և իյարդարութե
պարտանորին առնել մեզ զհա
տուցումն . ո՛րչափ ևս առաւել
պարտեմք ունիլ զերանուան , զի
մի անիրանաբար իմաստեցեմք , և
կրեցեմք զվասս ի հոգեւոր բա
րեւ : Քանզի անհամեմատա
բար հոգեւորն առաւելէ՝ քանզ
մարմանորն : Ուստի ի հոգրա
դունէ մեղանչեն ընդդէմ ար
դարութե , և պարտանորին առ
նել զհատուցումն . որք գործեն
ընդդէմ իրանանցս այսոցեկ :

Որք տարահամոզեցին ումեք
զմուտն ի կրօն ինչ . և այնքան
արարին , թէ դարձուցին զմուտ
նք մտանել ի կրօն , և զայս ա
րարին համոզմամբ , և ոչ նեն
դութե , խարդախութե , և բռ
նութե , եթէ արարին զայս ա
ռանց բանական , և խոհեմ ան
ձառաց , ծանրապէս մեղանչե
ցին ընդդէմ սիրոյ , և ի սիրոյ
պարտանորին համոզել , և հա
ւանեցուցանել նմա զմուտն ի
կրօն : Քանզի ե՛ ընդդէմ սի
րոյ անխոհեմաբար , և անբանա
կանապէ տարահամոզել , և ան
հաւանեցուցանել ումեք ազ
դուականապէս , և գործադրա
բար զկատարելագոյն կացութի ,
յորում կարէ հաւաքել զբազ
մազան արդիւնս , և դիւրագոյն
հասանիլ փրկութե . և որ է՝ կա

ցութի կատարելութե . որպիսի
է՝ կրօնաւորական կացութիւն :
Բայց որք բռնութե , բռնա
բարութե , խարդախութե , և
այլովք սոյնպիսի անիրան եղա
նաւօք , ազդուականապէս , և
գործադրաբար արդելուն զոր
մտանել ի կրօն , և լինիլ կրօնա
ւոր , նաեւ ընդդէմ արդարու
թե մեղանչեն , և իյարդարու
թե ևս պարտանորին առնել զ
հատուցումն , գործադրաբար ,
և սաստկապէս համոզելով նմա
զմուտն ի կրօն : Քանզի առնեն
նմա զանիրանութի շուք զկա
ցութե կատարելութե :

Որք գործադրաբար համոզե
լով , կամ բռնութե , խարդա
խութե , նենդութե , կամ այլով
անիրան գործակցութե ածեն
զոր առ այս , զի ուրանայցէ , և
թողուցու զկրօնաւորութի , զոր
իսկ ընկալեալէ՝ . և մտանիցե
յաշխարհ , և ի կրօնաւորէ լինիցի
աշխարհական , մեղանչեն ընդ
դէմ արդարութե , և պարտա
ւորին առնել զհատուցումն , և
վճարել զվասս , որք լինին կրօ
նի : Քանզի առնեն զանիրա
ւութի կրօնի : Ուստի որք ա
սացեալ կերպիւ ածին զկրօնա
ւոր որ ի բռնացութի կրօնի .
պարտաւորին համոզել նմա զդր
ձումն ի կրօն իւր , որքան և կա
րեն , և վճարել զվասս , որք ե
ղեն կրօնի : Իսկ եթէ ոչ կարեցեն
համոզել նմա զդարձումն ի կրօն ,
յոյժ բարեւոր առնեն , եթէ ինքե
անք ի տեղի նք մտանիցեն ի կրօն :

Որք դեղով, և անիրան գործով աւերեցին զյիշողութիւն, կամ բանադարութիւն ուրուք, պարտաւորին առնել զհատուցումն, այսինքն, պարտաւորին առնել զծախս, որք լինին վասն բուժելոյ զնա. եթէ այս կարեցէ լինիլ. հատուցանել զշահս, որք դադարեցան, և վճարել զվնասս, որք հետուեցան: Քան զի անիրանութիւն սոցին եղև պատճառ ծախսիցն, որք լինին, դադարումն չահիցն, որք դադարեցան. և վնասուցն, որք հետուեցան:

Յաղագս ժամանակի, տեղւոյ. և եղանակի, որով պարտի լինիլ հատուցումն:

Ըտուցումն պարտի լինիլ շուտով, և յայնմիկ տեղով, և այնու եղանակաւ, զորս պահանջեն իրանուք այսորիկ, որ կրեալ է՝ զվնասս: Քանզի զայս պահանջեն արդարութիւն, և բանադարութիւն: Ուստի որք ոչ կարեն հատուցանել յայտնաւ, կարեն հատուցանել գաղտաբար, և որք ոչ կարեն հատուցանել ի ձեռն ինքեանց. կարեն հատուցանել ի ձեռն այլոց, և միջնորդի: Որքան ի ձեռն խառովանաւորն: Քան զի չէ արտաքոյ բանականութե, զի լինիցի գաղտաբար, որ ոչ կարէ լինիլ յայտնապէս առանց ծանր տեղութե, և վշտի:

Որք չար խղճնտանօք ունին, և պահեն զօտարական իր առ ինքեանս, որքան դողք, և աւազակք, պարտին տանիլ ի զօտարական իրն յայն տեղի, յորում տէր նր ունեցոյ էր զնա. եթէ չէր բարձեալ անիրանաբար: Սակայն կարէ խնդրել զծախս, զորս պարտէր առնել տէր իրն, եթէ ինքն տանէր զնա: Քանզի զայս պահանջէ արդարութիւն: Բայց եթէ իրն սակաւագոյն գնով իցէ, բան զծախսն, որք պարտին լինիլ. յայնժամ այլով ճանապարհաւ հատուցանելի է՝ Տն իւրում: Իսկ եթէ անկարելի իցէ այլով ճանապարհաւ հատուցանել զնա Տն իւրում, յայնժամ բազմիցս կարէ խոհեմաբար ինծադատել, եթէ տէր նր կամի, և հաճի, զի բաշխիցի աղքատաց, և կաւօտելոց, կամ ի յայլ բարի գործս ծախսիցի: Ուստի յայնժամ կարէ բաշխիլ աղքատաց, կամ ի յայլ բարի գործս ծախիլ:

Որք բարի խղճնտանօք ունին առ ինքեանս զօտարական իր, բաւական է. եթէ հատուցանիցեն զնա յայնմիկ տեղով. յորում ժառանգեն զնա: Քան զի այս է՝ արդարն:

Պարտք, որք լեալք են դադարեցումք, և պայմանիւ. յայնմիկ ժամանակի, և յայնմիկ տեղով հատուցանելիք են, զորոց եղեալ է՝ աւատ, և դաշն ներսդադար, կամ բացադարձ. բանզի զայս պահանջէ արդարութիւն:

Որք կարեն հատուցանել , պարտաւորին իսկոյն հատուցանել խոհեմ եղանակաւ : Քանզի օտարական իրն չէ պահելի առ մեզ ընդդէմ բանական կամաց Տնն : Աւտի որք յոյժ յամեցուցանեն , մանաւանդ յորժամ տէր իրին ունի զկարօտութի , մեղանշեն : Քանզի առնեն զանկարգութի : Սա նաւանդ նորս մեղանշեն , որք կամին պահել առ ինքեանս զօտարական իրն , մինչև ի կէտ մահուան իւրեանց , կամ կամին , զի յետ մահուան իւրեանց հատուցանիցին ի ժառանգորդց : Որք ունին զսոյսախտի կանս , և զսոյսախտի առաջադրութիւն , մինչ կարողք են հատուցանել , չեն արձակելիք : Օ ի ունին զմեղանշական , զազահ , և զարծածապաշտ կանս , և են հաւապաղ ի ներգործական մերս , և են անզեղիք : Որք ոչ կարեն զբովանդակն ի միասին հատուցանել , այլ միայն զմասն , և սակաւ առ սակաւ հատուցանել զբոլորն , պարտաւորին հատուցանել , ըստ որում և կարեն : Քանզի ոչ պահանջի ի մէջ առանել բան զկարմեր :

Յաղագս կարգի , որով պարտի լինել հատուցումն , և որ պարտի պահիլ ի հատուցանելն :

Որք պարտաւորին առնել զհատուցումն , յորժամ առատապէս կարեն հատուցանել ամենեցուն , որոց պարտին հատուցանել , ոչ պարտաւորին ի հարկէ պահել զկարգ : Քանզի յայնժամ ոչ գոյ երկեւղ , զի լինիցի ումեք անխրաւութի : Քանզի կարելի լինել ամենեցուն հատուցումն : Եւ վարդապետութիւնս այս է՝ ամենեւին ստոյգ : Աւտի որ պարտի ումեք զտասն տաղանդ , և այլում ումեք զհարիւր տաղանդ , և կարելի երկաքանչ իւրում առնել զիսկատար հատուցումն , կարելի նախ լիակատարելապէս հատուցանել այնմիկ , որում պարտի զտասն տաղանդ : Քանզի յորժամ դայ , և պահանջի զիւրն միւսն , որում պարտի զհարիւր տաղանդ , կարելի և նախ հատուցանել լիակատարելապէս : Բայց յորժամ արտապան որ ոչ ունի զայնքան , զի կարիցի զուգահաւատարապ հատուցանել ամ պարտաւորից և ամենեցուն , որոց պարտի լինիլ հատուցումն , և յորժմ հատուցումն պարտի լինիլ ի ժառանգորդաց , որոց պարտապան որ յանձնեաց առնել զհատուցումն , յայնժամ պարտի պահիլ

արդար , և բանական կարգ , զիմե լինիցի ուսէք անիրաւուն :

Որք ունին առ ինքեանս զիրաւարականս , զորս պարտին հասուցանել , որով և իցէ եղանակաւ ստացեալք իցեն զնս , Թէ գողութիւն , Թէ դուրսեմք , և Թէ այլով եղանակաւ , նախ պարտին ջանալ , զի հասուցանիցեն զնս Տն իւրում : Ուստի եթէ կարեն հասուցանել զնս Տն իւրում , ոչ կարեն բաշխել զնս աղքատաց : Բանզի ի սոյնսիսի պատահման բանական , և խորեմ , և արդար կարգ հասուցմանէն արդ , զի նախ խնդրիցի տէր իրե , և հասուցանիցի նմա : Իսկ եթէ ոչ կարիցէ գտանիլ Տն իրե , և ամենեւին ոչ կարիցէ հասուցանիլ նմա , յայնժամ ապա կարիցէ բաշխիլ աղքատաց , և կարօտելոց , կամ ծախիլ ի գործարարս :

Յորժամ յայնց իրաց , զորս անիրաւաբար բարձար , կամ զորս Թէպէտ անիրաւաբար ոչ բարձար , սակայն պարտաւորինք հասուցանել . կամ ի պարտուցն . զորս պարտինք վճարել , ոմանք ստոյգք են , և ոմանք անստոյգք այսինքն , ոմանց տեարքն ճանաչին , և նց կարէ լինիլ հասուցումն : Իսկ ոմանցն ոչ ճանաչին , և ոչ կարէ նց լինիլ հասուցումն , այլ լինելի է հասուցումն աղքատաց , և կարօտելոց . յայնժամ յառաջագոյն հասուցանելիք են ստոյգքն , և յետոյ անստոյգքն : Բանզի ստոյգքն

իրաւաբար բնութե հասուցանելիք են տեարց իւրեանց . Իսկ անստոյգքն միայն դրական իրաւաբար հասուցանելիք են աղքատաց : Երբ իրաւունք բնութե առաւել են բան զիրաւունս դրականս : Ուստի որ գտանէ զինքն ի սոյնսիսի պատահման , նախ պարտի հասուցանել զարտա զայնսիկ , որոց տեարքն ստոյգք են , և ճանաչին , և կարէ նց լինիլ հասուցումն , և ապա բաշխել աղքատաց , եթէ մայցեն ինք , վասն վճարելոյ զպարտս անստոյգս :

Յորժամ ի պարտուց , զորս ունի որ , ոմանք օրինաւոր եղանակաւ պարտանեցեալք են , և դաշնակցեալք , և ոմանք անօրինաւոր եղանակաւ են եղեալք , ո՞րդան , փոխք , և փոխատուութիւք են օրինաւորք , Իսկ վաշխք , և տոկոսք են անօրինաւորք . յայնժամ պարտաւորանս պարտի յառաջագոյն հասուցանել զօրինաւոր պարտս , և ապա զայնսիկ , որք անօրինաւոր եղանակաւ են եղեալք : Բանզի պարտքն օրինաւորք առաւել են բան զպարտս անօրինաւորս : Դարձեալ , որ արար զօրինաւոր դաշինս , արժանի է , զի յառաջոյն նմա լինիցի հասուցումն :

Պարտք , որք լեալք են բեռնաւոր մակագրութիւք , այսինքն , ընդ որովք ստորանկալ . ոչ ի յանձնիշխան , և ի շտրհարար կամաց մերոց , այլ ի յարդարութիւք , զո՞րօրինակ , փոխք , փոխա

խառնութիւն , և այլ սոյնպիսիք , յառաջագոյն հասուցանելիք են , բան զպարտոս , որք եղեալք են շտրհական մականգրութիւն , այսինքն , որոց ստորակաք զմեզ անձնիշխան , և շտրհարար կամօք մերովք . բան զի առանել պարաւանդեն զմեզ պարտքն , որք լինին բեռնաւոր մականգրութիւն , բան զպարտոս , որք լինին շտրհական մականգրութիւն : Բանդի պարաւանդութիւն առաջնոցն է՝ ի բնութեան երկրորդացն է՝ ի յանձնիշխան կամաց մերոց : Ուստի պարտք մննեցելոց յառաջագոյն են հասուցանելիք , բան զկտակս շտրհաբար արարեալս : Կմանապէս յառաջագոյն վճարելիք են պարտք , բան զխոտաւացմունս շտրհաբար արարեալս : Ի յայլ պարտոս . յորժամ հասուցանին , պահելիք են մանաւոր օրէք այնր տեղեւոյ , ուր լինի հասուցումն . եթէ իցեն , և ոչ ընդդիմանայցեն բնական օրինի , և իրաւանց բնութե : Բանդի պահելի է՝ օրէնն , որ օրինապէս լեալ է , և որ ոչ ընդդիմանայ իրաւանց բնութե , այլ համաձայնի սոցա : Իսկ եթէ ուրեք ոչ իցեն մանաւոր օրէք , անդ պահելիք են օրէք հասարակ . որք են այսոքիկ : Եւս հասուցանելիք , և վճարելիք են պարտքն , առ որս բաղադրանք եղեն պարաւանդեցեալք բարիք պարտապանաց , և պարտաւորաց : Լպս արտահանելիք են պաշ-

տատական վարձաւք , և օժիտք կնոջ , այսինքն , արտահանելի է՝ ճիհեզն կնոջ : Յետայնորիկ վճարելիք են պարտք , առ որս ներադրանք , և լուբար գրաւեցեալք են բարիք պարտապանոց : Օ կսի սոցա հասուցանելիք են պահեստք , որք կորեան ելիշխանութե պարտապանաց : Յետ սոցա վճարելիք են պարտքն , զորս պարտաւորաւք պարտին այնոցիկ , որք ունին զստիս , և զհրովարտակ , և որոց եղեալ է՝ բարեբարութիւն , և շտրհարարութիւն ի վրայոց պարտապանաց : Լպս հասուցանելիք են պարտք այլոց պարտաւորաց , այսինքն , զորս պարտաւորաւք պարտին այլոց պարտաւորաց : Յետ սոցա վճարելիք են պարտքն այնոքիկ , զորս պարտաւորաւք պարտին այնոցիկ . յորոց առին զփողս . կամ զսպաւանս անօրինակ . որ դաշակցութիւն , այսինքն , տոկոսիւք , և վաշխիւք : Ի վերջն վճարելիք են պարտքն անստոյգք : Բանդի այսպէս են ծաղաւոր միտքն խոհեմ . և բանական : Յորժամ ի միասին դառնին բազում հաւատար պարտաւորք , և պարտապահանք , յայնժամ պահելի է ի միջի նոց հստութեւն ժամանակի , այսինքն , նախ հասուցանելի է՝ այնմիկ , որ յառաջագոյն զք պարտաւորեալ է , և արարեալ է՝ զնա ինքեան սրտաւոր : Այլ զի այսպէս հրամայե խոհեմ դատաստան : Եթէ ի ժամ հասուցման պարտուց , մե-

մեռեալ իցէ պարտապանն, նախ
և յառաջ վճարելիք են ծախք,
որք եղեն զի Թաղման, դեղոց,
և այլոց սոյնպիսեաց: Օ ի զայս
պահանջէ բարեպաշտութի:

Յորժամ լինի հատուցումն,
հառաջք վերոյգրեցեալ կոնսք
պահելիք են, զիմի լինիցի ումեք
անկրանութի: Ուստի որ քի
տուք հատուցանէ յետնադու
նի, Թողեալ զառաջագոյնն, որ
ուսի զգրան, կամ որ ուսի զսո
մոս, և զհրովարտակ, և որում
եղեալ է՝ բարեբարութի, և չոր
հարարութի ՚ի վրայոց, մեղան
չէ, և պարտաւորի վճարել
զմասս, որ եղև առաջագունի:

Օ ի առնէ նախ զանկրանութի:
Ուստի յայնժամ առաջագոյնն
կարէ ևս վերատառնալ զհա
տուցեայն յետնադունի: Օ ի
ոչ առնէ զանկրանութի: այլ

ի կիր արկանէ, և իրակէ զիրա
ւուն իւր: Բայց եթէ որ ՚ի
բաղում զուպահանատար ան
ձնանորական պարտատիրաց, և
արարտապահանջաց, պահանջի
ցէ ՚ի պարտապանէ իւրմէ զմը
տոս, Թէ ՚ի դատատանի, և Թէ
արտաքոյ դատատաննի, պար
տանորի պարտապանն հատու
հանել նախ զբողորն: Քանզի
յայնժամ ոչ լինի անկրանութի
նորդէմ իրանանց ուրուք: Եւ
միայն զգատուութի, և զհաւար
Թութի ասացեալ պարտատիրի,
և պարտապահանջի. առնէ զնա
առաջին: Պարտապան, որ առ
նանէ, և ձանաչէ զանկրանն, և

զսահեցումն կացութե իւրոյ, ոչ
կարէ ամբողջապէս առնել զբա
ւարարութի, և զվճարումն այն
միկ, որ զոչինչ խնդրէ: Եւ
պարտի հատուցանել ամ անձ
նանորական պարտատիրաց, և
պարտապահանջաց, իւրաքան
չիւրումեք զայնքան, զորքան
պահանջէ խոհեմ դատատանն,
և բանավարութի. զիմի որ զծան
րագոյնս, և զյոյովագոյնս կրիցի
զմասս: Ուստի ոչ կարէ Թո
ղեալ զայս, հատուցանել մի
ում: Բայց զվերոյասացեալ
կարգ պահել կարէ: Քանզի
բանական:

Յաղագս այնց, որք առնեն
զմեզ անմեղադրելիս, եթէ
ոչ հատուցանիցեմք զայն,
զոր պարտիմք հատուցանել:

Կողմանէ պարտապանի
այնք առնեն անմեղա
դրելի զպարտապանն,
որք առնեն, զի պարտա
տէրն, և պարտապահանջն բա
նականապէս պարտիցի գոյ գործ,
Թէպէտ զի անբանութե իւրոյ
չիցէ գործ: Քանզի պարտա
տէրն, և պարտապահանջն ոչ
կարէ խնդրել, և պահանջել
անելի քան զայն, որ պահանջի,
և խնդրի ՚ի բանականութե:

Որք ՚ի գործս իւրեանց մարդ
կորեն, և ըստ որում պատկանի
մարդոյ, զգուշանան, զի մի
հեռու եցի մասս ինչ. եթէ յան
կարծօրէն, և անմեղադրելաբար
հե

հետեւեցի ի գործոց նց փաստայրոց , ինչն անմեղադրելիք , եթէ ոչ վճարիցեն զփաստս այն : Քանզի բաց ի դիմանսն , և ամենեւին պատահաբար հետեւի սոյնպիսի փաստս : Գարձեալ , զի անմեղն չէ պատժելն : Ըրդ եթէ վերոյսացեալ անձիք պարտաւորելն վճարել զփաստս , որ յանկարծօրէն , անմեղադրելաբար , և ամենեւին պատահաբար հետեւեցաւ ի գործոց նց . պատժելու անմեղն , զի նորա , որքան առ սոյնպիսի փաստ , անմեղք են , և սակայն պատժելն : Ուստի սոյնպիսիքն ազատք են , որքան առ խղճմտանս , ի պարանանդութի հատուցման : Սակայն բարեք առնեն , եթէ հատուցանիցեն , և վճարիցեն : Իսկ որք մեղադրելաբար ինչն պատճառք փաստաց այրոց , չեն անմեղադրելիք , եթէ ոչ վճարիցեն զփաստս հետեւեցեալս : Քանզի ըստ մեղադրելի գործոց իւրեանց , պարանանդին վճարել զփաստս , որք հետեւին : Ուստի որք վերայիշելով , և վերանկատելով զորոգայծն ի յորոգայծական արարողութիւնս , և գործս , ոչ զգուշանան , այլ ի բաց ձգեն զզգաստութի , և զզգուշութի , որ ի սոյնպիսի գործս իրակելի է և ի կիրարկանելի , և զոր հասարակաբար զգաստ մարդիկ սովորեն ի գործ ամել ի սոյնպիսի պատահմունս , մեղանչեն , և պարտաւորին վճարել զփաստս

հետեւեցեալս : Սեղանչեն , զի յանդգնաբար առնեն զորոգայծական գործս : Պարտաւորին առնել զհատուցումս . զի են պատճառք փաստաց :

Որք գոյով պարտաւորք հատուցանել զանստոյգս , ծանուցանեն զայս եպիսկոպոսին , կամ վեհապետին , և կատարեն զբարի , և զխոհեմ խրատս նոցին զորս տան նք շուրջ զսոյնպիսեօք , ազատին ի պարանանդութի հատուցման : Քանզի աւարին զհատուցումս , ի կատարելն զկանոս ստացեալ մեծաւորաց : Ըրդ , որպէս ստացեալ է , անստոյգքն են այնք , որոց տեարքն ոչ ճանաչին . կամ որք ոչ կարեն հատուցանիլ տեարք իւրոց :

Որք գոյով ինքեանք ճշմարտապէս չբաւորք , և աղքատք , զանստոյգս տան ինքեանց , փոխանակ տալս , և բաշխելոյ այլոց չբաւորաց , և աղքատաց , ինչն անմեղադրելիք , եթէ ոչ հատուցանիցեն : Օ ի ազատին ի պարանանդութի հատուցման : Քանզի որպէս յայնժամ կարեն բաշխել զնս աղքատաց , և այսոն ազատել զինքեանս ի պարանանդութի հատուցման , այսպէս ևս կարեն տալ ինքեանց , եթէ իցին ճշմարտաց չբաւորք , և աղքատք , և իցեն ի մեծ անդնեղութի , և այսոն ազատել զինքեանս ի պարանանդութի հատուցման : Սակայն եթէ հարստանայցեն , և ազատիցին ի չբաւորութի , և ի յաղքատութի ,

Թէ, բարեւոք արասցեն, եթէ բախտեցին զնա աղբատաց:

Որ ոչ կարեն առնել զհատուցումն, առանց առնելոյ զերեւելի ծանրաւորոյն փաստ ինքեանց, և իւրաքանչիւր, կամ հասարակութեւն քանութեւն իցե օգուտն ասն, որ համարի լինել պարտաւորի, կարեն յապաղել զհատուցումն, մինչև բարձի աշխատեալ անկարութի հատուցանելոյ: Քանզի եղբայրատիրութի պահանջե, զի հատուցումն լինիցի յայնմիկ ժամանակի, յորում կարէ լինել առանց երեւելի ծանրաւորոյն հատուց եղբայր մերոց: Ուստի նք, որք եթէ հատուցանիցեն զհատուց ցանկելու, զամենեւեան ի միասին, ոչ կարեն կեալ. ըստ որում օրինաստեալ ինքեանց վայելէ. ո՞ր զան, եթէ աղսնէք իցեն, ոչ կարեն կեալ իբրեւ աղսնէք, եթէ նախնական քաղաքացիք լինեն, ոչ կարեն կեալ իբրեւ սոյն պիտիք: Եւ եթէ իցեն արհեստավորք, և արհեստագործք, ոչ կարեն կեալ իբրեւ արհեստավորք: Կարեն յապաղել, և նախնաւ առ սակաւ հատուցանել, քիչ առացեալ պատճառի Սակացն որք սահեալք են ի սոյն պիտի անձկութիւն, և նեղութիւն վասն անառակութեց, քիչ վաշտաւ գործոց, վասն անկարգեալից, և քիչ ալոց սոյնմիկ սեւաց, պարտին զայս ինքեանց համարել: Իւստի պարտին հատուցանել, Թէպէտ իջանիցեն

ի վսեմաւորոյն կացութեւն, և անկանիցին ի ներքոյ ստորաւորոյն, և խոնարհաւորոյն կացութեւն: Քանզի վայելէ անառակաց տանիլ, և կրել զսոյնպիտի անձկութիւն, և նեղութիւն, զի ուսանիցին ալ ոչ խելագարիլ, և անառակիլ: Վսեմաւոր նք և ս ոչ կարեն յապաղել զհատուցումն, ալ սոյն տանորին հատուցանել, որք եթէ առնիցեն զհատուցումն, իջանեն ի վսեմաւորոյն կացութեւն, որ չէ ինքեանց յատուց, և որ ոչ վայելէ ինքեանց, և մտանեն ի խոնարհաւորոյն կացութիւն, որ է՝ ինքեանց յատուց, և որ վայելէ ինքեանց: Քանզի իջանել ի կացութեւն, որ ոչ վայելէ, և որ չէ յատուց. և մտանել ի կացութիւն, որ վայելէ, և որ է՝ յատուց, ոչ է՝ ձգել զկացութիւն իւր, ալ է՝ Թողուլ զօտարական կացութիւն, և դառնալ ի յիմալ կանն իւր: Եւ որք և ս ոչ կարեն յապաղել զհատուցումն, ալ պարտաւորին հատուցանել, որք տեսանեն, Թէ, եթէ ոչ առնիցեն զհատուցումն, պարտաւորք և ս իւրեանց անկանիին ի ներքոյ զօգտանաւոր փաստուց, անձկութեց, և նեղութեց: Քանզի ի սոյնպիտի պատահման առանել պարտաւորք պարտին անկանիլ ի ներքոյ անձկութեց, և նեղութեց, քանութե պարտաւորք: Քանզի պարտաւորք ի սոյնպիտի կացութեւն ունին զհոգեւորոյն պատճառաւ քիչ ինքեանց, որպէս յայտէ:

Վերս ևս լինին անմեղադրելիք , եթէ ոչ հատուցանիցեն , որք ոչ կարեն առնել զհատուցումն , առանց անկանելոյ իյոյրոգայթ կորստեան փրկութե հոգւոց իւրեանց , կամ իւրայնոյ : Եւ յինքն , ոչ կարեն առնել զհատուցումն , առանց մեղանելոյ : Օ՛ր բորնակ , եթէ հատուցանիցեն , զորս պարտին հատուցանել , կամայք , և դատելք իւրեանց անկանին իյորոգայթ շուծե , և պոռնկութե , որդիք իւրեանց իյորոգայթ դողութե , և ինքեանք չն անհաբերութե իյորոգայթ յուսահատութե : Քանզի անկարելութիւն այսե՛ մեծ անկարելութիւն : Ուստի բաւական է՝ , զի անմեղադրելիս առնիցէ զայնոսիկ , որք պարտին հատուցանել , եթէ ոչ հատուցանիցեն : Վսմանալէս նք ևս լինին անմեղադրելիք , եթէ ոչ հատուցանիցեն , որք , եթէ հատուցանիցեն , անկանին իյոյստնի որոգայթ մահնւան , և ծանր վատահաբերութե : Քանզի առանել իշխանին , բանթէ իշխանցին : Սակայն յորժամ ի բաց բառնին տոյսպիսի որոգայթք , յայնժամ պարտաւորին հատուցանել : Քանզի յայնժամ բառնին պատճառք , որք առնէին զնս անմեղադրելիս :

Որք ոչ կարեն հատուցանել զնս պարտս իւրեանց , զորս արարին , առանց անառակութե , և առանց յանցանաց , եթէ տայցեն զմեացեալ բարին ,

զորս ունին , ի՞նչուս պարտատիրաց իւրեանց , և միայն Թողուցուն առ ինքեանս զդործին արհեստի իւրեանց , և զայնքանս , որովք կարիցեն ապրիլ , այնինքն որք հարկաւորք են զի պահելոյ զինքեանս , և պարտատէրք հաճիցին սմն , և շտրհիցեն նոցա զմեացեալ պարտս , որք ոչ կարեն վճարիլ բարեօք , որք առնան պարտատիրաց , այնու զի չեն այնքանք , որքանք են պարտն , ազատին ի պարտաւորութե մեացեալ պարտոցն : Քանզի շտրհեցան : Իսկ եթէ ոչ շտրհիցին , լինին անմեղադրելիք , եթէ ոչ հատուցանիցեն : Քանզի ոչ կարեն հատուցանել : Սակայն յորժամ հառանին հարտագոյնս բարեբախտութե , այնպէս Թէ ստանան զառաւելագոյն բան զայնոսիկ , որք հարկաւորք են առ վայելուչ կացութիւնս , յայնժամ պարտաւորին վճարել զմեացեալ նորոս , որք ոչ շտրհեցան : Քանզի պարտքն , որք ոչ շտրհեցան , յորժամ կարեն վճարել , վճարելիք են : Բայց որք արարին զպարտս յանցանօք , և չարութեք , զորոքնակ , դողութեք , յաղիտակութեք , և այլովք տոյսպիսի չարագործութեք , յորժամ չունին զայնքանս , որքանք են նորոք , ոչ կարեն Թողուլ առ ինքեանս զանելի , բան զայն , որ պարտաւորե՛ զի նրեւոյ զիւնանս : Քանզի չեն արժանիք , զի Թողուցուն առ ինքեանս զանելի ,

բուն զայն, որ ամենեւին է՝ հարկանոր քն պահպանութե կեանաց: Սոյնպիսի պարտապանք, եթէ ոչ շնորհեցան նոցա մեացեալ պարտքն, յորժամ արդարապէս ստանան զինչ, և զպարանս, պարտաւորին նորք վճարել զմտացեալ պարտս, և հանապաղ ոչ կարեն Թողուլ առ ինքեանս զաւելի, բան զայն, որ պարզապէս հարկաւոր է՝ վասն պահպանութե կեանաց, մինչև զուգահաւասարապէս վճարիցին պարտք: Քանզի հանապաղ առացեալ պատճառն արդելու, զի սոյնպիսի պարտապանք Թողուցուն առ ինքեանս, զաւելի բան զայն, որ պարզապէս հարկաւոր է՝ քն պահելոյ զկեանս, մինչև վճարիցին պարտքն:

Յորժամ պարտատէրք անձնիշխանայ, և կառնաւորապէս, և առանց բռնաբարութե, խարդախութե, պատրանաց, անպակեաց, տհալութեան, և այլոց սոյնպիսեաց, Թողուն, և շնորհեն զպարտս պարտապանաց իւրեանց, յայնժամ պարտապանք աղափն ի սարաւանդութե հատուցանելոյ զպարտս: Քանզի յորժամ կառնաւորայ, և անձնիշխանաբար, և առանց բռնաբարութե, խարդախութե, և այլոց սոյնպիսեաց, Թողանին, և շնորհին պարտք, յայնժամ բաւնին, և եղծին պարտք: Օ ի կախին ի յանձնիշխան կանաց պարտատերաց: Երդ ի բառնի պարտուց, բառնի և

պարտաւորութի առ հատուցումն պարտուց. այսինքն, ի բացբառնի պարտաւորութեան հատուցանելոյ զպարտս: Եւ ևս պարտաւորութեան հատուցանելոյ զպարտս, յորժամ ի պարտապանաց այնքան իրանցանեն առ պարտատէրս, որքանք են պարտքն, այնպէս Թե զուգահաւասարին պարտուց: Քանզի յայնժամ լինի բաւարարութի, և վճարումն պարտուց:

Յորժամ տեսանենք, Թե պարտատէրք, և պարտապահանջ մեր այսու դիտաւորութե խնդրեն, և պահանջեն ի մէջ զպարտս, զի նորք, և միջնորդութե նոցին գործիցեն զմեզս. ո՞րքան, առ ի շալոյ, պոռնկելոյ, կամ զայլ չարագործութի առնելոյ, կամ առ ի մատնելոյ շնիրանաբար ումեր երրորդի, և առ ի յանիրանելոյ. յայնժամ կարեմք, և պարտեմք յապաղել դիտուցումն, եթէ ի տեսնե ոչ ծաննին մեծադոյն չարիք: Քանզի կարեմք, և պարտեմք արդելու զչարագործութի, և զանիրանութի, յորժամ դիւրսող, և առանց լիապաւն մերոց կարեմք առնել զայս:

Պ Ր Ը Կ Ե Ր Ր Ո Ր Դ .

Յաղագս դաշանց , և պայմանաց :

Թէ զինչ իցէ դաշն , և պայմանն :

Ըն , և պայմանն են ուխտ , և դաշնակցութի , այսինքն , են համահաճանութիւն ,

կամ համահաճանութեան երկուց , որով երկաքանչիւրն փոխանակաբար , հակադարձաբար , և առիւրեւապէս պարանձանդէ զինքն գիտութե , անձնիշխանաբար , և օրինաւ , կամ գէթ մինն պարանձանդէ զինքն միւսում համահաճանողի , և ընդունողի , որով և իցէ արտաքին նշանաւ : Ըյսինքն , յորժամ երկուք ՚ի միասին գիտութե , համահաճանութե , անձնիշխանաբար , և օրինապէս , ՚իմէջ իւրեանց առնեն զդաշնակցութի , զիրեարս կանխորապէս , և ըստ օրինի պարանձանդելով , այնպէս , Թէ մինն պարանձանդէ զինքն միւսում համահաճանողի , և ընդունողի , և հակադարձաբար , կամ Թէ գէթ մինն միայն պարանձանդէ զինքն միւսում ընդունողի , և համահաճանողի , իւր արտաքին նշանաւ . յայնժամ լինի դաշն , և պայման : Ուստի երկու եղանակաւ կարելի է . կամ այնպէս , Թէ երկաքանչիւրն մօայ միւսում պարանձանդեցեալ . կամ գէթ այսմ ,

Թէ մինն միայն մօայ միւսում պարանձանդեցեալ , և պարտական : Ըռաջնոյն եղիցի օրինակ դաշն փոխատուութե : Քանզի յայտնի դաշնակցութե , ՚իմից կողմանէ պարանձանդի , և լինի պարտական փոխատուն ոչ պահանջել զայն , զոր փոխ ետ , նախ քան զըրումն պայմանեցեալ և ժամադրեցեալ ժամանակի . և ՚իմիւց կողմանէ պարանձանդի , և լինի պարտական փոխատուն վերահատուցանել զայն զոր փոխ էառ , ՚ի շրման ուխտեցեալ , և պայմանեցեալ ժամանակի : Իսկ երկրորդին եղիցի օրինակ դաշն բացարձակ խոտացման : Օ ՚ի յայտնի դաշնակցութե միայն խոտացողն պարանձանդի տալ զայն , զոր խոտացաւ օրինաւ . իսկ նա , որում եղև խոտումն օրինաւ , և որ համահաճանեցաւ խոտման , ոչ պարանձանդի առնուլ զինն խոտացեալ , յորժամ տրեկեան :

Որք ներքտապէս միայն խոտացան տալ ումեք զիր ինչ , կամ ներքտաւ միայն պարզեցին ումեք զիր ինչ , և զայն ոչ ծանուցին այնմիկ , որում ներքտապէս խոտացան , և պարզեցին , ոչ պարանձանդին պարանձանդութե պայմանի հատուցանել զայն , զոր միայն ներքտապէս խոտացան , և պարզեցին : Քանզի ոչոր պարանձանդի պարանձանդութե դաշնակցութե , յառաջ քան զինչին դաշն

դաշնակցութե : Օ՛հ պարա-
ւանդութի դաշնակցութե ծո-
րէ , և հոսէ , այսինքն , բղխէ ի
յիսկնսն դաշնակցութե : Ուրե-
մն յառաջ բան զկայանայ , և
գոյանայ դաշնակցութե , և պայ-
մանի , ոչ կարէ կայանայ , և
գոյանայ պարաւանդութի դաշ-
նակցութե . զի ոչինչ կարէ կա-
յանայ , և գոյանայ , յառաջ բան
զայն , յորմէ բղխէ , և յառաջ
գայ : Ըրդութեմն եթէ պա-
րաւանդութի դաշնակցութե
ոչ կայանայ , և գոյանայ յառաջ
բան զկայանայ , և գոյանայ ԴՂ-
նակցութե , ոչ կարէ պարա-
ւանդել յառաջ բան զկայանայ ,
և գոյանայ դաշնակցութե . զի
որ ոչ կայանայ , և գոյանայ , ոչ
կարէ պարաւանդել : Ըրդ յոր-
ժամ լինի միայն ներքին խոռ-
տացութեմն , կամ պարզութեմն .
յայնժամ տակաւին չէ գոյացել
դաշն խոտացման , և պարզե-
ման : Քանզի առ գոյացութեմն
դաշին , որ լինի ի մեջ մարդ-
կանց , ինդրի , զի արտաքին
նշանաւ յայտնիցի : Քանզի մար-
դիկք բնականաբար ոչ կարեն
գիտել զայն , որ է՝ միայն ինդ-
րի , և չէ իւր արտաքին նշա-
նաւ յայտնեցեալ , և ոչ կարեն
տալ զհամահաւանութիւն առ
սոյակիս իր : Սակայն օրինաւոր
խոտացութեմն , կամ պարզութեմն
սրտի , որ լինի ԼՅ , պա-
րաւանդէ , Թեպէտ չիցէ ար-
տաքին նշանաւ բացայայտեցել .
Քանզի ԼԾ գիտէ զմիտ . զի

է՝ սրտագէտ , և ենթագէտ ըն-
դունիլ զբարի խոտուումն , և
զբարի պարզութեմն : Եւրաւ ևս
ոչ պարաւանդին հատուցանել
զխոտացեալ , և զպարզեցեալ
իրն , որք ոչ միայն ներքտակեւ
խոտացան , և պարզեցին ,
այլև զխոտացութեմն , և պար-
զութեմն իւրեանց արտաբանայ ,
և արտաքին նշանաւ ծանուցին
այնմիկ . որում խոտացան , և
պարզեցին , տակայն սա՛ , որում
եղև խոտուումն , և պարզութեմն ,
ոչ ընդունեցաւ , և ոչ ետ զհա-
մահաւանութի : Քանզի առ
պարաւանդութի դաշնակցու-
թե , և դաշին ինդրի կամաւոր
համահաւանութի այնր , ընդ-
որում լինի դաշնակցութիւն , և
դաշն :

Ընկայտեն , և անհաստատ է՝
դաշն , զոր առնեն այնքին , որք
են անընդունակք առնելոյ զդաշ-
նիս . կամ որում ընդդիմանան
օրինք դրականք : Քանզի ան-
տի համաձայնիլ դրականութիւ
օրինաց , որք են զգոյացութեմնս ,
և պարտի լինիլ յայնց , որք են
ընդունակք առնելոյ զդաշնիս :
Սակայն անհաստատ է՝ դաշն ,
որոյ նիւթն է՝ անօրինաւոր , այ-
սինքն , է՝ չար , և մեղք : Քանզի
առ դաշն ինդրի օրինաւոր նիւթ :
Ուստի վաճառք , որովք վաճա-
ռին իրք օտարականք , և գողու-
նիք , որպիսիք են այնք , որք լի-
նին ի պողից , յանաղակաց , յա-
միտակողաց , յապատակողաց ,
և յայլոց սոյակիսեաց , են անկա-
յորնք ,

յուսից, և անհաստատար: Քան-
զի նիւթն չէ օրինաւոր: Սոյն
բռնակ անկայունք և անհաս-
տատար են դաշինք, որք լինին
բռնութիւն, խարդախութիւն, դա-
ւաճանութիւն, նենգութիւն, և
մոլորութիւն, որ լինի շուրջ զգո-
յացութիւն իրի: Քանզի սոյն
պիտի դաշինք են առանց հառա-
հաւանութեան դաշնակցի: Երդ
դաշինք, որք լինին առանց հա-
մահաւանութեան դաշնակցի, են
անկայունք, և անհաստատար:
Ուստի որք բռնութիւն, կամ խար-
դախութիւն, և արատաւորք վա-
ճառեն զբացախ փոխանակ զի-
նոյ, զապակիս փոխանակ ա-
կանց, զսուտ մարդարիտն փո-
խանակ ճշմարտի մարդարտի, և
զայլս սոյնպիսիս առնեն, զան-
կայուն, և զանհաստատ վաճառս
առնեն, քն առացեալ պատճա-
ռի: Սակայն եթէ դաւաճա-
նութիւն, և մոլորութիւն չիցեն շուրջ
զգոյացութիւն, այլ շուրջ զորա-
կութիւն, և զպատահականս արա-
րագայիւք իրի. յայնժամ հաս-
տատար են դաշինքն: Քանզի
հառահաւանութեան դաշնակցի
նախապետաբարէ՝ շուրջ զգո-
յացութիւն: Ուստի վաճառն,
որով որ վաճառէ զգինին իբրեւ
զօրեղ, և սակայն չէ զօրեղ,
կամ իբրեւ զանոյշ, և սակայն
չէ անոյշ, է՝ հաստատուն, և
կայուն: Քանզի դաւաճանու-
թիւն չէ շուրջ զգոյացութիւն.
այլ զորակութիւն նորին: Բայց
սոյնպիսի դաշինք երբեմն կարեն

բակիլ քն անհրաժեշտութեան,
որ լինի դաշնակցի: Քանզի որք
ի դաշնակցութեան իբրեւանց առ-
նեն զանհրաժեշտութիւն եղբոր, ար-
ժանիք են, զի դաշինք, որք ե-
ղեն ընդ-նս, բակիցին, յորժամ
արահանցի այս ի խոհեմ դաւոս-
տանէ. զի ուսանիցին ոչ առ-
նել զանհրաժեշտութիւն եղբոր ի դա-
շինս իբրեւանց: Բայց գիտելի
է, զի որք ի դաշնակցութեանս
իբրեւանց ունին զժեպական դի-
տաւորութիւն, այսինքն, ոչ դի-
տեն պարտաւանդել զինքեանս,
եթէ իրն այն, զորմէ՝ դաշ-
նակցութիւն, չունիցի զսոյնպիսի
որակութիւն, և զսոյնպիսի պարտա-
դայս, յայնժամ դաշինք անկա-
յունք են, և անհաստատար, եթէ
լինիցի դաւաճանութիւն, և մոլո-
րութիւն շուրջ զորակութիւն, և
զպարագայիւք դիտեցելովք:
Քանզի դաշինք կայանան ըստ
դիտաւորութեան դաշնակցաց:
Երդ յայնժամ կարէ եւթադա-
տիլ, եթէ զօրութեանբար լինալ
իցէ սոյնպիսի դիտաւորութիւն զշ-
նակցի, յորժամ մոլորութիւն է
շուրջ զպարագայիւք, որք առ-
նեն զերեւելի փոփոխութեան,
այսինքն, յորժամ լինի շուրջ զգնով
զերեւելի մոլորութիւն: Քանզի
մահ որ, որ առնէ զդաշնակցու-
թիւն, և վարէ բանականութիւն,
ոչ կամի մոլորիլ երեւելաբար.
շուրջ զգնով:

Պաշինք, եթէ բռնաւորք, և
եթէ շարհարարք, և շորհակնք.
որք լինին իյահէ, եթէ պետ-մանք,

և անհրաժեշտ էր այս , չէն անկայունք , և անհաստատութեամբ , ալ կայունք , և հաստատութեամբ : Վրանդի տակաւին են պարզապէս անձնիշխանք , և կամաւորք : Վրանդի ահա պարզապէս ոչ բառնայ զանձնիշխանութի , և զկամաւորութի : Սակայն սոյնաբանի դաշինք , գորով անհրաժեշտ , կարեն քակել հրահանան դատաւորաց , ըստ կամաց , և ըստ պահանջման այնոցիկ , որք կրեցին զատաղեալ ահա : Սակայն ոմանք դաշինք , որք լինին ի ծանր ահե , խոյոյն յորժամ լինին , են ոչինչ , գեթ զօրութեմ դրական օրինի : Վրանդի գոն դրական օրենք , որք զսոյնաբանին ոչնչացուցանեն : Ըրդ դաշինք , որք լինին ի ծանր ահե , և են անկայունք , և անհաստատութեամբ , են սք : Ըռա ջինն է՝ դաշն ամուսնութեմ , Թեպէտ լեալ իցէ հանդերձ երդմամբ : Ըրկորդն է՝ դաշն ուստից , մանաւանդ հանդիսաւորից , և կրօնաւորականաց : Ըրրորդն է՝ դաշն Զինեղից խոստացելոց , կամ տոճեցելոց . որ իբրեւ մեր ձաւոր հետեւի յայսմիկ դաշին ամուսնութեմ : Ըրրորդն է՝ խոստացումն , կամ տոճումն , և տոճութի , ի յորս եկեղեցւականս : Տինգերորդն է՝ հեղինակութի պաշտարանատարի , և եթէ իցեն այլ սոյնաբանի դաշնակցութի : Ըռա պատճառն է՝ զի սոյնաբանի դաշին , և դաշնակցութիւն խնդրի առանել ազատութի , և անձնիշխանութի :

Վրանդի բեռնք սոյնաբանի դաշնաց ծանուցել են :

Որք ոչ ունին զմատակարարութի բարեաց իւրեանց , ոչ կարեն առնել զդաշինս , և զդաշնակցութիւն : Վրանդի որք առնեն զդաշինս , և զդաշնակցութիւն , պարտին ունիլ զմատակարար իշխանութի ի վր բարեց իւրեանց : Սոյն զի առնառնել զդաշինս , և զդաշնակցութիւն , խնդրի իշխանութի զտէրութի բարեաց իւրոց յայս անցուցանելոյ : Ըրդ որ ոչ ունի զմատակարար իշխանութի ի վերայ բարեաց իւրոց , ոչ ունի իշխանութի զտէրութիւնս յայս անցուցանելոյ : Ուստի առ դաշինս և դաշնակցութիւն խնդրի մատակարար իշխանութի ի վր բարեաց իւրեանց , ոչ կարեն առնել զդաշինս , և զդաշնակցութիւն : Ըրդ որք ոչ ունին զմատակարարութի բարեաց իւրեանց , գրեթէ են սոքա , անառակք , խեղագարք , որդիք տան , կանայք , կրօնաւորք , տղայք , երեխայք , փոքրագոյնք , և այլ սոյնաբանիք , որք են ընդ իշխանութեմ , և որոց բարեաց մատակարարութիւն է՝ ընդ իշխանութեմ այլոց : Ըռա պատճառն է՝ զի սոքա ոչ կարեն առնել զլաւարոյն մատակարարութի բարեց , կամ ոչ փայլել տոյն առնել զմատակարարութիւն բարեաց , բաց ի յոմանց պատահմանց ,

որոց ճառեսցուք ի յիւր տեղիս:

Յաղագս խոստանցման, և պարգևատուութե:

Խոստացումն է՝ ներգործութի, որով որ զբարի ինչ կամանորայն, և անձնիշխանաբար խոստանայ ումբ ընդ-ուշողի, և համահանանողի: Իսկ պարգևատուութիւն է՝ ներգործութի, որով որ կամանորայն, և անձնիշխանաբար առնէ ումբ զպարգև ինչ այսինքն, տայ, և պարգևէ ումբ համահանանողի զբարի ինչ, զտէրութի իւր, զոր ունի ի վրայն բարոյ, անցուցանելով յայն, որում առնէ զպարգև:

Այս կամանորայն, անձնիշխանաբար. և օրինապէս խոստանայ ումբ ընդ-ուշողի, և համահանանողի զիր ինչ, պարտաւորի կատարել զխոստումն իւր, և տալ զխոստացեալ իրն այսմիկ, որում խոստացաւ, և եթէ ոչ տայցէ ի ժամանակի իւրում, մեղանչէ: Քանզի յորժամ կամանորայն, անձնիշխանաբար, և օրինապէս խոստանալի զիր ինչ ումբ ընդ-ուշողի, և համահանանողի, յայնժամ անձն այն, որում խոստանալի զիրն զայն, և որ ոչ ունէր զիրաւունս ի վրայն իրի, և անձնիշխան կամաց մերոց ստանայ զիրաւունս ի վրայն իրի:

Աստի եթէ ոչ տայցեմք նմա զիրն զայն ի ժամանակի իւրում, արասցուք ընդ-դէմ իրաւանցնր, և այսպէս մեղանչեսցուք: Աստի որք անձնիշխանաբար, կամանորայն, օրինապէս, և դիտմամբ պարտաւորելոյ զինքէնս խոստացան զերեւելի ինչ ումբ ընդ-ուշողի, մանաւանդ եթէ զխոստումն իւրեանց հաստատեցին, և ամիացուցին երդմամբ, դրով, և վկայիւք, պարտաւորին ի ներքոյ մահացութեանց կատարել զխոստումն իւրեանց. և եթէ ոչ կատարիցեն և ոչ կամիցեն կատարել զնա ի ժամանակի իւրում, մահացութեան մեղանչեսցեն: Քանզի ծանրապէս մեղանչեսցեն ընդ-դէմ իրաւանց այլոց:

Արք օրինապէս, կամանորայն, և անձնիշխանաբար պարգևեցին ումբ զիր ինչ, ոչ կարեն յետս դարձուցանել զիրն պարգևեցեալ: Աստի եթէ անիրաւաբար յետս դարձուցանեն, մեղանչեն, և պարտաւորին հատուցանել: Քանզի յորժամ որ անձնիշխանաբար, կամանորայն, և օրինապէս պարգևէ, և պարգևաւ տայ ումբ զիր ինչ, զտէրութի իւր, զոր ունէր ի վրայն իրի, անցուցանէ յայն, որում արար զպարգևն, և յետայնորիկ ինքն ի վրայն իրի այլ ոչ ունի զտէրութի: Աստի, եթէ անիրաւաբար յետս դարձուցուցանիցէ զնա, առնէ զանիրաւութի, և յամիշտակէ

զինչս այլոց: Ասորոյ եթէ առ
նիցէ զայս, մեղանչէ, և պար
տմութի հատուցանել: Օ ի որ
բառնայ անիրաւաբար զինչս
այլոց, մեղանչէ, և պարաւան
դի հատուցանել: Ուրոյ եթէ
իցէ երեւելի ինչ, եթէ անիրա
ւաբար յետս դարձուցանիցէ
մահացօրէն մեղանչէ. և ի ներ
քոյ մահացու մեղաց պարաւան
դի հատուցանել: Քանզի առ
նէ զծանր անիրաւութի: Ար
դապետութիւն այս պահելի է,
մանաւանդ, եթէ պարզեա
տմութի հաստատիցի, և ամ
բացուցանիցի երդմանք. գրով,
և վկայիւր: Քանզի յայժմով
լինի նաեւ երդմատեցութի, և
երեւելի դատարարութի:

Որք ոչ կարեն պարզել, և
սորս: Եւրանտիսք, այսինքն,
որք չունին զբանավարութի, և
որք ոչ կարեն վարել բանիւ:
Քանզի առ պարզեումս ին
դրի բանավարութի: Խուլք, և
համերք, որք ոչ գիտեն գրել:
Քանզի ոչ կարեն բարեպէս,
և բացորոշանք ծանուցանել մեզ
զդիտաւորութիւն, և զկամս իւ
րեանց: Իսկ եթէ գիտիցեն գրել,
կամ միայն համերք իցեն, և ոչ
խուլք, կամ թէ միայն խուլք, և
ոչ համերք, կարեն առնել զպի
ղիւս: Քանզի յայժմով կարեն
ծանուցանել մեզ զդիտաւորութիւն,
և զկամս իւրեանց, և իմանալ
զմերս: Օտրք խեղադարեալք,
և կրկին տղայացեալք: Օ ի ոչ
գիտեն, զի ինչ առնեն: Քայց

ծերք, որք ունին զաթոյղ բա
նավարութիւն, կարեն առնել
զպարզեումս: Օ ի իմանան,
զինչ առնեն: Եւսորուստդայք
զի այսպէս սահմանեն օրէնք,
իսկ անհաստեթէ սոցա: Քայց
եթէ պարզեւիցեն եկեղեցեաց,
և այլոց սոյնախնեաց, հաստա
տուցք են պարզեմունք սոցա:
Օ ի ի սոյնախնե պարզեմուն
ոչ խաբին, և անհաստեթի նոյ
ոչ զնառն նոյ: Խօսելով զպար
զեմանց սոցա որքան առ խղճ
մտանս, նաեւ այլք պարզեմունք
սոցա: հաստատուցք են իդիւ
նի խղճմտանաց: Քանզի որ
պէսզի պարզեումս իցէ հա
տատուն իդիւսնի խղճմտանաց
բաւական է թէ լինիցի անձնի
խանաբար, և կամաւորաւ յայն
մանէ, որ հասեալ է ի բանա
վարութի: Այսինքն բաւական
է բանավարութի. զի ներքոր
ծութի լինիցի հաստատուն ի
դիւսնի խղճմտանաց: Ալ եր
ջապէս դատապարտեցեալքն ի
մահ: Օ ի այսպէս սահմանեն
օրէնք:

Որք իշխեն, և ունին զվերա
կացութի, և զառաջնորդութի
իմր բաղաբաց, հասարակուէց,
և ժողովակութից, այսինքն իշ
խանք, և պետք, ոչ կարեն առ
նել զանօգուտ, զանպէհ, և
զանառակ արարելաւորութիւն,
ցրուելով զբարիս հասարակու
թեց: Քանզի սոյնախնե պար
զեւորութիւն ազբառացու
ցանեն զթաղաւորութիւն, և
յոյժ

յոյժ ծանրապէս ձառնեն հասարակութեց , և հասգանդեցելոց : Ղարձեալ , զի իշխանք , և պետք չեն կացուցեալք զս անշահապ ցրուելոյ զբարիս հասարակութեց . այլ զս պահելոյ , և պահ պահելոյ զհասարակութիս , և զնոցին բարիս : Սակայն պետք , իշխանք , և վերակացուք կարեն առնել զհասարակական , և զվարձատրական պարզեւտոճուութիս և զայնպիսին , զորս առնեն այնոցիկ , որք արդեանաւորեցան , և արժանացան պարզեւտոճութեց : Քանզի սոյնպիսի պարզեւտոճութիւն ոչ ձառնեն հասարակութեց , և Թագաւորութեց . այլ յոյժ չահաւորք են նոց : Օ ի բարքեն զմարդեկ առ բաժութի , առ հաւատարմութի , և առ մտերիմ սպասաւորութի , և ծառայութի : Ուստի առնել զսոյնպիսի պարզեւտոճութիս յոյժ վայելէ պետաց , իշխանաց , և Թագաւորաց : Բայց եթէ իշխանք , և Թագաւորք իցեն արձալք ի յանօգուտ պարզեւտոճութիս , այսպէս , Թէ ձառնեն Թագաւորութեց իւրեանց , և ծանրացեալք պտրտուք , ոչ կարեն վճարել զս . և պէսպէս ծանր հարկապահանջութեք տալով կացուցանեն , նեղեն , և չարչարեն զհաղանդեցեալս իւրեանց . յայնժամ յաջորդք սոյնպիսի պետաց , և իշխանաց կարեն զստացեալ անօգուտ պարզեւտոճութիս յետս դարձուցանել : Քանզի են անօգուտ ,

և յոյժ ձառարար պարզեւտոճութիւն , որք ոչ պարտեն ի նիլ :

Պարզեւտոճութիւն , և պարզեւտոճութիւն , զորս առնեն հարք որդւոց իւրեանց պատճառաւ ուսմանց են հաստատուք : Քանզի որպէս կարեն առնել այլոց զհաստատուն պարզեւտոճութիս , այսպէս և կարեն առնել որդւոց իւրեանց , զս բարի պատճառ , և զս ուսմանց , զի մարդիցին , և կրթիցին ի յուսմունս : Ուստի որդիք ոչ պարտաւորին զսոյնպիսի պարզեւտոճութիս համահայրուել ի բաժինս իւրեանց : Եւստի զի ող ասացաւ , են հաստատուն պարզեւտոճութիւն : Երկրորդ , բանդի տոճեալք եղեն զի նոքոր բուժանիցին , և սնանիցին : Ուստի սոյնպիսի ծախք յետ մահուան հօր , չեն խառնելիք ընդ հասարակ բարիս , զորս բաժանելոց են ժառանգք իմեջ իւրեանց : Սակայն եթէ յայտնի իցէ , Թէ հայրն կամեցաւ , և զեկոյց , զի սոյնպիսի ծախք համաթոճիցին ընդ հասարակ , և ընդ բաժանելի բարիս , այնու զի ոչ պարզեւտոճութիւն որդւոց իւրում , յայնժամ համաթոճելիք են , զի չեն պարզեւտոճութիւն : Եւստի եթէ չիցէ յայտնի սոյնպիսի կամք , և դիտաւորութի հօր , են Թագաւորութիւն , Թէ բարեպաշտութիւն հօր պարզեւտոճութիւն որդւոց իւրում : Քանզի եթէ չէր դիտեալ արդեւ զս որդւոց իւրում , զս

բարեպաշտ պատճառաց , ծա-
նուցեալ , և զեկեղեցեալ էր զդի-
տանորութիւն ժառանգորդաց
իւրոց : Եթէ հայրն գնեաց բա-
րեօք իւրովք զարժանապատու-
ութի ինչ որդւոյ իւրում , հա-
մաթմէն , և համախառնելէ՝
այս ընդ հասարակ բարիս , զորս
բաժանելոց են եղբարք իմիջ
իւրեանց : Քանզի այս չէ սր-
գեւատուութի , այլ բարութի
հօր . զի գնեցեալ է՝ բարեօք
հօր : Արեմն և այլք եղբարք
պարտին սմա հաղորդիլ և հա-
ղորդակցիլ : Իսկ եթէ բարեօք
իւրովք ոչ գնեաց , այլ խնդրեց
և հայցեաց զսա՝ իյիշխանէ վս
որդւոյ իւրոյ , և ձրի ընկալմա-
նս ինմանէ որդւոյ իւրում ,
կամ ինքն իշխանն առանց խն-
դումաճոց , և աղաչանաց հօր ,
այլ վս արդեանց նր , պարգե-
ւեաց զսա՝ ձրի որդւոյ նորին .
յայնժամ որդի , որ ստացաւ
զոյնպիսի արժանապատուութի ,
ոչ պարանանդի համախառնել
զսա՝ ընդ հասարակ բարիս :
Քանզի է՝ Ճյմարիտ պարգեւա-
տուութի , որ արարեալ է՝ նմա-
թէպէտ արարեալ իցէ նմա միջ
նորդութե հօր , այսինքն , կամ
իձեռն աղաչանաց նր , կամ ի
ձեռն վերահայեցման առ ար-
դիւնս հօր : Քանզի պարգեւ-
ատուութի եղեալ է՝ որդւոյ :

Պարգեւումն , որ չէ ընդու-
նեցեալ , ոչ ուղերձէ , և ծաննի
զպարանանդութի , ոչ զքնա-
կան , և ոչ դրական , թէպէտ ,

որ արար զպարգեւումն , բա-
ցարձակապէս կամեցեալ իցէ պա-
րանանդել զինքն : Քանզի առ
դաշն պարգեւատուութե , որպէս
և առ նա՝ դաշն , իյերկուց կող-
մանց խնդրի համահաւանութի :
Քանզի համահաւանութե եր-
կուց լինի դաշնակցութի : Աւ-
տի որպէս զի լինիցի դաշնակցու-
թի , կամիլն միոյն չէ բաւա-
կան , այլ և վերապահանքի կա-
միլն , և համահաւանիլն միւ-
սոյն , ընդ որում լինի դաշնակ-
ցութի : Եւսպ ևս առ դաշն
պարգեւատուութե չէ բաւական
կամիլն , և համահաւանիլն այն
որ պարգեւէ , այլ և ի հարկէ
խնդրի կամիլն , և համահաւա-
նիլն այն , որում լինի սրգեւա-
տուութի : Աւտի եթէ սա՝ ոչ
ընդունի , և ոչ տայ զհաւանու-
թի , որ պարգեւեաց , ոչ մայ
պարանանդեցեալ . այլ կարէ
յետս , և առ ինքն դարձուցանել
զին պարգեւեցեալ : Եւս , որում
լինի պարգեւումն , եթէ իցէ ներ-
կայ , և տայցէ զնշան համահա-
ւանութե իւրոյ , բանիւ , կամ
այլով արտաքին նշանաւ , յայտ
է՝ , թէ ընդունի զպարգեւն :
Աւտի յայնժամ յայտնապէս իրն
պարգեւեցեալ ոչ կարէ յետս
դառնալ : Եւ եթէ տայցէ նշան
անհաւանութե բանիւ , կամ
այլապէս . յայնժամ յայտն է՝ , թէ
ոչ ընդունի : Աւտի կարէ իրն
պարգեւեցեալ յետս դարձու-
ցանիլ : Իսկ եթէ ոչ տայցէ նշան
անհաւանութե , այլ լռիցէ ,
յայն

յայնժամ Ենթադրուեի՝ , Թէ
կամի , բայց զի անօթոյ ոչ խօ-
սի : Քանզի ի յիս շահաւորս ,
և օգտակարս , յորժամ որ լռէ ,
Ենթադրուեի՝ , Թէ կամի :
Ուստի յայնժամ ևս չէ յետս
դարձուցանելի իրն պարգևե-
ցեալ : Յորժամ անձն այն , ո-
րում որ կամի պարգևել զիր
ինչ , չէ՝ ներկայ , այլ որ ոչ կա-
րէ տալ զհամահաւանութիւն
խանակ նր , եթէ չիցէ նման ե-
ղեալ առանձնական յանձնարա-
րութի : Քանզի առանց սոյն
պիսի յանձնարարութե , ոչ կա-
րեմք գիտել զկատն նր , և ոչ
պատասխանել փոխանակ նորա :
Քանզի ամ որ է՝ անձնիխան ,
և սահմանէ , որպէս և կամի :
Բայց եթէ որ առնիցէ զպար-
գևումն եկեղեցւոյ , կամ այլոյ
սոյնպիսւոյ , հատուտուն է՝ ար-
գևումն : Քանզի առ սոյնպի-
սի արգևումն ոչ խնդրի ի հար-
կէ ընդունեցութի մարդոյ :
Ուստի չէ յետս դարձուցանելի
իրն պարգևեցեալ : այլ չորհելի
է : Դիտելի է՝ աստանօր , զի
իյոմանս պատահումնս , եթէ
բանք ուղղիցին առ անձն ներ-
կայ , կարէ հայր , կամ մայր
պատասխանել , և տալ զհաւա-
նութի փոխանակ որդւոյ , նաև
աղաւթի , և անձնիխանի , այսինքն
որ չէ ընդ իշխանութե ծնողաց :
պաշտպանատարն փոխանակ
որդոց , որք ևս ընդ իշխանութե
նր : հոգաբարձն փոխանակ փո-
քաղումնից , զորոց ունի զհոգա-

բարձութի . որդին տան փոխա-
նակ հօր . ծառայն փոխանակ
Տն . կրօնաւորն փոխանակ հա-
տարակութե . առաջնորդն փո-
խանակ կրօնաւորի . այրն փո-
խանակ կնոջ , Տն փոխանակ
ծառայի . և այլ սոյնպիսիք ,
որք ունին զհոգաբարձութի , և
զինանակալութի : Եւս և հա-
տարակալութի , և հոգաբարակալան
նոտարաց զայս Թոյլ տան օրէնք :
Քանզի չէ արտաքոյ բանակա-
նութե , զի որք ունին զհոգա-
բարձութի ի վր այլոց , կարի-
ցեն տալ զհաւանութի զիս նց :

Յորժամ որ պարգևէ զիր
ինչ ումեք , սակայն տակաւին
չէ տուեալ նման զիրն պարգևե-
ցեալ . յայնժամ անձն այն ,
որում եղև պարգևումն , ար-
դարև ստացաւ զիրաւուն առ-
այն իրն . ուստի կարէ պահան-
ջել ի նմանէ զիրն պարգևեցել .
սակայն տակաւին չէ ստացեալ
զտէրութի ի վր այն իրի . բան-
զի տէրութի ստանի տուչութե
իրի : Ուստի եթէ նա , որ արար
զսոյնպիսի պարգևումն , յետոյ
վաճառիցէ , կամ պարգևիցէ
այլում հանդերձ տուչութե զա-
սացեալ իրն . յայնժամ նա ստա-
նայ զտէրութի ի վր սոյնպիսի
իրի , որում վաճառի , կամ ար-
գևի սոյնպիսի իր հանդերձ տու-
չութե : Իսկ նա , որում յառա-
ջագոյն պարգևեցաւ , չունի
զտէրութի ի վր սոյնպիսի իրի :
Բայց բանզի ունի զիրաւուն ի
վր սոյնպիսի իրի , կարէ պահան-

Յիշ զփոխարենն . և ստիպել զպարգեւատուն , զի վճարեցէ ինքեան զանխրաւութիւն , զոր աւար , և պարգեւատուն պարտաւորի հաստեցանել զփոխարենն , և վճարել զվստան , զոր արար : Քանզի զպարգեւեցեալ ինն այլուս տալով ոչ ազատեցաւ ի պարտուցն , զորս արար : Ի տոյնպիսի պատահմանս պարգեւումն . որ եղև առանց տուչութե իրե , հաղիւ զատի ի խոտումանէ : Բայց որպէս պարտիմք կատարել զխոտուցումն , այսպէս և պարտիմք հաստեցանել այն միկ , որում եղև պարգեւումն առանց տուչութե իրե :

Պարգեւումն , որպէս և չորհումն ստոյգ , և յայտնի պարտուց , որ լինի համանգամայն , և միով շարժմամբ ոգւոյ միում , կամ բազմաց , աւելի քան զութ հարիւր ի տալական ոսկին , որ քան առ այն աւելին չէ հաստատուն , այսինքն , աւելին այն չէ հաստատուն : Ուստի կարե ի պարգեւատունէ յետս պահանջի : Քանզի այսպէս սահմանն օրէնք . զիմի մարդիկք անխոհեմ պարգեւատուութի մեր կացուցանիցին զինքեանս , և զինքեանս աղբատացուցանիցեն : Սակայն , եթէ տոյնպիսի պարգեւատուութի ծանուցեալ , և զեկուցել իցէ դատաւորի գրովք , եւ լեալ իցէ համահունձանութի դատաւորի . կամ հարտատեցեալ իցէ երդմամբ , կամ եղեալ իցէ վստարեպաշտ արտոճանց .

կամ վստարեալ զգերես , կամ վստարեալ զտունս , և զլէսս այրեցեալս , կամ աւելեցեալս , կամ ի վերահատուցումն բարերարութեց , և երախտեաց , կամ ի հրաժարումն իրաւանց , գեթ յուսացելոյ , կամ եթէ լինիցի ի դքսաց պատերազմի ի յատուկ բարեաց իւրեանց , կամ ի բարեաց , զորս առանցն ի յարդար պատերազմի : Ի պատահմանս այսոսկի վերոյառացեալ պարգեւումն հաստատուն է : Քանզի օրէնք ոչ կարեն արգելուլ զաւետարանական կատարելութիւն , և զվերահատուցումն , որ լինի վստարեալութեց , և երախտեց : Իսկ արտաքոյ ասացեալ պատահմանց , որքան առ աւելին , նա , որում եղև վերոյառացեալ պարգեւումն , պարտաւորի յետս դարձուցանել զաւելին զայն , յորժամ պահանջի : Քանզի արգեւումն , որ է՝ անհաստատուն , յետս դարձուցանելի է՝ յորժամ պահանջի :

Որք պարգեւեն ումեք զիր ինչ հանդերձ յուսով վերաատանալոյ զիր ինչ յայտնանէ , որում պարգեւեն , հաստատուն է՝ արգեն , եթէ լինիցի բացարձակապէս , այսինքն , եթէ ի պարգեւին ոչ պարաւանդիցեն զանձն զայն , որում պարգեւեն , վերահատուցանել ինքեանց զայլ ինչ : Եթէ պետ իսկ ոչ վերահատուցանիցի ինքեանց իր ինչ : Քանզի արգեւումն , որ բացարձակապէս լինի , հաստ

հաստատունէ : Ուստի յայնմ
նա , որ արար զսոյսսիսի պար
գեւումն , ոչ կարէ յետս պա
հանջել զիրն պարգեւեցեալ : Եւ
Թէպէտ յետս պահանջիցէ , սա
կայն նա , որում եղև սոյնսիսի
պարգեւումն , ոչ պարտաւորի
յետս դարձուցանել զիրն , որ
խքեան պարգեւեցաւ : Քանզի
նա , որում եղև հաստատուն
պարգեւումն , ոչ պարտաւորի
յետս դարձուցանել զիրն , որ
խքեան պարգեւեցաւ , Թէպէտ
անիրաւ շարք յետս պահանջի
ցի : Քանզի նա , որում պար
գեւեցաւ իր ինչ հաստատապէս ,
ստացաւ զտէրութի ի վրայս
երն : Երբ որ ունի զտէրութի
ի վրայ երբ երբ , ոչ պարտաւորի
զնաւ աշխուհ վերահաստեցանել :
Քանզի ամ ոչ կարէ պահել առ
խքն զիրն եւր : Իսկ եթէ պար
գեւն ոչ լինիցի բացարձակապէս ,
այլ Թէութի , և հանդերձ պա
րտաւորութի , զի այլ ինչ վե
րահաստեցանիցի . յայնմ և
Թէ ոչ կատարիցի Թէութի , և
ոչ վերահաստեցանիցի իրն այն ,
զոր պարտաւորեցաւ վերահա
ստեցանել նա , որում եղև սր
գեւումն . կարէ յետս պահան
ջիցէ զիրն պարգեւեցեալ : Ուստի
նա , որ արար զսոյսսիսի պար
գեւումն , եթէ յետս պահան
ջիցէ զիրն պարգեւեցեալ ոչ մե
ղանջէ : Օ ի ոչ առնէ զանի
րութի :

Յորժամ պարգեւի ումբէ իր
ինչ , եթէ լինիցի մոլորութի ի

տեսական , ի նախապետական ,
և ի գլխաւոր պատճառի , սր
գեւումն չէ հաստատուն : Քան
զի տեսական , և գլխաւոր պատ
ճառն շարժէ զպարգեւատուն :
Ուստի եթէ լինիցի մոլորութի
շուրջ զտեսական , և նախապե
տական պատճառաւ , եւ Թի
մանի , Թէ պարգեւատուն չէ
ունեցեալ զգլխաւորութի սր
գեւելոյ : Ուստի որում եղև
սոյնսիսի պարգեւատունութիւն ,
պարտաւորի յետս դարձուցա
նել զիրն պարգեւեցեալ : Քան
զի յետս դարձուցանելիէ իրն
պարգեւեցեալ . յորժամ պար
գեւումն չէ հաստատուն : Ս
որոյ որք ձեւացուցին զխքեանս
աղբատն , և այսպէս պատրելով
զմարդիկ , ստացան , և հաւա
քեցին զբազում ինչս , և տակայն
խկապէս չեն աղբատք , պարտ
ւանդին զստացեալ , և զհաւա
քեցեալ իրս յետս դարձուցա
նել . կամ բաշխել այլոց աղբա
տաց , որք խկապէս են սոյնսի
սիք : Քանզի եղեալէ մոլո
րութի շուրջ զտեսական , և նա
խապետական պատճառաւ :
Օ ի ատանսոր տեսական , գլ
խաւոր , նախապետական , և
շարժողական պատճառէ աղ
բատութիւն , որ ոչ գոյ . այլ
միայն ձեւացուցեալէ : Իսկ
եթէ իցէ մոլորութի շուրջ զեր
կորոքական պատճառաւ , և ոչ
շուրջ զնախապետականաւ , և
տեսականաւ , յայնմ հաս
տատունէ՝ պարգեւումն : Քան
զի

զի յայնժամ ենթիմանի, Թէ արդեաւատուն ունեցեալ է՝ զդիտաւորութի պարգևերոյ : Որպէս յայտ է՝ ի յատացերոցն : Ուստի նա, որում եղև սոյնպիսի արդեաւատութի, Թէ պէտ մեղուցեալ իցէ քն ձևացուցման, և կեղծման երկրորդական պատճառի, սակայն ոչ պարտաւանդի յետս դարձուցանել զիրն պարգևեցեալ : Քանզի յորժմ հաստատուէ՝ պարգևումն, յայնժամ նա, որում եղև պարգևումն, ոչ պարտաւանդի յետս դարձուցանել զիրն պարգևեցեալ : Ուստի նա, որ է՝ Ճշմարիտ աղբաւ, և չքաւոր, եթէ կեղծիցէ զարքութի քն շարժելոյ զմարդիկ ի գութ, և ի յողորմութի, արդարև մեղանշէ, քանզի առնէ զկեղծաւորութի, և կեղծաւորութի իւրով արքէ, և խաբէ զմարդիկ . սակայն ոչ պարտաւորի յետս դարձուցանել զողորմութի, զոր ընկալաւ ի յողորմածաց, քն լցուցանելոյ զկարօտութի իւր : Քանզի ի նման դտանի տեսական, և գլխաւոր պատճառ, զի լինիցի ողորմութի : Քանզի տեսական, և գլխաւոր պատճառ, զի լինիցի ողորմութի, է՝ չքաւորութի, և կարօտութի Ճշմարտի աղբաւի : Եւ ի նման դտանին ոչ :

Յաղագս պատահանաց, նորա կարէ յետս դարձուցանել պարգևումն :

Երգևումն, որ լինի ի մեջ կենդանեց, այսինքն, զոր առնէ որ կամելով, զի մինչ կենդանի է, իւր իւր բացարձակապէս իցէ այլոյ, եթէ ոչ լինիցի եկեղեցեաց, վանորէից, հիւանդանոցաց, կամ այլոց սոյնպիսեաց, կամ եթէ ոչ իցէ վերահատուցական, կարէ յետս դարձուցանել յերկու պատահմունս : Վասն կարէ յետս դարձուցանել պարգևումն, Թէ պէտ տուեցեալ իցէ իրն պարգևեցեալ այնմիկ, որում եղև պարգևումն . եթէ նա, որում եղև պարգևումն, լինիցի դարձելապէս ապերախտ, և երախտաւորաց : Որդան, եթէ առնիցէ պարգևատուի իւրում դարձ, զանողորմ, և զսաստիկ անխրաւութի . եթէ զնեղեալ չքաւորութի, և աղբաւորութի ոչ կերակրիցէ, և դարմանիցէ, և եթէ զայլս սոյնպիսի իրս առնիցէ : Եւ այս մանաւանդ ի մանալի է՝ զորդւոց, որք զանց առնեն կերակրել, եւ պահել չքաւոր ծնօղս իւրեանց, որք ինքեանց պարգեւեցին զամ ինչ : Քանզի կարծր ապերախտութի արժանի է՝ սոյնպիսի պատժոյ : Վասն անհաստատ է՝ դաշն այն որով այսպէս լինի դաշնակցութի, զի սրբեւումն ոչ կարիցէ յետս դարձ

դարձուցանիլ զի ապերախտութե: Քանզի անբան է՝ սոյն պիտի դաշն: Սակայն ապերախտութիւն պարտի ցուցանիլ ՚ի դատաստանի առաջի դատաւորաց: Ուստի յորժամ ապերախտութիւն ցուցանի ՚ի դատաստանի, և վճռէ դատաւորն, զի իրն պարզեցեալ յետս դարձուցանիցի. յայնժամ նա, որուն եղեալ է՝ պարզեալմն, պարտաւորի յետս դարձուցանել զիրն պարզեցեալ հանդերձ ըսկալեալ պտղովք իւրովք: Քանզի ոչ կարէ որ պահել առ ինքն զիրն զայն, որ պարտի յետս դարձուցանիլ: Յորժամ պարզեալտուն գիտաց զպատճառս, զի որոց կարէր պարզեալմն յետս դարձուցանիլ. սակայն զպարզեալմն ոչ դարձոյց յետս, այլ լռեաց զասացեալ պատճառս. յայնժամ ժառանգք սոյնպիսի պարզեալտուն յետ մահնունն ոչ կարեն յետս դարձուցանել զպարզեալմն: Քանզի յայնժամ, մինչ պարզեալտուն գիտաց զպատճառս, զի որոց կարէր պարզեալմն յետս դարձուցանիլ. սակայն ոչ դարձոյց յետս. այլ լռեաց զպատճառս, եւթադրի, Թէ չսորհեաց դանցանս այնմիկ, որուն արարեալ է՝ զպարզեալտունութի: Իսկ եթէ անգիտեալ, և անգիտացեալ իցէ դասացել պատճառս, յայնժամ ժառանգորդք կարեն յետս դարձուցանել զպարզեալմն: Քանզի յայնժամ ոչ կար

րէ եւթադրի, Թէ չսորհեալ իցէ դանցանս այնմիկ, որուն արարեալ է՝ զպարզեալտունութի: Եւ արդապետութիւն այս նաև ունի զտեղի ՚ի կտակի վերահայեցմամբ առ անձն այն, որուն լինի պարզեալտունութի ՚ի ձեռն կտակի: Որքան, եթէ նմեցեալ կտակարարի առնիցէ զժամն անիրաւութի. զո՞րքի նակ. եթէ մարմնականապէս գիտիցէ զկինն նա: Քանզի և սոյնպիսի անձն արժանի է, զի ՚ի նմանէ յետս դարձուցանիցի իրն այն, որ պարզեցաւ նման ՚ի ձեռն կտակի: Բայր վարդապետութիւն այս ոչ ունի զտեղի ՚ի պարզեալտունութիւն, որք լինի եկեղեցեաց Թէպէտ առաջնորդք, և եկեղեցականք իցեն ապերախտք, և երախտաւորացք: Քանզի սոյնպիսի պարզեալտունութիւն լինի զի շահաւետութե, օգտի, և բարւոյ հոգւոյ պարզեալտունի, և կտակարարի: Ուստի չէ հայելի ՚ի յապերախտութիւն առաջնորդաց, և եկեղեցականաց. այլ ՚ի շահ, և ՚ի օգուտ հոգւոյ: Երդ ոչ կորուսանի շահ, և օգուտ հոգւոյ, Թէպէտ իցեն ապերախտք, և երախտաւորացք առաջնորդք և եկեղեցականք: Քանզի շահ, և օգուտ մեր ոչ կախի ՚ի յերախտաւորութե, և ՚ի յաներախտաւորացութե նոյն, այլ լինի մեզ ՚ի Ռ. Ե. Թէ երախտաւորացք իցեն նորա, և Թէ աներախտաւորացք: Դարձեալ, զի պարզեալտունութե,

Թիք, որք լինին եկեղեցեաց, նախապետաբար լինին ԴԵ: Օ ի նախապետաբար լինին քի պատմեցոյ զԴԵ: Երդ ԴԵ ոչ կարէ լինիլ երախտամոռաց: Ուստի պարգևատուութիք, որք լինին եկեղեցեաց, ոչ կարեն յետս դարձուցանիլ: Վնասաւ չէ յետս դարձուցանելի պարգևատուութի, որ է՝ վերահաւտուցական: այսինքն, որ լինի վնաս երախտեաց, և բարեբալութեց, որք ձրի, և առանց պարտաւորութե եղեալք են, և որք իւր եղանակաւ զուգահաւասարք են պարգևատուութե, որ լինի: Քանզի սոյնպիսի արգևատուութի առանել վերահատուցումէ՝, քանթէ պարգևումն, այսինքն, առանել է՝ երախտաւորութի, և աներախտամոռացութի, քանթէ պարգևատուութի: Երդ պարգևատուութի համարի վերահաւտուցական, յորժամ ի պարգևման բացառումս յիշին երախտիքն, որք եղեալք են յայնմանէ, որում լինի պարգևումն: Կամ յորժամ յայտէ՝, Թէ եղեալք են երախտիք: Կամ յորժամէ՝ տալակուսութի գերատեսնաց:

Երկրորդ կարէ պարգևումն յետս դարձուցանիլ, յորժամ նոյ, որք քի ոչ ունելոյ զզանախ, զմեծ մասն բարեաց իւրեանց պարգևեցին այլոց, յետոյ ծնանին զանախ: Քանզի որք առնեն զսոյնպիսի պարգևումն, առնեն զսա ընդ այսու լուս

Թեութեք, պարգևելք, եթէ ոչ ծնանիցին մեզ զանախ: Օ ի այսպէս տրամադրեն, և յորինեն օրէնք: Սոյնպիսի պարգևումն եթէ եղեալ իցէ օտարականի, բողանդաւն կարէ յետս դարձուցանիլ: Քանզի խոհեմաբար այսպէս մեկնի այն լուսալ Թէութի, ընդ որով եղեւ սոյնպիսի պարգևումն: Իսկ եթէ եղեալ իցէ ումեք երանողաց, այսինքն, հօր, կամ պապի. կամ եկեղեցեաց. կամ բարեպաշտ պատգաւաց. կամ այլոց սոյնպիսեց այնքան կարէ յետս դարձուցանիլ: որքան հարկաւոր է՝ առայս, զի որդիք ունիցին զօրինաւոր ժառանգութի: Օ ի ի սոյնպիսի պատահմունս զաւացեալ լուսալ Թէութի այսպէս մեկնի խոհեմ դատաստան: Բայց առաջնորդք եկեղեցեաց, և վանորէից լաւագոյն առնեն, եթէ զբողոքն հատուցանիցին, և յետս դարձուցանիցին: Քանզի գործս այս է՝ շնութի հաւատացելոց, բարձիչ խաղաղութեց, և սերմանիչ խաղաղութե: Որք արարին զսոյնպիսի պարգևումն և ի պարգևելն իւրեանց բացառումս ոչ արտաբանեցին զվերոյսացեալ լուսալ Թէութի, Թէպէտ երդմանն ոչ յետս դարձուցանել զպարգևատուութի իւրեանց, և երդմամբ զարգևատուութի իւրեանց հաստատեցին: սակայն ի ծնանիլ զաւակաց, տակաւին կարեն յետս դարձուցանել զպարգևատուութի

Թիւն իւրեանց : Քանզի ընդ-
երդմամբ ևս ներադրամպ պա-
րունակի ասացեալ Թէութիւն :
Բայց եթէ զսոյնպիսի Թէութի
իյերդմանէն բացադրապէս բա-
ցամերժեցին , և արտաբռեցին ,
յայնժամ ոչ կարեն յետս դար-
ձուցանել զպարզեւատունութիւն
իւրեանց : Քանզի պարտին կա-
տարել զերդմանս իւրեանց :

Երրորդ կարէ յետս դար-
ձուցանել պարզեւատունութիւն,
զոր ատեն հայր ընդդէմ պաշ-
տօնի հայրական բարեպաշտու-
թէ : Օրրորինակ , եթէ հայր
ատենից զայնպիսի պարզեւատու-
թէութի , Թէ որդիք զսկին իյո-
րինաւոր ժառանգութէ : Քան
զիե՛ անառակ , և յոյժ մեծաս-
կար պարզեւատունութի . զի յոյժ
մեծասէ զաւակաց : Ուստի որ-
դիք զկնի մահունան հօր իւրեանց
կարին յետս դարձուցանել զսոյն-
պիսի պարզեւատունութի . Թէ-
պէտ երդմամբ հաստատեալ իցէ :
Քանզի ոչ վայելէ վարիչ երդ-
մամբ քն ծանրապէս մեծասելոյ
զաւակաց . և վն զրկելոյ զնս ի
յօրինաւոր ժառանգութէ : Որ-
դիք նաև ի կնիդանութէ հօր
իւրեանց կարեն յետս պահան-
ջել զասացեալ պարզեւատունու-
թի : Քանզի Թէպէտ օրինա-
ւոր ժառանգութի յառաջ բան
զմահ հօր , ոչ պարտի որդւոյ
իբրև տալի . սակայն պարտի
նմա իբրև պահելի : Օի չէ
ցրտեցի , այլ է՛ պահելի . զի յետ
մահունան հօր , ժառանգիցէ

զնա որդի : Աստի եթէ հայր
ցրտեցէ զբարիս , կարէ բռնա-
դատիլ , և հարկաւորիլ իյոր-
դւոյ իձեռն դատաւորի . զի
պահիցէ զօրինաւոր ժառանգու-
թի , զի մի զկնի մահունան հօր
զրկեցեալ մնայցէ որդի իյօրի-
նաւոր ժառանգութի :

Յաղագս պարզեւման , որ լինի
պատճառաւ մահունան :

Երբեւումս , որ լինի պա-
ճառաւ մահուն , է՛ այն ,
որով որ այնպէս պար-
զեւէ , Թէ կամի . զի
նսկայն յետ մահունան իւրոյ ար-
դեւեցեալ իրն իցէ այլոյ : Աւ-
տի որ սոյնպէս պարզեւէ , պար-
զեւեմ բեզ զայս զկնի մահունան
իւրոյ . կամ այնպէս . պարզեւեմ
բեզ զայս , յորժամ մեռայց . կմ
այնպէս , պարզեւեմ բեզ զայս ,
զի երկնայն զիս այժմ գոյ մե-
ռահելոյ , ասի պարզեւել պատ-
ճառաւ մահուն :

Սոյնպիսի պարզեւումս իյե-
րիս պատահմունս կարէ յետս
դարձուցանել : Եւայն կարէ յետս
դարձուցանել , եթէ նա , որ ա-
րար զպարզեւատունութի պատ-
ճառաւ մահուն , յառաջ բան զ-
մահ իւր փոշիմանեցաւ , և կա-
մեցաւ յետս դարձուցանել զ-
պարզեւատունութի իւր : Քան-
զի ինքեցոյ սոյնպիսի պարզեւա-
տունութէ պարունակի այս լուել
Թէութի , եթէ ոչ յետս դար-
ձուցանելի յառաջ բան զմահ :

Քանզի եթէ ի պարգևատուութեան ոչ միայն իշխանութի յետոյ դարձուցանելոյ զնա յառաջ քան զմահ, եթէ կամիցի պարգևատուել, յայնժամ պարգևատուութի ոչ ասի պարգևատուութի պատճառաւ մահու, այլ ասի պարգևատուութի ի մեջ կենդանեաց: Ուստի որ արար զպարգևատուութիւն պատճառաւ մահու. եթէ զպարգևեցեալ իրն այլում պարգևեցէ. լինի նշան, եթէ յետոյ դարձոյց զպարգևատուութի իւր: Կարողութիւն այս, որով որ կարէ յետոյ դարձուցանել զպարգևատուութի, որ եղև պատճառաւ մահու, միայն մինչև ի մահ պարգևատուի. և ի մեռանիս պարգևատուի, անշնչանայ ևս ինքն:

Երկրորդ կարէ յետոյ դարձուցանիլ պարգևատուութի, որ եղև պատճառաւ մահու, եթէ պարգևատուութի եղև ի մերձակայ փոանգի, յորմէ որ երկեալ ի մահուանէ, և նա, որ արար զսոյսպիսի պարգևատուութի զերծաւ ի յաստացեալ փոանգէ: Քանզի սոյսպիսի պարգևատուութի լինի քի երկուդի մահուան: Ուստի ի բանիլ երկուդի մահուան, հատարի լռաբար յետոյ դարձուցեալ: Օ սոյսպիսի պարգևատուութի առնէ, որ ի ծանր հիւանդութե, կամ ի մերձակայ պատեռազմի պարգևէ պատճառաւ մահու: Ուստի յետ զերծման,

և ազատման ի հիւանդութե, և ի յորողայթէ պատեռազմի, հատարի պարգևատուութիւն լռաբար յետոյ դարձուցեալ:

Երրորդ կարէ յետոյ դարձուցանիլ պարգևատուութի, որ եղև պատճառաւ մահու, եթէ նա որում եղև պարգևատուութի, յառաջագոյն մեռանիցի, քան զպարգևատուելու իւր: Քանզի ի մեռանիլ այնք, որում եղև պարգևատուութի պատճառաւ մահու, իսկոյն պարգևատուութի միայն յետոյ դարձուցեալ հրամանաւ օրինի, որով և ի կտակս պատահի: Սակայն խոստացումն, և պարգևատուութի, որք լինի ի մեջ կենդանեաց, և որք ոչ լինի պատճառաւ մահու, այլ բացարձակապէս, ի մեռանել այնք, որոց եղեալք են. հաստատուեալ մասն: Քանզի անցանէն առ ժառանգորդս:

Պարգևատուութիւն այս արտի լինիլ առ ներկայ որ: Ուստի ոչ կարէ լինիլ առ բացակիս, եթէ ոչ ի ձեռն հրեշտակի, և պատգամաւորի առ այս շարակարգեցելոյ, և սահմանեցելոյ. կամ ի ձեռն նախակի, և թղթոյ: Օ ի սոքս կարեն զպակասութի ներկայութե լցուցանել:

Եւսոքիկ ամենեքեան, և նք միայն կարեն պարգևել պատճառաւ մահու, որք կարեն առնել զկտակ. բաց ի յընտանաւ կան որդւոյ. որ թէպէտ ոչ կարցի իւր կերպիւ առնել զկտակ այնու

այնու զի սա է՝ իր հրապարակական օրինի, սակայն կարէ պարզեւել պատճառան մահու, եթէ առնութեւր իցէ համահաւանութի հօր, այնու զի սա է՝ իր մասնական օրինի:

Յաղագս վարուժատրութե, հայցատրութե, և պահեստի:

Երուճատրութիւնէ՝ շտրհատրութի իմն, որով որ շտրհէ, և տայ ձրի ումեք զիր ինչ, զի վարիցի նովաւ առ բացորոշեալ ժամանակ ինչ, և ի լրման այնր բացորոշեալ ժամանակի զիրն զայն ՏԻ իւրում հատուցանիցէ: Կամ այսպէս սահմանի, է՝ դաշն, որով իր ինչ շարժելի, կամ անշարժելի, որքան առ վարումն միայն, ձրի ումեք շտրհի առ ժամանակ ինչ, որ բացադրապէս. կամ ներադրաբար բացորոշի: Բացադրապէս. ո՛րքան. եթէ որ ասիցէ, շտրհեմ բեզ զերիվարս զայս, զի վարիցիս սովաւ զամիս մի, կամ զամ մի, կամ զշաբաթ մի. կամ զօր մի: Քանզի յայտնապէս դնի սահման ժամանակի, և յայտնապէս սահմանի ժամանակ: Ներադրաբար. ո՛րքար, եթէ որ ասիցէ, շտրհեմ բեզ զերիվարս զայս, զի վարիցիս սովաւ, մինչև հասանիցիս իտուն բո: Քանզի աստանօր յայտնապէս ոչ սահմանի ժամանակ. այլ անյայտաբար,

և յիմօաբար. այսինքն, սահմանի, և բացորոշի այնքան ժամանակ, որքան հարկանոր է՝ մի ժամանակեայ իտուն:

Որք շտրհեցին ձրի ումեք զիր ինչ ի վարումն առ բացորոշեալ ժամանակ ինչ, յառաջ բան զլրումն սոյնպիսի ժամանակի, ոչ կարեն զնա պահանջել: Քանզի եթէ պահանջեցեն, և առնուցուն զշտրհեցեալ իրն, յառաջ բան զլրումն բացորոշեալ ժամանակի, առնեն զանհրաժեշտ այնմիկ, որում շտրհեցին: Քանզի առնեն ընդդէմ իրաւանց այնր, որում շտրհեցին: Օ՛ ի նա, որում շտրհեցին, ի ձրի շտրհմանէ ստացաւ զիրաւուն, զի վարիցի շտրհեցեալ իրաւ, մինչև ի լրումն բացորոշեալ ժամանակի: Բայց եթէ իրն շտրհեցեալ յառաջ բան զլրումն բացորոշեալ ժամանակի, լինիցի հարկանոր այնոցիկ, որք շտրհեցին զնա ի վարումն առ բացորոշեալ ժամանակ ինչ, յայնժամ որք շտրհեցինն զնա, կարեն պահանջել, և առնուլ զնա յայնմանէ, որում շտրհեցին, յառաջ բան զլրումն բացորոշեալ ժամանակի. առանց առնելոյ զանհրաժեշտութի: Օ՛ ի սոյնպիսի դաշնակցութե ենթակմանի, և պարունակի, այսինքն պարիակի այս լռեալ Թէութի, այսինքն եթէ ոչ լինիցի հարկանոր ՏԻ իւրում. յառաջ բան զլրումն բացորոշեալ ժամանակի: Երբժամ սոյնպիսաբար շտրհեցեալ

ցեալ իրն իլրման բացորոշեալ ժամանակի պահանջի ի ՏԵ իւրմէ, յայնժամ նա, որում եղև սոյնպիսի շտրհումն, պարաւանս դի հատուցանել զսա Տն իւրում : Քանզի իրն Տն իւրում հատուցանելի է՝ յորժամ օրինաւ, պէս պահանջի ի ՏԵ իւրմէ :

Հայցատրութիւն է՝ դաշն, որով շտրհի իր ինչ, զի վարիցի նովաւ, ախմիկ, որ հայցէ, և խնդրէ զսա : Քայց ոչ բացորոշի, և սահմանի ժամանակ ինչ այլ ձրի շտրհի հայցողի, և ինչ դրողի : զի վարիցի նովաւ, մինչև պահանջիցէ շտրհին բացադրապէս, կամ ներադրաբար : Բացադրապէս . ո՞րպէն . եթէ շտրհին բերանով խնդրիցէ զիրն շտրհեցեալ : Վերադրաբար . հի՞ զսա . եթէ շտրհին զիրն շտրհեցեալ այլում տայցէ, կամ վաճառիցէ : Օ իրն, որ սոյնպիսաբար շտրհեցաւ, յորժամ պահանջի ի ՏԵ իւրմէ, նա, որում եղև սոյնպիսի շտրհումն, պարաւանդի հատուցանել Տն իւրում : Քանզի իրն հատուցանելի է՝ Տն իւրում, յորժամ պահանջի ի նմանէ : Ղաշնակցութիւն այս զանազանի ի վարութեատրութէ : Օ ի ի վարութեատրութէ բացորոշի ժամանակ . և շտրհին ոչ կարէ պահանջել զիրն շտրհեցեալ յառաջ քան զըրումն բացորոշեալ ժամանակի . և նա, որում եղև շտրհումն, ոչ պարաւանդի հատուցանել զիրն շտրհեցեալ,

յառաջ քան զըրումն բացորոշել ժամանակի, եթէ սնիրաւաբար պահանջի . իսկ ի հայցատրութէ ոչ բացորոշի ժամանակին . և շտրհին ոչ պարաւանդի սպասել իմիջ ժամանակի, այլ կարէ պահանջել զիրն շտրհեցեալ, յորժամ կամի . և նա, որում եղև շտրհումն, իսկոյն պարաւանդի հատուցանել զիրն շտրհեցեալ, յորժամ պահանջի :

Պահեստն է՝ դաշն, որով իր ինչ ումեք անանդի, և տրի պահելի, այսինքն, զի պահիցի, և յորժամ խնդրի, և պահանջի, ամբողջ հատուցանիցի : Իրն, որ անանդի, և տրի, զի պահիցի, հասարակաբար է՝ շտրհելի ինչ, կամ զինքն շտրհող : Ո՞ր զսա . ոսկի . արծաթ . հանդերձ, ակն, անասուն, և այլ սոյնպիսիք : Վա, որում տուեալ եղև իր ինչ, զի պահիցէ զսա, և յորժամ պահանջի, զսա ամբողջ հատուցանիցէ, ոչ կարէ վարի նովաւ : Քանզի չէ տուեալ նմա, զի վարիցի նովաւ, այլ զի պահիցէ զսա, և յորժամ պահանջի, ամբողջ հատուցանիցէ : Ուստի եթէ վարիցի նովաւ, մեզանչէ, և պարաւանդի վճարել վիճասս, եթէ եղև : Սակայն եթէ խոհեմաբար, և բարի խղճմամբս քննադատիցէ, թէ ոչ լինի անհաճոյ Տն իրն . այլ լինի նմա հաճոյ, եթէ վարիցի նովաւ, յայնժամ ոչ մեղանչէ, եթէ նովաւ վարիցի : Քանզի յայնժամ ոչ ճշմարտի, թէ վարի

օտարական իրօք ընդդէմ բա-
նական կնաց ՏՆ նոցին: Քան-
զի ոչ կարէ ասիլ, Թէ իր ինչ
լինի ընդդէմ կանաց այնր, որ
հաճի: Օ ի որ հաճի, ոչ ընդ-
դինմանայ: Աւստի որ բարի խղճ-
մտանօք, և խոհեմաբար կնութե-
զանելով, Թէ ոչ առնէ զան-
հաճոյ իր ՏՆ իրն, վարի իրօք,
որք վարմանք ծախին, հի բար-
ցորննով, գինեան, բացել դրա-
մովք, և այլովք սոյնպիսեօք, որք
տոնեցեալք են ինքեան ստոյգ,
և յայտի Թճւով ստոյգ, և յայտ-
նի կշռով, և ստոյգ, և յայտնի
չափով, գորով ստոյգ, Թէ յայն-
միկ ժամանակի, յորում պա-
հանջելիք են, ստանալոց, և ու-
նելոց է՝ զայնքանս նոյնոյ բարու-
Թէ, և որակութե. զորքանս ի
ներկայումս ծախէ, ոչ մեղանչէ
քն ասացեալ պատճառի: Իսկ
Եթէ իրքն տոնեցեալք իցեն ներ-
փակեցեալ արկեղ, կամ ներ-
կիցեալ քսակի, յայնժամ նա,
որում տոնեցեալք են, զի պա-
հիցէ զնս, ոչ կարէ վարիլ նո-
քօք, և ոչ կարէ ծախել զնսաւ:
Քանզի այս անհոճոյանայ ՏՆ
նոցա: Աւստի որք սոյնպիսի իրօք
վարին, բակելով զինիք, մեղան-
չեն: Քանզի առնեն զանհա-
ճոյ իր ՏՆ իրաց: Եւ, որում
տոնեցեալք են իրք, զի պահի-
ցէ զնս, յորժամ պահանջին,
պարանանդի իսկոյն հատուցա-
նել զնս: Օ ի պահեալն յու-
տով հատուցանելի է՝ ՏՆ իւ-
րում, յորժամ պահանջի:

Եւ, որք պարտականք են
պահել զիրս օտարականս, այ-
սինքն, որք տոնեցեալք են ի
գրան, կամ ի պահ, կամ ի
վարումն, և կամ վարձն, եթէ
արեւդաբար, և Թուլան պա-
հիցեն զնս, այնպէս Թէ ի ձեռն
անդրատտ, և Թանձր ծուլու-
Թէ իւրեանց լինին պատճառ
կորստեան նոցին, և Թէ ծու-
լութիւն այս է՝ Ըմբարանօրէն,
և մահացօրէն մեղադրելի, յայ-
տնսն պարանանդին հատու-
ցանել զայն, զոր կորուսին:
Քանզի արարին այլոց ցանկրա-
ւութի: Ըրդ յայնժամ ծուլու-
Թին է՝ Ըմբարանօրէն մեղա-
դրելի, յորժամ դատաւարտի
իլ՝ Ըմբարանութի: Իւ յայնժամ
է՝ մահացօրէն մեղադրելի, յոր-
ժամ իլ՝ Ըմբարանութի ծանրա-
պէս դատաւարտի: Կարէ ևս
վարդապետիլ, Թէ նորա ևս
պարանանդին հատուցանել զայն
զոր կորոյս ծուլութի նց, որք
ի պահելն զօտարական իրս այն-
քան ծուլացան, Թէ անկան ի
ներքոյ օրինական մեղադրելու-
Թէ, այսինքն, ի պահելն զօ-
տարական իրս, արարին զայն-
պիսի ծուլութի, որ օրինակա-
նապէս մեղադրելի է: Ըրդ
ծուլութի, որ օրինականապէս
է՝ մեղադրելի, է՝ այն, որ դա-
տաւարտի ի յօրինաց, և ի դա-
տանորաց: Ծուլութիւն այս,
որ ի յօրինաց դատաւարտի, եր-
բեակ է: Սինն ասի հատու-
մինն Թեթե, և միւսն Թե-
Թեա

Թեւազոյն : Հաստէ՛ այն , որ
 առնէն իննէ՛ անբան . և որով որ
 առնէ զայնպիսի իր , զոր ոչ առ-
 նէ նա , որ բանաւարութե՛ք ըն-
 Թանայ : Օ՛րորինակ , եթէ
 որ դնիցէ՛ ի հրապարակական
 տեղւոյ զիրն զայն , որ յանձնե-
 ցեալ է՛ ինքեան , զի պահիցէ
 զնա , Թէպէտ առնիցէ զայն
 առանց վերանկատման : Այս ա-
 րար զսոյնպիսի ծուլութի , վս-
 որոյ կորոյս զիրս օտարականս ,
 զորս պարտէր պահել , պարա-
 ւանդի հատուցանել զնոսա :
 Քանզի արար զծանրոյն ծու-
 լութի , և զայնպիսի ծուլութի ,
 որէ՛ յոյժ դատապարտելի : Մա-
 նաւանդ եթէ վերանկատմամբ ,
 և խարդախութե՛ք արար : Թե-
 Թե ծուլութիսնէ՛ այն , որով
 որ առնէ զայնպիսի իր , զոր ոչ
 առնեն անձինք զգաստք : Ար-
 զան , եթէ որ դնիցէ ի սենեկի
 իւրում զիրն զայն , զոր պարտի
 պահել . բայց զանկողն առնի-
 ցէ փակել զդռուն : Յորժամ
 պահեստադրութիէ՛ շահաւետ ,
 և լինի ի յօգուտ այնոցիկ , առ-
 որս լինի պահեստադրութիւն ,
 յայնժամ նք , որք ի պահելն
 զիրս օտարականս , զորս պարտին
 պահել , առնեն զԹեթեւ ծու-
 լութի . և այսպէս կորուսանեն
 զնս , պարաւանդին առնել զ-
 հատուցումն : Քանզի որ զիր
 իւր տայ այլում ի պահեստ ի
 յօգուտ , և ի շահաւետութիւն
 այնր , որում տայ ի պահեստ .
 կամի , զի իր իւր մեծաւ զգու-

լութե՛ք , և զգաստութե՛ք պահե-
 ցի : Թեթեւազոյն ծուլութիէ՛
 այն , որով որ առնէ զայնպիսի
 իր , զոր ոչ առնեն անձինք զգա-
 ստադոյնք : Ո՛րքար , եթէ որ
 զօտարական իրն , զոր պարտի
 պահել , դնիցէ ի սենեկի իւրում
 և փակիցէ զդռուն բայց զանց
 առնիցէ փորձել ձեռամբ , ա՛յր-
 դեօք բարեք փակեցեալ իցէ
 դռուն : Յորժամ պահեստա-
 դրութիէ՛ շահաւետ այնոցիկ ,
 առ որս եղեալ է՛ , յայնժամ նք ,
 որք ի պահելն զիրս օտարականս
 զորս պարտին պահել . առնեն
 զԹեթեւազոյն ծուլութի , պա-
 րաւանդին առնել զհատուցումն :
 Եւ այս այնու , զինս կարիցեն
 առնել զխարդախութի այնոցիկ ,
 առ որս եղեալ է՛ պահեստա-
 դրութի :

Յորժամ նք , որք պարտա-
 կանք են պահել զիրս օտարա-
 կանս , ի պահելն զնոսա առնեն
 զամ զգաստութի , և զգուլու-
 Թի , որ կարէ մարդկորէն լինիլ ,
 ոչ պարաւանդին առնել զհա-
 տուցումն , եթէ պատահաբար
 կորիցեն իրեն այնոցիկ : Քանզի
 չունին զմեղադրելութիւն ինչ :
 Սոյնպիսիքս որպէս զի ճանաչի-
 ցին , Թէ չեն պարտականք առ-
 նել զհատուցումն , ի դիւանի
 խղճմտանաց բաւականէ՛ վկա-
 յութի ուղիղ խղճմտանաց : Իսկ
 ի դիւանի դատաւորաց խնդրի ,
 զի ցուցանիցեն զանմեղութի , և
 զանմեղադրելութի իւրեանց :
 Աւտի որ զպահեստ առաքեաց
 առ

առ տէր իւր, որ խնդրեացն զնա
ի ձեռն հաւատարիմ մարդոյ .
եթէ պատահաբար կորիցէ նա
ի ճանապարհի, ոչ պարաւան
դի հատուցանել զնա զս ասա
ցեալ պատճառի : Ըստ ցիտե
լիէ՝, զի յորժամ իր ինչ ումեք
պահեստատրի . յայնժամ տէ
րութի պահեստատրեցեալ իրի
ոչ անցանէ առ անձն այն, ո
րում լինի պահեստատրութիւն,
այլ մնայ ընդ իշխանութիւն Տ՞ն
իրի, որ պահեստատրի . վասն
որոյ կարէ պահանջել զիրն պա
հեստատրեցեալ, յորժամ կամի :
Ուստի յորժամ անմեղադրելա
բար կորնչի, Տ՞ն իւրում կորնչի :
Այլ որոյ նա, որում եղև պա
հեստատրութի, ոչ պարաւան
դի առնել զհատուցումն, եթէ
իրն պահեստատրեցեալ անմե
ղադրելաբար կորիցէ :

Ար տայ ի պահեստ ումեք զիր
ինչ, որ վարմամբ ոչ կարէ հիւ
ծիլ, և ծախիլ, կարէ առնուլ
զիր ինչ զս վարման նր : Օ ի
վարումն նր արժէ ինչ : Բայց
յայնժամ պահեստն զգենու զբը
նութիւն վարման : Իսկ եթէ
սոյնպիսի իրն իցէ վարմամբ ծա
խելի, յայնժամ ոչ կարէ առ
նուլ զիր ինչ : Քանզի յայնժմ
պահեստն զգենու զբնութիւն
փոխատուութիւն : Ըրդ ի փոխա
տուութիւն ոչ կարէ պահանջիլ
աւելի ինչ : Բայց յայնժամ կա
րէ պահանջիլ իր ինչ բանիւ դա
դարեցեալ վաստակոյ :

Յաղագս փոխատուութիւն :

Պատուութիւնն է՝

դաշն, որով տէրու
թի Թճեցեալ,
կընեցեալ, կամ չա
փեցեալ իրի ի փո

խատուէն անցանէ առ փոխա
տուէն, հանդերձ պարաւան
դութի վերահատուցանելոյ դ
նոյն, կամ զմանն տեսակաւ,
և բարութիւն, իրոման պայմա
նեցեալ ժամանակի : Իսկապէս
և յատկապէս խօսելով, փոխա
տուութիւն հասարակաբար լինի
յիրս այնոսիկ, որք են հիւծելիք
և ծախելիք : Իսկ սոցա հա
մահաշուին, և համաթուին նաեւ
դրամբ : Քանզի դրամբ Թէ
պէտ յիւքեանս ոչ մաշիցին, և
կորիցեն, սակայն հիւծին, և
ծիւքին ծախիւք : Ղաշակցու
թիւն այս զատի ի փոխմանն . զի
ի փոխման հատուցանի իր այլոյ
տեսակի : Քանզի փոխմամբ
մինն ընդ միւսում փոխի : Օ ա
տի ևս ի դրամոյ, ի պահեստն,
ի վարմանն . և ի յայլոց սոյն
դունակ դաշանց : Օ ի ի փո
խատուութիւն տէրութի իրի ի
միովէ առ միւսն անցանէ . իսկ
ի դաշակցութեան պահեստի,
դրամոյ, և ի յայլս սոյնպիսի դա
շնս, որպէս յայտէ՝, տէրութի
իրի ի միովէ առ միւսն ոչ ան
ցանէ, այլ վարումն նր . կամ
միայն պահելն զնա :

Փոխատուէն պարաւանդի ծա

սուցանել փոխառնելի դպակաւ առթի իրն, զոր փոխ տայ: Քանզի եթէ ոչ ծանուցանիցէ դպակաւառթի նր, պարանան դի վճարել զվատս, որք լիցին փոխառնին, մի ոչ գիտեցին դպակաւառթին իրն, զոր փոխ էառ: Քանզի փոխատուն ոչ կարէ առնել զոյնպիսի վատս փոխառնին:

Փոխատուն ոչ կարէ ահանջել ի փոխառնէն զիրն զայն, զոր փոխ էառ, յառաջ բան զլրումն պայմանեցեալ ժամանակի: Քանզի եթէ պահանջիցէ, և առնուցու զիրն զայն, զոր փոխ էառ, յառաջ բան զլրումն պայմանեցեալ ժամանակի, առնէ ընդդէմ իրանանց փոխառնի: Քանզի փոխառուն ի դաշնակցութե, որ կանաւորայ, և անձնիխառնաբար եղև, ստացաւ զիրանուն, զի մի բռնաբարիցի, և ստիպիցի հասուցանել զփոխ առեցեալ իրն, յառաջ բան զլրումն պայմանեցել ժամանակի: Աստի եթէ փոխատուն լրբանայցէ պահանջել, և առնուլ զիրն, զոր փոխ էառ, յառաջ բան զլրումն պայմանեցել ժամանակի, մեղանցէ, և պարտագորի վճարել զվատս: Օր առնէ զանհրաժեշտութի: Սակայն եթէ փոխատուն յառաջ բան զլրումն պայմանեցեալ ժամանակի, անհանդի ի մեջ ծանր ներութե, և նախ յոյժ հարկաւոր լինիցի իրն այն, զոր փոխ էառ, այնպէս թէ, եթէ ոչ հա-

սուցանիցի նախ իրն, զոր փոխ էառ, ստիպել կրել զծանր վատս յայնժամ եթէ պահանջիցէ, և առնուցու զիրն, զոր փոխ էառ, յառաջ բան զլրումն պայմանեցեալ ժամանակի, ոչ մեղանցէ: Քանզի ի դաշնակցութե փոխատունութե ինքնանի թեւութիւն այն, եթէ ինձ ոչ լինիցի հարկաւոր, կամ եթէ ոչ ստիպիցի, և հարկաւորիցի կրել, զծանր վատս: Քանզի ոչք կամի անկանել ի ներքոյ ծանր վատս, և ոչ համարի, թէ որուն զոյնպիսի դիտաւորութի, եթէ ոչ արտասանիցէ, և բացադրիցէ զնա:

Որք փոխ առին զիր ինչ յուրմէքէ կատարեալ դաշնակցութե փոխատունութե, և յետոյ պարտաբար կորուսին զնա, և ժամանակի իւրով պարտաւորին հասուցանել փոխառնի իւրեանց զիր նոյնոյ բանակութե, և պարտութե, այսինքն, պարանան դին հասուցանել զայնքան, որ բան էր իրն փոխառեցեալ, և զախպիսի էր, որպիսի էր փոխառեցեալն: Քանզի փոխառեցել իրն ոչ կորսիցի փոխատունի, այլ փոխատունի: Քանզի տեղութի նր ոչ մայր առ փոխատուն, այլ էանց առ փոխառուն, որպէս յայտէ ի յարացելոյն: Երբ այնմի կորսիցի, որ ունի զտեղութի ի վր նր: Մինչ որքան է՝ տեղութի նր առ փոխատուն փոխատունի կորսիցի, և ոչ փոխատունի:

Արք ալարին դաւառել, զիս
կանան, և զճշմարիտ փոխառու
նուի, ոչ կարեն առնուլ զշահ,
և զանէր ինչ, այլ միայն զայն
քան, որքան էր այն, զոր ինքե-
անք էտուն, և զայնպիսի, որ
պիտի էր տնէցեայն երեսնաց:
Քանզի եթէ պահանջեցեն, և
առնուցուն զանէր ինչ, կամ
զլանագոյն ինչ, քան զայն,
զոր ինքեանք էտուն, առնեն
զվախ, և զտոկոսի, որ չէ օրէն
քրիստոնէից: Վարձեալ, զի
քումթի փոխառուութե է այս,
զի մի առնանիցի աւելի, կամ
լանագոյն ինչ, այլ նոյնոյ բա-
նակութե, և նոյնոյ բարութե,
և որպիսութե ինչ, որպէս յայտէ
ի սահմանէ նորին: Վարձեալ,
զի փոխառուութի պարտի լինել
շահանոր, և օգտակար փոխա-
ռութի, զի լինի առ շահ, և առ
օգուտ նորին: Ըրդ եթէ հա-
տուցանիւր աւելի. կամ լանա-
գոյն ինչ, փոխառուութիւն ոչ
լինէր շահանոր, այլ խաւաւար
փոխառութի: Աւտի ասէ Քան-
» Եւ եթէ տայք փոխ այնոցիկ,
» յորոյ անուանցիկ առնուլ: Ար
» շարհէ՝ ձեր: Քանզի և մե-
» զանորք մեղաւորաց փոխ տան
» զի առցեն անդրէն զկշիռն:
Ըսինքն, չէ օրէն քրիստոնէից
փոխ տալ վերանդանջերով զշահ:
Քանզի զայս առնեն մեղաւորք,
այլ պարտին ձրի փոխ տալ. այ-
սինքն, ոչ պահանջերով զշահ:
Արք փոխ առին զիր ինչ յու-
մեքէ, յորժամ ըսանի սակար-

կեալ, և պայմանեցեալ ժամա-
նակ, պարտի հատուցանել զայն,
զոր փոխ էառ, յորժամ կարէ:
Քանզի դաշն փոխառուութե
որպէս պարանանդէ, և պարտա-
ւորի փոխառուեն, զի մի ինչ
դրեցէ զիրն. զոր փոխ էառ, յա-
ռաջ քան զըրումն պայմանեցել
ժամանակի, այսպէս և պարա-
ւանդէ փոխառուեն, զի հատու-
ցանիցէ զայն, զոր փոխ էառ,
ի բրնան պայմանեցեալ ժամա-
նակի: Աւտի փոխառուեն, մինչ
կարէ վճարել զփոխ իւր, ի ընդան
պայմանեցեալ ժամանակի յոր-
ժամ պահանջէ փոխառուեն զայն
զոր փոխ էառ, եթէ ոչ կամիցի
տալ զփոխ իւր, մեղանչէ: Օր
առնէ զանհրաժեշտութի փոխառու-
ւի իւրում:

Յաղագս վալիս:

Ընին, որ և առկոսի
ասի, է՝ շահ, և վա-
տակ, որ անքնդ մի-
ջապ յառաջ դայ ի
փոխառուութե: Ըսինքն,
շահն այն, զոր կամի որ ստանալ
ի փոխառուութե, որպէս զի դե-
տեցէ, և կամիցի առնուլ ի փո-
խառուէ զիր ինչ աւելի, քան
զայն, զոր ինքն փոխ էառ, վախ
ասի: Աւտի հասարակաբար
վարդապետի. եթէ ան պայման,
կամ ծանրութիւն, կամ բեռն
անելեալ փոխառուութե, բաց
ի յայնմանէ, օրէ՛նմն յատուկ,
և ներքին, առնէ, զի դաշն իցէ

տոկոսական , և վաշխական : Ըրդ աւելիս այս պարտի լինելի էր , որ դնով կշռելի եցէ , և դիւտեցի միայն բանն փոխատուութե :

Սաշխն յայտնապէս է՝ անիրաւ էր , և ծանր մեղք ընդդէմ մարդկային , և Ըճային օրինի : Քանզի արդարեւ կարեւր ստանալ զշահ ի յիրէ մերմէ . բայց ոչ յայնմանէ , որ չէ իր մեր , այլ է՝ օտարական ինչ : Օ ի շահ , և վաստակ իրի երեք , ոչ պատկանի այլում , այլ Տն իր : Ըրդ իրն այն , զոր ոք փոխ էտ այլում , յետ փոխատուութե չէ իր այնր , որ զնա փոխ էտ , այլ այնր , որ զնա փոխ էառ : Օ ի , որոյ ասացաւ , ի փոխատուութե տերութի իրի , զոր ոք փոխ տայ այլում , ի փոխատուէն անցանէ առ փոխառուն : Ուրեմն փոխառուն ոչ կարէ ի սոյնպիսի իրէ տոանալ զշահ , և զվաստակ ինչ : Ըրդ ուրեմն շահն , և վաստակն , որ լինի ի փոխատուութե , է՝ իր անիրաւ , և ծանր մեղք : Սաւն որոյ յետս դարձուցանելի է : Ուստի ասէ Դաւէթ . Թէ որ բնակի ի յեառն սբ , զարծաթ իւր ի վարձու ոչ տայ , և կաշառս ի վր իրաւանց ոչ առնու : Եւ Սողոմոն ասէ : Որ ինու զտուն իւր ի ստոկոսեաց , և ի վաշխեց . ժողովէ այնմ , որ ողորմի աղբաւուաց : Եղեկեկէլ ասէ , Թէ մարդն , որ արդար եցէ , և առնիցէ զիրաւունս , և զարդաբութի , զարծաթ իւր ի վարձու

ոչ տայցէ , և տոկոսեօք անդրէն ոչ պահանջիցէ : Իսկ զմեղաւորէ ճառէ , Թէ զարծաթ իւր ի վարձու էտ , և վաշխեք , և տոկոսեօք պահանջեաց : Եւ Քնասէ : Եւ Թէ տայք փոխ այնոցիկ յորոց ակն ունիցիք առնուլ , ո՞ր չարէ է՝ ձեր : Քանզի և մեղաւորք մեղաւորաց փոխ տան , զի առցեն անդրէն զիչուն : Յորոց երեւի , Թէ տոկոսն , և վաշխն է՝ իր անիրաւ , և ծանր մեղք :

Սաշխն երրակի կարէ լինիլ , այսինքն , կամ միայն մտօք , և ասի մտաւորական , կամ արտաքին դաշաւք , բայց ներագրաբար , և ասի դաղեալ տոկոսի կամ բացադրաւարտաբին դաշադրակութե . և ասի յայտնի տոկոսի : Սաշխն հոյի մտաւորական , յորժամ ոք ունի զդիտաւորութի ստանալոյ ի փոխատուութե զաւելի ինչ բան զայն , զոր ինքն էտ , սակայն զայս ոչ բացայայտէ արտաքին դաշաւք : Որ իրակէ զսոյնպիսի վաշխ , ի սեռէ իւրմէ ծանրապէ մեղանչէ : Քանզի ունի զանիրաւ կամ , և զանիրաւ դիտաւորութի :

Սաշխն հոյի դաղեալ տոկոսի , յորժամ դաղի նիւսիք արտաքին դաշադրակութե , այսինքն , յորժամ որք առնեն զդաշն , երեւցուցանեն , Թէ զայլ դաշն առնեն . ո՞րդան , վաճառման , կամ այլոյ սոյնպիսեոյ . բայց ի դաշադրակութե , զոր առնեն , և իրակեն , պարտութեալ , և դաղեալ գտանի տոկոսի : Որ զսոյնպիսի

պիսի վաշխ իրակէ, ի սեռէ իւր
մէ ծանրապէս մեղանշէ, և պա-
րանանդի հատուցանել: Քան
զի զԴ խաբել ոչ կարէ: Աւ-
շինս կռիւ յայտնի տոկոսի, յոր-
ժամ յայտնապէս, և բացադրա-
պէս բացայայտի, և ծանուցա-
նի արտաքին դաշախ: Որ զոյն
պիսի վաշխ իրակէ, յայտնապէ
ի սեռէ իւրմէ ծանրապէ մեղան-
շէ, և պարսմանդի առնել, զ-
հատուցումս: Քանզի գործէ
զյայտնի տոկոսի:

Որ ի փոխատուութե իւրում
ոչ դիտէ ի՞նչ կերպիւ, զի վե-
րահատուցանիցի ինքեան ի փո-
խատուէ իւրմէ իր ինչ աւելի ի-
բրեւ զշահ, և զգին, այլ միայն
յուսայ զաներախտամոռացութի
ի փոխատուէն իւրմէ, ոչ գործէ
զտոկոսի: Քանզի փոխատուն
պարտի ունի զաներախտամո-
ռացութի: Երբ յորժամ իր ինչ
պարտի լինի. յայնժամ որ յու-
սայ զնա ի փոխատուութե, ոչ
գործէ զտոկոսի: Քանզի ոչ
յուսայ զիր ինչ, որ իցէ ընդդէմ
բնութե փոխատուութե, կամ
որ ոչ պարտիցի ինքեան: Ու-
րեմս փոխատուն, որ յուսայ
զաներախտամոռացութի, և
պատրաստ է՝ տալ զայն, որ
խնդրի փոխ, Թեպէտ յետոյ հե-
տեւիցի ապերախտութիւն, և
երախտամոռացութի, ոչ գոր-
ծէ զտոկոսի: Սակայն յորժամ
նկատէ, Թէ վերատրի ինքեան
իր ինչ իբրեւ զշահ, պարտի ոչ
առնուլ: Քանզի շահս ոչ իւր-

բերէ՝ օրինաւոր: Մանաւապէս
ոչ գործէ զտոկոսի, որ ի փո-
խատուութե իւրում դիտէ, զի
առնիցէ ինքեան բարեկէմ զանձն
զայն, որում փոխ տալ զիր ինչ,
այսինքն, տալ փոխ զիր ինչ այ-
նու գիտաւորութե, զի ի մէջ
ինքեան, և ի մէջ փոխատուի
լինիցի բարեկամութի: Քանզի
բարեկամութի չէ իր, որ դնով
կռիցի: Քանզի ճշմարիտ բա-
րեկամութե ոչ կարէ գնիլ գինս:
Օ ի յոյժ առաւելէ՝ բան զիող
և բան զայլ ինչ: Մանաւապ ոչ
առնեն զվաշխ սորա, որք բան
զի ոչ կարեն վերատառնալ զբա-
րիս իւրեանց, փոխ տան, զի բա-
րիւ իւրեանց հատուցանիցին ին-
քեանց, և զի մի կրիցեն զմասաւ
Քանզի ոչ դնեն զսոր պարա-
ւանդութի, և ոչ զաւելի ինչ
շահն. այլ միայն ստանան զբա-
րիս, որք ինքեանց հատուցա-
նելիք էին, և աղատնս զինքենս
ի միասուց, զորս ոչ պարտին
կրել: Մանաւապ ոչ լինի վաշխ,
եթէ պահանջիցի իր ինչ բանիւ-
որողայթի վերատառացման, դժո-
ւարութեց, կամ ծախից, որք
լիցին, կամ երկնշէրք են ի վե-
րատառնալն զայն, որ տուեցել
է փոխ: Քանզի ձգէն զինքն
ի տոյսախի որողայթ, կամ դժո-
ւարութի կարէ կռիլ գնով,
այսինքն, կարէ տես գնիլ գինս:
Բայց գիտելի է, զի տոյսախի
որողայթ, դժուարութիք, և
ծախք բացադրապէս, կամ լու-
լաբար ածելիք են ի դաշն:
Քան-

Քանզի եթէ ոչ ամեցին ի դաշն բացադ-բապէս, կամ ներադ-բաբար, ոչ կարէ իմանիլ, թէ իրն, որ պահանջի, բանիւ նոյն պահանջի: Յորոյ հետեւի, թէ օրինաւորք են լերիւք բարեպաշտութե, այսինքն, դանձոյն այնորիկ, որք ի ժողովակութե, կամ ի յիշխանե դնին ի յապաւէն, և ի յապաստան աղբաւոց, այսինքն, ի նպաստութի, և ի յօլնութի նոցին, որպէս զի ի յանացեալ դանձոյն ձրի փոխ տացին նոյն. բայց ի հատուցաներն գտակաւ ինչ վերահատուցանիցեն զի ծախիցն, որք լեւնին զի պահելոյ զպաշտօնեայն, և զանացեալ դանձոյն: Այս որոյ նշանք, որք կացուցանեն զայն պիտի դանձոյն, ոչ մեղանշեն: Քանզի փոխատուութիւնք, որք ի օրինակսի դանձոյն լինին, չեն վաշխք, և տոկոսիք, այլ առանել նպաստութիւք, և օգնութիւք:

Որք դաշնակցին, և առնուն զիր ինչ պատճառաւ, և բանիւ վաստոյ, որք անընդ-միջապէս հետեւին, ծնանին, և պատճառին ի փոխատուութե, և որոյ պատճառ ճշմարտապէս լինի նքն փոխատուութին. կամ դաշնակցին, և առնուն զիր ինչ պատճառաւ, և բանիւ դադարեալ շահի. կամ դադարեալոյ, ոչ ասին տոկոսաւորք. զի ի սոյնպիսի պատճառն ոչ լինի վաշխ: Բայց գիտելի, զի սոյն պիտի պատճառք արտասանելիք

և ծանուցանելիք են փոխառուի: Քանզի եթէ ոչ ծանուցանիցին, ոչ իմանի, թէ իրն, որ առնանի, առնանի զի նոյն: Եւ պատճառն է. զի ոչոք պատճառ-անդի զի այլոց կրել զվասաւ և զրկիլ ի յարդար վաստակոյ: Ուստի որք կամին ի ներկայումս վերանորոգել զտուն իւրեանց, կամ գնել զցորեան. կամ զայլ ինչ սոյնպիսի հարկաւոր էր, այնպէս թէ եթէ այժմ ոչ վերանորոգիցեն զտուն իւրեանց, յետոյ հարկաւորին առնել զմեծագոյն ծախս. նմանապէս եթէ այժմ ոչ գնիցեն զցորեան, կամ զայլ հարկաւոր էր, յետոյ հարկաւորին մեծագոյն գնով գնել զանացեալ իրս. յայնժամ եթէ զի եղբայրասիրութե ոչ վերանորոգիցեն զտուն իւրեանց, և ոչ գնիցեն զիրս հարկաւորս ի ներկայումս, այլ զդրամս իւրեանց, որք հարկաւորք են զի վերանորոգելոյ զտուն, կամ զի գնելոյ զիրս հարկաւորս, կամին ինչ փոխ տալ այլոց, որք ինչ դրեն, և որոյ պիտոյք են, կարեն խօհեմաբար պահանջել զիր ինչ պատճառաւ, և բանիւ վաստոյ, զորս կրելոց են, եթէ զդրամս իւրեանց տայցեն փոխ: Քանզի ոչ պարտին զի օգտից այլոց ինքեանք կրել զվասաւ: Նմանապէս որք կամին դրամաւոր իւրեանց առնել զվաճառակաւութի, և ի ձեռն առից, և արոյ վաստակիլ, և շահիլ զիր ինչ, այնպէս թէ եթէ զդրամս

խրեանց տայցեն այլոց, այլք
առնեն նորք դիաստակս, իսկ
խրեանք զրկին ի յարդար վա-
տակոց: յայսմամ եթէ զդրամս
խրեանց կամեցին տալ այլոց,
որք ինդրենս զնս, կարեն պա-
հանջել խոհեմաբար զիր ինչ
պատճառաւ, և բանիւ դատա-
րեալ շամի: Օ ի ոչ պարտին
քս օգտեց այլոց ինքեանք զրկել
ի յարդար վաստակոց: Եւրդ-
որմ զի համարիցի, թէ որ դաշ-
նակցի, և պահանջէ զիր ինչ
պատճառաւ, և բանիւ դա-
տարեալ շահի, երեք խնդրին: Ե-
ւակ խնդրի, զի ճշմարտասպէս
կամեցեալ եղէ դրամոցք, զորս
տայ այլոց, առնել զվաճառա-
կանութի, և ոչ ունիցի զայլ
դրամ: Երկրորդ խնդրի. զի
առաւել կամցի վաստակել, և
շահիլ առիւք, և արուք, և վա-
ճառակահանութի, կամ այլով ար-
դար ճանապարհաւ, բանթի
փոխ տալով. որպէսցի այնու-
փոխ տայցէ. զի առնիցէ շնորհ
փոխառնի: Երրորդ խնդրի,
զի զտակաւ աղայս պահանջիցէ,
բան զայն, զոր կարէր շահիլ, և
արտահանիցէ զծախս, որք ըն-
նին: Վրանց շահն, որ դա-
տարի, ոչ է՝ ներդրածութի, այլ
զօրութի, և է՝ եմթարկեցեալ
պէսով պատահանոց: Ուստի
առաջնորդ, և կառավարէջ այսր
դաշնակցութե եղիցի խոհեմա-
թի: Յորոց երեւի, թէ նորա,
որք ոչ ունենա զգիտման որութի
առնելոյ զվաճառակահանութիւն,

յորժամ զդեմարս խրեանց փոխ
եառն այլոց. կամ ոչ էին
տոյգք զշահի, և զվաստակոյ,
կամթի ոչ կարէին առնել զվա-
ճառակահանութի, զի ոչ գտա-
նենա ապրանք, և ոչ գոյր յոյս
շուտով գտանելոյ զնս, ոչ կա-
րեն առնուլ զաւելի ինչ. բայց
ի յայնմանէ, զոր փոխ եառն: Ե-
ւրանցի ի սոյնպիսի պատահ-
ման փոխառնութի ոչ լինի նա-
ճառ շահի, որ դատարի: Ե-
ւրանցի դատարութիւն շահի այ-
լուստ ծնանի, այսինքն, կամ ի
կամաց փոխառնեաց, որք ոչ
կամին առնել զվաճառակահան-
ութի, կամ ի պակասութե ապրա-
նաց, որք ոչ գտանին:

Որք փոխ տան այլոց զհին ցո-
րեան պարանանդելով զնոսա.
զի ի պայմանեցեալ ժամանակի
հատուցանիցեն ինքեանց զնոր
ցորեան, զոր գիտեն լինելոց գոչ
շահաւոյս, և մեծադուռնի գնով.
բան զայն, զոր ինքեանք եառն,
զործեն զվաշխ: Վրանցի պարա-
ւանդեն զփոխառնութիւն առ աւել-
լի ինչ, բան զայն, զոր ինքեանք
եառն: Ուստի ոչ կարեն առ-
նուլ զայն աւելին: Եւմանապ-
որք փոխ տան այլոց, պարա-
ւանդելով զնս բազարականաբ-
անք. զի յետոյ դարձեալ նց
վաճառիցեն, կամ զապրանս ի
նոյնմէ գնիցեն, կամ զայս տոյս
պիսիս առնիցեն, զործեն զվաշխ.
զի սոյնպիսի պարանանդութե
կարէ դնել զինս: Վրանցի տոյս
պիսի պարանանդութի զրկե-
ղիւ.

զփոխառուս ի իշխանութեայ լուրեր գնելոյ , և վաճառելոյ , և զայլս սոյնպիսիս առնելոյ : Վնանապէս որք փոխ տան իշխանի , կամ ժողովակուտի այսու դաշամբ , զի մինչ սակաւ էին փոխն չէ վճարեցեալ , իցեն ազատք ի հարկապահանջութեց և ի յարդար բեռանց , որք տանելիք են , գործեն զվաշխ : Քանզի յայտնանք ի վերայ փոխառուաց իւրեանց դնեն զաւելի պարանանդութի , այսինքն , զի մի կարիցեն պահանջել ի նոցանէ զարդար հարկս : Վնանապէս նք , որք փոխ տան այլոց այսու բեռամբ , զի զդրամն զայն , զոր կամին փոխ տալ , պահանջիցեն ի պարտապանէ իւրեանց , յորմէ յոյժ դժնւարին է՝ առնուլ զդրամն զայն , դործեն զվաշխ : Քանզի զծանր բեռն դնեն ի վր փոխառուաց : Բայց եթէ ինքեանք փոխառուք յօժարութե ընդունիցին . այնու զի դիւրին է՝ զփոխ առնեալ դրամն առնուլ ի պարտապանէ փոխատուաց . յայնժամ ոչ չին վաշխ : Քանզի յայնժամ ոչ դնի բեռ ի վր փոխառուաց : Վրբաւ ևս գործեն զվաշխ , որք զգրեան իւրեանց , զոր ունին այլուրեք , փոխ տան այլոց , պարանանդելով զնս , զի հատուցանիցեն զնս ինքեանց անդ , ուր ինքեանք բնակին , և ուր ցրեան վաճառի մեծագոյն գնով , առնելով զմեծագոյն ծախս , կամ զմեծագոյն աշխատանք :

Քանզի դնեն ի վր փոխառուաց զաւելոր բեռ : Ենթին ևս գործեն զվաշխ , որք ի փոխ տան իւրեանց պարանանդեն զփոխառուս իւրեանց , զի առնուցուն նաւ զապրանս , որք չեն պիտոյք նց , և յորոց ծնանին նց փառք : Քանզի պարանանդեն զնս առ աւելի ինչ :

Ի դրամական փոխատուութիս , եթէ այլապէս չէ պայմանեցեալ փս օրինաւոր պատճառաց , եթէ յետոյ աճիցի գին փոխ առնեալ դրամի , ոչ կարի փոխատուն պահանջել , և առնուլ զայն աճումն : Քանզի եթէ պահանջէր , և առնոյր զայն աճումն , պահանջէր , և առնոյր զաւելի ինչ . բան զայն , որ առնեցեալ է՝ փոխ . որ չէ օրինաւոր ի փոխատուութիս : Իսկ եթէ գին փոխ առնեալ դրամի ոչ երանիցէ , և աճիցի , այլ ի ջանիցէ , և նուաւստանայցէ , յայնժամ կարի պահանջել , և առնուլ զիմումն զայն : Քանզի փոխատուն որպ ոչ կարի պահանջել , և առնուլ զաւելի ինչ , այսպ ոչ պարտի կրել վնասինչ : Աստի յայնժմ փոխառուն պարանանդի հատուցանել զիմումն զայն : Քանզի պարանանդի առնել զուգահաւասար հատուցումն : Քանզի որպ ոչ պարանանդի հատուցանել զաւելի ինչ , այսպէս պարանանդի հատուցանել զզուգահաւասարն : Բայց ի փոխատուութիս այլոց իրաց , ուրդան , ցորենոյ , գինւոյ , ձիւնոյ ,

ձիւթոյ , և այլոց սոյնպիսեաց . կարէ այլապէս վարդապետիլ , այսինքն , Թէ մեծանայցէ , և Թէ նուաւորանայցէ , այսինքն , երա-
նիցէ , և Թէ իջանիցէ զին փոխ
տունեցեալ իրն , կարէ փոխա-
տուն պահանջել , և առնուլ
զայնքան , և զայնպիսի իր , զոր-
քան , և զորպիսի իր փոխ ետ .
և փոխառուն պարտաւանդի հա-
տուցանել զայնքան , և զայնպիսի
իր , զորքան , և զորպիսի փոխ
եառ : Վրանգի ի սոյնպիսի փո-
խատուութիւն , եթէ այլապէս
չիցէ պայմանեցեալ զի արդար
պատճառաց , հասարակաբար
ոչ նայինք ի զին իրն , զոր փոխ
առնուաք , այլ ի նիւթ , և ի
գոյացութի իրն : Ուստի զինն
Թէ մեծ իցէ , և Թէ փոքր , պա-
տահաբար զինքն ունի : Վրանգի
Թէ մեծ իցէ , և Թէ փոքր , տա-
կաւին արձուաք փոխ զսոյնպիսի
իրս , եթէ պիտոյք իցեն մեզ :
Սինչ ուրեմն ի սոյնպիսի փո-
խատուութիւն վերահայեցումն լինի
առ նիւթ , և գոյացութի իրն ,
իսկ շատութի , կամ սակաւու-
թի գնոյ պատահաբար զինքն
ունի , զուգահա՛ււստարուի հա-
տուցման յայսմիկ կայանայ . զի
զայնքան հատուցանիցեմք , զոր-
քան առաք , և զայնպիսի իր հա-
տուցանիցեմք , զորպիսի առաք :
Իսկ ի դրամական փոխատու-
թիւն , և փոխառութիւն , եթէ
այլապէս չիցէ պայմանեցեալ զի
արդար պատճառաց , վերահա-
յեցումն հասարակաբար լինի առ

զին իրն , որ փոխ առնանի : Ուս-
տի ի սոյնպիսի փոխատուութեանս
զուգահա՛ււստարուի հատուց-
ման յայսմիկ կայանայ . զի հա-
տուցանիցեմք ըստ այնմ գնոյ ,
ըստ որում փոխ առաք զդրամ
ինչ : Բայց ոմանք զդրամական
փոխատուութիւն , և զփոխատու-
թիւն այլոց իրաց խառնն
ընդ միմեանս , և նոյնապէս խո-
սին զերկաքանչիւրոց :

Տոկոսառուք , և տոկոսապա-
հանջք , որք և ասին վաշխապա-
հանջք , և վաշխառուք , կամ
շահապահանջք , և շահառուք ,
ոչ միայն յայտնիք , այլև ծա-
ծուիք , և այսք ամենեքեան , որք
եղեն նոյ գործակիցք դրամանա-
պէս , և գործադրաբար , պար-
տաւորին և պարտաւանդին , ոմ
յայտէ՝ ի յատեցելոցն , հատու-
ցանել զայնոսիկ ամենեւեան ,
զորս վաշխիւք , և տոկոսեօք
ստացան , և շահեցան : Վրանգի
սոյնպիսի շահքն չեն արդարք ,
այլ անիրա՛ւք , և սոյնպիսի բա-
րեքն չեն սեպհականք , և յա-
տուիք , այլ օտարականք , և գո-
ղունիք . զի անիրա՛ւաբար յափ-
շտակեցեալք են ի յայլոց : Երդ
իրեն գողունիք , և բարեքն յափ-
շտակեցեալք հատուցանելիք են
տեալոց իւրեանց . և որք ունին
առ ինքեանս զիրս օտարականս ,
պարտին հատուցանել զնոսա
տեալոց իւրեանց : Վրանգի ոչ
կարեն պահել առ ինքեանս զիրս
օտարականս : Ուստի խոստո-
վանահաբար ոչ կարեն արձակել

դնո, և Թէ տեսանեն , Թէ ոչ
կամին առնել զհատուցումն :
Երդ ՚ի հատուցանելն պարտին
պահել զկանոնս , զորոց ճառե-
ցաք , յորժամ խօսեցաք զհա-
տուցմանս : Հրապարակական , և
յայտնի շահապահանք , և շա-
հառուք ոչ կարեն ընդունել առ-
հաղորդութի սեղանոյ , և ոչ
կարեն արձակել , մինչև հա-
տուցանիցեն զվախական , և
զտոկոսական շահս : Քանզի
մինչ սոյնպիսիքն հրապարակաբ-
մեղանչելով գայթաղեցուցին
զմարդիկ , պարտին նախ բառ-
նալ զգայթաղութի , զոր է-
տուն , ՚ի ձեռն հատուցման վա-
խական , և տոկոսական շահից ,
և վատաւոց , և ապա արձակել ,
և ընդունել առ հաղորդութիւն
սեղանոյ : Օ սոյնպիսիս , եթէ
մեռանիցին անղեղք , և Թարց
հատուցանելոյ զտոկոսական , և
զվախական շահս , ոչ կարեմք
անկոմիել , և Թաղել ՚ի սք տե-
ղիս : Քանզի անարժանք են սք
գերեզմանաց , և սրբազան դամ-
բարանաց , և չիրիմաց : Եւ քան-
զի սք եկեղեցին արգելու զամ-
փոխումն , և զԹաղումն սոյն-
պիսեաց ՚ի սք տեղիս , այսպէս
Թէ որք յանդգնին , և յրբանան
Թաղել և անկոմիել զսոյնպիսիս
՚ի սք տեղիս , իսկոյն անկանին ՚ի
ներքոյ նզովից , և բանադրանց :
Երաւիք սոյնպիսեաց , եթէ յառժ-
բան զմահ իւրեանց ոչ հատու-
ցին զվախս , և զտոկոսիս , ան-
հատաւոր են : Բանզի են անիրաւիք :

Յաղագս առից , և տրոց , և
վաճառաց , այսինքն , յաղագս
դնան , և վաճառման :

Ը ճառն ըստ որում
պարտակէ զառն , և
զտուրն , այսինքն ,
զդնումն , և զվաճա-
ռումն , այսպէս սահմանի . է-
դաշն , նորում մինն տալ զգինն ,
և զդրամն , և առնու զապրանս ,
և միւսն տալ զապրանս , և առ-
նու զգինն , և զդրամն : Դաշ-
նատրակութիւն այս պարտի լի-
նիլ համահմանութե Երկաբան-
չիւրոյ : Քանզի առանց հա-
մահմանութե Երկաբանչիւրոյ
դաշնակցողի չէ հաստատուն
դաշն : Դաշնատրակութիւն այս
նորանանդէ Երկաբանչիւր դաշ-
նակցողն : Քանզի պարանան-
դէ զբնօղն . զի տայցէ զգինն ,
և պարանանդէ զվաճառողն , զի
տայցէ զապրանս : Եւստի որ
ընկալան զգինն , և ոչ կամի տալ
զապրանս . մեղանչէ , և պար-
տանորի վճարել զվատս : Բան-
զի առնէ զանկումնութի : Եւստի
նապէս որ ընկալան զապրանս ,
և ոչ կամի տալ զգինն , մեղանչէ ,
և պարտանորի վճարել զվատս :
Քանզի սա ևս առնէ զանկումն-
ութի : Դաշնատրակութիւն
այս կատարի տուչութե ապրա-
նաց : Քանզի նախ բան զտու-
չութիւն ապրանաց , զորութե
այսր դաշնատրակութե միայն
ստանի իրանուն առ ապրանս ,

և տակաւին չէ ստացեալ տէրութի ի վր ապրանաց: Ուստի տակաւին վերջապէս չէ հատարեալ դաշն: Եւ որ տուչութի ապրանաց ստանի տէրութի ի վր ապրանաց: Ուստի վերջապէս հատարի դաշնագրակութի: Բայց եթէ համիցիսք զատաբար սահմանել զգնումն, և զվաճառումն, այսպէս սահմանին: Գնումն է՝ դաշն, որով տրի գին վր ապրանաց. որոց տուչութի հատարի դաշնագրութի: Կամ այսպէս. գնումն է՝ դաշն, որով որ զիր ինչ յուսերէ գնէ, և առնու, տալով զգինն: Իսկ վաճառումն այսպէս սահմանի: Վաճառումն է՝ դաշն, որով առնանի գին փոխանակ ապրանաց, որոց տուչութի հատարի վաճառումն: Կամ այսպէս սահմանի, է՝ դաշն, որով որ վաճառէ, և տայ ուսեր զիր ինչ առնելով զգինն:

Եւ որ տրութի վաճառաց յայսմիկ կայանայ, զի գինն իցէ արդար, այսինքն, իցէ այսքան. զորքան արժէ իրն, որ վաճառի. և իրն, որ վաճառի, իցէ այսքանոյ համարման, որոյ է՝ գինն, որ տրի, որպէս զի համարմամբ միմեանց զուգահաճ ստարիցին: Ուստի եթէ գնումն, և վաճառումն առանց բանաւոր, և օրինաւոր պատճառի այլապէս չի նիցին, ի գնէն, և ի վաճառէն ներգործի ծանր, կամ Թեթևանիրանութի, ըստ ծանրութեարդարադանցութե, որ լինի:

Եւ որ առնէ զսոյսպիսի անիրանութի, և անարդարութի, մեղանչէ, և պարտաւորի առնել զհատուցումն: Բանգի մանիրանագործ մեղանչէ, յոր ժամ գործէ զանիրանութի, և պարտաւորի առնել զհատուցումն: Որքան առ խղճնտանս զպարտմանն այսմանն այսպէս վարդապետելի է, որպէս վարդապետեցաւ զգործութե. բանգի է՝ մին տեսակ գործութեան: Եւ այսպէս խօսելի է, Թէ անիրանութիս այս իցէ ի կողմանէ գնողի, Թէ ի կողմանէ վաճառողի, այսինքն, Թէ զանիրանութիս զայս գործեալ իցէ փօղն, Թէ վաճառողն: Բանգի նոյն բան է, և նոյն պատճառ ի կողմանէ երկաքանչեւոյ: Ու արար զանիրանութի, և զանարդարութի ի գնէն, կամ ի վաճառէն. այսպէս Թէ ի դիւանի խղճնտանաց ենթագրատի, Թէ պարտի լինի հատուցումն, պարտանդի առնել զհատուցումն Թէպէտ ի յարտաքին, և ի դատաւորական դիւանի մարդկան ոչ դատաւարանիցի, և ստիպիցի հատուցանել զայն, զոր անփաւ վաճառօք ստացաւ: Բանգի առաջի ԼԿ, որպէս զի որ պարտանդիցի, և բռնաբարիցի հատուցանել. զոր անիրանաբէբարձ, բանական է՝ դատաւարութի, որ լինի ի դիւանի խղճնտանաց: Բանգի ԼԶ գործով արտաքէտ, յոյժ հատարելապէս իմանայ, Թէ զինչ լին

նի ի դէմանի խղճմտանաց:

Յորժամ որ կամանորապէս կամի վաճառել զիր իւր փոքրագոյն գնով, բան զայն. զոր արժէ իրն այն, այնու զի պիտոյանան ինքեան դրամք, և ոչ գտանէ զոր, որում զիր իւր վաճառիցէ այնու գնով, զոր արժէ. յայնժամ եթէ որ, որում չիցէ պիտոյ իրն այն, սակայն զի առնելոյ զշնորհարարութի վաճառողի, գնիցէ զսա փոքրագոյն գնով, բան զայն, զոր արժէ իրն այն, ոչ մեղանչէ ընդդէմ արդարութե: Քանզի այնմիկ, որում լինի իր ինչ ըստ կամաց իւրոց, և զի առնելոյ նմա զշնորհարարութի, ոչ լինի աներաւութի: Սակայն կարէ հանդիպիլ, զի ի տոյնախոս պատահմունս մեղանչիցի ընդդէմ սիրոյ, և ընդդէմ եղբայրասիրութե: Սաանզի յորժամ աղբատք, և տնանկը նեղեալք իյեաին չքաւորութե, և աղբատութե, հարկանորին վաճառել զիրա իւրեանց, յայնժամ որք ջանան զիրա նց գնել յոյժ ցած գնով. մեղանչեն ընդդէմ սիրոյ: Քանզի կատարեալ եղբայրասիրութի հրաւիրէ, և կոչէ զմեզ առ այս զի ջանիցեալք, և բախիցեալք աղբատաց զիրա մեր, և ոչ առայս, զի շարժեալք իյապահութե, և իյարժամասիրութե. ջանայցեալք մեծանալ, և հարատանալ իրօք նոցին:

Գնօղք կարեն գնել փոքրագոյն գնով, յորժամ գնեն զբա-

ղում ինչս իմիասին: Քանզի յայնժամ գնօղք աղբատեն զիս ճառօրս ի բաղում հոգոց, և ի յարեանոժ նեղութեց, և դնեն զնա յայնմիկ կացութե, յորում կարեն վերատանալ զայլ ապրանս:

Յորժամ իրաց, որք վաճառին, օրինապէս եղեալէ՝ գին իյօրինաց, և ի պետութեց, յայնժամ վաճառօղք պարսկան դին վաճառել զինչս, և զիրա այնու գնով, որ օրինապէս եղեալէ՝ իյօրինաց, և ի պետութեց: Քանզի յայնժամ այն համարի, և է՝ արդար գին իրաց, որ օրինապէս եղեալէ՝ իյօրինաց, և ի պետաց: Ուստի որք յայնժամ զիրա իւրեանց վաճառեն մեծագոյն գնով, մեղանչեն ընդդէմ արդարութե, և պարտաւորին առնել զհատուցումս: Քանզի գործեն զանիրանութի: Օ ի վաճառել Թանկագոյն, բանթէ իցէ արդար գինն, անիրանութիէ: Քանզի արդարութին, և իրանուննէ՝ այս. զի իրն վաճառիցի արդար գնով: Իսկ եթէ իյօրինաց, և ի պետաց չիցէ եղեալ գին, յայնժամ արդար գին իրաց այն համահաշուի, և համախարկանի, զոր դնէ բարոյական համարումս մարդկան: Լոք գինս այս, զոր դնէ բարոյական համարումս մարդկան ոչ կայանայ իյանբաժանելով. այլ բաժանի իստորագոյնն, իմիջինն. և ի մեծագոյնն, և բարձրագոյնն: Ստորա-

բազոյնն այն է՝ որ է՝ բարեպաշտ
 և է՝ այն, որով զինչս իւրեանց
 կամին վաճառել այնքիկ, որք
 ամենեւին են բարեպաշտք, և
 որք ամենեւին ջանան երթալ
 զհետ բարեպաշտութե: Մի
 ջինսն է՝ այն, որ է՝ միջավար, և
 է՝ այն, որով նք զինչս իւրեանց
 վաճառեն, որք ոչ շատանան
 սակաւ շահիւք, և վատասկողք,
 այլ խնդրեն զմիջավարն, այսինքն
 զմիջավար շահ, և զմիջավար
 վատասկ: Մեծագոյնն, և
 բարձրագոյնն այն է՝ որ է՝ կար
 ծր, և խիստ, և ծանր. և է՝
 այն, որով նք զինչս, և զիրս
 իւրեանց վաճառեն, որք ոչ շա
 տանան միջավար շահիւք, և մի
 ջավար վատասկողք, այլ խնդրեն
 զմեծն, և զծանրն. այսինքն.
 խնդրեն զմեծ, և զծանր շահ.
 և զմեծ. և զծանր վատասկ:
 Որք վաճառեն զինչս իւրեանց,
 որոց չէ եղեալ գին ի յօրինաց,
 և ի պետաց, ստորագոյն. կամ
 միջին. և միջավար, կամ բար
 ձրագոյն գնով, ոչ մեղանչեն, և
 ոչ պարտաւորին առնել զհա
 տուցումն: Քանզի գինքս այ
 սօրիկ են օրինաւորք: Բայց որք
 վաճառեն զինչս իւրեանց բար
 ձրագոյն գնով, եթէ տեսանի
 ջեն, եթէ յայտնան ծանսի ծանր
 նեղութի աղբատաց, և չքաւո
 րաց, պարտին զհնրեանս հե
 ոացուցանել ի սոյնպիսի կերպէ
 վաճառելոյ, զիսի առնիցեն զիր
 ննջ ընդդէմ սիրոյ: Բայց որք
 վաճառեն զինչս իւրեանց աւելի

գնով. քանթէ իցէ մեծագոյն.
 և բարձրագոյն գինն, մեղանչեն
 և պարտին առնել զհատուցումն:
 Քանզի վաճառել զինչս աւելի
 գնով, քանթէ իցէ բարձրագոյն
 և մեծագոյն գինն, է՝ վաճառել
 զնս աւելի գնով. քանթէ իցէ
 արդար գինն: Երբ որք վաճա
 րեն զինչս աւելի գնով. քանթէ
 իցէ արդար գինն, մեղանչեն.
 և պարտաւորին առնել զհատու
 ցումն. զի առնեն զանհրաւու
 րէ: Ուրեմն որք վաճառեն
 զինչս իւրեանց աւելի գնով.
 քանթէ իցէ մեծագոյն, և ծան
 րագոյն գինն, մեղանչեն, և պար
 տաւորին առնել զհատուցումն:
 Ու առնեն զանհրաւուրեան:
 Քանզի վաճառեն աւելի գնով
 քանթէ իցէ արդար գինն:

Որք վաճառեն զիր ինչ ումեք,
 որ տնայ յոյժ շահաւոր է, միայն
 քնայս պատճառի ոչ կարեն
 վաճառել զիրն զայն աւելի գնով,
 քանթէ իցէ արդար գինն. քան
 զի շահաւետութի գնողի բոլոր
 նրէ, և ոչ վաճառողաց: Իսկ
 եթէ իցեն այլ բարի պատճառք
 և յայտնիցին տրա գնողաց, և
 գնողք յօժարուք կամիցին գնել,
 և վաճառողք վաճառիցեն վաճա
 րանելոյ զխորհարարութի գնո
 ղաց, յայնժամ վաճառողք կա
 րեն Թանկագոյն վաճառել.
 քանթէ իսկ արժիցէ իրն այն: Եւ
 եթէ առնիցեն զայս, ոչ մե
 ղանչեն ընդդէմ արդարութե:
 Քանզի ոչ առնեն զանհրաւու
 րէ գնողաց: Քանզի ոչ լինի
 անի.

անհրաժեշտ աստիճանի, որում լինի իր ինչ ըստ հաճոյից նորին, և զի առնելոյ նման զշնորհաբարութի: Երդ պատճառք, զի որոց կարել լինիլ ասացեալ վաճառութի, եւս սորա, դադարութի շահի, հետեւութի վաւարաց, Թախանձութի, և ներդրութի վաճառողաց, որք կարեն արժանաւորել ի վաճառմանս իրի, և առանձնական սերն, զոր վաճառորդ ունին առ իրն վաճառելի: Օ՛րբորհասկ, եթէ իրք վաճառելիք իցեն ընկալեալք ի նախահարց, կամ ի յիշխանաց, կամ իցին իրք նորք, և անգտանելիք ո՛րդան, անգտանելի ծաղիլք. կամ Թռչունք. կամ դազանք, կամ յիշատակագիրք. կամ արհեստք, և նկարք, կամ դրամք. կամ այլք սոյնպիսիք: Քանզի զսոյնպիսի իրս բազումք կամին յօժարութի գնել Թանկագոյն գնով, քանթէ արժիցեն, և որք վաճառեն զսոյնպիսի իրս, բազմիցս ոչ կամին վաճառել, եթէ ոչ զի առնելոյ զշնորհարարութի այնոցիկ, որոց զնս վաճառեն: Եւսնապէս որք զիրս սակաւաբար, և իսակաւ բանակութե վաճառեն, երբեմն կարեն Թանկագոյն վաճառել. քան զայնոսիկ, որք բազմաբար, և իսկեւ քանակութե վաճառեն: Քանզի որք սակաւաբար վաճառեն զիրս, առնեն զմեծագոյն աշխատանս, և զմեծագոյն ծախս, և կրեն զմեծագոյն ներդրութիս զիս պահելոյ զնոսա, քան

զայնոսիկ, որք շատօրէն, և բազմօրէն վաճառեն:

Որք վաճառեն զինչս իւրեաց միայն զիս յապաղ հատուցման դնող ոչ կարեն վաճառել զնոսա Թանկագոյն, և ծանրագոյն գնով. քանթէ իսկ արժիցեն: Քանզի որք զիրս իւրեանց վաճառեն այնաւ դիտան որութի. զի յետոյ առնուցուն զգինս, առնեն զզօրութեանական փոխ: Ուստի ոչ կարեն դնել ի վիժ իրաց իւրեանց, զորս վաճառեն, զանէ ի գին, քան զարդարն: Օ՛ր եթէ դնիցեն զանէ ի գին քան զարդարն, լինի վաշխ, և տոկոս. զոր չէ օրէն առնել: Շեւտեւի է վարդապետութիս այսմիկ, եթէ չիցէ պայմանեցել այլապէս զի օրինաւոր, և արդար պատճառաց: Եւսնապէս որք գնեն զապրանս, և զինչս, միայն զիս նախահատուցման և նախատրութե գնող ոչ կարեն ցածագոյն գնով գնել զնոսա. քանթէ իսկ արժիցեն, և քանթէ իցէ արդար գին նոյն: Քանզի նորաւ և ս, որք նախատրեն, և նախահատուցնեն զգինս ապրանաց, զորս կամին գնել, առնեն զզօրութեանական փոխ: Ուստի եթէ կամիցին առնուլ յետոյ զանէ իսկ ապրանս. քանթէ իցէ արդար գինն, զոր ետուն, առնեն զվաշխ, և զտոկոսի, զոր չէ օրէն առնել: Ս արդապետութիս այս իմանալի է. եթէ զարդար պատճառաց չիցէ այլապէս պայմանեցեալ:

Յորժամ պետք , և իշխանք վասն արդար պատճառաց հրաման տան միտւմ , կամ բարեաց զի ինքեանք միայն կարիցեն վաճառել զիրս ոմանս , իսկ այլ ոչ կարիցեն , և դնեն զարդար զին որով իրքն այնորիկ վաճառիցին , ոչ մեղանշեն , որք զայս առնեն : Քանզի յայնժամ ոչ լինի անիրաւութի ինչ , կամ վնասութեք : Օ ի որ լինի ի յայնց , որք ունին զիշխանութի , և այն պէս լինի , թէ ոչոք կրէ զճանրութի , և լինի վնարդար պատճառաց , չէ փոտարար , և անիրաւ : Բայց որք առանց հրամանի պետաց , և առանց բնական պատճառաց , այլ չեղինականութեք իւրեանց հաստատեն զայս . այսինքն , առնեն զի ինքեանք միայն վաճառիցեն , այնպէս թէ ծանրապէս վնասեն հասարակութե , և ինքեանք լինին պատճառ թանկութե հարկաւոր իրաց . այնու զի միաբանեալք դնեն զիրս հարկաւորս ցածագոյն գնով , և յետոյ անորորմաբար թանկագոյն , և բարձրագոյն գնով վաճառեն , ոչ միայն մեղանշեն , այլ և պարտաւորին առնել զհատուցումս : Քանզի առնեն զճանր անիրաւութի հասարակութե : Եւսանապէս և նք , որք միաբանեալք հաստատեն իմեջ իւրեանց , զի մի ոք ի ինքեանց գնիցէ ի վաճառողաց արդար քնով . որպէս զի վաճառողք հարկաւորիցին վաճառել ինքեանց զիրս իւրե-

անց անողորմաբար ցածագոյն գնով , այնպէս թէ կրիցեն զճանր վնաս , ոչ միայն մեղանշեն . այլ և պարտաւորին առնել զհատուցումս : Քանզի գործեն զանիրաւութի . զի առնեն ընդդէմ իրաւանց այլոց : Պետք պարտին զսոյնպիսի անհարգութեա արդելու : Քանզի պարտին ունիլ զհաւատարիմ հոգաբարձութի , և զիտեբիմ խնամակալութի ի վր հասարակութե . և պարտին հաւատարմաբար նախանամել , և պահպանել զայնոսիկ , որք հպատակին , և հաւաքանդին ինքեանց :

Որք վաճառեն զմին իրն փոխանակ միւսոյ , և զվատթաբա գոյնս փոխանակ լուսագունի , որդան , զսուտ մարդարիտն փոխանակ ձմարտի , ոչ միայն մեղանշեն , այլ և պարտաւորին առնել զհատուցումս , և յետոյ դարձուցանել զվաճառ : Եւղանշեն . զի գործեն զչարութի , պարտաւորին առնել զհատուցումս . զի առնեն զանիրաւութի . պարտին յետոյ դարձուցանել զվաճառ . զի չէ հաստատուն : Քանզի լինի խարդախութի շուրջ զգոյացութեք իրի , որ վաճառի : Եւսանա ևս մեղանշեն , և պարտաւորին առնել զհատուցումս , որք մինչ վաճառեն զկշուելի , կամ զչափելի իրս , ի կշեւն , կամ ի չափելն գործեն զխարդախութի այսինքն , ոչ կշեն , և չափեն արդարապէս , այլ պակասաբար :

Քանզի գործեն զչարութի, և զանհրաճութի, և անհրաճաբար պատրեն զայս: «Եղբա՛ւս մեղանչեն, և պարանանդին առնել զհատուցումս, որք ոչ ծանուցանեն, և յայտնեն գնողաց զերեւելի փաստակար պակասութիւն իրաց, զորս վաճառեն: Քանզի անհրաճաբար առնեն զծանր փաստ գնողաց: Բայց գիտելի, զի յորժամ երեւելի պակասութի իրի, որ վաճառի, չէ յայտ նաւ փաճառողաց, յայնժամ եթէ այլապէս չիցէ արդարապէս պայմանեցեալ, և եթէ պակասութիւն չեալ իցէ ի գոյացութե փաճառեցեալ իրի. բախելի է փաճառ: Օ՛ ի անմեղս ոչ պարտի կրել զծանր փաստ: Իսկ եթէ պակասութի չիցէ եղեալ ի գոյացութե, այլ ի պարագայս, ապա իցէ երեւելի, որպէս ասացեալ է, փաճառս վերածելի է ի զուգահաճատարութի. ո՛րքան, եթէ եղեալ իցէ պակասութի ի բանակութե, լցուցանելի է պակասն. իսկ եթէ եղեալ իցէ ի յորակութե, յետոյ դարձուցանելի է աւելի դրամս: Քանզի վճարելի է նաւ նիւթական փաստն. յորժամ ճանաչի:

Որք գաղտաբար, և ծածկաբար գիտն, և են տեղեակք, թէ պարտապանք իւրեանց ոչ կարեն վճարել զպարտոս, զորս ինքեանց պարտին, զասացեալ պարտոս ոչ կարեն այլոց փաճառել:

Եւ հասարակական, և սովորական դժով: Քանզի գործի խարդախութի, և դաճաճանութի, և երեւելի ներքին պակասութի պարտուց ոչ բացալ յայտի: Սակայն նորա, որք գիտն, թէ փութով նոճաղեցուցանելի, և ինուցանելի է գին ապրանսաց, բայց տակա՛ն չէ նոճաղեցուցեալ, և ինուցեալ, կարեն վաճառել զինչս իւրեանց գնով, որ տակա՛ն պարզապէս անցանէ, և որ տակա՛ն չէ արդիւնեցեալ: Քանզի է՝ օրէն անուամբ փաճառել զապրանս արդար գնով, որպէս յայտ է: Երդ դնն, որ տակա՛ն չէ արդիւնեցեալ, այլ տակա՛ն արդապէս անցանէ, թէպէտ փութով իցէ արդելի, է՝ արդար: Օ՛ ի յայնժամ լինի անհրաճ, յորժամ արդելանի: Սակայն չէ օրէն յայնժամ վարել խարդախութե, դաճաճանութե, և ստուճ, որովք շարժեցեալ զմարդիկ, զի գնիցն զապրանս մեր: Օ՛ ի վարել խարդախութեամբ, դաճաճանութե, և ստուճ առ ի զերծուցանելոյ զմեզ ի փաստուց, որք վարդաբանի հետեւելոց են, զի ձգեցեալ ինքեւոյ նոցին զայս, է՝ չարագործութի:

Որք ընկալեալք են ի յայոց զապրանս, զի փաճառեցեն զնս, և զսիմաւոր դնն տայցեն տեղոյ ապրանսաց, իսկ եթէ հարկեք իւրեանց կարեցեն փաճառել զնս աւելի արդար գնով, աւելին այն

այն ինքեանց լիցի, կարեն աւելի արդար գնով վաճառել զնս, և զաւելին այն պահել առ ինքեանս, և ոչ տալ զնս տեարց արարանաց : Եւ եթէ առնիցեն զայս, ոչ մեղանցեն, և ոչ պարանանիւն առնել զհատուցումն : Քանզի ոչ գործեն զչարադործութի, և ոչ առնեն ումեք զանհրաւութի : Տայց ծառայք, և փորձաւորք, որոց յանձնեալք են տեարք, և մեծաւորք նոցին զապրանս իւրեանց, զի վաճառիցեն զնս լաւագոյն գնով, որով կարիցեն, եթէ զարանս ինքեանց յանձնեալս, վաճառիցեն մեծագոյն արդար գնով, ոչ կարեն զմիջախար, կամ զստորագոյն արդար գինն տալ տեարց, և մեծաւորաց իւրեանց, և զաւելին պահել առ ինքեանս, և սեպհականել ինքեանց : Քանզի ոչ ունին զօրինակոր արատառ ինչ, որով կարիցեն զաւելին այն սեպհականել ինքեանց : Քանզի զատուցեալ արանս, սոյնպիսի անձիւք, ոչ վաճառեն առ շահ, և առ օգուտ իւրեանց : այլ առ շահ, և առ օգուտ տեարց, և մեծաւորաց իւրեանց :

Դերձակք, կապակարք, և այլ սոյնպիսիք, և սոցին հանգոյնք, և նմանք արհեստաւորք եթէ փորադոյն արդար գնով զբազում կտուռս, աստառս, բախակս, չուխայս, ողակս, կոճակս, և զայս սոյնպիսիս, և սոցին քատակ նիւթս բարեւտոյ

իւրեանց, քնիցեն յառաջագոյն և յետոյ առանց խարդախութե, և պատրանաց մեծագոյն արդար գնով վաճառիցեն : զնս այնց, որոց ձեւն, և կարեն զհանդերձս, ոչ մեղանցեն, և ոչ պարանանիւն առնեն զհատուցումն : Քանզի ոչ զչարադործութիւն ինչ գործեն, և ոչ ումեք առնեն զանհրաւութի ինչ : այլ միայն արդար հնարիւք իւրեանց առնան ինքեանց զչահ : Տայց եթէ ինքեանք ոչ վաճառիցեն այլ քնիցեն ի յայտոց զս անձանց, որոց կարեն զհանդերձս, և պարելով զսոյնպիսի անձինս, դնիցեն անհրաւարար, և անտոր մապես զաւելի գին ի վր փնցեալ իրաց, մեղանցեն : Քանզի գործեն զխարդախութի, և առնեն զչարադործութի :

Յորժամ իր ինչ վաճառեցել է՝ երկուց անձանց, ոչ այնպէս զի կէսն միում, և կէսն միում վաճառեցեալ իցի, այլ այնպէս, զի բոլորն երկուցունց վաճառեցեալ իցի : յայնժամ զտէրութի ի վր սոյնպիսի իրի նաւ ոտանայ, որ ետ զգինն, և որում յառաջագոյն տրեցաւ, և տուաւ իրն վաճառեցել : Օ ի տրութի, և տուցութի ստանի տէրութի ի վր վաճառեցեալ իրի : Իսկ եթէ չիցի տալիսն տուեցեալ ումեք, յայնժամ պարտի տրիլ այնմիւ, որ ժամանակաւ յառաջագոյն դնեաց : Օ ի այնմիւ տալիսն, որ յառաջոյն ստացաւ զիրանուն առ

Յաղապս պատմեիրանայ ՆՄ, և եկեղեցւոյ :
 վաճառեցեալ ինն : Ըրդ նա
 յառաջագոյն ստացաւ զիրաւուն
 առ վաճառեցեալ ինն , որ յա-
 ռաջագոյն գնեաց : Արեմն տա-
 լի է՝ այնմիկ , որ յառաջագոյն
 գնեաց : Բայց յորժամ իր ինչ
 վաճառի , կամ տրի եկեղեցեց ,
 կամ այլոց սոյնսիսեաց , յայնժմ
 ստանի տէրութի ի վր վաճա-
 ռեցեալ , կամ տրեցեալ իրի
 յառաջ բան զտրուծն նորին :

Օ ի այս նոցա՝ վայելէ :

Յորժամ վաճառեցեալ ինն
 կորնչի , կամ վատթարանայ յետ
 տուցութե , և արութե , թէպէտ
 գնորն չիցէ տակաւին տուեալ
 զգինն , գնորի կորնչի , և գնորի
 վատթարանայ : Օ ի առ նա
 որ յայնմ իր է՝ , թէ որնչ կորն-
 չի , և վատթարանայ , այնմիկ
 կորնչի , և այնմիկ վատթարանայ ,
 որ է՝ Տ՞ն նր : Քանզի ինն Տ՞ն
 իւրում կորնչի , և Տ՞ն իւրում
 վատթարանայ : Իսկ յետ տու-
 ցութե , և արութե վաճառեցել
 իրի , տէր նր է՝ գնորն , որպէս
 յայտէ : Արեմն գնորի կորնչի ,
 և գնորի վատթարանայ : Բայց
 յորժամ որ գնեաց զանորոշելի
 իր • ո՞րդան • զտանն խոյս ի հօ-
 տե , կամ գնեաց զբացորոշեալ
 իր , բայց չափելի , յայնժամ վա-
 ճառեցեալ ինն կորնչի , և վատ-
 թարանայ վաճառողի յառաջ
 բան զտրուծն • կամ զչափումն
 զի այսպէս ենթադրուի ի խո-
 ցեմ , և ի բանական դատաս-
 տանէ : Իսկ եթէ վաճառեցեալ
 ինն իցէ բացորոշեալ , և չիցէ

չափելի ինչ • ո՞րդան • տուեա
 այս • յայնժամ եթէ այսպէս
 չիցէ պայմանեցեալ բացառի-
 պէս , և ոչ կորնչիցի ինն վա-
 ճառեցեալ մերսադարութեամբ
 վաճառողի , գնողի կորնչի , և
 գնողի վատթարանայ :

Արտք , որք յետոյ պահան-
 ջելիք են , և իրաւունք , զորս
 ունի որ , զի տրիցի նախ իր ինչ
 ի յապաղայ ժամանակի , եթէ
 իցեն ստոյգք • այսինքն , ի ժա-
 մանակի իւրում առանց իրիք
 դժուարութե , նեղութե , և
 մասսա կարեն պահանջիլ , և
 առնանիլ , ոչ կարեն գնիլ փո-
 քապոյն գնով , բանձէ իսկ ար-
 ժիցեն , յայնցանէ , որք յառա-
 ջագոյն տան զդրանս , զի յետոյ
 ինքեանք պահանջիցեն , և առ-
 նուցուն հանդերձ շահիք :
 Քանզի որք սոյնսիսաբար գնեն
 զստոյգ պարտս , կամ զստոյգ
 իրաւունս , գործեն զիախս , և
 զտոկոսի , զոր չէ օրէն առնել :
 Քանզի ներադասպէս , և լա-
 բար փոխ տան զսակաւ դրամն ,
 և յետոյ պահանջեն , և առնուն
 զառանւէն : Բայց եթէ զայս
 առնիցեն արդար դաշամբ , և
 առանց վախի • ո՞րդան , փոքր
 դարեալ շահի • կամ փոքեալ
 լեալ մասսոց • կամ վրայոց
 արդար , և օրինակ որ պատճա-
 ռաց , ոչ մեղանչեն : Քանզի
 յայնժամ ոչ գործեն զիախս , և
 զտոկոսի : Իսկ եթէ պարտն , և
 իրաւունքն չիցեն ստոյգք , այլ
 անստոյգք , փոսնդաւորք , որո-

գայթակհանք, փիճակհանք, դժոճարասպահանք, և կռուակհանք կարեն օրինապէս գնիլ փորքու գոյն գնով յայնմանէ, որչէ պաճառ այսր դժոճարութե, ըստ որում Է՛ մեծագոյն, կամ փոքրագոյն դժոճարութիւն, և անստուգութիւն այս, զոր ունին արաղեսպ պարտքն, և իրան ունին: Եւ պառաճառնէ՝ զի սոյնպիսի պարտք, և սոյնպիսի իրանութեք քի դժոճարութե, և անստուգութե սակաւ արժեն:

Պաշտօնեայք, և սպատաւորք Թագաւորաց, և իշխանաց, որք սրարտին հատուցանել զպարտութագանորաց, և իշխանաց իւրեանց, Եթէ առնուցուն զիր ինչ ի պարտասիրաց, այնու զի կանխագոյն հատուցանեն նց, մեղանչեն, և պարաւանդին հատուցանել: Օ ի առնենդանիրաւ դաշն: Քանզի առնեն զտոկոսական դաշն: Եւ մանաւորք առնուն զիր ինչ ի պարտապանաց, այնու զի ոչ շուտով պահանջեն, և առնուն զպարտաւոր երկարեն զժամանակ ինչ, մեղանչեն, և պարտաւորին առնել զհատուցումն: Քանզի և սոքա դործեն զգորութենական տոկոսի:

Որք գնեն զԹոշակս, որք արտին տրիլ զինուորաց, և ծառայից աշխուհաց, կարեն գնաս գնել Թեթեւագոյն գնով, Եթէ դժոճարասպահանք, և Թախտան ճապահանք իցեն: Քանզի սակաւ արժեն սոյնպիսի Թոշակք

քի դժոճարութե, և ներութե զոր ունին ի պահանջին, և առնանին: Բայց Եթէ իցեն դիւքասպահանք, ոչ կարեն գնիլ Թեթեւագոյն գնով: Քանզի որք զսոյնպիսի Թոշակս Թեթեւագոյն գնով գնեն, գործեն զգորութենական վաշխ, և տոկոսի:

Որք ինքեանք են պատճառ դժոճարահատուցման սրտուց, ոչ կարեն գնել զնս փորքագոյն, և Թեթեւագոյն գնով: Քանզի ինքեանք են պատճառ խապուց և բանդի ոչոր կարէ իցանիրաւագործութե իւրմէ ունիլ զկարճատութի: Ուստի որք գոյով ինքեանք պատճառ դժոճարահատուցման պարտուց, գնեն զձեռնագիրս փորքագոյն գնով մեղանչեն ընդդէմ արդարութե և պարաւանդին առնել զհատուցումն: զի առնեն զանիրաւութի: Սակայն որոյ սպատաւորք իշխանաց, որք սրարտին հատուցանել զպարտա իշխանաց իւրեանց, յորժամ ինքեանք են պատճառ դժոճարահատուցման պարտուց, ոչ կարեն գնիլ գնել Թեթեւագոյն գնով քի ասացեսպ պատճառաց: Սոյնպիսի անձիք, յորժամ հատուցանեն զպարտս, սրարտին զուրահաւասարասպ հատուցանել ամենեցուն, որք ունին զզուգահաւասար իրանութե, և ոչ կարեն հատուցանել առանել միւռմ, բանԹէ միւռմ: Բայց այնոցիկ, որք ունին զառանե

լադոյնս իրաւունս, կարեն առաւելաբարէս հասուցանել. բանթէ այլոց. զի այս չէ անկարգութիւն:

Յաղագս վաճառականութե, և թէ ո՞րք իցեն, որոց չէ օրէնս առնել զվաճառականութիւն:

Վաճառականութիւն է՝ կացութիւն, նորում որ ստանայ զապրանսս այսու դիտմանորում:

զի զնմ Թանկագոյնս վաճառելով, բանթէ իսկ զնոսա առեալ իցէ, զիո ինչ վերաշահիցի: Սակայնպէս սահմանի, վաճառականութիւն է՝ կացութիւն, նորում որ զիրա, և զապրանսս Թեթեւագոյն գնելով, և ծանրագոյն վաճառելով շահի, և վաստակի զիր ինչ: Սակ վերջապէս այսպէս սահմանի: Սաճառականութիւն է՝ կացութիւն, նորում որ հաւաքէ զինչս, և զապրանսս. զի զնմ առեողն, և անսիրտ Թանկագոյնս վաճառելով, առնիցէ զշահ, և զվաստակ:

Սաճառականութիւն, եթէ լինիցի առանց անհրաժեշտութե, և առանց չարագործութե, ոչ միայն է՝ օրինում որ, այլ և շահաւոր մարդկանց: Քանզի մարդիկը իճեռն վաճառականութե, որ լինի առանց անհրաժեշտութե, և առանց չարագործութե, լցուցանեն զկարծու իւրեանց, և լինին միմեանց ասպնջականք, և նպաստում որք: Քանզի որք արդարապէս, և բարեմ առնեն զվաճառականութիւն, օրինեն ինքեց

ճառականութիւն, օրինեն ինքեց օրինեն այնոցիկ, յորոց գնեն զապրանս, և զինչս, և օրինեն այնոցիկ, որոց զնմ վաճառեն: Ուստի վաճառականք իճեռն վաճառականութե, լինին շահաւորք ինքեանց, լինին շահաւորք այնոցիկ. յորոց գնեն, և այնոցիկ, որոց վաճառեն: ինին շահաւորք ինքեանց. զի զկարծուութիւն իւրեանց շուռն: ինին շահաւորք և այնոցիկ. յորոց գնեն, և որոց վաճառեն: զի նաե զկարծուութիւն նց լցուցանեն: Եւրդ վաճառականութիւն ինին արդարապէս, և բարեմ, եթէ վաճառականք ի գնեն, և ի վաճառեն ոչ գործեն զանհրաժեշտութիւն, և զչարութիւն: Օր եթէ գործիցեն զանհրաժեշտութիւն, եղիցի անհրաւ և վաճառականութիւն. և եթէ գործիցեն զչարութիւն, եղիցի չար և վաճառականութիւն:

Սաճառականութիւն արդիւնցեալ է՝ կղերիկոսաց, որք ընկալեալք են զսրբազան աստիճանս, այսինքն, կիսասարկաւադաց. տարկաւադաց, բահանայից, եպիսկոպոսաց, եպիսկոպոսապետաց. նաե նմ կրօնաւորաց: Եւ պատճառն է՝. զի վաճառականութիւն ոչ վայելէ կղերիկոսական, և կրօնաւորական կացութե: Քանզի որք անասն վաճառականութե. պատաղին, և զբաղին բազմօր աշխարհական իրօք, և աշխարհական գործովք: Եւրդ կղերիկոսաց, որք ընկալեալք

լեալք են զարբազան աստիճանս, և կրօնաւորաց, որք արկեալք են զիսբեանս ի ներքոյ անւատարու հալիան կատարելութեց, ոչ վայելէ ճապաղիլ, և զբաղիլ աշխարհական գործովք։ Քանզի կղերիկոսաց վայելէ առանձնական սրբութի, և առանձնական մաքրութի, և կրօնաւորաց վայելէ առանձնական կատարելութի։ Պարծեալ, զի կղերիկոսք սրբաւին դեգերիլ, և անսալ Մային գրոց, և ոք վարդապետութեց, որովք կարիցեն առնել զիսբեանս յարմարս, առ ի յուսուցանել ժողովրդեանս Ը զբանս Մայինս, և պարտին անսալ եկեղեցական գործոց, և եկեղեցական ժամակարգութեց, և կրօնաւորք արտիլ անսալ աղօթից, սաղմոսեր գութեց, կրօնաւորական հսկմանց։ Ըրդ վաճառական զբաղմունք, և պատաղմունք, և վաճառական ճապաղմունք արգելուն, և խափանեն զամ առաջեալ իրականութիւն։ Որով յայտ է՝ փորձառութիւն։ Ուրեմն կղերիկոսաց, որք ընկաղեալք են զարբազան աստիճանս, և կրօնաւորաց, որք ուխտեալք են զանւատարմական կատարելութիւն ոչ վայելէ զբաղիլ, և ցրուիլ աշխարհական գործովք, և աշխարհական իրօք։ Պարծեալ, զի որք անսան վաճառականութե, կարեն անկանիլ, և սարդիլ ի յորդայթ բազում մեղաց և դիւրապէս կարեն շրջապատել

զնս սոռունք բազմազան մեղաց ո՞րդան, արծաթսիրութե, ագահութե, աշխարհասիրութե, դանաճանութե, խարբախութե, պատրանաց, խաբէութեց, ստաբանութեց, սուտ երդմանց գողութե, յափշտակութե, զրկանաց, և այլոց սոյնպիսեաց. և երբեմն նաև որկրամոլութե, բարկութե, նախանձու, բղշախոհութե, ծուրութե առ իրս Մայինս, և այլոց սոյնպիսեց։ Ըրդ կղերիկոսաց, և կրօնաւորաց ոչ վայելէ մտանել յայնպիսի կացութի, յորում որ դիւրապէս կարէ սահիլ, և սարդիլ ի վերոյասացեալ մեղանս։ Որով յայտ է՝ ամենեցուն։ Օ ի կացութի սոյն խնդրէ, և պահանջէ զմեծ սրբութի, և զմեծ մաքրութի, և զհեռացումն ի յորդայթէ մեղաց։ Պարծեալ, զի եթէ եկեղեցականք, և կրօնաւորք անապցեն աշխարհական գործոց, և վաճառական իրականութեց, խառնին ընդ աշխարհականս, և հանաւորին նոյն։ Ուստի բռննի պատին, որով աշխարհականք պարտին պատուել, և յարգել զեկեղեցական, և զկրօնաւորական անձինս. բռնին պատկառանք, և ամօթք, որովք աշխարհականք պարտին պատկառիլ, և ամաչել ի յեկեղեցական, և ի կրօնաւորական անձանց։ Պարծեալ, զի ոչք կարէ ծառայել երկուց իրաց, որոց մինն արդելու, և խափանէ զմիւսն, ուր յայտ է։ Ըրդ

վաճառական զբաղմունք, և եկեղեցական, և կրօնաւորական գործք, և իրակութիւն արգելուն, և խափանեն զմիմեանս: Որպէս նմանապէս յայտէ: Ուրեմն ոչոք կարէ ի միասին բարեպէս, և շիակատարելանք անսալ և դեգերիչ վաճառական զբաղմունք, և եկեղեցական, և կրօնաւորական գործոց, և իրակութեց: Սինչ ուրեմն եկեղեցականք պարտին անսալ, և դեգերիչ եկեղեցական գործոց, և եկեղեցական իրակութեց, և կրօնաւորք պարտին իրակել զկրօնաւորական գործս, և իրակութիւն, եկեղեցականաց, և կրօնաւորաց ոչ վայելէ անսալ, և դեգերիչ վաճառական զբաղմունք, և վաճառական պատաշմունք: Ուստի առէ Պօղոս:

» Ոչոք զինտէորեալ ԼՅ, ատտէն

» ընդ կէանս աշխարհի պատաշի,

» եթէ զօրաւարին հաճոյ լինիցի: Լյսինքն, որք զինտէորին ԼՅ, այսինքն. ի միառս ԼՅ, և զմիառացին ԼՅ, ոչ պատաշին, այսինքն, ոչ ճապարին, և զբաղին աշխարհական գործովք, եթէ կամին. զի հաճոյ լինիցին այնմիկ, որում զինտէորին: Երրորք զինտէորին ԼՅ, են եկեղեցականք, և կրօնաւորք: Ուստի սք պարտին ջանալ, զի մի պատաշիցին, և զբաղիցին աշխարհական գործովք, և վաճառական իրակութեք. զի հաճիցին ԼՅ, որում առանձնական եղանակաւ պարտին ծառայել:

Պարձեալ նոյն առաքեալն գրէ առ Տիմօթէոս: Որք կամին մեծանալ, անկանին ի փորձութիւն, և յորոգայծս, և ի բազում ցանկութիւն անմիտս, և մասա կարս, որք ընկղեն զմարդիկ ի սատակումն, և ի կորուստ: Օ ի արմատ ամենեցուն չարաց արծաթսիրութիւն, որում ունաց ցանկացեալ, վրիպեցան ի հաւատոց և զանձնաւ արկին ընդ բազում ցաւօք: Լյ դու մարդ ԼՅ փախիր յայնցանէ, և երթ զհետ արդարութե, ԼԶ պաշտութե, հաւատոյ, սիրոյ, համբերութե, հեղութե: Լյ մարտիր զբարւոք մարտն հաւատոց, և բռնահար զկենացն յանխտենականաց, յոր կոչեցարն, և դանանեցեր զբարւոք դաւաճութիւն առաջի բազում վկայից: Լյոք մարդն ԼՅ խմանի առ եկեղեցական, և կրօնաւորական սննն: Ուստի եկեղեցականք, և կրօնաւորք պարտին տարա մերժել ի յիսկեանց զտէնչ, և զիղձ մեծանալոյ, և հարստանալոյ, և հետեւապէս պարտին հեռացուցանել զիսկեանս ի յաշխարհական, և ի վաճառական գործոց, և իրակութեց: Սննանաւ կրօնաւորք, որք ուրտեալք են ԼՅ զաղբատութիւն: Սորոյ և Քս առէ ի տանս և վեցերորդ գլուխն Պ ուկաառ: Ոչոք ծառայ կարէ երկուց տէրանց ծառայել, զի եթէ զմին աւտիցէ, և զմեւն սիրիցէ. կամ զմին մեծարիցէ, և զմեւն արհաւ

համարհիցէ: Այ կարեք ԼԴ
ծառայել, և մատնայի:

Եկեղեցականք, և կրօնաւորք
որք անասն, և դեգերին վա-
ճառականութե, մահացօրէն
մեղանշեն: Քանզի առնեն դ-
ծանք պահատեի ընդդէմ կա-
ցութե իւրեանց: Իսկ եթէ ան-
սայցեն վատակոց եկեղեցա-
կանք, այսու զի ոչ կարեն կել,
և պահել զիրեանս, ոչ մեղան-
շեն: Վանզի ոչ առնեն զայս
քն ազատութե, և արծաթսի-
րութե: այլ քն հարկաւորու-
թե: Աստի զի մի անկանիցին
ի տոյնպիսի հարկաւորութիւն,
պարտին աշխարհականք պահել
զնս: Քանզի մինչ նք տան աշ-
խարհականաց զհոգեւորն, աշ-
խարհականք ևս պարտին տալ
նց զմարմնաւորն, որ հարկա-
ւորէ քն ապրելոյ: Օ ի ար-
ժանիէ՝ մշակն կերակրոյ իւրոյ:
Աստի որք ոչ կամին տալ զիրա
հարկաւորս քն ապրելոյ, այ-
նոցիկ, որք առաքեալք են ի ԼԴ
և որք պաշտեն, և մատակա-
րօրեն մեզ զբանս ԼԸայինս, և
զիրա հոգեւորս, իբրեւ զպաշտօ-
նեայս ԼԴ, և իբրեւ հաղարա-
պետս ԼԸային խորհրդոյն,
ծանրագ մեղանշեն: Քանզի
եթէ պարտիմք կերակրել զմար-
մնական մշակս, ո՞րչափ ևս ա-
ռանել պարտիմք կերակրել զ-
հոգեւոր մշակս: Եթէ պարտիմք
պահել զմարմնաւոր հարս. ո՞ր-
չափ ևս առանել պարտիմք պա-
հել զհոգեւոր հարս: Եթէ սր-

տիմք տալ զհարկաւորս պաշ-
տօնեից, և սպասաւորաց եր-
կրանք Թաղաւորաց, ո՞րչափ
ևս առանել պարտիմք տալ զ-
հարկաւորս պաշտօնեից, և
սպասաւորաց երկրանոր Թա-
ղաւորին: Եւ եթէ պարտիմք
սիրով ընդունիլ զայնտիկ. որք
առաքին առ մեզ ի յերկրաւոր
Թաղաւորաց, որոց հնազան-
դիմք, ո՞րչափ ևս առանել սր-
տիմք ընդունիլ սիրով զայնտիկ,
որք առաքին առ մեզ ի յերկրա-
ւոր Թաղաւորէն, որում կրկնի
մով ծուկս երկրաւորաց, և եր-
կրաւորաց, և տանդարանէ
տականաց: Աստի ասէ ՔԸ:
Եւ որ ոչ ընկալցի զձեզ, և ոչ
լնիցէ բանից ձերոց. իբրեւ ե-
լանիցէք ի տանէն. կամ իբա-
ղաքէն յայնմանէ. Թօթափես-
Ջեզ զփոշին յոտից ձերոց: Լմեն
ստեմ ձեզ, դեւրագոյն լիցի եր-
կրին սօդօմացւոց, և քօմօրա-
ցւոց յաւուրն դամառանի բան
բաղաքին այնմիկ: Եւսեւ սպա-
տիմք տալ զիրա հարկաւորս կրօ-
նաւորաց: Քանզի են աղբաւոր
ՔԸ, և աղբաւորացեալք են քն
սիրոյն ՔԸ: Աստի զոր հնչ
առնեմք նց քն սիրոյն ՔԸ,
առնեմք ինքեան ՔԸ:

Եկեղեցականք, որք վաճա-
ռեն զաւարս. զկաթս, և զծնունդս
ոչխարաց իւրոց, և այլոց սոյն
պիսեաց, կամ զարտուղս աղա-
րակաց, այգեաց, և անոթաւո-
նաց իւրոց, կամ զիրա զայնտիկ
զորս գնեցին քն ինքեանց, բայց
յետոյ

յետոյ չեղեն պիտոյր, ոչ մեղան չեն: Քանզի առնել զսոյսպիսի վաճառս, ոչ է՝ գործել զվաճառականութի: Ըստցեալքն իմանալիք են, եթէ կղերիկոսք, և եկեղեցականք ինքեանք անձամբք իւրեանց առնիցեն զվաճառականութի: Իսկ եթէ ինքեանք անձամբք իւրեանց ոչ առնիցեն զվաճառականութիւն, այլ իձեռն այլոց միայն, զանազանք են կարծիք Ըստցեալից: Քանզի ոմանք յաղթեալք ի վերոյստացեալ պատճառացն ասեն, թէ մահացու է՝ նաեւ իձեռն այլոց առնել զվաճառականութի: Բայց այլք ասեն, թէ չէ մահացու, այլ ներելի է: Իսկ այլք ասեն, թէ չէ մեղք, եթէ ոչ լինիցի ներ սոյսպիսի վաճառականութե գորչելութի ինչ: Եւ պատճառ սոցին է՝ այս. Քանզի վաճառականութի ըստ ինքեան նկատեցեալ, չէ մեղք, այլապէս ամ վաճառականք, ըստ որում սոյսպիսիք, լինէին ի մեջ մեղաց, որ սուտ է: Ուրեմն վաճառականութի վերահայեցմամբք առ եկեղեցականս, և իրօնաւորս, մեղք է՝ ըստ որում արդիւնեցեալ է՝ նոցին: Ըրդ արդիւնեցեալ է՝ նոցին, զի մի ինքեանք անձամբք իւրեանց իրակիցեն զվաճառականութի, և ոչ զմի իրակիցեն զվաճառականութի իձեռն այլոց: Քանզի առնեն զվաճառականութի արդիւնեցեալ է՝ եկեղեցականաց, այնու կերպիւն, որ զբաղեցու-

ցանէ զնս, և որ արդելու զեկեղեցական գործս նոցին, և որ զուգահեռասարէ զնս աշխարհականաց, և որ բառնոյ զպատիւ, և զպատկառմանս, որով պատմեցիք են, և պատկառելիք եկեղեցական անձիք: Ըրդ վաճառականութի յայնժամ լինի սոյսպիսի եղականաւ, յորժամ լինի ի եկեղեցականաց իձեռն ինքեանց, և ոչ յորժմ լինի իձեռն այլոց: Ուստիս յայտէ. Ուրեմն արդիւնեցեալ է՝ վաճառականութի եկեղեցականաց, զմի լինիցի ի նոցանէ անձամբք նոցին, և ոչ. զմի լինիցի անձամբք այլոց: Բայց յորժամ ի վաճառականութե, որ լինի անձամբք այլոց. դատմի գարշելութի ինչ, ո՞րդան, եթէ եկեղեցականք առնիցեն զվաճառականութի լոյճիւ, և դիտաւորութե արժամիրութե, և ագահութե, յայնժամ ևս մեղանչեն եկեղեցականք, որք առնեն զվաճառականութի իձեռն այլոց: Քանզի նաեւ անկարգ լիզն արժամոյ, և ոսկւոյ դրացեցանէ զնս, և անհանգստացուցանէ, և առնէ զնս արհամարհելիս, և եպերելիս: Յորոց երեւի, թէ եկեղեցականքն այնորիկ, որք առնեն զվաճառականութի իձեռն այլոց, և ունին զբարեպաշտ դիտաւորութի, այսինքն, ունին զդիտաւորութի, զի զվաստակս, և զչափս, որք ստանին իձեռն վաճառականութե, բախիցեն,

և ջափեցեն աղբաւոց , կարօտեց , և չքանորաց . կամ տայցեն եկեղեցեաց , վանորէից , հիւանդանոցաց . կամ ծախիցեն զնա առ դործս , և պատճառս բարեպաշտս , ինչ մեղանչեն : Քանզի չունին զգարչելի դիտմանորութի , որ զգործ նոցին , որ լինի ձեռամբ այլոց , առնիցէ գարչելի , և արհամարհելի . այլ ունին զդիտմանորութի , որ զգործ նոցին առնէ փրկելի , և դռնի : Եւ մանապէս նք ոչ մեղանչեն , որք ունին զդիտմանորութի , զի վաստակոյք , և շահիւք , որք լինին ի ձեռն սոյնպիսի վաճառականութե . պահիցեն , և կերակրիցեն զփրկեանս , և լցուցանիցեն զկարիս իւրեանց . այսու զի ոչ կարեն այլով ճանապարհաւ պահել զփրկեանս : Քանզի և սոյնպիսիքն չունին զգարչելի դիտմանորութի . այլ ունին զբանական դիտմանորութի :

Կրէրիկոսք , որք ունին միայն զփոքրագոյն աստիճանս . որքան զդռնապանութեն , զընթերցողութեն , զերդմեցողութեն , և զլահընկարութեն , ևս առանել կարեն առնել զվաճառականութի ձեռամբ այլոց : Քանզի առանել պարտին փոխել ի վաճառականութե եկեղեցականք , և կրէրիկոսք , որք ունին զմեծագոյն աստիճանս . քան զայնոսիկ , որք ունին զփոքրագոյն աստիճանս : Քանզի որք ունին զմեծագոյն աստիճանս ,

այնպէս պարանանդին , և կապին ընդ եկեղեցական կացութե , թէ ոչ կարեն անցանել առ աշխարհական կացութիւն . իսկ որ ունի միայն զփոքրագոյն աստիճանս , կարէ անցանել առ աշխարհական կացութի : Ուստի կարէ ամուսնանալ . և եթէ կինն մեռանիցի , կրկին կրէ ամուսնանալ . եթէ կամիցի : Իսկ որ ընկալեալ է՝ զմեծագոյն աստիճանս , ոչ կարէ ամուսնանալ : Ուրեմն եթէ որք ունին զմեծագոյն աստիճանս , կարեն առնել զվաճառականութի ի ձեռն այլոց , ևս առանել կարեն առնել զվաճառականութի այնոքիկ որք ունին զփոքրագոյն աստիճանս : Եւ զիւրէ այսմանէ ոչ գոյ տարակուսութի ինչ : Եւ միայն գոյ տարակուսութի . ամբողջօք որք ունին զփոքրագոյն աստիճանս , կարիցեն առնել զվաճառականութիւն անձամբք իւրեանց : Եւ այս ասի , թէ ի սոյնպիսի եկեղեցականաց նորս , որք կամին անցանել ի յաշխարհական կացութի . կարեն առնել զշահական վաճառականութի : Քանզի որպէս կարեն անցանել առ աշխարհական կացութի , այսպէս և կարեն առնել զշահական վաճառականութի : Քանզի շահական վաճառականութի պիտոյ է՝ աշխարհական կացութե : Իսկ որք ոչ կամին անցանել յաշխարհականութի . այլ կամին մնալ ի յեկեղեցական կացութե , և կամին

առնուլ ի ժամանակի իւրում ,
 նաև զմեծադոյն աստիճանս , և
 են ի Զանապարհի առ մեծա-
 դոյն աստիճանս , լակադոյն առ-
 նեն . եթէ հեռանայցեն ի վա-
 ճառական գործոց , և ի յղծե-
 ստանալոյ զինչս : Քանզի այն-
 միկ , որ կամի մնալ ի յեկեղե-
 ցական կացութե , ոչ վայելի-
 լինիլ շահատէր , և վատտակատէր :
 Դարձեալ , զի սոյնապիսին պար-
 տի պատրաստել զինքն առ ըն-
 կալումս մեծադոյն աստիճանոց :
 Արեմն պարտի հեռանալ ի
 յայնց գործոց , որք արդերուն
 զարծանաւոր , և զպատշաճա-
 ւոր նախապատրաստութի , որ
 պարտի լինիլ առ ընկալումս մե-
 ծադոյն աստիճանաց : Երդ
 վաճառական գործք արդերուն
 զլիակատար նախապատրաստու-
 Թի , որ պարտի լինիլ առ ըն-
 կալումս մեծադոյն աստիճանոց :
 Արեմն այնմիկ , որ կամի առ-
 նուլ զմեծադոյն աստիճանս , և
 մնալ ի յեկեղեցական կացութե ,
 որպէսզի արծանապէս , պատ-
 շաճաւորապէս , և վայել չապէս
 նախապատրաստիցէ զինքն առ
 ընկալումս մեծադոյն աստիճա-
 նաց , վայելի հեռանալ ի վա-
 ճառական գործոց , և ի վաճա-
 ռական դբարկանց : Նաև հա-
 մայր եկեղեցականք , որք ունին
 զմեծադոյն աստիճանս , եթէ ոչ
 կարօտանան վաճառական վա-
 տակոց , այնու զի բանականա-
 պէս կարեն պահել զինքեանս
 ռոճկօք իւրեանց , լակադոյն

առնեն , եթէ ոչ առնիցեն զվա-
 ճառաբանութի , նաև ձեռամբ
 այրոց : Քանզի յոյժ վայելի ե-
 կեղեցականաց դոյ զնս ամենեւին
 դատարկս ի տենչէ վատտակոց ,
 և շահոց : Քանզի շահք , և
 վատտակք սակաւ առ սակաւ
 ներսուծանեն , և ներսպլոտեն ի
 սիրոս մարդկանց զարծաթսի-
 լութի , յորմէ ամենեւին պար-
 տին լինիլ ազատք անձինք եկե-
 ղեցականք :

Յաղագս հարկապահանջ , և
 ռոճկապահանջ դաշնադրա-
 կութե :

Երկապահանջ , և ռոճ-
 կապահանջ դաշնադրա-
 կութիէ՝ դաշն , նորում
 որ արդար զնոյ զնէ զե-
 լանուն պահանջելոյ , և առնոյ
 ի յիւրաքանչիւր ամի զհարկ ինչ
 կամ զռոճիկ , և զհաշնէնուտ
 ի շահաբեր , և ի պտղաբեր
 բարեաց ուրուք յորմէ զնէ զա-
 սացեալ իրանունն : Եւ յինքն ,
 է՝ դաշն , նորում որ առնոյ
 զարդար գին , վաճառէ ումք
 զիրանուն պահանջելոյ , և առնոյ
 ի պտղաբեր , և ի շահաբեր բա-
 րեաց իւրոց զարդար հարկ , կամ
 զարդար ռոճիկ յամ ամի : Օր
 քորինակ , առնոյ զհարկուր դա-
 հեկանս , կամ քանքարս , զի յամ
 ամի հատուցանիցէ գտողի զհինգ
 դահեկանս , կամ զհինգ քան-
 քարս : Ի դաշնադրակութե այն-
 միկ ոչ վաճառի շահատու , և
 պտղա-

պտղաբեր ինն , և բարին , յորմէ
առնանի արդար հարկն այն ,
կամ ռոճիկն . զի բացարձակ
տէրութիւն բարւոյ մնայ առ
վաճառօրն , և ոչ անցանէ առ
գնօրն : Ուստի որ զսոյսպիսի
իրաւուն գնէ , ոչ պարանանդի
տալ զայնքան , զորքան արժէ
պտղաբեր բարին այն . զի ոչ
գնէ բացարձակապէս զբարին
այն . այլ պարանանդի տալ
զայնքան , զորքան արժէ իրա-
ւունն պահանջելոյ , և առնելոյ
զհարկն , կամ զռոճիկն : Քան
զի գնէ զսոյսպիսի իրաւուն :
Ըրդ գինն , զոր արդարապէս
արժէ ասացեալ իրաւունն , է՝
այն , որ եղեալ է՝ ի յարդար
օրինաց , կամ ի բարեպաշտ սո-
վորութեց , կամ ի խոհեմ , և
ի բանական համարմանէ հա-
սարակութե : Ուստի հայելի է՝
ի յարդար օրէնս , ի բարեպաշտ
սովորութիւն , և ի բանական հա-
սարակական համարումս մարդ-
կանց : Յորոց երեւի , Թէ ի
սոյսպիսի դաշնադրակութե ոչ
ասի , Թէ վաճառի հարկն , կամ
ռոճիկն , որ յամ յամ տրի .
այլ որպէս ասացեալ է՝ . ասի ,
Թէ վաճառի իրաւունն յամ
ամի զհարկն , կամ զռոճիկն
առնելոյ : Կամ մանաւանդ ա-
մելի է՝ , Թէ ոչ գնի հարկն , որ
յամ յամ տրի , և ոչ իրաւունն
առնա , և ոչ պտուղն այն
պտղաբեր բարւոյ , այլ մասն
պտղաբերութե , և պտղաժա-
նելման նորին : Ուստի վաճառս

այս այնպէս լինի , Թէ բոլոր ա-
ղիղ տէրութի այն բարւոյ , որոյ
վր գնի ասացեալ հարկապա-
հանջութի , մնայ առ վաճառ-
օրն . իսկ շահմար տէրութի ,
այսինքն , իրաւունն պտղաժա-
նելման մասնաւորապէ վաճառի :
Ուստի որ գնեաց զսոյսպիսի
տէրութի , ոչ երկնցի ի վաշխէ ,
Թէպէտ հաշուեմուտքն , և ռո-
ճիկն , որ յամ յամ տրին ին-
քեան , յետ բազում ամաց լի-
նիցին անելի քան զգինն , զոր
ես : Քանզի որ շահի , և վաս-
տակի զիր ինչ յերեւելի , ոչ
գործէ զվաշխ , և զստիպի : Ըրդ
որ յամ յամ առնու զվերոյյա-
սացեալ ռոճիկն , և հարկն , շա-
հի , և վաստակի գնոսա ի յերե-
ւելի : Օ ի վաստակի , և շահի
գնն ի շահաբեր մասնաւոր տե-
րութե պտղաբերութե , և պտ-
ղաժայելման , զոր գնեաց արդար
գնով . որպէս կնթաղրի : Ուս-
տի երեւի , Թէ դաշնադրակու-
թիւն այս , զորմէ աստանօր խօ-
սիմք , է՝ վաճառ իմն . և զա-
նազանի ի փոխառումութե , և
ի վաշխէ : Քանզի դաշնադրա-
կութիւն այս է՝ ճիւղարիտ , և ճշ-
գրիտ գնումն , և վաճառումն :
Ըրդ փոխառումութի , և վաշխ
չին վաճառումն . և գնումն , ուր
յայտ է՝ : Ուստի Թէպէտ ի փո-
խառումութե ոչ կարէ որ օրի-
նապէս շահի զիր ինչ անելի քան
զայն , զոր ես փոխ , սակայն ի
ամա յետ բազում ամաց կարէ
որ ստանալ զանելի ինչ քան զայն ,

զոր ետ . և Թէպէտ չիցէ օրէն
գործել զվաշխ, ստիպյալ է՝ օրէն
առնել զդաշնադրակութիւնս
զայս : Ուստի ասեմք, Թէ դաշ-
նադրակութիւն այս է՝ օրինաւոր
դաշն, և օրինաւոր ուխտ, և
կարէ լինիլ առանց մեղաց :
Քանզի վաճառն, որ արդա-
րապէս լինի, և որ ոչ առնէ ու-
մեք զանհրաժեշտութի, և որ չէ ար-
դիւնեցեալ ի յօրինաց, է՝ օրինա-
ւոր դաշն, և կարէ լինիլ առանց
մեղաց : Իսկ դաշնադրակութիւն,
զորմէ խօսիմք, է՝ վաճառ, որ
արդարապէս լինի . զի ոչ առնէ
ումեք զանհրաժեշտութի . և չէ
արդիւնեցեալ ի յօրինաց . զի օրէնք
ոչ ընդդիմանան սոյնպիսի դաշ-
նադրակութե . եթէ պահիցին
Թէութիւք, որք պահանջին ի յօ-
րինաց : Ուրեմն դաշնադրա-
կութիւն այս է՝ օրինաւոր դաշն,
և կարէ լինիլ առանց մեղաց :

Եւ հարկապահանջ, և ոռճ-
կապահանջ դաշնադրակութի,
ըստ որում է՝ դաշն, խնդրին վեց
Թէութիւք : Նախ խնդրի, զի
դաշնակցօրք ունիցին զդիտաւո-
րութի դնելոյ, և վաճառելոյ :
Քանզի առ ամ դաշն խնդրի
դիտաւորութի դաշնակցողաց .
զի բոլոր պարաւանդութի դա-
շնաց կախի ի դիտաւորութե
դաշնակցողաց : Ուստի առ դաշն
վաճառի խնդրի դիտաւորութի
վաճառողի, և գնողի . որպէսզի
վաճառողն դիտեցէ վաճառել,
և գնողն դիտեցէ գնել : Եւրդ
հարկապահանջ դաշնադրակութի

Թի է՝ վաճառ իմն : Ուրեմն խն-
դրի դիտաւորութի դաշնակ-
ցողաց : Ուստի եթէ չունիցին
դաշնակցօրք զդիտաւորութի .
ոչինչ է՝ դաշն հարկապահանջ
դաշնադրակութե : Եւրդորդ-
խնդրի, զի գինն, որ արի, իցէ
արդար : Քանզի առ վաճառն
խնդրի . զի գինն, որով իր ինչ
գնի, իցէ արդար : Եւրդ արդար
գինն այն է՝, զոր արժէ իրն, որ
վաճառի : Ուստի եթէ դաշնա-
դրակութիւն այս լինիցի առանց
արդար գնոյ, որ պահանջի ի
յօրինաց, կամ ի բարի սովորու-
թեց, կամ ի բանական հասա-
րակական համարմանէ, մեղան-
չի, և գործի անհրաժեշտութիւն :
Որ գործէ զսոյնպիսի անհրաժե-
շտութի, պարտի առնել զհատու-
ցումն : Քանզի վաճառելի է
անհրաժեշտութի : Եւրդորդ-
խնդրի, զի որ հաստատե զսոյնպիսի ոռ-
ճիկ, և զսոյնպիսի հարկ, անբա-
ռնիլ զանձնիշխան կարողութի
ի վրայ այս բարւոյ, որոյ վերայ
հաստատի սոյնպիսի հարկ, և
սոյնպիսի ոռճիկ : Քանզի որ
ոչ ունի զանձնիշխանական իշխա-
նութի ի վրայ իր իրեք, ոչ կարէ
գինն զայն տալ այլու : Քան-
զի ոչ կարէ որ տալ այլու զայն
զոր ինքն ոչ ունի, և որոյ ինքն
չէ Տ՞ : Ուստի հարկն, զոր դնէ
որ ի վրայ օտարական երի, որոյ
վերայ չունի դիտաւորում, ոչինչ է :
Եւրդորդ- խնդրի, զի իրն այն,
որոյ վերայ գնի, և հիմնի հարկ,
իցէ պտղաբեր, և պտղատու :

Վրանցի ոչ կարէ որ վաճառել զիրանուն առնոյ զհարկ, կամ զուճիկ ի յանպտղաբեր, և ի յանպարարտ իրէ: Ս անցի ոչ գոյ իրանուն առնոյ զիր ինչ յայնմանէ իրէ, որ է՝ անպտղաբեր, և անպարարտ: Օ ի իրանուն առնոյ լինի առ իրն այն որ կարէ տալ: Ուրեմն առ իրն այն, որ ոչ կարէ տալ, ոչ կարէ լինիլ իրանուն առնոյ: Ուրեմն ոչ կարէ որ վաճառել զիրանուն առ իրն այն, որ է՝ անպտղաբեր, և անպարարտ: Օ ի որ ոչ գոյ, ոչ կարէ վաճառել. և ոչ կարէ որ վաճառել զայն, զոր ոչ ունի: Ուստի որպէս զի կարիցէ որ դնել, և հիմնել զհարկ ինչ ի վր իրեք բարւոյ, բարին այն պարտի գոյ պտղաբեր, և պարարտ: Ուստի անիրանւք են իրանավաճառքն այնոքիկ, որք հիմնեն զհարկ ի վր անպտղաբեր իրի, և պարտանորին առնել զհատուցումն խաւուց, որք հետմէն: Վրանցի գործեն զանիրանութի: Հինգերորդ ինդրի, զի եթէ կորնցիցի. կամ լինիցի անպտղաբեր իրն այն, որոյ վերայ եղեալ է՝ հարկն, և այս լինիցի առանց մեղապարտութե հարկատուի, դատարիցի հարկն, որ տրիւր, ըստ որում եղեալ է՝ կորուստ իրի. կամ անպտղաբերութի: Վրանցի յայնման կորնցի հարկն: Օ ի յորման կորնցի բարին, յորմէ արտահանուր հարկ. կամ ուճիկ ինչ. յայնման նաև հարկն, և ուճիկն

կորնցի: Ըրդ ոչ կարէ որ պահանջել, և առնուլ զայն, որ կորեան: Ուրեմն յորման առանց մեղապարտութե հարկատուի կորնցի բարին, որոյ վր եղեալ է՝ հարկ, հարկառուն այնուհետև ոչ կարէ պահանջել և առնուլ զհարկն ի հարկատուէ. այլ դատարի հարկն: Եւ ոչ կարէ ասիլ, Թէ կորուստ այս ոչ լինի հարկատուի, այլ հարկատուի: Վրանցի իրն, յորման անմեղադրեալաբար կորնցի: Տն իւրում կորնցի: Ուստի որ անիրանի, և տակաւին պահանջէ, և առնու զհարկն, որ տրիւր յառաջ քան զկորուստ բարւոյ, յորմէ արտահանուր, մեղանչէ, և պարտանորի առնել զհատուցումն: Վրանցի գործէ զանիրանութի: Ս եցեւորդ ինդրի. զի եթէ դնիցի բեռն ինչ ի վր վաճառորի, առնոյ ոչ պարտանդի նա ի բնութե դաշին, լինիցի վճարումն, և բանարարութի պատշաճաւոր վարձատրութե: Վրանցի ման բեռն, որ դնի ի վր ուրուք, առնոյ ոչ պարտանդի նա, պատշաճաւոր վարձատրութե վճարելի է:

Ը հարկապահանջ դաշնադրակութիւն ի վեհապետադիր սահմանադրութեց ինդրին մեղտասան Թեութիք: Եւս ինդրի. զի դաշնադրութիւնս այս լինիցի ի վր անշարժ, սահմանել և բացորոշեալ իրի, որ ի բնութե իւրմէ իցէ պտղաբեր, և պտղա

պաղատու: Եւսիսն, իրն այն, որոյ վր դնի հարկն, և ռոճիկն, իցէ անշարժ. ո՛րդան, իցէ անդաստան, այգի, ագարակ, անտառ, և այլ ինչ սոյնաբնի. իցէ աահմանեալ, և բացորոշեալ ո՛րդոն, իցէ ստոյգ, և բացորոշեալ իր ինչ, և իցէ պաղատու, և պաղաբեր. ո՛րբար, իցէ ընդունակ բերելոյ, և տալոյ զպատու: Եւ խնդրեցեալ է՝ Թէ ութիս այս, զիմի հարկատուն կրիցէ զմասն ինչ: Եւ կրորդ խնդրեմ. զի յորժամ լինի դիր զդաշնադրութե՛ն այսմանէ, առաջի նստարի, և վկայից համարիցի, և արիցի դրամն, որով դնի իրանուն առնլոյ զհարկն, և զռոճիկն: Եւ այս լինի. զի դաշն իցէ հաստատուն, և զիմի հարկատուն կրիցէ զմասն ինչ: Եւրորդ խնդրեմ, զի մի լինիցի դաշնադրութե՛ն զկանխատառուցմանէ ռոճկաց. այսինքն, խնդրեմ. զիմի պարանանդիցի դաշնաբ ռոճկատուն կանխադոյն, և յառաջագոյն հատուցանել զռոճիկս, և զհարկս, բանԹէ լցեալ իցէ ժամանակն: Աւստի հարկագնիցն ո՛չ կարէ բռնաբարել զհարկաւաճառն, զի կանխադոյն տայցէ, և հատուցանիցէ ինքեան զպայմանեցեալ, և զսակ արկեալ հարկն, այլ մասն կարէ հարկանորել զնա, զի տայցէ զհարկն, ըստ որում անցեալ իցէ ժամանակն: Եւ պաճառն է՝, զի ո՛չ կարէ որ արդարապէս, և օրինապէս պա

հանջել, և առնուլ զայն, որ տակաւին չէ պահանջելի, և առնի: Եւրդ հարկն, որ դնի ի վր իրեք պաղաբեր բարւոյ. յառաջ բան զանցանել ժամանակի, չէ պահանջելի. և առնի: Աւրեմն ո՛չ կարէ որ յառաջագոյն պահանջել, և առնուլ զնա: Եւրորդ խնդրեմ. զի մի հարկաւաճառն, և հարկատուն պարանանդիցի առ պատահմունս, որք պատահաբար, և յանկարծօրէն պատահին, կամ առ այլ բեռինս, առ որս ո՛չ պարանանդի ի բնութե՛ն դաշն: Վրանդի չէ դնելի ի վր նորա, ծանր, և անտանելի բեռն. որպիսի է՝ պարանանդել զնա առ յանկարծադանդեպ պատահմունս, կամ առ բեռինս, առ որս ո՛չ պարանանդի ի բնութե՛ն դաշն: Աւստի անհաստատ, և անկայուն է՝ դաշն. որով պարանանդի հարկաւաճառն հատուցանել զհարկն, եթէ իրն, որ ստրանկեալ է՝ հարկի, կորնչիցի: Վրանդի որպէս ասացաւ, հարկաւաճառն ո՛չ պարանանդի ի բնութե՛ն դաշն առ յանկարծադանդեպ պատահմունս: Աւստի եթէ իրն, և բարին, որոյ վերայ եղեալ է՝ հարկն, բոլորապէս կորնչիցի, բոլորապէս կորնչի և հարկն. իսկ եթէ մասնաւորապէս կորնչիցի, մասնաւորապէս կորնչի և հարկն: Զինգեորդ խնդրեմ, զիմի դաշնադրիցի պարանանդութեան, որ պարանանդիցի, և կապիցի զանդ

սիրխամութի հարկապաճառի ,
զիմի կարիցէ վաճառել , կամ
տալ այլում զբարի իւր , որոյ
վերայ եղեալէ՝ հարկ : Վրանցի
մինչ հարկապաճառն տախանէն
մտայ տէր իրի , որոյ վերայ ե-
ղաւ հարկ , կարէ զնա վաճա-
ռել , կամ տալ այլում հանդերձ
բեռամբ հարկի , որ եղեալ է՝
ի վր նր : Օչ յայտնանէ ոչ
լինի ումբ անսիրաւութի , կամ
փասս ինչ : Ա եցերորդ խնդրի ,
զի հարկապաճառն . յորժմ կա-
մի վաճառել զբարի իւր , որոյ
վր եղեալէ՝ հարկ . ծանուցա-
նիցէ զդիտաւորութի իւր հար-
կառնի , և հարցանիցէ զնա՝
ամրդեօք ինքն կամիցի գնել զ-
բարին զայն . և եթէ կամիցի ,
առաւել նմա վաճառիցէ զնա ,
բանձէ այլոց : Վրանցի բանա-
կանագոյն , և կարգաւորագոյն
իրէ՝ կամիլ վաճառել զբարի ինչ
առաւել այնմիկ , որ ունի զտե-
րութի ինչ ՚ի վր պտղոյ սոյն-
պիսի բարոյ , բանձէ այնմիկ ,
որ ոչ ունի զտերութի ինչ ՚ի վր
պտղոյ սոյնպիսի բարոյ : Եւսկ
եթէ հարկուուն ոչ կամիցի ինքն
գնել զբարին զայն , յայնժամ
կարէ վաճառել , ում և կամի-
ցի , միայն թէ վաճառիցէ զնա
հանդերձ բեռամբ հարկի , և
այնմիկ , որ կամի հատուցանել
զհարկն , զիմի լինիցի փասս հար-
կառնի : Եւ պատճառն է՝ ,
զի ամ որ կարէ վաճառել զիր
իւր , ում և կամիցի , եթէ առ-
նիցէ զայն առանց փասսելոյ այ-

հարկավաճառի: Յորմէ երեւի, Թէ ըստ վեհապետական օրինի հանապաղ հարկն ՚ի կողմանէ հարկավաճառիէ՝ վերադնելի: Աստի ՚ի հարկավաճառական դաշնադրութե ոչ կարէ լինիլ դաշնակցութի, որոյ դօրութիւն արարանադիցի հարկավաճառն ներ պայմանեցեալ ժամանակի վերադնել գհարկն, այնպէս Թէ եթէ ոչ վերադնելիցէ ներ պայմանեցեալ ժամանակի, հարկն լինիցի անվերադնելի: Քանզի որպէս ասացաւ, ըստ վեհապետական օրինի, ՚ի կողմանէ հարկավաճառի հանապաղ հարկն է՝ վերադնելի: Աստի երեւի ՚իյաւացելոցն, Թէ ըստ վեհապետական օրինի դատապարտելի է՝ հարկն մշտնջենաւոր, որ գնի այնու դաշախ, զի մի երբեք վերադնելի: Տայց ըստ վեհապետական, և կայսերական օրինի, և սահմանադրութե, ՚ի կողմանէ գնողի հարկն չէ վերադնելի: Լայնքն, ՚ի ժամ դաշնակցութե ՚ի գնողէ ոչ կարէ դնիլ բեռն ՚ի վր զվաճառողի, զի յետոյ վերադնելիցէ: Եւ այս այնու լինի, զի մի դնելի ծանր բեռն ՚ի վր զվաճառողի: Հարկն, որ կարէ վերադնել, ասի վերադնելի, և ժամանակաւոր: Հարկն վերադնելի կրկնակի կարէ լինիլ. կամ այսպէս, զի հարկն տրիցի, ցորեան ժամանակ երկաքանչիւր դաշնակցօղը կենդանիք իցեն, կամ ցորեան ժամանակ մինն ՚ի նոցանէ կենդանի իցէ. կամ

այսպէս, զի հարկն տրիցի անուն ունան: Իյաւացելոցն երեւի, Թէ ըստ վեհապետական սահմանադրութեց հարկն անվերադնելի է՝ ՚ի կողմանէ գնողի, իսկ ՚ի կողմանէ վաճառողի հանապաղ վերադնելի, եթէ ոչ լինիցի այսպէս զն արդար, և օրինաւոր պատճառաց ՚ի պատահուես ունան: Աստի իսկ ներդրութեութի, որ խնդրի ՚ի վեհապետական սահմանադրութե, այսէ՝ զի հարկն իցէ անվերադնելի ՚ի կողմանէ գնողի. որպէս զի հարկավաճառն ոչ բռնաբարելիցի վերադնել զվաճառեցեալ հարկն: Սետաւանէրորդ խնդրի, զի գին հարկի ոչ կարիցէ աճիլ, կամ նուազիլ զն իրիք պարագայի, որ վերահատանիցի. այլ հատուցանելի իցէ զուգահեռատար գին, որով ՚ի սկզբանէ գնեցաւ: Ոչ արտի նուազիլ գին. զիսի լինիցի փաստ գնողի, ոչ պարտի աճիլ, զիսի լինիցի փաստ վաճառողի:

Դաշնադրակութիւն այս, եթէ վերահայիցի ՚իյայն, որ վաճառէ ումեք զիրանուն, զի կարիցէ պահանջել, և առնուլ ՚ի պտղաբեր բարոյ իւրմէ գհարկ, կամ զոռճիկ ինչ. կոչի հարկավաճառ, ոռճկավաճառ. կմ մանաւանդ իրանունավաճառ դաշնադրակութի. զի ՚իտեմ վաճառի իրանուն: Եւ հետեւապէս որ վաճառէ զիրանուն, կոչի իրանունավաճառ, հարկավաճառ, ոռճկավաճառ, հարկա

կատու, և ռոճկատու: Խակ եթէ վերահայեցի յայն, որ դնէ զիրանուն, կոչի հարկապահանջ, և ռոճկապահանջ դաշնադրապետութի: Եւ հետեւապէս որ դնէ զսոյնպիսի իրանուն, կոչի հարկապահանջ, ռոճկապահանջ, հարկառու, և ռոճկառու:

Հարկն անջալոյն ի հատուցականն, և ի վերապահականն: Հատուցականն այն է, որ այլում տրի, և հատուցանի: Խակ վերապահականն այն է, զոր որ վերապահէ ինքեան: Հատուցականն այսպէս սահմանի. է՝ դաշն, նորում որ վերապահելով ինքեան զբոլոր ուղիղ տէրութի պտղաբեր բարւոյ իւրոյ, վաճառէ զիրանուն աշխոյ ի յատաղեալ բարւոյ զտարեկան հարկ, և ռոճիկ: Եւ է՝ այն, զորմէ մինչև ցայժմ խօսեցաք: Եւ ցուցաք, թէ է՝ օրէն առնել զսոյնպիսի դաշն, եթէ պահիցին թէութիքն, որք էդան: Խակ վերապահականն այսպէս սահմանի. է՝ դաշն, նորում որ զիր իւր անցուցանէ ւստ այլ որւան առ ուղիղ, կամ շահաւոր տէրութի, վերապահելով ինքեան զտարեկան ռոճիկ: Եւ անց իրիք տարակուսութե է՝ օրէն առնել զսոյնպիսի դաշն, ոչ միայն օրինաւ բնութե, այլ և դրական օրինաւ: Քանզի ի սոյնպիսի դաշնադրութե ոչ գոյ անիրանութի ինչ, կամ անկարգութի: Քանզի որից առանց

իրիք անիրանութե, և անկարգութե կարէ որ տալ զիր իւր այլում, այսպէս և սկարէ տալ զիր իւր այլում, վերապահելով ինքեան զտարեկան ռոճիկ, և հաշուեմուտ: Եւ ան վարդապետք, թէ որ սոյնպիսի դաշնաբե զիր իւր տայ այլում, կարէ դնել զթէութիս զայս, զի եթէ զերկու, կամ զերիս անս ինչ հատուցանիցի վեճապահեալ ռոճիկն, տոճեցեալ իրն դառնայցէ առ այն, որ ետ դնալ այլում առացեալ թէութե: Քանզի որպէս որ կարէ տալ, և շտորհել զիր իւր այլում հանդերձ դաշնաբե, զի հատուցանիցի ինքեան տարեկան ռոճիկ, այսպէս և կարէ տալ, և շտորհել դնալ այլում ընդ առացեալ թէութե: Քանզի ոչ լինի ումբ անիրանութի ինչ:

Յաղագս հատալվաճառման, և դրամական համափոխման:

Բանակն համափոխումն, որ կոչի ևս հատահաճառումն, և յատկութիւն յորձորն կամպիում, և ռամկօրէն առ տառափութի, է՝ դաշն որով որ համափոխէ զդրամ ընդ դրամոց, այսինքն, տայ այլում զդրամն, և առնու ի նմանէ զդրամն, հանդերձ իւր շահի: Դրամափոխումն տարբերի ի համափոխմանէ, որ բացարձակապէս առ սոյնպիսի: Քանզի համափոխմանի մին իր

համափոխի ընդ աշուճ իրի դա-
հագան սեռի : Օրորինսկ ,
Եթէ հանդերձ համափոխիցին
ընդ ձեռն : Տարբերի ևս ի վա-
ճառմանէ : Քանզի ի վաճառ-
ման տրին ինչք , և ապրանք , և
առնանին դրամք : Տարբերի ևս
ի փոխէ : Քանզի ի փոխատու-
ութե տրի դրամ ի ներկայ
ժամանակի , զի յետոյ , և ի յա-
պագայ ժամանակի հատուցա-
նի ևս դրամ : Բայց առանց
շահի : Քանզի եթէ առնանի-
ցի շահ , լինի տոկոսի : Իսկ ի
դրամական համափոխման տրի
դրամ միոյ սեռի , և առնանի
դրամ ալոյ սեռի ի նոյնում ժա-
մանակի , հանդերձ իւրք շահիւ :
Արդէս յայտէ ի դրամական
համափոխման , յորում տրի ու-
կեղէն դահեկան , և առնանի
արծաթեղէն , հանդերձ իւրք
շահիւ :

Դրամափոխ համափոխութե ,
որ լինի հանդերձ արդար , և
օրինաւոր պատճառօք , քի որոյ
լինի արդար , և օրինաւոր շահն
այն , որ ստանի դրամափոխմանք ,
չէ անհրաժեշտութի , և մեղք , այլ
արդար , և օրինաւոր դաշն :
Քանզի դաշն , որով ստանի
արդար , և օրինաւոր շահ ի
ձեռն արդար , և օրինաւոր պա-
ճառաց , չէ անհրաժեշտութի , և
մեղք , այլ արդար , և օրինա-
ւոր դաշնադրութի : Աւտի
որք իրակեն զտոյնպիսի գործ ,
ոչ պարանանդին առնել զհա-
տուցութե , և ոչ մեղանչեն :

Քանզի որք իրակեն զարդար ,
և զօրինաւոր գործ , ոչ պարա-
նանդին առնել զհատուցութե ,
և ոչ մեղանչեն : Իսկ դրամա-
կան համափոխութե , որ լինի
առանց արդար , և օրինաւոր
պատճառաց , որք առնիցեն ար-
դար , և օրինաւոր զշահն այն ,
որ ստանի դրամափոխմանք , չէ
անհրաժեշտութի , և մեղք : Քան-
զի չէ վաշխ , և տոկոսի : որ չէ
մեղք , և անհրաժեշտութի : Աւտի
որք իրակեն զտոյնպիսի գործ ,
մեղանչեն , և անհրաժեշտութե առ-
նել զհատուցութե : Քանզի
գործեն զվաշխ , և զտոկոսի :

Դրամափոխութե , և հատա-
վաճառութե անջատի ի կեղծե-
ալն , և ի յիրականն : Կեղծեալն ,
որ և չոր ասի , չէ այն , որ ոչ
ունի զարդար պատճառ առնելոյ
զշահ , և զվատակ : Կեղծեալ
ասի , զի երևեցուցանէ Թէ ու-
նի զպատճառ առնելոյ զշահ :
Բայց ստէ : Քանզի ստուգիւ-
շունի զպատճառ առնելոյ զշահ ,
և զվատակ : Ըսի ևս չոր :
Քանզի չունի զհեւթ արդար
պատճառի , քի որոյ կարիցէ
ստանալ զշահ : Յորմէ երեւի ,
Թէ տոյնպիսի դրամափոխութե
յերաւելի չէ դրամափոխութե , այլ
կեղծե , և երևեցուցանէ . Թէ
իցէ դրամափոխութե : Իսկ յի-
րաւելի փոխ , և փոխատու-
ութի : Իրակի տոյնպիսի կեղծեալ
դրամափոխութե , յորմէ որ տայ
զդրամն ումք կարօտելոյ , որում
պիտոյանան դրամք և դաշնակ-
ցի

դի ընդ նմա, զի հատուցանիցէ
 դն ինքեան ի հեռագոյն տե-
 ղոմ. և խնդրէ զդին, և զլահ,
 զոր սովոր են մարդիկ տալ վն
 այնպիսի հեռանոր տեղոմ. և
 նա առնու զդեմարս, և յանձն
 առնու տալ զսահմանեցել դինն
 և սակայն ոչ մտածէ հատու-
 ցանել զդեմարս յայնմիկ հե-
 ռանոր տեղոմ, և ոչ ունի զոր
 որ անտանօր հատուցանիցէ, և
 այս ան յայնմիկ՝ այնմիկ, որ
 տայ զդեմարս: Կամ յորժամ
 ք տայ զդրամս ումեք հատու-
 ցանելին ի նոյնում տեղոմ, նո-
 րում տայ. բայց համակեղծին
 Թուղթք, և դիք առ հեռաւոր
 տեղի, առ որ ստուգիւ ոչ յղին.
 կամ Թեպէա յղիցին, սակայն
 զոչինչ գործեն, այնպէս Թէ չի-
 ցեն յղեցեալք, այնու զի նա,
 որ տայ զդրամս, դիտէ, Թէ ոչ
 դին դրամք ներգործութք, կամ
 զօրութք յայնմիկ տեղոմ, առ
 որ յղին Թուղթք: Իրականն է՝
 այն, որ յիրանէ՝ դրամափո-
 խումս, և է՝ այն, որով յիրանէ
 մին դրամ ընդ այլում համա-
 փոխի: Իրականս տոտրանջատի
 ի յանտեղափոխութն, և ի տեղա-
 փոխութն: Եւ տեղափոխութն, որ
 և ձեռնակարն ասի, է՝ այն. նո-
 րում ի նոյնում տեղոմ մին ցեղ
 դրամս ընդ այլում համափոխի.
 հանդերձ ի՛նքեք արդար չահել:
 Եւ յինքն, տրի մին ցեղ դրամ,
 և այլ ցեղ արանսի: Իրամա-
 փոխումս այս նաեւ ասի մանրա-
 փոխումս. այնու զի կամ տրին

մեծագոյն դրամք, և առնանին
 փոքրագոյնք, և մանրագոյնք. կամ
 տրին փոքրագոյնք, և մանրա-
 գոյնք, և առնանին մեծագոյնք:
 Օրօրինակ, յորժամ տրին
 մեծագոյն արծաթեղէն դրամք,
 և առնանին փոքրագոյնք. կամ
 տրին փոքրագոյն արծաթեղէն
 դրամք, և առնանին մեծագոյնք:
 Կամ յորժմ տրին ոսկեղէն դր-
 հեկանք, և առնանին արծա-
 Թեղէնք. կամ տրին արծաթե-
 ղէնք, և առնանին ոսկեղէնք:
 Կամ Թէ յորժամ տրին ոսկեղէնք
 կամ արծաթեղէնք, և առնա-
 նին արնձեղէնք, կամ տրին արն-
 ձեղէնք, և առնանին արծաթե-
 ղէնք, կամ ոսկեղէնք: Տեղա-
 փոխութն է՝ այն, նորում տրին
 դրամք ի միում տեղոմ, և միջ
 նորդութք Թղթոց, և գրոց ի
 այլում տեղոմ առնանին. կամ
 առնանին ի միում տեղոմ, և
 միջնորդութք Թղթոց, և գրոց
 ի յայլում տեղոմ հատուցանին:
 Ուստի կրկնակ է՝, այսինքն,
 մինն է՝, որով հատափաճառն,
 և սառաքն յառաջագոյն տայ
 զդրամս ի միում տեղոմ, և
 միջնորդութք Թղթոց, և գրոց
 առնու ի յայլում տեղոմ. և
 միւսն է՝, որով հատափաճառն
 յառաջագոյն առնու ի միում
 տեղոմ, և միջնորդութք գրոց,
 և Թղթոց ի յայլում տեղոմ հա-
 տուցանէ:

Եղծեալ, և չոր դրամափո-
 խումս չէ օրինակոր, այսինքն,
 չէ օրէն առնել դնա: Բանսկն

չունի զարդար , և զօրինանոր պատճառ առնելոյ զշահ , և զվատակ : Ս աննդի է՝ միայն լոկ անուն առնելոյ զշահ , և զվատակ : Դարձեալ , զի ճշմարտիւ և ստուգիւն չէ դրամաւորութեան , այլ միայն կեղծաբոյ երեւի սոյն պիտի . իսկ ստուգիւն է՝ վաչի , և տոկոսի : Քանզի յորժամ պահանջի , և առնանի շահ , և անելի ինչ զի տոկեցեալ դրամի , միայն այսու պատճառաւ , զի որ էառ զդրամս զայն , ամեցոյց զնա , յայնժամ լինի վաչի , և տոկոսի : Ըրդ չէ օրէն առնել զվաչի , և զտոկոսի : Ուրեմն ստուգիւն է՝ վաչի , և տոկոսի : Ըրդ չէ օրէն առնել զվաչի , և զտոկոսի : Ուրեմն չէ օրէն առնել զկեղծեալ դրամաւորութեան : Ուստի որք առնեն զսոյնպիսի դրամ , անգան չեն , և պարսկաճոխ առնել զհատուցումն , զի առնեն զանիւրութի :

Ըստեղափոխութիւն , և մանր դրամաւորութեան , որ և տոկ ձեռնական , է՝ օրինանոր , այսինքն , է՝ օրէն առնել զնա : Ըստ հետեւապէս որք իրակեն զնա , ոչ մեղանչեն , և ոչ պարսկաճոխ առնել զհատուցումն : Քանզի գոն բազում արդար , և օրինանոր պատճառք , որք առնեն , զի շահն , որ ստանի միջնորդութե սոյնպիսի դրամաւորութե ,

իցէ արդար , և օրինանոր : Ըրդ արդար , և օրինանոր պատճառք , որք առնեն , զի ասացեալ շահն իցէ արդար , և օրինանոր , են այսորիկ . աշխատանքն , զորս առնեն հատաւորութե ի Թոմէն և ի համարեւն զդրամս . զգաստութի , զգուշութի , և զուարթութի , զորս առնեն ի պահելն , և ի պահպանելն զնոսահարք , որովք ժողովն , և հաւաքին զդրամս զանազան սեռի շահանէտութի , որ լինի հաւաքակութե , և մասնանոր անձանց , որոց յանկարծակի պիտոյանան , և լինին պիտանացութե դրամք զանազան սեռի . բանդի անձանց , որոց լինին պիտանացութե դրամք զանազան սեռի . յոյժ շահանոր , և օրտակար է դտանել զնա պատրաստս . պատմականութի , արհմականութի , և մաքրութի դահեկանաց , որք պատրաստք դտանին . ծախք , որք լինին զի պահելոյ զժողովեալ , և զհաւաքեցեալ դրամս , զպաշտօնեայն , և զհատաւորաւոր , որք մատակարարեն զդրամս . դադարումն շահի , որ լինի հատաւորաւորաց , եթէ ստանց շահի հատաւորակեն զդրամս . և այլ սոյնպիսիք , և սոցին նմանք պատճառք :

Տեղափոխութիւն դրամաւորութեան նորուն հատաւորաւորութե տան դրամս ի միւրմ տեղով , և միւր նորութե դրոց , և Թղթոց առնուն զնա յայլում տեղով . հանդերձ ի՞նչ արդար տոյգ չա

չահել . է՛ օրինաւոր , այսինքն ,
է՛ օրէն առնել զնա : Եւ հե-
տեւապէս որք իրական զնա , ոչ
պարտականութիւն առնել զհատու-
ցումն , և ոչ մեղանշն : Քան-
զի քոն արդար , և օրինաւոր
պատճառք , որք առնեն , զի
չահն , որ ստանի միջնորդութե-
տոյնպիսի դաշնադրականութե-
տոյն , և օրինաւոր : Եւ որ-
պատճառք , որք առնեն , զի ա-
սացեալ շահն իցէ արդար , և
օրինաւոր , են սոքա . զօրութե-
նական անդրաբերումն դահե-
կանաց յայն տեղի , յորում որ
առնու զնա ի հատաւաճառաց ,
զի զօրութենաբար դահեկանք ,
և դրամք բերին անդր , ուր առ-
նու զնա որ ի հատաւաճառաց .
ստորգարարումն դահեկանաց .
զի ստուգացուցանին դրամք , որք
ի յայլմէ տեղովէ բերելիք են
առ այն տեղի , յորում որ առ-
նու զնա ի հատաւաճառաց .
պտանել պատրաստս զդրամն ,
որք պիտոյանան ումեք . զդաս-
տութի , որով հատաւաճառք
պահեն զհաւաքեցեալ դրամն .
աշխատանք , որովք հաւաքեն ,
և ժողովեն զբազում դենարս .
ծախք , որք լինին զնա պահելոյ
զհաւաքեալ դրամն , զպաշտո-
նեայս հատաւաճառաց , զին-
քեանս հատաւաճառս , զդրա-
մանոցս , նորս լինի հատաւա-
ճառումն . դադարումն շահի ,
որ լինէր հատաւաճառաց . եթէ
ձրի տային զբազում դենարս
այնոցիկ , որոց պիտոյանան

չահաւետութի , որ լինի այն-
ցիկ , որք առնու զդրամն ի
հատաւաճառաց , և այլք սոյն
պիսիք , և սոցին նմանք պատ-
ճառք : Ս՞ նոյնոց պատճա-
ռաց արդար , և օրինաւոր է՛
դրամաւիտումն , նորում հա-
տաւաճառք յառաջագոյն առ-
նու զդրամն , զի զնա հատու-
ցանիցեն յայնմիկ հեռումոր տե-
ղով . յոր տանելիք էին նորա :
Քանզի և աստանօր հատաւա-
ճառք զօրութենաբար տանին
զդրամն այլոց յայն տեղի , յոր
տանելիք էին . և ստուգացու-
ցանեն զդրամն այլոց , և առնեն
զմեծ նպատումն որութիւն , և
չահարարութի այլոց . և եթէ ոչ
առնուցուն զաւելի ինչ , կրեն
զմասս , վասն ծախիցն , զորս
հարկաւորին առնել , և դադար-
ման շահի , որ լինէր , և հար-
կաւորին վարկաւարագար , և
ունայնաբար աշխատել , և տքնել
զնա այլոց :

Գլինն այն , զոր առնուն հա-
տաւաճառք , յորժամ առնեն
զդրամաւիտումն , պարտի դոյ
արդար . այսինքն , պարտի դոյ
այնքան , որքան պահանջի ի յար-
դար , և ի բանական սովորու-
թե . կամ ի բանական հաստ-
րական համարմանէ մարդ-
կանց . կամ պարտի դոյ այնքան
զորքան եղեալ են իշխանք ար-
դարապէս , և օրինապէս . եթէ
ուրեք եղեալ իցէ զնա ի յիշա-
նաց , և ի դատաւորոց :

Այլ ի համաւիտեն զդրամն ,
կամ

կամ այլով ճանապարհաւ առին զվատութար, և զթիւր դրամս, կամ քիս անգիտութե իւրեանց, կամ քիս անվերանկատութե, ոչ կարեն տալ զնա իբրեւ զլաւս, և զոչխարեալս: Քանզի այնու զի պատրեցաք, և խաբեցաք մեք, վասն այսորիկ ոչ կարենք և զայլս պատրել, և խաբել: այլ պարտւանդիմք բաւալ, և բացայայտել զյոռութի և զվատութարութի դրամոց, և դահեկանաց մերոց, որպէս և պարտւանդիմք բացայայտել զվատութարութի, և զյոռութի ընչից, և տարանաց մերոց, յոր ժամ կամինք վաճառել զնոսա: Եւ պատճառն է՝ զի պատրուղանս ներգործութիւն, որով պատրինք, և խաբինք, ոչ կարե տալ մեզ զիրանուն, զի կարեցեմք պատրել զայլս: Քանզի պատրելն, և խաբելն զայլս, է՝ չար ներքապէս: Ուստի ոչ կարե լինիլ օրինաւոր, և բարի: Այսն որոյ որք պատրելով, և խաբելով զայլս, ծախեն զվատութար դէսարս իբրեւ զլաւս, մեղանշեն, և պարտւանդին առնել զհատուցումն: Քանզի գործեն զանկրանութի:

Յաղագս վարձեցուցման և վարձման:

Երձեցումն է՝ դաշն, որով որ տայ ուժեր ի վարձու զանձն, եւ զի զիր ննչ շարժելի, եւ անշարժելի, զի վարեցի նովաւ, կամ ընկալցի ի նմանէ զպտուղոյ, մինչև ի նմանիցի սակարկեալ, և պայմանեցեալ Ժմանալն, դաշնադրեալ զբացորոշ արդար գին կամ վարձ, կամ Թոշակ, կամ ոռճիկ, որ ի ժամանակի իւրում հատուցանիցի վարձեցուցչի քիս վարձեցուցեալ իրի, կամ անձին: Որք տրին ի վարումն, են իբրեւ այսորիկ, որովք վարինք. ո՞րդան յարեք, տունք, բնակարանք, սրահաք, երեվաք, ծառայք, աղակնեայք, և այլք սոյնպիսիք: Որք տրին ի յընկալումն պտղոց, են այնք, որք են պտղատուք, և պտղաբերք. ո՞րբար, արտք, այգիք, կովք, և այլք սոյնպիսիք պտղաբերք:

Որք ետուն զիր ննչ ի վարձու ի լրման պայմանեցեալ ժամանակի կարոն պահանջել, և առնուլ զվարձն, զոր արդարապէս և օրինապէս եդին ի գին վարձեցուցեալ իրի: Քանզի է՝ օրեն պահանջել, և առնուլ զարդը, և զօրինաւոր վարձ: Անգի դոն պատճառք, որք առնան. զի վարձն, որ տրի քիս վարձեցուցել իրի, իցէ արդար, և օրինաւոր:

Քան

Քանզի իրեն վարձեցուցեալք լցուցանեն զկարօտութիւն այսոցնի, որք առնուն զնս ի վարձու, և վարին նորօք, և տան նոյ զարտուղս, որպէս առնեն իրք պարտաբերք: Ուստի որք առնուն զվարձ զվարձեցուցել իրի, ոչ մեղանշեն: Յորմէ հետեւի, Թէ վարձեցուցումս է՝ օրինաւոր դաշն: Ըրդ արդար վարձս այն է՝, որ պահանջի ի բանական սովորութէ, կամ ի բանական հասարկ համարմանս մարդկանց: Բայց որք պահանջեն, և առնուն զանհրաժ վարձ, մեղանշեն, և պարտաւանդին առնել զհատուցումս: Քանզի գործեն զանհրաժութիւն:

Վարձումս է՝ դաշն, որով որ առնու ի վարձու զանձն որ կամ զիր ինչ շարժելի. կամ անշարժելի, զի վարեցի նովաւ. կամ ընկալցի ի նմանս զպտուղս, մինչև ի նմանցի ժամադրեցեալ, և պայմանեցեալ ժամանակն խոտ տացեալ, և պարտաւանդեալ զինքն. զի ի ժամանակի իւրում հատուցանիցէ զարդար սակարկեցեալ վարձս. կամ Թռչակն, կամ ռոճիկն: Որք առին զիր ինչ ի վարձու, ի ժամու վարձաւորութե պարտաւանդին հատուցանել, և տալ զարդար վարձ: Քանզի որպէս ցուցեալ է՝, հատուցանելի է՝ արդար վարձս ի ժամանակի իւրում: Ուստի որք ի ժամանակի իւրում ոչ կամին տալ զարդար վարձ, մեղանշեն, և պարտաւանդին առնել զհատուցումս:

տուցումս: Քանզի գործեն զանհրաժութիւն:

Ըր իր, որ կարէ վաճառել, կարէ ևս տրիլ ի վարձու, և ան իր, որ կարէ գնիլ, կարէ ևս առնանիլ ի վարձու: Քանզի որ բաւական է՝ առ ի վաճառել, բաւական է՝ ևս առ ի տալ ի վարձու: Սակայն եթէ իցէ որք օրէն, որ արգելուցու տալ ի վարձու զիր ինչ, որ կարէ վաճառել. կամ արգելուցու վաճառել զիր ինչ, որ կարէ տրիլ ի վարձու, պահելի է՝ անդ սոյն պիտի օրէն: Քանզի պահելի է՝ օրէն, որ վսեմութե բանական պատճառի արգելու զդաշն ինչ, որ կարէ լինիլ. եթէ չիցէ արգելեցեալ: Յորոց երեւի, Թէ զիրս զայստիկ, որոց վր չունիմք զիրաւուն, ոչ կարեմք տալ այլոց ի վարձու, որպէս և ոչ կարեմք վաճառել զսոյնպիտի իրս: Յորոց ևս հետեւի, Թէ որք կարեն վաճառել, և գնել, կարեն ևս տալ, և առնուլ զիրս ի վարձու, եթէ չիցէ նոյ եղեալ առանձնական արգելումս զնոյնութե բանական պատճառի: Քանզի որպէս իրն այն կարէ տրիլ ի վարձու, որ կարէ վաճառել, և այն կարէ վարձիլ, և առնանիլ ի վարձու, որ կարէ գնիլ, եթէ չիցէ եղեալ առանձնական արգելումս. այսպէս ևս անձն այն կարէ տալ ի վարձու, որ կարէ վաճառել, և անձն այն կարէ վարձել, որ կարէ գնիլ. եթէ նմանապէս չիցէ եղեալ

եղեալ առանձնական արդէ լուսն :

Որք տան ՚ի վարձու զիրս իւրեանց , պարանձանդին բանալ , և յայտնել զյոռութի , և զպահատութի իրաց իւրեանց , զմի գուցէ զանձնս զայնոսիկ , որոց զիրս իւրեանց տան ՚ի վարձու , պարանձանդիցեն հատուցանել ինքեանց զաւելի վարձ , բանձէ իցէ արդարն , Որով և որք վաճառեն զինչս իւրեանց , պարանձանդին յայտնել զպահատութի իրաց , զորս վաճառեն , զի մի գուցէ առնուցուն զաւելի գին , բանձէ իցէ արդարն : Աւտոն որք ոչ բանալով , և յայտնելով զպահատութի իրաց իւրեանց , զորս տան ալոց ՚ի վարձու , առնեն զծանր ձաաս վարձուորաց իւրեանց . մեղանչեն , և պարանձանդին առնել զհատուցումն : Քանզի գործեն զանհրաժեշտութի :

Որք տան զիրս իւրեանց , ՚ի վարձու , պարանձանդին վճարել զծախս , զորս առնեն վարձուորք վն վարձեցեալ իրաց , ոչ միայն զհարկաւորս . զոչս առնեն վարձուորք վասն վերանորոգելոյ զիրս վարձեցեալս , այլ և զչաւանորս , որք մալոցք են յետ լուսն ժամանակի վարձման : Քանզի զսոյսակիս ծախս նա պարտի վճարել , առ որոյ օգուտն լինին : Երբ լինին ՚ի յօգուտ տեալոց վրձեցեալ իրաց : Վարձեալ , որք զգան զչաւ , պարտին զգալ և զբեռն , որ պատճառէ զչաւն : Երբ տեալք վարձեցեալ իրաց

զգան զչաւ , որ լինի ՚ի ծախսիցն , զի լինին ՚ի յօգուտ նոցին : Առնեն պարտին ևս զգալ զբեռն , որ պատճառէ զչաւն : Երբ բեռն են ծախքն . որք լինին : Առնեն արտին վճարել զծախս : Վարդապետութիս այս իմանալի է , եթէ արդար դաշախ ալլապէս չիցեն դաշակցեալք : Աւտոն յորժամ տեալք իրաց վարձեցելոց ոչ կամին վճարել զծախս , որք վն վարձեցել իրաց եղեալքն , որպէս ասացեալ է , ալլ տակաւին պահանջեն , և առնուն զխակատար վարձ , ով յառաջագոյն պահանջէին , և առնուին , մեղանչեն , և պարտաւորին առնել զհատուցումն : Քանզի առնեն զանհրաժեշտութի : Աւտոն յայնժամ վարձուորք ոչ մեղանչեն , եթէ ոչ տայցեն զվարձս , մինչև վճարիցին ծախք , զորս արարին : Քանզի ոչ գործեն զչարութի ինչ , կամ զանհրաժեշտութի : Որք տան զիրս իւրեանց ՚ի վարձու , պարանձանդին ևս հատուցանել զհարկաւորս , և տանիլ զհրապարակական բեռնս , որք գտանին եղեալք ՚ի վն վարձեցեալի իրաց , եթէ արդար դաշախ ալլապէս չիցէ պայմանեցեալ , և եթէ բարեպաշտ սովորութիւնս ալլապէս ոչ պահանջիցէ : Օհ պահելի է՝ դաշն , որ եղեալ է՝ արդարապէս , և հետեւիլ պարտե բարեպաշտ սովորութի : Եւսկ պատճառ առաջնոյն է՝ զի որ զգալ զչաւ իրի ուրուք , նա

պարտի զգալ և բեռ նորին : Ըրդ- զչա՛ն վարձեցուցեալ իրի զգալ տէր նորին : Արեմն և զբեռ նորին պարտի զգալ , և տանել տէր նորին :

Որք ետուն զիրա իւրեանց ՚ի վարձու , նախ քան զլրումն նախատահանեցեալ , և պայմանեցեալ ժամանակի , ոչ կարեն զրկել զվարձորս իւրեանց ընդդէմ կամաց նոցան , ՚ի յիրացն , զորս նք վարձեցին : Քանզի ՚ի ձեռն արդի , և օրինաւոր վարձման տողացան զիրանուն , զի վարձեցին իւրօք , զորս վարձեցին , եւ ընկալցին ՚ի նոցանէ զպատու , մինչև լցցի նախատահանեցեալ , և պայմանեցեալ ժամանակն : Աստի վարձեցուցիչք , որք նախ քան զլրումն նախատահանեցեալ , և պայմանեցել ժամանակի , վերապահանջեն զիրա վարձեցուցեալս ՚ի վարձուրաց , և առնուն զնս ՚ի նոցանէ , ընդդէմ կամաց նոցին , մեղանջեն , և պարանանդին վճարել զմասս , զորս անիրաւարար պատճառեն : Քանզի գործեն զանիրաւութի : Բայց կարեն զայս առնել ՚ի չորս արտահուս : Ըռաջին պատահումն է՝ , յորժմ վարձորք , որք վարձեցին զիրա այլոց առ հնդ , կամ առ աւելի ասն , ոչ տան զվարձս ՚ի նախատահանեցեալ , և ՚ի սեւեռեցեալ ժամանակի , այլ յամեցուցանեն , և յապաղեն զնս աւելի քան զերկու ասն : Քանզի այն միկ , որ ոչ պահէ զուխտ , ոչ

պարանանդինք պահել զուխտ : Երկրորդ պատահումն , յորում որք ետուն զիրա իւրեանց ՚ի վարձու , կարեն վերապահանջել , և առնուլ մասս ՚ի ձեռաց վարձուրաց իւրեանց , նախ քան զլրումն պայմանեցեալ , և ուխտադրեցեալ ժամանակի , է՝ , յորժմ վարձորք ապավարին վարձեցեալ իւրօք , այսինքն , անպատշաճապէս , և անվայել չապ վարին նորօք . ո՛ր զան . ՚ի վարձեցեալ տան չարապէս կենցաղովարին . կամ պահեն զան պարկեշտ , և զլիտի կանայս . եւ մեծանեն անդր զվատուեր , և զանտօթ անձինս , կամ աւելեն և քանտեն զվարձեցեալ տունն , կամ զայլս սոյնպիսի , և սոցին նման անկարգութիւն առնեն : Քանզի որք զիրա իւրեանց տան այլոց ՚ի վարձու , տան զնս ընդայսու Թեութք , և դիտունութք , եւ Թե վայել չապէս , և պատշաճապ վարեցին վարձեցել իւրօք : Ըրդ այնոցիկ , որք ոչ կատարեն զուխտադրեցել Թեութի , ոչ պարանանդինք պահել զուխտ : Երրորդ պատահումն է՝ , յորժմ նք . որք ետուն զիրա իւրեանց այլոց ՚ի վարձու , հորուսին զտուն իւրեանց , յորում բնակէին , այսու զի յանկարծակի այրեցաւ , կամ միաւ , և աւելեցաւ , և ոչ կարեն դիւրան զտանել զայլ տուն : Աստի հարկաւորին պահանջել զտուն իւրեանց , զոր ետուն ՚ի վարձու , այսու զի իւրեանց հար-

կանորէ՝: Քանզի որք տան
այլոց ի վարձու դտուն եւրեանց,
կամ զայլ ինչ սոյնպիսի, ունին
դո՛ւստն որումն զայս, եթէ ոչ
լինիցի մեզ հարկանոր: Քան-
զի հասարակաբար խօսելով ոչ
կամի որ տալ այլում ի վարձու
զիրն զայն, որ ինքեան հարկա-
ւորէ՝: Զորորդ պատահումն
է՝ յորժամ վարձեցեալ իրն յան-
կարծակի լինի կարօտ վերանո-
րոգման, որում չէր կարօտ ի Ժմ
վարձման, և ոչ կարէ վերանո-
րոգիլ, եթէ մնայցէ ի նմա վար-
ձւորն: Քանզի յայնժամ բա-
նաւարումի այսպէս պահանջէ,
զի վարձւորն ելանիցէ ի վարձե-
ցեալ տանէ. Թէպէտ տակաւնն
չիցէ լցեալ պայմանեցեալ ժա-
մանակն: Սակայն յետ վերա-
նորոգման, եթէ տակաւնն չիցէ
անցեալ պայմանեցեալ ժամա-
նակն. այլ տկաւնն վերանայ-
ցեն բազում անուրբ, վերանո-
րոգեցեալ տունն հաստեցանելի
է՝ նոյնոյ վարձւորի: Քանզի
յայնժամ դատարի պատճառն,
վասն որոյ հարկանորեցաւ վար-
ձւորն ելանել ի վարձեցեալ տա-
նէ:

Ի կողմանէ վարձւորի խնդրին
չորք: Եւսն խնդրի, զի վար-
ձւորն ոչ կարիցէ վարձեցել իրօք
վարել առ այլ վարումն. այլ մի-
այն առ այն, առ որ վարձեալ
է՝ զնոյն: Քանզի պարտի պահել
դուխան, զոր արարեալ է: Բոլ-
ուխտեալ է, զի վարիցի վարձե-
ցեալ իրօք առ այն վարումն,

առ որ վարձեալ է՝ զնոյն: Աւրեմ
առ այլ վարումն ոչ կարէ նո-
րօք վարել: Աստի եթէ վարիցի
վարձեցեալ իրօք առ այլ վա-
րումն, և այսու ծանապ վա-
սիցէ Տն իրի, մեղանչէ, և պա-
րաւանդեալունել զհաստեցումն:
Քանզի առնէ զանկարումն:
Բայց եթէ խոհեմաբար, և բա-
նականապէս ենթադրատիցէ, Թէ
այս ոչ լինի անհաճոյ Տն իրի,
այլ հաճոյ. և Թէ յայտնանէ ոչ
հետեւի մասս ինչ Տն իրի վար-
ձեցելոյ, յայնժամ ոչ մեղանչէ,
եթէ վարիցի վարձեցեալ իրա-
նառ այլ վարումն: Քանզի յայն-
ժամ ոչ առնէ զանկարումն:
Բայց շուրջ զսոյնպիսեալ վար-
մանք յոյժ զգուշանալի է: Եւ
կորդ խնդրի, զի մի առանց
արդար, և ծանր պատճառի
Թողուցու, և ձգիցէ զիրն վար-
ձեցեալ, նախ բան զլրումն պայ-
մանեցեալ ժամանակն: Քան-
զի պարտի պահել. զոր ուն-
տեալ է: Բոլուխտեալ, և
պայմանել է՝ ոչ ձգել զիրն վար-
ձեցեալ. նախ բան զլրումն
դաշնադրեցեալ, և ուխտադրե-
ցեալ ժամանակն: Օ ի ուր որ
տայ զիր իւր ի վարձու, ուխտ
ոչ վարել զվարձուր իւր առանց
ծանր, և արդար պատճառի,
նախ բան զլրումն պայմանեցեալ
ժամանակն. այսպէս և որ վար-
ձէ զիրս այլոց, ուխտէ ոչ ձգել
առանց ծանր, և արդար պա-
տճառի, զիրս վարձեցեալս: Բայց
մի ծանր, և արդար պատճա-

ւայ կարէ : Որպէս, եթէ իրն վարձեցեալ այնպէս վատթարացեալ, և անպիտանացեալ իցէ, առանց մեղապարտութե վարձերի, եթէ այլ ոչ կարէ վարիչ նովան • ո՛րքար, եթէ վարձեցեալ տուեն փրկիկեալ իցէ, և իցէ մերձ առ կործանումն, և աներումն : Քանզի որ վարձէ զիր ինչ ունի զդիտմանորութիւնս զայն, վարձեմ, եթէ առանց մեղապարտութե ինոյ ամենւին ոչ վատթարանայցէ, և անպիտանայցէ : Երրորդ խնդրի, զի վարձերն յետ ըրման պարսմանցեալ ժամանակի, զիրն վարձեցեալ հատուցանիցէ, և տայցէ վարձեցուցի, որ զսա պահանջէ : Քանզի իրն հատուցանելի է՝ Տ՛ն իւրում, յորժամ տէր նոր զսա պահանջէ, և մեր չունիմք զիրմունն անելոյ զսա առ մեզ : Երդ տէր վարձեցել իրի է՝ վարձեցուցիցն • բանդի ի ձեռն վարձեցուցման տէրութի իրի, որ վարձեցուցանի, ոչ անցանէ ի վարձեցուցէ առ վարձերն : և յորժամ խանի պայրանեցել ժամանակն վարձեցեալ իրի, ոչ մնայ առ մեզ իրմունն պահելոյ զսա առ մեզ : Ուրեմն յայնժմ նոյն իրն թմուղ, և ամբողջ հատուցանելի է՝ վարձեցուցի, որ զսա պահանջէ : Ուստի եթէ մեղապարտութե վարձերի վատթարացեալ իցէ իրն վարձեցեալ, յայնժամ պարտի վարձերն ամբողջացուցանել զսա • եթէ այն կորիցէ լինիլ, իսկ եթէ ոչ կա-

րիցէ լինիլ, պարտի վարձեր զվասա : Քանզի ինքն եղեալ է՝ պատճառ վատթարացումն : Իսկ եթէ վատթարացեալ իցէ իրն վարձեցեալ առանց իրի մեղապարտութե վարձերի • յայնժամ ոչ պարսմանդի վարձերն վարձել զվասա հետեւեցեալս : Քանզի անմեղն չէ պատժելի : Երրորդ խնդրի, զի վարձերն հատուցանիցէ զվարձն ի ժամանակի իւրում : Երդ ժամանակ հատուցման վարձուց է՝ այն, որ պայմանեցեալ է՝ ի դաշակցաց, կամ որ կացուցեալ է՝ ի սովորութե : Իսկ եթէ ժամանակ հատուցման վարձուց չիցէ բացորոշեալ ի դաշմանէ, կամ ի սովորութե, յայնժամ համարելի է՝ այն, որ եմթադարտի սոյն պիտի իխտենմութե :

Յորժամ վարձերն ոչ կարաց վարիլ վարձեցեալ իրօք • կամ ոչ կարաց զոտա վայելել, և այս հանդիպեցաւ առանց մեղապարտութե վարձերի • յայնժամ ոչ պարսմանդի հատուցանել զբոյրս ուճիկն : Քանզի որ վարձէ զիրս այլոց, ոչ դիտէ պարսմանդել զինքն առ սոյնպիտի պատահմունս : Ուստի, եթէ այնպէս արդար դաշմանք չիցէ պայրանեցեալ, յորժամ եղև մեծ անպտղաբերութիւն պատահար, և անկարծօրէն, այնպիսի վարձերն ոչ կարաց ի յանդատանաց, և ի յայդեաց ընդունիլ քարոզիս, յայնժմ վարձերն վաւատեցեալ պատճառի

նչ պարանանդի հաստեցանել զամբողջ ռոճիկն : Որպէս և , եթէ այլապէս չիցէ պայմանեցեալ , այլ իցէ սովորութի , յոր ժամ վարձարն ի վարձեցեալ բարեացն առանել բան զչափն պատահաբար ընդունի զպտուղս , և զվաստակս առատս , յայն ժամ պարանանդի յանելու զռոճիկն : Բայց եթէ անպտղաբերութի եղեալ իցէ մեղապարտութի վարձարն , այսինքն , նքն վարձարն եղեալ իցէ արձառ անպտղաբերութե , և պատահան , զի որոյ ոչ կարաց վարիչ վարձեցեալ իրբ . յայնժամ վարձարն պարանանդի տալ զռոճիկ : Քանզի չէ արդարութի . զի զի մեղապարտութե վարձարն , նա . որ զիս իւր ետ ի վարձու , կրիցէ զչափս : Եւս նապէս վարձարն պարանանդի տալ զամբողջ ռոճիկ . եթէ եղեալ իցէ տակաւ անպտղաբերութիւն : Ո ի սակաւն ոչինչ համարի ի բարոյականս : Սոյնս խօսելի է , եթէ հետեւեալ փաստն և անպտղաբերութիւն վարձարիցն առատութի նախընթաց . կամ հետեւեալ ասաց : Քանզի զայս պահանջէ արդարութի :

Յորժամ վարձարն հարիւր իւրովք ընդունի ի վարձեալ բարեացն զառատագոյն պտուղս , և ոչ զի բարեխառնութե օդոյ , յայնժամ ոչ պարանանդի յանելու , և աճեցուցանել զռոճիկն : Քանզի վաստակք , որք լինին հարիւրք , լինին այ-

նոցիկ , որոց հարիւրքն լինին :

Յորժամ վարձեցուցեալ իրն կորնչի նախ բան զարումս յայն ժամ բակի , և արձակի դաշն վարձեցուցման , և ազատի վարձարն :

Ղաշն , որով որ տայ ի վարձու զգործ իւր առ օրինաւոր իր է՝ հաստատուն , և օրինաւոր : Քանզի մշակն արժանի է՝ վարձու իւրում : Որք տան զգործս իւրեանց ի վարձու , պարանանդին հաւատարմաբար ծառայել , և կատարել զմշակութի , և զծառայութի իւրեանց . բան զի պարանանդին առ այս ի յարդարութե : Ուստի եթէ ոչ ծառայիցեն հաւատարմաբար , և եթէ ոչ կատարիցեն հաւատարմաբար զգործ մշակութե , և ծառայութե իւրեանց , կամ եթէ ելանիցեն յառաջ բան զլրումս պայմանեցեալ ժամանակի , ոչ կարեն պահանջել , և առնուլ զլիակատար վարձ , և Թոշակ : Քանզի պակասին յայնմիկ , իձեռն որոյ արդիւնաւորին , և արժանանան վարձուց , և Թոշակաց : Ուստի եթէ յանդիմիցին , և լրբանայցեն առնուլ զլիակատար վարձս , և Թոշակս . մեղանշեն , և պարանանդին առնել զհատուցումս : Քանզի առնեն զանհրաւրութի : Բայց կարեն առնուլ զայնքան վարձս , և զայնքան Թոշակս , զորքանոց արժանի գործս արարին , առանց փասելոյ տեսոց իւրեանց : Քանզի այսքանոց

արժանացան , և արդիւնանուրեցան :

Տեսաք , որ Կարան զմարդիկ ի վարժութեան , պարսկանդին հատուցանել , և տալ զլիակատար վարձ , և Թոշակ , որ իցէ արդի , ծառայից , և մշակաց , որք հաւատարմաբար ծառայեցին , և կատարեցին զգործ ճառայութեան , և մշակութեան իւրեանց , մինչև ի լրումն պայմանեցեալ ժամանակի : Քանզի արժանի է՝ մշակն վարժութեան իւրում : Ղարաբեալ , զի որպէս մշակք , և ծառայք պարսկանդին հաւատարմաբար ծառայել , և կատարել զգործ մշակութեան իւրեանց , մինչև ի լրումն պայմանեցեալ ժամանակի , այսպէս և տեալք , և ուրք զգործս նոցա վարձեն , պարսկանդին տալ նոցա զլիակատար և զարդար վարձ , յորժամ նք հաւատարմապէս , և մտեղմաբար ծառայեն մինչև ի լրումն պայմանեցեալ ժամանակի : Աստի եթէ ոչ հատուցանեցեն նոց զլիակատար , և զարդար վարձս , և Թոշակս , կամ անխաբար յամեցուցանեցեն զնոսա յերկար ժամանակս , յոյժ ծանրանալ մեղանչեն , և պարսկանդին առնել զհատուցումն , և վճարել զամ վաստս , որք եղեն : Քանզի գործեն զծանրադոյն անիրաւութի : Օր զրիկն զանձնսս սղորմելիս : Որք Կարան ի վարժութեան զգործս այլոց , եթէ ի թմ դաշնադրութեան դաշնակցեցան դարմանել զնոս նաև ի թմ հիւանդութեան , եթէ պատահիցի , և ոչ տայցեն զԹոշակն , որ պատասխանէ ժամանակաց հիւանդութեան , մեղանչեն ընդդէմ արդարութեան : Աստի պարսկանդին առնել զհատուցումն : Իսկ եթէ արդարապէս դաշնակցեցան , ոչ դարմանել զնոս ի թմ հիւանդութեան , եթէ հանդիպիցի , և ոչ տալ զԹոշակն , որ պատասխանէ ժամանակաց հիւանդութեան , ոչ պարսկանդին իյարդարութեան դարմանել զնոս ի թմ հիւանդութեան , և տալ զԹոշակն , որ պատասխանէ ժամանակաց հիւանդութեան : Քանզի ոչ պարսկանդին իյարդարութեան առնելի ինչ քանութեան , առ որ պարսկանդին իյարդար դաշնակցութեան : Սակայն եթէ մշակք , և ծառայք իցեն ի ծանր , և իյետին չքանորութեան , յայնժամ տեալք պարսկանդին ի սերոյ դարմանել զնոս : Իսկ եթէ ի թմ դաշնադրութեան զոչինչ պայմանեցին , և զոչինչ դաշնադրեցին զհիւանդութեան , որ

կա

կարէ պատահիլ, յայնժամ հե-
տեւելի է՝ խոհեմ դատաստանի:
Եւ յիմքն, եթէ հիւանդութիւն
լինիցի առ սակաւ ժամանակ,
դարմանելի է՝ մշակիլ, և հատու-
ցանելի է՝ նմա լիակատար Թո-
շակ: Քանզի ՚ի բարոյականս
սակաւն ոչինչ համարի: Իսկ
եթէ հիւանդութիւն լինիցի առ
երեւելի, և առ երկար ժամա-
նակ, և իցէ ծանր, յայնժամ
ի յարդարութեւն ոչ պարան-
դին տեսարք դարմանել զմշակս,
և զծառայս ՚ի ժամ հիւանդութե-
մ, և տայ նց զլիակատար
Թոշակ: Բայց յորդորելիք են
առ այս. զի է՝ մեծ բարեպաշ-
տութիւն: Սակայն եթէ մշակք,
և ծառայք իցեն ՚ի ծանր, և ՚ի
յետին չբաւորութեւն, յայնժամ
տեսարք նց պարանանդին դար-
մանել, և հոգալ զնս, Թէ ոչ
ի յարդարութեւն, դոնէ ՚ի սիրոյ
այսինքն, ՚ի պատմութեան սիրոյ:

Դաշն, որով որ տայ ՚ի վար-
ձու զիր ինչ, կրկնակի կարէ ա-
ւարտիլ, և վերջանալ: Սակա-
ւանցմամբ ժամանակի պացմանե-
ցելոյ: Քանզի յորժամ անցա-
նէ պայմանեցեալ ժամանակիս,
առ որ եղեալ է՝ դաշն, վերջա-
նայ դաշն: Երկրորդ համա-
հաւանութեւն երկարանցիւր դաշ-
նակցաց: Քանզի ինչ որովք
պատճառօք ծնանի, նոյնովք
տարալուծի, և բակի: Երդ որք
պատճառեն զդաշն վարձեցուց-
ման, և վարձման, են դաշնակ-
ցաղք. արսինքն, վարձեցուցիչն,

և վարձորն: Արեմն տրսն և ա-
կարեն զնս հակադարձ համա-
հաւանութեւն իւրեանց տարա-
տուծել զնս, և բակել, որպէս
և հակադարձ համահաւանու-
թեամբ իւրեանց պատճառեցին
զնս:

Ի նդհանրական յաջորդն, որ
է՝ այն, որ յաջորդէ, ոչ միայն
ի յայնմիւ իրի, որ տնէ եցեալ է՝
ի վարձու, այլ և ՚ի յայլ իւրս,
պարանանդի պահել զդաշն
վարձեցուցման: Քանզի ընդ
հանրական յաջորդն, և փոխա-
նորդն մտանէ ՚ի տեղի այնր,
որում յաջորդեաց, և երեւցու-
ցանէ զանձն նր, և առնու ՚ի փո-
անձին իւրոյ զնս իրաւունս, և
բեռնիս նր: Աւտի պարանան-
դի և առնու ՚ի փոանձին իւ-
րոյ զբեռն վարձուտնականիս դշ-
նադրութեւն: Սոյնակիս յաջորդն
է՝ ժառանգն: Օ սոյնակիսոյ
այնպէս խօսելի է՝ ոպ խօսեցաք
զինքենէ վարձեցուցէ, և վար-
ձուտնէ: Քանզի ոպ առա-
ցաւ, մտեալ է՝ ՚ի տեղի նորա:
Իսկ եզական, և մասնաւոր յա-
ջորդն, որ է՝ այն, որ յաջորդէ
ի մասնաւոր իրի, և ոչ ՚ի յայլ
որդան, զնոյն վարձեցուցել իրի,
կամ նս, որում պարգեւեցան
վարձեցուցեալ իրն, ոչ պարա-
ւանդի պահել զդաշնադրութի
վարձեցուցման: Քանզի սոյն
պիսի յաջորդն ոչ երեւցուցա-
նէ զանձն այնր, որում յաջոր-
դեաց: Աւտի ոչ հարկաւորի
յանձնառնուլ զպարանանդութիս
այնր,

այնր , որում յաջորդեաց , և հետեւապէս նաեւ ոչ հարկանորի առնուլ ի վր անձին իւրոյ զպարանւագութի , և զբեռն վարձուտոճականս դաշնադրութե : Բայց պարանւագի զատացեալ բեռն առնուլ ի վր անձին իւրոյ , եթէ նախընթացն , որում յաջորդեաց , այլապէս դաշնակցեալ իցէ , այսինքն , զիմի տրեցի այլում նախ քան զըրումս դաշնադրեցեալ ժամանակի , և հանդերձ այսու բեռամբ վաճառեալ , կամ պարդեալ , կամ կտակեալ իցէ այլում զվարձեցուցեալ իրն : Յորժամ մասնաւոր յաջորդն ոչ պարանւագի յանձնառնուլ զպարանւագութիւն վարձուտոճականս դաշնադրութե , յայնժամ նաեւ վարձուորն ոչ պարանւագի առնուլ ի վր անձին իւրոյ զբեռն վարձականս դաշնադրութեան : Բայց յորժամ առնանի վարձեցեալ իրն ի ձեռաց վարձուորի , զգուշանալի է , զի մի գործիցի անհրաժեշտութի ինչ . կամ չարութի : Քանզի հանապաղ փախելի է ի յանհրաժեշտութե , և ի չարագործութե :

Յարադս եկիկթեղական , և փեւտական դաշնադրութե :

Միկթեղական Դ. Ե. և յաջորդութի է՝ այն , որով որ տայ զիր իւր անշաժելի այլում որքան առ շահաւոր տէրութի , ընդ ստոյգ հատուցանելի ռոճիկ ի վերաճանաչումս ուղիղ տէրութե : Ե. յսինքն , տայ այլում զանշարժելի իւր իւր , այսու դաշնադրութե . զի շահաւոր տէրութի սոյնսինի իրն անցունիցէ առ անձն այն , որում տայ զիր իւր , և անձն այն , որում տայ զիր իւր , հատուցանիցէ ինքեան զստոյգ իրական ռոճիկ ի վերաճանաչումս ուղիղ տէրութե , զոր ոչ անցուցանէ առ անձն այն , որում տայ զիր իւր , այլ պահէ առ ինքն : Եւստի այսպէս տանմանի , է՝ դաշն , որ նմանի վարձեցուցման , նորում անշարժելի իւր , որ գործմամբ կարելին ընկ ընկալոյն , շնորհի այլում կամ ի յանհետեան . կամ գոնէ առ ամս տամս , և ոչ առ կարճագոյն ժամանակ , հանդերձ այսու ուխտիւ , զի ուղիղ տէրութի , և քաղաքական ժառանգութի նր մնայցէ առ տէրն . իսկ շահաւոր տէրութի նր անցանիցէ առ այն , որում շնորհի , և տրի , հանդերձ այսու բեռմբ , զի ի յերաքանչեւր ամի հատուցանիցէ Տ. Ե. իրն զբացոյեալ , և զստոյգ :

զստոյդ ռոճիկ: Վա, որում չնորհեցաւ անշարժելի իր ինչ տոյնպիսի դաշամբ, եթէ ոչ հատուցանիցէ զեղեալ ռոճիկն զամս երեսուն և վեց, իսկոյն լինի արժանի պատժոյ, այնպէս թէ յայնժամ տէր իրն կարէ զնա վարել, և առնուլ ի ձեռաց նոր զիր իւր: Ուր զիսի մեղանչեցի, և մի գործիցի անիրաւութի ինչ ի տոյնպիսի դաշատրութե, պահելիք են արդար օրէնք, և բարի սովորութիք դաւառի, որք դտանին շուրջ զտոյնպիսի դաշատրութե. և պահելիք արդար, և օրինաւոր ուստատրութիւն, զոր արարին դաշտակցօրք, և պահելիք են կանոնք, որք տուն շուրջ զդաշամբ:

Փէլտական դաշատրութի է՝ այն, որով որ զանշարժելի իր իւր տայ այլում որքան առ շահաւոր տէրութի, հանդերձ բեռամբ անձնաւորական պաշտօնի, և ծառայութե: Ըստինքն տայ այլում զանշարժելի իր իւր, այսու դաշամբ, զի շահաւոր տէրութի անցանիցէ առ անձն այն, որում տայ զիր իւր. իսկ յատկութի մնայցէ առ ինքն, և անձն այն, որում տայ զիր իւր պարաւանդիցի առնել ինքեան զանձնաւորական պաշտօն, և ծառայութի: Կամ այսպիսաւ մանկ. է՝ դաշն նման եւկիթութեղական դաշատրութե, որով չնորհի ումեք անշարժելի իր, հանդերձ անցուցմամբ շահաւոր տէրութե, վերապա-

հեցմամբ յատկութե, ընդ բեռամբ ոչ հատուցանելոյ զիր ինչ, այլ ցուցանելոյ զնաւատարմութի, և զանձնաւորական պաշտօն ուղիղ Տն: Վք, որոց տուեցեալք են ասացեալ դաշամբ անշարժելի բարիք, եթէ ոչ ցուցանիցեն զասացեալ հաւատարմութի, և զանձնաւորական պաշտօն ուղիղ տէրոյ, կորուսանն զասացեալ բարիս, զորս ընկալան ի յուղի տէտոց վերոգրեցեալ դաշամբ: Ի փէլտական դաշատրութե երբեմն վերահատուցանելի է՝ իր ինչ ի վերաճանաչումն ուղիղ տէրութե: Բայց յայնժամ յայնմանկ կողմանէ դաշատրութիւնս այս պակասի ի սոսկ դաշանէ փէլտականէ, և մերձենայ առ եւկիթութեղական դաշն: Ի դաշնատրութե այսմիկ պահելիք են արդար կանոնք, և բարի սովորութիք դաւառի, որք դտանին շուրջ զտոյնպիսի դաշատրութե և պահելիք արդար, և օրինաւոր ուստատրութի, և դաշտակցութի, զոր արարին դաշակցօրք, զիսի մեղանչեցի կամ գործիցի անիրաւութի:

Եթէ նա, որում չնորհեցէ է՝ իր ինչ եւկիթութեղական, կամ փէլտական դաշամբ, չնորհիցէ այլում զիրն զայն նոյնով դաշտակցութե, գործէ ենթակիթութեղական, կամ ենթակիթական դաշն: Ընդ եթէ առնիցէ զայս առ տառնաւեայ ժամանակ, պահանջի, և խնդրի հա-

համահաւանութի ուղիղ ՏՏ: Վրանցի չէ շտրհելի այլում պռ երեւելի ժանանակ իր ինչ արբան առ ուղիղ տէրութիւն օտարական, առանց համահաւանութե ուղիղ ՏՏ նր:

Յաղագս խաղի, և բառաւ:

Խղն է՝ դաշն, որով այնորիկ, որք խաղանն դնեն զիրս իւրեանց ի յորդայեի, զի յուսոյ ստանալոյ զիրս այլոց: Կամ այսպէս սահմանի: Եւ խղն է՝ դաշնադրութի, որով այնորիկ, որք խաղանն, դաշնակցին առ իրեարս, զի իրն այն, զոր երկաքանչիւրն եղ ի պահեստի ի նիցի յաղծողի:

Եւ խաղն խնդրին չորք Թէութիք: Եւ խա խնդրին, զի որք խաղանն, ոչ առնիցեն ի խաղաշն, զխարդախութի, զդաւաճանութի, զխաբէութի, և զպատրանս: Վրանցի որ առնէ զխարդախութի, և զդաւաճանութի, և ի խաղաշն պատրէ, և խաբէ զխաղակից իւր անիրաւ եղանակաւ, առնէ խաղակցի իւրում զանիրաւութի: Օ ի որք խաղանն, ունին զիրաւուն, զիսի անիրաւաբար պատրիցին, և խաբիցին ի խաղակցաց իւրեանց: Եւ խորտի խնդրին. զի մի բռնութի, նախատանօք, անարգաբանութիք, դաւաճանութի, և այլովք սոյնսիսեօք բռնադաւիցէ, և բռնաբիցէ զսիւսն առ

խաղ: Վրանցի որ ի խաղաշն իւրում առնէ զսոյնսիսիս, առնէ զանիրաւութի խաղակցի իւրում: Վրանցի նա, ընդ որում որ կամի խաղալ, Թող ի է՝ ի յանձնի խաանութե իւրում: Եւ խորտի խնդրին. զի որք խաղանն, ունիցին զանձնի խաան կարողութի ի զիւրաց, զորս բացադրեն խաղի. այսինքն, խնդրին, զի ունիցին զի խաանութի մատակարարելոյ զիրս, զորս բացադրեն խաղի: Վրանցի որք ոչ ունին զի խաանութի, և տէրութի անձնի խաանաբար մատակարարելոյ զիրս, ոչ կարեն զնս անցուցանել ի յայլս: Եւ խորտի խնդրին. զի ըստ ինքեան խառնելով, իցէ հաւասարութի որպիսութե, և կացութե: Վրանցի ի դաշնս պահելի է՝ հաւասարութի, եթէ դաշնակցօղը ոչ հրաժարիցին անձնի խաանաբար ի յիրաւանց իւրեանց:

Որք ի խաղաշն պակասին նիրս այնսիկ, որք խնդրին առ հառոտաութի խաղի, և առանց որոց ոչ կարէ կայանալ դաշն խաղի. կամ որք ի խաղաշն գործեն զանիրաւութի, և անիրաւաբար ստանան զինչս այլոց, ոչ միայն մեղանչեն, այլ և պարաւանդին առնել զհառուցում, եթէ ընկալեալք են զգրաւս, և զիրս, զորս անիրաւաբար ստացան, իսկ եթէ տակաւին չիցեն ընկալեալք, պարաւանդին զնս ոչ առնուլ: Վրանցի որք գործեն զանիրաւութի, ոչ միայն

մեղանշէն, այլ և պարսեանդին առնել զհատուցումն:

Եւ այն եթէ լինի խոհեմաբար և բանականապէս, և պահիցին այնք ամենեքեան, որք խնդրին, և պահանջին առ օրինաւորութի խաղի. եթէ ի նմանէ ոչ ծնանիցին դայժագրութիք, եթէ չիցէ արդարապէս արդիւնցեալ, եթէ չիցէ առիթ, և պատճառ մեղաց, եթէ որք խաղան, քի սիրոյ խաղի չանցանիցեն զպատմութեանս Դ, կամ եկեղեցւոյ, եթէ խաղն չիցէ պատճառ ծանր փասուց, այսինքն, ծանր չբաւորութե և աղբատութե. եթէ չիցէ պատճառ անկարութե հատուցանելոյ զպարտս, պահելոյ զստնս, և զընտանիս. և վայել չանկեցադավարելոյ, եթէ չիցէ պատճառ անկման ի մեծութե, և ի մեծատանութե. եթէ չիցէ առիթ չար գործոց, անհամբեր բանից, անկարգ բարկութեան, չարախօսութեց, զրպարտախօսութեց, անաւօթ բանից, հայհոյանաց, խեղկատակութեց, վատշուէր, և վավաշտ խօսից, և այլոց սոյնալիսեաց, որք սովորն լինի ի խաղս. եթէ ի խաղս պահիցին կանոնք, որք խնդրին առ օրինաւորութի խաղի, եթէ ոչ լինիցին ի խաղս խարդախութիք, բռնաբարութիք, և անպատմութիք ընդդէմ Դ. եթէ ի խաղս ոչ լինիցին երեւելի փասք, և եթէ պահիցին այսոքիկ ամենեքեան, որք խնդրին

առ հատաւորութի խաղի. եթէ ի խաղս ոչ գործիցի անկարգութի ինչ, որ իցէ ընդդէմ խոհեմութե, և բանականութե. եթէ որք խաղան, չունին զանպատեհ դիտաւորութի, այլ ունին զբարի, և զհամեստ դիտաւորութի, և վերջապէս եթէ որք խաղան, ի խաղան չառնիցեն զայնալիսի իր, որ ինք կերպիւ իցէ ընդդէմ բանի, յայնժամ խաղն է՝ օրինաւոր, և որք առնենն զնա, ոչ մեղանշէն, և ոչ սրբաւանդին առնել զհատուցումն: Յայնժամ խաղն է՝ օրինաւոր դաշն: Օ ի որ յայնժամ ստանայ զիր ինչ խաղիւ, օրինապէս ստանայ: Քանզի որպէք բացարձակաբար կարէ որ օրինապէս, և առանց մեղանշելոյ տալ, և պարգեւել զիր իւր այլում, և նա, որում պարգեւի և տրի իր ինչ, առնուլ զնա, եթէ այս ոչ ընդդիմանայցէ բանի, և խոհեմութե. այսպէ և կարէ որ օրինապէ, և առանց մեղանշելոյ տալ զիր իւր այլում, միջնորդութի խաղի, և նա, որում տրի իր ինչ միջնորդութի խաղի, առնուլ, և ստանալ զիրն զայն. եթէ այս ոչ ընդդիմանայցէ բանի, և խոհեմութե: Յայնժամ որք խաղան, ոչ մեղանշէն, և ոչ պարսեանդին առնել զհատուցումն: Օ ի որք առնին զարդար, և զօրինաւոր դաշն, և միջնորդութի նորին ստանան զիր ինչ. ոչ մեղանշէն, և ոչ պարսեանդին առնել զհատուցումն:

Որք ի խաղաղն պահեն զայն տակ ամենեսեան , որք խնդրին առ էութի , և հաստատութիւն խաղի , բայց ոչ պահեն զայն տիկ , որք խնդրին առ օրինաւորութի նորին , Թէպէտ ոչ պարանանդեցին հատուցանել զայն զոր տուացան խաղիւ , այսու զի հաստատուեն է՝ դաշն , սակայն մեղանշեն : Քանզի որպէսզի ոչ մեղանշեցին , նաև պարտին նշիկ այնորիկ , որք խնդրին առ օրինաւորութի նորին : Ուստի որք ամենսն ին տան զինքեանս խաղից ծանրապէս ձապակելով ինքեանց , և անցանելով զպատմեիրանաւն Բ.Յ , և եկեղեցւոյ , և դայ Թագդէ ցուցանելով զմարդիկ , և որք խաղան զխաղս արդիւնցեալս , մանաւանդ եթէ իցեն եկեղեցականք , և կարդաւորք , մեղանշեն : Քանզի առնեն զիր զոր չէ օրէն առնել :

Եւ , որ արդիւնցեալ խաղիւ յաղթեցաւ , և ոչ երդումաւ տալ զիրն խոստացեալ , եթէ յաղթեցին , և ոչ հաստատեաց դաշտիս ոչ պահանջել ի խաղակցէ իւրմէ զիրն զայն , զոր ստացաւ նա արդիւնցեալ խաղիւ , ոչ պարանանդեի հատուցանել խաղակցի իւրում զիրն զայն , զոր ստացաւ նա արդիւնցեալ խաղիւ , ըստ հաստատական կայսերական օրինի : Քանզի այսմիկ , որ սոյն պիտաբար կորոյս զիր իւր , ըստ հաստատական կայսերական օրինի չսորհի , զիմի հատուցանիցէ զիր իւր , և եթէ հատուցեալ իցէ

կարիցէ պահանջել . և առնուլ : Երբ ոչ պարանանդեի որ հատուցանել զայն , զոր օրինաբար կարէ ոչ հատուցանել , և եթէ հատուցեալ իցէ , կարէ օրինօք պահանջել , և առնուլ : Բայց ըստ բնական օրինի , և եթէ երդումեալ իցէ տալ զխոստացեալ իրն , եթէ յաղթեցին , և երդումեալ իցէ հաստատուն , և եթէ անձն ինչխանաբար խոստացեալ իցէ ոչ պահանջել զիրն զայն , զոր ստացաւ յինքնէ խաղակից իւր . և անձն ինչխանաբար հրաժարեալ իցէ ի յիրանանց իւրոց , չսորհեցելոց ինքեան ի կայսերական հասարակական օրինէ , պարանանդեի հատուցանել զիրն զայն , զոր ստացաւ յինքնէ խաղակից իւր : Քանզի ի սոյնպիսի պատահանն ոչ գտանի պատճառ ինչ , որ ազատիցէ զնա ի պարանանդութի հատուցանելոյ զիրն խաղիւ կորուսեալ . քանզի նմադրի աստանօր դոյ հաստատուն դաշն խաղի :

Եւ , որ արդիւնցեալ խաղիւ ստացաւ զիր ինչ , յորժամ հրամայի ինքեան ի դատարի յետադարձուցանել զիրն զայն , և վերահատուցանել այսմիկ , յորմէ ստացաւ , պարանանդեի հատուցանել զիրն զայն : Քանզի յայն ժամ յայտնապէս ոչ կարէ պահել առ ինքն զիրն զայն : Եւ ամանք ամեն , Թէ նաև նախ քան զվճարումս դատարի , պարանանդեի հատուցանել . բայց այլ ասեն , Թէ ոչ :

Որք խաղան ընդ այնտեղի, որք չեն տեսար իրաց, Կիմ ոչ կարեն զնս առ այլս անցուցանել. կամ որք ոչ ունին զդիտաւարութի հաստուցանելոյ. այլ ունին զդիտաւարութի զհաստուցէն արան ջելոյ. կամ որք ի խաղան գործեն զխարդախութի, և զպատրանս ընդդէմ օրինաց խաղի. կամ որք բռնութի, և անիրաւութի անեն, և բարշեն զոր առ խաղս, ոչ կարեն վաստակիլ զիր ինչ, եթէ յաղծիցեն: Քան զի չունին զպատճառ օրինաբար սեպհականելոյ ինքեանց զիրս օտարականս. այլ եթէ սեպհականիցեն, և իւրացուցանիցեն, անիրաւաբար սեպհականեն, և անիրաւաբար իւրացուցանեն: Աստի, եթէ ընկալեալք իցեն զիրս, զորս սոյնապիսաբար ստացան, պարանանդին հաստուցանել: Քանզի օտարական իրք, որք անիրաւաբար յափշտակեցեալք են, հաստուցանելիք են տեսարց իւրոց:

Բաստն է՝ դաշնադրութի, և ուխտադրութի, յորում երկուք մաքատելով, և մենամօր տելով, այսինքն. բաստելով զճմաքտութի. կամ զհանդիպմանէ իրիք իրի. խոստանան միմեանց զիր ինչ, որպէս զի խոստացեալ ինն լինիցի այնմիկ, որ յաղծիցէ: Սինչ բաստն և սէ՝ խաղ ինչ, որ ինչ ասացան զխաղէ, կարէ վարդապետիլ զբաստէ և մանաւանդ չորք խնդրին առ բաստն: Ասի խնդրի. զի իցէ

զերկբայական, և զտարակուսական իրէ: Արկորդ խնդրի, զի իցէ հաւասարութի յիրի այնմիկ, զորմէ լինի բաստ, հարդերձ հաւասար անատուգութեամբ: Արկորդ խնդրի. զի յերկաբան չիւրում իցէ երկբայական, և տարակուսական հանդիպումն: Չորորդ խնդրի, զի երկաբան չիւրն նոյնով իմացմամբ բռնուցու, և իմանալցէ զիրն զայն, զորմէ միցին, և մաքառին. այսինքն, զորմէ առնեն զբաստ:

Յաղագս ընկերութե, և ընկերակցական դաշին:

Ակերութի, որ և ասի ընկերակցութիւն, է՝ դաշնադրութի, նորում երկուք. կամ բազումք դնեն ի միասին զիրս շահարարս. կամ պտղաբերս, ո՞րդան, զդրամս, զանասունս, զհնարս, զտքնութիս, և զաշխատանս. զվանս, կամ զայլս սոյն պիսի, և զսոցին նման իրս, առ խոստանալոյ, և վաստակելոյ զիր ինչ, զոր, ըստ որում դաշնակցեալք են արդար, և օրինաւոր դաշմաբ, բաժանեն ի մեջ իւրեանց:

Ա ընկերութի, և ընկերակցական դաշնադրութի խնդրին հինգ թէութիք: Ասի խնդրի, զի ընկերութի հիմնիցի ի վերայ համետ, և օրինաւոր վաճառց, և վաճառականութի: Քանզի ընկերութի, և ընկերակցութի, որ հիմնի ի վր անօրինաւոր իրի,

չէ կապահան, և սարաւանդա-
կան, այսինքն, ո՛չ կարէ կապել
և պարաւանդել: Քանզի ոչ
որ պարաւանդի առ անօրինա-
ւոր գործ, այսինքն, առ գործ,
որո չէ օրէն առնել: Երկրորդ-
խնդրի, զի իւրաքանչիւր, որ
ըստ այլուս ընկերակցի, դնիցէ,
և հասարակացուցանիցէ զիր ինչ
այսինքն, կամ զդրամս, կամ
զայլատանս. կամ զհնարս.
կամ զայլս սոյնսինս, և զսոցին
անսն իրս: Քանզի որ ո՛չ դնէ
զիր ինչ, այսինքն, ո՛չ հասարա-
կացուցանէ զիր ինչ, ո՛չ լինի
արժանի, զի առնուցու զմասն,
և զբաժին ի շահուցն, որք լի-
ցին, այսինքն, մասնակցիցին, և
հաղորդակցիցին շահուցն, որք
լիցին: Սակայն որ դնէ, ո՛չ մի-
այն զդրամս. այլ և գործ իւր,
պարտի առանել շահիլ, քան
զայն, որ միայն դնէ զդրամս,
կամ միայն զգործ: Քանզի որ
ո՛չ միայն դնէ զդրամս, այլ և
զգործ իւր, արժանանայ մաս-
նակցիլ, և հաղորդակցիլ ստա-
ցեալ, և վաստակեցեալ շահուց
յերկուց կողմանց, այսինքն, և ի
կողմանէ դրամոց, և ի կողմա-
նէ գործոյ: Օ ի ի վաճառս առ
շահս, և վաստակս խնդրին, ո՛չ
միայն հսարք, և ջանք, այլ և
դրամք: Քանզի դրամք ին-
դրին իբրև գործիք, հսարք, և
ջանք իբրև պատճառք: Եր-
րորդ խնդրի, զի իցէ հաւատա-
րութի ի մեջ ընկերաց, և ընկե-
րակցաց, որպէսզի շահք, վաստք,

և ծախք իցեն ամենեցուն հա-
սարակք: Քանզի զայս պա-
հանջէ բնութի ընկերակցութե-
քանզի որք ընկերք են ի շահս,
պարտին ևս լինիլ ընկերք ի վաստ
և ի ծախս: Երրորդ թեու-
թէս ծնանի չորրորդն: Ուստի
չորրորդ խնդրի, զի իրն այն. եր-
դրամս, զոր դրին ընկերք, զի
սովաւ շահիցին, և վաստակիցին
զիր ինչ, եթէ առանց ծանր.
կամ թեթեւ մեղապարտութե-
նկերի պատահաբար կորնչիցի,
կորնչի իւրաքանչիւրումք, որ
եդ զիր ինչ: Քանզի որպէս ըն-
կերք են ի վաստակս, և ի շահս
այսպէս ևս ընկերք են ի կորուստս,
որք պատահաբար, և առանց
մեղապարտութե ընկերով լինին:
Ուստի որք ի սոյնսինս պատահ-
ման պահանջեն, և բռնութե
առնուն զկորուսեալ իրն ի իրն
կերակցէ իւրեանց, մեղանչեն, և
պարաւանդին առնել զհասու-
ցումս: Քանզի առնեն զանի-
րանութի: Յորմէ երեւի զա-
նազանութի, որ է՝ ի մեջ ընկե-
րական դաշնադրութե, և ի մեջ
փոխատուութե: Օ ի ի փո-
խատուութե նս, որ զիր իւր
սայ այլուս փոխ, այլացուցանէ
զնա ի յինքենէ, և զտէրութի նր
առ այլ անցուցանէ: Այս որոյ
թէ շահս, և թէ վաստս լինի
այնմիկ, որ զիրն զայն փոխ էառ:
Իսկ ի ընկերութե նս, որ դնէ
զդրամ իւր, ամենեւին զնա յին-
քենէ ո՛չ այլացուցանէ, այսինքն,
ամենեւին զնա առ այլ ո՛չ ան-

ցոյցանէ: Ուստի ուր մասնակցի շահոցն, այսպէս և պարտի մասնակցիլ փաստուց: Հինգերորդ խնդրի. զի պահիցին դաշնաբ. զորս արարին ընկերք: Քանզի արդար, և օրինաւոր դաշն, զոր ոք առնէ, պարտի պահիլ. յորժամ կարէ պահիլ: Ուստի որ ոչ պահէ զուխտագրութի, զոր ընկերք արդարապէս, և օրինապէս արարին, յորժամ ընկերակցեցան, այսպէս թէ անհրաժեշտապէս փաստէ ընկերաց իւրոց, ոչ միայն մեղանչէ, այլ և պարտաւանդի վճարել զփաստ: Քանզի առնէ զանհրաժեշտութի ընկերաց:

Յորժամ լինի ընկերակցանէն դաշն, պարտի լինիլ այսպէս, թէ իցէ հանդերձ արդարութե, և օրինաւորութե: Ուստի յայնժամ հայելիէ՝ ի կանոնս, զորս պահանջեն բարեպաշտ, և բարի սովորութեք, կամ խոհեմ, և բանասկան հասարակական համարմունք, և դատմունք մարդկանց, և առնելի դաշն ըստ ապացեալ կանոնաց: Քանզի նախ դաշն պարտի լինիլ արդարապէս, և օրինապէս: Այնպէս թէ չիցէ արդար, գործի անհրաժեշտութի, և մեղանչի ընդդէմ արդարութե, և հետեւապ զարժի պարտաւանդութի առնելոյ դատուցումս: Եւ եթէ չիցէ օրինաւոր, գործի անօրինաւորութի, և մեղանչի ընդդէմ օրինի: Այնպէս յորժամ լինի բանաւորս, պարտի լինիլ արդար,

և օրինաւոր փն խոյոյ պատճառի, այսինքն, զի մի մեղանչիցի ընդդէմ արդարութե, թ օրինի: Ուստի ընկերք. թէ ի յնկերակցութե, և թէ ի բաժանման, եթէ առնիցեն զիրենց, զոր չէ օրէն առնել, մեղանչեն: Իսկ եթէ առնիցեն նաև զանհրաժեշտութի. ոչ միայն մեղանչեն, այլ և պարտաւանդին առնել զհատուցումս: Այնպէս որք արդար, և օրինաւոր դաշնաբ շարադրուեն, և բաղհիւսեն զդաշնադրութի ստուգարարութե ընդ դաշնադրութե ընկերակցութե, այսինքն, արդար, և օրինաւոր դաշնաբ ստուգացուցանեն զդրանս, այսինքն, առնեն, զի եթէ կորնչիցին, ոչ կորնչիցին ինքեանց, այլ այնոցիկ, որք կորուսանեն զնս, ոչ մեղանչեն: Քանզի որ լինի արդար, և օրինաւոր դաշնաբ, չէ մեղք, այլ արդար, և օրինաւոր իր: Իսկ որք շարունակեն, և շարադրեն, այսինքն, միաւորեն, և կցեն զդաշնադրութի ստուգարարութե ընդ դաշնադրութե ընկերութեան, առանց արդար, և օրինաւոր պայմանի, և ուխտի, մեղանչեն: Քանզի գործեն զանօրինաւորութի. կամ զանհրաժեշտութի:

Եւ յսոցիկ կարեն առնել զդաշն ընկերութե, որք կարեն անձնիլ խանաբը մատակարարել զդրանս կամ զիրս իւրեանց: Քանզի առ նախ դաշն խնդրի այս:

Քաղաւ Եղանակօք կարեմել.

վերջանայ դաշնադրութի ընկե-
րակցութե: Ասի վերջանայ
դաշնադրութի ընկերակցութե,
յորժամ չանի, և կատարի պայ-
մանեցեալ, և դաշնադրեցեալ
ժամակն, կամ յորժամ վերջա-
նայ վաճառականութի: Քան-
զի ան դաշնադրութի, և ուխ-
տադրութի, որ հայի իյապա-
դայ ժամանակ, յայնժամ վեր-
ջանայ, յորժամ լինի լրումն, և
կատարումն ուխտեցեալ ժա-
մանակի. և յորժամ անարտի
պայմանեցեալ ժամանակն: Ար-
կորդ վերջանայ դաշնադրութի
ընկերակցութե, յորժամ ընկեր-
անձնի իմանաբար, կամ անորոշ
և հակադարձ համահամաձու-
թե՛ իւրեանց քակեն զդաշնա-
դրութի ընկերակցութե, և բա-
ժանին ի միմեանց: Քանզի ոմ
միաբանական հաւահամաձու-
թե՛ նոցին դոյանայ դաշնա-
դրութի ընկերակցութե. այսմ
և նոցին բաժանական համահա-
ւանութե լուծանի դաշնադրու-
թի ընկերակցութե: Աւ որմ
միաբանական, և միանորկան,
այսինքն, ընկերակցական համա-
հաւանութե իւրեանց կարեն
դոյացուցանել զդաշնադրութի
ընկերակցութե. այսպէս և զա-
տական համահամաձութե՛ իւ-
րեանց կարեն քակել, և տարա-
լուծել զդաշնադրութի ընկե-
րակցութե: Արորդ վերջանայ
դաշնադրութի ընկերակցութե
յորժամ մեռանի անձն այն, ընդ-
որում եղեալէ՛ ընկերակցութի:

Քանզի բառնի ընկերութիւն,
յորժամ բառնի ընկեր: Արորդ
վերջանայ դաշն ընկերակցութե,
յորժամ անձն այն, ընդ որում
եղեալէ՛ ընկերակցութի, ան-
կանի ի կարօտութի, և իջա-
ւորութի. ո՛ր լղան, յորժամ ոչ
կարէ տալ զխոստացեալ դրամն,
կամ յորժամ պետք վս չարա-
դորժութե նորա, տիրապիտեն
դրարիսն. կամ յորժամ նե-
ղեալ ի պարտուց, հրաժարի ի
բարեաց իւրոց, և մատնէ զնս
իճեռս պարտատիրաց իւրոց,
կամ յորժամ այլոք եղանակօք
զրկի ի բարեաց իւրոց: Քան-
զի բառնի դաշնադրութի, յոր-
ժամ բառնի նիւթն այն, որոյ
վերայ լինի դաշնադրութիւն:
Հիոգերորդ բռնի դաշնադրու-
թի ընկերակցութեան, յորժամ
նիւթն, որոյ վր եղեալէ՛ դաշ-
նադրութի, այնպէս յեղափոխի
և այրափոխի, թէ լինի անձն
դունակ առ դաշնադրութի ըն-
կերակցութե: Քանզի ոչ մի-
այն բարձունն նիւթոյ, այլե-
անպիտանացումն նորին բռնաց
զդաշնադրութի:

Ընկերակցութի, որ լինի ի
մեջ եղբարց, ասի եղբայրկան.
որ լինի շուրջ զնմ բարեօք, ասի
ընդհանրական, որ լինի շուրջ
դրարեօք տնայք, ասի մասնա-
ւոր. որ լինի վս վատուակելոյ,
և շահելոյ զիր ինչ, ասի վաս-
տականոր, և շահաւոր. և անա-
նայ դնելիէ՛ անուն այոց ըն-
կերակցութեց: Ի յամենեկն

պահելիք են կանոնք, զորս տո՛ւ
 լաք, և եթէ ունիցին զմասնա-
 լոր, և զառանձնական կանոնս
 նորին ևս պահելիք են: Պա-
 հելիք են ևս կանոնք, որք տո՛ւ
 լեցեալք են հասարակաբար
 զդաշնակէ:

Յաղագս ստուգարարութե, և
 երաշխաւորութե:

Տոյգարարարութիւնէ՝ դաշն,
 որով որ առնու յինքն զո-
 ղողայթ օտարական իրի,
 պարաւանդելով զինքն,
 կամ ձրի, կամ վասն դրամոյ, և
 գնոյ, զի վճարիցէ զիրն զայն,
 եթէ կորիցէ: Որ եթէ ձրի լի-
 նիցի, է՝ շտորհարար խոստումս,
 իսկ եթէ լինիցի դրամով, և
 գնով, գրէթէ է՝ վաճառ, որով
 ստուգարարն վաճառէ զպարա-
 լանդութի իւր, որով պարա-
 լանդէ զինքն, զի առնիցէ այ-
 լուս անվաս զիրն: Եւ յինքն,
 է՝ դաշն, որով որ ձրի, կամ
 առնլով զարդար գին, ստու-
 գացուցանէ, և դնէ ի ստու-
 գութե դ՛ տարական իր: Քան
 զի դաշնադրութե պարաւանդե-
 զինքն վճարել զիրն զայն, եթէ
 կորիցէ. այնպէս թէ, եթէ բո-
 լորն կորիցէ, զբալորն վճարիցէ
 իսկ եթէ մասն կորիցէ, զմասն
 վճարիցէ:

Դաշն ստուգարարութեան է՝
 օրինաւոր, եթէ պահիցին թէ-
 ութիք, որք խնդրին առ դաշն
 ստուգարարութե, եթէ գինն,

որ դնի, իցէ արդար, և եթէ
 պահիցին այնորիկ ամենեքեան,
 որք խնդրին առ արդարութի,
 և օրինաւորութի դաշին: Քան
 զի եթէ ձրի լինիցի, է՝ շտորհա-
 րար խոստումս իմս: Եւ դէ-
 օրէն առնել զշտորհարար խոս-
 տումս, յորժամ պահին այնք
 ամենեքեան, որք խնդրին առ
 արդարութի, և օրինաւորութի
 դաշին խոստման: Իսկ եթէ լի-
 նիցի զի դրամոյ. և գնոյ, գրէ-
 թէ է՝ վաճառ իմս. որով մինն
 վաճառէ զպարաւանդութիւն
 իւր, և միւսն գնէ զստուգարա-
 րութի իրի իւրոյ: Եւ դէ-օրէն
 առնել զվաճառ, յորժամ պահին
 այնք ամենեքեան, որք խնդրին
 առ արդարութի, և օրինաւոր-
 ութի դաշին վաճառի: Ուրեմն
 դաշն ստուգարարութե, և ստու-
 գացուցման է՝ օրինաւոր, եթէ
 պահիցին թէ ութիք, որք պա-
 հանջին առ սոյնպիսի դաշնա-
 դրութի, եթէ գինն, որ դնի,
 իցէ արդար, և եթէ պահիցին
 այնք ամենեքեան, որք խնդրին
 առ արդարութի, և օրինաւոր-
 ութի դաշին: Դարձեալ, զի
 որպէս ասացեալ է՝, է՝ օրինա-
 լոր բախտական դաշն, եթէ
 պահիցին այնք ամենեքեան, որք
 պահանջին առ սոյնպիսի դաշն:
 Եւ դէ-օրէն ստուգարարութե
 է՝ իմս բախտական դաշն: Օր
 որք առնեն զդաշն ստուգարա-
 րութե, դնեն զինքեանս իյո-
 ղողայթի շահու, և վնասու:

Թէ ութիք, որք խնդրին առ
 դաշն

դաշն ստուգարարութե հինգ
են : Լաւընն է՝, զի եցե հա-
ւատարութի իմեջ գնոյ , որ
արի ստուգարարի , և պարա-
ւանդութե , զոր ստուգարարն
յանձն առնու : Լստ վերահայե-
լի է՝ ի յորպիսութի ժամանակի,
տեղւոյ , և անձանց . այսինքն .
հաւատարութի , որ պարտի լի-
նիլ իմեջ գնոյ , և պարանան-
դութե , պարտի ստորաշախիլ ,
և կռիլ ըստ որպիսութե ժա-
մանակի , տեղւոյ , և անձանց :
Քանզի մինչ դաշն ստուգա-
րարութե է՝ իմն վաճառումն , և
գնումն , ոմ ի դաշնադրութե
վաճառման , և գնման պահի
հաւատարութի , այսպէս և ի
դաշնադրութե ստուգարարութե
պարտի պահիլ : Ըրդար պին
նա է՝, որ պահանջի ի յորինաց .
կամ ի յորինանք սովորութեց ,
կամ ի հատարակ համարմանե
մարդկանց : Դակ եթէ ուրեք
չգտանիցի սոյնպիսի եղեալ գին,
յայնժամ նա համարի արդար
գին , որ դնի ի բանական , և ի
խոհեմ դատաստանէ : Դսոյն
պիսի ժամանակի վերահայելի է՝
ի յորոգայծս , ի բանակութիւն ,
և ի յորպիսութի իրի , և ըստ որ-
պիսութե սոցս կարելի է՝ գին :
Երկրորդն է՝, զի մի նա , որ
խնդրէ զստուգարարումն , և
զստուգացուցումն , բռնաբա-
րիցէ զմիւսն առնել ըստ ինքեան
դրաշնադրութի ստուգարարու-
թե : Քանզի ի վր ստուգա-
րարի , և ստուգացուցչի չէ դնե-

լի բեռն , և պարանանդութի
գնով կռելի , առ որ նա ոչ պա-
րանանդի : Ըրդ բռնաբարել
զստուգարարն , և զստուգացու-
ցիչն , զի առնիցէ զդաշն ստու-
գարարութե , է՝ բեռն , և պա-
րանանդութի , առ որ նա ոչ
պարանանդի : Ուրեմն ստու-
գացուցիչն չէ բռնաբարելի . զի
առնիցէ զդաշն ստուգարարու-
թե : Երրորդն է՝, զի նա , որ
խնդրէ զստուգարարութիւն ,
յայտնիցէ , և ծանուցանիցէ
ստուգացուցչի , և ստուգարա-
րարի զձմարիս որոգայծս , և
վտանգս . որոց ստորանկեալ է՝
ստուգացուցանելի իրն : Քան-
զի մինչ որոգայծք , և վտանգք
չեն յայտք ամենեցուն , ստու-
գարարն դիտէ ստորարկել զինքն
որոգայծից , և վտանգից , որք
ինքեան յայտք են : Զորրորդն
է՝, զի իրն , զորմէ լինի դաշնա-
դրութի ստուգարարութեան ոչ
կեղծիցի , այլ ստուգիւն եցէ :
Քանզի եթէ կեղծիցի լինիլ իր,
և ստուգիւն չիցէ իր , լինի խար-
դախութի , և դաւաճանութի,
զորս չէ պարտ առնել : Զին
գերրորդն է՝, զի իրն , զորմէ լինի
դաշնադրութի ստուգարարու-
թե , ոչ միայն պարտի գոյ ստու-
գիւն իր , այլ և պարտի գոյ ի
վտանգի , և ի յորոգայծի : Քան
զի իրն , որ չէ ի վտանգի , և ի
յորոգայծի , այլ է՝ ի ստուգու-
թե , արդէն իսկ ստուգացուցչի
է : Օ ի՛ արդ ուրեմն զմեման
կարէ լինիլ դաշնադրութի , և

ութեամբ թիւ ստուգարարութե, և ստուգացուցման • կամ զի՛ արդ որ կարէ առնուլ զիր ինչ ինչ ստուգացուցանելոյ զսոյն պիտի իր: Այնպէս դրամն, և գինն, որ տրի ինչ ստուգացուցման իրի, լինի արդար ինչ վտանգին, և որոգայթին որ ինչ կայ: Իսկ եթէ չիցէ վտանգ, և որոգայթ • չէ արդար, այլ է՝ անիրաւ: և յետոյ պարձուցանել: Կամ զի՛ արդ կարէ որ դաշնակցի ընդ այլում, զի ստուգացուցանիցէ զիր նմ, որ է՝ ի ստուգութե: Աւտի որ պատրելով, և խաբելով զոր, դաշնակցի ընդ նմա ստուգացուցանել զիր նմ, զոր առանց երկբայութե գիտէ գոյ ի ստուգութե, և ոչ ի վտանգի, և ի յորոգայթի, անիրաւաբար առնու գին: Աւտի պարանան դի հատուցանել, եթէ զնա ընկարեալ իցէ: Ամանապէս որ ստուգիւ, և առանց երկբայութե գիտէ, եթէ կորեաւ իր իւր, ոչ կարէ դաշնակցի ընդ այլում, զի ստուգացուցանիցէ զիր նմ: Քանզի և աստ լինի անիրաւ պատրուին: Աւտի որ առնալիս արար պատրելալ է՝ զոր, և անիրաւաբար վաճառել է՝ նմա, որ արանանդի առնել զհատուցումն: Քանզի արարեալ է՝ զանիրաւութի, որ վճարելի է:

Որք առնեն զդաշնադրութի ստուգարարութե առանց արդարութե, և օրինաւորութե, ոչ միայն մեղանշեն, այլ և պա-

րանանդին առնել զհատուցումն: Քանզի առնեն զանիրաւութի: Աւտի զի մի լինիցի անիրաւ • պարտի լինիլ արդար, այսինքն, զիմե մեղանշիցի ընդ դէմ արդարութե, պարտի պահիլ արդարութի, և զի մի մեղանշիցի ընդ դէմ օրինի, պարտի լինիլ օրինաւոր, և ըստ օրինի:

Երաշխաւորութի է՝ դաշն, որով որ յանձն առնու զօտարական պարանանութի, խոտանալով կատարել զնա, եթէ ոչ կատարիցէ զնա դիւանոր պարտապանն: Այսինքն, է՝ դաշն, որով որ առնու ի վերայ անձին իւրոյ զպարտաւորութի, և զպարտաւորոյ, և պարանան դէ զինքն հատուցանել զնոսա, եթէ ոչ հատուցանիցէ զնոսա դիւանոր պարտապանն:

Երաշխաւորն ունի զայնքան պարտաւորութի, զորքան ունի դիւանոր պարտապանն: Քանզի մտեալ է՝ ի տեղի նմ, և պարանանդի լցուցանել զպակասութի նմ: Աւտի ոչ պարանանդի առնել ինչ • այլ առնալիս, առ որքան պարանանդի գիւրտաւոր պարտապանն: Աւտի եթէ պարտաւորութիւն դիւանոր պարտապանին իցէ անհատաւ, և անկայուն, նաեւ երաշխաւորինն եղիցի անհատաւ, և անկայուն: Օրինալ է՝ պարտաւորութի երաշխաւորի, որքան է՝ պարտաւորութի գիւրտաւոր պարտապանի: Այն որոյ պատճառի պարանան

Լանդի երաշխանորն, նախ քան զվճռումն դատանորն հատուցանել զպարտս, յորժամ պարտի հատուցանել: Քանզի գլխանոր պարտապանն, որ ճանաչէ զպարտս իւր, ոչ պարտի սպասել դատանորական վճռման, և հրամանի, այլ պարտ Լանդի հատուցանել զպարտս իւր, նախ քան զվճռումն, և զհրամայումն դատանորն: Սենք ուրեմն երաշխանորն պարտի լցուցանել զպակասութի գլխանոր պարտապանի, նմանապէս պարտանդի հատուցանել զպարտս, նախ քան զվճռումն, և զհրամայումն դատանորն:

Երբա կարեն լինել երաշխանոր, որք ունին զբարին, որովք կարիցեն վճարել զպարտս, զորս յանձնառնուն վճարել, եթէ ոչ վճարիցեն զնս գլխանոր արտապանք. և որք անձնիջտանաբար կարեն մատակարարել զբարին իւրեանց, և որոց չէ արդիւնեալ առնել զերաշխանորութի: Ուստի նորա, որք չբանորք են, և որք ոչ ունին զբարին, ո՞րքան, աղբատք, և նորա, որք ոչ կարեն անձնիջտանաբար մատակարարել զբարին իւրեանց, և նք, որոց արդիւնեալէ՝ առնել զերաշխանորութի, ոչ կարեն առնել զերաշխանորութի: Քանզի աղբատք, և չբանորք ոչ կարեն հատուցանել զպարտս գլխանոր պարտապանաց, և որք ոչ ունին զիշխանութի անձնիջտանաբար մատակարարելոյ

զբարին իւրեանց, ոչ կարեն պարտանդել զինքեանս, զի հատուցանիցեն զպարտս այլոց, եթէ նք ոչ հատուցանիցեն զնս, և որոց արդիւնեալէ՝ երաշխանորութի, առնեն զպատմութեանս զերաշխանորութի: Ուստի փոքրագոյնք. և որք են ընդ իշխանութք, և հոգաբարձութք այլոց, ոչ կարեն առնել զերաշխանորութի Թարց հրամանաց այնոցիկ, ընդ որոց իշխանութք են: Քանզի ոչ կարեն անձնիջտանաբար մատակարարել զբարին: Եւսմանապէս կրօնանորք ոչ կարեն առնել զերաշխանորութի: Քանզի են ընդ իշխանութք այլոց. և քանզի արդիւնեալէ՝ նք առնել զերաշխանորութի: Եւսե ինքն մեծանորն ոչ կարէ առնել զերաշխանորութի առանց համահաւանութե հասարակութե. կամ մեծագոյն մասին հասարակութե: Ուստի եթէ կրօնանորք արարեալ իցէ զերաշխանորութի առանց համահաւանութե մեծանորն. կամ մեծագոյն մասին հասարակութե, և ինքն մեծանորն արարեալ իցէ զերաշխանորութի Թարց համահաւանութե մեծագոյն մասին հասարակութե, ոչ պարտանդի հասարակութի առնել զբանարարութի փոխանակ նոցա: Բայց եթէ կրօնանորն առնիցէ զերաշխանորութի համահաւանութք մեծանորն. կամ մեծա-

գոյն մասին հասարակութե, և ինքն մեծանորն համահունա-
նութե մեծագոյն մասին հասա-
րակութե առնիցէ զերաշխաւո-
րութի, յայնժամ օրինաւոր է
երաշխաւորութի: Քանզի օրի-
նաբար լինի: Վնասապէս եթէ
կրօնաւորն արարեալ իցէ զե-
րաշխաւորութի իծանս իրի, և
իյօգուտ վնասուց, յայնժմ պա-
րանաւորի վանքն: Եկեղեցա-
կանք ևս արտաքոյ հարկաւո-
րութե, ոչ կարեն լինիլ երաշ-
խաւորք քն աշխարհականաց:
Քանզի նոցա ոչ վայելէ զբա-
ղիլ, և պատահիլ սոյնպիսի գոր-
ծովք, և բանզի սոյնպիսի երաշ-
խաւորութե յաճախութի ար-
գիլեցեալէ՝ նց: Վաւ կանայք
ոչ կարեն լինիլ երաշխաւորք:
Քանզի այս ոչ վայելէ կացու-
թե նոցին: Սակայն հաստա-
ւունէ՝ երաշխաւորութի, զոր
նք առնեն, եթէ լինիցի հրա-
պարակական գրով: առաջի ե-
րից վկայից հանդերձ ստորա-
գրութե: Քանզի յայնժամ ե-
րաշխաւորութի, զոր կանայք
առնեն, լինի օրինապէս:

Հասարակաբար խօսելով,
պարտաւորք ոչ կարեն նեղել
զերաշխաւորս, պահանջելով,
և առնելով ի նոցանէ զպարտս,
յառաջ բանթէ ինդրիցի հատու-
ցումն ի գլխաւոր պարտապա-
նէ: Քանզի երաշխաւորք մի-
այն պարտաւորին լցուցանել
զպահանջութի գլխաւոր պար-
տապանաց, այսինքն, յայնժամ

պարտաւորին հատուցանել զ-
պարտս գլխաւոր պարտապանաց,
յորժամ գլխաւոր պարտապանք
ոչ հատուցանեն: Կամ ոչ կա-
րեն հատուցանել: Ըրդ եթէ
պարտաւորք յառաջագոյն պա-
հանջիցեն զհատուցումն պար-
տուց ի գլխաւոր պարտապանաց:
Իսկ գլխաւոր պարտապանք ոչ
հատուցանիցեն զնս, յայնժամ
կարեն պահանջել զհատուցումն
պարտուց իյերաշխաւորաց, և
յայնժամ երաշխաւորք պարա-
ւանդին առնել զհատուցումն
պարտուց: Քանզի ի պահանջ
գլխաւոր պարտապանաց, պա-
րանաւորին երաշխաւորք: Բայց
գլխաւոր պարտապանք, եթէ քն
չարութե իւրեանց ոչ հատու-
ցանիցեն զպարտս, այլ զնոսա
հատուցանիցեն երաշխաւորք,
յայնժամ ոչ միայն պարտաւո-
րին հատուցանել երաշխաւորք
զպարտս, զորս նք հատուցին:
այլ և պարտաւորին վճարել զամ
փաստս, զորս երաշխաւորք անի
րանաբար կրեցին: Պարտաւո-
րին հատուցանել զպարտս:
Քանզի ամ որ պարտաւորն
հատուցանել զպարտս իւր:
Պարտաւորին վճարել զփաստս,
զի չարութեամբ իւրեանց լինին
պատճառք փաստուց: Ըրդ որք
լինին պատճառք փաստուց, ար-
տաւորին վճարել զնս:

Յաղագս գրաւի, և գրաւա-
կանի:

Բաւն, որ և առի
ռիմոն, գրաւական
առհաւանառչեայ, և
ռաւկօրէն ռէհին,

կրկնակէ կարէ ի
մանիլ, և առնանիլ: Քանզի
երբեմն առնանի, և իմանի փո-
խանակ իրի, որ գրաւի: Եր-
բեմն առնանի և իմանի փոխա-
նակ դաշնադրութե, և ունի-
տադրութե, որով իր ինչ գրա-
ւի:

Գրաւն, ըստ որում առնանի
փոխանակ դաշնադրութե, և
ուխտադրութե, այսպիսի սահմա-
նի: Գրաւն է՝ դաշնադրութի,
և ուխտադրութի իմն, որով
պարտապանն տայ պարտատիրի
զիր ինչ շարժելի, կամ անշար-
ժելի, զի ինչ պարտականեցեալ
փոխանակ պարտուցն, և իմնա-
նէ կարկեցէ խնդրիլ վճարումն:
Կամ այսպէս սահմանի: Գրաւն
է՝ դաշնադրութի, որով իր ինչ
արի ունեք առ խտուգութիւն
պարտուց: Եւ իմնքն, է՝ դաշն,
որով պարտապանն տայ խար-
տատիրի զիր ինչ շարժելի. կամ
անշարժելի վնստութե մը
տուց, որպէսզի փոխանակ մը
տուց պարտականեցի սոյնալիսի
կրն, որ գրաւի, և եթէ պար-
տապանն ոչ կամիցի հատուցա-
նել, և վճարել զպարտս, պար-
տատէրն կարկեցէ ի գրաւէ տի-

րապիտել զայնքանս, որքանք
սխտոյանան առ վճարումն մը
տուց:

Գրաւն անջատի ի յայն, որ
բացադրապէս լինի, և ի յայն,
որ լռաբար լինի: Գրաւն, որ
բացադրապէս լինի, է՝ այն, որ
լինի հանդիսապէս դաշնակցու-
թե, և դաշնադրութե մը պարտա-
պանի, և պարտատիրի: Գրաւն,
որ լռաբար լինի, է՝ այն, որ
ներադրապէս պարտէրն ներ աչ-
լում դաշնադրութե: Գրաւն,
որ բացադրապէս լինի, ստորան-
ջատի ի յուխտադրականն, ի
յիշխանականն, և ի դատատա-
նականն: Ուխտադրականն այն
է՝, որ լինի դաշնաբար, և դաշ-
նադրութե մասնաւոր մարդկանց:
Եւ իշխանականն այն է՝, որ հա-
տատի, և կացուցանի հաւանա-
նաւ իշխանի: Եւ վերջապէս դա-
տատանականն այն է՝, որ հա-
տատի, և կացուցանի վճարումն
և պաշտօնի դատաւորի: Գրա-
ւեւ գրաւն անջատի ի յընդհան-
րականն, և ի մասնաւորն: Տեղ-
հանդրականն է՝ այն, որ տարածե-
ղինքն առ մօտ բարիս, ոչ միայն
ներկայս, այլև անապագայս: Իսկ
մասնաւորն է՝ այն, որով իր ինչ
տուց, և բացորոշ գրաւի:

Յայնմիկ, որ դէս զիր ինչ ի
գրաւ, պարտի լինիլ անձնիշխան
մատակարարութիւն բարեաց:
Քանզի նա, որում տրի գրաւ,
ստանայ զիրաւուն: Ուրեմն
յայնմիկ, որ տայ զգրաւն, պար-
տի գոյ անձնիշխան կարողութի
տա-

տալոյ զգրաւն : Ասորի ոչ կարե
ստանիլ իրաւուն յայնմանէ , որ
չունի զանձնիխան կարողութի
տալոյ : Ուստի որք ոչ ունին
զիշխանութի անձնիխանաբար
մատակարարելոյ զբարիս , ոչ
կարեն գրաւել զնս , եթէ ոչ
լինիցի այրապէս զի հարկաւոր ,
և օրինաւոր պատճառաց :

Իբրն այնորիկ , որք կարեն
վաճառել , կարեն ևս գրաւել ,
և դնիլ ի գրաւ : Քանզի առա-
ւել է վաճառիչն , քանթէ գրա-
ւիչն : Քանզի վաճառմամբ
տէրութի իրի առ այլ անցանէ .
իսկ գրաւմամբ ոչ անցանէ :
Ուրեմն առաւել է վաճառիչն ,
քանթէ գրաւիչն : Ուրեմն որք
կարեն վաճառել , և կարեն ևս
ի հզօրագունէ գրաւել , և դնիլ
ի գրաւ : Բայց որք ոչ կարեն
այլացուցանիլ , և անցանել առ
այլ , ոչ կարեն գրաւել : Քան
զի որք ոչ կարեն այլացուցանիլ ,
և անցանել առ այլ , են այնք ,
որոց զի ոչ գոյ անձնիխան մա-
տակարարութի : Ըրդ այնք ,
որոց վերայ որ ոչ ունի զանձնի-
խան մատակարարութի , որպէս
ասացեալ է , ոչ կարեն գրաւել
և դնիլ ի գրաւ : Ուստի զիր
այլոց , և օտարականս ոչ կարենք
գրաւել , և դնել ի գրաւ :
Քանզի չունիմք զանձնիխան
մատակարարութի ի վր սոյնախ-
սեաց : Բայց հաւանաւանութե-
տեարց նոցին կարենք գրաւել
զնս : Քանզի որ ունի զանձնի-
խան մատակարարութի ի վերայ

կրաց իւրոց , ոչ կարե գրաւել
զնս , այսպէս և կարե զնս շար-
հել այլոց , զի կարիցեն զնս զի
կրեանց գրաւել : Վսանապէս
անշարժելի երբ , որպէս և պա-
տուական , և մեծագին շար-
ժելիք , որք նաւիրեցեալք են
Ընպաշտութե , այսինքն , երբ
սրբադնեալք , և սրբազանք ոչ
կարեն գրաւել և դնիլ ի գրաւ :
Քանզի սոյնախոս երբ ոչ կարեն
վաճառել : Բայց ի հարկաւո-
րութե կարեն գրաւել , որպէս
և կարեն վաճառել , զի օգնելոյ
եկեղեցւոյ , և կարօտելոց :
Վսանապէս եկեղեցիք ոչ կա-
րեն գրաւել : Քանզի ոչ կարեն
վաճառել :

Իբր , որք գրաւեցեալք են
միում , ոչ կարեն գրաւել այ-
լոց , եթէ իցեն անբաւականք
առ ի վճարելոյ զպարտս բա-
զում պարտատիրաց . կամ եթէ
յորժամ գրաւին այլոց , ոչ յայտ-
նիցի , և ծանուցանիցի նոյ , թէ
այլում գրաւեցեալք են : Քան-
զի իրենց տրի ի գրաւ , զի սր-
տատէրն կարիցէ առնուլ ի
նմանէ զհատուցումս , և զվճա-
րումս , եթէ պարտապանս ոչ
վճարիցէ : Ըրդ յայնմանէ , որ
չէ բաւական վճարել զպարտս
բազմաց , ոչ կարեն բազումք
առնուլ զհատուցումս , և զվճա-
րումս : Ուրեմն իրն . որ չէ բա-
ւական վճարել զպարտս բազ-
մաց , ոչ կարե գրաւել բազմաց :
Իսկ եթէ իցէ բաւական վճա-
րել զպարտս բազմաց , կարե
գրաւ

գրաւիլ բազմաց: Քանզի յայն-
ժամ ամենեցուն կարէ լինիլ
բաւարարութի: Աստի ոչ լի-
նի ումեք անիրաւութի: Կնա-
նապէս գրաւեցեալ իրն կարէ
գրաւիլ այլում, եթէ ծանո-
ցանիցն: և ազդեցի նմա, թէ
իրն այն այլում գրաւեցեալ է՝,
սակայն նա համահաւանիցն:
Քանզի այսմիկ, որ դիտէ, և
կամս, ոչ լինի անիրաւութի:

Որ ունի զօտարական իր գրա-
ւեցեալ առ ինքն, եթէ բանա-
կութիւն իրի, զոր ինքն այլում
պարտի, իցէ մեծագոյն, բան
զբանակութի այնք իրի, զոր ին-
քեան պարտի գրաւատուն, այ-
սինքն, նա, որ զիւ իւր ինքեան
գրաւեաց, ոչ կարէ գրաւել
այլում զիրն ինքեան գրաւեցել.
ի տեղի ասացեալ մեծագոյն
բանակութե: Քանզի ոչ ունի
զայսքան իրաւուն ի վր գրաւե-
ցեալ իրի: Այլ զի ունի զայն
բան իրաւուն, որքան է՝ իրն այն
զոր գրաւատուն ինքեան պարտի:
Ըրդ զիրաւուն, զոր ոչ ինքն
ոչ ունի, ոչ կարէ տալ այլում
ումեք: Բայց եթէ բանակու-
թի այնք իրի, չիցէ մեծագոյն
բան զբանակութի իրի, զոր գրա-
ւատուն ինքեան պարտի. այլ
կամ իցէ հաւատար, կամ փո-
քագոյն, յայնժամ կարէ զիրն
գրաւեցել ինքեան, այլում գրա-
ւել: Քանզի ի վր գրաւեցել
իրի, ունի զայսքան իրաւուն,
զորքան տալ այլում: Արեւմա ոչ
աւանդէ զանիրաւութի: Բայց

յորժամ առաջին գրաւատուն
վճարէ զպարտս իւր, և պահան-
ջէ զիրն գրաւեցեալ, իսկոյն
դադարի երկրորդ գրաւ. բան-
զի յետ վճարման պարտեց, գրա-
ւատուն այլ ոչ ունի զիրաւուն
ի վր գրաւեցեալ իրի: Արեւմա
այլ ոչ կարէ զնա այլում գրա-
ւել:

Որ էառ յումեք ի գրաւ զիւ
ինչ, ոչ կարէ վարիլ գրաւեցել
իրաւ ընդդէմ հաւանց Տեառն:
Քանզի որ տրի ի գրաւ, ոչ
տրի ի վարումն, այլ ի ստու-
գութի պարտեց: Աստի եթէ
շահարար, և պտղաբեր իր իցէ,
շահն, և պտուղն հատուցանե-
լիք են Տէ իր գրաւեցելոյ:
Քանզի այլազգ գործի վաջն,
և տոկոսի: Բայց կարեն արտա-
հանիլ ի սոցանէ ծախք, որք է
ղեալք են: Քանզի ու պարաւա-
տուն ոչ պարտի կրել զվսասս,
այսպէս և ոչ գրաւատուն պար-
տի կրել զվսասս: Ըստանոր
դիտելի է՝, զի եթէ գրաւատուն
վարիցի գրաւեցեալ կրաւ, հա-
մահաւանութե Տէ իրի գրա-
ւեցելոյ, ոչ մեղանչէ: Քան-
զի ի սոյնաքիսի պատահման ոչ
գործի անիրաւութի ինչ, կամ
ջարագործութի:

Եւ ի ստադրական, և ի դաւ-
նադրական գրաւի, եթէ լեալ
իցէ դաւն. զի գրաւատուն կա-
րիցէ վաճառել զիրն գրաւեցել.
եթէ գրաւադիրն յամիցի հա-
տուցանել, և վճարել զպարտս,
այսինքն, եթէ ի լոկնս պայտա-
նէ.

նեցեալ, և ուխտեցեալ ժամանակի ոչ վճարեցէ զպարտոս, յայնժամ, եթէ գրաւադիրն ելն ելեալ պէս յամիցի վճարել զպարտոս, գրաւառուն կարէ վաճառել զնա: Քանզի ոչ առնէ զանհրաւելութի, և զչարութի, այլ կատարէ զայն, զոր ուխտեալք, և պայմանեալք են երկոքեան իմեջ իւրեանց, այսինքն, պարտատէրն, և պարտապանն. գրաւառուն, և գրաւադիրն: Իսկ եթէ չիցէ եղեալ դաշն զիշխանութե վաճառելոյ զգրաւն, իմեջ պարտատիրի. և պարտապանի, և իմեջ գրաւառուն, և գրաւադիր. յայնժամ գրաւառուն ոչ էրէ վաճառել զգրաւն յատուկ հեղինակութե իւրով: Քանզի տակաւին չէ տուցեալ զիշխանութի վաճառելոյ զգրաւս: Ուստի յայնժամ պարտի նախ առնել պարտապանի ազդումն, և զեկուցումն, և ապա սպասել զերկու ամս: Օ ի այսպէս յորինեն օրէնք: Եթէ իներսպասման ժամանակի պարտապանն վճարեաց զպարտոս, հատուցանելի է՝ նմա գրաւն: Իսկ եթէ ոչ վճարեցէ, յետ անցման երկուց ասացեալ ամաց, կարէ պարտատէրն յատուկ հեղինակութե իւրով վաճառել զգրաւն եթէ դատնիցէ զգնող: Քայց զաւելին պարտի հատուցանել Տ՛ն գրաւեցեալ իրի: Քանզի զաւելին ոչ կարէ առնուլ. քան զի այլազոր դործի վաշն, և առկորի: Քայց եթէ պարտատէրն

և պարտապանն դաշնակցեալք իցեն իմեջ իւրեանց, զիսի կարեցէ պարտատէրն վաճառել զգրաւն. յայնժամ ոչ կարէ վաճառել: Քանզի պարտի պահել զդաշն, և զուխտն, զոր կամաւորապէս, և անձնիշխանաբար արար: Քայց ասեն բազումք վարդապետք, Թէ յետ երեց ազդեցմանց, և ծանուցմանց, յայնժամ ևս կարէ վաճառել զգրաւն. այնու զի գրաւն ի բնութե իւրեկ պահանջէ. զի կարեցէ վաճառել: Այլ ախար պահանջէ, և առնու զգրաւ, զի, եթէ ոչ վճարեցին պարտք, վճարումն արտուց կարեցէ առնանիլ ի գրաւէ: Ուստի յործմ լինի դաշն, զիսի պարտատէրն կարեցէ վաճառել զգրաւն, լինի ինացումն, Թէ նախ քան զերեակ ազդումն, և ինացումն ոչ կարէ վաճառել գրաւն: Եթէ գրաւն իցէ իշխանական գրաւ, յայնժամ վաճառելի է՝ հեղինակութե իշխանի: Եւ եթէ իցէ դատաստանական յայնժամ պահելք են այնքիկ ամենեքեան, որք պահանջին ի յօրինաց, և վերջապէս վաճառելի է՝ հրամանաւ, և վճռմամբ դատաւորի:

Յորժամ պարտապանն հատուցանէ, և վճարէ զպարտոս, յայնժամ պարտատէրն պարտի հատուցանել զգրաւն: Քանզի գրաւն եղեալ է՝ ի ստուգութի սրարտուց: Ուրեմն յորժամ վճարին պարտք, այլ ոչ մայիրա

իրանուն վարդնելոյ զգրանն :
Ուստի յայնժամ հատուցանելի
է ՏՏ իւրում: Ի դաշնադրու-
թէ պատիկ որ առնէ զանիրա-
ւութի ինչ, պարանանդի առ-
նել զհատուցումն: Քանզի
հանապաղ վճարելի է՝ անիրա-
ւութիւն:

Յաղագս պաշտպանատարու-
թէ, և հոգաբարձութէ:

Ըշտրանատարութի, և
հոգաբարձութի են պրե-
թէ դաշինք, և դաշ-
նադրութիւնք, որովք
պաշտպանատարք, և հոգաբարձք
պարանանդին իյարդարութէ,
իբրեւթէ պարանանդութիւն այս
ծնեցեալ իցէ ի դաշնադրութէ,
այսինքն. զօրութի դաշնադրու-
թէ լցուցեալ իցէ իյօրինաց, և
ի պետութեց, հոգալ զբարիս,
և զօգուտս փոքրագունից, թէ
արուք իցեն, և թէ եգբ, որք
կամ չունին զծնող, կամ չեն
կացուցեալք ընդ իշխանութբ
նր: Պաշտպանատարն, որ և
նախախնամիչ, և պահպանիչ
ասի, է՝ նա, որ տրի երեխայից
և տղայոց, և կարէ տրիլ նց,
թէ պէտ նոքա ընդդիմանայցեն,
և չկամիցին: Եւ նախապետա-
բար տրի անձանց նց, այսինքն,
առ ի պահպանել, և նախախ-
նամել զանձինս նց, հաւատար-
մաբար հոգարով զանուցումն, և
զմարդեցումն նոցին, այնո՞ւ զի
վն տըհատութէ հասակի, ոչ

կարեն նախախնամել զինքեանս:
Իսկ երկրորդաբար տրի բարեց
նց, վերահայեցեալք առ ան-
ինչս նց, այսինքն, առ ի պահ-
պանել զան բարիս նոցա: Իսկ
հոգաբարձն, որ և ասի խնամա-
կալ, և խնամատար, է՝ նա,
որ տրի փոքրագունից, և ման-
կանց, և ըստ հատարակ օրինի
ոչ տրի ընդդիմացողաց, և չկա-
մեցողաց, այլ կամեցողաց, բայց
իյոմանց պատահանց: Եւ նա-
խապետաբար տրի բարեաց նո-
ցին, այսինքն, առ ի պատասպա-
րել, և պաշտպանել զբարիս
նոցին: Եւ երկրորդաբար տրի
անձանց նոցին, այսինքն. առ ի
պահպանել, և նախախնամել
զանձինս նոցին: Երդ եթէ ա-
րուք իցեն, նոքա կոչին երեխայք
և տղայք, որք տակաւին չեն
եղեալք չորեքտասանամեայք,
այլ են ի վայր ատօք, և հասա-
կառ, բան զչորեքտասաներորդ
ամն: Իսկ եթէ եգբ, և աղջիկք
իցեն, նք ասին երեխայք, և
տղայք, որք տակաւին չեն եղե-
ալք երկոտասանամեայք, այլ
ատօք, և հատակառ ի վայր ենքն
զերկոտասաներորդ ամն: Սոքա
թէ արուք իցեն, և թէ եգբ,
կոչին ևս անհաս տղայք, և բա-
ցարձակապէս որք ասին, և
արուքն նաև ասին անաղ, և
աննորուս տղայք: Փոքրագոյնք,
և մանկունք նք ասին, որք լցին
զչորեքտասաներորդ ամն, բայց
տակաւին չեն մեծագոյնք, այ-
սինքն. տակաւին չեն հասեալք

իբրեան և հինգերորդ ամն , այլ
են ի վայր , բան զերեստաատու-ս ,
Թեպէտ իցեն ի վեր բան զերե-
խայս , և զանհաս տղայս : Ուս-
տի որք են ի վեր բան զչորեք
տասաներորդ ամն , և են ի վայր
բան զբսան և հինգերորդ ամն ,
փորրագոյնք ասին : Յորոց է-
րեւի , Թէ պաշտպանատարն , և
հողաբարձն . եթէ նրբաբար , և
ըստ օրինաց խօսիցիմք , զանա-
զանին ի միմեանց : Սախ , զի
պաշտպանատարն կարէ տրիշ
նաւն ընդդիմացողի , և չկամե-
ցողի . իսկ հողաբարձն տրի ին-
դրողի , և ոչ ընդդիմացողի , և
չկամեցողի , բայց ի յոմանց պա-
տահմանց : Երկրորդ , զի պաշտ-
պանատարն նախապետաբար
տրի անձանց . իսկ հողաբարձն
նախապետաբար իրաց : Երրորդ-
զի պաշտպանատարն ոչ տրի
առ բացորոշեալ , և մասնաւոր
իր . իսկ հողաբարձն կարէ տրիշ
առ բացորոշեալ , և մասնաւոր
իր : Չորրորդ , զի պաշտպա-
նատարն տրի անհորուսի , և տը-
հասի , իսկ հողաբարձն տրի մո-
րուսաւորի , և հասուսի , բայց
փորրագունի : Երբեմն կարէ
հանդիպիլ , զի հողաբարձն տրի-
ցի ևս տըհասի , և անհորուսի :
Որդան , յորժամ պաշտպանա-
տարն անյարմարէ՝ առ գործս
հողաբարձութե , կամ իւր ար-
գելմամբ արգիւնցեալէ՝ : Օր
իսոյնպիսի պատահման , տը-
հասի ոչ տրի այլ պաշտպանա-
տար , այլ հողաբարձն : Օր

պաշտպանատար ի վր պաշտ-
պանատարի ոչ տրի . այլ ի վր
պաշտպանատարի տրի հողաբարձ,
իսկ եթէ ուրուք պաշտպանա-
տար ունիցի զմշտն ջնմաւոր ար-
գելումն , բառնի սոյնպիսի պաշ-
պանատարն , և դնի այլ պաշտ-
պանատար : Հողաբարձն կարէ
ևս մեծագունից երբեմն տրիլ :
Որդան , յորժամ ոչ կարեն հո-
գալ զիրա իւրեանց : Ուստի
տրին հողաբարձք խելագարաց ,
անառակաց , և այլոց սոյնպի-
սեաց . զի սորա ոչ կարեն հո-
գալ զիրա իւրեանց :

Դոն երեցեղ պաշտպանա-
տարք : Եւսինքն , ոմանք ասին
կտակականք , ոմանք օրինականք
և ոմանք տրականք : Կտակա-
կանքն են այնքեկ , որք ի կտակ
չէ կտակաւ կացուցանին սոյն-
պիսիք , Օրինականք , որք և
օրինաւորք ասին՝ են նորա , որք
ի յօրինաց կացուցանին սոյնպի-
սիք , ի պակասիլ կտակական
պաշտպանատարաց : Տրականքն
են այնքեկ , որք տրին ի դա-
տաւորէ , յորժամ կտակական
պաշտպանատարքն արգելեալք
են , և ոչ կարեն կատարել զ
պաշտօն իւրեանց :

Եւսոյնի կարեն կացուցանիլ
պաշտպանատարք , որք կարեն
ունիլ զհողաբարձութի , և զինա-
մակալութի , այսինքն , զինա-
մատարութի ի վերայ այլոց :
Քանզի պաշտպանատարք կա-
ցուցանին , զի պաշտպանիցեն ,
և պահպանիցեն զորքս , որք ոչ
կարեն

կարեն զինքեանս նախախնամել,
և զի հաւատարմաբար հոգայ-
ցեն զբարին որբոց, որք ոչ կա-
րեն խնամել զբարին իւրեանց:
Ուստի աղայք ոչ կարեն կա-
ցուցանիլ պաշտպանատարք:
Օ ի ինքեանք կարօտք են ան-
պանատարաց: Կանապէս ոչ
կարեն կացուցանիլ պաշտպա-
նատարք որբոց, խելագարք, ա-
նատաք, վատնիք, և մսխիք
բարեաց, համերք, որք ոչ կա-
րեն խօսիլ, խուլք, որք ոչ կա-
րեն լսել: Քանզի սորս ոչ կա-
րեն վայելչապէս պահել, և
պահպանել զորքս, և ոչ կարեն
նախախնամել, և պաշտպանել
զբարին նց: Ուստի արգելանին
ի յօրինաց լինիլ պաշտպանատրք:
Կաւ ծառայք ոչ կարեն կա-
ցուցանիլ պաշտպանատարք որ-
բոց: Քանզի այլոց ծառային:
Ուստի ոչ կարեն կատարելան
նախախնամել զորքս. և պաշտ-
պանել զբարին նց: Այս որոյ
սք ևս արգելանին ի յօրինաց
լինիլ պաշտպանատարք որբոց:
Կանայք ևս ոչ կարեն լինիլ
պաշտպանատարք: Քանզի
պաշտպանատարութի է՝ արա-
կան պաշտօն: Ուստի կանայք
արգելանին ի յօրինաց լինիլ ան-
պանատարք: Սակայն մարք, և
մամբ, եթէ ոչ անցանիցեն առ-
երկրորդ հարսանիս, կարեն կա-
ցուցանիլ պաշտպանատարք, և
նախախնամիլք որբոց իւրոց:
Սորս նախադասելիք են օրի-
նական, և տրական պաշտպա-

նատարաց: Քանզի սք եթէ
ոչ անցանիցեն առ երկրորդ հար-
սանիս, զի մեծի բնականի սի-
րոյ, հաւատարմագոյն, և լա-
ւագոյն խնամեն զորքս իւրեանց,
և հոգան զբարին նց, քան զայս:
Քայց ոչ նախադասին կտակա-
կան պաշտպանատարաց: Քան-
զի սորս հաստատեցեալք են
կտակաւ: Երբ եթէ մարք, և
մամբ անցանիցեն առ երկրորդ
հարսանիս, չէ հաւատարմի նց
պաշտպանատարութի, և խնա-
մատարութի որբոց: Քանզի
կարեն Թիւրիլ, և խոտորիլ, և
կարեն հետիլ, և վրիպիլ ի հա-
ւատարմութի, և ի մտերիմ խնա-
մակալութի, և հոգաբարձութի:
Կրօնաւորք ևս ոչ կարեն լինիլ
անպանատարք, և հոգաբարձք:
Քանզի պաշտօնս այս ոչ յար-
մարի կրօնաւորաց: Օ ի նց ոչ
վայելէ զբաղիլ, և պատաղիլ
աշխարհական գործովք. և աշ-
խարհական պաշտօնիք: Ուստի
արգելեցեալ է՝ նց պաշտպանա-
տարութի, և հոգաբարձութի
պաշտօն: Սակայն զպաշտպա-
նատարութի Թշուառ, և ողոր-
մելի անձանց կարեն յանձնառ-
նուլ: Այլի ուն եկեղեցականք
և եպիսկոպոսք պարսնանդին
յանձնառնուլ զպաշտպանատա-
րութի, և զխնամատարութիւն
ողերմելի անձանց, այսպէս և
կրօնաւորք: Կաւ անտատելիք,
և տարտապանք որբոց, հասա-
րակաբար խօսելով, ոչ կարեն
լինիլ պաշտպանատարք, և հո-

գարարածք նց: Վրանցի հասարակաբար խօսելով, երկնչելի է՝ ի սոյնախմբաց: Սակայն մարդ, եթէ ոչ անցանիցեն առ երկրորդ հարսանիս, կարեն լինիլ. զի չէ երկնչելի ի մարդ, որը ոչ անցանեն առ երկրորդ հարսանիս: Եւ մանապէս խօսելի է՝ զկտակակամս պաշտպանատարաց: Օ ի սոյնախմբս հաւատարիմք են Թաղրին: Ուստի ի սոցանէ ևս չէ երկնչելի:

Պաշտպանատարք պարտին հաւատարմաբար, և բարեպէս հոգալ, և խնամել զորքս, և զբարին նց պահպանել: Վրանցի զի այս է՝ պաշտօն նց: Վրանցի առ այս կացուցանին, զի ունիցին զբարի, և զհաւատարիմ խնամատարութի, և հոգաբարձութի ի վր անձանց որբոց, և ի վր բարեաց նց: Ուստի եթէ անցանիցեն յայսմիկ իրի. կամ լինիցին երեւելապէս պղերդք, այնպէս Թէ ծանրապէս փառնեն որբոց, ծանրապէս մերանչեն, և պարտաւանդին առնել զհատուցումս: Սանաւանդ եթէ առնուն զվարձս: Վրանցի դորձեն ընդդէմ պաշտօնի իւրեւնց: Ուստի պաշտպանատարք, և հոգաբարձք պարտաւանդին երդնուլ, զինքեանս հաւատարմաբար կատարելոց դոյ զպաշտօն իւրեանց, և պարտաւանդին տալ զերաշխաւոր, Թէ զիրս փորձագունից, և որբոց ամբողջապէս հատուցանելոց են: Ուստի հաւատարմաբար ան բարիք նոցա

լուաբար դրաւեցեալք են փորձագունից, որոնք փորձագոյնք կարիցեն պահանջել զվճարումս փաստոց, զորս կրեալք իցեն: Պաշտպանատարք, և հոգաբարձք պարտաւանդին հաւատարմաբար մատակարարել զբարիս որբոց, և փորձագունից, արգելլով զփաստս, և հոգալով զշահս, այնու հոգաբարձութեմք, զոր տանուտէրք ունին ի վերայ յատուկ բարեաց իւրեանց: Վրանցի են ի տեղի հարց: Եւ եթէ զայս ոչ առնիցեն, փառք. և պակասութիք պատշաճաւոր շահուց համարեցին նոցին, և պարտաւանդեցին առնել զհատուցումս նաև ի խղճմանս: Պաշտպանատարք պարտաւանդին ջատագով լինիլ վասն որբոց, յորժմ պիտոյ է՝ առնել զայս. կրթել, մարզել, և վարժեցուցանել զնս ի բարի վարս, պահել զան բարիս նց, և զան իրաւունս, վաճառել զբարիս, որը կորնչելոց են, և առնել զնս կայունս, և հոգալ զան շահս նց: Սոյնպէս պարտին ունիլ զինքեանս և հոգաբարձք: Վրանցի են ի տեղի ծնողաց: Պաշտպանատարք, և հոգաբարձք, որք վարեցան դաւմովք որբոց, և փորձագունից, և այսպէս դաւաբեցուցին զշահս, և զփաստակս նց, և փաստեցին նց, պարտաւանդին վճարել զփաստս, և հատուցանել զդաւաբեցեալ շահս: Վրանցի ինքեանք եղեն պատճառք դաւաբեցեալ շահուց, և հեռուեալ

փաւ

Ֆարսուց: Մանապէս պարս-
ւանդին հատուցանել զամենայն
պտուղս, զորս ի բարեաց նց
կարացին վերջնդունիլ, սակայն
մեղապարտութիւն իւրեանց ոչ
ընկալան: Քանզի ինքեանք և
ղեն պատճառք ասացեալ ֆա-
սուց: Սակայն ի սոյնպիսի պա-
տանման կարեն հանել զծախս,
որք կարացին լինիլ: Քանզի
ինքեանք ևս ոչ պարտին կրել
զխաաս: Պարսին հատուցանել
զպարտս որբոց, և փոքրագունից
յորժամ այս շահաւոր է՝ նց, զի
մի լինիցի նց փասս ինչ: Եւանց
վճռման դատումորի ոչ կարեն
անցանել առ այս անշարժելի
բարիք փոքրագունից, և մեծա-
գինքն, որք կարեն պահիլ: Օ ի
մասն սոյնպիսեաց առ նս, շա-
հաւոր է՝ նոցին: Յորժմ վճռ-
մամբ դատումորին բարիք որ-
բոց ոչ բացադրին ամենեցուն
հրապարակաւ վաճառելիք ի
ձեռն երդնեալ վաճառորի,
յայնժամ չէ օրէն պաշտպանա-
ւորաց, և հոգաբարձաց. ցորբան
ժամանակ են սոյնպիսիք, ի ձեռն
ինքեանց, կամ ի ձեռն այլոց
գնել զիր ինչ ի բարեաց նոցին
առանց հեղինակութե դատա-
ւորի: Քանզի ի սոյնպիսի գն-
ման կարէ պատահիլ, զի կրե-
ցեն որբք զխաաս:

Փոքրագոյնք առանց վճռոյ
դատումորին ոչ կարեն հրաժա-
րիլ ի ժառանգութիւն, ի յայնց,
որք շտրհեցեալք են նց կտա-
կաւ, և ի յայլոց իրանանց, զորս

նորա ստացեալք են: Եւ այս
շտրհեցեալ է՝ նց, զի մի վասն
տըհասութե դատողական զո-
րութե իւրեանց, անխոհեմաբ
փաստիցեն ինքեանց, առնելով
զանխոհեմ հրաժարումն: Սա-
կայն եթէ ընկալեալք իցեն ի վն-
անձանց իւրեանց զլուծ կրօնա-
ւորութե, կարեն օտարացու-
ցանել զբարիս, և անցուցանել
առ այս: Քանզի յորժմ մտա-
նեն ի կրօն, գրէթէ մեռանին:
Պարձեալ զի ի սոյնպիսի օտա-
րացուցման բարեաց, և առ այլս
անցուցման, առնեն զմեծ շահ
հոգեոց իւրեանց: Բնասի ոչ
կարեն խաբիլ, և պատրիլ:

Որբք մինչ երեսայք են, այ-
մինքն, մինչ փոքրագոյնք են, բան
ղեօթնամեայս. կամ մինչ մեր-
ձաւորք են երեսայութե, որմ
զի, եթէ արուք իցեն, չիցեն
լցեալք զտաններորդ ամս հան-
դերձ կիսաւ, իսկ եթէ էգբ իցեն,
չիցեն լցեալք զիններորդ ամս
հանդերձ կիսաւ, ի ձեռն ինքե-
անց զոչինչ առնել կարեն. որով
իւրք կերպիւ պարանանդիցին
այլոց. կամ զայլս ինքեանց պա-
րանանդիցեն: Քանզի ի վայր
բան զեօթն ամս, չաւին զբա-
նավարութի, սովորաբար, և
հասարակօրէն խօսելով, և նախ
բան հասանիլ նոցին ի տաննե-
րորդ ամս հանդերձ կիսաւ, կամ
զիններորդ ամս հանդերձ կիսաւ,
է՛ յոյժ տըհաս բանավարութիւն
նոցին: Սակայն մերձեցեալք
մանկութե, կարեն զայլս պա-
րա-

բանանդել ինքեանց , բայց ինքեանք ոչ կարեն պարանանդել այլոց բաղարականապէս , և բաղաբօրէն : Քանցի խոհեմաբ , և առ օգուտ նոցին այսպիսորով մատրի մի նց : Վնանապէս փոքրագոյնք , որք ունին զհոգաբարձս , հասարակ օրինաւ պարանանդին ստորագրիչ , և հպատակիչ նց մինչև ի բաժնի և հինգերորդ ամի լցեալ : Օ ի այսպէս առ օգուտ նց կանոնագրի և սահմանագրի : Քստի եթէ ունիցին զվէճ . պարանանդին առնուլ առ այն զհոգաբարձ , բաց ի հոգևոր պատահմանց : Իսկ եթէ չունիցին զհոգաբարձս հաստատուէր են գործք . որք եղեալք են ի ձեռն նց . այնպէս սակայն , Թէ պարտի լինիչ նց ախտող հատուցումն , եթէ իցին մասնեցեալք :

Փոքրագոյնք առանց հեղինակութե խնամատարաց , և հոգաբարձաց ոչ կարեն պարգեւել : Օ ի այս օգտարար , և շահաւորէ՝ նց : Քստի որք ի նոցանէ ընկալան զպարգևս , յորժամ օրինապէս պահանջին ի ինքեանց ընկալեալ պարգևքն , պարանանդին զնս հատուցանել : Քանցի հատուցանելի է ինն , որ օրինապէս պահանջի : Սակայն փոքրագոյնք կարեն առնել առանց հեղինակութե հոգաբարձաց , զայնպիսի պարգեւատութիւնս , զորս ստիպօք են առնել մանկուք նոյնոյ կացութե , և որպիսութե : Օ ի ի

սոյնպիսի պարգևատութե թիւն են թիւմանի լուալ համահաւանութի հոգաբարձաց :

Պաշտպանատարք , և հոգաբարձք պարանանդին ի յիւրաքանչիւր ամի տալ զհամար մատակարարութե . զի եթէ գտանիցին պղերգք , և մատարարք ի բաց կացուցանիցին , և ի տեղի նց այլ կացուցանիցին , զի մի կրիցեն զմատարարք , և փոքրագոյնք : Իսկ եթէ գտանիցին զգատք , և շահաւորք հաստատեցին : Օ ի հաստատելիք են սոյնպիսիք : Յորժամ պաշտպանատարք , և հոգաբարձք գտանին մոտերիսք , և հաւատարիսք ի տալն զհամարս պաշտօնի , և մատակարարութե ինքեանց . յայնժամ արժանիք են վարձուց : Ըրդ ուրեք տրի նց բաներորդ մասն ռոճկաց ամ բարեաց փոքրագոյնից . իսկ այլուրեք տրի տաներորդ մասն : Ըմենայն ուրեք պահելի է՝ արդար , և օրինաւոր ստիպութի , որ գտանի : Եւ պատճառն է՝ . զի արժանի է՝ հաւատարիս միակն վարձու , և Թոշակի իւրում :

Բազում եղանակօք անարտի և դադարի պաշտպանատարութի : Վախ անարտի , և վերջանայ , յորժամ պաշտպանատարս մխտ զբարիս որոյ , կամ դարանի բառնալ զկեանս նր . կամ առնէ զայլ իրս հակառակս , և ներհակս պաշտօնի պաշտպանատարի : Օ ի սոյնպիսին հեռացուցանելի է ի պաշտպանա-

տարուծէ: Քանզի է՝ փասա-
կար որբոյ: Երկրորդ- աւարտի,
և վերջանայ, յորժամ որբն վն
յանցանաց իւրոց վարի ի յաբսո-
րանս, կամ ինքն պաշտպանա-
տարն աբսորի: Քանզի ի սոյն
պիսի պատահումնս պաշտպա-
նատարն ազատի ի իննամատա-
րուծէ որբոյ: Սակայն յորժամ
աբսորի պաշտպանատարն, այլ
պաշտպանատար տրի որբոյ:
Երկրորդ- աւարտի, և վերջանայ,
յորժամ մեռանի պաշտպանա-
տարն, կամ որբն: Օ ի մահն
դոմ ինչ արձակէ, և դոմ պա-
րանանդուծի դաշնադրուծէ
լուծանէ: Չորրորդ- վերջանայ,
յորժամ կտակական պաշտպա-
նատար վն լրանա թէուծէ, ընդ-
որով յանձն էառ զպաշտօն նշտ-
պանատարի, ազատի ի բեռանէ
պաշտպանատարուծէ: Քան-
զի ի լրանս և ի կտակական թէ-
ուծէ արձակի նա, որ պարա-
ւանդեաց զինքն ընդ թէուծի:
Բայց այլ պաշտպանատար
ոչ կարեն կացուցանիլ ընդ թէ-
ուծի, այլ միայն կտակական:
Հինգերորդ- վերջանայ, յորժամ
կացուծի պաշտպանատարի,
կամ որբոյ յեղատիտի, և աղայի:
Քանզի ի սոյնպիսի պատահ-
մունս պաշտպանատարուծի կամ
կան ըմբռնի, կամ բառնի: Ա ե-
ջերորդ- վերջանայ պաշտպանա-
տարուծի, յորժամ որբն հա-
տանի, և ժամանէ ի հասակ ման-
կուծէ, և ելանէ ի յերեկայա-
րուծէ: Քանզի յայնժամ երե-

կայն, և տղայն անցանէ ի կա-
ցուծի փոքրագունի. և մանկան
և լինի կարօտ հոգաբարձի: Աւ-
տի յայնժամ պաշտպանատարն
ազատի ի բեռանէ պաշտպա-
նատարուծէ. բայց պարտաւճ
րի ինդրել զհոգաբարձ տղայի:
Եւթմներորդ- վերջանայ պաշտ-
պանատարուծի, յորժամ ընա-
նի, և կատարի ժամանակն, առ-
որ ընկալեալ, և յանձնառեալ է՝
որ զպաշտպանատարուծին:
Քանզի պաշտպանատարն մի-
այն պարանանդի ծառ ինե-
րոյ բեռան պաշտպանատարու-
ծէ, յորժամ տակաւին չէ լցել
ժամանակն, առ որ յանձնառեալ
է՝ զպաշտօն պաշտպանատա-
րուծէ: Արեւմս յորժամ ընանի
սոյնպիսի ժամանակն, ազատի
պաշտպանատարն ի բեռանէ
պաշտպանատարուծէ: Ա եր-
ջապէս վաղձանի պաշտպանա-
տարուծի, յորժամ պաշտպա-
նատարն ունի զպատճառ ի բաց
ձգելոյ ի յինքնէ զբեռն պաշտ-
պանատարուծէ: Երդ բաւա-
կան նրաձառք ազատելոյ զինքն
ի բեռանէ պաշտպանատարու-
ծէ, եւ սոքա, զինուորուծի,
ծերուծի, հիւանդուծի, բաղ-
մուծի որդւոց, և այլ սոյնպի-
սիք, և սոցին նմանք:

Յաղագս հոտակի :

Տակն է՝ արդար զգացումն, կամ վճռումն կամաց զայնմանէ, զոր որ կամի լինիլ յետ մահուն իւրոյ, հանդերձ ուղիղ կացուցմամբ ժառանգի : Կտակն սոյնպէս սահմանի ՚ի վարդապետաց հասարակապէս : Ըսինքն է՝ վճռումն կամաց, որով որ արդարապէս, և օրինապէս վճռէ զիրէ զայնմանէ, զոր կամի լինիլ յետ մահուն իւրոյ, կացուցանելով ՚ի միասին ուղիղ կացուցմամբ ժառանգ : Աւտի ՚ի կտակի ոչ միայն լինի վճռումն զայնմանէ, որ պարտի լինիլ յետ մահուն կտակէն, այլ և կացուցանի ժառանգ : Կտակն զանազանի ՚ի յայրոց վերջին, և յետին կամաց : Քանզի կտակաւ կացուցանի ժառանգ : Իսկ այլ յետին կամբ ոչ լինին զի կացուցանելոյ ժառանգ . այլ վասն այլոց վասն ճանաչ : Ըրդ այլ յետին կամբ երկու են, և են այսոքնիկ, կտակական պարզեւատոճումն, և մատենակ : Կտակական պարզեւատոճումն է՝ պարզեւ, եւ պարզեւարարութիւն, Թողեալ ՚ի կտակարարէ, և կատարելի ՚ի ժառանգէ : Ըսինքն պարզեւատոճումն այն, զոր կտակատէրն Թողու ժառանգի, զի կատարեցէ զսահման մահուն իւրոյ, ասի կտակական պար-

զեւատոճումն : Մատենակն է՝ մատենագիրն այն, որ լինի զի բացարկելոյ զիր ինչ ՚ի կտակի, ո՛րդան, զի առատելոյ . կամ զի պահանջուցանելոյ . կամ զի փոփոխելոյ զոր ինչ ՚ի կտակի, եւ զի առնելոյ զկտակական պարզեւատոճումն : Աւտի ոչ լինի զի կացուցանելոյ ժառանգ, ոչ լինի կտակն : Սակայն երբեմն ՚ի շնորհմանէ լինի ևս զի կացուցանելոյ ժառանգ . որով լինի ՚ի պատերազմի : Սասնորոյ կարէ ասիլ, Թէ մատենակն է՝ գրեթէ անկատար կտակ :

Կտակն կրկնակ է՝, մինն ասի գրական, և միւսն ասի ձայնական : Գրականն, որեւ հոգի գրեցեալ, կնքափակ, գրափակ գրովք փակեցել, և գրովք հաստատեցեալ, է՝ այն, զոր կտակատէրն, և կտակարարն . կամ ձեռամբ իւրով, կամ ձեռամբ այլոյ գրեցեալ, ընծայէ առաջի եօթն յարմար, և ընդունակ վկայից, այսինքն, առնէ, և ընծայէ առաջի եօթն այսպիսի վկայից, որք չիցեն պակասաւ որք այսինքն, որք չիցեն կոյրք, խուրք, համերք, խերազարք, անառակք, երեխայք, կրօնաւորք, աղգականք, որք են ՚ի յիշխանութի կտակողի, նաեւ չիցէ ինքն ժառանգն, և որք են ՚ի յիշխանութն . այլ իցեն արուք, հասունք, աղատք, անձնիշխանք, առ այս խնդրեցեալք, և կոչեցեալք, ծանուցանելով, և ղեկուցանելով . Թէ այս է՝ կտակ իւր : Եւ այն

յայնժամ, եթէ կարիցէ, ձեռամբ իւրով ստորագրէ. իսկ եթէ չգիտիցէ զգիւրայինժովութեորդ վկայ փոխանակ նք ստորագրէ: Յետայնորիկ համայնքայք եօթն վկայք իւրաքանչիւրք ի նոյնում ժամանակի ստորգրեն, եթէ կարիցեն, ի ձեռն ինքեանց, և իւրական, կամ օտարական, կամ հասարակական կնքաւ ամենեքեան կնքեն: Չայնական, որև անհւանական ասի, է՝ ոյն, որ պահանջէ զփորքագոյն հանդիսանորութի, այսինքն, միայն պահանջէ, զի եօթն վերոյասացեալ ընդունակ վկայք կոչեցեալք, և հաւաքեցեալք, լինեն, և իմանայցեն զկամս կտակարարի, որով. կամ մարդկային և իմանալի բարբառով բացադրեցեալս, և սրտաբերեցէրս, այսինքն, ծանուցեալս, և բացայայտեցեալս: Բայինքն, անուանական կտակն է՝ այն. զոր կտակարարն առնէ առաջի եօթն ընդունակ վկայից, որով. կամ իմանալի բարբառով բացադրելով, և բացայայտելով նք զկամս իւր: Յորժամ սոյնպիսի անուանումն դրի ի նոտարի, որպէս հասարակաբար սովորէ լինիլ. յայնժամ ոչ լինի իմացումն, եթէ սոյնպիսի գրումն հարկանոր է՝ առ գոյացութի կտակի, այլ այն լինի առ լսնագոյն ցուցումն, և ստուգութի նորին, եթէ վկայքն ի բաց գնացեն. եւ լինիցին անյարմարք, և անընդունալք: Եւրդ յորժամ կտակն

չունի զհանդիսանորութի, որ պարտի լինիլ, և է՝ երկոյութի, և երկբայութի, ա՛րդեօք կտակարարն կամեցեալ իցէ առնել զկնքեցեալ, և զփակեցել կտակն եթէ զբացն, յայնժամ համարելի, և հաշուելի է՝ անփակն, և անհւանականն: Քանզի յայնժամ այսմ եւթագրելի է՝ կտակարարի, զի մի ամենւին ոչնչանայցէ ներգործութի կտակի: Բաց ի յասացեալ հանդիսանորութեց, պահանջեցելոց ի հասարակական օրինէ, զոն և.ս այլք հանդիսանորութիւնք մասնանոր տեղեաց, և գաւառաց: Որք պահելիք են ի տեղիս իւրեանց: Ուստի շահաւորապէս ի կեր արկանին հմուտ նոտարք, որք դիտեն զմասնաւոր հանդիսանորութիա մասնաւոր տեղեաց:

Յորժամ կտակն եղեալ է՝ առ բարեպաշտ պատճառս, յայնժամ, ոյմ զի կտակն իցէ հաստատուն, ոչ միայն ի դիւանի խղճմամբաց, այլ և ի յարտաբին, և ի հրապարակական դիւանի, ոչ խնդրին, և պահանջին ի հարկէ ասացեալ հանդիսանորութիք, այլ ի յարտաբին, և ի հրապարակական դիւանի բանականմանն հանդիսանորութիւն այնոքիկ, որք են օրինակողաց, այսինքն, զորս պահանջէ օրենն ազգաց: Քանզի որք լինին առ բարեպաշտ պատճառս, և ի փառս ԼԴ, ամենւին ոչ գոյ տարակուսութիւն

ինչ, Թէ կորնչին : այլ են յոյժ
օգտակարք , և շահանորք հո-
գւոյ : Ուրեմն բանական է՝
այնքան զգուշացուծի . և զգու-
շուծի , որքան պահանջի , և ին-
դրն ի յօրինէ աղղաց : Աստի
առ սոյնպիսի կտակն ի հրապա-
րական գիւժանի բանականա-
նան երկու վկայք : Քանզի
զայսքանս պահանջէ օրէնս աղ-
ղաց : Իսկ ի գիւժանի խղճմտա-
նաց , եթէ կտակն լինիցի յայն-
մանէ , որ ունի զիշխանութիւն
կտակելոյ , առ սոյնպիսի կտակն
բանականանայ գիրն , յօնն , կի-
այլ նշան , զոր կամանորապէս ,
և անձնիշխանաբար առնէ կտա-
կարարն , առանց ուրուք վկայի :
Քանզի սոյնպիսի կտակն Լ. Ե.
լինի : Երդ առ այն , որ Լ. Ե.
լինի , ուր զի իցէ հաստատուն ի
գիւժանի խղճմտանաց , բանա-
կանանան ասացեալ նշանքն :
Եւ սոյնպիսի կտակն , յորժամ
ի հրապարակական գիւժանի ին-
դրին երկու վկայք , յայնժամ
նաւ վկայութի կոտ բանակա-
նանայ , և խոստովանահօրն , կամ
տանքահանայի : Եւ այս առ-
այս միայն խնդրի , զի կիւ
կարարի կարիցէ ցուցանիլ , և
գտտանորն վճռիցէ զիս նորա :
Սոյնպիսի կտակն տականին հա-
տատունէ , Թէպէտ սովաւ չի-
ցէ կացուցեալ ժառանգ : Քան-
զի որպէս զի , որ շտորի , և ար-
գիւն Լ. Ե. ի յետին շունչն , իցէ
հաստատուն , չէ հարկաւոր կա-
ցուցութի ժառանգի : Աստի

սոյնպիսի կտակն , Թէպէտ չիցէ
վերջացեալ վասն վերահասու-
թե , և վերաժամանման մահո-
ւան , սակայն հաստատուն է ,
որքան առ բարեպաշտ պարգե-
ւատութիւն , որ յառաջ բան
զմահ բացադրեցան ի կտակի
կամանորապէս , և անձնիշխա-
նաբար :

Եւ կտակն , որ ոչ լինի առ
բարեպաշտ պատճառս , այլ
առ այլ պատճառս , եթէ լի-
նիցի ի գուէհիկ , և ի գիւղական
մարդկանց , որք չիցեն հմուտք ,
և տեղեակք գրոց , և տառից ,
բանականանան հինգ վկայք ,
եթէ ոչ կարիցեն գտանիլ այլք ,
և ոչ խնդրեցի ստորագրութի :
Քանզի վս սոյնպիսի անձանց
բանականք հմարին հինգ վկայք ,
և համարի , Թէ չէ պահանջելի
ստորագրութի : Սակայն եթէ
կարեն գտանիլ , և լինիլ այլք
վկայք , և կարէ լինիլ ստորա-
գրութի , պարտին ունիլ զեօծն
վկայս , և պարտին ստորագրել ,
որպէս հասարակօրէն վարդա-
պետեցեալէ : Յորժամ լինի
մահտարածամ , յայնժամ առ
ստորագրութի կտակի ոչ խնդրի ,
զի եօծն վկայք ի միասին ժողո-
վեցեալք գտանիցին , այլ բաւէ
եթէ իւրաքանչիւր զատաբար
ի կր արկանիցին ի ստորագրու-
թի կտակի : Քանզի յայնժամ
այս բանական համարի : Եւսե-
պահանջէ արդարութի , զի յոր-
ժամ ոչ կարէ լինիլ առ ընծեր
վկայ , կամ նոտար , յետին կամ
հա

համարիցն , և եմթադատիցն ,
 և վճռիցն հաստատունք . եթէ
 յայտնի իցէ , թէ մեռեալն կա-
 մաւորապէս , և անձնիխանա-
 բար կտակեալ է : Վճանգի մինչ
 յայտնի է՝ կամք . և դիտաւոր-
 ութի կտակչի , և եթէ չեն ՚ի
 կիր արկեցեալք նա հանդիսա-
 վորութիւնք , որք խնդրին առ
 կտակն , այս չէ եղեալ ՚ի ծու-
 րութե , կամ ի յանդոտանէ , և
 ի յեպեքմանէ օրինի , որ պա-
 հանջէ , և խնդրէ զնա հանդի-
 սաւորութիւն . այլ վասն ծանր ,
 և հարկաւոր պատճառի , ոչ
 մայ պատճառ , զի որոյ յեաին
 կամք ոչ համարիցն հաստատունք :
 Ուստի ՚ի յասացեալ պատահ-
 ման համարելիք , և արտաբե-
 րելիք են հաստատունք : Վ ասն
 որոյ ՚ի կայսերական սենեկի ,
 յորժամ մահտարածամն սատ-
 կանայ , հաստատուն է՝ կտակն ,
 որ եղեալ է՝ առաջի երկուց ,
 կամ երեք վկայից , ՚իմէլ որոյ
 կարէ դտանիլ և խոստովանա-
 հայրն , այսինքն , մինն ՚ի նոցա-
 նէ կարէ լինիլ նաև խոստովա-
 նահայրն : Եւ այլուրեք բա-
 ճականք են առ կտակն երկու
 վկայք : Եւ ամենայնուրեք պա-
 հելիք են սովորութիւք , որք են
 արդարք , և բարիք : Ուստի կա-
 րելիք բացարձակապէս խօսիլ , և
 ասել , թէ յորժամ լինի մահ-
 տարածամ , յայնժամ բաւա-
 կանանան հանդիսաւորութիւք ,
 որք պահանջին ՚ի յօրինէ ազգաց :
 Վ ասն որոյ յայնժամ բաւակա-

նանան երկու , կամ երեք վկայք ,
 ՚իմէլ որոյ կարէ դտանիլ կին ,
 նոտարն , և խոստովանահայրն ,
 բայց ոչ կարէ լինիլ վկայ արե-
 նակիցն , և ազգականն : Վճան
 զի յայնժամ հարկաւորութիւն
 լցուցանէ զպակասութի այլոց
 հանդիսաւորութեց :

Յորժամ կտակն լինի առ
 պատճառս , որք չեն բարեկա-
 տք , յայնժամ եթէ հանդիսա-
 վորութիւք , որք պահանջին ՚ի
 յօրինաց , չիցեն ՚ի կիր արկեցեալք ,
 ըստ կարծեաց ոմանց վարդա-
 պետաց , ոչ միայն ՚ի յարտաբն ,
 և ՚ի հրապարակական դիւանի ,
 այլ և ՚ի խղճմտանս անհաստա-
 տունք են , և անկայունք , այնու
 զի հանդիսաւորութիւնք , որք
 պահանջին ՚ի յօրինաց զի առնե-
 լոյ զկտակ , են զգոյացութե
 կտակի , և էականապէս պա-
 հանջին առ կտակն : Ուստի
 ասեն , թէ առանց հանդիսա-
 վորութե ոչինչ է՝ դաշն կտակի ,
 և հետեւանց նաև ՚ի խղճմտանս
 անհաստատ , և անկայուն է՝
 կտակն , որ լինի առանց հան-
 դիսաւորութեց պահանջելոց
 ՚ի յօրինէ : Վ զորոյ ասեն , թէ
 ժառանգն , որ կացուցեալ է՝
 սոյնապիսի կտակաւ , և կտակա-
 կան պարգեւառուն պարաւան-
 դին առնել զհատուցումն ժա-
 ռանդաց ՚ի յանկտակեցելոյ , որք
 են այնք , որոց պատկանի ժա-
 ռանդութի , յորժամ չէ եղեալ
 հաստատուն կտակ : Եւ պատ-
 ճառն է՝ , զի յորժամ կտակն չէ

հաստատուն , ոչ կարեն տիրա-
պետել բարիքն , որք տուեցեալք
են անհաստատ կտակաւ : Եւ
կարծիքս այս ունի զպատճառ
իւր , և է՝ աներկիւղ , և անկաս-
կած : Բայց այլք կարծեն ճշ-
մարտագոյն զներհալն : Ուստի
ասին , Թէ օրինապէս , և առնոց
մեղաց կարէ վայրդնիւ ինն այն ,
որ սոյնպիսի կտակաւ ժառան-
գի : Եւ պատճառ սոցին է՝
այս , զի ասեն , Թէ հանդիսա-
ւորութիւն այնքիկ , որք ին-
դրին ի յօրինաց , առ այս պա-
հանջին , զիսի լինիցին արտանք ,
և զի կտակն նորօք հաւատարի
լինիցի , և ցուցանիցի ի հրա-
պարակական դիւանի : Ուրեմն
ասին , յորժամ ոչ լինին պա-
տանք , և յայտնի է՝ , Թէ կտա-
կարարն արդարապէս , կամա-
ւորապէս , և անձնիշխանաբար
կտակեալ է՝ , Թէպէտ չիցեն է-
ղեալք ան հանդիսաւորութիւն ,
որք պահանջին ի յօրինաց յայն-
ժամ ժառանգն , որ կացուցեալ
է՝ ատացեալ կտակաւ , և կտա-
կական պարգեւատուն ոչ պա-
րանանդին ի խղճմանս հտու-
ցանել զայն . որ ատացել կտա-
կաւ ատացեալ է՝ : Ուստի ասին
սորս , Թէ ժառանգն ի յանկը-
տակեցելոյ , որ գիտէ զկամն
մեռելոյն , արանանդի ի խղճը-
տանս հատուցանել զժառան-
գութի , և զկտակական պար-
գեւատուութիւն այնոցիկ , որոց
պարտին ինձնազ հանդիսաւոր
կտակէ . կամ ի կամաց մեռե-

լոյն : Եւս ևս , Թէ յորժամ
ժառանգն ի յանկտակեցելոյ
յայտնապէս խոստովանի առաջի
դատաւորաց , Թէ մեռեալն
արդարապէս , կամաւորապէս ,
և անձնիշխանաբար արար զիտն ,
և զկտակական պարգեւատու-
թիւն . յայնժամ նաև ի հրապա-
րակական դիւանի բռնաբարելի
է՝ . զի հատուցանիցէ զժառան-
գութի , և զկտակական պար-
գեւատուութիւն այնոցիկ , որոց
պարտին ի յատացեալ կտակէ ,
և ի կամաց մեռելոյն : Քանզի
առ այս բանական է՝ կամաւոր
վկայութի ժառանգի ի յանկտա-
կեցելոյ :

Օրհնորք , որք են ի բա-
նակի , հաստատապէս կտակեն
առաջի երկուց վկայից . զի այս
շնորհեցեալ է՝ նոյն : Եւ կարեն
վկայել զայլ մանաւանդու-
թիւն , որք բանականապէս շնոր-
հեցեալք են նոյն ի յիշխանաց :
Քանզի այս է՝ իր բանական :

Յորժամ կտակն է՝ արդար ,
և հաստատուն , և նմանապէս
արդար , և հաստատունք են
կտակական պարգեւատուութի ,
յայնժամ որք զիրս կտակեցեալս
յափշտակեն , և զրկեն զայնտիկ ,
որոց եղեալ է՝ կտակ . Կիմ կտա-
կական պարգեւատուութի , ոչ
միայն մեղանչեն , այլ և պարա-
ւանդին առնել զհատուցումն :
Քանզի առնեն զանիրանութի
Լակ յորժամ կտակն է՝ անհաս-
տատ , և անիրաւ . նմանապէս ,
է՝ անհաստատ , և անիրաւ կտա-
կա

կական սարգեւատմութիւն .
յայնժամ նք , որոց եղեալ է՝
կտակն , կամ կտակական պար-
գեւատմութի , ոչ կարեն տի-
րապետել զիրն կտակեցեալ . Կիմ
կտակաւ պարգեւեցեալ ինքեանց .
Քանզի չունին զարդար պատ-
ճառ տիրապետելոյ զնս : Աւ-
տի եթէ , յանդգնաբար , և անի-
րանաբար տիրապետեցեն զնս ,
մեղանչեն , և պարսմանդին
առնել զհատուցումն : Քան-
զի գործեն զանիրանութի : Բայց
յորժամ կտակն է՝ արդար , և
օրինանոր , և նմանապար-
արդար , և օրինանոր է՝ կտակական ան-
գեւատմութի , յայնժամ նոքա ,
որոց եղեալ է՝ կտակ , Կիմ կտա-
կական պարգեւատմութիւն ,
կարեն տիրապետել , և վայելել
զիրն կտակեցեալ , կամ կտա-
կական սարգեւատմութի ան-
գեւեցեալ ինքեանց , առանց մե-
ղաց , և առանց մեղանչելոյ :
Քանզի որպէս նա , որ առնէ
զարդար , և զօրինանոր կտակ ,
Կիմ զարդար , և զօրինանոր կտա-
կական պարգեւատմութի , ոչ
մեղանչէ . այսպէս որ տիրապե-
տէ , և վայելէ զայն , որ օրինա-
նոր , և արդար կտակաւ . կամ
արդար , և օրինանոր կտակա-
կան պարգեւատմութի շնոր-
հեցեալ է՝ ինքեան , ոչ մեղանչէ :

Յաղագս հրաժարման իժա-
ռանգութեց :

Երաժարումն ի յիրէ ի մե-
րէ ոչ այլ ինչէ , եթէ
ոչ ներգործութի , որով
ոք ի բաց ձգէ յինքենէ
զիրն զայն , յորմէ հրա-
ժարի : Արեմն հրաժարումն ի
ժառանգութեց եղիցի ներգոր-
ծութի , որով ոք ի բաց ձգէ
յինքենէ զժառանգութիւն , և զի-
րանումն , զորս ունի առ ժա-
ռանգութիւն : Հրաժարումն ի
յապագայ ժառանգութի , եթէ
ոչ կաղդուրիցի , և հաստատիցի
երդմամբ , ոչ ունի զգործութիւն ,
այլ է՝ անկայուն , և անհաս-
տատ : Օգուշումիւն այս ե-
ղեալ է՝ ի յօրինէ փս հրապարա-
կական , և հատարական բա-
լոյ : Սակայն հաստատուն է՝
հրաժարումն , յորժամ ոք ի յին-
քեան ներգործութի կտակելոյ ,
հրաժարի ի յիրանաց աջոր-
դութի , և ժառանգանորութի :
կամ յետ արարեալ կտակի , նո-
րում ի բաց Թողեցեալ է՝ , կա-
մաւորպէս , և անձնի խանութար-
ընդունի ի բաց Թողին ինքեան :
Կմանապ հաստատուն է՝ հրա-
ժարումն , յորժամ հարկանոր
ժառանգն յետ ընդունելոյ ի
հօրէ զամբողջ մասն , որ ինքեան
պարտուի , հրաժարի ի մնացեալ
ժառանգութի . որ սակայն , ե-
թէ բարիք հօրն յետոյ աճիցին ,
և բաղմանայցեն , կարէ պահան-

Չէլ զօրինակն որ մասն նոյն: Հրա-
ժարումն ի ժառանգութեան, մինչ
է՛ իր ատենին, և է՛ ընդդէմ հա-
սարակ օրինի, պնդաբար մեկ
նեղի է՛, և ոչ արձակապէս:

Ար հրաժարեցաւ ի ժառան-
գութեան քննաւորեալ եղբոր իւ-
րում զշնորհս, եթէ եղբայր նոյն
մեռանիցի յառաջ բան զհայր,
կարէ ամորդել ի յառաջին ժա-
ռանգութեան, և պարտի կացու-
ցանի ի նմին ժառանգութեան:
Քանզի պատճառ հրաժարման
ի ժառանգութեան դադարեցաւ,
և բարձաւ: Քանզի պատճառ
քննաւորեալ անձն հրա-
ժարեցաւ ի ժառանգութեան, եղև
շնորհարարութի, զոր կամեցաւ
նաւ առնել եղբոր իւրում: Իրո-
ւոյնս պատճառ բարձաւ, և
դադարեցաւ, որպէս յայտէ՛:
Աւելին պատճառ, վասն որոյ
առաջեալ անձն հրաժարեցաւ ի
ժառանգութեան, դադարեցաւ:

Ծանօթ, որ բռնութեմ, պա-
տանօր, և դաւաճանութեամբ
հրաժարեցուցին զդատերս իւ-
րեանց ի յօրինակն ժառան-
գութեան, չեն ստոյգք ի խղճն
ստանա, այլ պարտաւանդին հա-
տուցանել նոյն զազատութի, և
զանձնիխանութիւն: Քանզի
արարին զանկրակութի:

Ի՞նչ դաշնադրութի, և պար-
գեւատութի, զոր առնէ որ
զժառանգութեան, զոր յուսայ ի
յայրմէ տակաւին կենդանւոյ,
իսկոյն ոչ ընչանայ, և է՛ ամե-
նեին ոչինչ: Քանզի սոյնպի-

սի դաշինք ատենիք են, և չի են
որոգայծութեմ: Քանզի ի յայս-
մանէ իրէ կարէ ծանօթ, և
պատճառիլ առիթ առնելոյ զ-
դարանաւ, և զդարանակալութիւն
ընդդէմ կենաց այնորիկ, որոյ
բարեացն վերայ լինի դաշնա-
դրութի: Սակայն եթէ սոյն
պիսի դաշինք լինիցին հանդերձ
համահաւանութեմ այն, որոյ
բարեացն վերայ լինի դաշնա-
դրութի, հաստատութեմ են:
Սակայն եթէ անձն այն, որոյ
բարեացն վերայ լինի դաշնա-
դրութի, յարատեւիցէ յայնմիկ
համահաւանութեմ մինչև ի մահ:
Վասն ապէս հաստատութեմ են
առաջեալ դաշինք, եթէ հրա-
ժարումն լինիցի վասն առնելոյ
զշնորհարարութի ումեք հաս-
տատութեմ: Քանզի յայնմամբ
դադարի երկուդ, և կասկած
դարանմանց, և դարանակալու-
թեց: Սոյնպէս և ս խօսելի է
զայլոց դաշնաց, յորոց ոչ յա-
ռաջագայն առիթ առնելոյ զ-
դարանակալութիւն ընդդէմ կե-
նաց այն, որոյ բարեացն վե-
րայ լինի դաշնադրութի: Քան-
զի յայնմամբ դադարի պատճառ
քննաւորեալ լինի ան-
կայուն, և անհաստատ:

Յորժամ հրաժարումն, որով
որ հրաժարի ի ժառանգութեան,
է՛ անկայուն, և անհաստատ, և
չէ օրինակն, յայնմամբ որ զը-
կին զնա ի ժառանգութեան, և
անկրակաբար յափշտակեն ի ձե-
ռաց նոյն զժառանգութի, որ նման
պար-

պարտի, մեղանչեն, և պարա-
ւանդին առնել զհաստուցումն:
Քանզի գործեն զանհրաւու-
թի: Բայց յորժամ հրաժա-
րումն է՝ կայուն, հաստատուն,
և օրինաւոր, յայնժամ նա, որ
արդարապէս, և օրինաւ հրա-
ժարեցաւ ի ժառանգութի իւր-
մե, ոչ կարէ տիրապիտել զնա,
այլ պարտի տալ այնմիկ, որում
ի հրաժարին իւրում պարգե-
ւեաց: Քանզի որ առնէ զհա-
ստատուն, և զօրինաւոր պար-
գեւատունութի, պարանանդի
կատարել զպարգեւատունական
ուխտադրութի իւր: Ուստի որ
արար զհաստատուն, և զօրինա-
ւոր հրաժարումն ի ժառան-
գութի, եթէ անհրաւիցի պա-
հել առ ինքն, յորմէ հրաժա-
րեցաւ, հաստատուն, և օրի-
նաւոր ուխտադրութի, մեղան-
չէ: Քանզի լինի ուխտադրոյժ
և դաշտնախախտ: Մանաւանդ
եթէ ուխտեալ իցէ Ը: Օ ի
լինի ուխտազանց, և ուխտա-
դրոյժ ընդդէմ Ը:

Յաղագս անձանց, որք կարեն,
և պարտին լինի կատարիչ,
և ի գործ ածիչ կտակի, և
այնց, որք պարունակին ի
կտակարանի:

Յորմիկ պարտին լի-
նի կատարիչ կտա-
կի, և այնց, որք
պարունակին ի
կտակարանի, որք

հաստատապէս, և օրինաւ ա-
նոնանցեալք են ի կտակչէ, Թէ
մի իցեն, և Թէ բացումք, Թէ
ի ժառանգաց իցեն, և Թէ ի
յուժառանգաց: Քանզի կա-
տարելի է՝ կամք կտակչի: Ըրդ-
որք կարեն անոնանի ի կտակչէ
կատարիչ կտակի, կարեն գոյ
արք, և կարեն գոյ կանայք,
կարեն գոյ աշխարհականք, և
կարեն գոյ եկեղեցականք:
Քանզի այնք կարեն լինիլ, և
անոնանի կատարիչ կտակի,
որք կարեն կատարել զիրս զայ-
նոսիկ, որք պրունակին ի կտա-
կարանի: Ըրդ ատացեալքն կա-
րեն կատարել զպարունակեցէրս
ի կտակարանի: Ի կրօնաւորաց
մեանք կարեն լինիլ, և անոնա-
նի կատարիչ կտակարանի,
հրամանաւ, և համահաւանու-
թի պետաց իւրեանց. զի պաշ-
տօնս այս, եթէ հրամանաւ մե-
ծաւորաց նց լինիցի. շնորհե-
ցեալ է՝ նոցա. բայց մեանք ոչ
կարեն լինիլ կատարիչ կտակի,
ոչ հրամանաւ պետաց, և ոչ
առանց հրամանի նոցին: Քան
զի պաշտօնս այս արգիլեցեալ է՝
նց: Յետևականք կարեն լի-
նիլ, բայց խնդրի, ոչ միայն
հրաման, և համահաւանութի
պետաց, այլ և պետապետին
իւրեանց: Օ ի այսպէ՝ սահ-
մադրութի ի մեզ նց: Սահայն
եթէ կրօնաւորք կացուցանիցին
կատարիչ կտակի ընդդէմ կա-
նոնաց, Թէպէտ առնիցեն զկա-
նոնազանցութի, սակայն հաս-
տա-

տատուէր են պաշտօնագործութիւնը նոցա, զորս իրական շուրջ ղկտակաւ : Քանզի կանոնք ոչ տկարացուցանեն ղկտակակաւ տարուան կրօնականաց, այլ ևս այն արգելուն զնա : Տղայք, և երեսայք ոչ կարեն լինիլ կատարիչք կտակի : Քանզի ոչ կարեն իրակել, և ի դորձ ամէլ զպաշտօն կտակակատարական : Բայց մանկուսք, և հասուն տղայք, որք լցին զտաճն և եօթնէրորդ ամն, կարեն լինիլ կատարիչք կտակի : Քանզի յայնժամ կարեն իրակել զպաշտօն կտակակատարական : Ոչոր կարէ բռնաբարիլ, զի իցէ կտակակատարիչ : Քանզի պարտի լինիլ կամանորապէս : Եւ շուրջ զայսու իրաւ վերանշարեւիք են բանական տահմանադրութիւն, և սովորութիւն երկրի, որք չեն ընդդէմ բնական շուտոյ, և ընդդէմ օրինի ազգաց, այլ իցեն հետադօտք, և կատարիչք նոցին : Նաւ չիցեն ընդդէմ հասարակ օրինի, այլ հետեօջը նոցին :

Եթէ ի կտակարարչէ չիցէ որ անհմանեցեալ կտակակատարիչ յայնժամ կտակակատարութեան, և պաշտօն կտակակատարական անկանի ժառանգի : Քանզի ժառանգն պարտի կատարել ղկտակ կտակարարի, յորժամ չէ կացուցեալ, և անհմանեցել կտակակատարիչ : Սակայն զբարեպաշտ կտակապարգեւութիւնս կարէ եպիսկոպոսն հասարակ

օրինաւ բարչել առ ինքն : Քանզի Կտարութեան բարեպաշտ կտակապարգեւութեց ի հասարակ օրինէ տրի եպիսկոպոսին : Բայց եթէ եպիսկոպոսն ոչ բարչիցէ առ ինքն զբարեպաշտ կտակապարգեւութիւն, յայնժամ կատարութեան սոյնպիսի կտակական պարգեւատմութեց պատկանի ժառանգի : Քանզի կատարութեան ամ կամաց կտակարարի, յորժամ ոչ գոյ այլ կտակակատար, պատկանի ժառանգի :

Կտակակատարինն ոչ կարէ առնել զպաշտօն կտակակատարական ի ձեռն այլոց : այլ ինքն պարտի կատարել զպաշտօն իւր : Քանզի ինքեան է՝ յանձնեցեալ, և ինքն զնա յանձնառեալ է : Սակայն եթէ արթող տղեցեալ, և շտրհեցել է՝ նմա ի կտակարարի, կարէ կատարել զպաշտօն իւր ի ձեռն այլոց : Քանզի կարէ, առնել զայն, որ շտրհեցեալ է՝ նմա ի կտակարարի :

Կրօնականոր, որում յանձնեցեալ է՝ կատարել զբարեպաշտ կտակապարգեւութիւն, կարէ ևս ի նոցանէ զիւ ինչ տալ վանուց իւրոց : Քանզի կարէ տալ, և բաշխել զնս այնոցիկ, որք զատեցեալք, և զանազանեցեալք են ի ինքեան : Եթէ չիցեն բացորոշեցեալք անձինքն, և տեղիքն այնոցիկ, որոց պարտի բաշխել, և ընձեռել զբարեպաշտ կտակապարգեւութիւն, որով յայտէ : Ըրդ բան կրօնականի զանազանի

նի ի բանէ վանուց . զի այլ է՝ բան մասնաւորի, և այլ է՝ բան հասարակի . Որպէս նմանապէս յայտ է՝ Ուրեմն կարէ ի նոցա նէ զիր ինչ տալ նաւ վանուց իւրոց : Գիտեցի է՝, զի յորժամ որ կացուցանի հասարիչ բարե պաշտ կտակապարդեւմանց, զի բաշխիցէ զնս առ բարեպաշտ պատճառս, և ջամբիցէ դնտա կարօտեալ անձանց, և կարօտեալ տեղեաց, յայնժամ կարէ զնս ընձեռել, և տալ այնց ամենից կարօտելոց, որք զաւեցեալք, և զանազանեցեալք են ի յիմքենէ : Վրանգի մինչ չեն բացորոշեցեալք տեղիք, և անձիք, կարեն բարեպաշտ կտակապարդեւմունք ջամբիլ այնց ամենեցունց, որք ունին զկարօտութի : Բայց նա, որում յանձնեցեալ է՝ կատարել զսոյս պիսի պարդեւատութիս, ոչ կարէ զնս սեպհականել ինքէն : Վրանգի կացուցեալ է՝ բաշխիչ, և ոչ սեպհականիչ : Ուտի նա որում յանձնեցեալ է՝ սոյնպիսի պաշտօնակատարութեմ, եթէ կացութի նր ճանաչեցեալ եղև ի կտակարարչէ, և եթէ նա, յետ յանձնառման սոյնպիսի պաշտօնակատարման, ոչ անկաւ ի չքաւորութի, և ի կարօտութի, ի կտակապարդեւմանց, զորս պարտի բաշխել առ բարեպաշտ պատճառս, զոչինչ կարէ տալ ինքեան : Վրանգի չունի զբաւական պատճառ, զի որոյ կարիցէ տալ ինքեան զիր ինչ ի յա-

սացեալ պարդեւատութեց, այլ պարտի տալ զնս այլոց չքաւորաց : Բայց եթէ չքաւորութի նր չիցէ ճանաչեցեալ ի կտակարարչէ, կամ յետոյ անկեալ իցէ ի չքաւորութի, և ի կարօտութի, այլապէս խօսելի երևի : Վրանգի երևի, եթէ կտակարարն . եթէ ճանաչեալ էր չքաւորութի, և զկարօտութի նր, նմա ևս զիր ինչ պարդեւեալ էր : Վրանգի որ կամի զկարօտութիս այլոց լցուցանել, երևի, եթէ կամի ևս լցուցանել զկարօտութի այնր, ի ձեռն որոյ կամի լցուցանել զկարօտութիս այլոց : Բայց յորժամ ոչ գոն սոյնպիսի պատճառք, պարտի այլոց անձանց բաշխել զասացել պարդեւատութիս : Սակայն կարէ ևս տալ զնս չքաւոր, և կարօտեալ ազգականաց, բարեկամաց, և մերձաւորաց իւրոց : Վրանգի սորա ևս են այլք անձիք, զատեցեալք ի նմանէ : Ըրդ այնք կտակապարդեւմունք ամեն եղեալք առ բարեպաշտ պատճառս, որք արարեալք են բարեպաշտ դիտաւորութեմ, և վերահայեցմամբ առ բարեպաշտութի : Ուտի կտակապարդեւմունք, որք թողեցեալք են սբ տեղեաց, սրբազնեալ անձանց, եկեղեցեաց, վանորից, բահանայից, կրօնաւորաց, կուսանաց, դպրատանց, նորո ուսումնասերք ուսանին զսբ գիրս, հիւանդ-անոցաց, հոգեւոր եղբայրութեց, որբոց, ամուրեաց,

այրեաց, կարօտելոց, չբան-
րաց, քի շինելոյ զշիրմս, և
ղղամբարանս, քի ամրացուցա-
նելոյ զամրոցս, և զբերձս ի
հարկանորութե, քի վերանո-
րոգելոյ զճանապարհս, և զու-
ղիս, վասն կանգնեցուցանելոյ
ղկառութե, կամ առնելոյ զայլ
հարկանոր հրապարակական իրս
քի հաստատելոյ զպատարագա-
մատուցմունս, վն շինելոյ զե-
կեղեցիս, զվանդանայս, զկու-
տարանս, և զայլս սոյնպիսի տե-
ղիս, և վն առնելոյ զայլս սոյն-
պիսի, և զսոցին նման բարե-
պաշտ իրս, են բարեպաշտք, և
ասին եղեալք առ բարեպաշտ
պատճառս: Քանզի եղեալք
են բարեպաշտ դիտանորութի,
և վերահայեցմամբ առ բարե-
պաշտութի:

Յորժամ կտակական պար-
գեւատնութիք անատոյգք են,
այսինքն, կամ է՝ անատոյգ, անո-
րոյ, և չիտմեալ անձն այն, ո-
րում եղեալ է՝ կտակական ար-
գեւատնութի, կամ է՝ անս-
տոյգ, անորոյ, և չիտմեալ իրն
այն, որ կտակական պարգեւա-
տնութիք պարգեւեցեալ է՝
յայնժամ. եթէ անատուգութին
իցէ ի կողմանէ այնր, որում ե-
ղեալ է՝ կտակական պարգեւա-
տնութի, ո՞րքան, եթէ եր-
կուք նոյնոյ անտնան, այսինքն,
ունկեցին զնոյն անուն, և չիցէ
յայտ, թէ որում անձին եղեալ
իցէ պարգեւատնութի, քաղա-
բական օրինաւ, և ըստ քաղա-

բական օրինի, անկանի, և ոչն-
չանայ կտակական պարգեւա-
տնութի: Օ ի այսմ է՝ կա-
տնադրութի քաղաքական օրի-
նի, զի բարձցին վեճք, և կը-
ռիւք: Բայց ի դիւանս խղճի-
տանաց, կատարին պարտի
հանաւարապէս բաժանել ի մեջ
նոցա զերս պարգեւեցեալ կտա-
կաւ, եթէ նք տայցեն զհամա-
հանաւորութի առ այս: Քանզի
կատարելի է՝ կամքն կտակարա-
րի, որքան կարէ կատարիլ: Սա-
կայն կտակական պարգեւատն-
ութիք, որք եղեալք են առ
բարեպաշտ պատճառս, վասն
անատուգութե տեղոյ. կամ
եկեղեցւոյ, ոչ անկանին, և սա-
հին, այլ մասն կայունք, և հաս-
տատունք: Քանզի բարեպաշ-
տութի պահանջէ զայս, զի մի
խափանիցին բարեպաշտական
գործք: Ուստի բազմոցս տրե-
լիք են սոյնպիսի պարգեւատն-
ութիք աղբատադոյն եկեղե-
ցւոյ. կամ հիւանդ-անոցի բան-
զի զայս պահանջէ բանավա-
րութի: Իսկ եթէ իցէ անատու-
գութի ի կողմանէ իրի կտակա-
պարգեւեցելոյ, յայնժամ հե-
տեւելի է՝ խոհեմ դատաւարանի,
և ենթադատութե մտաց: Երգ-
յայնժամ լինի բանաւարութիւն,
եթէ տրիցի իրն միջավարն.
բայց լանադոյն լինի, եթէ տրի-
ցի լանադոյնս, առ որ յորդորէ
զմեզ բարեպաշտութի. եթէ
կարիցէ լինիլ առանց իրիք վա-
ստ:

Յորժամ կտակարարն բաշարձակապէս պտուհիբեաց այն միկ, զոր կացոյց կտարիչ կտակն, զի բաշխիցէ, և ջանքիցէ աղբատաց զիրս ինքեան յանձնեցեալս, յայնժամ կտարիչ կտակն կարէ զնս տալ նա կարօտելոյ : Քանզի տարով կարօտելոյ կտարիչ զկանս կտակարարի : Ուստի ոչ պարտւան դի ինդրել զաղբատագոյնս, այլ միայն զաղբատոս, և զչքաւորս : Վասն որոյ կարի զնս բաշխել կարօտեալ հիւանդանոցաց, եկեղեցեաց, վանորէից, և այնց ամենեցունց, որք ոչ կարեն կեալ ըստ կացութե իւրեանց, Թէ արհեստագործիցեն, և Թէ ազնիւք. Թէ վսեմագոյնք իցեն, և Թէ ստորագոյնք : Քանզի սոքա ամենեւեան կարեն իմանիլ անոնաւոր աղբատաց : Վորի ունին զչքաւորութի, և զկարօտութիւն : Բայց եթէ այլապէս զինքն ունիցի դիտանորութի կտակարարի, և այս յայտնի իցէ. յայնժամ բաշխումս կտակականն արդեւատուութեց պարտի լինիլ ըստ դիտանորութե կտակարարի : Քանզի կտարելի է դիտանորութի նր :

Յորժամ կամքն կտակարարի կարէ կտարիչ համեստաբար, և արդարապէս, յայնժամ չէ օրէն համափոխել զնս ի յայլ գործ, որքան լավագոյն իցէ : Քանզի կամքն այն, որ արդար և համեստ է, պարտի կատարել :

Սակայն կամքն կտակողն կարէ համափոխիլ ի յայլ գործանօրինմամբ վեհապետին, և վստարդար պատճառի : Քանզի վեհապետն հոգեւոր. նորում է լիութի իշխանութե, կարէ զայս առնել ին արդար պատճառի : Դարձեալ, զի այս չէ հեռի ի դիտանորութե կտակարարի : Քանզի մինչ կտակարարն արտի գոյ ամենմին հպատակ վեհապետին, լռաբար կամի, զի ի վեհապետին կարիցէ համափոխիլ կամք իւր ի յայլ գործ ին արդար պատճառի : Կաւ երբեմն եպիսկոպոսն, ժառանգն, և կտակակատարին կարեն իտհեմաբար, և բանականապէս մեկնել. Թէ չէ օտար ի դիտանորութե, և ի կամաց նորա. եթէ լինիցի համափոխումս : Ուստի եթէ կտակարարն պարգևեալ իցէ եկեղեցւոյ զդրամս վասն գնելոյ զմաղղմանս, և եկեղեցին այն չիցէ կարօտ մաղղմանաց, այլ սկեաց, յայնժամ ասացեալ անձինքն բանականապէս կարեն մեկնել, Թէ չէ օտար ի դիտանորութե, և ի կամաց նորա, եթէ դրամովքն այնորիւք գնիցին սկիւր : Քանզի բարեպաշտ, և Մատէր կտակարարն, մինչ չտրհելով զդրամս եկեղեցւոյ, կամի զօգուտ, և զշահ եկեղեցւոյ, լռաբար կամի, զի եթէ եկեղեցին այն չիցէ կարօտ այն միկ իրի, զոր ինքն բացորոշեց, պարգևեցեալ դրամովքն գնիցի այլ իր, որում կարօտ դաւանիցի :

Յորոց երևի, Թէ իբրն Թողեցեալք եկեղեցւոյ, Թէպէտ չիցեն պիտոյք առ այն վարումն, և առ այն գործ, զոր բացորոշեաց կտակարարն, սակայն տակաւին հաստատուեք են, և կառուեք, և կարեն իյեպիսկոպոսէ, և ի կտակակատարչէ յարիչ, և մերձեցուցանիչ առ այլ վարումն, և առ այլ գործ, որուն պիտոյանան : Վթանդի կտակարարն, մինչ նախապետաբար դիտէ զնս Թողուլ եկեղեցւոյ ի պատիւ, և ի փառս [Ն], ի յօգուտ, և ի փրկութի հոգւոյ իւրոյ, ի սպասանորութի, և ի շահանէտութի եկեղեցւոյ, լուաբար դիտէ, և կամի, զի եթէ նք չիցեն պիտոյք առ այն վարումն, զոր ինքն բացորոշեաց, յարիցին, և մերձեցուցանիցին առ այլ վարումն, և առ այլ գործ, առ որ գտցին պիտոյք, զի մի խափանիցի այն, որ նախապետաբար դիտեցեալ է, և կամեցեալ : Սակայն որքանև կարէ, պարտի կատարել և այն, զոր երկրորդաբար կտակարարն դիտեալ է, և կամեցեալ, զի իտակատարելան յանիցի, և կատարիցի կամք, և դիտանորութի կտակարարի : Ի յատացելոցն հետեւի, Թէ եթէ աղբատն այն, որուն կտակարարն պարգևեաց զիր ինչ, մեռանիցի նախ քան դատուցումն պարգևեցեալ իրն, յայնժամ կատարիչն պարտի զիրն զայն տալ այլուն աղբատն : Վթանդի

մինչ սոյնպիսի պարգևատուելութի է՝ բարեպաշտ, և է՝ եղեալ ի փառս [Ն], և ի յօգուտ հոգւոյ մեռելոյն : Կարէ ենթադրաւի, Թէ լուաբար, և ներադրապէս կտակարարն կամեցեալ է, զի եթէ մեռանիցի աղբատն այն, զոր ինքն բացորոշեաց, պարգևեցեալ իրն տրիցի այլուն աղբատն : Բայց եթէ բացադրաբար կտակարարն դիտեալ, և կամեցեալ իցէ այլան, յայնժամ կտակակատարիչն ոչ պարանանդի զիրն զայն տալ այլուն աղբատն : Վթանդի ոչ պարանանդի առնել զանելի ինչ բան զդիտեցեալն, և զկամեցեալն ի կտակարարէ :

Ճառանդք, և կտակակատարիչք յետ ստացման, և տիրապիտման ժառանգութե, և յետ շինման դտարանի, իսկոյն պարանանդին կտարել զկտան կտակարարի : Ուստի եթէ արդարապէս ոչ արդելանիցին, որքանև առ կտակական պարգևատուելութեա, որք չեն եղեալք առ բարեպաշտ պատճառս, պարանանդին կատարել զկտան կտակարարի ներ միում ամի, իսկ ողբան առ քրեպաշտ կտակապարգևութեան, ներ վեց ամսոյ : Եւ պատճառն է՝, քանզի եթէ չգտանիցի արդար արդելումն, չունին զպատճառ յամեցուցանելոյ, և յապաղելոյ զկատարումն : Այն որոյ կտակակատարիչք, որք ծանրապէս յուլանան կտարել զկտան կտակ

կարարի, կամ երևելաբար յա-
մեցուցանեն, և յապաղեն զ-
կատարումն, ծանրապէս մեղան-
լեն, և պարանանդին վճարել
զխասս, զորս այլք ընկալան մե-
ղապարտութեմնս: Վանդի
անիրանաբար քնատեն այլոց:

Յորժամ կատարիչք երևե-
լապէս յամին կատարել զկամս
կտակողի, յայնժամ, եթէ նք
իցեն աշխարհականք, ոչ միայն
եկեղեցական դատանորն, այլ
և աշխարհականն կարե ստիպել,
և բռնաբարել զնս, զի կատա-
րիցեն զկամս կտակողի: Վան-
դի ունին զիշխանութի առնելոյ
զայս: Սանդի կացուցեալք
են դատանորք ի վրէժխնդրու-
նս չարագործաց, և անիրան արանց:
Իսկ եթէ եկեղեցականք իցեն,
եկեղեցական դատանորն կարե
ստիպել, և բռնադատել զնս,
զի կատարիցեն զկամս կտակա-
րարի: Եւ է՝ կանոնեցեալ ի
յօրինաց, զի յետ միոյ տարւոյ
ազդեցեալք ի դատանորէ, կամ
ի յեպիսկոպոսէ, եթէ յուլա-
նայցեն, և անհոգայցեն կատա-
րել զկամս կտակարարի, զրկի-
ցին, յամ շահանէտութեմն, որ
յառաջագայի ի կտակէ, բաց ի
բոլոր օրինանոր ժառանգութեմն,
եթէ իցեն հարկանոր ժառանգք:
Կլան եթէ ներ տարւոյ թու-
լանայցեն, և յապաղիցեն կա-
տարել զկամս կտակողի, իրա-
նուն, և իշխանութի կտակա-
կատարման բառնի ի նոցանէ, և
անկանի ի ձեռն եպիսկոպոսին,

այսինքն, երանէ ի նոցանէ, և
զնայ առ եպիսկոպոսն: Եւ
այնու եղեալէ՝ սահմանադրու-
թիւն, զի մի յապաղիցեն զկա-
տարումն կտակի, որք կացու-
ցեալք են կտակակատարիչք:
Ուտի յայնժամ սարանանդի
եպիսկոպոսն առնել զկտակա-
կատարումն, հեռացուցանելով,
և տարադրելով զնս ի պաշտօնէ
կտակակատարման, և մերկա-
ցուցանելով, և զրկելով զնս ի
շահուցն, որք պատճառին ի
կտակէ, որպէս ասացեալ է: Եւ
ի պակասիչն եպիսկոպոսի, զնոյն
կարե առնել մետրօպօլիտն:
Օ ի մետրօպօլիտն ունի զիշ-
խանութի առնելոյ զայս ի յա-
սացեալ պատահմանս:

Կտակակատարիչք պարանան-
դին զնս ինչ կատարել ըստ դի-
տանորութեան, և ըստ մտաց
կտակողի: Վանդի կտակակա-
տարումն պարտի լինիլ ըստ դի-
տանորութեմն կտակողի: Եւ
այս սակայն մանանոր կտա-
կակատարիչք ոչ կարեն վաճա-
ռել զբարիս մեռելոյն: Վանդի
մանանոր կտակակատարիչք
չունին զիշխանութի վաճառելոյ
զբարիս մեռելոյն: Բայց եթէ
մեռեալն սահմանեալ իցէ, զի
առնիցեն զկտակակատարումն,
վաճառելով զբարիս նր. յայն-
ժամ կարեն վաճառել զբարիս
նր: Վանդի կարեն առնել զայն
զոր առնելոյ տնէցեալ է՝ նք
իշխանութիւն ի կտակարարի:
Սակայն ընդհանրական կտակա-
կա

կատարիչ կարեն վաճառել զբարին մեռելոյն : Օ ի ունին զիշխանութի առնելոյ զայս : Կտակակատարին ոչ կարէ երբեք զերն զայն , որ կտակաւ շնորհեցեալ է՝ այլում , տալ այն մեկ , որում շնորհեցեալ է՝ , ընդդէմ կամաց ժառանգի : Քան զի ոչ կարէ մերկացուցանել զժառանգն ի յապրանաց իւրոյ , եթէ ոչ ի ձեռն դատաւորի : Սակայն յորժամ ընդդիմանայ ժառանգն , և արդելու զիստաբուռն կտակաւորք և մանց , յայնժամ կտակակատարին պարտւանդի ազդել զայս , և զեկեղեցանել եպիսկոպոսին , զի բռնադատիցէ զժառանգն : Յորժամ բարին չեն բանականք առ ի վճարելոյ զմոտ կտակաւորք և մեռնա , յայնժամ չէ օրէն տալ ոմանց լիապէս , և զրկել զոմանա , այլ կտակակատարին պարտի զնս բանականապէս , և արդար բաժանմամբ բաժանել ի մեջ նոցա . այսինքն , պարտի զնս բաշխել ամենեցուն արդար տրամաբաշխմամբ : Քանզի հաւատարէ՝ բան , և իրաւուն ամենեցուն :

Կտակակատարիչք պարտւանդին տալ զհամար կտակակատարեան , զի տեսանիցի . ա՛րդեօք արդարապէս , և օրինաբար կատարեալ իցեն զպաշտօն իւրեանց , եթէ ոչ : Սակայն ոչ պարտւանդին տալ զհամար զայնց իւրաց , զորս կտակարարն պատմութեաց նոյ զաշտաբար

բաշխել : Քանզի ուր ոչ պարտւանդին զտոյնպիսի պարգեւատմութիւն բացայայտել այլոց , այսպէս ևս ոչ պարտւանդին տալ զհամար զտոյնպիսեաց : Դարձեալ , զի ոչ գոյ երկիւղ զհաւատարիմ տրամաբաշխմանե տոյնպիսի պարգեւատմութեց : Քանզի եթէ լեալ էր զմանե երկիւղ առ կտակատերն , գաղտաբար չէր յանձեալ զնս կտակարարն կտակակատարաց : Եպիսկոպոսն կարէ ստիպել , և բռնադատել զկտակատարին , զի տայցեն զհամար զպաշտօն կտակակատարեան , զոր արարին : Քանզի որպէս կարէ եպիսկոպոսն բռնադատել զնոս զի կատարիցեն զկտակ , այսպէս և կարէ բանադատել զնս , զի տայցեն զհամար կտակակատարեան , զոր արարին : Կտակակատարաց ոչ պարտի թօշակ : Քանզի է՝ կամաւոր պաշտօն բարեկամութե : Սակայն եթէ կտակակատարիչք յայտնանէ գործոյ կրիցեն զմատու , և ի միասին իցեն մատակարարք բարեց , պարտի կացուցանիլ նոցա թօշակ ի դատաւորէ , զի մի կրիցեն զմատու :

Յաղագս այն , որք կարեն
կտակել , և որք կարեն կա-
ցուցանիլ ժառանգք :

Սենայն մարդ , որ
չէ արգիլեցեալ
կտակել ի բնական
կամ ի դրական օ-
րինս , ունի զա-
զատ անձնիխանութի կտակե-
լոյ զբարեաց իւրոց : Քանզի
որ չէ արգիլեցեալ ի բնական ,
կամ ի դրական օրինս , կարե-
տրամադրել զբարեաց իւր , որպէս
և կամի : Ուստի կարե զնոսա
կտակել : Ըրդ , որք ի բնական
օրինս արգելանին առնել զկտակ
են այսորիկ , երեխայք , և խե-
լագարք : Եւ պատճառն է՝ զի
խտակն պարտի լինիլ անձնիխա-
նաբար , և կամաւորապէս , և
պարտի լինիլ յայնց , որք ունին
զբանավարութի , և կարեն վա-
րիլ բանիւ : Քանզի է՝ դաշն :
Ըրդ դաշն պարտի լինիլ անձ-
նիխանաբար , և կամաւորապէս ,
և պարտի լինիլ յայնց , որք ու-
նին զբանավարութի , և որք կա-
րեն վարիլ բանիւ : Ըրդ երե-
խայք , և խելագարք ոչ կարեն
առնել զիր ինչ անձնիխանաբար ,
և կամաւորապէս : Քանզի չու-
նին զբանավարութի , և չկարեն
վարիլ բանիւ : Սամարոյ գոր-
ծք նոյ չեն արդիւնաւորք , կամ
ապարդիւնաւորք , և ոչ համա-
րին առ մեղս : Սակայն անկա-
տար խելք , որք կարեն վարիլ

բանիւ , կարեն առնել զկտակ
զստ բնական օրինի : Քանզի
ունին զբանավարութի . որ բա-
ւականանայ առ դաշն ըստ
բնական օրինի : Կամաւոր խե-
լագարք , որք չեն միանջնաւորք
այլ միայն երբեմն երբեմն խե-
լագարին , և խեւանան : Կարեն
կտակել յայնմիկ ժամանակի ,
յորում կարեն վարիլ բանիւ :
Օ ի յայնժամ ունին զբանավա-
րութի : Եւ որք արգելանին
կտակել ի դրական օրինս , են
մք , խուշն , և ի միտմն հաւրն
ի բնութի , անառակն , ծառայն ,
յայտնի , և հրապարակական տո-
կոսապահանջն , և տոկոսաւորն ,
տըհաս , և անտըտու տղայքն ,
դերին , որ է՝ առ Թշաւմն , դա-
տապարտեցեալն իմահ , և Թե-
բարիք նորին հասարակիցին , և
հրապարակիցին , և այլ սոյնակի-
սիք անձինք : Օ ի այսպէս կա-
նոնադրել դրական օրէնս : Կամ
նապէս կրօնաւորն , որ հանդի-
սապէս մտեալ է՝ ի կրօն , և ան-
կեալ է՝ ի ներքոյ կրօնաւորական
բեռանց , արգելանի ի դրական
օրինս առնել զկտակ : Քանզի
հրաժարեցեալ է՝ ի բարեաց :

Համայնք մարդիկ , նաեւ խե-
լագարք , խուլք , համերք , ծա-
ռայք , և այլ սոյնակիսիք , ևս
հասարակութիք , կարեն կա-
ցուցանիլ ժառանգք . եթէ չլի-
նիցի առանձնական արգելումն :
Քանզի առ կացուցումն ժա-
ռանգի , ոչ այլ ինչ վերախնդրի ,
եթէ ոչ միայն լիակատար իշխա-
նութի

Կտուածի ի տրամադրողի , և ի յօրինողի , և ընդ-ուշակութիւնս ի ժառանգի : Իսկ ըստ օրինաց անընդ-ուշակիք են այսոքիկ , ուրացօղք , և հերետիկոսք , և նոցին ընդ-ուշիք , նախախնամիք , և ասպնջականք , քաղաք Թշաւեաց , և հասարակութի հրէից , հալածիք , և հարիւք կարտի նալաց , և որք վասն յանցանաց ներդործականապէս անկտակելիք են : Կարեն կցիլ ընդ սոսա , ժառանգն , և կտակապարգել ըսկարն , որք սպանին զկտակօղն կամ արգելին զնա կտակել , եւ յետս դարձուցանել զկտակ , կամ մերձեցան առ կին նորա . նմանապէս ժառանգն , որ ոչ հոգաց զկտակարարն . մինչ կորոյս զմիտս , կամ զանցարար փրկել զնա , մինչ գերի վարեցան : Քանզի օրէնք քն պատշաճաւոր պատճառաց այսպէս սահմանադրեն :

Կրօնաւորք , որոց Թոյրտուեցեալ է՝ ստանալ , և ժառանգել զանշարժելի բարիս ի հասարակի , կարեն կացուցանիլ ժառանգք : Քանզի այս չսորհեցեալ է՝ նոց : Իսկ որք եղեալք են անընդ-ուշակիք , ոչ կարեն կացուցանիլ ժառանգք : Օ ի որք անընդ-ուշակիք են առ ժառանգութի , ոչ կարեն կացուցանիլ ժառանգք : Սակայն ամենեքէն կարեն ընդ-ուշիլ , և առնուլ զկտակահան պարգեւատողութիւնս : Քանզի ամենեքէնս պատանին ընդ-ուշակիք առ կտա-

կական պարգեւաւնս . որպէս և ընդ-ուշակիք են առ այլ պարգեւաւնս :

ժառանգն անջատի ի յայն , որ ասի ժառանգ ի կտակէ , և ի յայն , որ ասի ժառանգ ի յանկտակեցելոյ : ժառանգն ի կտակէ է՝ այն , որ կացուցեալ է՝ ժառանգ կտակաւ : ժառանգն որ կացուցեալ է՝ կտակաւ , ստորանջատի ի ընդ-հանրականն , և ի մասնաւորն : Ինդ-հանրականն է՝ , որ ընդ-հանրականապէս , և ի բոլորի կացուցեալ է՝ ժառանգ : Մասնաւորն է՝ , որ մասնաւորապէս , և ի մասին կացուցեալ է՝ ժառանգ : Ո՞րքան , որ կացուցեալ է՝ ժառանգ ի յերկրորդ կամ ի յերրորդ , և կամ ի չորրորդ մասին : Երկաքանչիւրն . այսինքն , այսբան ընդ-հանրականն , որքան մասնաւորն , կամ է՝ հարկաւոր ժառանգ . կամ ոչ հարկաւոր : Հարկաւորն է՝ այն . որ հարկաւորապէս պարտի կացուցանիլ ժառանգ : Սոյն պիսիք են ամ ի իմանօղք ի յուղիղ դժի , ո՞րքան , զանալք , և Թռուռք . և յետ սոցա ելանօղք . ո՞րքաք , ծնօղք , և ծնօղք ծնողաց : Սակայն սոքա կարեն ան ժառանգիլ , և արտաքսիլ ի ժառանգութի , եթէ իցէ արդար պատճառ : Ո՞չ հարկաւորն է՝ այն , զոր կտակարարն կարէ կացուցանել ժառանգ , սակայն ոչ հարկաւորն զնա կացուցանել ժառանգ : Եթէ իմանօղք իցեն չորք զանալք , օրինաւոր մասն

նց, 'տոր օրինաւ է' երրորդ մասն
ժառանգութե : Իսկ եթէ իցեն
յորովայոյնք, է' կէս մասն ժա-
ռանգութե : 'Վմանապ բաժն,
և մասն էլանորաց, Թէպէտ մի
միայն իցէ, է' երրորդ մասն
ժառանգութե : Եւ այս պար-
տի լինիլ բացարձակապէս, այ-
սինքն, առանց ծանրութեան,
եղանակի, և Թէուութե : Ուստի
եթէ եղեալք իցեն, ոչինչ հա-
մարին : Ըրդ եթէ ումեք ելա-
նորաց, կամ իմանորաց ոչ թո-
ղանիցի օրինաւոր մասն, տրի
նմա 'ներգործութի առ 'ի ին-
դրել զլուծմն . կամ առ 'ի հեր-
ձել զկտակն, իբրութե իսքեամբ
օրինաւ իցէ ոչինչ : Մանաւանդ
եթէ յարկար պատճառ անժա-
ռանգման չիցէ առացեալ, և
ցուցեալ : 'Սաւ հերձի կտակն,
եթէ չիցէ Թողեցեալ օրինաւոր
մասն զաւակի, որ յետ մահո-
ւան հօր ծնանելոց է' : Սե-
ղանչեն ծնողք, եթէ առանց
արդար պատճառի, շարժե-
ցեալք 'ի յանկարդ սիրոյ, որով
զոմանս 'ի զաւակաց իւրեանց
սիրեն . կացուցանեն 'ի մեջ 'նց
զանհաւատարութի աջորդու-
թե : 'Քանզի է' ընդդէմ բանի
առանց արդար պատճառի առ-
նել 'ի մեջ 'նց զանհաւատարութի
աջորդութե : Բայց քիւ արդ-
պատճառի կարեն 'ի մեջ 'նցա
կացուցանել զանհաւատարութի
աջորդութե, և ժառանգու-
թե : 'Քանզի այս չէ ընդդէմ
բանի, այլ է' ըստ բանի : Ըրդ

արդար պատճառք, վասն որոց
կարէ լինի անհաւատարութի
անորդութե ի մէջ զաւակաց,
են սք: Մեծադոյն արդիւնք,
և մեծադոյն հպատակութիք, և
ծառայութիւնք. մեծ ծախք,
որովք երեսայք, և տըհաս տը
ղայք պարտին մոռցանիլ, և
մարդիլ ի յուսմունս. անկարու
թիք, որովք ոմանք ի զաւակաց
պտանին անկարօղք առնելոյ զ
վատասկս, և զշահս, զորս այլքն
կարեն առնել: Կարօտութիք,
որովք ոմանք ի զաւակաց կա
րօտագոյնք պտանին, քան զայլս,
և այլք սոյնպիսիք արդար, և
բանական պատճառք: Օ ա
ւելին զայն, որէ ի վերայ օրի
նաւոր մասանց, որք պարտին
զաւակաց, կարէ հայրն Թո
ղուլ, ում և կամիցի: Քան
զի ի վերայ սոյնպիսւոյ աւելոյ
ունի զանձնիխան տէրութիւն
տրամադրելոյ, և յօրինելոյ զնա
որպէս և կամիցի, եթէ պտա
պէս, և նոքաբար խօսիցիմք:
Բնական զաւակք. եթէ չիցեն
օրինաւորեցեալք, վերահայեց
մասի առ հայրն չեն հարկաւոր
ժառանգք: Սակայն վերահա
յեցմասի առ մայրն են հարկա
ւոր ժառանգք, և հաւասար
օրինաւ ընդ օրինաւոր բաւակս:
Օ ի զսոցանէ են սոյնպիսի ան
շաճաւոր սահմադրութիւնք:
Երդ եթէ հայր չունիցի զօրի
նաւոր զաւակս, զբնական զա
ւակս իւր կարէ կացուցանել
ժառանգս, միայն Թէ չորինդէ

զծնօղս իւր ի յօրինան-որ բաժա-
նէ, և մասանէ, եթէ իցեն կեն-
դանիք : Քանզի զայս առնելով
ոչ գործէ զանհրաժեշտ ինչ,
կամ զչարութի : Եղբարք, և
բորք կտակարարի յայնժմ միայն
կարեն տկարացուցանել զկտակ
նր, յորժամ անձն այն, որ կա-
ցուցեալ է՝ ժառանգ, է՝ վատա-
համբաւ : Քանզի ոչ վայելէ ի
բաց ձգել զեղբարս, և զբորս,
և զանձն վատահամբաւ կացու-
ցանել ժառանգ : Հայրն ոչ կա-
րէ վերապահանջել զծախս, որք
եղեն զնր որդւոյ ի յուսումնաւ
գրոց : Քանզի ձրի աղաք զնս
• կամ պարգեւաց : Սակայն կա-
րէ զնս վերապահանջել, եթէ
նչ պարգեւեաց զնս, այլ այնու-
դեռանքորութե արաք զնս, զի
համահաշուիցէ զնս ի յօրինա-
ւոր մասն : Բայց սակայն եթէ
այլուստ ոչ երեւիցի ներհանս
• յորժամ հայրն ոչ վերապահան-
ջեաց զասացեալ ծախս • մինչ
կարաց վերապահանջել, յետ
մահողւան հօր, ոչ պարտւանդի-
որդին, վր որոյ եղեալք են ա-
սացեալ ծախսն, հառուցանել
զնս եղբարց : Քանզի յայնժամ
խոհեմաբար ևնթադատի, Թէ
հայրն զասացեալ ծախսն ձրի
արարեալ է՝, և պարգեւեալ է՝
զնս որդւոյ իւրում : Քանզի
մինչ հայրն կարաց, սակայն ոչ
վերապահանջեաց, և այլուստ
ոչ երեւի ներհանս, լինի նշան,
Թէ պարգեւեալ է՝ զնս որդւոյ
իւրում :

Ժառանգն ի յանկտակեցելոյ
է՝ այն, որ մտանէ ի ժառան-
գութի առանց կտակի, այնու-
ղի ինն այնք անձին, որ առանց
կտակի վաղձանեցաւ, պատկա-
նի նմա : Դոյնյալիս պատահ-
ման, նախ բան զայլս ամենե-
ւեան, աջորդեն հօր օրինաւոր
զմեալք : Օ ի սորա մերձաւո-
րագոյնք են բան զայլս : Քանզի
զմեալք մատուք են ծնողաց :
Եւ եթէ մեռեալք իցեն զա-
ւակք, ի տեղի նց մտանեն Թո-
ռուք : Երդ ի պակասիլ իջա-
նողաց, աջորդեն երանօղք :
Օ ի յետ իջանողաց մերձաւո-
րագոյնք են բան զայլս, երանօղք :
Ուստի ի պակասիլ որդւոց, և
Թոռանց, աջորդեն ծնօղք մե-
ռելոյն, այսինքն, հայր, և մայր
մեռելոյն, և եթէ սորա մեռելք
իցեն, ի տեղի նոցա աջորդեն
պապն, և մամա մեռելոյ : Իսկ
ի պակասիլ սոցին, աջորդեն
եղբարք, և բորք մեռելոյն, որք
ընդ նմա զուգակցեալք են ի
յերիաբանցիւր կողմանէ, այսինքն
որք են ընդ նմա ի նոյնոյ հօրէ,
և ի նոյնոյ մօրէ, և ամենեքեան
առնուն զզուգահաւասար մասն :
Քանզի յետ երանողաց, ըստ
արեւնակցութե մերձաւորագոյնք
են սորա : Դոյնյալիս պատահ-
ման արտաքսին այնքնիկ, որք
զուգակցեալք են ընդ մեռելոյն
կամ միայն ի կողմանէ հօր, կամ
Թէ միայն ի կողմանէ մօր :
Քանզի չէ նոյն բան զսոցանէ,
և զառաջնոցն : Բայց եթէ միմն
իյեղ

իյեղբարց , կամ իբերց , իյեր-
կաբանսիւր կողմանէ զուգակ-
ցելոց , մեռեալ իցէ , և Թողել
իցէ զաւակս , ի տեղի նր մտա-
նեն զաւակք նր , ոչ իբրեւ գլու-
խք , այլ իբրեւ ծնունդք , այ-
սինքն , ոչ առնուն ընդ այլ եղ-
բարս , և բորս , զհաւասար մասն ,
այլ ամենեքեան զայնքան առ-
նուն , զորքան առնոյր ծնող նց ,
եթէ կենդանի մտացեալ էր :
Օ ի միայն մտանեն ի տեղի
ծնողի իւրեանց : Ուստի միայն
կարեն առնուլ զմայ , և զբաժին
ծնողի իւրեանց : Բայց եթէ
համայնք եղբարք , և բորք , որք
են ի յերկաբանսիւր կողմանէ
զուգակցեալք , մեռեալք իցեն ,
յայնժամ զաւակք նց , իբաց
ձգելով զհօրեղբարս ի միոյ կող-
մանէ զուգակցեալս , աջորդեն ,
ոչ իբրեւ ծնունդք , այլ իբրեւ
գլուխք , այսինքն , առնելով զհա-
ւասար բաժինս : Քանզի որդիք
երկուց եղբարց ոչ աջորդեն ի
տեղի ծնողաց իւրոց , այլ ա-
ջորդեն իրաւաւք յատուկ ա-
ջորդութե : Մինչ ուրեմս հա-
ւասարապէս զուգակցեալք են ,
պարտին գոլ հաւասարք նաեւ ի
մասին ժառանգութե : Ըրդ ի
պակասիչ եղբարց , և բերց ի
յերկաբանսիւր կողմանէ զուգակ-
ցելոց , և նոցին զաւակաց , ա-
ջորդեն եղբարք , և բորք , որք
միայն ի միոյ կողմանէ են զու-
գակցեալք ընդ այնմիկ , որու
աջորդեն ի ժառանգութեան :
Սակայն այսու տարբերութե ,

զի որք զուգակցեալք են ի կող-
մանէ հօր , աջորդիցեն իբա-
րիս յառաջեկեալս ի հօրի : Իսկ
ի յայլս ամենեքեան հաւասա-
րապէս : Ըրդ եթէ պակասիցին
համայնք եղբարք , և համայնք
բորք , և նոցին զաւակք , յայնժմ
աջորդեն մերձաւորաւորսք հա-
մակողապանք : Քանզի յետ
եղբարց , և բերց , և նոցին զա-
ւակաց , ունին զմերձաւորութե
համակողապանք մերձաւորք , որք
են այսոցիկ . ի կողմանէ հօր ,
եղբարք , և բորք հօր , և նոցին
զաւակք : Իսկ ի կողմանէ մօր
են սոքա , եղբարք , և բորք մօր ,
և նոցին զաւակք : Սոյնպիսի
մերձաւորք կարեն աջորդել միմ-
չեւ ի տամեկորդ տատիճանն :
Եւ սոյնպիսին աջորդեն իբրեւ
գլուխք , և չէ փոյթ , ա՛րդեօք
իցեն զուգակցեալք ի միոյ կող-
մանէ , Թէ ի յերկաբանսիւր կող-
մանէ : Ի պակասիչ սոցին ա-
ջորդէ կինն : Քանզի ոչ մասն
այլք արեւակիցք , և մերձաւորք :
Եւ վերջապէս ի մահուան սո-
րին , իյնա՛մ բարիս աշխարհա-
կանի , աջորդէ յաշխարհական
միրին , այսինքն , աշխարհական
պետն , և աշխարհական իշխանն :
Ուստի մտանեն ի յաշխարհական
հրապարակական գանձարանն ,
և լինին իրք աշխարհական
հասարակութե : Իսկ ի բարիս
եկեղեցականի , եկեղեցական
միրին աջորդէ : Ուստի մտա-
նեն ի եկեղեցական գանձա-
րանն , և լինին իրք եկեղեցւոյ :

Յաղաքս պատճառաւ իրանաց իշխանութիւնս և անկանին ընդ իշխանութիւնս և իշխանի:

Յորժամ կինն, որ յառաջին ամուսնութե ընկալաւ զաւակս, էանց առ երկրորդ հարսանիս, յայնժամ բարիքն այնորիկ, զորս նա տոացաւ ի յառաջին առնէ իւրմէ, պարգեւատնութե. եւս կտակաւ, պարտին ժառանգիկ ի զաւակաց նոյնոյ ամուսնութե. այսինքն, առաջին ամուսնութե: Այսինքն, ի սոյնապիսի բարիս աւորդէն նա զաւակը, զորս ընկալաւ նա ի յառաջին ամուսնութե: Ամանապէս խօսելի է, եթէ այրն զայլ կին էած, և էառ: Քանզի նոյն բան է վերահայեցմամբ առ երկարանչիւնս:

Ժառանգն յորժամ մտանէ ի ժառանգութի, ոչ միայն լինի տէր շահուց, և իրանաց. այլ և անկանի ի ներքոյ պարտուց, և իրական բեռանց մեռելոյն: Քանզի որ տիրապիտէ զշահս, նաւ պարտի տանիլ զբեռինս: Սակայն վայելէ զերկեակ շնորհարարութի: Առաջինն է այս, զիսի պարանանդիցի առանել, բանութի իցեն ուժգնութիւր, և զօրութիւր ժառանգութե: Քանզի ոչ վայելէ, զի որ կրնցէ զմասս յայնմանէ իրէ, յորմէ յուսայ զօգուտ, և զշահ: Երկրորդն է այս. զի ժառանգն, կամ ժառանգք հանել զծախս Թաղման, և վճարեալ զարարես, պարտիցին ստանալ, և ունիլ զչորրորդ մասն ժառանգութե,

և եթէ այս ոչ մտայցէ, կարիցին զնա հանել ի կտակապարգեւանց, որք չեն եղեալք առ բարեպաշտ պատճառս, շնորհարարութե օրինի: Երրորդն է ժառանգն կարիցէ վայելել զսոյնապիսի շնորհարարութի, պարանանդի առնել զգտարանս:

ՄԵՏԵԼՆ ՎԵՅԵՐՈՐԴ:

Յաղաքս ութերորդ, իններորդ, և տասներորդ պատճառներն, և պատճառանաց եկեղեցւոյ:

Ի մատենի այսմիկ ճառեսցուք զուժերորդ, զիններորդ, և զտասներորդ պատճառներն տասն պատգամաց, և զպատճառներն ի իրանաց եկեղեցւոյ, և զայնց ամենեցունց, որք զսոցանէ մտածիլ կարեն, ի ձեռն զանազան պրակաց:

ՊԻՆԿ ԸՌԵՆԳԻՆ

Թէ զինչ իցէ ութերորդ պատճառներն:

Ի մերորդ պատճառներն է այս, մի սուտ վկայեր: Պատճառն այս արդեալ զամ մասս արարութի համբաւոյ, և պատուոյ եղբոր: Եւ մանանանդարդեալ զամ ստութի, և զամ ստախոսութի, և զամ մտաւարարութի, որ լինի բաւել, կրկնակի կարէ լինիլ, այսինքն կտակ:

կամ ի դատաստանի առաջի դատանորաց , կամ արտաքոյ դատաստանի : Ի դատաստանի լինի բանիւ ձաւարարութի եղբոր , յորժամ որ ի դատաստանի ստաբար ամբատանէ , և դանկատ առնէ զումբէ , և առաջի դատանորաց տայ զսուտ վկայութի . կամ ծածկէ , և ուրանայ զճշմարտութի : Բայ տաքոյ դատաստանի լինի բանիւ ձաւարարութիւն եղբոր , յորժամ որ արտաքոյ դատաստանի խօսելով զսուտն . կամ զգաղտնիս բանալով . կամ զբարտեղով , կամ բաւբատելով . կամ բարուրելով . կամ չարախօսելով , ձաւսէ եղբոր : Առտի այսու պատմեիրանաւ արգելանին սուտք , ստախօսութիք , սուտ վկայութիք , բարուրանք , զրպարտախօսութիք , չարախօսութիք , բաւբատանք , և այլ սոյնակնի բանք , և խօսակցութիք , թէ այնք , որք լինին առաջի դատանորաց ի դատաստանի , և թէ այնք , որք լինին արտաքոյ դատաստանի առաջի այլոց մարդկանց . այսու պատմեիրանաւ նաեւ արգելանին անհրաւ դատաստանք , որք լինին մտօք ընդդէմ եղբոր : Քանզի են չարք , և անհրաւք դրեթէ խօսակցութիք մտաց : Կաւարգելանին արարմունք , և արարողութիք , որովք ջանալի անարգել , և եպերել զեղբայր , և բառնալ զհաւբաւ նոյ :

Ստուծին է՝ երբեակ : Սինն

է՝ , որ ձաւսէ այլոց : Ստուծին այս , եթէ ծանրապէս ձաւսիցէ եղբոր , է՝ մեղք մահացու : Քանզի է՝ ծանր ձաւարարութի : Աստի որ առնէ զսոյնակնի ստուծի , մահացորէն մեղանցէ , և պարանանդի առնել զհատուցումն : Քանզի առնէ զծանր անհրաւութի եղբոր : Բայց եթէ ոչ ձաւսիցէ ծանրապէս , այլ թեթեւապէս ձաւսիցէ , է՝ ծանր ներելի մեղք : Օ ի է՝ փ երկուց պատճառաց մեղք : Սինն է՝ բանցի է՝ ստուծի , որ ի բնութէ իւրմէ է՝ չար . և միւսն է՝ բանցի է՝ թեթեւ ձաւարարութի : Գոյ մին այլ ստուծի , որ ոչ ձաւսէ , և ոչ օգտէ . այլ է՝ մին դատարկ ստուծի : Ստուծին այս , եթէ չիցէ առիթ , և պատճառ ծանր դայթադղութեց , է՝ միայն մեղք ներելի : Քանզի չէ ծանր անհարգութի : Գոյ մին այլ ստուծի , որ ոչ ձաւսէ , այլ օգտէ , և է՝ շահաւոր : Ստուծին այս ևս է՝ միայն ներելի մեղք , բայց թեթեւագոյն , բան զման ներելի մեղս ստուծէ : Ե՛ մեղք , բանցի ստուծին է՝ ի բնութէ իւրմէ չար : Ըրդ որ է՝ ի բնութէ իւրմէ չար , և մեղք , ոչ կարէ լինել բարի , այլ հանապաղ է՝ մեղք : Ե՛ թեթեւագոյն բան զայլ ներելի մեղս ստուծեան : Քանզի է՝ նո՛ւաղ անհարդ բան զայս : Կանապէս սուտ վկայութիս է՝ երբեակ : Սինն է՝ , որ ձաւսէ եղբոր : Սինն է՝ ,

Յաղագս պատճառանայ Մ, և եկեղեցւոյ :
որ ոչ օգտէ, և ոչ վատէ : Որ
զան այն, որ իմեջ մարդկանց
դատարկաբար լինի : Եւ միւսն
է՛, որ ոչ վատէ, այլ օգտէ :
Սակայն ամենեքեան են մեղք
քն ասացեալ սխառմառի :

Ստախօսութիւն, եթէ իցէ
ընդդէմ հաւատոյ, է՛ հերեւի
կոտութի, եթէ իցէ ընդդէմ
Մ, է՛ հայրոյանք, եթէ իցէ
ընդդէմ անուան, և համբա-
ւոյ, է՛ անհաւանակութիւն, և
փատահամբաւութի, եթէ իցէ
ընդդէմ պատճառայ եղբոր, է՛
բարութանք, և զրպարտախօ-
սութի : Եթէ լինիցի վս հաս-
տատեալոյ զայն, զոր այլք ստա-
բար ասացին, է՛ սուտ վկայու-
թի : Եթէ չիցէ արտաբերեցել,
այլ միայն մտօք յղացեալ ընդ-
դէմ եղբոր, է՛ անիրաւ, և յան-
դուքն դատաւատան, և դատու-
թի մտայ :

Ստութիւն է՛ յոյժ դարչելի
յոռութի, և միլութի : Ուստի
յոյժ պարտիմք խոյստալ, և միայն
չիլ ի նմանէ : Սոքունն ի գիրս
առաւիաց զշրթունս ստախօսաց
բարոզէ պիղծս : Ուստի ասէ :
Պիղծք են առաջի Տն շրթունք
սուտք : Իսկ որ առնէ զհաւա-
տարինս . ընդունելի է՛ նման : Ի
գիրս իմաստութե զստախօսն
հաւատարէ մարդասպանի, ա-
մելով : Ի երան ստախօս սպա-
նանէ զանձն : Ի Վիշնիաստիկոս
յորդորէ զմեզ ի բաց լինիլ ի
ստութե : Ստորոյ ասէ : Սի
սերմաներ զստութի հակառակ

եղբոր բո, և ոչ ի բարեկամս
նմանապէս արասցես : Սի կա
միւր ստել զան ստութիւն . զի
հանապազորդութիւնն ոչ է՛ բա-
րի : Եւ յուրեք ենթադրատէ զ
ստախօսն վատթարագոյն քան
զգող, ասելով : Եւսմել լաւ
է՛ գող քան զհանապազորդու-
թի առն ստոյ : Օ կորուստ
երկոքեանն իսկ ժառանգեցին :
Նետեւի օգտաբար վարդապե-
տելով : Բարք մարդոց ստոյ
թարց պատճառայ, և ամօժ նոցա
ընդ իմբեանց անընդհատ : Եւ
յուրեք մանաւանդ դատապար-
տէ զստութի մեծատան, և զան
զուգորհաւատարէ հպարտութե
աղբատի, և անզգայութե ծե-
լոյ : Ուստի ասէ : Օ երիւ տե
սակս ասեաց անձնիս, և տաղա-
կանաւ կարի յոյժ յանձանց նյ :
Յաղբատէ հպարտէ, ի մեծա-
տանէ ստոյ, ի ծեւոյ զեղիս,
և անզգայէ : Բն որդի ստախ-
սայի բարոզէ զստախօսն : Ուս-
տի ասէ, խօսելով առ հրէայս :
Դաւք ի հօրէ սատանայէ էք, և
զցանկութի հօրն ձերոյ կամիք
առնել : Օ ի նա մարդասպան
էր ի սկզբանէ, և ի ճշմարտու-
թե ոչ եկաց : Օ ի ոչ գոյ ճշ-
մարտութի ի նման : Յորժամ
խօսիցի սուտ . յիւրոյ անտի
խօսի : Օ ի սուտէ՛, և հայր
նր : Պետրոս գլուխն եկեղեցւոյ
և իշխանն առաքելոյց, աստիկա-
պէս խօսի ի գործս առաքելոյց
ընդդէմ ստախօս անամիայի, և
կնոջ նորա ստիկիայի : Ուստի
պատա-

որստմի՝ ի սբ դիրս : Ըսէ Պէ-
տրոս , Ընանիս , ընդէ՛ր ելից
աստանայ զսիրտ ըո , ստել բեզ
հողւոյն սրբոյ , և խորել ի բնոց
դեղջն : Ոչ ապաքեն մինչ կայրն
բո եր , և ի վաճառելն ընդ բո
իխանութք էր : Օ ի՛ն՝ զի
եդեր ի սրտի բռւմ դիրս զայս :
Ոչ ստեցեր մարդկան , այլ Լ. Ե :
Եւ լուեալ Ընանիս զբանս
զայտոսիկ , անկաւ , և եհան զո-
դի : Պօղոս առաքելաւն հեթա-
նոսաց , հրատայէ թողուլ զստու-
թի , և երթալ զհետ ճշմարտու-
թե : Սի որոյ ասէ : Սի որոյ
ի բաց ընկեցիք զստութի : Խո-
սեցարուք զճշմարտութի իւրա-
բանցիւր ընդ ընկերի իւրոս :
Օ ի եմբ միմեանց անդամք :
Եւ այլուրեք ասէ : Սի ստեք
միմեանց : Սերկացարուք զհին
մարդն գործովք իւրովք : Դար-
ձեալ , զի ստութի առնէ զմարդն
պարսմէն , և անգոմսնելի ա-
ռաջի Լ. Ե , և առջի ամ մարդ-
կան : Պատճառէ ստախոսաց
զբաղում լիսաս : Քանզի առ-
նէ զնս վատահամբաւս , և ան-
սրտիւս , բազմիցս ամառեցու-
ցանէ զնս , և առնէ ամօթալիս ,
առնէ , զիմի ոք հաւատացի
բանից նոցա , և զայլ սոյնպիսի
լիսաս պատճառէ նց :

Սուտ վկայութիւն ևս է՝ յոյժ
գորշելի , և պարսմէնի յոռու-
թի և մոլութի : Ուստի յոյժ
պարտիմք ի նաման զգուշման ,
և խորշի : Սուտ վկայութիւն է՝
յոռութի այնցիկ , որք յարեան

ընդդէմ որդւոյն Լ. Ե : Ուստի
դաւնիմ խօսելով զՔէ մար-
դարեական հողւով , ասէ : Յա-
րեան ի վր իմ վկայք մեղաց , և
ստեցին ինձ յանօրէնութե իւ-
րեանց : Ելուրեք կոչէ զնոսա
վկայս չարեաց , ասելով : Յա-
րեան ի վր իմ վկայք չարեաց ,
զոր ինչ ոչ գիտէի , հարցանէին
ցիս : Սողոմոն վկայէ , թէ անի-
րաւ վկայս վառէ զստութիւն :
Ուստի ասէ : Բարբոքէ զստու-
թի վկայ անիրաւ , և արկանէ
զդատաւաստանս ի մեջ եղբարց :
Ելուրեք ուսուցանէ , թէ որ
վկայէ զսուտն , ոչ մայ անց
պատժոյ : Ս ասն որոյ ասէ :
Ս կայ սուտ առանց պատժոյ
ոչ եղիցի , և որ բամբասէ անի-
րաւութե , ոչ զերծցի : Դար-
ձեալ ասէ : Ս կայ սուտ առանց
պատժի ոչ լինի , և որ բորբոքէ
զչարութի , կորցի ի նաման :
Դարձեալ ասէ : Ս կայ սուտ
կորցի , և այր հլու զգուշութե
խօսեցի : Դարձեալ ասէ : Սի
լինիր վկայ սուտ ընկերի բոյ , և
մի լայնիր շրթամբք բովք : Դար-
ձեալ համաքատակէ , և նաման-
ցուցանէ զբերան սուտ վկայի ,
արեալ սուտերի , և սլաքի , ասէ
լով : Իբրեւ սուտեր , և սլաք սրէլ :
Երկուսն և այր , որ վկայէ զբա-
րեկամէ իւրմէ զվկայութի ստու-
թե : Դարձեալ , զի յոռութի
սուտ վկայութե յոյժ գայթաղ-
ղեցուցանէ զմարդիկ , և պար-
ճառէ զայնոսիկ ամենեւեան
լիսաս , զորս պատճառէ ստութի

Որք կամին զերծանիլ , և ազատիլ ի ստախօսութե , ի սուտ վիպութե , ի բաճախանաց , և ի յայրոց վերոյառացեալ չարախօսութեց , և անհրաժարանութեց , պարտին մաքրել զսիրտս եւրեանց ի յախտից ատելութե , ռիսակալութե , նախանձու , վրէժ խնդրութե , անհաճեբրութե , ինքնասիրութե , ընչասիրութե , երեսպաշտութե , և այլոց սոյն պիտեաց : Քանզի յաղծեալք ի սոյնպիսի ախտից , և ախտալիլութեց , չարծիմք , և ընդոտուցանիմք ի յատացեալ չարախօսութիւն , և անհրաժարանութիւն : Եւսե պարտին դոլբաւիցք , և պարտին զսպել , և սանձահարել զլեզուս իւրեանց : Օ ի բաղմիցս շատախօսութիւն , և լեզունագարութիւն է՝ պատճառ չարախօսութեց , և անհրաժարանութեց : Ուստի զմեծ փանս , և զմեծ աշխատանս , և զմեծ հոգս պարտիմք ԹԱՆԷԼ , զի պարտիցեմք . և նո՛ւաճիցեմք զլեզուս մեր : Քանզի եթէ կատարելապէս հաղանդեցուցանիցեմք զնս , և բառնայցեմք ի մէջ զլեզունագարութի , և զշատախօսութի , դիւրապէս կարացցուք զերծիլ ի չարախօսութեց , և յանհրաժարանութեց : Որք ոչ ճշնն , և սանձեն զլեզուս իւրեանց , զուր աշխատին հեռացուցանել , և տարամերժել ի ինքեանց զչարախօսութիւն , և զանհրաժարանութիւն : Քանզի լեզուք ,

որք չեն նո՛ւաճեցեալք . և զսպեցեալք , են ոռութ , իբրեւ զլեզուս օձից , և Թոյնք իժից են ի շրթունս նոյ : Ուստի ասէ Պաւլոս : Սրեցին զլեզուս իւրեանց , որպէս զօձից , և Թոյնք իժից ի ներքոյ շրթանց նոցա : Պարտիմք խնդրել ի վերուստ զպահապան բերանոց մերոց , որ պահպանիցէ զբերանս մեր , զիմս երանիցեն ի նոցանէ վառ թարախօսութիւք , և բանք միապակալք : Ուստի իւրաքանչիւրք պարտի ասել ընդ Պաւլոս : Ի՞նչ տէր պահապան բերանոց իմոյ , և զդուռն ամուր շրթանց իմոց , զիմս խտտորեացի սիրտ իմ բանիւք չարութե : Ի բաց մեր ժելի է՝ ի մէջ բերան կամակոր , և տարապրելիք շրթունք անիւրաւք , զի արգելանիցին բանք չարք , և խօսք անօրէնք : Պարտիմք անսալ բանից Սողոմոն , որ ասէ : Ի բաց արա իբէն բերան կամակոր , և զշրթունս անհրաժան մերժեալ իբէն : Օ ի խափանիցին բաճախանք , հեղձուցանելի , և սպանանելի է՝ անզգատութի : Քանզի որպէս ասէ Սողոմոն , որք ի վեր հանեն զբաճախանս , անզգաճեն : Պարտի բառնիլ շատախօսութի , զի չարաբարձցին մեզք շրթանց : Օ ի ասէ Սողոմոն : Ետախօս լինելով , ոչ զերծցիս ի մեղաց : Պարտեմք են շրթունք , զիմս անկանիցիմք ի մեղա լեզուն : Քանզի ասէ Սողոմոն : Սի փառութ շրթանց ,

անկանի յորոպայս մեղաւորն: Չէ պարտ լինիլ յեղեղուկ լեզունաւ: Քանզի որպէս վարդապետէ նոյն Սողոմոն, այս յեղեղուկ լեզունով անկցի ի չարիս: Օ՛ ի ազատիցիս ինէզունօք, որ ծնանի ի լեզունազարութե, պարտիս պահել զբերան, և զլեզու: Սո՛րոյ ասէ Սողոմոն: Որ պահէ զբերան իւր, և զլեզու, պահէ ի նեղութե զանձն իւր: Ի իցուք երազք առ ի լսել զբարիս, բայց ծանոնք առ ի խօսիլ, զի մի գուցէ ի բերանոց մերոց արտաբերիցին բանք չարք: Երանտուցուցուք, և սեռեցուցուք ի սիրտս մեր զվարդապետութիւն զայն, զոր ուսուցանէ մեզ Յակօբոս, ասելով: Գիտասցիք եղբարք իմ սիրելիք: Եղիցի մտմարդ երազ առ ի լսել, և ծանր առ ի խօսիլ:

Յատադելոցն երեւի, Թէ այսու պատմութեանս անհաւարտութիւն արգելու ԸՃ զմտ մեղս, որք լինին ընդդէմ եղբօր լեզունաւ, և բերանով, և զմտ չարախօսութի, և զմտ բարեխօսանս: Քանզի առաջին երեւք պատմութեանս արգել ԸՃ զմեղս, որք լինին գործով ընդդէմ եղբօր: Ուստի այսու պատմութեանս արգելու զմեղս, որք լինին ընդդէմ նո լեզունաւ, և բերանով: Եւ հետեւապէս արգելու ևս զչար, և զանիրաւ դատաստանս մտաց: Քանզի չարախօսութի, զրաւտանք, բարեխօսանք, բարութե,

անհաւարտութիւնք յառաջ գան ի չար, և ի յանիրաւ դատաստանաց մտաց, և ևն ինքեանք չարք, և անիրաւք դատաստանք մտաց, արտաբերեցեալք բանիւ:

Եւ ի լեզունազարութե, և ի չարախօսութե յոյժ պարտիս զգուշանալ, և խորշիլ: Քանզի գրեթէ է՝ արմատ անթիւ չարագործութեց: Ուստի ասէ Սողոմոն: Երանեալ զգուշ լեռուք յանդուտ բլմանցիս, և ի բարեխօսանաց ինայեցեղ լեզու: Բանք չարք եղծեն, և ապականեն զբարս բաղցունա: Սո՛րոյ ասէ Պօղոս: Սո՛ր խաբիք: Երանանեն զբարս բաղցունա բանք չարք: Որպէս պարտիս հեռանալ ի յմտ չարութե այսպէս ևս պարտիս ի բաց կալ ի յմտ չարախօսութե: Ուստի ասէ Պետրոս գլուխն եկեղեցւոյ: Ի բաց Թօմասիւ աշտահետե զմտ չարութի, և զմտ նենգութի, և զկեղծաւորութի, և զնախանձ, և զմտ չարախօսութի: Եւ աշտարեալ, որ ճշեալ է՝ զլեզու իւր: Եւ նա, կարող է՝ զմտ մարմին իւր սանձադարել, և հասցանդեցուցանել բանի, որ հասցանդեցուցել է՝ զլեզու իւր բանի: Սակայն որոյ ասէ առաքեալն Յակօբոս: Եւ թէ որ բանի ոչ յանցանիցէ, նա է՝ մարդ կատարեալ, որ կարող է՝ սանձադարել զմտ մարմին իւր: Գարախօս լեզուն է՝ զարդ և հատարակութի անիրաւութե:

Չարախօս լեզուն զամ մարմին ապականէ, և վառէ հրով զանիւ ծնողեան: Սո որոյ ասէ նոյն Լուսաբեան Յակօբոս: Եւ լեզու հուր զարդ անիրաւութե լեզու հաստատեալէ՝ յանդամս մեր, որ զամ մարմին ապականէ, և վառէ հրով զանիւ ծնողեան: Եւ բորբոքեալ տոչորի ի գեհենի: Յոյժ պարտիմք ջանալ, զի ասնձիցեմք զլեզու: Քանզի դժոճարին է՝ ճնշելն զնա: Դիւրագոյն է՝ հնազանդեցուցանել մեզ զգաղանս, զտղունս, և զԹռչունս: Բան Թէ հնազանդեցուցանել բանի զվայրահալ, և չարաբարբանջ լեզուն: Եւ բանզի ոչ վայելէ, զի ի բերանոյ մերմէ ելանիցեն օրհնութիք, և անէծք: Ս ասն որոյ ասէ առաքեալն Յակօբոս: Ըմբռութի գաղանաց, և Թռչնոց, և սողնոց, և որք ի ծովու են, հնազանդեալք են, և հնազանդին մարդկային բնութե: Բաց զլեզու մարդկան ոչոք կարէ հնազանդել զչարն, և զանկարգ, և լի Թռչնօք մահաբերին: Ետևալ օրհնեմք զտէրն, և զհայր, և նովաւ անիծանեմք զմարդիկ, որք ըստ նմանութե Լ. Ե արարան: Դնալն բերանոյ երանեն օրհնութիք, և անէծք: Ոչէ՝ պարտ եղբարք իմ, այստ այսպէս լինել: Սի Թէ աղբիւր անդստին ի միոյ ականէն բղխեցէ բաղր, և դառն: Սի Թէ մարթ ինչ իցէ, եղբարք իմ, Թղենւոյ խաղող բերել. կամ

որթոյ Թռչ. և ոչ աղտաղտին տեղու ջուր բաղր ասնել: Որք առնեն զանիրաւ չարախօսութի զեղբօրէ, և այսու ծանրապէս քնանեն նոն, մահացօրէն մեղանշեն, և պարաւանդին առնել զհատուցումս: Քանզի առնեն զծանր անիրաւութի ընդդէմ եղբօր: Եւս պարտիմք փախչիլ ի չար, և ի յանիրաւ դատաստանաց, որք լինին մտօք ընդդէմ եղբօր, Թէպէտ տահաւին չիցեն բացայտեցեալք բանի: Քանզի ուր ասացեալ է. պատմութեանս այս, զորմէ խօսիմք, նաև զսոյնալիս Թիւր դատաստանս արդելու: Ուստի ասէ տէրն: Սի դատեք զիմի դատիցիք. զի որով դատաստանաւ դատեք, դատելոց էք. և որով չափով չափեք, չափեսցի ձեզ: Օ ի տեսանես զիւղ յական եղբօրքոյ, և իբրեւ ականդ զգերանդ ոչ տեսանես: Եւ այլուրեք ասէ: Սի ըստ աչս դատեք. այլ ուղիղ դատաստան արարեք: Եւ Պօղոս ասէ: Իբրեւ ո՞վ ես, որ դատես զայլոյ ճառայ. իւրեւ Տէ կայ. կամ անկանի: Բաց կացցէ, զի կարող է տէր հաստատել զնա: Դարձեալ ասէ: Ըստ հետե մի զմիմէ անս դատեսցուք. այլ առաւել զայս դիւր ի մոտ չդնել զպաթագղութի եղբօրն: Եւ առ կորնԹացիս վարդապետէ: Ըստ հետե մի յառաջ բան զԹանահալս դատեք. մինչև եկես

կեցցէ ՏԾ, որ լուսանոր առ-
նիցէ զգաղանիս խանարի, և
յայտնիցէ զխորհուրդս արտից .
և ապա իւրաքանչիւրոյ գովու-
թի եղիցի Մ : Օ նոյն ինչ
բարոգէ Յակօբոս, անելով : Մի
բաւբաւեք զմիմեանս եղբարք,
որ բաւբաւե զեղբայր, կամ
դասե զեղբայր իւր, զօրէնսն
բաւբաւե, և զօրէնս դատե . և
եթէ զօրէնսն դատեցես, ոչ
առնող օրինացն էս . այլ դա-
տանոր : Մի է՝ օրէնս դիր, և
դատանոր, որ կարօղն է՝ փրկել
և կորուսանել :

Եւ իրան դատաստանք, որովք
առնելք ի միտս մեր զժանր ա-
նիրանութի ընդդէմ եղբօր,
Թիւրապէս, և անիրանաբար
դատելով զմեանս . էս մեղք մա-
հացուք : Քանզի էս ծանր
անիրանութիք ընդդէմ եղբօր :
Արք առնեն զօղիսպիսի դատաս-
տանս, և զօղիսպիսի անիրան
դատողութիւն ընդդէմ եղբօր,
մահացօրէն մեղանցեն, և պա-
քանանդին զստաւ փայտենել :
Քանզի առնեն միօք ընդդէմ
եղբօր զժանր անիրանութիւն :
Եւ եթէ բանիւք բացայայտի-
ցեն զօղիսպիսի դատաստանս,
ծանրապէս, և անիրանաբար
փատահաւբանելով զեղբայր իւ-
րեանց, նաեւ պարանանդին առ-
նել զհատուցումն հաւբանոյ :
Օ ի անիրանաբար կորուսին
զհաւբաւ, և զանուն եղբօր :
Միչեւ ցատտ խօսեցաք ի հա-
արակի զհարախօսութի, և զա-

նիրաւ դատաստանաց, զխուն,
և զդոյն ինչ ի մասնանորի ևս
առացուք զնոցանէ :

Յաղագս Թիւր, և յանդուգն
դատաստանի, և կարծեաց,
և երկբայութի :

Եւ առտանն է՝ հատաւտ
զգացումն ոգւոյ . կամ
աներկբայ հաւանութի
նորին : Եւ ինչն, է՝ ներ-

գործութի, և դատումն մտաց,
որով միտքն հատաստապէս, և
աներկբայապէս տայ զհաւա-
նութիւն շուրջ զիւրք իրաւ : Դա-
տաստանն բաժանի, և անջնա-
նի խոհեմն, և ի յանխոհեմն :
Խոհեմ դատաստանն է՝ այն,
որ յեցեալ է՝ ի վերայ բաւական
պատճառաց, և նշանաց, յորոց
շարժեալ, տայ զհաւանութիւն :
Եւ խոհեմ դատաստանն է՝ այն,
որ է՝ յանդուգն, և որ չէ յեցեալ
ի վր բաւական պատճառաց,
և նշանաց . այլ առանց բաւա-
կան պատճառաց, և նշանաց
տայ զհաւանութիւն յանդուգն,
և անխոհեմաբար : Եւ առանց
ոչ խօսիմք ընդդէմ խոհեմ դա-
տաստանի : Օ ի յայտ է՝ Թէ
բանական, և խոհեմ դատաս-
տան, կամ դատողութի չէ մեղք :
Քանզի ներգործութի, որ է՝
բանական, և խոհեմ, չէ մեղք :
Եւ խօսիմք զանխոհեմ, և զան-
դուգն դատաստանն : Քանզի
սա գորով անբան է մեղք : Կար-
ծիրն է՝ հաւեալ, և սկսեալ հա-

Հանուումս մտաց , որով որ ակտոր-
ծի , և յօժարի ի մին մասն , դա-
տելով ցուցանելաբար , և հա-
Հանականապէս , Թէ գաղիցի
հինն իմն կարծելոյ : Ըսինքն ,
է՛ անկատար հաւանութն , որով
որ անկատարելապէս հաւանի
առաջադրեցեալ իրի , այսինքն ,
տայ զհաւանութիւն հանդերձ
կասկածանօք , և երկիւղիւ . կամ
էթէ ի յինքեան ներգործութե
հաւանութե ոչ կասկածի . սա-
կայն , եթէ վերանկատիցէ զպտ-
ճառս , յորոց շարժի , կարէ կա-
կածիլ , և երկնչիլ : Ուստի կա-
քէ ևս այսպէս սահմանիլ , կա-
կածական հաւանութն , որով
որ հաւանի առաջադրեցեալ իրի
հանդերձ երկիւղիւ : Կարծիքն
ևս կարէ գոյ խոհեմ , և անխո-
հեմ : Խոհեմն է՛ , որ յեցեալ է՛
ի վերայ պատճառաց , և նշա-
նաց , որք բաւականք են առ
անկատար , և կարծիական հա-
Հանութն : Ընխոհեմն , և յան-
դուքն է՛ այն , որ չունի զպատ-
ճառս , և գնչանս , որք պա-
հանջին առ անկատար , և կար-
ծիական հաւանութն : Ըստա-
նօր ևս խօսիմք զանխոհեմ , և
զանդուքն կարծեաց , Օ ի
սոյնաբնի կարծիքն է՛ մեղք :
Երկբայութիւնն է՛ երկպառա-
կութի , և տարակուսութի իմն
որով որ ոչ անորժի ի մին , կամ
ի միւս մասն . այլ մեայ կախ
առ երկաբանչիւրն : Ուստի չէ
հաւանութն . այլ կախմեացութն
որպէս առ երկաբանչիւր մասն :

Երկբայութիւն ևս կարէ գոյ
խոհեմ , և անխոհեմ : Խոհեմն
է՛ , որ յեցեալ է՛ ի վերայ պատ-
ճառաց , և նշանաց , որք բա-
Հականք են առ երկբայական ,
և երկպառակական ներգործու-
թի : Ընխոհեմն , և յանդուքն
է՛ , որ չունի զսոյնաբնի պատ-
ճառս , այլ է՛ երկբայական ներ-
գործութի , որ յանդգնաբար
լինի : Խօսիմք արտանօր ևս զան-
խոհեմ երկբայութե , և ոչ զ
խոհեմն : Քանզի անխոհեմն է՛
մեղք , և ոչ խոհեմն : Ըրդ առ
դատարարանն խնդրին հզօրա-
գոյն պատճառք , և մեծադոյն
նշանք , բանթէ առ կարծիս :
Քանզի ոմ ասացեալ է՛ , դա-
մաստանն է՛ հատար , և աներկ-
բայ հաւանութն . իսկ կարծիքն
է՛ անկատար , և կասկածական
հաւանութն : Ըրդ առ հարմար
և աներկբայ հաւանութն ին-
դրին հզօրագոյն պատճառք , և
հզօրագոյն նշանք , բանթէ առ
անկատար , և կասկածական հա-
Հանութն : Եւանապէս հզօրա-
գոյն պատճառք , և մեծադոյն
նշանք խնդրին առ կարծիս .
բանթէ առ երկբայութի : Օ ի
ոմ ասացեալ է՛ , կարծիքն դոնէ
է՛ անկատար հաւանութն . իսկ
երկբայութի չէ հաւանութն ,
այլ կախմեացութն : Ըրդ հզօ-
րագոյն պատճառք , և մեծա-
դոյն նշանք խնդրին առ անկա-
տար հաւանութն , բանթէ առ
կախմեացութն :

Յանդուքն , և անխոհեմ դա-

տաւառան , որով որ վերանկատ
մամբ Թիւրապէս , և յանդգնա-
բար դատե զեղբայր իւր , այնպէ
Թէ անիրաւաբար ծանրապէս
խնդոս իւր վատահամբաւէ զնա ,
և դնէ ի վերայ նր զծանր չա-
րուԹի . այսինքն , չունելով զբա-
ւաւսն պատճառս , և նշանս ,
դնէ ի վր եղբոր իւրոյ զծանր
չարուԹի , եւ Թադատելով զնա
ծանրապէս չար , կամ զգործս
նր ծանրապէս անիրաւաբար ,
և չարապէս մեկնելով , է՝ մեղք
մահացու , և որք սոյնսխաբար
դատեն զեղբարս իւրեանց , մա-
հացորէն մեղանչեն : Վրանդի
մտօք իւրեանց առնեն եղբարց
զծանր անիրաւուԹի : Վրանդի
մտօք որ ունի զիրաւուն , զի մի
առանց բաւական պատճառի ,
և նշանի վարկանիցի , և համա-
րիցի չար : Աւտի որ առանց
պատճառի , և նշանի վարկանի ,
և համարի զնա չար , առնէ նմա
զանիրաւուԹի : Ս րոյ եթէ
ծանրապէս համարիցի , և վար-
կանիցի զնա չար , առնէ նմա
զծանր անիրաւուԹի . և մահա-
ցորէն մեղանչէ : ՄանրուԹիւն
չար և Թիւր դատաստանի յա-
ռա՞ղ դայ ի յերկուց , այսինքն . ի
ծանրուԹի չարուԹի , զոր որ
անիրաւաբար դնէ ի վր եղբոր ,
անիրաւաբար համարելով զնա
չար , և ի յանբաւականուԹի
պատճառաց , և նշանաց , մասն
որոց համարի զնա չար : Աւտի
յորժամ չարուԹի , զոր որ անի-
րաւաբար դնէ ի վերայ եղբոր ,

է՝ ծանր , և պատճառք , և նշանք
քն որոց համարի զնա չար , և
ամենննն անբաւականք . կամ
երեւելապէս , և ծանրապէս ան-
բաւականք , յայնժամ Թիւր , և
յանդուգն դատաստան յայտ-
նապէս է՝ մեղք մահացու , և որք
առնեն զնա , ծանրապէս մե-
ղանչեն : Վրանդի յայտնապէս
առնեն մտօք զծանր անիրա-
ւուԹի եղբոր : Վարձեալ . զի
ի սոյնսխի դատաստանէ հե-
տեին մեծամեծ , և ծանր իրք
չարք : Որպէս յայտէ՝ վորձա-
ռուԹի : Քայց յորժամ չար իրն
զոր որ անխոհեմաբար դնէ ի
վր եղբոր , չէ ծանր , այլ Թե-
Թե . յայնժամ Թիւր դատաս-
տան չէ մեղք համացու . այլ
ներելի : Վրանդի յայնժամ ոչ
խաւարի , և նսեմանայ ծանրա-
պէս , և երեւելաբար անուն , և
համբաւ եղբոր , այլ ԹեԹեա-
պէս միմանայ : Վմանապ յոր-
ժամ անբաւականուԹի , զոր
ունին պատճառք , և նշանք , քն
որոց որ դատէ , և համարի զեղ-
բայր իւր չար , չէ ծանր , և երե-
ւելի . այլ խուն և դոյզն , յայն-
ժամ ևս անխոհեմ դատաստանն
է՝ ներելի մեղք : Վրանդի ոչ լի-
նի յայնժամ ծանր , և երեւելի
անիրաւուԹի եղբոր , այլ Թե-
Թե : Վմանապէս յորժամ որ
դատե զեղբարս իւր չար , ոչ վե-
րանկատե զիրն զայն , որով դա-
տե զեղբայր իւր , դոյ ծանրապէ
չար . կամ զնշանս , և զպատ-
ճառս , քն որոց համարի զնա
չար ,

չար, գոյ անբանականս : Ոչ
մեղանչէ մահացօրէն : Քանզի
առ այս խնդրի վերանկատումն :

Ընտրեմ կարծիք, և անխո-
հեմ երկբայութիւն, որովք որ
յանդգնաբար կարծէ զոր չար
կամ երկբայի, անբոլեօք իցե-
բարի, ոմանց երեւին գոյ մեղք
միայն ներելիք իսեռէ իւրեանց :
Քանզի ասեն, Թէ հասարա-
կաբար, յորժամ որ կարծէ զոր
չար, կամ երկբայի, անբոլեօք
իցե բարի, յայնժամ բարի հա-
մարումն նր իւրի կերպիւ մնայ
ի միտս կարծողի, և երկբայ-
ղի : Քանզի որ կարծէ, ոչ տայ
զհաստատ, և զաներկբայ հա-
ւանումն, այլ զկասկածական
հանձնումն : և որ երկբայի, ոչ
տայ զհանձնութի, այլ մնայ
կախ : Որեմն հառաւ այնր,
զոր որ կարծէ չար, կամ զոր
մէ որ երկբայի, անբոլեօք իցե-
բարի, ամենեւին ոչ նսեմանայ
և խաւարի : այլ իմաստ : Ու-
րեմն ոչ լինի նմա ծանր անի-
րանութիւն : Որեմն անխոհեմ
կարծիք, և անխոհեմ երկբա-
յութիւնք իսեռէ իւրեանց չեն
մեղք մահացուք : այլ միայն
ներելիք : Արդարապէս որ
բնիկ ասեն, Թէ յայնժամ մա-
նանտ սոյապիսի ներգործու-
թիւ հատարելիք են մեղք ներե-
լիք : յորժամ յառաջանան ի մո-
լորութի մնաց, և իմացականին
որով նշանք օմբանին իբրեւ բա-
նականք : Քանզի սոյապիսի
ներգործութիւն, մինչ չեն լիա-

կատարելապէս կամանորք, և
յանդուրք, արժանանան անմե-
ղագրելութե : Սակայն անխո-
հեմ կարծիք, և անխոհեմ երկ-
բայութիւն իսեռէ իւրեանց են
մեղք ներելիք, քանզի մինչ իմա-
պէս նսեմացուցանեն զհառաւ-
ելբօր, են իմն անիրանութի,
որ լինի մտօք ընդդէմ եղբօր :
Քայց որք ի չարակամութի յա-
րաման, և յարատե են ի ծանր
չար կարծիս, մահացօրէն մե-
ղանչեն : Քանզի որք ի յատե-
լութե, և ի չարակամութե մնան
ի ծանր չար կարծիս, առնեն
զծանր անիրանութիւն : Արդ-
ժանր անիրանութիւն է մեղք
մահացու : Վնանապէս խօսելի
է զդրական երկբայութե, որ
ծնեցեալ է ի յատելութե, և ի
չարակամութե առանց պատ-
ճառի : Քանզի յառաջ դայ ի
յեպերմանէ, և անարգմանէ եղ-
բօր : Ուստի համարի ծանր ան-
իրանութիւն : Քայց բազումք
այլք վարդապետք բացարձակա-
պէս խօսին ասելով, Թէ կար-
ծիք, որովք որ առանց պատճա-
ռի ծանրապէս կարծէ զեղբայր
իւր չար, և երկբայութիւն, որովք
որ առանց պատճառի ծանրա-
պէս անիրանաբար երկբայի և
երկունայ զբարութե եղբօր,
են մեղք մահացուք : Քանզի
մի որ ոչ միայն ունի զիրանումն
զի մի զմանսէ ենթադրատիցեմք
անիրանաբար : այլև ունի զի-
րանումն, զի մի զմանսէ անի-
րանաբար կարծիցեմք, և երկ-
բայի

բայեցինք , և երկուանայցեմք :
Ուրեմն որք ծանրապէս անի-
րանին ընդդէմ սոյապիսի իրա-
ւանց , առնեն ծանր անիրա-
ւութի ընդդէմ եղբոր , և հե-
տեւան մահացօրէն մեղանշեն :
Ուստի պարտինք փախչիլ , և
խորշիլ իյանիրաւ երկբայու-
թեց , զիսի անկանիցինք իյա-
նիրաւ կրօնս : Պարտինք փախ-
չիլ իյանիրաւ կարծեաց , զիսի
անկանիցինք իյանիրաւ դատա-
դութիս : Պարտինք փախչիլ ի
յանիրաւ , և ի թիւր դատաս-
տանաց , զիսի անկանիցինք ի
յանիրաւ բանս , և խօսաւ : Բան
զի իյանիրաւ , և իյանդուգն
երկբայութեց կարեն ծնանիլ
անիրաւ , և յանդուգն կարծիք :
Իյանիրաւ , և իյանդուգն կար-
ծեաց կարեն ծնանիլ անիրաւ ,
և յանդուգն դատաստանք : Ի
յանիրաւ , և իյանդուգն դա-
տաստանաց կարեն ծնանիլ ա-
նիրաւ , և չար բանք :

Յաղաքս վատահաւքաւաբա-
նութե , և զրպարտա-
խօսութե :

Ըրախօսութի , և ա-
նիրաւաբանութի ,
որ լինի զեղբօրէ ,
կրկնակի լինի : Ը-
սինքն . կամ դէմյանդ-իմանաբար
կամ զինի նք : Ըթէ լինիցի դէմ
յանդ-իմանաբար , ասի զրպար-
տախօսութի , եպերաբանութի
և անարգաբանութի : Իսկ եթէ

լինիցի զինի նք , ասի անուանա-
կաւորութի , և վատահաւքաւա-
բանութի : Ուստի չարախօսու-
թիւն անկատի , և բաժանի ի
վատահաւքաւաբանութի , և ի
յանարգաբանութի :

Սատահաւքաւաբանութիւն
է՝ չարախօսութի , և անիրաւա-
բանութի , որով աներեմե , եղ-
ծեմք , խաւարեցուցանեմք նաե-
մացուցանեմք , և բառնամք ա-
նիրաւաբար զհաւքաւ , և զա-
նուն եղբօր : Սատահաւքա-
ւաբանութի բաղմիցս հոնգոյն
դողութե , լինի դադաւաբար , և
լինի ընդդէմ բացաւայի . և կամ
բառնայ , կամ նսեմացուցանե-
ղանուն , և գհաւքաւ : Ըրդ-
անունն , և հաւքաւն է՝ կարծի ,
կամ համարումն , զոր տնի որ
զգերակայութե , և զխեմութե
այլոյ , այսինքն , զբարձրութե
այլոյ : Ուստի որ չարախօսութե
և անիրաւաբանութե իւրով զոյն
պիսի կարծի , կամ համարումն
նսեմացուցանե , կամ բառնայ ,
առնե զվատահաւքաւաբանու-
թի : Սատահաւքաւաբանութի
իսեռէ իւրիկ է՝ մեղք մահա-
ցու : Բանցի իսեռէ իւրիկ է՝
ծանրագոյն մեղք , բան զդողու-
թի : Բանցի դողութի բառ-
նայ զինչս , և զապրանս . իսկ
վատահաւքաւաբանութի բառ-
նայ զանուն , և գհաւքաւ : Ըրդ-
անունն , և հաւքաւն է՝ մեծա-
գոյն բարի , բան զինչս , և զա-
պրանս : Բանցի առանել սի-
րեմե զանուն , և գհաւքաւ , բան
զինչս ,

դինչս , և զապրանս : Ուստի
 վատահամբանւաբանութի մե-
 ծագոյն մեղք է՝ բան զգողութի-
 արդ գողութիւն ի սեռէ իւրմէ
 է՝ մահացու մեղք : Ուրեմն ևս
 առաւել ի սեռէ իւրմէ վատա-
 համբանւաբանութիւն՝ մահա-
 ցու մեղք : Ուստի որ անիրա-
 ճաբար ծանրապէս զնասէ անո-
 ՛ւան , և համբանոյ եղբոր ,
 ծանրապէ և մահացորէն մեղան-
 չէ , և պարանանդի առնել զ
 հատուցումն : Քանզի առնէ
 զծանր անիրաւութի ընդդէմ
 եղբոր : Սակայն վատահամբա-
 նաբանութի կարէ լինիլ ներելի,
 եթէ եղեալ իցէ ի սակաւ նիւ-
 Թող . կամ եթէ եղեալ իցէ ա-
 ռանց մտածման , և առանց վե-
 րանկատման : Քանզի ի բա-
 րոյականս սակաւն ոչինչ համա-
 բի , և վերանկատումն խնդրի
 առ մեղքն մահացու : յարձել
 զի վատահամբանւաբանութիւն ,
 յորժամ լինի ի դուքսաբեայ նիւ-
 Թող , և յորժամ զորժի առանց
 մտածման , ոչ վարկանի ծանր
 անիրաւութի , այլ Թեթեւ :
 Ուստի յայնժամ լինի ներելի
 մեղք :

Վատահամբանւաբանութիւն
 բաժանի ի տեսականն , և ի նիւ-
 Թականն : Տեսականն , որ և ու-
 ղիդ առի , է՝ այն , զոր առնէ ոք ,
 դիտելով զնասել համբանոյ :
 Այնքն , նա առնէ զտեսական
 վատահամբանւաբանութի , որ
 դիտէ նսեմացուցանել զբարի
 համբաւ , և անուն եղբոր :

Վեթականն միայն , որ և առի
 անուղիղ , այն է՝ որ չլինի ի դի-
 տաւորութէ զնասելոյ այլում ,
 այլ լինի ի Թեթեւութէ , և ի
 լեզուանութէ ի մեքէ : յար-
 ձեալ կրկնակի լինի վատահամ-
 բանումն , կամ վերաբարդելով
 զսուտն , կամ զգաղտնին ար-
 տասանելով , և բանալով : Եթէ
 լինիցի վերաբարդմամբ ստոյ ,
 առի բարութական վատահամ-
 բանութի . կամ վատահամբա-
 նական բարութաբն : Իսկ եթէ
 լինիցի արտասանութբ , և բա-
 ցայայտութբ գաղտնւոյ , առի
 վատահամբանական բացայայ-
 տութի գաղտնւոյ :

Բացարձակապէս խօսելով ,
 որ առնէ զտեսական վատա-
 համբանութի , վերաբարդելով
 զսուտն , և զծանր բարութանս
 ստեղծելով , և հնարելով , և
 այսպէս սուտ բանիւք ծանրա-
 պէս զնասելով եղբոր , յայտնա-
 պէս մահացորէն մեղանչէ , և
 պարանանդի ի ներքոյ մահացու
 մեղաց առնել զհատուցումն :
 Քանզի առնէ զմեծագոյն ա-
 նիրաւ վատահամբանութիւն :
 Բայց որ առնէ զԹեթեւ վա-
 տահամբանութի , այնպէս Թե-
 երեւելապէս ոչ զնասէ անո՛ւան
 և համբանոյ եղբոր , ներելաբար
 մեղանչէ : Քանզի ոչ առնէ
 զծանր անիրաւութի :

Որ առանց պատճառի բա-
 նայ , և յայտնէ զծածուկ , և
 զգաղտնի յանցանս , և զպակա-
 տութիւն եղբոր , վն վատահամ-

բաներոյ զնա, և զնա նսեմացու-
ցաներոյ զբարի անուն նր, և զն
բառնալոյ զհաւքաւ նր, այնպ
Թէ երեւելապէս զնասէ բարի
անունն, և հաւքաւոյ նորա,
մահացորէն մեղանչէ, և պարտ-
ւանդի առնել զհատուցումն:
Մահացորէն մեղանչէ: Քանզի
ծանրապէս զնասէ: Պարտւան-
դի առնել զհատուցումն: Բան-
զի առնէ զանհրաժեշտութիւն: Քան-
զի նա որ ունի զհրաժեշտն: զնա
անհրաժեշտ բացայայտեցին
ծածուկ, և գաղտնի յանցանք,
և պակասութիւնք նր, որք չեն
բացայայտեցեալք, այլ Թաղե-
ցեալք են ի յոռութե: Լրդ որ
առանց պատճառի զծածուկ,
և զգաղտնի յանցանս, և պակա-
սութիւն եղբոր, որք ոչ կարեն
գիտիլ, բացայայտէ, և բանայ,
զնա վատահամբաներոյ զնա, ա-
նհրաժեշտ յայտնէ, և արտա-
սանէ զնա: Ուստի առնէ զանհ-
րաժեշտութիւն: Այս որոյ պարտ-
ւանդի առնել զհատուցումն, որ
կարէ լինիլ:

Որպէս զի կարիցեմք նախա-
դատել խոհեմաբար, ա՛րդեօք
վատահամբանութիւն իցէ մա-
հացու, Թէ ներքի, ոչ այնքան
պարտեմք հայիլ ի յիրա, որք
ստաբար վերաբարդին ի վերայ
եղբոր, կամ անհրաժեշտ բա-
ցայայտին, և արտասանին: որ
բան պարտեմք հայիլ ի վատա-
համբանութիւն, որք հետեւին:
Քանզի ոչ միայն յայնժմ վա-
տահամբանութիւն է՝ մահացու:

մեղք, յորժամ ծանր յանցանք,
և պակասութիւնք ստաբար վե-
րաբարդին ի վր եղբոր, կամ
ծանր յանցանք, և պակասու-
թիւնք նր անհրաժեշտ բացայայ-
տին, և բանին, և հետեւի ծանր
վատահամբանութիւն: այլև
յայնժամ վատահամբանութիւն
է՝ մահացու մեղք, յորժամ պա-
կասութիւնք, որք ստաբար վերա-
բարդին ի վր եղբոր, կամ անհ-
րաժեշտ բանին, և յայտնին,
չեն ծանուց: սակայն վատա-
համբանութիւն, որ հետեւի, է՝
ծանր, և երեւելի: Քանզի
ծանր, և երեւելի վատահամբա-
նութիւն, որ անհրաժեշտ լինի,
է՝ ծանր, և երեւելի զնա, և է՝
ծանր, և երեւելի անհրաժեշտութիւն:
Լրդ ծանր, և երեւելի զնանս,
և ծանր, և երեւելի անհրաժեշտ-
ութիւն, որ լինի ընդդէմ եղբոր,
է՝ մահացու մեղք, որպէս յայտնէ:
Ուստի շուրջ զվատահամբանու-
թիւն տալի է, և տրեղի այս կա-
նոն: Յորժամ վատահամբա-
նութիւն, որ չարապէս, կամ ա-
նհրաժեշտ հետեւի, է՝ ծանր,
և երեւելի: յայնժամ մեղք վա-
տահամբանութե է՝ մահացու:
Իսկ յորժամ չէ ծանր, և երե-
ւելի: յայնժամ է՝ միայն նե-
րելի:

Յորժամ զճշմարիտ յանցանս,
և զպակասութիւն այլոց արտա-
սանեմք, և բացայայտեմք վասն
արդար պատճառաց, և վասն
պատճառաց, որք առաւելա-
գոյնք են բան զհաւքաւ այնոր,

որոյ պակասութիւն յայտնին, և արտասանին . յայնժամ ոչ մեղանշեմք: Օ ի օրէն է՝ մեզ զայս առնել: Քանզի յայնժամ ոչ լինի չարագործութի, և անիւրանութի: Քանզի առանել պարտիմք հոգալ զգործս առաքինութե, և զարդար պտճառս բան զհամբաւ եղբոր: Ուստի յորժամ յայտնելիք են մեծաւորաց պակասութիւն փորձաւորաց նոցին, զի խրատեցին զնոսա, յայնժամ կարեմք յայտնել նոցա զպակասութիւն փորձաւորաց, առանց մեղանշելոյ: Այս որոյ որք զճաւորս յանցանս, և պակասութիւն որդւոց, և ծառայից յայտնեն, և արտասանեն ծնողաց, և տեարց նոցին զի արդար, և բանական պատճառաց, ոչ մեղանշեն: Եւ մանաւ յորժմ կինն արտասանէ, և յայտնէ առն իւրում զճաւորս պակասութիւն որդւոց, և ծառայից իւրոց, զի խրատեցին, ոչ մեղանշէ, սոյնպէս խօսելի է. յորժամ բացայայտին ծածուկ յանցանք ուրուք, զի բարձցին ծանրագոյն փառք, որք կարեն լինիլ այլոց: Ուստի առանց մեղաց արտասանին, և բանին թիւր վարդապետութիւն այնոցիկ, որք թիւր վարդապետութիւն իւրեանց փասեն այլոց: Եւ մանաւ առանց մեղաց բանին կեղծաւորութիւն այնոցիկ, որք կեղծաւորութիւն իւրեանց մոլորեցուցանեն զվարդիկ: Մոյնպէս, յորժամ որ ընդունելոց է՝

զկարդ . կամ զեկեղեցական իշխանութի, և արժանապատուութի, կամ զխորհուրդ ամուսնութե . կամ մտանկելոց է՝ ի կրօն ինչ, կամ ընդունելոց է՝ զպաշտօն բժշկի . կամ ծառայի կամ աղայինոյ, կամ վարդապետի, կամ ընդունելոց է՝ զայլ ինչ սոյնպիսի, յայնժամ է՝ օրէն յայտնել զճաւորս անընդունալութի, և զճաւորս յանցանսն, զիմի լինիցին այլոց մեծագոյն փառք: Սակայն յորժամ զսոյնպիսին կարեմք արգելել ի յառացեալ իրաց այլով ճանապարհաւ, յայնժամ չէ պարտ յայտնել զճաւորս պակասութիւնն: Քանզի յայնժամ դարձան արդար պատճառք, փասն որոց կարէ որ յայտնել զճաւորս յանցանս, և զպակասութիւն այլոց: Եւսե կարեմք բնալ զճաւորս պակասութիւն ուրում, զի արգելոյ զհաւատարմաւոր, որք լինին անմեղք, եւ չէ յայտնեն ծածուկ պակասութիւնք փաստարարաց: Քանզի աստ ևս գոյ արդար պատճառ յայտնելոց զճաւորս պակասութիւն այլոց: Յորժամ այլք անիրաւաբար փանսն բառեալ զհամբաւ, և զբարի անուն մեր, կարեմք յայնժամ լինիլ փատարմալ փանս մեր, թէպէտ աստուած հետեւիցի յայտնումս չարութեան նոցին, և հետեւապէս յայտնիցին ծածուկ անիրաւութիւնն: Քանզի ունիմք զարդար պատճառ: Սակայն յայնժամ

նչ կարեմք ջարագովք լինիլ զս
մեր, խօսելով զգրապարտանս, և
զբարութանս: Քանզի չէ օրէն
առնել զայս զի իրեք պատճա
ռի:

Որք յայտնեն զյանցանս, որք
պարզամիտ են հրապարակեցէլք,
և հրապարակաբար եղեալք են
յայտնիք օրինօք, կամ յայտնի
գործովք, այնոցիկ, որք ոչ գի
տեն, ոչ մեղանչեն մահացօրէն
ընդդէմ արքարութե: Քան
զի ոչ գործեն զանիրանութիւն:
Այսանզի յորժամ ի ձեռն արդար
դատաւտանաց, կամ ի ձեռն
յայտնի գործոց հրապարակին, և
յայտնին յանցանք, յայնժամ նա
ք արար զսոյնսիսի յանցանս,
կորուսանէ զիրանուն, զոր ունի
առ համբաւ, և հետեւապէս
կորուսանէ զհամբաւ իւր: Աւ
տի ոչ կարէ զայլոց դանդաւ
առնել, և տախտատանել: Քան
զի ինքն եղեալ է՝ պատճառ փա
տահաւանութե իւրոյ, և կոր
ստեան անուն, և համբաւոյ
իւրոյ: Այս որոյ որք զսոյնսիսի
հրապարակեցէլ յանցանս յայտ
նեն այնոցիկ, որք ոչ գիտեն, ոչ
առնեն զանիրանութի: Օր
հաստատեն պատմագիրք, որք
պարունակեն յինքեանս զհրա
պարակեցեալ յանցանս, որք ի
նասն պատմաբանին: Քանզի
եթէ այս լինէր մեզք ընդդէմ
արդարութե, ոչ յայտնէին մեզ
սք պատմիչք ի ձեռն պատմա
բանութեց իւրեանց զհրապա
րակեցեալ յանցանս այլոց: Այ

կայն ի սոյնսիսի պատմահմուտ
կարէ մեղանչիլ ընդդէմ սիրոյ:
Որքար եթէ առնիցենք զայն,
զոր ոչ կամիմք բանականապէս,
զի այլք մեզ առնիցեն: Աստի
որք առանց արդար պատճա
ռաց, զհրապարակեցեալ յան
ցանս ուրուք ի միտմ տեղւոյ,
ի յատելութե յայտնեն յայլում
տեղւոյ, յոր համբաւ նր չէր
ժամանելոց, կամ յետ երկար
ժամանակի հասանելոց էր,
ծանրապէս տրտմեցուցանելով
զնա, մահացօրէն մեղանչեն:
Քանզի ծանրապէս մեղանչեն
ընդդէմ եղբայրասիրութեան:
Երբ ևս մեղանչեն ընդդէմ
եղբայրասիրութե, որք զհրա
պարակական յանցանս, և պա
կառութիս այլոց, ի յատելութե
հանապաղ, և ցանք ունին ի
բերանս իւրեանց: Քանզի զոր
միանդամ բանավանամ ոչ կա
միմք, զի առնիցեն մեզ մարդիկ
և մեք պարտիմք նր ոչ առնել:
Իսկ նք, որք միայն դատարկա
բանեն զհրապարակական յան
ցանս, և պակասութիս այլոց,
և ոչ առնեն զայս ի յատելութե,
կամ զի տրտմեցուցանելոյ զայ
նոսիկ, որք արարին զյանցանս,
և զպակասութիս զայնոսիկ, մի
այն մեղանչեն մեզօք դատար
կաբանութե: Իսկ որք խօսին
զհրապարակական յանցանաց, և
պակասութեց այլոց բանակա
նամք, և խոհեմաբար, ի տեղւոյ,
և ի ժամանակի իւրում, բա
րի դիտանորօք, և բարի մտօք,

քի օգնելոյ պղտ , քի զգուշա-
նալոյ , և խորշելոյ ի յայնպիսի
մեղաց , և քի այլոց սոյնսպիսեաց
բանական պատճառաց , ոչ մե-
ղանցեն իւրք կերպիւ , ոչ ընդ-
դէմ արդարութե , և ոչ ընդ-
դէմ եղբայրասիրութե : Օ ի
որք սոյնսպիսաբար խօսին զհրա-
պարակական յանցանաց , և պա-
կասութեց այլոց , ոչ առնեն
զչարագործութի , կամ զանի-
րանութի ինչ , կամ զդատար-
կաբանութի , այլ զբանական
խօսակցութի : Բայց յոյժ սր-
տիմք զգուշանալ ի խօսելոյ զան-
ցանաց , և զպակասութեց այ-
լոց , զիմի պատրեալք ի ինքնա-
սիրութե անկաննիցիմք , և սար-
դիցիմք ի պակասութի ինչ , կամ
դռնորդաբար ի յնկեցեմք ի վերայ
այլոց , կամ ունայնաբար պան-
ծայցեմք , և պարծիցիմք , մա-
նանսդ յորժամ տեսանեմք ,
թէ մեք ունիմք զմեծագոյն պա-
կասութիւն , կամ զնոյնս , կամ
զհանաւասարս : Քանզի յայնժմ
նախ պարտիմք հանել զբերանս
ի յականե մերմէ , և ապա զչիւղն
ի յականե եղբայրց մերոց , և
նախ բռնել զցաւս , և զհիւան-
դութիւն մեր , և ապա բժշկել
զհիւանդութիւն եղբարց մերոց :

Արք զվատահաւքանեցեալն
հրապարակականապէս իմիռւմ
յոնցանի , և պակասութե , վա-
տահաւքանեն ի յայրում յանցա-
նի , և պակասութե , որէ՝ յոյժ
մերձաւոր , և զուգանոր ընդ-
առաջնում հրապարակեցելում ,

միայն ներելաբար մեղանցեն
Քանզի յայնժամ վատահաւք-
բանութի վատահաւքանեցելոյ
ոչ մեծանայ , և աճի երեւելա-
պէս : Իսկ եթէ վատահաւքա-
նիցին զնա ի յայրում բաժանե-
ցելում , որ չունի զզուգանո-
րութի , և զմերձաւորութի ընդ-
առաջնում հրապարակեցելում ,
մահացորէն մեղանցեն , եթէ ի
նիցի ծանր , և երեւելի վատա-
հաւքանութի : Քանզի որ մի-
այն կորոյս զհաւքաւ իւր իմի-
ռւմ սեռի , ոչ կորոյս զիւրանուն
հաւքանոյ ի յայլ առաքինու-
միւն , մահացորէն մեղանցեն :

Արք առնեն զնիւթական վա-
տահաւքանաբանութիւն , որ
ծաննի ի լեզոնանութե , և ի
լեզոնագարութե , և ի բազմա-
խօսութե , եթէ ծանրապէս վա-
սիցեն բարի անոնան , և հաւ-
բանոյ եղբոր , և զայս վերանը-
կատիցեն . սակայն յաղթեալք ,
և պարտեալք ի լեզոնագարութե
ծանրապէս վատիցեն եղբարց
իւրեանց , մահացորէն մեղանցեն :
Քանզի թէպէտ տեսականսն ,
և ուղղապէս ոչ դիտիցեն զվատս
եղբոր , սակայն անուղղապէս ,
և ներադրաբար կամին վատել-
նում , և վատարարութի , զոր
առնեն , հանդիտանայ տեսական
վատարարութե : Սակայն եթէ ոչ
հետեւիցի ծանր , և երեւելի սե-
մացումն , և խանարումն հաւ-

բանոյ , յայնժամ միայն գործեացի ներեցի մեղք : Քանզի , զիսան , որ չէ ծանր , և երեւելի , այլ թեթեւ , է՝ մեղք ներեցի :

Այ միայն վատահամբաւութիւն է՝ մեղք , որով վատահամբաւեմք զկենդանիս , այլ և այն է՝ մեղք , որով վատահամբաւեմք զմեռեալս : Քանզի ոչ միայն կենդանիք , այլ և մեռեալք ունին զիրաւուն , զի մի անհրաժեար բառնայցեմք , կամ նոյն մացուցանիցեմք զբարի համբաւ և զանուն նոյն : Բայց ծանրագոյն է՝ վատահամբաւութիւն , որով վատահամբաւեմք զկենդանիս , բան զայն , որով վատահամբաւեմք զմեռեալս : Քանզի առանկապոյն զիսաք կարեն ծնանիլ ի վատահամբաւութե , որով վատահամբաւեմք զկենդանիս , բան թէ յայնմանէ , որով վատահամբաւեմք զմեռեալս : Որպէս յայտ է՝ նկատողաց : Սակայն նոյն ևս մահացորեն մեղանչեն , և պարտականութիւն առնել զհատուցումն , որք ծանրապէս , և անհրաժեար վատահամբաւեն զմեռեալս : Քանզի առնեն նոյն զծանր անհրաժեարութիւն , և զծանր միտ : Աստի մեղանչեն պատմիչք , որք զբարութեան , և զսուտ յանցանս բարդեն ի վրէժ մեռելոց : Սեղանչեն ևս , եթէ պատմիչեն զյանցանս , և ոչ պատմիչեն զարաջարութիւն , զոր արարին . բանայցեն զյանցանել բայց ոչ զարաջանիլ տղին , եթէ տղաջան :

Որք յայտեն զյանցանս ուրուք անծանօթի , և անորոշի , այնպէս թէ ոչ կարէ որ դալ ի ծանօթութիւն , և թէ յայնմանէ ոչ ծնանի գայթաղութի ինչ , և թէ զայն ոչ առնեն առանց պատճառի , այլ վանս բանական պատճառաց , ոչ մեղանչեն : Քանզի յայնժամ ոչ լինի զիսան , կամ անհրաժեարութիւն մեք բացորոշելոյ : Բայց եթէ այնպէս յայտնիցեն , թէ լսողք կարիցեն դալ ի ծանօթութիւն այնր անձին , եւ յայնմանէ ծնանիցի վատահամբաւութիւն այլոց անձանց , և ուրուք հատարակութե , յայնժամ մեղանչեն : Քանզի յայնժամ լինի ումեք միտ : Աստի մահացորեն մեղանչեն , որք լուեալ զանուն այնր , որ յումեք կրօնաւորական հասարակութե գործեաց զծանր դադանի մեղս . ո՞րքան , չառնէ կամ պոռնկութեան , յայտեն զհատարակութիւն զայն : Քանզի յայնմեղով զնա , առնեն այն միկ հասարակութե զծանր անհրաժեարութիւն : Օտանրագոյն մեղանչեն , որք վատահամբաւեն զհատարակութիւն ինչ , և զկացութիւն ուրուք հոգեւոր , և կրօնաւորական հասարակութե : Քանզի առնեն զծանրագոյն միտ :

Նորա , որք լինին գործակիցք վատահամբաւաբանութե , գործունաբար , և աղդունականապէս , այնման , գործադրաբար ընդստուցանելով , զարթուցանելով ,

շարժելով, յորդորելով, և բաշարելով զորք առ վատահամբաւաբանութի, կամ հրամայելով ումեք, զի առնիցէ զվատահամբաւաբանութի . նմանապէս որք զայս սոյնապիսի իրա գործադրաբար առնելով, լսեն զվատահամբաւաբանութի, և այսպիսի ճանապարհաւ ծանրապէս փաստին անողան, և համբաւեցողքօր, ծանրապէս, և մահացօրէն մեղանչեն ընդդէմ արդարութե, և պարաւանդին առնել զհատուցումն : Քանզի անհրաւ գործակցութի իւրեանց առնեն զծանր անհրաւութիւն ընդդէմ անողան, և համբաւեցողքօր : Կամապէս մեծաւորք որք յօժարութի, և բերկրանօք լսեն զվատահամբաւաբանութի, որք լինին ի հնազանդեցելոց, և ի ստորագունից սոցին, և ոչ արգելուն զվատահամբաւաբանութի, որք լինին ի յատապել անձանց, մինչ կարեն արգելուլ և այսպէս ծանրապէս փաստեն համբաւեց, և անողան եղբօր, ծանրապէս, և մահացօրէն մեղանչեն, և պարաւանդին առնել զհատուցումն : Քանզի մեծաւորք, հարբ, տեարբ, և այլ սոյնապիսի անձիւք պարաւանդին ի յարդարութե, և ի պաշտօնի իւրեանց արգելուլ զհնազանդեցեալս իւրեանց, զի մի անհրաւաբար փաստիցեն այլոց : Աստի մինչ կարեն արգելուլ, յուշանան և Թուրանան արգելուլ, մեղանչեն, և

պարաւանդին առնել զհատուցումն : Բայց այլք, որք չեն մեծաւորք, ոչ մեղանչեն ընդդէմ արդարութե : Քանզի որք չունին զիշխանութի ի վրայոց, ոչ պարաւանդին ի յարդարութե արգելուլ զանհրաւադործութիս այլոց : Սակայն եթէ յօժարութի, և բերկրանօք լսիցեն զբամբասանս, և զվատահամբաւաբանութիս, որք լինին ի յայլոց, կամ եթէ ոչ արգելուցուն զանհրաւ բամբասանս, և վատահամբաւաբանութիւնս, մինչ դիւրապէս կարեն արգելուլ . ըստ բանի վատահամբաւաբանութե, ծանրապէս, կամ եթէ եւ ապէս մեղանչեն ընդդէմ սիրոյ : Քանզի եղբայրասիրութի արգելու խնդալ, և ուրախանալ ի վր փաստուց, որք լինին ընդդէմ եղբարց . և անուշիք, զի արգելուցումք զփաստ, որք լինին ընդդէմ եղբարց, եթէ դիւրապէս կարիցեմք առնել զայս : Որք միայն սոյնապիսաբար մեղանչեն, ոչ պարաւանդին առնել զհատուցումն : Քանզի ոչ առնեն զանհրաւադործութի . այլ միայն մեղանչեն ընդդէմ սիրոյ : Սակայն նք, որք ոչ կարեն արգելուլ զբամբասանս այլոց, կամ խոհեմաբար նախանշկատեն . Թէ զոչ ինչ յաճին խրատք իւրեանց, կիմ եթէ առտուստ ծնանին իւրեանց ծանր փաստք, կամ խոհեմաբար եւթադատեն, Թէ ճահ, և ըմբոն չէ իւրեանց խրատել, և յանդիմանել զսոյնապիսի

պիսի անձինս , ոչ մեղանշեն : Քանզի սերն ոչ պարտւանդէ զմեզ առ այն , որ չկարէ լինիլ : Իսկ սակայն որք դառնան զինքեանս ի սոյնապիսի պատահումս , եթէ կարիցեն հեռանալ , և զատիլ ի յնկերակցութեայնս , որք առնեն զբաւքասանս , պարտին ի նոցանէ բաժանիլ , և հեռանալ , կամ ցուցանել զանհաճութիւն իւրեանց , այլադուսելով , տրտմելով , և տխրելով , կամ ցուցանելով զերեսս իւրեանց տրտմին , և տխրոյս , կամ ջանալ փոխել զսօսակցութիւն , կամ աղովբէ խոհեմ , և իմաստուն հրարիւք խափանել զբաւքասանս : Քանզի պարտիմք խափանել զփասս , որք լինին ընդդէմ եղբարց , եղանակօք , որովք կարեմք խափանել :

Որք վատահաւքանեն զինքեանս , հասարակաբար խօսելով , ոչ մեղանշեն մահացօրէն : Քանզի ծանրապէս ոչ մեղանշեն ընդդէմ արդարութե , և սիրոյ : Ոչ մեղանշեն ծանրապէս ընդդէմ արդարութե : Քանզի ոչ գործեն զծանր անկարգութիւն : Սոցի ամ որ է՝ տերանուն , և հաւքանոյ իւրոյ : Ոչ մեղանշեն ծանրապէս ընդդէմ սիրոյ : Քանզի սերն ծանրապէս ոչ պարտւանդէ պահել զարտաքին բարիս . եթէ ոչ ըստ որում հարկանորք են զի պահելոյ զմեզ , կամ զեղբարս մեր : Երդ հասարակաբար խօսելով , անուն մեր , և հաւքաւ չէ հար-

կանոր առի պահել զմեզ . կամ զեղբարս մեր : Աստի հասարակաբար խօսելով , որ կորուսանէ զհաւքաւ , և զանուն իւր , մահացօրէն . և ծանրապէս ոչ մեղանշէ ընդդէմ սիրոյ : Սակայն կարէ պատահիլ , զի որ վատահաւքանէ զինքն , մահացօրէն , և ծանրապէս մեղանշիցէ : Քանզի կարէ հանդիպիլ , զի ի վատահաւքանութե , որով որ զինքն վատահաւքանէ , ծանրիցին ծանր գայթաղողութիւն , և ծանր փառք ընդդէմ կենաց այնր , որ զինքն վատահաւքանէ , կամ ընդդէմ անունան , և հաւքանոյ այլոց . կամ ընդդէմ կենաց այլոց . կամ ընդդէմ պաշտօնի այնր , որ զինքն վատահաւքանէ : Աստի որք վատահաւքանելով զինքեանս պատճառեն զծանր գայթաղողութեանս , կամ զծանր փառք ընդդէմ կենաց իւրոյ , կամ ընդդէմ հաւքանոյ այլոց , նմանապէս որք կորուսանեն զհաւքաւ , որ հարկանոր է՝ վասն կատարելոյ զպաշտօն իւրեանց , ծանրապէս և մահացօրէն մեղանշեն : Քանզի գործեն զծանր անկարգութիւն , և պատմութեանս զանցութիւն : Քանզի պատմութեանս զմեզ ծանրապէս , չլինիլ պատճառ . ծանր գայթաղողութեց , և ծանր փառք ընդդէմ անունան , և հաւքանոյ այլոց , և ընդդէմ պաշտօնի , և կենաց մերոց :

Որք առանց խոհեմ , և բանական պատճառի , անխոհեմաբար ,

բար , և անբանականապէս կո-
րուսանեն զհամբաւ , և զանուն
իւրեանց , զգաղտնիս բանալով ,
և բացայայտելով . գէթ ներե-
լաբար ընդդէմ խոհեմութեան
մեղանշեն , Թէպէտ յայտնանէ
բացայայտմանէ ոչ հետեւիցին
ծանր գայթաղութիւն , և փառք :
Քանզի առնեն զանխոհեմ
գործ : Իսկ որք խոհեմաբար ,
և բանականապէս , և հանդերձ
բարեպաշտ պատճառանօք , 'ի
տեղում . և 'ի ժամանակի իւրում
բացայայտեն , և արտասանեն
այլոց զծածուկ պակասութիւն
իւրեանց , քն խոնարհութե , 'ի
չխուծի այլոց , և քն ընդունե-
լոյ զբարի խրատս , ոչ մեղան-
շեն , այլ առնեն զիր գովելի :
Քանզի ամ ինչ որ խոհեմա-
բար . և բանականապէս լինի ,
է՛ր գովելի : Որք զսոյսախիսիս
առնեն , ոչ կորուսանեն զանուն
և զհամբաւ , այլ ստանան զնա-
Քանզի որք առնեն զիր գովե-
լի , ոչ կորուսանեն զհամբաւ ,
այլ ստանան զհամբաւ :

Որք կորուսանեն զանուն . և
զհամբաւ իւրեանց , զսուտս 'ի
վր ինքեանց բարդելով , Թէպէտ
յայտնանէ ոչ հետեւիցին ծանր
գայթաղութիւն , և փառք , հա-
նապաղ դռնէ ներելաբար մե-
ղանշեն : Քանզի ոչ միայն
առնեն զանխոհեմ իր , այլ և
խօսին զսուտ : Ըրդ սուտն հա-
նապաղ է՝ մեղք . և Թէ չիցէ
մահացու , գէթ ներելի է :

Յաղաքս հատուցման համ-
բաւոյ :

Լիբան , որ անիրաւա-
բար բարձաւ , պարտի
հատուցանիլ : Քանզի
ամ անիրաւութի , որ
լինի ընդդէմ եղբօր ,
պարտի վճարիլ : Ըրդ անիրաւ
բարձումս համբաւոյ է՝ անիրա-
ւութի , որ լինի ընդդէմ եղբօր :
Ուրեմն պարտի վճարիլ : Ուս-
տի որք անիրաւաբար բարձիս
զհամբաւ , և զբարի անուն եղ-
բօր , պարաւանդին հատուցա-
նել զնա : Ս'ս որոյ որք արարին
զծանր անիրաւութիւն ընդդէմ
համբաւոյ եղբօր , 'ի ներքոյ մա-
հացու մեղաց պարաւանդին
առնել զհատուցումն : Ուստի
որք արարին զծանր անիրաւութի
ընդդէմ համբաւոյ եղբօր ,
եթէ ոչ կամիցին վճարել զս-
տացեալ անիրաւութի , չեն ըն-
դունալք արձակման : Քանզի
են 'ի մեջ մահացու մեղաց :
Երբն , որք նաեմացուցին , և
խաւարեցուցին զբարի համբաւ ,
և զբարի անուն եղբօր իւրեանց
պատուելով զճշմարիտ յանցանս ,
և անիրաւաբար բացայայտելով
զգաղտնիս , պարաւանդին ջա-
նալ , զի խախտնիցեն զվստա-
համբաւական կարծիս , զորս
անիրաւաբար զարթուցին 'ի
յունկադրիցս իւրեանց , ասելով ,
զինքեանս գոյ չարապէս խօսե-
ցեալ

ցեալ ընդդէմ եղբոր, և արա-
րեալ նմա զանհրաճութի, և
գոյ պատրեցեալս. կամ այրոյք
օրինաւոր հնարիւք: Իսկ եթէ
այսու ճանապարհաւ չկարիցեն
խտիանել զասացեալ կարծիսն,
պարտին սկսանել գովասանել,
և գովաբանել զանձն այն, զոր
վատահամբաւեցին, ի յայլ իրս,
յարդել, և վերապատմել զնա
ի յայլում իրն, զնազեցուցա-
նել զյանցանս նորս: և զայս
սոյնպիսիս առնել: Վրանդի
պարտին ջանալ, զի առնիցեն
զայն, որով կարիցեն պայծա-
ռացուցանել զհամբաւ եղբոր,
զոր անհրաճաբար խաւարեցու-
ցին: Իսկ որք վերաբարդելով
զսուտն, բարձին զհամբաւ եղ-
բոր, պարաճանդին յայտնաւ
եղծել, և աներել զստութիւն
իւրեանց, և եթէ հարկաւոր իցե-
առ այս երդումն, պարտին
երդնուլ: Վրանդի պարտին
բառնալ զայն, որ եբարձ զհաւ-
բաւ, և զանուն եղբոր: Երդ-
սուտն, զոր անհրաճաբար խո-
սեցան, եբարձ զհամբաւ, և
զանուն եղբոր: Աստի պար-
տին բառնալ զսուտն, զի վե-
րսնորդիցի անուն, և համբաւ
եղբոր:

Խոստովանահարք, և բարո-
ղիւք պարտին ծանուցանել ժո-
ղովրդեան զպարտաւորութիւն,
զոր ունիմք առ ի վերահասու-
ցանելոյ զհամբաւ, որ անհրա-
ճաբար բառնի: Վրանդի որք
պառնեն զանհրաճ վատահամբաւ

ճարանութի, ոչ միայն պար-
տաւորին ասորմանալ, և զղջալ,
այլ և պարտաւորին հատուցա-
նել զհամբաւ, զոր անհրաճա-
բար բարձին: Աստի զայստնի
երկուսեան պարտաւորութիւնս
պարտին զեկուցանել ժողովր-
դեան խոստովանահարք, և բա-
լողիւք: Եւ պարտին սաստկա-
պէս յորդորել զմարդիկ ի փա-
խուտ սոյնպիսի մոլութեան:
Վրանդի մոլութիւն այսէ՝ յոյժ
հատարակ: Վրանդի յոյժ բա-
զուիւք են, որք երթան զհեա-
բամբասանաց, և վատահամբա-
ւաբանութեց:

Որք բարի խղճմանաօք, և
առեանց տեսական ստութե ա-
սեն զսուտ ինչ զուսեքէ, և այ-
սու նիւթականապէս վստեն
համբաւոյ եղբոր, յորժամ վե-
րանկատեն, և վերաճանաչեն
զնիւթական անհրաճութի իւ-
րեանց, պարաճանդին առնել
զհատուցումն: Վրանդի որպէս
որք բարի խղճմանաօք պահեն,
և ունին առ իւրեանս զինչս այ-
լոց, յորժամ ճանաչեն, եթէ չեն
իւրք, պարաճանդին հատու-
ցանել զնա տեսարդ իւրոց. այսով
և որք բարի խղճմանաօք առնեն
զսուտ զուսեքէ, և այսու նսե-
մացուցանեն զհամբաւ նր, յոր-
ժի՞նք ճանաչեն զնիւթական վսա-
սարարութի իւրեանց, պարա-
ճանդին վճարել զնա: Վրանդի
համբաւն առաւելէ՝ բան զինչս:
Աւրեմս եթէ պարտաւորիմք
հատուցանել զինչս, զորս նիւ-

Թականապէս , և առանց չա-
րութե բարձաք , և ս առանել
պարաւանդիւն հատուցանել զ
համբաւ , զոր նիւթականապէս ,
և առանց չարութե նսեմացու-
ցաք , և խաւարեցուցաք , յորժմ
ճանաչելի զնիւթական անիրա-
ւութի մեր : Սակայն պիտի ա-
գոյն , և նեղագոյն պարաւան-
դին առնել զհատուցումն , որք
արարեալ են զսեմական վատա-
համբաւարանութի , բան զայ-
նոսիկ , որք միայն պատահա-
բար , և առանց մտածման նսե-
մացուցեալ են զհամբաւ ուրուք
և արարել են զնիւթական վա-
տահամբաւարանութի : Քան
զիս պիտի ագոյն պարաւանդին
առնել զհատուցումն , որք ա-
րարեալ են զսեմական անիրա-
ւութի , բան զայնոսիկ , որք
արարեալ են զնիւթական անի-
րաւութի :

Յորժամ զյանցանս զայնոսիկ ,
զորս որ պատմե , և խօսի զու-
մեք առանց անիրաւարանու-
թե , ունիւդրիչք մոլորելով
խնաման զայլմե ումեք անմեղե-
որում լինի անիրաւութի , այ-
նու զի կորնչի համբաւ նորա .
յայնժամ պատմիչն , և խօսիչն ,
ի վերանկատելն զմոլորութիւն
ունիւդրողաց , պարաւանդի ի
սիրոյ առնել զհատուցումն :
Քանզի սերն սրաւանդէ զմեզ ,
զի խախտեցելիք , և արդէրու-
ցուիք զծանր վատս եղբօր ,
յորժամ կարմեի առնել զայս ա-
ռանց վատուց մերոց : Սակայն

ոչ պարաւանդի ի յարդարու-
թե առնել զհատուցումն : Ս
զի ոչ արարողութի պատմողի ,
և խօսողի , այլ մոլորութի ուն-
կեղրողաց , և լողաց լինի պա-
ճառ անիրաւ վատուց :

Յորժամ որ արար զանիրա-
վատահամբաւութի ի ձեռն մա-
տենի . յայնժամ պարաւանդի
և ս վճարել զնա ի ձեռն մատե-
նի , կամ հրապարակաբար
Քանզի հրապարակաբար եբարձ
զհամբաւ : Ուրեմն հրապարա-
կաբար պարտի զնա վճարել :

Յորժամ որ անիրաւաբար
վատահամբաւելով , ոչ միայն
բառնայ զհամբաւ , և զբարի
անուն եղբօր , այլև պատճառ
և առնե եղբօր զայլ վատս .
յայնժամ ոչ միայն պարաւանդի
հատուցանել զհամբաւ , այլև
պարաւանդի վճարել զայլ վատս ,
որոց լինի պատճառ ի ձեռն վա-
տահամբաւարանութե իւրոյ :
Քանզի սրարտիւնք վճարել զնա
վատարարութի , զոր անիրաւա-
բար առնել եղբօր :

Ստոտահամբաւիչ լինին ան-
մեղադրելիք , եթէ ամենեւին
իցեն անկարք առ ի հատուցա-
նելոյ զհամբաւ , զոր բարձին :
Քանզի առ այն , որ ե՛ ամե-
նեւին անկարելի , ոչ որ պարա-
ւանդի : Ուստի որք բացայայ-
տեցին , և արտասանեցին զծա-
ծուկ յանցանս ուրուք , լինին
անմեղադրելիք , եթէ ծածուկ
յանցանքն այնոսիկ հրատարակե-
ցին այլով ճանապարհաւ բան .
զի

զի ոչ կարե խափանիլ այն , որ հրատարակեցեալ է : Վնանալ լինին անմեղադրելիք , և ազատին վատահամբաւիչք ի պարանադուծէ հատուցման , և թէ համբաւն այն , զոր բարձին վատաբանմամբ , լիակատարե լապէս վերանորոգեցի այդով ճանապարհաւ : Քանզի յայնժամ բառնի մասն , որ եղեալ էր ընդդէմ համբաւոյ եղբոր : Բայց սակայն մասն տակաւին պարտաւորք վճարել զայլ միասն էթէ հետեւեցեալք իցեն ի վատահամբաւմանէ : Քանզի , որպէս ասացեալ է , վատահամբաւիչք ոչ միայն պարտաւորին հատուցանել զհամբաւ , զոր բարձին , այլև պարանադին վճարել զմասս , զորս ի ձեռն վատահամբաւութե իրեանց պատճառեցին : Ի նսն ևս անմեղադրելիք . եթէ խոհեմաբար ենթադրաստիցեն , թէ ուժացելք , և մոռացեալք իցեն մարդիկ զվատահամբաւաբանութի , զոր լուան : Քանզի յայնժամ վատահամբաւաբանութի բնեալ , և թաղեցեալ է ի յուժացման , և ի մոռացման : Ուստի չէ խօսելի զնմանէ , զիմի գուցէ ընդոստուցու , և կեդանանայցէ , այսինքն , զարթոյցէ , և յարիցէ : Բայց յորժամ տեսանեն , թէ զարթուցեալ է նա , և յարուցեալ , յայնժամ պարանադին խողոտղել զնա , և սպանանել : Ստահամբաւիչք յայնժամ ևս լինին անմեղադրելիք , յորժամ

վատահամբաւեցեալք հաստատ չնորհմամբ չնորհեն նոց : Քանզի յորժամ պարտք չնորհն հաստատ չնորհմամբ , յայնժամ պարտապանք ազատին ի պարտաւորութե հատուցման : Բայց վատահամբաւեցեալք յայնժամ կարեն օրինապէս չնորհել վատահամբաւաց իւրոց զպարտաւորութի հատուցման , յորժամ կարեն օրինապէս վատահամբաւել զինքեանս : Իսկ յորժամ ոչ կարեն օրինապէս վատահամբաւել զինքեանս . յայնժամ նաև ոչ կարեն օրինապէս չնորհել վատահամբաւաց իւրոց զպարտաւորութի հատուցման : Ուստի ի սոյնպիսի պատահմունս եթէ վատահամբաւեցելք չնորհցեն վատահամբաւաց իւրոց , մեղանշեն : Քանզի եթէ առնեցեմք զայն , զոր ոչ կարեմք օրինապէս առնել , և զոր չէ մեղօրէն առնել , մեղանշեմք : Սորոյ մահացօրէն մեղանշեն վատահամբաւեցեալք ի չնորհելն զհատուցումս համբաւոյ , եթէ յայնմանէ հետեւիցի ծանր գայթաղութի , եթէ արդեւանիցին , և խափանիցին մեծամեծ շահաւէտութիք , որք կարեին լինիլ հատարակութե . եթէ լինիցին անընդունալք , առ կատարումս , և կառավարումս այլ տօնի իրեանց , այնու զի համբաւն հարկաւոր է առ կատարումս , և կառավարումս պալտօնի նոցին , և եթէ այլ միայցեն ի ներքոյ վատահամբաւութե :

Թէ: Յորժամ շտրնումն վա-
տահախաւում Թէ է՝ պատճառ,
զի այլ մնայցեն ինեւրոյ վա-
տահախաւում Թէ, յայնժամ
շտրնումն հատուցումն հախա-
ւոյ ոչ միայն անօրինաւոր է՝,
այլ և անհատաւոր: Քանզի
յայտմանէ լինի անխաւում Թէ
այնոցիկ, որք մասն ինեւրոյ
վատահախաւում Թէ:

Պ Ը Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ:

Յաղագս ինեւրոյ պատմութեան: Թէ
զինչ իցէ ինեւրոյ պատմութեան:

Մենեւրոյ՝ պատմութեանն է՝

„ այս. մի ցանկար կնոյ
„ ընկերի բո: Պատմութե-
„ անս այս արդեւոր զմա՝

վախաշտ մտացական նեւրոյ-
ծութիւն, որք կանաւորապէս,
և անձնիշխանաբար լինին մտօք,
այսինքն, զկանաւոր, և զանձ-
նիշխան խորհուրդս պոռնկութե,
շնութե, արհաւիրութե, սղ-
գասարծութե, սրբասարծութե,
կուսասարծութե, գիծութե, և
այլոց սոյնապեսաց:

Պիղծ խորհուրդք, և պիղծ-
ցանկութիւ վախաշտոք, որոց ոչ
լինի ընդդիմացումն, այլ տրի
համահունձանումն, են մեզք մա-
հայութ: Քանզի որք սոյնապի-
սի խորհուրդոց, և ցանկութեց
սրտի տան զհամահունձանումն,
առնեն զծանր պատմութեանս
զանցութի: Քանզի ծանրագոյ
արդեւանին մեզ սոյնապիսի ներ-
գործութիւնք: Եւ արդեւումս

այսէ՝ յոյժ բանական: Քանզի
արևատ, և պատճառ մա՝ վա-
վաշտ բանից, մա՝ վախաշտ ա-
րարողութեց, և մա՝ վախաշտ
գործոց, են վախաշտ խորհուր-
դք, և վախաշտ ցանկութիւ:
Եւ արդեւանիցին վախաշտ
խորհուրդք, և վախաշտ ցան-
կութիւ, արդեւին և վախաշտ
բանք, արարողութիւ, և գործք:
Ստորման բարաք ճանաչելով
զմեծ վատարարութի վախաշտ
խորհուրդոց, և վախաշտ ցանկու-
թեց, հրահրէ զմեզ առ վա-
խաւագ նոցին, ասելով: Որ
դեակ մի յաղթեացէ բեզ գեղոյ
ցանկութի, և մի բեբունեցին
աջօք բովք, և մի բեբունեցին
արտեւանաբք նո: Պորոս ասէ:
Եւ զգեցարութք զտէր Յ. Ք. Ք.
և մարմնոյ ինտա՝ մի տանիք ի
ցանկութիւ: Պարծեալ առ դա-
ղատացիս ասէ: Քայց զայս
առնա: Հոգւով գնացէք, և
զցանկութի մարմնոյ մի կատա-
րէք: Եւ առ կողոսացիս ասէ:
Սպանէք այսուհետեւ զանդամս
ձեր զերկրաւորս: Ի բացընկե-
ցէք զարունկութի, զարծութի,
զբիծ, զցանկութի չարեաց, և
զազահութի. որե՛ կուսապաշ-
տութի: Եւ առ Տիմոթէոս ա-
սէ է Ը. Դ. յերևոտարողական ցան-
կութեց վախիք, և երթ զհետ
արգարութե, զհաւատոյ, զսի-
րոյ, զսաղաղութե, զարքութե,
ընդ այնոսիկ, որք կարգան զա-
նուն Տ. Բ. սք սրտիւ: Եւ Պե-
տրոս ասէ: Սիրելիք՝ աղաչեմ
իբրեւ

իրեն զարմուխտու, և սփռեհա,
 ի բաց մեկնել ի մարմանւոր
 ցանկութեցն, որք զինուորին
 ընդդէմ ոգւոց: Որք երթան
 զհետ վաճառու սիրոց, և վաճա-
 շու ցանկութե, չէ ի նս սերն
 Ը. Ե: Ուստի ասէ Յօհաննէս:
 Եթէ որք սիրէ զաշխարհ, ոչ է
 ի նման սեր հօր: Օ ի աս որ
 ինչ յաշխարհիէ, ցանկութի է
 մարմնոց, և ցանկութի է աչաց
 և ամբարտաւանութիւնստի հե-
 նացս, որ ոչ է առ ի հօրէ. այլ
 յաշխարհէ աստիէ: Ըշխարհս
 անցանէ, և ցանկութիւն: Խոյ
 որ առնէ զկանս Ը. Ե, մնայ յա-
 լիսեան: Ըրմատ արարաբին
 մեղացէ՝ անկարգ ցանկութիւն
 սրտի: Ս ս որոյ ասէ Յակօբոս:
 Ս ի որք, որ իփորձութե իցէ,
 ասացէ, Թէ Ը. Ե փորձիմ: Օ ի
 Ը. Ե անփորձէ՝ չարաց: Փորձէ
 նա և ոչ զորք: Խաբարանչեւորք
 փորձի առ յուրոց ցանկութեց
 ձգեալ, և պատրեալ: Ըպս
 այնուհետե ցանկութիւն յոր-
 ցեալ զմեղս ծնանի: Եւ մեղքն
 կատարեալք զմահ ծնանին:

Յասացելոցն հետեի, Թէ
 յոյժ պարտինք աշխատիլ, զի ար-
 մատասիլ առննցեմք ի սրտից
 մերոց զչար խորհուրդս, և զչար
 ցանկութիւն: Օ ի ի նոցանէ
 բղխեն չար բանք, և չար գործք:
 Ուստի ասէ Բ. Ե: Օ ի ի ներ-
 բուստ ի սրտէ մարդկան խոր-
 հուրդք չարութե ելանեն, շու-
 Թիք, պոնկութիք, գողութիք,
 սպանութիք, աղաւումիք, չա-

րութիք, նենդութիք, գիշութիք,
 չարամիտութի, հայհոյութիւն,
 ամբարտաւանութի, անողա-
 մութի: Ը, աս աս չարիք ի ներ-
 բուստ ելանեն, և պղծեն զմարդս:

Պատմեիրանս այս եղեալ է
 աստ, զիմե որ Թիւրապէս իմա-
 նայցէ զվեցերորդ պատմեիրանն
 որ ասէ, մի շար, կարծելով,
 Թէ միայն զարտաբին վաճաշու
 գործս արգելու, և ոչ զնեղեմս:
 Ուստի կարէ ասիլ, Թէ մեկնու-
 Թի է վեցերորդ պատմեիրանի.
 և ծանուցանէ, Թէ ոչ միայն
 արտաբին վաճաշու գործք են
 մեղք, այլև ներքին վատշոճէր,
 և խենէշ ներդարմութիք: Ս ինչ
 ուրեմն զբազում ինչ ասացաք
 զվեցերորդ պատմեիրանն, զսա-
 սականութե անարտեսցուք. բան
 զի ի յայնց, զորոց անդ ճառե-
 ցաք, կարեն իմանիլ այսք, զո-
 րոց աստ ճառելի էր:

ՊՐԸ. Ե ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղագս տաներորդ պատմեիրանի: Թէ
 զի ն իցէ տաներորդ պատմեիրանն:

Ըտմեիրանն տաներորդ
 է այս: Ս ի ցանկար
 ընչից ընկերի բո:
 Պատմեիրանս այս ար-
 գելու զամ անկարգ ցանկութի,
 որով եք ցանկայ ունիլ զինչս, և
 զիրս օտարականս: Ուստի ար-
 գելու զցանկութի գողանալոյ,
 յափշտակելոյ, կողոպտելոյ, ա-
 նիրաւ ճանապարհաւ գանձելոյ,
 և հաւաքելոյ զինչս, և դատարանս,
 զրկելոյ,

դրկելոյ, և զայլս սոյնպիսիս առ-
նելոյ: Ասե արգելու հետե-
ւաբար զամ անիրաւ, և չար
ցանկութի: Քանզի եթէ ար-
գելու զցանկութի գողանալոյ,
հետեւապէս նաեւ արգելու զ
ցանկութի սպանանելոյ: Այլ
սպանանելն ծանրագոյն մեղք է
քան զգողանալն: Ուրեմն եթէ
արգելու զցանկութի գողութե,
հետեւապէս և ս արգելու զցան-
կութի սպանութե: Սակայն
ծանուցանի արգելումն փոքրա-
գուհի, զի իմանայցեմք. թէ և ս
առանձել լռաբար, և ներա-
դրապէս արգելանի մեծագոյնն:

Որ անիրաւաբար ցանկայ
անձնիչաան կաօք ծանրապէս
ձապել այլոց, գողանալով, յա-
փշտակելով, սպանելով, և զայլս
սոյնպիսիս առնելով, մահացո-
րէն մեղանշէ: Քանզի ոչ միայն
արտաքին անիրաւութիւնքն են
մեղք, այլև ներքինք, և որք
լինին սրտիւ: Քանզի ներքին
անիրաւութիւք, և չարութիւք են
արմատ, և պատճառ արտաք-
նոց: Ուստի ասէ առաքեալն

Յակօբոս: Ուստի պատերազ
մունք, և ուստի կռիւք ի ձեզ:

Ոչ յայսպիսեաց ցանկութեց
ձերոց, որք զօրացեալք են յան-
դամս ձեր: Ի գիրս էկեղիաս
սկիեայ ասէ. Օ հետ ցանկու-
թե քոյ մի գնացես, և ի կա-
մաց քոց հրաժարեաց: Պօղոս
առ Տրօսիայեցիս ասէ. Մի այ-
սուհետեւ Թադմօրեացէն մեղք
ի մահկանացու մարմնս ձեր:

Հնազանդիլ ցանկութեց նորա:
Եւ առ եփեսացիս ասէ. Իբաց
մերկանալ ի ձեռն, ըստ առաջ-
նոց գնացիցն, զմարդն հին զա-
պականեալն ցանկութեք խա-
բէութե: Եւ առ տիտոս ասէ.
Քանզի երեւեցաւ չորհն Լ. Ե.
փրկչին մերոյ ամ մարդկան, որ
խրատէ զմեզ, զի ուրաացուք
դաւբարչաութի, և զաշխարհա-
կան ցանկութիս, զգաւսութեք,
և արդարութեք, և Ըստաշտու-
թե կեցցուք յաշխարհի:

Ահա ցատտ յասացելոցն ե-
րեւի, թէ Լ. Ե. ի ձեռն տաան
պատմութեանս արգելու զամ
մեղս, որք լինին ընդդէմ Լ. Ե.,
ընդդէմ մեր, և ընդդէմ եղ-
բարց, և զայնոսիկ, որք լինին
սրտիւ, խորհրդով, և մտօք, և
զայնոսիկ, որք լինին բանիւք, և
բերանով, և զայնոսիկ, որք լինին
արարողութեք, նշանիւք, գոր-
ծովք, և գործակցութեք: Եւ
ռաջին պատմութեանս արգե-
լու զկռապաշտութի, և պա-
տմութի զԸստաշտութի: Եւ
կորոդիւն արգելու զանարդանս,
որք լինին ընդդէմ Ըստիս ա-
նուն, և պատմութի զարդու-
թի, որով յարգելի. և պատմ-
ութի Ըստիս անուն: Եւ որո-
դիւն պատմութի, զի ի միտմ
անուր ի շաբաթու, որ վառ
բրիտանիցէն օր կեւրակէի, հե-
ռանայցեմք ի ծառայական գոր-
ծոց, և անսայցեմք Ըստաշ-
տութե: Զորոքդիւն պատմ-
ութի, զի պատմութեմք, և մե-

ճարիցեմք զճնօղս մեր: Ուստի արգելու զամ մեղս, որք լինին ընդդէմ ծնողաց: Հինգերորդդ զիւն, վեցերորդդ զիւն, և եօթներորդդ զիւն արգելու զամ մեղս, որք լինին գործովք: Ութերորդ զիւն արգելու զամ մեղս, որք լինին բանիւք, լեզուաւ, բերանով, և ունկնդրութիւն: Իններորդ զիւն, և տասներորդ զիւն արգելու զամ մեղս, որք լինին սրտիւ, խորհրդով, և մտօք:

ՊԵՆ ԶՈՐ ԲՈՐԻ:

Յաղագս պատմեցիրանաց եկեղեցւոյ:

Բնութիւնս եկեղեցւոյ Թէպէտ բազումք իցեն, սակախ որք են հասարակք բոլոր բրիտանաց ժողովրդեան, մանաւանդ հինգ հաւանութիւն: Որք են այսոքիկ նախ պահել զսոսա պատմութեանցեալս ի յեկեղեցւոյ, հեռանալով ի ծառայական գործոց, և լսելով զպատարաւ, զորմէ ճառեցաւ, յորժամ խօսեցաւ զերրորդ պատմութեան: Երկրորդ խոստովանել ի զատկի: Օ սմանէ ճառեսցուք, յորժամ խօսեսցուք զխորհրդոյ ապաշխարութե, և խոստովանութեան: Երրորդ հաղորդել ի զատկի: Օ այսմանէ խօսեսցուք, յորժմ ճառեսցուք զխորհրդոյ հաղորդութե: Չորրորդ ոչ առնել պարանիս ի յաւուրս արդիւնցեալս ի յեկեղեցւոյ, զայսմանէ երկոցի բան, յորժամ ընձեռես

ցուք զխորհրդոյ առեւանսութե: Հինգերորդ պահել զպահս, և զժոնս ի յաւուրս հրամայեցեալս ի յեկեղեցւոյ: զորմէ պատմութեանէ ճառեսցուք աստ: Եւ տասնօր գիտելիէ, զի հաւատացեալք պարտին հաղանդել եկեղեցւոյ: Քանզի տո՛ւեալ է Քս եկեղեցւոյ զիշխանութեան: Ուստի ասէ Քս: Տո՛ւա ինձ ամ իշխանութի յերկինս, և յերկրի: Ուր առաքեաց զիս հայր և ես առաքեմ զձեզ: Գնացեք այսուհետեւ աշակերտեցեք զամ հեթանոսս: Մկրտեցեք զնո յանուն հոր, և որդւոյ, և հոգւոյն սրբոյ: Ասացեք նոցա պահել զամ, զոր ինչ պատմութեանցի ձեզ: Եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամ աւուրս մինչև ի կատարած աշխարհի: Դարձեալ, որ լսէ եկեղեցւոյ, լսէ Քս, և որ անարդէ զեկեղեցի, անարդէ զՔս: Ուստի ասէ Քս: Որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ, և որ զձեզ անարդէ, զիս անարդէ: Դարձեալ, որ ոչ լսէ եկեղեցւոյ, ե իբրեւ զհեթանոսս և մաքաւնոր: Աւստի ասէ Քս: Եւս եթէ և եկեղեցւոյն ոչ լուիցէ, եղիցի բեզ իբրեւ հեթանոսս, և մաքաւնոր: Աւստի որ ծանրապէս անցանէ զպատմութեանս եկեղեցւոյ, մահացօրէս, և ծանրապէս մեղանջէ: Քանզի առնէ զծանր պատմութեանս աղանցութիւն ընդդէմ եկեղեցւոյ:

Օտմապահս ի ժամանակի,

յորում պատմութեանցէ՛ իյեկեղեցւոյ, պարսկաւորէ զհաւատացեալս, այնպէս Թէ որք ոչ պահեն զնա, մեղանչեն: Քանզի որպէս ասացեալ է՝ պարտիսի պահել զպատմութեանս եկեղեցւոյ: Պատմութեանս այս խնդրէ զերևութեամբս: Եւ առջինն է՝ զի ի յաւուր միանգամ ճաշիցեմք: Ուստի որք իյաւուրս ծովապահոց երկու անգամ ճաշակեն, և ուտեն զիսկատար կերակուր, ծանրապէս մեղանչեն: Քանզի ոչ զատեն զօր ծովապահոց իյայլոց աւուրց: Գարձեալ զի առնեն զծանր պատմութեանս զանցութի ընդդէմ դիմաւորութե եկեղեցւոյ, որ պատմութեանցէ՛ զծովապահս: Այնպիսի դիմաւորութի եկեղեցւոյ է՝ այս, զի ի ձեռն ծովապահոց ճաշիցեմք զմարմինս մեր, և առնիցեմք զմեզ ընդունակս առ աղօթս, և առ բանս Եւայինս: Երբ որք իյաւուրս ծովապահոց, բազմիցս ուտեն զլիակատար կերակուր, և բազմիցս լիակատար ճաշակեմք: ճաշակեն, զմարմինս իւրեանց ոչ ճշնեն, և ոչ առնեն զիւրեանս ընդունակս առ աղօթս, և առ բանս Եւայինս: Ուստի ծանրապէս մեղանչեն: Երկրորդն է՝ այս, զի իյաւուրս ծովապահոց հեռանայցեմք ի ճաշակեմք մոց, հոգոց, պանքոց, մածոց, և այլոց սոխակեանց, որք յոյժ պարտաւորեցան, և բաւեն

զմարմին: Եւ պատճառն է՝ զի ի ձեռն սոխակեան կերակուրոց ոչ ճշնի մարմին: այլ առնել պարտաւորայ, և ստուարանայ: Որքան առ հեռացումս ի ճաշակեմք արգելեցեալ կերակուր մոլ որ պարտի պահել զբարեպաշտ սովորութի երկրի եւոյ: Քանզի այս է՝ դիմաւորութի եկեղեցւոյ: Որք իյաւուրս ծովապահոց ուտեն, և ճաշակեն զարգելեցեալ կերակուր. ո՞ր, զան, զմիս, զպանիր, զգոլիւղ, և զայլ սոխակեան, մահացորեն, և ծանրապէս մեղանչեն: Քանզի առնեն զծանր պատմութեանս զանցութի ընդդէմ դիմաւորութե եկեղեցւոյ: Գարձեալ զի սոխակեան ամենեւին ոչ զատեն, և որոշն զաւուրս ծովապահոց իյայլոց աւուրց, մանաւանդ եթէ բազմիցս իյաւուրս ճաշակեմք լիակատար ճաշակեմք, և չպահեցեն զծով: Եւ ասացեալ երկու Թէութիւն են զգոյացութե ծովապահոց: Ուստի եթէ ոչ պահեցին, լինի պատմութեանս զանցութի ի գոյացութե ծովապահոց: Յորմէ երեւի, Թէ գոյացութիւն ծովապահոց յայտնի կայանայ, զի ի ժամանակն ծովապահոց միանգամ միայն ճաշակեցեմք զլիակատար կերակուր և ոչ երկուցս. և զի հեռանայցեմք ի ճաշակեմք արգելեցեալ կերակուր: Երրորդ, և վերջին Թէութիւն է՝ այս, զի ճաշակումս լինիցի ի սահմանեցեալ, և ի

բացորոշեցեալ ժամու իւրում : Եւրո- սահմանեցեալ , և բացորոշեցեալ ժամ ճաշակման իյաւուրս ծովապահոց է՝ այն , որէ շուրջ զկեսանուրբ : Ժամս այս չէ ստորաշափելի անբաժանելաբար , այլ բարոյականապէս , և մարդկորէն : Քանզի բարոյականութի դայս պահանջէ : Եւսացաբ , Թէ սահմանեցեալ , և բացորոշեցեալ ժամ ճաշակման իյաւուրս ծովապահոց է՝ այն , որէ՝ շուրջ զկեսանուրբ : Բայց եթէ ուրեք բարեպաշտ սովորութի սահմանեալ , և բացորոշեալէ՝ դալ ժամ ճաշակման , անստանօր սահմանեցեալ , և բացորոշեցեալ ժամ ճաշակմանէ այն , զոր պահանջէ այն բարեպաշտ , խոհեմ , և բանական սովորութիւն : Որք երեւելապէս , և առանց պատճառի կանխեն , և յառաջեն զսահմանեցեալ , և զբացորոշեցեալ ժամ ճաշակման , այսինքն իյաւուրս ծովապահոց նախ բան զատուցեալ ժամս ուտեն զկերակուր , և այս լինի երեւելապէս , և առանց պատճառի , մեղանշեն : Քանզի առնեն զանկարգութի ընդդէմ պատմութեանս ծովապահոց : Եւսին տմանք փարդապետք , Թէ անկարգութիւն այս է՝ մեղք մահացու , և երեւելի , Թէ այնու , զի է՝ երեւելի , և հետեւապէս ծանր անկարգութի ընդդէմ պատմութեանս ծովապահոց : Բայց այլք ասեն , Թէ միայն է՝ մեղք ներքին , այնու , զի ոչ եղծի գո-

յացութիւն ծովապահոց , այլ պարագայ նոցին : Բայց որք կանխեն , և յառաջեն զժամ ճաշակման աներեւելապէս , Թէպէտ դայս առնիցեն առանց պատճառի , յայտնապէս ոչ մեղանշեն մահացորէն , այլ միայն ներքաբար մեղանշեն : Քանզի առնեն զփոքր անկարգութիւն : Բայց եթէ առնիցեն դայս քիւ բանական , և ծանր պատճառաց , ոչ մահացորէն , և ոչ ներքաբար մեղանշեն : Քանզի ոչ առնեն զանկարգութի : Իսկ որք յամեցուցանեն . և յապաղեն մենչել յերեկոյ զժամ ճաշակման , ոչ միայն առնեն զօրինակոր իր , այլև յոյժ գովելի : Քանզի է՝ մեծ կատարելութի յապաղել զժամ ճաշակման մինչև զերեկոյ . որպէս առնեն ոմանք բարեպաշտադոյն բին տոնեալք :

Ոչ լուծանեն զծովապահս նոքա , որք քիւ ծանր , և բանական պատճառաց զճաշն անջատեն , կամ ճաշակին զդոյղն ինչ զիսի յոյժ նուազիցին : Քանզի այս չէ անկարգութի : Եւսինապէս ոչ լուծանեն զծովապահս , և ոչ մեղանշեն նոքա , որք յերեկոյն առնեն զփոքրիկ մղաճաշն : Քանզի սովորութիւնս Թոյլ տայ , զի լինիցի այս առնել մեղաց : Բայց որք ոչ առնեն յերեկոյն զսոյնսինս ճաշակումս յոյժ լավապէս առնեն , և են յոյժ գովելիք : Քանզի առնեն զմեծ , և զգովելի կատարելութի :

Թի : Որք զասացեալ մորթիկ միգաճաշն առնեն ի յառաժօտութեամբ , կամ ի կէս անուր անոնց պատճառի , մեղանշեն : Քանզի չէ մեղ օրէն առնել զնա ի յայրուս ժամու : Այլ զի սախրութիւն շորհէ զնա մեղ ի յերեկոյեան ժամու : Բայց մեղքս այս չէ մահացու , այլ ներելի : Քանզի ի սոյնախիս պատահմանն ոչ լինի պատմութեանս ցումբի ի գոյացութե ծոմապահոց , այլ ի պարագայի : Իսկ որք զասացեալ միգաճաշն առնեն ի յառաժօտութեամբ , կամ ի կէս անուր մի բանական , և ծանր պատճառաց . որքան , պատճառաւ նո՛ւազման , հարկաւոր գործոց , շահաւոր , և համեմատեալանց , ոչ մեղանշեն : Քանզի ոչ առնեն զանկարգութիւն : Քանակութի , և չափ սոյնախիս միգաճաշականս պարտի գոյ չորրորդ կամ հինգերորդ մասն երեկոյեան կերակրոյ : Օր աշապէս բացորոշեն զնա վարդապետք : Քանզի պարտի գոյ աակաւ նիւթ : Ըրդ չորրորդ , կամ հինգերորդ մասն սակաւ համարի : Երեկոյեան կերակուին իմանի չափաւորն , և ոչ անելորդն : Ուստի այն , զոր օրէն է՝ մեղ ի յաճութեամբ ծոմապահոց ճաշակել ի յերեկոյեան ժամու , պարտի գոյ հինգերորդ կամ չորրորդ մասն երեկոյեան չափաւոր կերակրոյ : Ըրդ չափաւոր կերակուին այն համարի , որ բանական է՝ առի յագեցու-

ցանելոյ : Ուստի ոչ կարի լինել անելի : Այլ որոյ որք ճաշակեն զանելի ինչ , մեղանշեն : Քանզի առնեն զայն , զոր չէ մեղ օրէն առնել : Որքան առ որա կութի ուտելեաց , ի սոյնախիս ճաշականս արդեւանին կերակուրք , որք հասարակաբար շաղակարգեցեալք են առ մնուցումն : Սակայն զթեթեւադիս կարեմք ճաշակել , զորօրինակ , զմիւրքս , զպտուղս , զմեղր , զշաբար , և զայլս սոյնախիս , և որք ի սոյնախիսեաց շինին : Քանզի շորհեցեալ է՝ մեղ ի սովորութե զսոյնախիս ճաշակել ի յաճութեամբ ծոմապահոց ի յերեկոյեան ժամու :

Որք մեղան ընդդէմ պատմութեանս ծոմապահոց , բանական չէ , եթէ ասեցեն , ոչ պահեցաք զծոմ , այլ պարտին բացաշարել : Երկուս կամ երկուս լուսաւորեալս ճաշակեալ իցեն , կամ թէ կերեալ իցեն զարդեղեցեալ կերակուր : Քանզի զանազան դատաւարան լինի :

Յաղագս պատճառաց , որք առնեն զմեղ անմեղադրելիս , եթէ չպահեցեմք զծոմ :

Ուսմին պատճառն է՝ բանական , և խոհեմ շորհումն , և տնօրինութեալս , և մեծաւորաց , և մեծաւորաց :

Քանզի եկեղեցական պետք :

պետք, և մեծաւորք ին արդար, և ծանր բանական, և խոհեմ պատճառաց կարեն առնել զ շորհումն, և զանօրինումն: Բրդ պետք, և մեծաւորք, որք կարեն առնել զսոյնսի շորհումն, և անօրինումն, ևն եպիսկոպոսք առաջնորդք, եպիսկոպոստետեք, և վեհապետն: Քանզի սոցա է՝ յանձնեցեալ կառավարութի եկեղեցեաց: Բայց յորժմ առնեն զանօրինումն, ունիլ պարտին զարդար, զխոհեմ, և զբանական բանական պատճառս: Ուստի եթէ առանց պատճառի առնիցեն զշորհումն, և զանօրինումն, և ինքեանք մեղանշեն, և այնք, որոց կամին առնել զ շորհումն, և զանօրինումն. բանզի են կառավարիչք, և ոչ վատնիչք, և ցրուիչք:

Երկրորդ պատճառն է՝ անկարութի: Քանզի դիտաւորութի եկեղեցւոյ, որ է՝ բարեպաշտադոյն մայր, ոչ պարսւանդէ, և պարսաւորէ, զի պահիցեն զծով, զայնոսիկ, որք չունին զկարողութիւն պահելոյ զծով. այլ պարսաւորէ, և պարսւանդէ զայնոսիկ. որք իսկապէս, և ճշմարտապէս ունին զկարողութի պահելոյ զծով: Ուստի որք իսկապէս, և ճշմարտապէս չունին զկարողութիւն պահելոյ զծով, լինին անմեղադրելիք, եթէ չպահիցեն զծով: Այս որոյ անմեղադրելիք են տղայք, մանկադոյսք, տկարք, հիւանդք, նորաբուժք, յղի կանայք, մարք,

որք ունին զստեղեայս, այսինքն, զծծկեր տղայս, ծերք, աղքատք, և մուրօք, որք ոչ կարեն գտանել զկերակուր միոյ ժնոյ. բանզի տղա ամենեքեան ոչ կարեն պահել զծով: Ուստի է՝ նկատողաց: Ուստի անմեղադրելիք են, եթէ չպահիցեն զծով:

Երրորդն է՝ ծանր, և կարծր աշխատանն. կամ աշխատաւոր պաշտօնն ընդ որում շարակցիլ ոչ կարէ ծովն: Քանզի եկեղեցին ներք սոյնսիսի աշխատաւորաց. զիսի խաղամիցին գործք և պաշտօնք նոյ: Ուստի որք ունին զայնսիսի պաշտօն, և զայնսիսի գործ, եթէ եթէ պահիցեն զծով, ոչ կարեն կատարել զպշտօն, և զգործ իւրեանց, լինին անմեղադրելիք, եթէ չպահիցեն զծով:

Չորրորդն է՝ բարեպաշտութի. կամ մեծագոյն բարին: Քանզի ներք եկեղեցին այնոցիկ որք անսան բարեպաշտ գործոց, եթէ ոչ կարիցեն շարակցել զծով ընդ բարեպաշտ գործս իւրեանց: Ուստի որք անսան բարեպաշտ գործոց, զորօրինակ, որք երթան զհետ գործոց հոգեւոր, կամ մարմնաւոր ողորմութե, եթէ չկարիցեն իմիասին պահել զծով, և կատարել զբարեպաշտ պաշտօն իւրեանց, լինին անմեղադրելիք, եթէ չպահիցեն զծով: Եւստ գիտելի է՝ զի ծովն է՝ հրաժարիլն ի կերակրոց: Որ կրիսակ է՝ այսինքն, մինն տսի բնական. և միւսն

Էկեղեցական : Բնականն է՝
այն , որ պահանջէ զհրաժեշ-
տունս ի յամ կերակրոց , և ի յամ
ունկելեաց : Աստի աներն ,
Թեպէտ յոյժ սակաւ ինչ ճա-
շակիցի իբրեւ կերակուր , և ըն-
պիցի իբրեւ խում , և ընպելի :
Այսն որոյ պահանջէ , զի ոչինչ
ճաշակիցի իբրեւ կերակուր , և
ոչինչ ընպիցի իբրեւ ընպելի :
Սոյնպիսի ծով պահանջի առ
ընկալունս քի խորհրդոյ հա-
զորդութե : Օայսմանէ ճա-
ռեսցուք , յորժամ ընձեռեսցուք
զխորհրդոյ մարմնոյ , և արեանն
Վր . Իսկ Էկեղեցականն է՝
այն , որ ոչ աներն , յորժամ
դոյզն ինչ ճաշակի . այլ յոր-
ժամ երեւելի ինչ ճաշակի : Բայ
է՝ , որ պահանջի ի յանուրս
ծումապահոց : Պահն է՝ հրա-
ժարին ի յոմանց կերակրոց ,
որք արգելեցեալք են : Պահն
ուների ճաշակիմաք կերակրոց ,
որք արգելեցեալք են : Ծումա-
պահն է՝ , որ զերկոսեանն ի
միասին պարսիակէ , այսինքն .
զծոյս և զպահն :

Յորժամ պահեմք զպահն , և
զծումապահն , ոչ միայն պարտինք
պահել զվերոյասացեալ զերես
Թեութիս , այլև պարտինք հե-
ռանալ , և հրաժարիլ ի յամ
տեսակաց որկրամոլութե . բան
զի յամ ժամ պարտինք փախչի .
և հեռանալ ի յորկրամոլութե :
Արեան և ս առանել պարտինք
հեռանալ , և փախչի ի յանուրս
պահոց , և ծումապահոց :

Յոյժ պարտինք ջանալ , զի
կատարեալէս պահիցեմք զ
պահն , և զծումապահն : Բան
զի յոյժ շահանորք են պահք , և
ծովք : Այսն զի ճնշեն զմար-
մին , շիջուցանեն զանկարդ ցան-
կութիս մարմնոյ , մարեն զբո-
բոքեալ բոցս վաճառութեան ,
դադարեցուցանեն զանկարդ
շարժմունս մարմնոյ , և զանկարդ
տրին վաճառութեան ,
ոպանանեն , և խողխողեն զբո-
լախտութի , յարուցանեն , և
կենդանացուցանեն զողջախո-
հութի . մարեն . և պարզեն
զմիտս . իբաց բաւանս , և փա-
րատեն զմեզ , և զխանար որկը
բամոլութե , և արբշտութեան :
Բանն զմեզ յարմարս , և ըն-
դունակս առ աղօթս , առ ըն-
Թերցումս դրոց , առ ունին
դրութի ԲՃային բանից . յո-
ժարեցուցանեն , և ախորժե-
ցուցանեն զմեզ առ բարեպաշտ
գործս . և զայլս բազում բա-
րեա պարգևեն մեզ : Պահք , և
ծովք արարին զմօսէն պատգա-
մաբեր հնոյ օրինի : Վրս յետ
պահելոյ զբառաստուն տիւ , և
զբառաստուն գիշեր , ապա սկսաւ
բարոզել : Հին իսրայէլացիք ,
յորժամ զԲՃ ի յօգնութի կար-
դային , և սկսանէին դառնալ
առ ԲՃ , զպահն պահէին :
Յուդիթ ի ձեռն պահոց յող-
Թեաց Թնաւեոյ , և այլք բա-
զունք ի ձեռն պահոց ստացան
զբարութիս բազումս :

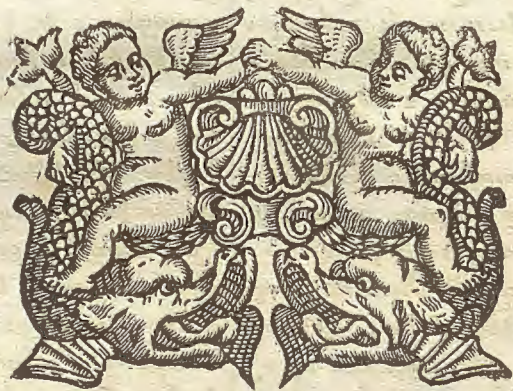
Արպէսդի պահք , և ծովք մեր
լինի

լինիցին մեզ շահաւորք , պարտինք ունիլ զդիտումնորումն բարի : Ուստի ասէ Վս : Եւ յորժամ պահցէք մի լինիք իբրեւ զկեղծաւորսն տրտմեալք , որք ապականեն զերեսս իւրեանց , որպէս զի երեւեցին մարդկան , Թէ պահիցեն : Լմեն ասեմ ձեզ այն իսկ են վարձք նոցա : Լմլ դու , յորժամ պահիցես , օժգդուես քո , և լուա զերեսս քո զինի երեւեցիս մարդկան իբրեւ զպահողս , այլ հօրն քում ի ծածուկ . և հայրն քո , որ ասէ սանէ ի ծածուկ , հարուսցէ բեղ : Եւսե պարտինք ի բաց կալ ի չարութե , յանիրաւութե , յանօրէնութե , և ի մեղաց : Ուստի յորժամ տրտնջացին հրէայքն ասելով . զի է՛ , զի պահեցաք մեք , և դու ոչ տեսեր : Խոնարհեցուցաք զանձինս մեր . և դու ոչ դիտացեր : Պատասխանի ես ԼԾ ի ձեռն ետայեայ մարգարէին , ասելով : Օ ի յաւուրս պահոց ձերոց գտանին կախք ձեր կատարեալք , և կոկը ծեցուցանէք զամենեւեան , որք ընդ ձեռամբ ձերով են : Իհա կոռակութիս , և ի կոկիս պահէք . և կոկիք զանաւազն : Իսկ զինչ պիտոյ են ինձ այնպիսւոյ անուր պահք . դալ քո որքել ձեզ առ իս , և ինձ ոչ լսել ձեզ : Ոչ զայսպիսի պահս ընտրեցի . և ոչ զօրն , յորում կարկամեցուցանէ մարդ զանձն իւր : Օ ի եթէ կորացուցանես իբրեւ զանուր զպարանոց քո , և բուրձ ,

և մոխիր ի վր քո տարածանիցես տակայն և ոչ զայն կոչեցիք պահս . և օր ընդ ունելի : Ոչ զայն պիսի պահս ընտրեցի . ասէ ՏԻ : Եւ լոյծ զինձիոն անիրաւութե . բակեա զխաղախտութիւն վաճառաց քոց . արձակեա զնեղեալս Թողութե , և զամ մարհակս անիրաւութեան պատուեա : Բորեա բաղցելոց զհաց քո , և զաղբատս անյարկս տար ի տուն քո : Եթէ տեսանիցես զմերկն , զգեցուցանիմիր . և յնստանեաց զանալի քո զանիս մի արկանիցես : Յայնժամ ծաւալեացի կանուխ լոյս քո . և բժշկութի բեղ վարկադակի հասցէ . և քնասցէ առաջի քո արդարութիւն քո . և փառքս ԼԵ զքեւ փակեցին : Յայնժամ կարդացես , և ԼԾ լուիցէ ձեզ . և մինչդեռ խօսեցինս , ասասցէ , Թէ ահաւասիկ հասեալ եմ : Եւ եթէ մերժեցես դու իբէն զինձիոն , և զձեռնարձակութի , և զբանս տրտնջման : Եւ տացես բաղցելոց զհաց քո սրտի մտօք . և զանձինս կարտեալս յագեցուցես . յայնժամ ծագեացի ի խաւարի լոյս քո , և խաւարն քո իբրեւ զմիջօրեայ : Եւ եղիցի ԼԾ քո ընդ բեղ յամենայն ժամ . և լոցի ըստ ցանկութե անձն քո . և ոսկերք քո պարարեացին . և եղիցի իբրեւ պարտեզ ջրալից . և իբրեւ զաղբիւր . ուստի ջուր ոչ պակասիցի : Յորոց երեւի , Թէ պահէն ընդ ունելիք առաջի ԼԵ , եթէ

Եթէ լինեցին ի մեզս մահացուս :
Ուստի պարտինք ջանալ , զի մի
ի յաւուրս պահոց մերոց գտա-
նեցինք ի մեզս մահացուս , այլ
ի յարդարութեան , և ի գործս
բարիս , զի կարեցեմք նոքօք
ստանալ , և հաւաքել զար-
դիւնս մի յաւիտեական կենաց
առաջի Բ. Ե. : Հանապաղ պը-
տինք ջանալ , զի գործեցեմք
զբարիս , տակաւն առանել պը-
տինք ջանալ առնել զայս ի յա-
ւուրս ծոմապահոց : Օ ի ա-
ւուրք բարեգործութեց են :

Եւ մանաւանդ զայս պարտինք
առնել յաւուրս բառասնորդա-
կան պահոց : Որք ի յաւուրս
պահոց գտանին ի մեզս մահա-
ցուս , Թէպէտ զրկեցին ի պտ-
ղոյ արդեանց , տակաւն վճա-
րեն զպատմությանս պահոց , և
Թէ առնեցեն զայնոսիկ , որք
խնդրին առ վճարումս պատմ-
ությանս պահոց : Բ. յաջանա բա-
ւականասցի զպատմությանաց ,
որք են հասարակք ամենեցուն .
արդ եկեսցուք առ ընծեռումս
մանաւոր պատմությանաց :

Մ Ր Ի Ը.Օ.Ը Ե Տ Ո Ն Մ:

Բ Ն Ձ Ե Ռ Ռ Ի Մ Ն

Ձ Ռ Ր Ր Ռ Ր Դ :

Յաղաքս մասնաւոր պատճենականաց իւրաքանչիւրոյ
կացութե :

Բնաւորւմն այս ան-
ձատեսցուք , և բա-
ժանեսցուք յերես
մատենան : Յառա-
ջին մատենի ճառեսցուք զկրօ-
նաւորական կացութե , և զայնց
ամենեցուն , որք պատկանին
կրօնաւորական կացութեան :
Յերկրորդ մատենի ճառեսցուք
զկացութե կղերիկոսաց , և ե-
կեղեցականաց , և զայնց ամե-
նեցուն , որք պատկանին կացու-
թե կղերիկոսաց , և եկեղեցա-
կանաց : Յերրորդ , և ի վերջին
մատենի ճառեսցուք զկացութե
ոմանց աշխարհականաց , և զայնց
որք նոցին կացութե պատկա-
նին : Հարկաւորութի այսր ըն-
ձեռման է այս : Քանզի հա-
ւատացեալք ոչ միայն պարա-
ւանդին գիտել զայնտիկ , որք
հաւատարմք են ամենեցուն , և
զորս ամենեքեան պարտին գի-
տել . որպիսիք են պատճենականք
տառն պատգամաց . զի ամ որ

պարտի գիտել զպատճենական
տառն պատգամաց . քանզի ամ
որք պարաւանդի զմն պահել .
այլ և պարտին գիտել զայնտիկ,
որք յատուկք են կացութե իւ-
րեանց : Քանզի ամոր ոչ միայն
պարաւանդի պահել զպատճ-
ենականս , որք են հաւատարմք ա-
մենեցուն . այլ և պարաւանդի
պահել զպատճենականս , որք են
յատուկք կացութե իւրում :
Ըրդ զի արդ կարեմք պահել
զպատճենականս , զորս ոչ ճա-
նաչեմք , և զորս ոչ գիտեմք :
Սի՛ծե որ կարե շինել զգե-
ղեցիկ բաղաքս , և զպատճենական
պալատս , որ ոչ գիտե զարհեստ
ճարտարապետութե : Սինչ
ուրեմն պարաւանդիմք պահել
զպատճենականս , որք պատկանին
յատուկ կացութե , և պաշտօնի
մերում , և ոչ կարեմք պահել
զպատճենականս , զորս ոչ գիտեմք .
այլ եմե յուշանայցեմք գիտել ,
և ուսանիլ զպատճենականս , զորս

պարտինք պահել, դնելք զմեզ
 ի յորոգայթի պատճենականազան-
 ցութե և պարանանդինք գիտել,
 և ուսանիլ զպատճենականս, որք
 են յատուկք կացութե, և պաշ-
 տօնի մերում: Պարտանորու-
 թիս այս, որով պարտանորինք,
 և պարանանդինք գիտել, և
 ուսանիլ զպատճենականս, որք են
 յատուկք կացութե, և պաշտո-
 նի մերում, պարանանդէ զմեզ
 ի ներքոյ մահացու մեղաց քան
 զի է՝ ծանր պարտանորութիւն,
 որպէս և պարտանորութի, որով
 պարտանորինք, և պարանան-
 դինք գիտել, և ճանաչել զպա-
 տճենականս տառն պատգամաց,
 և զհասարակ պատճենականս,
 պարանանդէ զմեզ ի ներքոյ
 մահացու մեղաց և այնու, քան
 զի է՝ ծանր պարտանանդութի:
 Աւստի որպէս որք ծուլանան,
 և պղերգանան ուսանիլ զպա-
 տճենականս տառն պատգամաց,
 և զհասարակ պատճենականս,
 մահացօրէն մեղանշեն և այսպէս
 ևս որք յուլանան, և թուլանան
 ուսանիլ, և գիտել զպատճեն-
 ականս, որք են յատուկք կացու-
 թե, և պաշտօնի նոցին, մա-
 հացօրէն մեղանշեն:

ՄԵՏԵԼԵՆ ԵՌԵՐ ԻՆ

Յաղագս կրօնաւորական կացութե:

Ի մատենի այսմիկ ճառես-
 ցուք զկրօնաւորական կացու-
 թե, և զայնց ամենեցուն, որք
 զմանէ մտածել կարեն, ի
 ձեռն զանազան պրակաց:

ՊԵՆ ԵՌԵՐ ԻՆ

Թէ զինչ իցէ բնութի կրօնաւորական
 կացութե:

Բնաւորական կացու-
 թիս է՝ մնացական, և
 կայուն եղանակ ի հա-
 սարակի կելոյ, որ ըն-
 դունեցեալ, և հաս-
 տատեցեալ է՝ ի յեկեղեցոյ,
 նորում այնք կեան, որք դիմեն
 առ կատարելութի Մայիս սի-
 րոյ ի ձեռն մշտնջենաւոր աղ-
 բատութե, որջխտութե, և
 հնազանդութե, զորս ուխտեալք
 են: Աւտի առ կրօնաւորութի
 խնդրի, զի եղանակ կելոյ իցէ
 մնացական, և կայուն: Աւտի
 որք հաստատապէս մտեալք են ի
 կարգ կրօնաւորութե, և են
 ուխտեալք զկրօնաւորական կա-
 տարելութի, ոչ կարեն ելանել
 ի կրօնաւորական կացութե, որ
 քան առ դոյացութի նորին, աղ-
 պարանանդին հանապաղ ճալ
 ի նմին: Բանդի կրօնաւորու-
 թիս է՝ մնացական, և կայուն
 եղանակ կելոյ: Աւտի որք ոչ
 են դանանեալք զսոյնպիսի եղա-
 նակ

հակ կերոյ , չեն կրօնաւորք :
 Դարձեալ խնդրի , զի կրօնա-
 ւորութի իցէ մաքական , և
 կայուն եղանակ ի հասարակի
 կերոյ : Քանզի կրօնաւորք ար-
 տին կեալ ի հասարակի : Խնդրի
 ևս , զի եղանակն այն ի հասար-
 ակի կերոյ իցէ ընդունեցեալ ,
 և հաստատեցեալ ի յեկեղեցոյ :
 Քանզի կրօնաւորութիւն է՝ ար-
 հասարակութի , և պարտի ու-
 նիլ զհոգեւոր իշխանութիւն : Ըրդ-
 հոգեւոր իշխանութիւն է՝ ի յե-
 կեղեցոյ : Ուրեմն պարտի յա-
 ռաջ գալ ի յեկեղեցոյ : Ուրեմն
 առ կրօնաւորութիւն խնդրի , զի
 իցէ ընդունեցեալ , և հաստա-
 տեցեալ ի յեկեղեցոյ : Ուստի
 եղանակ կերոյ ի հասարակի , որ
 չէ ընդունեցեալ , և հաստա-
 տեցեալ ի վեհապետէն , և ի
 հոռմեական գահէն , չէ կրօնա-
 ւորութի : Ուստի նք , որք ուխ-
 տեալք են զերիս վերոյառացեալ
 կատարելութիւն , և կեան ի հա-
 սարակի , կամ առանձնակի ,
 սակայն չեն ընդ կանոնաւ , որ
 ընդունեցեալ , և հաստատեցել
 է՝ ի յեկեղեցոյ , չեն կրօնաւորք :
 Դարձեալ խնդրի առ կրօնաւո-
 րութի , զի որք մտանեն ի կարգ
 կրօնաւորութե , ուխտիցեն զե-
 րիս աւետարանական կատարե-
 լութիւն , այսինքն , զկատարե-
 լութիւն ի հոռմեական աղքատու-
 րէ , որժախտութե , և հնա-
 զանդութե : Ուստի որք չեն
 ուխտեալք զերիս զայստսիկ աւե-
 տարանական կատարելութիւնս ,

չեն կրօնաւորք : Եւ մանաւոր չեն
 կրօնաւորք , որք միայն ուխտեալք
 են զողջախտութի , կամ նաեւ
 զկանանոր աղքատութի . բայց
 չեն ուխտեալք զհնազանդութիւն :
 Քանզի երեքեան ուխտք են
 զգոյացութե կրօնաւորութե :
 Ուստի իսկապէս կրօնաւորք այսք
 ասին , որք կեան ի հասարակի ի
 ներքոյ կանոնի , որ ընդունե-
 ցեալ , և հաստատեցեալ է՝ ի
 վեհապետէն , և ուխտեալք են
 զերիս աւետարանական կատա-
 րելութիւն , այսինքն , զի հոռմե-
 ական կրօնաւոր աղքատութի ,
 զողջախտութի , և զհնազան-
 դութի :

Կրօնաւորք , որք եղեալք են
 կարտինալք . կամ եպիսկոպոսք ,
 պարաւանդեցեալք մասն էա-
 կան ուխտիւք կրօնի իւրեանց .
 այսինքն , կարտինալութիւն , կամ
 եպիսկոպոսութիւն ոչ ազատե-
 զնս ի պարաւանդութե , և ի
 պարաւանդութե , որովք պար-
 տաւորին , և պարաւանդին պա-
 հել զեանան ուխտս կրօնի իւ-
 րեանց . սակայն որքան առ գոր-
 ծս ոմանս աղքատութե , և հնա-
 զանդութե ազատք հատարին :
 Եւ եպիսկոպոս ի յոր կանոնի ար-
 ձակեցեալք իցեն որքան առ մե-
 դս , և պատիժս . սակայն ի պա-
 րաւանդութե բարոյական հա-
 մեատութեանս պարտին զստա-
 պահել , որք նոցա վայելեն , և
 որք կարեն կայանալ ընդ պաշ-
 տօնի նոցա : Իսկ որք չեն եղելք
 կարտինալք , և եպիսկոպոսք ,

այլ միայն տեսաք ժողովոյդոց ,
 ոչ միայն մասն պարաւանդե-
 ցեալք ուխտիւք , այլև պարտա-
 լորին տանիչ զգգեստ կրօնի իւ-
 ղեանց , և պահել զկանոն յայ-
 նոսիկ ամենեսեան , որք կարեն
 կայանալ ընդ պաշտօնի իւրենց :
 Եւ զայս ոչ միայն պարաւան-
 դին առնել ըստ բարոյական
 համեստութե , այլև ընդ պա-
 րաւանդութե մահացու մեղաց ,
 եթէ կանոն նոյ պարաւանդե-
 զնա ի ներքոյ մահացու մեղաց :

Կրօնաւորութիւն է՝ յոյժ կա-
 տարեալ կացութի : Քանզի
 պարգևէ կրօնաւորաց զերես
 մեծ յաղթութիս , այսինքն , զ
 յաղթութի ընդդէմ մարմնական
 հեշտութեց : Օ որ պարգևէ
 միջնորդութե ուխտի մշտնջե-
 նաւոր որդախտութե . զաղ-
 Թութի ընդդէմ ընչապիւրութե ,
 արծաթսիրութե , և աղահու-
 Թե . զոր պարգևէ միջնորդու-
 Թե ուխտի մշտնջենաւոր աղ-
 քատութե . զ յաղթութի ընդ-
 դէմ հպարտութե , զոր պարգևէ
 միջնորդութե ուխտի հաւաքան-
 ցութե : Օ ի խնամայցեմբ բա-
 րեպէս զգօրութի , և զմեծութի
 ասացեալ երից յաղթութեանց .
 գիտե՞լի է՝ , զի են ի մեզ երեք
 քապտիկ ակառք , և յօժարուիք :
 Միւսն է՝ ակառն , և յօժարութիւն
 հեշտասիրութե , որ յօժարե-
 ցուցանէ զմեզ առ մարմնական
 հեշտութիս : Միւսն է՝ ակառն ,
 և յօժարութիւն ընչապիւրութե ,
 որ յօժարեցուցանէ զմեզ առ

սէր ընչից , և ապրանաց , մե-
 ծութե , և հարստութե : Եր-
 րորդն է՝ ակառն , և յօժարութիւն
 գերակայութե , և գերապոյու-
 Թե , և իշխեցողութե , որ յօ-
 ժարեցուցանէ զմեզ առ սէր
 իշխելոյ ի վրայոց : Յաղթեալք
 ի յախտիցս այսցանէ ակառն , և
 ապրդիւք ի պէտպէս յանցանս ,
 անօրէնութիս , անիրաւութիս ,
 և մեղանս : Յաղթեալք ի յախ-
 տէ հեշտասիրութե . անկանխիք
 ի զանազան մեղս վախշտու-
 Թե , և բղջախտութե . ո՞րքան
 ի մեղս շտութե , պոռնկութեան
 շուայտութե , արքշտութեան ,
 զեղխութե , դիճութե . իդատի-
 լութե , արուադիտութե , կու-
 սապղծութե , սրբապղծութե ,
 անկարգ մերձակորութե , անաս-
 նականութե , պիղծ խորհրդոց ,
 անպարկեշտ բանից , անառա-
 կութեց , և այլոց բազմաց :
 Յաղթեալք ի յախտէ ընչապի-
 րութե , անկանխիք ի զանազան
 յանցանս աղահութե . ո՞րքան ,
 ի մեղս գողութե , յախշտակու-
 Թե , զրկողութե , անպատա-
 կութե , պատրանաց , խաբէու-
 Թե , ժլատութե , արծաթսի-
 րութե . և այլոց բազմաց :
 Յաղթեալք ի յախտէ գերակա-
 յասիրութե , անկանխիք ի զա-
 նազան մեղս հպարտութեան , և
 ինքնասիրութե . ո՞րքան , ի մեղս
 փառասիրութե , ամբարտաւա-
 նութե , ամբարհաւաճութեան ,
 ցոխաբանութե , գոռոզութե ,
 անզգամութե , լրբութե , յանդգ-
 նութե :

տուութե , կտտապաշտուութե , խտտարտուութե , անհնազանդութե , ապստամբութե , սնափառութե , սնապարծութե , վատաբանութե , անարգաբանութե , նախանձութե , և այլոց բազմաց : Ընաբխնասէրք հաւաքապաշ ընդդէմ սց մաքառին , և պատերազմին , միցին , և մեծաւարտին ի ձեռն զանազան առաքինութեց , և միջնորդութե անցին յաղթեն սց : Սիջնորդութե խոնարհութեան , և հնազանդութեան պարտեն , և ընկձեն զախտ հպարտութե : Սեջնորդութե արդարութե , և ողորմութե սոճաձեն , և ճշեն զախտ ընչասիրութե : Սիջնորդութե աղօթից , պահեցողութե , ժուժկալութե , և ամուսնական մարտութե կորացուցանեն , և հնազանդեցուցանեն զախտ հեշտասիրութե , և մարմաստիրութեց : Բայց գերազանցապէս յաղթեն սց ընտիր կրօնաւորք ի ձեռն երկց կրօնաւորական ուխտից : Ի ձեռն ուխտի մշտնջենաւոր կրօնաւորական ողմատութե գերազանցապէս յաղթեն յօժարութե մարմնական հեշտութեց . բանզի ոչ միայն զրկեն զինքեանս ի չար , և ի յանիրաւ մարմնական հեշտութեց , որք արգելեցեալք են մեզ ի յԸջային պատմութեանաց . այլև ի յօրինաւոր հեշտութեց , որք չեն արգելեցեալք ի յԸջային օրինաց : Ի ձեռն ուխտի մշտնջենաւոր աղքատութե գե-

րազանցապէս յաղթեն յօժարութե ընչասիրութե : Վրանզի ոչ միայն զրկեն զինքեանս յենչից , և յապրանաց , որք անիրաւաբար ստանին , և վայելին , այլև ի յայնց , որք առանց անիրաւութե վայելիլ , և ստանի կարեն : Սերմապէս ի ձեռն ուխտի մշտնջենաւոր հնազանդութե գերազանցապէս յաղթեն յօժարութե վեհասիրութեան , և վսեմասիրութեան : Վրանզի զրկեն զինքեանս ի յսոս աշխարհական վսեմութեց , բարձրութեց , և փառաց , և արկանեն ի ներքոյ կրօնաւորական խոնարհ հնազանդութե , և հպատակութե : Յորոց երևի , թէ կրօնաւորութիւնէ՝ յոյժ գերազանց , և կատարեալ կացութիւն : Ասան որոյ է՝ յոյժ գոյելի , և պատմելի : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի , նորում հանապաղ խրակին , և ի կիր արկանին գործք բարեպաշտականք : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի կարտարելութե : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի կատարելոյ : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի , նորում ոչ հաւաքին դանձք երկրայինք . այլ դանձին բարեք երկրայինք : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի , նորում մարդեկք հանապաղ զվերինն խորհն , ուր Վսն նստի ընդ աթոռ ԻՄ : Կրօնաւորութիւնէ՝ իրախտ իմն , նորում մարդեկք խոխան զԸ , և զնս գերազանցապէս սիրեն : Կրօնաւորութիւնէ՝ կացութի , նորում

րուս մարդիկ ոչ միայն տան
 Լ զայն , զոր պարտին , այլև
 զբոլոր ինքեանս : Ուստի Քս ,
 յորժամ եհարց զնա մեծատուն
 ոմն , ասելով : Ապրդապետ
 բարե , զինչ արարից , զի զկե
 անսն յաւիտեանական ժառան
 գեցից . առաջադրեաց նմա զ
 պատճառաւ իրանապահութի ԼԾ
 ային պատճառաւ , ասելով .
 զպատճառաւ իրանս դիտես . մի շնար ,
 մի գորանար . մի սուտ վիպեր ,
 պատճառն զհայր բո , և զմայր :
 Իսկ յորժամ պատասխանեաց
 նմա մեծատունն , Թէ պահեալ
 էր զպատճառաւ . ասելով .
 վարդապետ զայդ ամ արարի ի
 մանկութե իմեկ . արդ զինչ
 ևս պահասիցիմ . Յայնժամ ա
 ռաջադրեաց նմա զկատարե
 րութի կրօնաւորութե . ասելով :
 Սի ինչ պահաս է իբէն : Եթէ
 կամիս կատարեալ լինի , երթ
 զոր ինչ ունիս , փաճառեա , և
 տուր աղքատաց , և ունիցիս
 գանձս յերկինս , և առ զխաչն ,
 և եկ զինի իմ : Յորոց բանից
 երեւի , Թէ կրօնաւորութիւն է ,
 որ առնէ զմարդն կատարեալ :
 Դարձեալ , յորժամ Պետրոս ա
 ռաքեալն եհարց զՔս , ասելով :
 Լշաւատիկ մեք Թողաք զամ ,
 և եկաք զինի բո . արդ զինչ
 լինիցի մեզ : Յայնժամ պատ
 խանի ետ նմա Քս , ասելով :
 Լնէս ասեմ ձեզ . զի դուք , որք
 եկիք զինի իմ . ի մեղանդամ
 գայտեան . յորժամ նստցի որ
 քի մարդոյ յաթոռ փառաց իւ

րոց . նստիք և դուք յերկոտա
 սան աթոռ դատել զերկոտա
 սան ազգս Խորայի ի : Եւ ամ
 որք եթող զտուն , կամ զեղ
 բարս , կամ զբորս , կամ զհայր
 կամ զկին . կամ զորդիս . կամ
 զհաղարակս քս անձնան իմոյ .
 հարիւրապատիկ առցէ , և զկե
 անսն յաւիտեանական ժառան
 գեցէ : Յորոց երեւի , Թէ ըն
 դուներոց են կրօնաւորք զմե
 ծագոյն փառս : Ուստի յայտ
 Թէ կրօնաւորութիւն է՝ կատա
 րելագոյն կացութի :

Պ Ր Լ Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ :

Յաղաքս այնց , որք խնդրին առ հաստա
 տութի կրօնաւորական ուխտից :

Յոք խնդրին առ
 հաստատութիւն
 կրօնաւորական ու
 խտից , և կրօնա
 ւորական դաւա
 նութե , այսինքն , կրօնաւորական
 ուխտագրութե , առանց որոց
 անհաստատ է՝ կրօնաւորական
 դաւանութի , և ուխտագրու
 Թի : Լրդ Թէութիք , որք խն
 դրին առ կրօնաւորական դա
 ւանութի , և ուխտագրութի ,
 երեք են : Լ առջինն է՝ որպիսու
 Թի , այսինքն , ընդունակութիւն
 ուխտողի : Լյսինքն , իյուխտողն
 պարտի գտանիլ ընդունակութի
 առ կրօնաւորական ուխտա
 գրութի : Քանզի ոչ կարէ լի
 նիլ իր ինչ հաստատապէս , եթէ
 ի ընդունեցոյն զգտանիցի ընդու

նակութի: Օ՛ր առ ընդու-
նումն ամ իրի, ի ընդունօցն ար-
տի գտանիլ ընդունակութիւն:
Այսորոյ որ չունի ընդունակու-
թիւն առ դաշնաւ, ո՛չ կարել հաս-
տատապէս դաշնակցիլ: Ըրդ-
յայնժամ որ գտանի ընդունակ
առ կրօնաւորական ուխտադրու-
թիւն, և դաւանութիւն, յորժամ
ունի զայն հասակ, որ դոյացա-
կանապէս խնդրի ի յօրինաց
արդ-յայնժամ որ ունի զայնպի-
սի հասակ, յորժամ լցեալ է
զվեշտասաներորդ ամն, և յոր-
ժամ զմին ամբողջ ամ հանդերձ
կրօնաւորական զգեստիւ, և
կերպարանաւ փորձեցեալ է, և
չունի զարդելումն ինչ, որ ըստ
սահմանադրութեց հաստատեցե-
լոց ի վեհապետէն համարի գոչ
դոյացական ի յայնմիկ կրօնի:
Քանզի առ ընդունակութիւն
ուխտողի դոյացականապէս խն-
դրին այսոքիկ ի յօրինաց: Եւ
յոյժ բանականապէս: Քանզի
որ ընդունի զդժուար կացութի
որարտի ունիլ զայն հասակ, յո-
րում կարեցէ առնել զխոհեմ
դատաստան, և պարտի փորձել
զինքն. զիմի գնիցէ զինքն ի յո-
րոգայթի. և պարտի գտանիլ ի
նմա այն ամ, որ դոյացակա-
նապէս խնդրի յայնմիկ կացու-
թիւն: Ըրդ որ մտանէ ի կրօնա-
ւորութիւն, ընդունի զդժուարին
կացութիւն: Արեւն պարտի ու-
նիլ զայն հասակ, յորում կարի-
ցէ առնել զխոհեմ դատաստան,
և պարտի փորձել զամ մի կրօ-

նաւորական զգեստիւ, զիմի գնի-
ցէ զինքն ի յօրոգայթի, և պար-
տին գտանիլ ի նմա այնք, որք
գոյացականապէս խնդրին ի կրօ-
նաւորական կացութիւն:

Երկրորդ Թեութիւն է՝ բա-
յադրեալ, կամ լուեալ համա-
հանանումն, և ընդունումն պե-
տին կրօնաւորական կարգի:
Ըսինքն, երկրորդաբար խնդրի
զի մեծաւորն, և պետն, և ա-
ռաջնորդն կրօնաւորական կար-
գի համահանանիցի, և ընդու-
նիցի զդաւանութիւն ուխտողի:
Քանզի առանց համահանա-
նութե, և ընդունման պետի, և
առաջնորդի կրօնաւորական կար-
գի, ո՛չ կարել որ մտանել ի կրօն
ինչ: Այսոքի ի ձեռն սոյնպիսի
համահանանման, և ընդուն-
ման պարտի դաւանօցն ներ-
պատուատիլ, և ներհարմնա-
ւորիլ կրօնի, և լինիլ անդամ
նորին: Եւ հասարակաբար ար-
տի լինիլ ո՛չ միայն խորհրդակ-
ցութե, այլև համահանանու-
թե կրօնաւորակութիւն, կամ գո-
նէ մեծագոյն, կամ գլխաւորա-
գոյն մասին, և ըստ սահմանա-
դրութեց եւրաբանչւրոյ կրօ-
նաւորական կարգի:

Երրորդ Թեութիւն է՝ կանա-
ւոր, և անմահական դաւանումն
ուխտողի. այսինքն, երրորդա-
բար խնդրի, զի դաւանումն, և
ուխտադրումն դաւանողի, և
ուխտողի կանաւորապէս, և
անմահականաբար լինիցի, և ո՛չ
բռնութե ծանր երկիւղի: Քան-
զի

զի մինչ կրօնաւորութիւն է՝ իր մեծի միտման , և մտածման , պարտի արել ազատութի , և անձնիշխանութի այնմիկ , որ ընտրէ , և ընդունի զսոյնսիսի կացութի :

Կրօնաւորական դաւանութիւն , որ եղեալ է՝ առանց ասացեալ թէ ուրեք , է՝ անհատաւոր , և ոչինչ : Քանզի ասացեալ թէ ուրեք հարկաւորապէս խնդրին առ հաստատութի կրօնաւորական դաւանութե , և ուխտաւ դրութե : Ուրտի որք բռնադատեն , և բռնաբարեն զղաւակս իւրեանց , զի մտանիցին ի կրօնս , մեղանչեն : Քանզի առնեն զանկարդ իր :

ՊՐԵՆ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս պարտաւորութե , որո ունին կրօնաւորք ի զօրութե կրօնաւորական դաւանութե , և ուխտաւորութե :

Կրօնաւորք ի զօրութե ուխտադրութեան իւրեանց պարտաւորին , և պարտաւորին յառաջանալ , և յառաջընթանալ իւրեք եղանակաւ ի ճանապարհի կատարելութե քան զի ուխտիւք մտեալք են ի կացութի կատարելութե : Ըրդ որք ուխտիւք մտեալք են ի կացութի ինչ , պարտաւորին պահել զկացութիւն զայն , յոր մտեալք են : Քանզի թէպէտ անձնիշխանաբար մտեալք իցեն , այնպէ

թէ եթէ չեն մտեալք , չեն մտեալք , սակայն յետ մտանելոյնս պարտաւորեցեալք ի ձեռն ուխտից : Այսինքն ուխտք պարտաւորեն զայնոսիկ , որք առնեն զնս : Ըրդ կրօնաւորք մտեալք են ուխտիւք ի կացութի կատարելութեան : Ուրեմն պարտաւորին պահել զկացութի կատարելութե : Ուրեմն պարտաւորին ջանալ , զի յառաջանայցեն , և յառաջ գնայցեն ի ճանապարհի կատարելութե : Քանզի պահել զկացութի կատարելութե է՝ այս , ջանալ զարդանալ , և յառաջանալ ի ճանապարհի կատարելութե :

Կրօնաւորք պարտին դնալ ի կատարելութի , նախ ի ձեռն էական միջնորդաց , այսինքն , ի ձեռն այնց , որք են էականք կրօնաւորական դաւանութե : Որքան , անգոմնելով , և անադգելով զնոմ մարմնական հեշտութիւն , զնոմ արծաթաւորութի , և զնոմ անհնազանդութի , և հարաբարութի , և երթալով զիւր կատարեալ որջախտութե , մարմնաճնշութե , մարքութե , աղքատութե , և հաազանդութե : Երկրորդ ի ձեռն ուխտից , ուխտելով զիրս , որք ամեն զնս առ կատարելութի : Երրորդ ի ձեռն երկրորդական օգնականութեց , և օժանդակութեց , որք պատուիրեցեալք են նոյ , յօժարութե պահելով զնս : Երրորդ ի ձեռն բարի գործոց , առ որս

յորդորին : Զինգերորդ ի ձեռն տնայ աւելորդ բարեգործութեց , որք չեն նց պատուիրեցեալք , և զորս ինքեանք չեն խոստացեալք , այլ առատապէս առնեն : Եւ պատճառն է : Քանզի մինչ մտեալք են ի կացութի կատարելութե , պարտին դիտել զկատարելութի , և ջանալ , զի լինիցին կատարեալք , և երթիցեն զհետ կատարելութե ի ձեռն զանազան միջնորդաց , և օգնականութեց : Ուստի կրօնաւորք , որք ոչ իրակեն զջանինչ , զի լինիցին կատարեալք , և երթայցեն զհետ կատարելութե այլ ի բաց ձգիցեն զամ միջոցս , և օգնականութիս , որք տանին առ կատարելութի , և եպերիցեն , կամ զանոյթ առնիցեն , և չհողայցեն զամ խրատս , յորդորմունս , սահմանադրութիս , և կանոնադրութիս , չեն ի կացութե փրկութեան , այլ են ի մեղս մահացուս : Օ ի տոյն պոսիքս մահացորէն մեղանչեն : Քանզի առնեն զծանր անկարգութի , և պակասութիւն : Այլ ի ներքոյ մահացու մեղաց պարտականդին ջանալ , զի յառաջանայցեն ի Զանապարհի կատարելութե : Յորոց երեւի , թէ կրօնաւորք պարտաւորին ջանալ , զի գնայցեն առ կատարելութի ի ձեռն միջոցաց կրօնի իւրեանց , այսինքն պահելով զաստիճանադրութիս , և զկանոնադրութիս կրօնի իւրեանց : Ուստի մեղանչեն նախ , և թէ

անգոսնիցեն զնս , և ոչ կամիցին հաղանդել նց : Քանզի է՝ չար անարգել , և անգոսնեղ զկանոնս կրօնի իւրոյ : Երկրորդ մեղանչեն , և թէ միայն կամիցին պահել զկանոնս զայնտակ , որք պարտական են զնս ի ներքոյ մահացու մեղաց իսկ զայլս , որք ոչ պարտական են ի ներքոյ մահացու մեղաց , չկամիցին պահել : Քանզի լինի նշան , թէ անգոսնեն , և անարգեն զկատարելութի իւրեանց : Երրորդ մեղանչեն , և թէ ուղղակի չկամիցին զկատարելութի իւրեանց : Յորժամ անարգեն , և անգոսնեն զկանոնս , և զաստիճանադրութի կրօնի իւրեանց , և ուղղապէս ոչ կամին զկատարելութի իւրեանց , մահացորէն մեղանչեն : Քանզի առնեն զծանր անկարգութի , և պակասութի ընդդէմ կացութե իւրեանց : Կրօնաւորք , որք ոչ միայն դիտեն լինիլ անհոգք պահել զկանոնս , այլև դիտեն ոչ երբեք պահել զնս , թէպէտ դիւրամ կարիցեն պահել զնս մահացորէն մեղանչեն , կամ են ի մերձաւորագոյն տրտաւորութեան , և պատրաստութեան առ մեղս մահացուս , և հազիւ կարեն լինիլ առանց տեսական անգոսման , և անարգման : Քանզի որք դիտեն ոչ երբեք պահել զկանոնս , տան զնշան , թէ անարգեն , և անգոսնեն ամենակն զկանոնս , որ է՝ ծանր անկարգութի , և պակասութի : Կրօ-

անորք, որք յաճախապէս, և
 իսողորութե առնեն զկանոնա-
 զանցութի, և անցանեն զկա-
 նոնադրութի, և սահմանա-
 դրութի կրօնի իւրեանց, մո-
 հացօրէն, և ծանրապէս մեղան-
 չեն: Քանզի ապականեն, և
 աներեն սոյնպիսիքն զկրօնաւո-
 րական կենցաղապարութիւն. և
 տան զնշան, թէ անարդէն, և
 եպերեն զկանոնս կրօնի իւրե-
 անց: Քանզի և թէ ոչ անգոս-
 նէին զնս, ոչ անցանէին զնորք
 յաճախապէս, և ոչ առնէին
 զսողորութի յաճախապէս ան-
 ցանելոյ զնորք: Եւ թէ ոչ ան-
 գոմնիցեն զնս, սակայն ունին
 զհնքեանս. ի յայտնի որոգայթի
 անգոսնելոյ, և անարդելոյ զնս:
 Պարծեալ, զի որք սոյնպիսաբն
 կեան ի կրօնի, չար օրինակօք
 երեանց ամեն զայս ի թու-
 րութի կանոնապահութեան, և
 ծանրապէս փաստեն կրօնի: Եր-
 կրօնաւորք այնպէս պարտին
 կեալ ի կրօնի, զիսի ծանրապէս
 փաստիցեն նմա: Եւ պարտա-
 լորութիւն այս պարանանդէ
 զնս ինկրելոյ մահացու մեղաց:
 Քանզի ծանրապէս պարանան-
 դէ զնս: Պարծեալ, զի կրօ-
 նաւորք բանիւ ուխտից, որովք
 պարանանդէցին զհնքեանս կրօ-
 նի, պարանանդին այնպէս պահել
 զհնքեանս ի կրօնի, զիսի իցեն ան-
 տանելիք: Քանզի որ է անտա-
 նելի, չէ արժանի, զի մաւրի
 անդ. այլ արժանանայ, զի վա-
 րիցի: Քանզի և թէ մայրցէ,

յորժ երեւապէս փաստէ: Եր-
 որք ոչ առնեն զկանոնս, զի
 ստանայցեն զկատարելութիւն,
 այլ անխորաբար անցանեն զկա-
 նոնօք կրօնի իւրեանց, առնեն
 զհնքեանս անտանելիս, և ան-
 խրատելիս: Արեմս պատահա-
 բար, և անողղապ առնեն ընդ-
 դէմ կատարելութե, և ծանրա-
 պէս մեղանչեն:

ՊԵՆԿ ԶԱՐԲՈՐԳ:

Յաղագս այնց, առ որս պարտաւորին, և
 պարանանդին կրօնաւորք զօրու-
 թի ուխտից:

Բօնաւորք զօրութե ուխ-
 տի աղբատութե պա-
 րանանդին, զի զօշխո-
 ռնիցին յատուկ: Եր-
 անդաւի յատկի իմա-
 նին ժամանակաւոր բարիք. որոց
 կարէ դնել դին, յորոց տէրու-
 թէն. կամ ստուգիւ ի յանձնի
 խան, և ի յանկախ իշխանութե
 յօրինելոյ, յարմարելոյ. և տրա-
 մադրելոյ, ի յաւիտեան հրաժա-
 րեցան: Եւ պարտաւոր է:
 Քանզի ուխտեցին զաղբատու-
 թի, և ուխտիւ հրաժարեցան ի
 բարեաց ժամանակաւորաց:
 Արեմս ուխտիւ պարանանդե-
 ցին զհնքեանս պահել զաղբա-
 տութի, և մաս աղբատը: Եր-
 նա ասի աղբատ որքան առ ժա-
 մանակաւոր բարիս, որ չունի
 զժամանակաւոր բարիս: Եւ
 ուրեմս կրօնաւորք ուխտեալք են
 զաղբատութի, և ուխտիւ պա-
 րանանդեալք են զհնքեանս պա-
 հել

հել զաղբատութի. զօրութի
ուխտի աղբատութի պարան
դին, զի զոչինչ ունիցին յա
տուկ, որքան առ բարիս ժա
մանականորս: Սակայն կարեն
ունիչ զբարիս, որք հոգեւոր
են, և որոց ոչ կարէ դնիլ գին:
Ուստի վերապահեն զտերութի
հոգեւոր բարեաց, հաճաւոյ
պատուոյ, և այլոց սոյնսկիւնաց:
Վնանապէս վերապահեն առ
խրեանս զիրանուն ընտրելոյ
առաջադրելոյ, և շնորհելոյ զ
կրօնաւորական շնորհաւարու
թի, և զայս սոյնսկիւն առ
նելոյ: Քանզի չեն ուխտեալք
հրաժարիլ ի սոյնսկիւն բարեաց:

Կրօնաւորք կարեն ունիլ զ
ժառանգականութի բարիս ի հասա
րակի: Քանզի զօրութի կրօ
նաւորական ուխտի ուխտեն չու
նիլ զյատուկ բարիս: Ուստի
կարեն ունիլ զբարիս ի հասա
րակի, որովք պահիցեն զինքե
անս: Սակայն որոյ ոչ մեղանչեն
ընդդէմ ուխտի աղբատութեան
եթէ ունիցին զբարիս ի հասա
րակի: Եւ ոչ միայն կարեն
ունիլ զսոյնսկիւն բարիս, այլ
առանց հրամանի վերապետին
ոչ կարեն պարանանդել զին
քեանս հասարակութի, զի չի
ղեն ստանալոց զասացեալ բա
րիս: Սակայն եթէ առնէին զայս
վատէին եկեղեցական աղա
տութեան:

Կրօնաւորք մեղանչեն ընդ
դէմ ուխտի աղբատութի, եթէ
անոց բացադրեալ, կամ չուեալ

կի խոհեմաբար ենթադրեալ
համահաւանութի մեծաւորի,
և կրօնաւորականի իւրեանց, զի
ինչ առնուն, կամ պահեն առ
խրեանս, կամ ծախեն, կամ
համախոսեն. կամ շնորհեն. կի
առան ալոց: Քանզի եթէ զայս
առնիցեն, գործեն ընդդէմ
ուխտի աղբատութի, զոր ա
բարիս: Քանզի ուխտի աղ
բատութի հրաժարեցան ի իշխ
խանութի առնելոյ զասացեալսն
հեղինակութի իւրեանց: Սե
ղանչեն ևս ընդդէմ ուխտի աղ
բատութեան, եթէ զիրս, որք
շնորհեցեալք են իւրեանց, զի
վարիցին նորք, յարեն զնս առ
այլ վարութի, և մեղադրեալք
եղծեն, ապականեն, և աւե
րեն զնս: Քանզի առ այն վա
րութի պարտին վարիլ նորք, առ
որ ընկալեալք են զնս: Քանզի
յայնժամ որ կարէ վարիլ նորք,
և եղծել զնս, սկի և կամս յոր
ժամ ունի զտերութի ի վր նոյ:
Վնանապէս հոգաբարձք, մշտ
պանատարք, տնտեսք, մատա
կարարք, և ասորադոյն մեծա
ւորք ոչ կարեն զիր ինչ մատա
կարարել, և ծախել ընդդէմ
սահմանադրութեց կրօնի, և
կրօնաւորական կարգի, ընդդէմ
կանաց մեծաւորաց, և ընդդէմ
բարի կրօնաւորական սովորու
թեց: Քանզի չեն տեալք հա
տարակ բարեաց, այլ սպասա
ւորք, պաշտօնեալք, և մատա
կարարք միայն: Արեւմտ
տինս ծախել, և մատակարարել

զհասարական բարիս , ըստ
որում արհանջէն կրօնաւորս
կան կանոնադրութիւնք , կամք
մեծաւորաց , և բարի սովորու
թիք կրօնի , և կրօնաւորական
կարգի : Աստի եթէ այլապէս
առնիցեն , մեղանշեն : Մա
նապէս մեծաւորք , և կրօնա
ւորապետք մեղանշեն , եթէ հրա
մայիցեն , և թող տայցեն , զի
հազանդեցեալք ինքեանց զկրօ
նաւորական բարիս ծախիցեն
առ ունայն , և գարշելի , և անօ
րինաւոր վարումնս , կամ ունի
ցին , և պահիցեն առ ինքեանս
զիրս , որք ոչ վայելէն կրօնա
ւորաց : Քանզի մեծաւորք , և
կրօնաւորապետք ոչ կարեն ա
ռաւելաբար հրամայել , եթէ
ոչ որքան կարեն : Ըրդ միայն
կարեն հրամայել , զի հասարակ
կրօնաւորական բարիք ծախի
ցին ի հարկաւորութի , և ի շա
հաւորութի կրօնի , և ոչ ի յու
նայնութի , ի գարշելութի , և
ի յանօրինաւորութի : յարձեալ
զի կրօնաւորապետք չեն տեսար
կրօնաւորական բարեաց , այլ
յօրինիչ , յարդարիչ , կարգա
ւորիչ , և տրամադրիչ նոցին
իպէտս , և ի յօդուտ կրօնի :
Արեմն ոչ կարեն յօրինել զսո
ցանէ , ոպ և կամին , այլ ի հար
կաւորութի , և շահաւորութի
կրօնի : Արեմն այլապէս առ
նել ոչ կարեն :

Կրօնաւորք զօրութի ուխտի
ողջատնութի պարտաւորին , և
պարտաւորին զրկել զինքեանս

ի յան կամաւոր վաճաշող հեշ
տութեց , խորհրդոց , մտած
մանց , բանից , պարտողութեց ,
և գործոց : Քանզի ուխտեալք
են մնալ ողջատնութի , և մարդք
կրօնաւորական ողջատնութի ,
և մարդութի , և սոյնպիսի ուխ
տիւ ծանրապէս պարտաւորեց
են զինքեանս : Աստի եթէ
առնիցեն զկամաւոր վաճաշող
ներգործութիս , գործեն զծանր
ուխտադրութեան , և ուխտադա
ցութիւն : Աստի մահացօրին
մեղանշեն : Եւ գիտելի է . զի
կրօնաւորք , եթէ գործիցեն զիրս
վաճաշողս , առնեն զերկու մեղս
մահացու . այսինքն . զսինս
վաճաշողութե , և զսինս սր
բապղծութեան , և սրբապիղծ
ուխտադանցութե : Կրօնաւորք
կարի յոյժ պարտին փախչիլ ի
սոյնպիսի յոռութե , և մոլու
թե , և կրօնաւորապետք կարի
յոյժ պարտին պատժել զսոյն
պիսի մոլութի : Քանզի վա
ճաշողութի կրօնաւորաց կարի
յոյժ դայթազղեցուցանէ զմար
դիկ :

Կրօնաւորք զօրութի ուխտի
հազանդութե պարտաւորին
առ այստիկ ամենեւեան , զորս
մեծաւորք հրամայեն ըստ կա
նոնաց , և ըստ սահմանադրու
թեց կրօնաւորական կարգի :
Քանզի ուխտեալք են զհազան
դութի : Արեմն ուխտեալք են
հազանդի , և հաւատակի մե
ծաւորաց իւրոց , որքան առ կա
նոնս , և սահմանադրութիւնս

կրօնի իւրեանց : Ըրդ որք ուն
տեալք են , պարաւանդին կա
տարել զայն , զոր ունտեալք են
այնպէս Թէ , եթէ չկատարի
ցեն զուխտ իւրեանց , մեղանչեն
մեղօք ուխտազանցութեան , և
ուխտադրութեան : Ուրեմն
մինչ կրօնաւորք ունտեալք են
հնազանդիչ , և հպատակիչ մե
ծաւորաց իւրեանց որքան առ
կանոնս , և սահմանադրութիւն
կրօնի իւրեանց , զօրութիւն ուն
տի հնազանդութեան պարաւան
դին առ այնտիկ ամենեւեան ,
զորս մեծաւորք նոցին հրամա
յեն նոյ ըստ կանոնաց , և ըստ
սահմանադրութեանց կարգի :
Յորժամ մեծաւորք , և կրօնա
ւորք հրամայեն հնազանդեցեալ
կրօնաւորաց իւրոց , այսքիւք
բառիւք , և այսքիւք եղերօք .
հրմայեմ բեղ ի ներքոյ սք հնա
զանդութեան , կամ հրամայեմ
բեղ զօրութիւն սք հնազանդութե
ան . կամ հրամայեմ բեղ յա
նուն Տն մերոյ Յի Բի . կամ
այլովք սոյնպիսեօք . յայնժամ
հնազանդեցեալ կրօնաւորք պա
րաւանդին , և պարտաւորին
հնազանդիչ նոյ ի ներքոյ մահա
ցու մեղաց : Բանզի յորժամ
կրօնաւորապետք առացեալ ե
ղերօք հրամայեն , յայտ առնեն
Թէ հրամայեն , որքան և կարեն :
Ուրեմն ծանրապէս հրամայեն :
Ըրդ յորժամ մեծաւորք ծան
րապէս հրամայեն , յայնժամ
հնազանդեցեալք ծանրապէս պա
րաւանդին , և հետեւապէս ի

ներքոյ մահացու մեղաց պարա
ւանդին հնազանդիչ մեծաւորաց
իւրոց : Ուրեմն յորժամ կրօնա
ւորապետք վերոյսացեալ եղե
րօքն հրամայեն հնազանդեցեալ
կրօնաւորաց իւրոց , յայնժամ
հնազանդեցեալ կրօնաւորք պա
րաւանդին հնազանդիչ նոցա ի
ներքոյ մահացու մեղաց : Ուս
տի եթէ ոչ հնազանդիցին , այլ
յանդդնաբար ընդդիմանայցեն
հրամանաց նոցին , մահացօրէն
մեղանչեն : Իսկ եթէ այլովք ե
ղերօք , և այլովք եղանակօք
հրամայիցեն , այսինքն , ԹէԹէ
ւապէս հրամայիցեն . յայնժամ
ԹէԹէւապէս պարաւանդին հնա
զանդիչ նոցա : Օ ի յորժամ
մեծաւորք ԹէԹէւապէս հրա
մայեն , յայնժամ փոքրաւորք
ԹէԹէւապէս պարաւանդին :
Ուստի յայնժամ միայն ի ներքոյ
ներելի մեղաց պարաւանդին
հնազանդիչ նոյ : Օ ի որք Թէ
Թէւապէս պարաւանդին , ի
ներքոյ ներելի մեղաց պարա
ւանդին : Ուստի եթէ ընդդէմ
սոյնպիսի ԹէԹէ հրամանաց
մեղանչիցեն , միայն ներելաբար
մեղանչեն : Բայց դիտելի է , զի
կրօնաւորապետք կրկնակի կա
րեն հրամայել . այսինքն . կամ
ուղղապէս , և բացադրաբար .
կամ անուղղաբար , և ներադրա
բար : Բացադրաբար , և ուղ
ղապէս հրամայեն , յորժմ հրա
մայեն զայնպիսի իրս , որք բա
ցադրաբար , և ուղղապէս պատ
կանին կանոնաց , և սահմանա
դրու

դրութեց կրօնի, որք են այնք, նորս կայանան կանոն և սահմանադրութիւն կարգի կրօնաւորականի: Ընդդրապէս և ներառաբար հրամայեն, յորժամ հրամայեն զիրս զայնոսիկ, որք պետոյանան առ ի պահել զկանոնս, և զսահմանադրութիւնս: Թէ հրամայեցին այնք, որք ուղղապէս, և բացառաբար ստահանին կանոնաց, և սահմանադրութեց, և Թէ հրամայեցին այնք, որք անուղղապէս, և ներառաբար պատկանին կանոնաց, և սահմանադրութեանց. հանապազ կրօնաւորք պարտաւորին հնազանդել մեծաւորաց իւրոց: Քանզի կրօնաւորս պէտք ունին զիխանութի հրամայելոյ հնազանդեցեալ կրօնաւորաց իւրոց, և զայնոսիկ, նորս կայանան կանոնք, և սահմանադրութիւն կրօնաւորական կարգի իւրեանց, և զայնոսիկ, առանց որոց ոչ կարեն դիւրան պահել կանոնք, և սահմանադրութիւն կրօնի, և որք հարկաւորք են առ ի պահելոյ զկանոնս, և զսահմանադրութիւնս կրօնի:

Հնազանդեցեալ կրօնաւորք ոչ պարաւանդին հնազանդել նիրս այնոսիկ, որք են ընդդէմ կանոնի: Քանզի պարտին պահել զկանոնս: Արեւմտ ոչ պարաւանդին հնազանդել առ այն, որ է՝ ընդդէմ կանոնի: Սակայն յորժամ մեծաւորն, որ հրամայել զիր ընդդէմ կանոնի, ունի զիշ-

խանութի տրորինելոյ ի կանոնի, և ունի զօրինակնոր պատճառ տրորինելոյ. յայնժամ փորձաւորն պարաւանդի հնազանդել: Քանզի յայնժամ փորձաւորն չունի զպատճառ ընդդիմանալոյ մեծաւորին իւրում: Յորժմ մեծաւորք հրամայեն հնազանդեցելոց իւրոց զիրս, որք երեւեապէս են ի վեր քան զկանոնս. ո՞րքան. զժամս երեւին տաժանմունս, և հաշմունս, յայնժամ հնազանդեցեալք ոչ պարաւանդին հնազանդել զօրութիւն ուխտի հնազանդութե: Քանզի ուխտի հնազանդութե միայն պարաւանդեալք են զինքեանս հնազանդել մեծաւորաց իւրոց, նիրս այնոսիկ, որք պատկանին ուղղապէս, և բացառաբար, կամ անուղղապէս, և ներառաբար կանոնաց, և սահմանադրութեց կրօնաւորական կարգի իւրեանց: Այն զի աղադդ ընտրեալք էին զխտաօրոյն կրօն: Սակայն յորժամ մեծ հիւժմունք, և ճնշմունք հարկաւորք են առ պարաւանդութի ուխտից, կամ առ պատժումն կամակորաց, յայնժամ ստորագոյնք պարաւանդին հնազանդել: Քանզի զօրութիւն ուխտի հնազանդութե պարաւանդեալք են զինքեանս առ սոյնպիսիս. զի սոյնպիսիքս պատկանին կացութե կրօնաւորաց: Յորժմ մեծաւորք հրամայեն զիրս, որք են ի վայր քան զկանոնս, ո՞րքար, զիրս ունայնս յայնժամ ևս առ-

րազմիսն ոչ պարաւանդին հա-
զանդիլ զօրութիւն ուխտի հա-
զանդութե : Քանզի ոչ պա-
րաւանդեցին զհրեանս առ իրս
ուսայսս , այլ առ իրս կատա-
րիչս : Սակայն յորժամ մեծա-
ւորք հրամայեն զսոյսպիսի իրս
իս պատճառի , որ է՝ ըստ կա-
նոնի . ո՞րդան , զի երակիցի հա-
զանդութի , յայնժամ փոքրա-
ւորք պարաւանդին հազան-
դիլ : Քանզի յայնժամ ասա-
ցեալ իրէն լինին պատկանաւորք
կանոնի իս պատճառի , որ է՝
ըստ կանոնի : Եւսմ խօսեցաք
հրաբար , և Եւթաքանօրէն խօ-
սելով , խկ լայնաբար , և հա-
տարակաբար խօսելով , ասեմք ,
թէ փոքրաւորք պարտին զանալ
և աշխատիլ , զի հազանդեցին
մեծաւորաց իւրեանց յայնոսիկ
ամենեանս , որք կարեն լինիլ
առանց մեղաց : Օ ի այս արտ-
կանի , և վայելէ կատարեալ
հազանդութե :

Յորժամ կանոնք , և սահմա-
նադրութիւն ուրուք կրօնաւո-
րական կարգի պարաւանդին ի
ներքոյ մեղաց , յայնժամ կրօ-
նաւորք զօրութիւն ուխտի հա-
զանդութե պարաւանդին պա-
հել զմե : Քանզի չեն նուազ
հրամայակամք քան զձայն մե-
ծաւորաց : Բարձեալ զի յորժմ
խոստամանս պահել զմե , մենչնք
պարաւանդին ի ներքոյ մեղաց ,
հաւարին ուխտիւ նորաւանդե-
լիսքեանս , զի պահեցեն զմե :
Աստի եթէ անցանիցին զարօք ,

մեղանչեն ընդդէմ ուխտի : Իսկ
եթէ չպարաւանդեցեն ի ներ-
քոյ մեղաց , յայնժամ եթէ չպա-
հեցեն զմե , ոչ մեղանչեն ընդ-
դէմ ուխտի հազանդութեանս :
Քանզի յայնժամ չեն յատուի ,
և իսկական պատմեցողք , և
հրամանք , այլ միայն յորդոր-
մունք . և խրատք , և կարգաւո-
րութիւն , և միայն նորաւանդին
առ պատիժս , եթէ եղեալք
իցին : Աստի որք զանց առնեն
զսոքօք իս բանական պատճառի
և իս բարի վաղձանի . արհիսն ,
իս առնելոյ զառաքինի դործ-
ինչ . ո՞րդան , եթէ իժամ լուռ-
ութե խօսեցին վասն միմեարեւոյ
զտրտում եղբարն , կամ իս առ-
նելոյ զայլ ինչ սոյնպիսի , ոչ մե-
ղանչեն : Քանզի ոչ առնեն
զանկարդութիւն : Բայց եթէ
առնիցեն զայս Թարց ասացեալ
բանական պատճառի . այլ իս
ծուրութե , և Թուրութե ոգւոյ ,
կամ իս այլոյ անկարգ ըղձիւնե-
րեւաբար մեղանչեն : Քանզի
առնեն զԹեթև անկարդութի :
Բայց որք յաճախապէս , և ի
սովորութե անցանեն զկանոնօք
սահմանադրութեք , և ծանրա-
պէս՝ չլուծեն , և ասարկանեն
զկրօնաւորական կենցաղաւա-
րութի , և իս այսր պատճառի
դնեն զհրեանս ի յորդայթի
արտաքսման , և վարման , մահա-
ցօրէն , և ծանրաւոր մեղանչեն :
Քանզի սոյնպիսիքն խառնեն զ
կրօնաւորական կացութի , պատ-
ճառեն զգայթազութիս , բար-
նան

նան զհրօնաւորական կատարելութիւն, և ծանրապէս փաստեն հրօնի: Փակեղի է՝ իյնալ կանոնադանցութիւն, զի մի սակաւ առ սակաւ ներազդողիցի կանոնադանց ստիպութիւն:

Յորժամ հաղանդեցեալք երկբային, ա՛րդեօք իրն, զոր հրամայեն մեծաւորք, իցէ օրինաւոր, կամ պատճառն, քի որոյ հրամայեն իցէ արդար յայնժամ հարարակաբար խօսելով, պարանանդին հաղանդել: Քանզի մեծաւորք են ի ժառանգման իշխանութե հրամայելոյ, իսկ փոքրաւորք ընդ ընդ պարանանդութե հաղանդելոյ: Աւտի մեծաւորք ունին զիրանուն հրամայելոյ: Ընդ ի երկբայութե իրանուն չէ մեր կացուցանելի յայնմանէ, որ ժառանգէ զնա:

ՊԲԸԿ ՏԻՆԴԵՐՈՐԴ:

Յաղագս անձանց, որք կարեն, և որք պարտին մտանել ի կրօն:

Յոյժիկ միայն կարեն մտանել ի կրօն, որք են ազատք, և որք չեն պարանանդեցելք այլոց: Իսկ որք պարանանդեցեալք են այլոց, ոչ կարեն մտանել ի կրօն: Քանզի որք մտանեն ի կրօն, պարանանդ են զինքեանս հրօնի միանգնանորայ: Ընդ նք կարեն զինքեանս պարանանդել ումեք, որք են ա-

զատք, և որք չեն պարանանդեցեալք այլոց: Արեմն աշտրիկ միայն կարեն մտանել ի կրօն, որք են ազատք, և որք չեն պարանանդեցեալք այլոց: Սակայն որք պարանանդեցեալք են այլոց, կարեն մտանել ի կրօն համահաւանութե այնց, որոց պարանանդեցեալք են: Քանզի յայնժամ ոչ առնեն զանկրանութիւն ումեք: Քանզի այնմիկ որ տայ զհամահաւանութե, ոչ լինի անկրանութիւն: Ղարմեալ, զի յորժամ որ ոչ կարէ առնել զիրեն առանց համահաւանութե այլոյ, լինի կարօղ առնելոյ զիրն զայն, յորժամ անձն այն, առնց որոյ համահաւանութե ոչ կարէ, տայ զհամահաւանութիւն: Աւտի անհատ, և անտորուտողայք, այսինքն, մանր տղայք ոչ կարեն մտանել ի կրօն. քան զի են ընդ իշխանութե ծնողաց կամ պաշտպանատառաց որքան առ տրամադրութիւն, և կառավարութիւն կենաց: Եւ մանապէս որդիք ոչ կարեն մտանել ի կրօն, եթէ ծնողք նոցին չկարեցեն պահել զինքեանս Թաղոյ նոցին: Քանզի պարանանդեցեալք են պահել զծնողս իւրեանց: Օրառաք ևս ոչ կարեն մտանել ի կրօն առանց համահաւանութե տեալոյ իւրեանց: Քանզի զինքեանս պարանանդեալք են նք: Եւսե նա ոչ կարէ մտանել ի կրօն, որ պատրեաց զիյնս որ ընդ խոստմամբ ամուսնութեան: Քանզի պարանանդեցեալ է կուսի

կուսի այնմիկ , որոյ զկուսութի
անկրօնաբար խախտեալէ՝ , և
բարձեալ : Վասնայէս նա՛ ոչ
կարէ մտանել ի կրօն , որ չէ
բանական առնել զբանարա-
րութի պարտապանաց իւրոց ,
սակայն եթէ մնայցէ յաշխարհի
ներ սակաւ ամաց կարէ վճարել
զպարտոս իւր : Բայց սոյնպիսին
ըստ ոմանց վարդապետաց կա-
րէ տալ զներկայ բարիս իւր
պարտապանաց , և ինքն մտա-
նել ի կրօն : Քանզի անձն մար-
դոյ ազատի չէ պարանանդե-
ցեալ փոխանակ դէնարի , և նո-
մարի : Վասնայէս Եպիսկոպոսն
ոչ կարէ մտանել ի կրօն Թարց
համահաւանութե վեհապետին
և աշորդին Պետրոսի վիսին :
Քանզի երդմամբ զինքն պա-
րանանդեալէ՛ նմա : Ղարձեալ
զի պարանանդեցեալէ՛ եկեղե-
ցոյ իւրում , որպէս այր կնոջ :
Օղորակցեալք ևս ոչ կարեն
առանց համահաւանութե հա-
մազուգակցի իւրոյ յետ կա-
տարման ամուսնական մերձա-
ւորութե մտանել ի կրօն . քան
զի երկաբանչւորն պարանանդե-
ցեալէ՛ զուգակցի իւրում : Սա-
կայն եթէ մինն ի յամուսնացե-
լոց , և զուգակցելոց գործեալ
իցէ զշուրթի , յայնժամ անմեղն
կարէ մտանել ի կրօն , եթէ կա-
միցի : Քանզի յայնժմ ոչ մնայ
պարանանդեցեալ հասուցանել
զուգակցի իւրում զպարտոս :
Բայց միւս զուգակիցն ոչ կարէ
ամուսնանալ յայնժամ այլում :

Քանզի զորքան ժամանակ կեն-
դանիէ՛ զուգակից , և կողակից
ուրումն , ոչ կարէ ամուսնանալ
այլում . ըստ այնմ , զոր ասէ
Պօղոս : Քանզի կին առնակին »
՛ի կենդանի այր իւր Կպեալ կայ »
օրինօք : Իսկ եթէ մեռցի այրն , »
արձակեալէ՛ յօրինաց առնն : »
Լպաւորեմն մինչ կեադանի է՛ »
այրն , շուն կոչի , եթէ լինիցի »
առն այլում . և եթէ մեռանիցի »
այրն , ազատ է՛ յօրինացն , չնա »
մարեալ շուն , եթէ լինիցի առն »
այլում : Ղարձեալ յայնտեկ »
երկու ամիս , որք ի յեկեղեցոյ
հարհին ամուսնացելոց , զի ըն-
տրիցեն զկացութի , զոր կամի-
ցին , եթէ ընտրիցեն զկրօնաւո-
րական կացութի նախ քան զկա-
տարումն ամուսնական մերձա-
ւորութե , կարեն մտանել ի
կրօն . զի այս հարհեցեալ է՛
նոցա :

Եթէ պարանանդին մտանել
ի կրօն , որք հաստատուն ուն-
տիւ ուխտեալք են մտնել ի կրօն :
Քանզի որ հաստատուն ուն-
տիւ ուխտեալէ՛ զիր ինչ , պա-
րանանդի կատարել զուխտ իւր .
ըստ այնմ . զոր ասէ Ղաւեթ :
Ուխտս դիւր , և կատարեցէք Տն »
Ըյ մերոյ ամենեքեան , որք »
շուրջ էք զնովաւ : Արեմն որք »
հաստատուն ուխտիւ ուխտեալք
են մտանել ի կրօն , պարանա-
դին մտանել ի կրօն : Որք ուն-
տեալք են մտանել ի կրօն , ոչ
պարանանդին մտանել յայն ,
յորմէ ի բաց բարձեալէ՛ կանոն-
նա

նական , և կրօնաւորական կեն-
ցադաժարութի : Եւսեւսն ոչ կա-
րէն օրինապէս մտանել ի սոյն
պիտի կրօն վրա որոգայթի խե-
ղածիւրութե , և կամակորու-
այսինքն , զիմի խեղածիւրեցին ,
և կորնչեցին : Քանզի որք մտա-
նեն ի կրօն , յորմէ վերացեալ է՝
կրօնաւորական կենցադաժարու-
թի , մտանէ ի յորոգայթ խե-
ղածիւրութե : Ըստ չէ օրէն
ումեք մտանել ի յորոգայթ խե-
ղածիւրութե , և կամակորու-
թե : Որք ուխտեալք են զարձա-
կագոյն կրօն , կարեն մտանել ի
խտտագոյն , և ի կարծրագոյն :
Քանզի զառաւելագոյն տան ,
քան զայն , զոր խտտացեալք են .
զոր ամենայնումեք է՝ օրէն առ-
նել : Բայց որք ուխտեալք են
զխտագոյն , և զկարծրագոյն ,
ոչ կարեն մտանել ի յարձակա-
գոյն , և ի դիւրագոյն : Քան-
զի Թէպէտ իցէ օրէն տալ զա-
ռաւելն փոխանակ սակաւուն ,
սակաւն չէ օրէն առ զսակաւն
փոխանակ առաւելոյն : Քան-
զի առաւելն հաճոյագոյն է՝ Բ. Ե.
քան զսակաւն : Արեւմտե կարեմք
տալ զառաւելն փոխանակ սա-
կաւուն : Իսկ սակաւն չէ հա-
ճոյագոյն քան զառաւելն : Առ-
տի ոչ կարեմք տալ զսակաւն
փոխանակ առաւելոյն : Բայց
որ ուխտեալ է՝ զկարծրագոյն ,
եւ Թէ մտանիցէ ի յարձակագոյն
և ի նմա առնիցէ զկրօնաւորա-
կան դաւանութիւն , Թէպէտ
մեղանչիցէ , սակաւն հաստա-

տապէս դաւանի , և կրօնաւո-
րական դաւանութի նր հաս-
տատանէ : Քանզի հանդի-
սաւոր ուխտն հոգրագոյն է՝ քան
զպարզն . և ի ձեռն հանդիսա-
ւոր ուխտի անձն ուխտողի ըն-
ձեռի , և տրի կրօնի , և կրօնն
ստանայ զիրաւուն ի վր նսւի-
րեցեալ անձին . որ ոչ լինի ի
ձեռն արարչ ուխտի : Աստի ի
յասացեալ պատահման որ դա-
ւանեաց զարձակագոյն կրօնն ,
ի ձեռն հանդիսաւոր ուխտի ա-
զատի ի պարտաւորութե պարզ
ուխտի մտանելոյ ի կարծրագոյն
կրօնն : Քանզի ի յասացեալ
պատմական հանդիսաւոր ուխտն ,
որ հոգրագոյն է՝ քան զպարզն ,
բառնայ զպարզն : Որք դաւա-
նեալք են զկրօն ինչ , վր արդար ,
պատճառի հրամանաւ մեծա-
ւորաց կարեն ի յայլ կրօն ան-
ցանել , յորժամ տեսանեն , Թէ
այս հաճոյագոյն է՝ Բ. Ե. , և չա-
հաւորագոյն ինքեանց : Քանզի
ոմ պատեցեալ է՝ կարէ ամեք տալ
Բ. Ե. զայն , որ հաճոյագոյն է
նմա : Բայց յորժամ որ անցա-
նէ ի խտտագոյն կրօնէ առ ար-
ձակագոյն , յայնժամ ինդրի
ծանրագոյն պատճառ , և հե-
ղինակութի այնք , որ կարէ անօ-
րինել յայսմիկ իրն :

ՊՐԷԿ ԿԵՅԵՐԱՐԴ :

Յաղագս վանեալ , և փախտական
կրօնաւորաց :

Թծումորք կարեն վանիլ ,
և արտաքսիլ 'ի կրօնէ
փաւոր-ար պատճա-
ռաց : Քանզի որք
ծանրաց փաստեն կրօ-
նի , չեն արժանիք , զի 'ի նման
մայցեն : Ուստի արժանանան ,
զի վանիցին , և վարիցին : Ըրդ-
արդ-ար պատճառք , վասն որոց
կարեն վարիլ , և արտաքսիլ , են
սք : 'Եւսի եթէ գոյով 'ի ծանր ,
կամ 'ի փառաւորար յանցանա ,
յայտնապէս , և հրապարակաբ
երեւիցին անխրատելիք : Եր-
կորդ , եթէ փա վատահամբա-
ւութե յանցանաց , կամ ծանր
փաստուց , որք լինին կրօնի , իցեն
անտանելիք : Երրորդ , եթէ 'ի
ներսեւ-ման լուեալք իցեն զեա-
կան , կամ զծանրագունեղ ար-
գելումն : Քանզի 'ի տոյսպիսի
պատահումն են անտանելիք ,
և ծանրապէս փաստեն կրօնի :
Ուստի յորժամ երեւին ամենեւին
անտանելիք , և անխրատելիք .
յայնժամ կարեն վանիլ , և վարիլ
'ի կրօնէ : Քանզի յայնժմ ծան-
րապէս փաստեն կրօնի : Ըրդ-
համարին , և վարկանին անտա-
նելիք , եթէ զամ մի արգելեալք
'ի բանտի 'ի պահս , և 'ի յապաշ-
խարանս , չուղղիցեն զհրեանս :
Քանզի որք զամ մի արգելեալք
'ի բանտի 'ի պահս , և 'ի յապաշ-

խարանս , ոչ կանին ուղղել զին-
քեանս , այլ տակաւին մասն 'ի
խառաւարտութե , և 'ի խառապա-
րանցութե իւրեանց , երեւին
անխրատելիք : Յորժամ կրօնա-
ւորութիւն երեւին անխրատելիք ,
առանել բանտարկելիք , և բան-
տելիք են 'ի յանխտեան , բանձե-
վանելիք , և վարելիք : Քանզի
այս յարմարագոյն է 'իս նց :

Կրօնաւորք դաւանեալք յոր-
ժամ փա յանցանաց , և անխրա-
տելի խեղաթիւրութե իւրեանց
արտաքսին , և վանին 'ի կրօնէ ,
տակաւին մասն կրօնաւորք , և
պարաւանդեցեալք ուխտիւք :
Քանզի անխրատելի խեղաթիւ-
րութի , և կամակորութի նոցին
վասն որոց արտաքսին , և վանին
'ի կրօնէ , ոչ կարեն ազատել զնս
'ի պարաւանդութե ուխտից :
Ուստի կրօնաւորք , որք արաք-
սեցեալք են 'ի կրօնէ , իրաց ,
գորս ստանան , միայն զվարումն ,
և զմատակարարութիւն կարեն
սեպհականել , և իւրացուցանել ,
իսկ զտէրութիւն ոչ կարեն ին-
քեանց յատկացուցանել , և սեպ-
հականել : Քանզի կրօնաւորք ,
և որք պարաւանդեցեալք են
կրօնաւորական ուխտիւք , ոչ
կարեն սեպհականել , և յատկա-
ցուցանել ինքեանց զտէրութիւն
իրաց : Ըրդ տէրութի ասացեալ
իրաց ոչ ստանի կրօնի : Քանզի
արտաքսեցեալ կրօնաւորք յետ
աքսորման իւրեանց , այլ ոչ մասն
անդամք կրօնի : Ուստի տէրու-
թի ասացեալ իրաց ստանի կամ

վերապետին , կա մ եպիսկոպոսին տեղւոյ , կամ եկեղեցւոյ , որում ծառայեն : Սոյնպիսի կրօնաւորք նաեւ չեն բոլորովմբ արձակեցեալք 'ի պարաւանդութե ուխտի հնազանդութեան : Քանզի որպէս ասացեալ է , տա կանին մասն պարաւանդեցէրք ուխտիւք : Սակայն մինչ չունին զմեծաւոր , յորմէ ուղղիցին , կերարկումն կրօնաւորական հնազանդութե 'ի մեծապունէ մասանէ գաղարի : Բայց պարտին պահել զայս 'ի նախապատրաստութե ոգւոյ : Դսինքն , պարտին գոյ պատրաստք ոգւով կատարել զհրամանս մեծաւորի , եթէ վերջնկալ ցին 'ի կրօն : Սոյնպիսի կրօնաւորք ոչ կարեն ամուսնանալ : Քանզի ամենեւին յայտ է , թէ մասն պարաւանդեցեալք ուխտիւ ողջստոութե : Ուստի եթէ պոռնկիցին , զերկու մահացու մեղս գործեն , զվաճառութե , և զսրբապղծութե : Սոյնպիսիքն որքան առ կանոնս , և տանմանադրութիւն կրօնի , և կրօնաւորական կարգի , ասեն վարդապետք ոմանք , թէ պարաւանդին զնս պահել : Քանզի վարեալք են 'ի վանից , և յնկերակցութե կանոնապահ կրօնաւորաց , զիսի չար , և վատթար օրինակօք իւրեանց զնոսին ևս տալականիցեն , և ոչ 'ի կանոնապահութե , և 'ի կրօնաւորական օրինապահութե : Բայց այլք ասեն , թէ են ազատք 'ի պարաւանդութե սոյնպիսեաց , այնու

զի պահումս սոյնպիսեաց ոչ հետեւի պարզապէս դաւանութե գոյացական ուխտից : այլ կանոնական կացութե : Ըրդ 'ի կանոնական կացութե վանեալքն , և վարեալք : Ըբարեցեալ կրօնաւորք պարաւանդին ուղղել զինքեանս , և ջանալ , զի մտանիցեն 'ի կրօն իւրեանց յորմէ վանեցան : Քանզի մինչ մասն պարաւանդեցեալք ուխտիւք , պարաւանդին ջանալ , զի դնիցեն զինքեանս յայնմիկ կացութե , յորում կարեցեն իրակել զգործս ուխտից իւրեանց , այնու եղանակաւ , որ վայելէ կրօնաւորական դաւանութե , զոր արարեալք են : Յայնժամ մանաւանդ պարաւանդին առնել զայս , յորժամ կարգ իւրեանց վերակոչէ զնս : Սակայն եթէ վանք նոցին ոչ կամիցին վերջնդունիլ զնս , կարեն մալ 'ի յաշխարհի վերոյստացեալ եղանակաւ , կամ մտանել 'ի յարձակագոյն կրօն : Քանզի զայս միայն պարաւանդին առնել , զոր կարեն : Ըռաջնորդ եպիսկոպոսք նորոսնորին հոգալ զիս զայս : Օ ի գործս , և պաշտօնս այս պատկանի նց : Քանզի են պետք եկեղեցւոյ :

Կրօնաւորք , որք փախչին 'ի կրօնէ , և 'ի վանից իւրեանց մեղանչեն : Քանզի առնեն զչարագործութի : Եւ սոքա են , որք կոչին , և յորժովին փախտաւանք : Պետք կրօնաւորական կարգից պարաւանդին խնդրել զիստ :

զիսխոտական կրօնաւորս , և
դգտեցեալս վերածել ի վանս ,
եթէ զայս կարիցեն առնել ա-
ռանց ծանր վստաւոց կրօնի իւ-
րեանց , և եթէ փախուցեալքն
չիցին ամենաւին անխրատելիք :
Քանզի ԼՃային , և բնական
օրինօք պարսաւանդին խնամել ,
և հոգալ զփրկուի նոցին : Բայց
եթէ իցեն ամենաւին անխրա-
տելիք , և չկարիցեն վերադար-
ձուցանել զնս ի վանս առանց
ծանր վստաւոց կրօնի . յայնժամ
ոչ պարսաւանդին վերջնդուռնի
զնս ի վանս : Քանզի սոյնաի-
ոիքն ող զս արդար պատճառի
կարեն վանիլ , և արտաքսիլ ի
կրօնէ . այսոյ և զս նոյնոյ պատ-
ճառի յետ չարաբար փախելոյն
իւրեանց կարեն ոչ վերջնդուռնի
ի վանս : Քանզի նոյն է՝ պատ-
ճառ զերկաբանչիւրոյ :

Տերութի իրաց , զորս ստա-
նան փախոտական կրօնաւորք ,
ստանի , կրօնի , եթէ իցէ ընդ ու-
նակ տէրութե ի հասարակի :
Քանզի կրօնս չէ վանել զսոյն-
ախիս : Ուստի որոյ կարէ ին-
դրել , և դարձուցանել զնս ի
վանս . այսպէս և կարէ առանալ
զտէրութի իրաց , զորս նք ստա-
ցեալք իցեն : Բայց եթէ չիցէ
ընդ ունակ տէրութե , յայնժամ
տէրութի ասացեալ իրաց ստա-
նի առաքելական անթոռոյ , և
դահի : Սակայն տէրութի իրաց ,
որք առեցեալք են ի յեկեղեցա-
կան շնորհառութե , ոչ ստանի
կրօնի , եթէ պէտ իցէ ընդ ունակ

տէրութե ի հասարակի . քանզի
սոյնախին ստանի եկեղեցոյ :

ՄԵՏԵԼՆ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Յաղաքս կերիկոսական կացութե :

Դմատենի այսմիկ ճառէս
ցուք զկղերիկոսական կացութե ,
և զայնց ունաց , որք զմանս
մտածիլ կարեն ի ձեռն զանա-
զան պրակաց : Ըրդ սեռաբար
խօսելով նոքս ասին կղերիկոսք ,
որք ունին զսք աստիճանս . կամ
դոնէ զառաջին խուզումս : Ուս-
տի սեռաբար խօսելով կղերի-
կոսք իմանին եկեղեցականք , որք
ունին զեկեղեցական արտիճանս
իմ զառաջին խուզումս : Ո կա-
ցութե այսմանէ կարեն ասիլ
բազում ինչք : Բայց ճառեսցի
զսոցանէ , յորժամ ընձեռեսցուք
զխորհրդոյ կարգի : Իսկ աստ
ճառեսցուք զեկեղեցական սր-
գեւառութեց , զկանոնական ժա-
մուց , և զայլոց սակաւ իրաց :

ՊԻԼԿ ԸՌԻ ԸՆԳ ԻՆՆ :

Յաղաքս եկեղեցական շնորհառութեց :

Կեղեցական շնորհառու-
թին է՝ միանջնանոր ի-
րանուն ընդ ունելոյ զ
պտուղս ի բարեաց եկե-
ղեցոյ վանս իրիք հոգեւոր պաշ-
տօնի , որ հաստատեցեալ է՝ հե-
ղինակութե եկեղեցոյ : Ի յե-
կեղեցական շնորհառութե նշիա-
րին երկու զանազանեալ իրա-
ւունք : Ս՝ինն է՝ իրանուն , կամ
իշխաւ

իշխանութի իրակելոյ , և առնելոյ զհոգևոր նշնոն : Իրաւունս և իշխանութիս այս է՝ նորոգապէս հոգևոր : Իսկ միւսն է՝ իշխան ընդունելոյ ղեկեղեցական ռոճիկս : Իրաւունս այս , եթէ ըստ ինքեան նկատիցի , է ժամանակաւոր . սակայն ըստ որում հիմնի՝ ի հոգևոր պաշտօնի , և ըստ որում կցեալ է՝ ընդանա , ունի զհոգևորութի ինչ . այսինքն , հաղորդակցի , և մասնակցի իմիջ հոգևորութե : Եկեղեցական շնորհառութի հաստատի , և կացուցանի հեղինակութի , և իշխանութի եկեղեցւոյ : Քանցի միայնում եկեղեցական պետի պատկանի կացուցանել , և սահմանել զպատճառն ի յեկեղեցւոյ , և կցել ընդհոսան ղեկեղեցական ռոճիկս : Որպէս և նման պատկանի տեսանել , թէ որքան , և որպիսի պաշտօնէից , և սպասաւորաց կարօտ է՝ եկեղեցի :

Շնորհառութի անձատի ի յաշխարհականն , և ի կանոնականն : Աշխարհականն է՝ այն , որ հաստատեցեալ , և կացուցեալ է՝ , այսինքն , սահմանեալ է՝ վասն աշխարհական եկեղեցականաց : Իսկ կանոնականն է՝ որ սահմանեալ , և կացուցեալ է՝ զիս կանոնականաց . այսինքն , որք են ընդ կանոնօք , և սահմանադրութի : Այ աշխարհականն կարէ տրիչ , և շնորհիլ կանոնականաց , և ոչ կանոնականն կարէ տրիչ աշխարհականաց . քան

զի տրելիք են այնոցիկ , զի որոց կացուցեալք , և սահմանեցեալք են : Ուստի մինչ աշխարհականն զի աշխարհականաց է՝ կացուցեալ , և սահմանեցեալ , տալի , և տրելի է՝ աշխարհական եկեղեցականաց . և մինչ կանոնականն կացուցեալ , և հաստատեցեալ է՝ վասն կանոնականաց , տալի , և տրելի է՝ կանոնականաց : Երկրորդ շնորհառութի են թաղատի , և համարի գոյ աշխարհական , եթէ ոչ ցուցանիցի գոյ կանոնական ի հաստատմանէ , և ի սահմանմանէ իւրեկ , իմ ի հանդարտ , և ի խաղաղ ժառանգմանէ զանս բառասուն : Քանզի ի ձեռն սոյնպիսի ժառանգման ի յաշխարհականն ըննի կանոնական , և ի կանոնականն աշխարհական :

Շնորհառութիս մինն ասի իրկնակ , և միւսն պարզ : Իրկնակն է՝ այն , որ է՝ հանդերձ մատակարարութի : Ուստի շնորհառութիքն այնոցիկ , որք ունին ղիրկնակ բեռ , և հոգ . այսինքն , ղժամատութի , որ է՝ հասարակամենեցուն . զի ամենեքեան նորոգիս ասել զԺմ , և զմատակարարութի հանդերձ իւրք գերակայութի են իրկնակաւ : Սոյնպիսիք են սոքա , պապութի , և վեհապետութի , եպիսկոպոսութի , և համայնք շնորհառութիք , որք ասին շնորհառութիք արժանապապատուութե , և արժանաւորութե , այսինքն , որք ունին զգերակայութիւն հանդերձ իշխանութի ի

յարտաբէն դիւանի, ո՛ր զան, առաջնորդութի, նախադասութի, տասնապետութի, անապարհանադութի, արքայութի, Թէ աշխարհական իցէ, և Թէ կանոնական, խցական առաջադուտութի, անձնական արժանապատուութի, որէ՝ վսեմութի իմն իյեկեղեցւոյ Թարց իշխանութե, և իշխողութե, ո՛րքար պատուաւոր տեղի ի դասս, ի հանդատանս, ի Թափուրս, ի շորհէյն զօժանդակութիս, հիւրար, երգական արժանապատուութի, և այլք նմանք : Անշորհառութիք, որք ասին սղտօնք, և ունին զմատակարարութի եկեղեցական իրաց Թարց իշխանութե, ո՛րքար, պահապանութի, գանձապահութի, գանձապետութի, անադիրիցութի, և վերջապէս խնամալի շորհառութիւնք : Իսկ պարզ շորհառութիւնն են այնք, որք կացուցեալք, և սահմանեցեալք են զնա սակոյ զօժան, և առնելոյ զԼՃային Ժամակարգութի, և չունին զմատակարարութի, և զառանձնական գերազանցութի . ո՛րքար կանոնիկոսութի, և այլք :

Եկեղեցականք պարտաւանդին առնել զպաշտօն, և զմատակարարութի իւրեանց, և պարտաւանդին անսալ գործոց իւրեանց : Որք ունին միայն զպաշտօնս, պարտաւանդին ի յարդարութե կատարել զպաշտօնս իւրեանց : Քանզի խստացեալք են կա-

տարել զնոսս, և խոտմահա առեալք են ի վերայ անձանց իւրեանց զբեռնս զայսոսիկ : Իսկ որք ունին նաեւ զմատակարարութի, ոչ միայն պարտաւանդին ի յարդարութե կատարել զպաշտօնս իւրեանց, այլեւ զմատակարարութիս : Քանզի խոտացեալք են կատարել զնոսս, և խոտմահա առեալք են ի վերայ անձանց իւրեանց զայսոսիկ երկու բեռնս, և պարտաւորութիս : Աւտի եթէ ի ժամանակի յորում պարտաւորին կատարել զպարտաւորութիս իւրեանց, զանց առնիցեն զնորք, մեղանշեն ընդդէմ արդարութե : Քանզի որք ի յարդարութե պարտաւանդին առնել զիւ ինչ, եթէ զանց առնիցեն զնովաւ, մեղանշեն ընդդէմ արդարութե : Աւտի ասէ Լաայն : Գոչեա՞ զօրութեք, և մի խնայե՛ր բարձրացո՞ իբրեւ փողոյ զբարբառ բոպատմեա Ժողովրդեան խնոյ զմեղս նց, և տան Յակօբայ զանօրէնութիս նոցա : Ըհա աստ պատուիրէ եկեղեցականաց . զի բարոյիցեն Ժողովրդեան զճանապարհս կենաց, և ջանայցեն դարձուցանել զնոսս ի մեղաց : Դարձեալ նոյն մարդարէն ծանուցանէ, Թէ առ ինչ առաքինսնք, որք իյԼՃ յղին : Աւտի այսպէս բարբառի : Հոգի Տն ի վր իմ : Ամորոյ և էօժ իսկ զիս : Ընետարանել աղբառաց սառեաց զիս, բժշկել զբեկեալս սրտիւք, բարոյել գերեաց զԹո-

1) որութի, և կուրաց տեսանել :
 2) Սարգարէն էգէկիել յայտնա-
 3) գոյն զեկուցանէ զպարտման
 4) որութի պետաց, որք պարտման
 5) դեցեալք են ունիլ զհողաբար-
 6) ձութի, և զննամակալութի ի
 7) վր ժողովրդեանն Լ. Ե. Ս. որոյ
 8) ասէ : Որդի մարդոյ դէտ կա-
 9) զուցի զբեզ տանտ խալայելի
 10) լնէիցես յինէն պատգամս, և
 11) սպառնացես նց իբրեւ յինէն :
 12) Յորժամ ասիցես ցանօրէնն, և
 13) Թէ մահու մեռանիցես, և դու
 14) ոչ զգուշացուցանիցես նմա, և
 15) ոչ խօսեսցես զգուշանալ անօրի-
 16) նին : և դատնալ ի ճանապար-
 17) հաց իւրոց չարաց, և կեալ ա-
 18) նօրէնն յանօրէնութեան իւրում
 19) մեռցի : և զարիւն նր ի ձեռաց
 20) բոց խնդրեցից : Իսկ եթէ դու
 21) զգուշացուցանիցես անօրինին,
 22) և նա ոչ դարձցի յանօրէնութի
 23) իւրակ, և ի ճանապարհէ իւրակ
 24) անօրէնն այն յանօրէնութի իւ-
 25) րում մեռցի : և դու զանձն բո
 26) սարեցուցես : Եւ յորժամ
 27) դարձցի արդարն յարդարութեց
 28) իւրոց, և արացէ յանցանս, ար-
 29) կից տանձանս զգլխով նր : Ինքն
 30) մեռցի : Բանդի ոչ եթէ յիշեսցին
 31) արդարութիք նր, զորս արար :
 32) Բայց բանդի դու ոչ զգուշա-
 33) ցուցեր զնա, զարիւն նր ի ձեռաց
 34) բոց խնդրեցից : Եւ արժէ զգու-
 35) շացուցես զարդարն, զիսկ մե-
 36) ղիցէ : արդարն կելով կեցցէ :
 37) Բանդի զգուշացուցեր նմա, և
 38) դու զանձն բո սարեցուցես :
 39) Պօղոս ի գործս առաքելոց այսմ

պատմի զպարտմանորութի պե-
 տաց : Օգուշ կացէ անձանց,
 և նա հօտիդ, յորում եդ դէզ
 հողին սք տեսուչս, հովնել
 զժողովուրդ Տն, զոր ասարեցոյց
 արեալքն իւրով : Պետք պաշ-
 տօնեայք են Քի, և հազարա-
 պետք խորհրդոցն Լ. Ե. Ս. : Ուս
 տի ասէ Պօղոս : Եւ պէս հա-
 մարեսցին զմեզ մարդիկ իբրեւ
 զսլաշտօնեայս Քի, և հազա-
 րապետս խորհրդոցն Լ. Ե. Ս. : Եւ
 պաշտօնեայք, և հազարապետք
 պարտմանդին կատարել զպաշ-
 տօն իւրեանց ի ժամանակի իւ-
 րում : Եւ այն առաքելայն առ
 Տիմոթէոս գրէ, այսպէս վար-
 դապետելով շուրջ զպետօք :
 Լ. Ե. դու որդեակ իմ զօրացիր
 խորհօք, ու ի Քի Յն, և զոր
 լնալ յինէն բազում վիայիւք :
 զայն անանդեցես հաւատա-
 րիմ մարդոց, որք բաւական ի-
 ցեն և զայլս ուսուցանել : Ս. Ե.
 տակից լեր իբրեւ զբարեք զի-
 նոնոր Քի Յի : Եւ առ տի-
 տոս գրէ այսպէս : Ս. Եւ յայնորիկ
 իսկ Թողի զբեզ ի կրեալ, զի զոր
 քնս միանգամ պակաս իցէ, ուղ-
 զեսցես, և կացուցես ըստ բա-
 զաբաց երիցունս, ոպ և ես բեզ
 պատմութեցի : Պետքոս գլխին
 առաքելոց յոյժ բարեք արտա-
 սանէ զպարտմանութի պե-
 տաց, ասելով : Եւ անցէ, որ
 ի ձեզ հօտդ է Լ. Ե. Ս. վերախ-
 ցու լինիլ, մի իբրեւ ակամայ
 ալ կամաւ ըստ Լ. Ե. Ս. մի զօշա-
 բազութի, այլ յօժարութի : մի
 իբրեւ

իբրեւ տիրելով վիճակացն . այլ լինել օրինակ հօտին . զի յերեւել հովնապետին, ընդ ունիջիք զան թառամ փառացն պատկ : Յո լոց երեւի, Թէ եկեղեցականք , որք ի յարդարութե պարաւան դեցեալք են հոգալ զփրկութի ժողովորեան , բաց իմաստուց մանէ աղօթից զորս պարտին մատուցանել լին վն ժողովր դեան , պարաւանդին ջամբել ժողովորոց զբանս լծայինս , որք հարկաւորք են վասն փր կութե . ջանալ դարձուցանել զնս իմեղաց , պաշտել , և հա զարապետել նոյ զխորհուրդս ե կեղեցւոյ , և հոգալ զայն ամ , որ հարկաւորէ՝ վասն փրկութե նոյ : Օ պարտաւորութիւն զայս վեհապետն ունի վերահայեց մամբ առ ամ հաւատացեալս : Քանզի է՝ պետ ամենեցուն , և զլուի ամ հովնաց , գորով ա ջորդ Պետրոսի , որ էր գրուի առաքելոց , և բոլոր եկեղեցւոյ խի այլ պետք ունին զասացել պարտաւորութի վերահայեց մամբ առ ժողովուրդս , և հա զանդեցեալս իւրեանց :

Թոշակք , և ուճիկք , որք տրին եկեղեցականց վն մարմա ւոր պիտոյից նոցին , են արդրք , և օրինաւորք : Քանզի մինչ եկեղեցականք հեռացեալք ի մարմաւոր զբաղմանց , անսան հոգւորաց , և ջամբեն հաւա ացելոց զիրս հոգւորս , հաւա ացեալք օրարտին լցուցանել զմարմաւոր կարիս , և կարօ

տութիւն նոյ , և տալ նոցա զիրս հարկաւորս : Քանզի միակն արժանի է՝ վարձու իւրում : Աւ տի ասէ Պօղոս Ո՞րք զինու լիցի իւրօք Թոշակօք : Ո՞րքսն նիցի զայգի , և ի պտղոյ նո ոչ ուտիցի : Ո՞րք արձիցի զխաշն , և ի կաթանէ խաշինն ոչ ուտի ցի : Մի՞թէ ըստ մարդկութե խօսիցիմ զայս . Կի՞թէ և օրէնքն զսոյն ոչ տոհցին : Ի Սօսիսի իոկ յօրէնսն գրեալ է՝ Ոչ կա պեսցես զգրուկ եղին կալուուոյ : Մի՞թէ զեզանց ինչ փոյթ էր լին : Ոչ ապաքէն վն մեր ասէ : Քանզի վն մեր գրեցաւ : Օ ի յուսով պարտի , որ սերմանէ , սերմանել , և որ կատուն յու սով վայելել : Եթէ մեք ի՞նչեզ զհոգւորն սերմանեցաք , մեծ ինչ է՝ , Եթէ ի՞նչն զմարմնաւ շորսդ հաճիցեմք : Եթէ այլք ձե ըով իշխանութեդ վայելին : Ի՞ն դէ՞ր ոչ առաւել ևս մեք : Ոչ գիտէք , Եթէ որք ի տաճարին գործեն , ի տաճարէ անտի ու տեն . և որք սեղանոյն պաշտօ նեայքն են , ի սեղանոյ անտի վայելին : Եղիսպէս և Տո հրա ման ետ , որոց զաւետարանն աւետարանին , յաւետարանէ անտի կեալ : Եւ առ Տիմօթէոս գրէ : Որք բարւոք վերակացուք լինին երեցունք , կրին պատուոյ արժանի եղցին , մանաւանդ որք աշխատիցին բանիւ , և վար դապետութե . բանդի ասէ գիր : Մի կապեսցես զգրուկ եղին կալուուոյ . և արժանի է՝ միակն

վարձու իւրոյ : Յորոց յայտնաւ
պէս երեւի , Թէ Թոշակը , և
ռոճիկը , որք տրին եկեղեցակա-
նաց , յոյժ արդարք , և օրինա-
ւորք են :

Պ Բ Է Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ :

Յաղաքս եղանակի , որով ստանի շնոր-
հառութի :

Շնորհառութի է
րիւք եղանակօք
ստանի : Նախ
ստանի շնորհա-
ռութի ի ձեռն

ընտրութե : Ըսինքն , նախ յայն-
ժամ որ ստանայ զիշտնջենաւոր
իրաւուն ընդունելոյ զպատուիւ
ի բարեաց եկեղեցւոյ քն իրիւ
հոգւոր պաշտօնի . յորժամ ըն-
տրի առ եկեղեցական սպասա-
ւորութի ինչ , ընդ որում կցեալ
կայ ասացեալ իրաւուն : Եր-
կորոր ստանի շնորհառութի ի
ձեռն առաջադրութե , զոր առ-
նէ նա , որ ունի զիշխանութիւն
առաջադրելոյ , և ի ձեռն կա-
ցուցման , և հաստատման եկե-
ղեցական պետի : Ըսինքն , եր-
կորոր յայնժամ որ ստանայ զիշ-
տնջենաւոր իրաւուն ընդու-
նելոյ զպատուիւ ի բարեաց եկե-
ղեցւոյ , յորժամ կանխաբար ա-
ռաջադրի յայնմանէ , որ ունի
զիշխանութի առաջադրելոյ զանձն
ընդունակ , ահառ զի ունի զի-
րաւուն ի վր բարեացն , որք
շնորհեցեալք են եկեղեցւոյ , և
հետեւանք ի յեկեղեցական պե-

տի հաստատի , զի ունիցի զա-
սացել իրաւուն : Երկորոր ստա-
նի շնորհառութի ի ձեռն ազատ
շնորհման . այսինքն , յորժամ
պետն անկախանալ ի յայլմէ ար-
դեւե ումք զեկեղեցական շնոր-
հառութի : Աստի շնորհառու-
թիք որքան առ եղանակ , որով
ստանին , անջատին , և տրոհին
ի յընտրողականս , ի տէրունա-
կանս , և ի յազատս :

Ի յեւրաքանչիւր նահանգի , և
վիճակի յատուկ տնւիչ , և ար-
դեւիչ շնորհառութեց է՝ եպիս-
կոպոսն : Քանզի եպիսկոպոսն
ինահանգի , և ի վիճակի իւ-
րում է՝ կառավարիչ , յօրինիչ ,
և եղանակաւորիչ սրբազան ի-
րաց : Արեմն նմա պատկանի
բաշխել զսրբազան պաշտօնս :
Իսկ վսեմագոյն , և ընդհանրա-
կան տնւիչ ամ շնորհառութեց
է՝ վեհապետն : Քանզի վե-
հապետն է՝ վսեմագոյն տնօրինիչ
և տրամաբաշխիչ եկեղեցական
շնորհառութեց . քանզի է՝ պետ
պետաց , և եպիսկոպոս եպիս-
կոպոսաց , գորով աջորդ Պե-
տրոսի վիսի :

Պ Բ Է Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ :

Յաղաքս որպիսութեց , որք խնդրին յայն-
միկ , որ ընդունի զեկեղեցական
շնորհառութի :

Րպէս զի շնորհառութի
տրիցի հաստատապէս ,
և օրինապէս , խնդրի ,
զի ընդունաղն իցէ ըն-
դունակ : Աստի խնդրի , զի
իցէ

իցէ կղերիկոս : Քանզի հաս-
տատեցեալ, և սահմանեցեալ է-
քն կղերիկոսաց, և եկեղեցական
պաշտօնէից : Երկրորդ խնդրի-
ղիմի իցէ անօրինաւոր, այլ օրի-
նաւոր : Քանզի ոչ վայելէ տալ
զսա անօրինաւորի : Սակայն
եպիսկոպոսն կարէ անօրինել
ընդ սոյնախոռում առ փոքրագոյն
ատօծանս, և առ պարզ շնոր-
հառութի, ընդ որում չէ կցեալ
մեծագոյն ատօծանս : Երրորդ
խնդրի, զիմի իցէ անկանոնա-
ւոր : Քանզի օրէնք, և կանոնք
սրբաբայք են սնընդ-ունակ առ
եկեղեցական շնորհառութիւն
զանկանոնաւորն : Չորրորդ խն-
դրի, զիմի իցէ բանադրեցեալ :
Քանզի օրէնք արգելուն տալ
զեկեղեցական շնորհառութիւն
բանադրեցելոց : Օ ի բանա-
դրեցեալք հատեալք են ի յն-
կերակցութի հաւատացելոց,
և ոչ կարեն հաղորդակցել ընդ
հաւատացելոց : Հինգերորդ
խնդրի, զիմի իցէ չարագործ,
կամ եղեռնագործ : Քանզի չա-
րագործք, և եղեռնագործք ա-
նարժանք են առ եկեղեցական
շնորհառութիւնս : Վեցերորդ
խնդրի, զի ունիցի զգիտութի,
որ խնդրի առ կատարումն պաշ-
տօնի, որ կցեալ է ընդ շնորհ-
առութի : Քանզի որ աշուռ,
և ընդ-ունի զշնորհառութի, պա-
րանանդի կատարել զպաշտօն,
որ կցեալ է ընդ շնորհառութի :
Եւրդ որ ոչ գիտէ կատարել զ
պաշտօն, որ կցեալ է ընդ շնոր-

հառութի, զի արդ-կարէ կա-
տարել զսոյնախի պաշտօն :
Եւթներորդ խնդրի, զի ունիցի
զօրինաւոր տի, և զպատշաճա-
ւոր հասակ, և թէ չինիցի տնօ-
րնումն, որ կարէ լինել վասն
բանական, և արդար պատշա-
ռաց : Քանզի ոչ վայելէ տալ,
և տրամաբախել զեկեղեցակն
շնորհառութի այնոցիկ, որք չու-
նին զպատշաճաւոր տի, և զ
պատշաճաւոր հասակ, մինչ
կարեն տրել այնոցիկ, որք ունին
զճանաւոր տի, և զճանաւոր
հասակ : Եւրդ պատշաճաւոր,
և օրինաւոր հասակն, որ խնդրի
առ պարզ շնորհառութին է
այս. զի որ ընդ-ունի զսոյնախի
շնորհառութի, իցէ չորեքտա-
սանամեայ : Օ ի այս հասակ
վայելէ նմա ըստ խոնեմ դա-
դաստանաց կանոնաց, և օրի-
նաց : Պատշաճաւոր, և օրինա-
ւոր հասակ, որ խնդրի առ շնոր-
հառութի, որ պահանջէ զկի-
սասարկանագութի, է՝ այս, զի
որ ընդ-ունի զսոյնախի շնորհ-
առութի, իցէ բասն և միսամեայ :
Օ ի այս հասակ խնդրի առ
կիսասարկանագութի : Պատ-
շաճաւոր, և օրինաւոր հասակ,
որ խնդրի առ շնորհառութի, որ
պահանջէ զսարկանագութի, է՝
այս, զի որ ընդ-ունի զսոյնախի
շնորհառութի, իցէ բասն և եր-
կուամեայ : Օ ի այս հասակ
խնդրի առ սարկանագութիւն :
Պատշաճաւոր, և օրինաւոր
հասակ, որ խնդրի առ շնորհ-

ռուծի, որ պահանջէ զբահա-
նայութի, է՝ այս, զի որ ընդ-ու-
նի զսոյնպիսի շտրհառութիւն,
իցէ քսան և չորեքամեայ հաւա-
քար, այսինքն, սկսեալ իցէ
զքսան և չորրորդ-ամս. զի այս
հասակ խնդրի առ քահանայութի :

Երբ որք ընդունին զշտր-
հառութի, ընդ որում կցեալ է՝
մեծ-աղոյն, և սրբազան ուստի-
ձան, ո՞րզան, կիսասարկաւա-
գութի, սարկաւագութի, և
քահանայութի, պարանանդին
ունիլ զդիտանորութի կղերիկո-
սանալոյ, և ընդունելոյ ի ներ-
ժամանակի պահանջեցելոյ իյո-
րինէ, զսրբազան աստիճան, որ
կցեալ է՝ ընդ շտրհառութի,
զոր ընդունին : Քանզի որ ըն-
դունի զպաշտօն, որում կցեալ
է՝ պարանանդութի, ամ եղա-
նակաւ պարտի զինքն ընդունա-
կացուցանել : Եւ որ ընդունի
զժողաբարձական շտրհառութի,
եթէ չունիցի զդիտանորութի
ներ տարւոյ ընդունելոյ զքա-
հանայութի, այլ ունիցի զդի-
տանորութի ձգելոյ զժողաբար-
ձական պաշտօն, ոչ միայն մա-
հացօրէն մեղանչէ, այլև ինքե-
տաւ օրինաւ զրկեցեալ է՝ ի շտր-
հառութի, և պարանանդի առ
հատուցումն պտղոյ ընդունե-
ցելոյ : Այսպիսին մահացօրէն
մեղանչէ. քանզի առնէ զծանր
պատմիրանազանցութի : Պա-
րանանդի առ հատուցումն պտ-
ղոյ ընդունեցելոյ : Քանզի որ
զրկեցեալ է՝ ի շտրհառութի, ոչ

կարէ յատկացուցանել, և իւ-
րացուցանել զպատուս նի :

ՊԻԵ ԶՈՐԻՈՐԴ :

Արդեօք իցէ օրէն ունիլ զբազում
շտրհառութի :

Ելելէն, և ժառան-
գելն զբազում շտր-
հառութիւնս չէ եր-
պարզապէս ներքա-
քար չար, և ոչ ամենեւին ան-

զանազան, կամ զտեսակ չարի
երևեցուցանող, այլ հասարակ
կարար է՝ անօրինաւոր, և ընդ-
դիմացող բնական իրաւան, եթէ
իցեն սոյնպիսիք, որոց մինն բա-
ւական է՝ առ միայելուչ, և հա-
մեատ ապրեցումն, եթէ ոչ պա-
տահաբար համեստացուցանի՝
ձեռն արդար պատճառի. քանզի
սոյնպիսի յոգնականութիւն, և
բազմանորութի ներպարտել,
և նիւթ զմեծ անկարգութի.
այսինքն, պատճառէ զմեծ, և
զերևելի անկարգութի : Այլ զի
սոյնպիսի անկարգութի լինի պտ-
ճառ, զի նմազիցի Միաշ-
տութի, եկեղեցի զրկիցի իմա-
կաց, հիմսից ի բարեպաշտ դի-
տանորութի, աղբաւոր որք լի-
նելոյց են եկեղեցւոյ շահաւո-
րադոյք, ի յապրեցմանէ : Ուս-
տի շտրհառութիք անջատին ի
յանմիաբանելիս անջին սեռի, և
ի յանմիաբանելիս երկրորդ սեռի.
Եւ միաբանելիքն առաջին սեռի
են այնք, նորս ի ստանիս եր-
կրորդի հանդարտ, և խաղաղ
վայել :

վայելմամբ, դատարկանայ, և
ունայնմանայ առաջինն : Սոյն
սխիւք են բազում խնամակալա-
կան, և հոգաբարձական շնոր-
հառութիւք, բազում արժանա-
պատճութիւք, և այլք սոյնալի-
սիւք : Ընմաբանելիքն երկրորդ-
սեռի են այնք, որք եթէ չլինելի
անօրինութիւն, առեց մեղաց ստա-
նիլ ոչ կարեն, այսինքն, որք ի
յատացեալ շնորհառութեց զբա-
զումն ի միասին ստանան, և
վայելեն Թարց անօրինման, մե-
ղանչեն : Սակայն ի ստանիլն
երկրորդին, առաջինն ոչ ունայ
նոսնայ : Սոյնսխիւք են երկու-
կանսն իկոտութիւք զանազան ե-
կեղեցեաց :

Յորժամ լինի անօրինութիւն քի
արդար պատճառի, յայնժամ
որ ունի զերկու շնորհառութիւն,
ոչ մեղանչէ : Քանզի որ լինի
անօրինմամբ, և արդար պատ-
ճառաւ, է՝ օրինաւոր : Եր-
արդար պատճառք անօրինելոյ
են սք, յայտնի, և երեւելի հար-
կաւորութիւ. և յայտնի, և երե-
ւելի շահաւորութի եկեղեցւոյ.
և երբեմն նաեւ արդիւնք անձին,
ո՞րդան. լուսաւիայ ազնուութի,
արժանաւորութի, դիտութի,
հեղինակութի, առաքինութի,
և այլք սոյնալիսիւք : Սակայն զ
գուշանալի է՝ զնմի հաւակու-
տումն շնորհառութեց, նաեւ այն
որ եղեալ է՝ մի ազնիւ արդեւնց
անձին, վերաբերելի միայն առ
մասնաւոր բարին, և ոչ առ հա-
սարակն : Քայց եթէ անօրինութիւն

եղեալ իցէ առանց արդար պա-
ճառի, որ ընկալաւ անօրինմամբ
զբազում շնորհառութիւն, չե-
ստոյգ իկողմնտանա : Քանզի
որպէսզի վայելիցէ որ բարի խղ-
ճմտանօք զբազում շնորհառու-
թիւն, չէ բաւական անօրինութիւն
այլեւ ինդրին արդար պատճառ :

Դոն ոմանք շնորհառութիւք,
զօրս կարէ որ վայելել ի միասին
առանց անօրինման : Եւսկա
րէ որ ունիլ զերկու շնորհառու-
թիւն ի միասին, յորժամ երկա-
բանչիւրն այնքան նուազէ, Թէ
իւրաքանչիւրն առանձնակի ա-
ռեցեալ, չէ բաւական առ ա-
պրեցումն : Սակայն երկորեան
պարտին գոլ պարզք, և Թարց
ստատարունի, այսինքն, Թարց սր-
տաւորութե վերանստելոյ ի բա-
ցորոշեցեալ, և ի աւանանցեալ
տեղով : Երկրորդ կարէ որ
ունիլ ի միասին զերկու շնորհա-
ռութիւն Թարց անօրինման, յոր-
ժամ հոգաբարձական, և խնա-
մակալական պաշտօնն կցեալ է՝
ընդ կանոնիկոսութե, և է՝ նմա
մերձակայ : Քանզի յայնժամ
երկաքանչիւրն ըստ եղանակի
միոյ ստանի, և ժառանգի : Սա-
կայն որ ընկաւ զսոյնսխիւք շնոր-
հառութիւն, պարտւանդիւ պա-
հել ի յեկեղեցւոյ զմտնմենա-
ւոր փոխանորդ, որ զպակասու-
թիւնն լցուցանիցէ : Երկրորդ
կարէ որ ունիլ ի միասին զերկու
շնորհառութիւն Թարց անօրին-
ման, յորժամ շնորհառութիւնք
օրինապէս կցեցեալք են, և միա-

Լորեցեալք : Քանզի որք են օրինաւորք , ոչ պահանջեն զանօրինումն : Ընդորդ կարէ որ ունիլ ի միասին զերկու չորհառութիւն Թարց տնօրինման յորժամ ոչ դռանի այլոք , որ իցէ ընդունակ , և արժանի : Բանզի ի սոյնպիսի պատահման ոչ հետեւին վերոյստացեալ անդէպք : Զինգերորդ կարէ որ ունիլ զերկու չորհառութիւն ի միասին , յորժամ մին չորհառութիւն վայելի միտնջնաւորապէս , իսկ միւսն միայն առ ժամանակ ինչ մինչև կացուցանիցի արժանաւոր վայելիչ միւսոյ չորհառութե : Քանզի ի սոյնպիսի պատահման ևս ոչ հետեւին զերոյստացեալ անդէպք :

Եպիսկոպոսք , հոգաբարձ , և ինստական թահանայք , և այսոքիկ ամենեքեան , որք ունին զհոգաբարձական , և ինստական թական չորհառութիւն , այսինքն , որք անսան փրկութե հոգւոյ , Ըջային օրինաւ պարաւանդին մասլ ինստարանի իւրեանց : Քանզի խոստացեալք են Ըջ հոգալ զփրկութիւն ժողովորոց իւրոց : Ըյդ եթէ չիցեն ինստարանի իւրեանց , այլ իցեն այլուրեք , զի արդ կարիցեն հոգալ զփրկութիւն ժողովորոց իւրոց : Ըս չէ բաւական , եթէ նշտիցեն ի ձեռն այլոց , այսինքն չէ բաւական , եթէ հոգայցեն զփրկութիւն ժողովորոց իւրոց ի ձեռն այլոց : Քանզի ե՛ ընդդէմ բանի , զի մինն ունիցի զպաշտօն

և զպտուղս , և այլոք ունիցի զբեռն : Սակայն յորժամ առ այս տոնպիս ի մեծագունէ բարւոյ , յայնժամ կարեն առնել զայս : Սնդի յայնժամ ոչ առնեն զիր ինչ ընդդէմ բանի , այլ հետեւին բանի , և խոհեմութե : Ըսացեալ անձինքն այնպ պարաւանդին մասլ ի նստարանի իւրեանց , եթէ եթէ եպիսկոպոսք ինք տարւող անեղի բան զերկու ամիսս , և հոգաբարձ թահանայք անեղի բան զերկու ամիսս , առանց օրինաւոր պատճառի , ճանաչեցելոյ , և ընդունեցելոյ ի եպիսկոպոսէ , բացալինիցին , մահացօրէն մեղանչեն , և ոչ առնեն զպտուղս իւրեանց : Ըսացեալքն նաև ունին զտեղի ի մեծաւորս , և ի կանոնական պետութե : Քանզի նոյնէ՛ պատճառ : Աւտի ի ժամանակի մահտարաժամու , և մահացութե պարաւանդին դռն դռանիլ ներկայք հազարնդեցելոց իւրոց , նաև հանդերձ որոգայթիւ մահու :

Պատճառք , որք առնեն զքանակաւորելի , եթէ չպտանիցի ինստարանի իւրում , են այսօրիկ , նախ ուսուցումն Ըջաբանութե , կամ կանոնական օրինի : Ըս առ այս ոչ պահանջի հրաման պետի , կամ եպիսկոպոսի : Սակայն խնդրի հրաման պետի , կամ եպիսկոպոսի առ ուսուցմունս մարդկային գրոց , և փիլիսոփայութե : Բայց եթէ ուրեք բարի , և օրինաւոր սովորութիւն ունիցի զներհանկն , անդ

նչ պահանջի հրաման պետի , Կմ
եպիսկոպոսապետի նաև առ
ուսուցմունս բնական գիտութեց ,
և փիլիսոփայութե : Երկրորդ
ուսումն Ըճաբանութե , կամ
կանոնական օրինի , և այս առնէ
անմեղադրելի նաև մինչև ի
հինգ ամս : Երրորդ սպասաւոր
ութի , որով ոք սպասաւորէ
վերապետին , կամ եպիսկոպո
սին , առ շահաւորութի եկե
ղեցոյ : Չորրորդ օրինաւոր
հրաման , որ տրեցեալ իցէ վասն
արդար , և օրինաւոր պատճա
ռի :

ՊՐԼԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԿ :

Յաղագս եղանակաց , որովք կորուսանին
չնորհառութիք :

 Մանաւոր , որովք կորու
սանին չնորհառութիք ,
են չորք , և են այսորիկ ,
մահ չնորհառութի , տրա
մադրութի օրինի , վճիռ դա
տաւորի , և հրաժարումն , զոր
առնէ չնորհառուն :

Սահունաւոր կորուսանի , և
դատարի չնորհառութի , յորժմ
նա , որ վայելէր զչնորհառութի ,
մեռանի : Քանզի մահն դա
դարեցուցանէ զամ պաշտօն :

Տրամադրութե օրինի , կորու
սանի , և ունայնայնայ չնորհա
ռութի , յորժմ ոք ըստ տրա
մադրութե օրինի զրկի ի չնոր
հառութե : Երդ ըստ տրամա
դրութե օրինի նախ կորուսանի
չնորհառութի , յորժմ ոք ստա

նայ զայլ չնորհառութի , ընդ
որում անմաքանելի է առաջին
չնորհառութի : Երկրորդ ըստ
տրամադրութե օրինի կորուսա
նի չնորհառութի , յորժմ չնոր
հառուն առնէ զկրօնաւորական
դաւանութի : Երրորդ ըստ
տրամադրութե օրինի կորուսա
նի , և ունայնայնայ չնորհառու
թի , յորժմ չնորհառուն ա
մուսնանայ : Չորրորդ ըստ տրա
մադրութե օրինի կորուսանի , և
ունայնայնայ չնորհառութի , յոր
ժմ չնորհառուն առնէ զյան
ցանս , որոց կցեալ է կորուսումն
չնորհառութե , որպէս ինքեանք
գործով չնորհառութի կորու
սանիցի : Որդան եթէ ոք առ
նիցէ զհերետիկոսութի , զհեր
ճոճաւորութի , և զարուադի
տութի յաճախագոյն իրակեցել :

Սահունաւոր դատաւորի կո
րուսանի չնորհառութի , յորժմ
դատաւորն վճռէ , զի զրկիցի
չնորհառուն ի չնորհառութե :
Քանզի դատաւորն կարէ զ
չնորհառուն զրկել ի չնորհա
ռութե , եթէ առնիցէ զայս
արդարապէս , և օրինաւոր :

Հրաժարմաւոր կորուսանի
չնորհառութի , յորժմ նա , որ
վայելէ զչնորհառութի , հրա
ժարի ի չնորհառութե :

ՊՐԸԿ ՎԵՅԵՐՈՐԴ :

Յաղաքս Թոշակի :

Ոչախն է՝ իրմնուն
ընդ-ունելոյ զպտու
ղս ի յօտարական
շտրհառութի : Իշ
է՝ երբեակ, այսինքն

ժամանակաւոր , հոգեւոր , և
ընդ-միջական : Ժամանակաւորն
է՝ այն , որ տրի զն ժամանակաւ
ւոր պաշտօնի : Ո՛րքար , այն
որ տրի երգեցողի , և նախախ
նամողի եկեղեցւոյ : Հոգեւորն
է՝ այն , որ հիմնի միայն ի հո
գեւոր պատմաւորութի , և անտ
ւանակոչութի : Ո՛րդան , այն ,
որ տրի բարոյցի , օժանդակիչ
եպիսկոպոսին , խնամակալ բա
հանայի , և այլոց սոյնակոեաց :
Ինդ-միջականն է՝ , որ հիմնի ի
հոգեւոր կացութի : Ո՛րդոն ,
այն , որ տրի աղբատ կղերիկոսի
կիւմ Ժեր ժողովատեր բահանայի :

Ի յատուկ վեհապետին տա
մանել զեկեղեցական Թոշակ :
Սակայն ի հարկաւոր պատահ
մունս նաւ եպիսկոպոսն կարե
սահմանել : Թոշակն իրաւի գոյ
միջավար , որպէսզի ախմիկ , որ
վայելէ զշտրհառութի , մայրի
բաւական ապրեցումն : Ըրդ
բազմոցս սոյնակոսի վարկանի եր
բորդ մասն պտղոց : Ըյսինքն .
բազմոցս երբորդ մասն պտղոց
համարի միջավար Թոշակ : Ը
հարտատուան , և կացութումն
Թոշակի ոչ խնդրի համահաւա

նութի այն , որ ունի զիշխա
նութի առաջադրելոյ զոր առ
ընկալումն շտրհառութի : Որ
առնու զեկեղեցական Թոշակ ,
պարանանդի ասել զժամ երա
նեցեալ կուտին մարիամու : Սա
հոնամբ Թոշակառուի շիջանի ,
և ունայնանայ Թոշակ :

ՊՐԸԿ ԵՐԹԿԵՐՈՐԴ :

Յաղաքս այն , որ պարանանդին ասել
զհանրական ժամն :

Կեղեցականք , որը
ընկալեալք են զմե
ծագոյն աստիճանս
այսինքն , զկիսատար
կաւազութի , զսար

կաւազութի , և զբահանայութի
եկեղեցական օրինաւ , և ընդ
հանրական սովորութի եկեղե
ցւոյ պարանանդին ասել զկա
նոնական ժամն , Թէպէտ ար
գիլեցեալք , բանադրեցեալք , և
իմուցեալք իցեն ի կարգէ : Ուս
տի որք անցանեն զայսու պա
տմնիրանաւ մահացօրէն մեղան
չեն : Քանզի յանցանեն ի պա
տմնիրանի , որ ծանրապէս պա
րանանդէ : Սոքի այսու պա
տմնիրանաւ ծանրապէս պա
րանանդէ եկեղեցին զեկեղե
ցականս , որը ընկալեալք են
զմեծագոյն աստիճանս : Իսկ որք
ընկալեալք են միայն զփոքագոյն
աստիճանս . ո՛րդան , զդռնապա
նութի , զընթերցողութի , զերդ
մանցողութի , և զվահրնկարութի ,
ոչ պարանանդին ասել զկանո
նա

նական ժամն։ Քանզի եկեղեցական պատմության, որ պարսկանդէ ղեկեղեցական ասել ղեկեղեցական, և ղիանոնական ժամն, ոչ պարսկանդէ ղայնոսիկ, որք միայն ունին զփոքրագոյն աստիճանս, որոյ ցուցանէ սովորութիւն ընդհանրական։

Ընդհանրապէս կրօնականութիւն, և կրօնականութիւն, որք շարակարգեցեալք, և սահմանեցեալք են առ դասս, պարսկանդէին առ ժամն։ Քանզի հին, և ընդունեցեալ սովորութիւն պարսկանդէ զսա առ պաշտօն ժամակարգութե, և ժամուոյ։

Հնորատուք, որք ունին ղիւրսկուն յիրի, և ղիակատար տերութիւն հնորատութե, եթէ ընդունիցին, կամ ընդունելոց իցեն զպատուոյս, պարսկանդէին առ ժամն, այսինքն, պարսկանդէին ասել ղիակոնական ժամն։ Բանզի տրի նոյն հնորատութիւն վասն պաշտօնի ժամուոյ։

Պարսկանդութիւն ասելոյ ղ ժամն այնքան է՝. եթէ որք ունին ղբեռս ղայս, եթէ զանց առնիցեն ղժամուոյ, կամ ղերեւելի մասանէ նոյն, մահացօրէն մեղանշեն։ Քանզի անցանեն ղպատմությանս իծանոյ իրի, որ պատկանի առ առաքինութիւն կրօնի։ Ուստի որք պարսկանդէին ասել ղժամն, եթէ զանց առնիցեն ղմիոյ ժամու, մահացօրէն մեղանշեն։ Քանզի մին ժամն է՝ երեւելի ինչ։

Ընեն ոմանք, եթէ որք զանց առնուն ասել ղամ, ժամն, այսինքն, ղգիշերայինն, ղառանտ տեանն, ղարեւագայն, ղերրորդն, ղվեցերորդն, ղիններորդն, ղերեկոյեանն, և ղեկեսցէն, յորժամ ամենեքեան ասելիք են, ղմին մահացու մեղք դործեն, այնու ղի զանց առնեն ղսոքօք ըստ եղանակի միոյ։ յորժամ միոյ ներդործութե կանաց առնեն ղայս, և ոչ բազմացուցանեն ղներդործութիւն մտաց։ Ընդ ասեն, եթէ առնեն ղմեղս տեականապէս բազումս։ Ընդ ասեն, եթէ առնեն ղմին մահացու մեղք, որէ բազմապատիկ։ Ընդ այլ ասեն, եթէ առնեն ղմին մահացու մեղք, որ հանդիսանայ բազմաց։ Օրինչ իցէ, որք յուրացան, և երբեք ասել ղամ ժամն, կամ ղբազում ժամն, պարսկին ղայս բանալ ի խոստովանութե։ Քանզի այլ դատարարան լինի ղայնանէ, որ զանց արար ասել միայն ղմին ժամ, և այլ դատարարան լինի ղայնանէ, որ զանց արար ասել ղամ ժամն։ Ընդ ասեն, և այլ դատարարան լինի ղայնանէ, որ զանց արար ասել ղամ ժամն։

Որք անտաւաք հնորատութե պարսկանդէին ասել ղժամն, եթէ յետ անցման վեց աւուոց ի ժամանակէ։ յորում ստացան ղհնորատութիւն, և մտին ի վայելումս, և ի ժառանգութե նորին, զանց առնիցեն ղժամուոյ, և պղերզանայցեն ասել ղժամն։

իւրեանց , ոչ միայն մահացօրէն ,
մեղանչեն , այլև պարանանդին
հատուցանել զպտուղս , զորս
ընդունին վասն ժամատացութե :
Քանզի պտուղս այսորիկ տրին
իս ժամատացութե : Ուրեմն ե-
թէ չլինիցի ժամատացութիւն ,
պարտին հատուցանել : Հատու-
ցումս այս պարտի լինիլ ըստ
զանախոյժ արարման , և զանցա-
րարման զժամատացութե : Հա-
տուցումս այս պարտի լինիլ աղ-
բատաց , կամ չլինումս : Որքո՞ւ
բանան առնել զհատուցումս
դայս , մասն ի ներքոյ պարտուց :
Սակայն որք Թողին զժամս իւ-
րեանց անմեղադրելաբար , և
առանց մեղանաց , ոչ պարա-
ւանդին առնել զհատուցումս
պտոյց : Քանզի չէ պատժելի
նա , որ ոչ արար զմեղս : Օհ
ի խղճմանս ոչ պարտի պա-
տիժ , ուր ոչ գոյ մեղապարտու-
թիւն : Որք ոչ պարանանդին
առնել զժամս անճամբ չոր-
հառութե , այլ պարանան-
դին առնել զժամս բանիւ կարգի
և մեծադոյն ատտիճանաց , կամ
պատճառաւ ուխտի , և այլոց
սոյնալիւնոյ , եթէ զանցառնիցեն
զժամատացութե , և զժամուց ,
արդարեւ մեղանչեն , ուն առա-
ցեալէ , սակայն ոչ պարանան-
դին առնել զհատուցումս : Բան
զի սոյնալիւնոյ զոչինչ առնուն
իս պաշտօնի ժամատացութե :
Ուրեմն եթէ զանց առնիցեն
զժամատացութե , զոչինչ պա-
րանանդին հատուցանել : Քան

զի եթէ պաշտօն ժամատացութե
Թողանիցի մեղադրելաբար , այն
պարտի հատուցանիլ , որ առ-
նանի վասն պաշտօնի ժամատա-
ցութե :

Եւր , որք առնեն զոր ան-
մեղադրելի , եթէ չասիցէ զժամս
են հինգ , և են այսորիկ , ծանր
հիւանդութի , արդար արդե-
լումս , կուրութի , անմեղա-
դրելի կորուստ ժամագրքի , օրի-
նանոր անօրինումս :

Օրանս հիւանդութիւն առնէ
զոր անմեղադրելի . եթէ չասի-
ցէ զժամս : Քանզի որ ունի
զծանր հիւանդութի , կամ ա-
մենւին ոչ կարէ առնել զժամս ,
կամ ոչ կարէ առնել զիս առանց
ծանր վնասուց առողջութեան
իւրոյ : Երդ եկեղեցին Քի ոչ
դիտէ պարանանդել զեկեղե-
ցականս առ այն , որէ՞ անկարե-
լի , եւ որ ոչ կարէ լինիլ առանց
ծանր վնասուց առողջութեան
Սակայն որք ունին թեթեւ հի-
ւանդութի , պարանանդին ա-
ռնել զժամս : Քանզի թեթեւ
հիւանդութիւն ոչ առնէ զծանր
վնաս առողջութե :

Երդար արդելումս առնէ
զեկեղեցականս անմեղադրելի ,
եթէ չասիցէ զժամս : Քանզի
չէ դիտուողութի եկեղեցոյ ,
որէ՞ խոհեմադոյն հարս Քի , և
ամենադորով մայր մեր , պարա-
ւանդել զեկեղեցականս առ այն ,
զոր արդարապէս արգելեցեալ
են առնել : Ուստի որք անսան-
խտառվանութե , և բարոյի ,
այն

այնպէս թէ չունին զժամանակ
ասելոյ զժամս , ոչ մեղանշէն ,
եթէ չասիցեն զժամս : Քանզի
արդարապէս արդեւեցեալք են
ասել զժամս : Քանզի բարոյք ,
որովք տգէտք հոտացուցանին ,
լուսնորին , և մարդին , մեղա-
ւորք յորդորին առ ապաշխա-
րութի , և առաքինութիւն , և
խոտառութեանսց , որովք մեղա-
ւորք սրբին , և արդարաման , են
արդար արդեւեցեալք : Սակայն
եթէ նախատեսանիցին արդար
արդեւեցեալք , պարտին կանխա-
դոյն ասիլ ժամք , եթէ այս կո-
րիցէ լինիլ : Որք պարտւրեն
զինքեանս չար , և անիրաւ ար-
գելնաւիք , որովք արդեւեցինա-
սել զժամս , մեղանշէն : Քան-
զի միայն բանական , և արդար
արդեւեցեալք առնեն զոր անմե-
ղադրելի , եթէ չասիցէ զժամս ,
և ոչ չար , և անիրաւ արգել-
մունք :

Կուրութիւն առնէ զեկեղե-
ցականս անմեղադրելի , եթէ չա-
սիցէ զժամս : Քանզի կոյրն ոչ
կարէ ընթեռնուլ : Ուստի ոչ
կարէ ասել զժամս : Սակայն ե-
թէ սերտեալ իցէ զժամս , պար-
տի ասել : Քանզի որ սերտեալ
է՝ զժամս , կարէ զնս ասել ա-
ռանց դրի , և մատենի : Կնա-
նապէս , եթէ կարիցէ գնալ յե-
կեղեցի , և ասել զժամս ընդ-
այլոց , պարտի առնել զայս :
Քանզի պարտի առնել , զոր
կարէ :

Ընմեղադրելի կորուստ ժա-

մադրի առնէ անմեղադրելի
զեկեղեցականս , եթէ չասիցէ
զժամս : Քանզի որ կորուսեալ
է՝ զժամագիրք իւր , եթէ չիցէ
սերտեալ զժամս , ոչ կարէ զնս
ասել , և մինչ զանկարութիւնս
զայս անմեղադրելաբար պատ-
ճառեալէ՝ , լինի անմեղադրելի
եթէ չասիցէ զժամս : Սակայն
եթէ սերտեալ իցէ , պարտի
ասել : Քանզի յայնժամ կարէ
ասել զժամս : Բայց եթէ մե-
ղադրելաբար կոտոյս զժամագիրք
իւր , որդան , գողով ի նաւի ,
կանանորապէս ձգեաց զնս ի
ծով : զիսի ասիցէ զժամս , յայն-
ժամ չառնէ զժամս համարի
նոյն առ մեղս : Քանզի մե-
ղադրելաբար պատճառեալ է՝
զանկարութի ասելոյ զժամս :

Օրինաւոր անօրինութիւն , եթէ
եղեալ իցէ յայնմանէ , որ կարէ
անօրինել , առնէ անմեղադրելի
զեկեղեցականս , եթէ չասիցէ
զժամս : Քանզի արդար , և
օրինաւոր անօրինութիւն արձակէ
ի պարանանդութի զանձն այն ,
որում եղեալէ՝ , եթէ լինիցի
յայնմանէ , որ կարէ անօրինել :

ՊԲԸԿ ՈՒԹԵՐՈՐԴ :

Յաղագս եղանակի , որով ասելիք են ժամք :

Ու եղանակ ասելոյ
զժամս խնդրին
եթէ , և են այսո-
րիկ , հետևումն
կարգադրեցեալ ,
և ի յեկեղեցոյ ընդունեցեալ
XX 2 ժա

ժամագրքի , արտաքին ձայնաւոր արտաբերումն , տեղեկութիւն արտաբերութե , շարունակեցել արտաբերումն միոյ ժամու . կարգաւորութի ժամուց . յատուկ , և պատշաճաւոր ժամանակ ասելոյ , ջերմեռանդութի , և ներքին մտադրութի գեղձորութեանական :

Հետեւումն կարգադրեցեալ , և ի յեկեղեցւոյ ընդունեցեալ ժամագրքիէ՝ զի որ պարսեանքն ասել զժամն , պահիցէ զայն ժամակարգութի , որ կացուցել , հաստատեցեալ , ընդունեցեալ , և առաջադրեցեալ է՝ յեկեղեցւոյ : Վրանդի եկեղեցւոյ արկանի սահմանել , և կացուցանել զպատշաճաւոր ժամակարգութի : Աւտի չէ օրէն իւրաքանչիւրումք սահմանել զհասարակ ժամակարգութիւն , այլ պարտի հետեւիլ այնմիկ , որ սահմանեցեալ , կարգադրեցեալ , և առաջադրեցեալ է՝ ի յեկեղեցւոյ : Ամանորոյ որք ի բաց ձգեն զժամակարգութի , որ սահմանեցեալ , և առաջադրեցեալ է՝ յեկեղեցւոյ , և հետեւին այնմիկ , զոր ինքեանք հաստատեալք են , ոչ վճարեն զպարտաւորեանց : Անդի որք պարտաւորին ասել զհանձնական ժամն , յայնժամ վճարեն զպարտաւորեանց , յորժամ հետեւին այնմիկ , որ սահմանեցեալ , ընդունեցեալ , և առաջադրեցեալ է՝ ի յեկեղեցւոյ : Որք հետեւին ժամակարգութե , որ սահմանեցեալ , ընդունեցեալ , և առաջադրեցեալ է՝ յեկեղեցւոյ , և փոփոխեցեն , խառնելով զայլ ինչ , կամ զմիոյ անուր ժամն յայտում անուկ ասելով , մեղանշեն : Վրանդի եղծեն , և աներին զկարգադրութի , որ հաստատեցեալ է՝ յեկեղեցւոյ : Աւտի յայտէ՝ , Թե առնեն զանկարգութի , և զայն պիտի իր , զոր չէ նոյ օրէն առնել : Որք զսոյնախի իր առնեն , եթէ առնիցեն զժամն անկարգութի , և զմեծ շիտութեան , այն պէս Թէ ծանրապէս զատեն եկեղեցական ժամակարգութե , մահացօրէն մեղանշեն . քանզի առնեն զպատճառներանաղանցութի իժմանր իրի :

Երտաքին ձայնաւոր արտաբերութի պահանջէ , զի բառք , և բանք ժամուց տալիսն , և արտաբերիցին արտաքին ձայնաւոր արտաբերութի : Եւ պատճառն է՝ : Վրանդի արտաքին ձայնաւոր արտաբերումն է՝ զպայտութե պատճառներ : Անդի սահմանեալ , և կացուցեալ է՝ եկեղեցի զժամն ի շիտութի հաւատացելոյ , և զի ինիցի հրապարակական Ըսպաշտութի : Երտաքին ձայնաւոր արտաբերութի , յորժամ ժամն ասին արտաքին ձայնաւոր արտաբերութե : Աւտի պարտին տալի արտաքին ձայնաւոր արտաբերութի : Զորժամ որ ասել զժամն առանձին , այնպէս պարտի ասել ,

ասել, զի կարեցէ զինքն լսել :
 Օ ի յայնժամ այս բաւական է :
 Յորժամ երկու ի միասին ա-
 սեն զժամս , այնպէս պարտին
 ասել , զի կարեցեն զմիմեանս
 լսել : Եւսինքն , զի եւրաքանչեւ
 որք կարեցէ լսել զընկեր եւր , եւ
 լսիլ ի նմանէ : Բանզի յայնժմ
 այս միայն պահանջն : Յորժամ
 բազումք ի միասին ասեն զժամս
 ի դասէ իդաս , այնպէս պար-
 տին ասել , զի կարեցեն զմի-
 մեանս լսել : Եւր տոկորութիւն
 եկեղեցւոյ է՝ այս , յորժամ բա-
 զումք ի միասին ասեն զժամս ,
 կէս մասն յայնց , որք ասեն զ
 ժամս ի միասին , կայ ի միում
 դասի , եւ միւս կէսն կայ ի միւ-
 րում դասի : Օ երգելիս երգին
 եւ սաղմոսեն , եւ զԹեւասելիս
 Թեւասեն : Յորժամ երգեն , եւ
 նո՛ւադեն , համայնք , Թէ բա-
 զումք իցեն , եւ Թէ սակաւք , ի
 միասին երգեն , եւ սաղմոսեն :
 Սակայն մինչ մին դասն երգէ ,
 միւսն լուէ : Բայց յորժամ ասեն
 զայնտիկ , զորս Թեւասեն , ոչ
 ասեն ամենեւեան ի միասին ,
 այլ մինն ասէ լսելի ձայնիւ , եւ
 այլք ունկնդիրք լինին , կամ ցա-
 ծագոյն ձայնիւ եւ ինքեանք ա-
 սեն : Սակայն այնպէս , Թէ ին-
 քեանք միայն զինքեանս իմանան ,
 եւ լսեն , այսինքն , ցածագոյն
 ձայնիւ հետեւին այնտիկ , որ լսե-
 լի ձայնիւ ասէ : Որքան յորժմ
 ընթեռնուուն զգրեանս , եւ ասեն
 զաղօթս , եւ զնաղթանս : Կերպս
 այս աղօթելոյ , սաղմոսելոյ եր-

գաբանելոյ , գովաբանելոյ , փա-
 ռաբանելոյ , օրհնաբանելոյ , գո-
 վաանելոյ , նո՛ւադելոյ , եւ փա-
 ռատրելոյ է՝ յոյժ գովելի . բանզի
 ամէ , եւ տանի զմեզ ի ջերմե-
 ռանդուԹի , զարժուցանէ , եւ
 ընդ-ստուցանէ ի մեզ դբարե-
 պաշտ տենչս . բարչէ զմեզ առ
 ԸջաշտուԹի , առ մտադրու-
 Թի , եւ առ սէր երկնայնոց , եւ
 զայլ բազում հոգեւոր բարիս
 պարգևէ մեզ : Ուստի ասէ
 Դաւիթ : Օրհնեցից զՏ՞ ցամ
 ժամ , ցամ ժամ օրհնութի նր
 ի բերան իմ : Մեծ արարէք զ
 Տ՞ ինե , եւ բարձր արասցուք
 զանուն նր ի միասին : Դարձել
 ասէ : Եւ զաղակեցէք առ Ըջ ցամ
 երկիր : Սաղմոս ասացէք անո
 լան նորա , եւ տուք զփառս օր-
 հնութե նր : Օրհնեցէք հեթա
 նոսք զԸջ մեր . լսելի արարէք
 զձայն օրհնութե նր : Օրհնեցէք
 զԸջ , եւ սաղմոս ասացէք անո
 լան նր . ճանապարհ արարէք
 այնտիկ , որ նստի ընդ արեւմու-
 տս . Տրէ՛ անուն նր : Չայնիւ
 իմով ես առ Տ՞ կարդացի , ձայ-
 նիւ իմով առ Ըջ , եւ նայեցաւ
 առ իս : Եւ յուրեք ասէ : Տ՞
 Ըջ փրկութե ինոյ , ի տուէ
 կարդացի , եւ գիշերի առաջի բո
 Բարի է՝ խառտովան լինիլ Տ՞ .
 սաղմոս ասել անուան բռն բար-
 ձրեալ : Պատմել առանձնաւց
 զօրհնութիւ բո , եւ զճնարտու-
 Թիւ բո ի գիշերի : Տանաղեաւ
 սաղմոսարանաւ ի ձայն օրհնու-
 Թե գովել : Դարձեալ ասէ :
 Օրհն

« Օրհնեցէք զՏժ յօրհնութի նոր .
 « օրհնեցէք զՏժ ամ երկիր . օրհ-
 « նեցէք զՏժ , և օրհնեցէք զա-
 « նունսն , անւտարանեցէք օր-
 « ըստօրե զիրկութի նր : Պատ-
 « մեցէք ի հեթանոսս զիստուսն ,
 « յամ ժողովուրդս զբանսն իսն :
 « Բաղակեցէք առ տեր ամ եր-
 « կիր . ծառայեցէք Տն ուրախու-
 « թք : Դարձեալ ասէ : Օրհնեալ
 « անձն իմ զՏժ , և ամ ոսկերք իմ
 « զանունսս սքնն . օրհնեալ անձն
 « իմ զՏժ , և մի մոռանար զամ
 « տուրսն : Օրհնեցէք զՏժ ամ
 « հրեշտակն նր հօրք զօրութք ,
 « ոյր առնէք զբանսն ի խել ձայնի
 « պատգաւաց նորա : Օրհնեցէք
 « զՏժ ամ զօրութիք նր , պաշտօ-
 « նեայք նր , և արարօղք կանաց
 « նր : Օրհնեցէք զՏժ ամ գործք
 « նր . յամ տեղիսէ տերութի նր .
 « օրհնեալ անձն իմ զտեր : Դար-
 « ձեալ ասէ : Խոստովան եղերուք
 « Տն , և կարդացէք զանունսն ,
 « պատմեցէք ի հեթանոսս զգործս
 « նր : Օրհնեցէք , և սաղմոս ա-
 « սացէք նմա , պատմեցէք զամ
 « զբանսն իսն , և գովեցարուք
 « յանունսս սքնն : Օրհնեցէք ման-
 « կունք զՏժ , և օրհնեցէք զանունսն
 « Տն : Եղիցի անունսն Տն օրհնեալ
 « յայտնեալէ մինչև յանւտան :
 « Յարեւելից մինչև ի մոռտա ա-
 « թու , օրհնեալ է անունսն Տն :
 « Եւ ի յայլ բազում տեղիս հրա-
 « շիրէ զմարդիկ ի յօրհնաբանու-
 « թի , և յԲային փառապարտութի :
 « Բնորդութի արտաբերու-
 « թե է ամբողջաբար , և հան-

« արտաբար արտաբերել զբանս
 « և զբառս : Ուստի առ այս ին-
 « դրն , զիսի կրճատիցին բանք ,
 « բառք , և վանիք . այլ ամբող-
 « ջաբար ասիցին : Ուստի չէ նրա
 « ընկրուգել , և Թռուցանել զնս ,
 « կամ անկարգ արագ արտաբե-
 « րութք արտաբերել զնս , և ան-
 « կարգաբար զնացք ասել զժամս :
 « Ինդրն , զի ժամք ասիցին ամ
 « բողջաբար , և հանդարտապէս :
 « Քանզի Բային ամենամեծ
 « գերակայութե , և վսեմութեան
 « վայելէ այս , և ամենս ին է ան-
 « վայելուչ , մինչ խօսակցիսն ընդ-
 « Բ , կրճատել զբանս , զբառս ,
 « և զվանգս , և անկարգ արագու-
 « թք ասել զնս : Ուստի յորժամ
 « պակասութիս այս լինի հանդերձ
 « անարգմամբ . կամ ծանր դայ-
 « թագղութք . Իմ երեւելի երձ-
 « մամբ , և աստեղանութք բանից
 « ի բոլոր երգս , յայնժամ մահա-
 « ցօրէն մեղանչի : Քանզի լինի
 « ծանր պատմութեանացանցութի
 « ընդդէմ յարգութե , որով Բ
 « պարտի յարգիլ , և պատուել , և
 « ընդդէմ կարծի , և տաստիկ պա-
 « տմութեանի եկեղեցւոյ :

« Երաւանակեցեալ արտաբե-
 « րութե միոյ ժամու է զմտունս
 « միոյ ժամու շարունակել ընդ մի-
 « մեանս , այսինքն շարունակաբար
 « ասել զնոսս : Ուստի չէ պարտ
 « հատանել զնս ընդ մեջ : Քան-
 « զի մինչ եկեղեցին շարունակեալ
 « է զնս , և մեք պարտիմք զնոսս
 « շարունակաբար ասել : Ուստի
 « որք երեւելի ժամանակաւ ընդ-
 « մի

միջահատանէն զնս , և բաժանեն
առանց բանական պատճառի ,
ներերաբար մեղանշեն : Քանզի
Թէպէտ յայնժամ չպակասիցին
ընդդէմ գոյացութէ ժամու ,
այնու զի ասի բոլոր ժամն , աս
կայն պակասին ընդդէմ պարա-
գայի նր : Ըրդ որք ասէն զժամ
ոչ միայն պարաւանդին առնել
զայն , որ է՝ զգոյացութէ ժա-
մու , այլև զայն , որ է՝ զպարա-
գայէ նր : Բայց եթէ ընդմի-
ջահատումն , և բաժանումն չի-
նիցի բանականաբար , և չի բա-
նական պատճառի , յայնժամ
ոչ մեղանշի : Քանզի յայնժամ
չլինի անկարգութի : Սակայն
յայնժամ պարտիմք կրկնել ՚ի
սկզբանէ տարնոսի , կամ աղօթից :
Օ մին ամբողջ ժամն բաժանել
ի միւսոյ ամբողջէ չէ մեղք :
Քանզի մին ամբողջ ժամն չէ
չարունակեցեալ ընդ միւսում ,
այլ բաժանեցեալ է՝ ՚ի նմանէ :
Ըրդ որք բաժանեցեալք են ՚ի
միմեանց , չէ անկարգութի ան-
ջատելն զնս , և զնոսին անջա-
տաբար , և տրոհաբար ասելն :
Ուստի որք զմին ժամն ՚ի միւսոյ
անջատեն , ոչ մեղանշեն :

Կարգաւորութի ժամուց է՝
պահել զկարգ ժամուց , այսինքն ,
ոչ փոփոխել զկարգ նոցա , այլ
ասել զնս այնու կարգաւ , որով
գտանին դասակարգեցեալք ՚ի
ժամագրքի : Ուստի նախ պար-
տի ասիլ դիւերային ժամն , և
ապա՝ առաւօտեանն : Եւսին
առաւօտեանն , և ապա արեւա-

գայն : Եւսին արեւագայն , և
ապա երրորդն : Եւսին երրորդն ,
և ապա վեցերորդն : Եւսին վե-
ցերորդն , և ապա իններորդն :
Եւսին իններորդն , և ապա երե-
կոյեանն : Եւսին երեկոյեանն ,
և ապա խաղաղականն : Եւսին
խաղաղականն , և ապա եկեւ-
ցէն : Այս որոյ որք այլայլեն ,
և փոփոխեն զկարգ ժամուց ա-
ռանց պատճառի , մեղանշեն :
Քանզի առնեն զանկարգութի :
Սակայն եթէ առնիցեն զայս չի-
ծանր բանական պատճառի , ոչ
մեղանշեն : Քանզի ծանր . և
բանական պատճառն առնէ զնս
անմեղադրելիս : Որք մոռացան
ասել զժամն զայն , զոր նախ
պարտ էր ասել , և ասացին զայն
զոր յետոյ պարտէր ասել , յոր
ժամ վերայիցեն զպակասութի
իւրեանց , միայն պարաւանդին
ասել զժամն զայն , զոր մոռա-
ցան ասել , և ոչ պարաւանդին
կրկնել զայն , զոր ասացեալք են :
Քանզի ՚ի սոյնպիսի պատահման
անմեղադրելի մոռացումն նոցա
առնէ զնս անմեղադրելիս :

Յատուկ , և պատշաճաւոր
ժամանակ ասելոյ է՝ , զի իւրա-
քանչիւր ժամ արեւի իսկեռե-
ցեալ ժամանակի իւրում , որ բա-
ցորոշեցեալ է՝ ՚ի յօրինէ , կամ ՚ի
հասարակ սովորութէ : Եւսին
ճառն է՝ , զի ՚ի յասելն զժամն
պարտիմք կատարել զայն նմ ,
որ պահանջեցեալ է՝ ՚ի յօրինէ ,
կամ ՚ի հասարակ սովորութէ :
Ուստի որք առանց պատճառի
զէ

ղերեկոյեան ժամն, և զեկեցէն
ասէն նախ քան զձաշ, կամ զգի-
շերային, և զառնւօտեան ժամն
յապաղեն մինչև յերեկոյ, նե-
րելաբար մեղանշեն: Քանզի
առնեն զանսովոր ժամանակա-
փոխութիւն ժամուց: Սակայն և
Թէ առնիցեն զայս զի բանական
և ծանր պատճառի, ոչ մեղան-
շեն: Քանզի ծանր, և բանա-
կան պատճառն առնէ զստան-
մեղադրելիս: Եւ որպէս զի
ազատիցէ, որ զինքն ի մահացու
մեղաց, որքան առ ժամանակ
ասելոյ զժամն, բանական է՝
էն Թէ ի կէս գիշերոյ մինչև ցմիւս
կէս գիշերն ասիցին ժամը: Աւ-
տի յետ մեջ գիշերոյն ոչ կարեն
վճարիլ պարտք ասելոյ զժամն
անցեալ աւուր: Սակայն ժամը
առաջիկայ աւուր կարեն սկսա-
նիլ նախ քան զկէս գիշերն:

Գերմեռանդութի, և ներքին
գէթ զօրութեանական մտադրու-
թիէ՝, զի ժամը ասիցին հան-
դերմ ջերմեռանդութի, և ներ-
քին գէթ զօրութեանական ան-
սացմամբ, և ունկնդրութի: Եւ
Եւսիւնքն, յորժմ ասելի զժամն
պարտիմբ ունիլ զջերմեռանդու-
թի, և ներքապէս անսալ Եւսի,
և բանից զորս ասելի, Թէ պետ-
ջինացայցելի զնշանակութի ամ
բառից: Քանզի բանական է՝
դիտել անսալ Եւսի, և առնել
զաղօթս: Եւ յաղօթելն խնդրի
ներքին անսացումն, և մտա-
դրութի: Քանզի առանց ներ-
քին մտադրութի ոչինչ են ժամը

և աղօթք: Աւելմն յորժմ ի
ներքոյ մահացու մեղաց պարա-
ւանդիմբ ասել զժամն, և առ-
նել զաղօթս, յայնժմ ի ներքոյ
մահացու մեղաց պարաւանդիմբ
ունիլ զինն ներքին անսացումն:
Եւ ոչ կարէ ասիլ, Թէ եկեղե-
ցին ոչ կարէ պատմութիւն զներ-
քին ներգործութիւն, այլ զար-
տաքինս: Քանզի կարէ պա-
տմութիւն նաեւ զներքինս, յոր-
ժմ սորա հարկաւորք են վասն
առնելոյ պատշաճամբ զարտա-
քինս: Որպէս յայտէ՝ ի խոստո-
վանութեան: Քանզի յորժմ
պատմութիւն զխոստովանութի, ոչ
միայն պատմութիւն զարտաքին
գործ խոստովանութի, այլ և
զներքին ներգործութի, որ հար-
կաւորէ՝ զի պատշաճամբ առ-
նելոյ զարտաքինս: Վստորոյ յոր-
ժմ պատմութիւն զխոստովանու-
թի, նաեւ պատմութիւն զզղումն
սրտի: այնու զի զղումն սր-
տի հարկաւորէ՝ զի առնելոյ
զարտաքին գործ խոստովանու-
թի, ըստ որում պարտի առնիլ
Եւսպէս ևս, բանզի ներքին
մտադրութի հարկաւորէ՝ վասն
պատշաճապէս առնելոյ զար-
տաքին գործս աղօթից: զի Թարց
նր ոչինչ է՝ արտաքին գործ ար-
թից: յորժմ պատմութիւն զա-
ղօթս, նաեւ պատմութիւն զջեր-
մեռանդութի: և զինն ներքին
մտադրութի, և անսացումն:
Աւտի որք ի ներքոյ մահացու
մեղաց պարաւանդին ասել զ
ժամն, նաեւ ի ներքոյ մահացու
մե-

մեզաց սրբաբաններն ունիլ զինն
ներդին մտադրութիւն : Արդ
մտադրութիւն այս կրկնակի կա-
րէ լինիլ , այսինքն , կամ զօրու-
թիւ , և զօրութեամբար , կամ
ներդործութիւ , և ներդործակա-
նապէս : Մտադրութիւն լինի
ներդործութիւ , և ներդործակա-
նապէս , յորժամ նա , որ առնէ
զաղօթս , և ասէ զժամս , ներ-
գործութիւ անսայ , և ունկնդիր
լինի , այսինքն , իյաղօթելն , և
իյառելն զժամս չէ պատահե-
ցեալ , և վարանցեալ առ այլ
ինչ , այլ անսայ աղօթից իւրոց :
Մտադրութիւ լինի զօրութիւ , և
զօրութեամբար , յորժամ նա ,
որ առնէ զաղօթս , և ասէ զ-
ժամս , զօրութեամբար անսայ ,
այսինքն , զօրութիւ ներդործա-
կան մտադրութիւ : Ուստի որ
անսայ աղօթից իւրոց այնու-
մտադրութիւ , որ մնացեալէ ի
ներդործականէն : Եւթ , եւ զօ-
րութեամբար անսայ : Եւթ յայն-
ժամ մտադրութիւն զօրութե-
ամբար մնայ ի ներդործականէն ,
յորժամ նա , որ առնէ զաղօթս ,
և ասէ զժամս , եւ պէտք զբա-
ղեալ , և ցնորեալ իցէ մտօք առ-
այլ ինչ , սակայն կամանորայ
չէ ցնորեալ , և վարանեալ առ
այլ ինչ , այլ ակամայ : Ուստի
որ ակամայ ցնորեալ , և պատա-
ղեալէ իյաղօթելն , և իյառելն
զժամս առ այլ ինչ , զօրութե-
ամբար անսայ : Եւթ յայնժամ
բառնի և ունայնանայ , զօրու-
թեամբար մտադրութիւ , յորժմ

որ կամանորայէս զինքն տա ,
զբաղմանց , կամանորայ պա-
տաղի , և կամանորայ վարանի ,
կամ իյաղօթելն , և իյառելն
զժամս առնէ զայնպիսի գործս ,
որք են խափանիչք աղօթից , և
որք են անմիաբանելիք ընդ ա-
ղօթս : Եւթ դործական մտա-
դրութիւ լանադոյնէ՝ բան զօ-
րութեանականն : Ուստի ամ որ
պարտի ջանալ , զի ունիցի զներ-
գործականն : Բայց չէ հարկա-
ւոր : Վրանցի բաղմիցս ակա-
մայթուցանելով զնա ի ձեռաց
մերոց . զի բաղմիցս ակամայ
զբաղմիւք , և պատաղմիւք մտօք :
Ստի որոյ բանականէ՝ զօրու-
թեանականն : Բայց որ կամա-
ւորայէս պատաղեալք են , և
ցնորեալք , և չունին զմտադրու-
թիւ ինչ , ոչ ներդործականն , և
ոչ զօրութեանականն , և իյա-
ղօթելն , և իյառելն զժամս առ-
նեն զայնպիսի գործս , որք ա-
մենեւին խափանեն զաղօթս , և
են անմիաբանելիք ընդ աղօթս ,
մահացորէն մեղանչեն , և ոչ
վճարեն զպարտս իւրեանց . բան
զի ոչ կատարեն զպատճենի մասն
աղօթից , և ժամուց : Վրանցի
պատճենիցեալէ՝ նոյն , զի ջեր-
մեռանդութիւ աղօթիցեն , և
ամիցեն զժամս իւրեանց , զոր ոչ
առնեն : Ուստի եւթ ոչ կրկնե-
ցեն զժամս , ոչ ստնան զպատու-
նք , որք մի պաշտօնի իւրեանց
առնուն զպատու : Ուստի սոյն
պիսիքն եւթ չկրկնեցեն զժամս ,
պարանոսդին առնել զհատու-

ցումն պտղոց : Բայց նոքա , որք
 իյաւելն զժամն առնեն զայնպի-
 սի արարողութիւն , որք երեւելա-
 պէս ոչ խախտեն զաղօթս , և
 ոչ ամենեւին բաւական զմտա-
 դրութիւն . այլ միայն թուլացու-
 ցանեն զմտադրութիւն , եթէ առ-
 նիցեն զայս քն ծանր , և բանա-
 կան պատճառի , ոչ մեղանշեն :
 Քանզի ծանր , և բանական
 պատճառն առնէ զմտ անմեղա-
 դրելիւ : Բայց եթէ առնիցեն
 զայս առանց ծանր , և բանա-
 կան պատճառի , ներելաբար
 մեղանշեն : Քանզի առնեն զ
 թեթեւ անկարգութիւն : Սակայն
 վճարեն զպարտս իւրեանց , և ոչ
 արտաւանդին կրկնել զժամն :
 Քանզի ասացեալք են զժամն
 իւրեանց հանդերձ դիտաւոր-
 ութիւն :

Որպէս զի աղօթք , և ժամք
 մեր լինիցին ընդունելիք , և հա-
 ճոյք Ը : Եւ իյաղօթելն պարտիմք
 ունիլ զհաւատ , զյոյս , զհեր ,
 զբարե դիտաւորութիւն , զսոսար-
 հութիւն , զերկայնամտութիւն , զջեր-
 մեռանդութիւն , զմտադրութիւն ,
 զյարատեւութիւն , զպարկեշտու-
 թիւն , զմարբութիւն սրտի , զժող-
 կալութիւն . զպահեցութիւն , և զայս
 սոյնպիսի առաքինութիւն : Սա-
 նաւանդ պարտէ՝ կալ յաղօթս
 հոգւով , և մտօք : Ուստի ասէ
 ,, Պօղոս : Կացից յաղօթս հո-
 ,, գւով , կացից յաղօթս և մտօք :
 ,, Սաղմոս ասացից հոգւով ,
 ,, սաղմոս ասացից և մտօք :
 Ուստի եթէ յաճախ խնդրեմք ,

և ոչ առնումք , այս այնու լինի-
 քանզի աղօթք , և ժամք մեր չեն
 հաճոյք Ը : Ուստի ասէ Յա-
 ,, կօբոս : Խնդրեք , և ոչ առ-
 ,, նուք : Այլ աղի չարաչար խնդրեք :

ՊԲԸԿ ԻՆՆԵՐՈՐԿ

Թէ զինչ պարտին առնել կղերիկոսք , և ե-
 կեղեցականք շորք զպտուկք շորհա-
 ութեց , արկնքն , եւ զիարդ-
 կարեն , և պարտին վարիլ
 նոքօք :

Կեղեցականք , որք
 ունին զշորհաւորու-
 թիւն , և ընդունին
 զպտուկս ի բարեաց
 եկեղեցւոյ , որքան

առ այն մասն եկեղեցական բա-
 րեաց , որ հարկանորէ՝ առ ան-
 շաճաւոր ապրեցումն , և առ-
 վայելչութիւն կացութեւն , այնպէս
 լինին տեարք , եւ անձնիշխա-
 նաբար կարեն զսոցանէ յօրինել
 և տրաստադրել : Եւ յսինքն , անձ-
 նիշխանաբար կարեն վարիլ նո-
 քօք , որպէս և կատիցին : Այլեւ
 չութիւն , և պատշաճաւորութիւն
 այս ունի զիւր աստիճանս , որք
 են երեք , և են այսպիսի , ստո-
 րագոյնն , ընդմիջականն , և վսե-
 մագոյնն : Ուստի եթէ եկեղե-
 ցական որ կամիցի կեալ ստորա-
 դունին , և չկատիցի ապրիլ ընդ-
 միջականաւն , կամ վսեմագու-
 նին , որովք ևս կարէ կեալ , և
 ապրիլ , այնու զի վայելէ ինքեն ,
 և կացութեւն նորին , անձնիշխա-
 նաբար կարէ յօրինել , և տրա-
 մադրել զմասցելոյ , ոպ և կամիցի :

Քան

Քանզի մասն այն , որ է՝ հարկաւոր առ պատշաճաւոր ապրեցումն , և առ վայելչութի կացութե , տրի եկեղեցականի երբե զթողակ ապրեցման , և երբե զվարձ արարեալ պաշտօնի : Ուստի եկեղեցականն ստանայ զսոխախտի մասն երբե զթողակ ապրեցման , և երբե զվարձ պաշտօնի իւրոյ , զոր արարեալ է՝ : Ըրդ որ ստանայ զիւ ինչ երբե զթողակ ապրեցման , և երբե զվարձ պաշտօնի իւրոյ , զոր արարեալ է՝ , կարե զիրե դայնմանէ յօրինել , և տրամադրել , որպէս և կամոցի , այսինքն անձնիշխանաբար կարե վարել նովա : Արեմն եկեղեցականք զմասանէ այնմանէ , որ է՝ հարկաւոր առ պտշաճաւոր ապրեցումն նոցին , և առ վայելչութի կացութե նոցին . անձնիշխանաբար կարեն յօրինել , և տրամադրել : Ենորհառութ , որք չեն կանոնականք , զի այլազգաբար խօսելի է՝ զկանոնականաց , բացարձակապէս տեարք են ամբողջ կաց իւրոց : Քանզի են պատուք նոյ : Եւ եթէ չիցէին բացարձակապէս տեարք , ոչ կարէին զտէրութի նոցին առ այլ սնցուցանել , և հետեւապ հաւնայք պարզեւտոճութիք , և դաշինք , զորս առնեն նոքա , լինէին անհատաւոր , և անկայունք , որ սուտ է : Արեմն բացարձակապէս տեարք են ամբողջ կաց , և հաշնեմոսից իւրեանց : Ուստի եթէ ծախիցեն

զնն առ աշխարհական վարմունս ոչ պարանանդին առնել զհատուցումն : Քանզի որ է՝ բացարձակապէս տէր իրի իրիք , եթէ ծախիցէ զնա առ վարումն ինչ , ոչ պարանանդին առնել զհատուցումն : Սակայն զման զայն , որ է՝ անելորդ , և է՝ ի վեր պատշաճաւոր ապրեցման , պարանանդին ծախել առ բարեպաշտ վարմունս : Քանզի պարանանդին եկեղեցականք ծախել զոռճիկս , և զհաշնեմոս իւրեանց առ այնպիսի վարմունս առ որս պարանանդին զնոյսյսինքն կանոնք , օրէնք Ըջայինք , կացութի նոցին , դիտաւորութի այնոցիկ , որք զբարիս շնորհեալք են եկեղեցւոյ : Ըրդ սք ամենեքեան պարանանդեն զնն , զի զանելորդս ծախիցեն առ բարեպաշտ վարմունս , և արգելուն ծախել զնն առ աշխարհական , և առ ունայն վարմունս : Արեմն եկեղեցականք պարանանդին ծախել զանելորդս առ բարեպաշտ վարմունս , և ոչ կարեն ծախել զնն առ աշխարհական վարմունս : Ըրդ պատշաճաւոր ապրելիք , և առ ապրեցումն կղերիկոսի հարկաւորք , այնք համարին , որք են հարկաւորք առ ի պահել զկացութի , զգերդատաւանս , և զընդոժինս նորա , ըստ որպիսութե կացութեան , աստիճանի , արժանապատուութե , և գնաւորի , յորում բնակի : Ուստի վերահայեցմամբ առ ամենեւեան չէ հաւասար ա-

արեցումն : Ս անդի առանել խնդրի առ ասարեցումն եպիսկոպոսի, քանթէ առ ասարեցումն տարկանադի : Վ անապէս առանել խնդրի առ ասարեցումն տարկանադի : Սոյնալ առանել խնդրի առ ասարեցումն տարկանադի : Ի դիմաւոր եկելէ ցուով քանթէ առ ասարեցումն տարկանադի : Եւ առանել խնդրի, զի կարիցէ ոք միայն չապէս ասարի ի միտմ տեղով, քանթէ ի յայտում : Ընդ առաջ պատեն ասարեցման նաւնունի հիւրասիրութի, և հիւրնակալութի, որով ընդունեցէր ինքն նշդէն աղբատը, և բաղաբական տնանիւր : Եկեղեցականք ի յեկեղեցական ռոճկաց, և հաշմեմտից կարեն վճարել դպարտս, զորս արարին մի պահելոյ զինքեանս, կամ մի բարեպաշտ պատճառի : Բայց ոչ կարեն վճարել դպարտս քանտսիկ, զորս արարին նախ քան զստացումն, և զընկալումն չորհրահառութե : Բանդի սորս ոչ պատկանին կացութե, նորում եկեղեցականք վայելեն զեկեղեցական չորհրահառութի, այլ այն միկ կացութե, յորում չունին զեկեղեցական չորհրահառութիւն : Արեմն պարտին վճարի ի բարեաց այն կացութե : Սակայն եթէ իցեն աղբատը, և չունիցին զայլ բարիս, կարեն վճարել զնս ի բարեաց չորհրահառութե : Եկեղեցականք ի յանկարգութե

բարեաց կարեն սնուցանել, և պահել զարեւակիցս ի բարեաց ի յուսումնս, եթէ չունիցին այլ տեսող զարեւիս : Որքան, եթէ ծնողք նր չկամիցին, կամ չկարիցեն սնուցանել, և պահել զնս ի յուսումնս : Վ անապէս եթէ ունիցին զաղբատ քորս, կարեն զնս պահել, և ճիհեղել ի յանկարգութե պաղոյ չորհրահառութե : Սակայն պարտին զգուշանալ, զինի երեւելապէս առանել քան զչափն բարձրացուցանիցեն զնս : Վ անդի ծանրապատճեն ի նր նր, զի միակեղին ի սոյնպիսի անկարգութեց քանդի յոյժ մասաւարդ են :

Եկեղեցականք եթէ զանկարգութե բարիս չորհրահառութեց ի բարեաց երեւելապէս ծախիցեն, և վառնիցեն ի յաշխարհական, և ի յունայն վարմունս, ո՞րքան մեղանցեն զնս ի յորս, ի խաղա ի զարդս անկարգութե, և ի յանկարտեն ընթրիս, և յայս սոյնպիսի, մահացորեն մեղանցեն, սակայն ոչ պարտանալին առնել զհաւատացումն : Մահացորեն մեղանցեն : Բանդի առնեն զծանր պատճեն ի բանաղանցութի : Օ ի ծանրապէս պատճենի նր չառնել զսոյնպիսի անկարգութե : Բանդի չեն կոչեցեալք ի յունայնութե, և ի յաշխարհականութե, կամ ի գայթաղութի ժողովոյն, այլ ի ինքնութի հաւատացելոյ, ի կատարելութի, ի սեր երկնայնոյ, ի հոգաբարձութի ի վերայ հաւատացելոյ, և

և ինպատանդութի լճային
իրաց : Ոչ սարանանդին առ-
նել զհատուցումն : Քանզի են
տեալք պտղոյ . սակայն ոչ առ-
վատնումն , և մխտումն նոցին ,
այլ առ խոհեմ , և բանական
մատակարարումն , և պաշտումն :
Ուստի եկեղեցականք զիսի մե-
ղիցեն , զանկողնք բարիս շոր-
հառութեց իւրեանց պարտին
ծախել առ բարեպաշտ վար-
մունս . այսինքն , առ վարմունս
որք շարակարգին առ լճպաշ-
տութի , առ հոգեւոր , կամ մար-
մանաւոր ողորմութի , առ սպա-
սանդութի եկեղեցեաց , առ
օժանդակութի , և օգնականու-
թի աղբատաց , տնանկաց , և
կարօտերոց , որք չունին զբարիս
հարկաւորս , որովք կարեցեն
վայելչապէս պահել զինքեանս .
առ նպատուութի կրօնաւորաց ,
և առ լրումն կարօտութեանց
նոցին . առ շինումն . կամ նո-
րոգումն , կամ օժանդակումն
եկեղեցեաց . վանորէից , հի-
ւանդանոցաց , աղբատանոցաց ,
դպրատանց , հիւրանոցաց , և
առ այլ սոյնպիսի , և սոցինսման
դործս :

Եկեղեցականք անձնիշխա-
նաբար կարեն յօրինել , և տրա-
մադրել զհայրենական բարեաց ,
և զայնց , որք պարգեւեցեալք
են նոցա , և զայնց , որք չեն ի
յեկեղեցական բարեաց , և ի
պտղոց շորհառութեց նոցին :
Քանզի բուն մեր չէ զսոյնպիսի
բարեաց , այլ զբարեաց , որք

են ի պտղոց շորհառութեց նո-
ցին : Եւ ասեմք , եւ զսոցին
անկողնոյս պարտին ծախել ի
բարեպաշտ վարմունս :

ՊՐ ԸՆ ԾԵՍՆԵՐՈՐԳ՝

Յաղաքս այն , որք արգելանին
եկեղեցականաց :

Որք երբ արգելանին
եկեղեցականաց , այ-
սինքն , աշխարհական
զգեստք , արհեստք
ունանք , նշտօնք ունանք , և ունանք
արարողութիք , և գործք : Եւ
պատճառնէ՝ : Քանզի ասա-
ցեալքն ոչ վայելեն եկեղեցակա-
նաց , և արանց , որք են ուաշ-
տօնեալք Ք.Ե. և հազարապետք
խորհրդոցն լճ :

Եկեղեցականք , որք ունին զ
մեծագոյն աստիճանս . կամ որք
ունին զխորրագոյն աստիճանս ,
եւ եւ ունեցին զշնորհառութի ,
պարանանդին հեռանալ ի յաշ-
խարհաւորս կերպարանէ , և զգե-
նուլ զկերպարան եկեղեցակա-
նի : Ուստի պարանանդին ձգել
զաշխարհական զգեստս , և տա-
նիլ զեկեղեցական , և կղերիկա-
տական զգեստս , և զխուզումն :
Քանզի պարտին կերպարանօք
զատիլ ի յաշխարհականաց . արդ-
ոչ կարեն զատիլ , եւ եւ ունեցին
զկերպարան , և զգղեստս աշ-
խարհականի : Ուստի որք ունին
զմեծագոյն աստիճանս . կամ
զշնորհառութի , և զխուզումն ,
եւ եւ յերկար ժամանակ առանց

արդար պատճառի չտանկցեն ղեկեղեցական զգեստ, քի խուզումն, և իցեն յանդուգք, և անհնազանդք, և առնիցեն զծանր գայթաղութի, մահացօրէն մեղանշեն : Բանդի առնեն զծանր պատմութիւնազանցութի :

Եկեղեցականք, և կղերիկոսք որք ունին զմեծադոյն արտիճանս, կամ ղեկեղեցական չորհրատութի պարանանդին ի բաց կալ ի պաշտօնէ դատաւորի ի պատճառի արեան, ի պաշտօնէ նախախնաւիցաց, և ի պաշտօնէ նոտարաց ի հաճութիւնս աշխարհականս : Եւ պատճառն է : Բանդի չէ պարտ կղերիկոսաց, և եկեղեցականաց շաղախել զինքեանս աշխարհական զբաղմամբք, և աշխարհական իրակութբք : Սանդի չկայելէնց պատարիչ, և ճապաղիչ զբաղմամբք աշխարհի : Սակայն ի յոմանս մասնաւոր, և առանձնական պատահմունս օրինաւորք են այսօրիկ : Որդան . լինի նախանաւորի քի եկեղեցւոյ, վանս մերձաւորաց, և վանս ողորմելի անձանց :

Որքան առ արհեստս արգելանին եկեղեցականք լինի սննդիք, այսինքն, որք զենուն . զանաօրոնս, և վաճառեն զմիս նոցին, պանդոկապետք, սահմանիցք, և իրակիցք առաքալել խաղից : Երգելանին ևս ներդոյ սոյնպիսի խաղից, որպէս և արգելանին առ ընթերլինի խաղից,

որք լինին նիզակաւ, և տիգաւ : Կաւ արգելանին լինի բժիշկք, և փրութիշկք : Բանդի սոյն ախի արհեստք ոչ վայելեն և կեղեցականաց : Սանդի բառնան զպատիւ նոցին, և գայթաղեցուցանեն զմարդիկ : Ուտի եթէ յանդգնիցին իրակել զգործս սոյնպիսի արհեստից, մեղանշեն : Բանդի առնեն զպատմութիւնազանցութի ընդդէմք կանոնաց, և գայթաղեցուցանեն զհաւատացեալս, զորս պարտին լինել բարի օրինակօր իւրոյք : Եթէ իրակիցեն զգործս սոյնպիսի արհեստից հանդերձ յանդգնութբ, անհնազանդութբ, անարգմամբք, և գայթաղութբ, մահացօրէն մեղանշեն : Բանդի առնեն զծանր պակասութի : Սակայն եթէ բուժիցեն, և ապաքինիցեն զաղբատս, և զմերձաւորս, և բժշկիցեն զորք ի հարկաւորութե, ոչ մեղանշեն : Բանդի կանոնք ոչ խօսին զսոյնպիսի բուժադրծութեց . բանդի սոյնպիսի գործք ոչ բառնան զպատիւ եկեղեցականաց, և ոչ գայթաղեցուցանեն զմարդիկ :

Որքան առ արարմունս արգելանին եկեղեցականք տանիլ զդէնս, մտանել ի պանդոկիս, անսալ, և պարապիլ արաղակահան որոացման, անուցանել զորսնթուղունս, և բաղայս խաղալ զբախտախաղս, իրակել զվաճառականութի, կամ վաճառումս պատճառաւ վատտակոյ,

և շահի, համաբնակիչ ընդ կնոջ, որ չիցէ մայր, կամ բայր, կամ մամ, կամ մօրքոյր, կամ հօրքոյր, կամ այնպիսի, ընդ որում համաբնակիչն չէ որոշեթ պոռնկութե, և ոչ գայթապղեցուցանէ զմարդիկ : Որք առնեն զասացեալ արարմունս հանդերձ յանդգնութե, անհնազանդութե, անարդմամբ, և գայթապղութե, մահացօրէն մեղանշեն : Քանզի առնեն զծանր պահասութի : Եւ պատճառն, թէ վասնէ՞ր եկեղեցականք պարտին խորիչ, և խախիչ ի յասացեալ արարմանց, է՛ այս : Քանզի ասացեալ արարմունք ոչ վայելեն եկեղեցականաց : Ամանցի բառնան զպատիւ նոցին, և հաւատարեն զմ ընդ աշխարհականս, և գայթապղեցուցանեն զհաւատացեալս : Եւ համաբնակիչն ընդ կնոջ է՛ նոցա որոգայթ առ պոռնկութի : Սակայն յորժամ են ի ճանապարհի կարեն տանի զղէս-բանցի յայնժամ ստիպեալք են առնել զայս : Եւ մանապէս յորժամ են ի ճանապարհի, և ոչ կարեն առնուլ այլուստ զկերակուր, և զքմպելի, և ոչ կարեն այլուրեք օժապայիչ, և ագիլ . յայնժամ կարեն իջնանիչ, և օժել ի տան պանդոկապետի, և գնել ի նախնէ հարկանորս : Քանզի ի սոյնպիսի պատահման ևս ստիպեալք են առնել զայս : Եւ թուով տուեցեալ է՛ նոցա անուպ պարկեշտ, և անաղաղակ որսոց,

որք ինին պատճառաւ սխտիանաց : Քանզի ի սոյնպիսի որսոց ոչ հեւին վերոյսացեալ անդէպք : Կարեն ևս առնել զվաճառս պատճառաւ հարկաւորութե . բանցի յայնժամ ստիպեալք են առնել զայս :

ՄԵՏԵԼՆ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս աշխարհական կացութե :

Ի մատենի այսմիկ ճառեացուք զկացութե ոմանց աշխարհականաց, մանաւանդ դատաւանականաց, և զայնց, որք զնոցին կացութե մտածիլ կարեն, ի ձեռն զանազան պրակաց : Եւ հարկանորութի այսր ճառի է՛, զի ոչ միայն կրօնաւորք, և եկեղեցականք, բաց ի հասարակ պատմութեանաց, պարտանդին ևս պահել զմասնաւոր պատմութեանս, որք յատուկ են նոցին կացութե, այլ և ոմանք աշխարհականք, մանաւանդ դատաւանականք, բաց ի հասարակ պատմութեանաց, պարտանդին ևս պահել զմասնաւոր պատմութեանս : որք յատուկ են նոցին կացութե : Քանզի որպէս կրօնաւորք, և եկեղեցականք, եթէ ոչ պահեցեն նաեւ զմասնաւոր պատմութեանս, որք նոցին կացութե յատուկ են, ոչ կարեն մտածել ի փառս, և ոչ կարեն հասանիլ փրկութե, այսպիսի և ոմանք աշխարհականք, եթէ ոչ պահեցեն նաեւ զմասնաւոր պատմութեանս,

որք են յատուկը նոցին կացութե , ոչ կարեն ժամանել փրկութե : Ս ան որոյ կացուցեալ է՝ վարդապետութիւն այս :

ՊՐԸԿ ԸՌԻԸԳԻՆՆԵ

Յարագս օրինաւոր դատաստանն :

Ու օրինաւոր դատաստանն երեք խնդրին , որք են այսոքիկ , ճշմարիտ իշխանութիւն , դատութիւն . և ուղիղ դատաւորութիւն : Քանզի առանց սոցա դատաստանն է՝ անբան , և անօրինաւոր :

Ճշմարիտ իշխանութիւն է՝ , ճշմարտապէս իշխել ի վր այսոցիկ , որք դատին : Ուստի որ դատել զայս , պարտի ունիլ զճշմարիտ իշխանութիւն ի վր այսոցիկ , զորս դատել : Ուստի դատաւորն զայսոցիկ միայն դատել կարէ , որք են նմա հաւաքանդեցեալք , և որք են ընդ իշխանութեւն : Իսկ զայս ոչ կարէ դատել : Քանզի առ դատաստան խնդրի իշխանութիւն : Ս անորոյ մեղանցէ աշխարհական դատաւորն , որ բարչէ առ ինքն զեկեղեցական անձնա , և զպաշտօն որք միայն եկեղեցականք են : Քանզի աշխարհական դատաւորն ի վր եկեղեցականաց , և ի վր եկեղեցական պատճառաց չունի զիշխանութիւն : Մեղանցէ ևս եկեղեցական դատաւորն , եթէ բարչիցէ առ ինքն զպատ-

ճառս , որք միայն բաղաբականք են : Քանզի սոցապիսի պատճառք պատկանին առ աշխարհական , և բաղաբական դատաւորն : Սակայն կարէ պատահիլ զի եկեղեցական դատաւորն կարիցէ դատել զպատճառս , որք միայն բաղաբականք են : Ս անզի յովմաւ ի յաշխարհական դեմքն պակասի արդարութիւն , յայնմաւ եկեղեցական դատաւորն կարէ դատել զպատճառս , որք միայն բաղաբականք են : Քանզի եկեղեցական իշխանութիւն քորով բարձրագոյն , վսեմագոյն , և գերագոյն , բան զաշխարհականն , և նախախնայ միջ արդարութե , և ուղիղութիւնութե , յովմաւ աշխարհական իշխանութիւն թիւրի , և վրիպի ի յարդարութե , յայնմաւ կարէ դատել զպատճառս , որք են ընդ իշխանութե աշխարհական դատաւորի : Կարէ ևս բարչել առ ինքն զպատճառս թշուառ , և ողորմելի անձանց : Քանզի է՝ նախախնայս սոցապիսի անձանց : Պատճառք , որք անկանին ընդ դատաստանաւ , ոմանք են միայն եկեղեցականք , և են այնք , որք են զիրաց , որք միայն եկեղեցականք են , ոմանք են միայն բաղաբականք , և են այնք , որք են զիրաց , որք միայն բաղաբականք են . ոմանք են բաղաբականք , և են այնք , որք են զիրաց , որք բաղաբականք են ի յեկեղեցականաց , և ի բաղաբականաց :

Օ դաստ քննութիւնէ՝ զդաստաբար զննել, և քննել զմեղապարտն : Ուստի մեղապարտն պարտի կոչիլ, և պարտի դատաւորն Թոյլ տալ նմա, զի խօսիցի, և ջատագով լինիցի վասն ինքեան, և առաջագործիցէ զպաշտօնս ի նախախնամութի ինքեան : Պարտին ածել վկայք, և դատաւորն նախ պարտի առնել զայն ամ, զոր պահանջեն օրէնք և ապա դատապարտել զմեղապարտն : Պարտի նախ լինիլ զգուշութիւն այս, և ապա դատապարտիլ մեղապարտն . քան զի եթէ չլինիցի զգուշութիւնս այս, կարէ պատահիլ, զի դատապարտիցի ամեղն : Սասնղի կարէ պատահիլ, զի լինիցի սուտ ամբաստանութի զումբէ, և սուտ վկայութի : Ուստի պարտի լինիլ զդաստ, և զնախքնութի, և զքնութի, զի մի դուցէ անմեղն դատապարտիցի : Սակայն յորժամ յանցանք են յայտնիք, յայնժամ երբեմն է՝ օրէն մեղմագոյն դատաւորի դատապարտել զմեղապարտն ի մահ առանց կոշման մեղապարտի, և առանց Թոյլտուութե, զի մեղապարտն խօսիցի, առաջագործիցէ զպաշտօնս, և նախախնամիցէ զինքն, և առանց ամման ամբաստանողաց, և վկայից : Սիս զի յայտնի, և հրապարակական յանցանքն ոչ Թողուն մեղապարտի զիրաւուն, զի նախախնամիցէ զինքն, և լցուցանեն զպաշտօնութի ամբաստանողաց, և

վկայից : Ուստի դատաւորք, որք առնին զնախնամութի պատժելոյ, և դատապարտելոյ զմեղապարտս, և բացարձակապէս կարեն առնել զայս, յորժամ տեսանեն, և դատանեն զոր ի յայտնի անագորոյն, և անտանելի յանցանս, կարեն իսկոյն դատապարտել զնա, առանց Թոյլ տալոյ մեղապարտի, զի նախախնամիցէ զինքն, և առանց ամելոյ զամբաստանիչս, և զվկայս : Օ ի իսոյն պիտի պատահան ինքն յայտնի յանցանքն է՝ բաւականագոյն ամբաստանիչ, և վկայ : Եւ եթէ պետ բացարձակք դատաւորք կարիցեն առնել զայս Թաղ մեղաց ի յատուցեալ պատահմանս, և ի պատահմանս, նորս ի յօրինաց չնորհեցեալ է՝ նոցա առնել զայն, զոր վարդապետեցաք . սակայն ի դատապարտելն պարտին հայիլ ի յարդարութի, այսինքն, պարտին պատժել, և դատապարտել զմեղապարտն ըստ դատնութե, և սաստիկութե յանցանաց, նորս դտանի : Ուստի եթէ չպահիցեն զարդարութի ի պատժելն, և ի դատապարտելն, մեղանչեն : Քան զի մեղապարտն պարտի արդարութի պատժիլ, և արդարութի դատապարտիլ :

Դատաւորք, որք առանց քննելոյ, և առանց առնելոյ զայն, զոր օրէնք պահանջին, դատապարտեն ի մահ զմեղապարտս, որոց յանցանքն պահանջեն զզգաստ քննութի, մահացօրէն

մեղանչեն : Քանզի դենն զին
քեանս իյորոգայԹի սպանանե-
լոյ զանմեղն :

Աղիղ դիտանորութիւն է՝ ի
դատապարտելն ունիլ զբարեւ, և
զուղիղ վաղձան : Աստի դա-
տանորք , յորժամ պատժեն զոր,
և դատապարտեն , պարտին ու-
նիլ զբարեւ պատձառ , և զբա-
նական , և զուղիղ վաղձան . այ-
սինքն , պարտին պատժել , և
դատապարտել զմեղապարտն
դիտանորութե արդարութե ,
և դիտելով զարդարութի , և վս-
արդարութե , այսինքն , զի պա-
հիցի արդարութիւն : Քանզի
պարտին դիտել զայն վաղձան ,
քի որոյ ստեւայէ՝ իշխանութի
դատանորաց , զի պատժիցեն ,
և դատապարտիցեն զմեղապար-
տս : Երդ տո՛ւեալէ՝ իշխանու-
Թի դատանորաց , զի պատժի-
ցեն , և դատապարտիցեն զմե-
ղանորս քի արդարութե : Դար-
ձեալ պարտին ունիլ զայն դի-
տանորութի , և պարտին դի-
տել զայն վաղձան , վասն որոյ
ԼԾ պատժէ , և դատապարտէ
զհարադործս : Քանզի ևս սպա-
սանորք , և պաշտօնեայք ԼԿ :
Վասնորոյ և պարտինք հաւ-
ղանդիկ նոյ , ըստ այնմ , զոր ասէ
Պօղոս : ԼԿ անձն , որ ընդ իշ-
խանութե է՝ , ի հաղանդութե
կացցէ : Քանզի ոչ ուստեք է՝
իշխանութի , եթէ ոչ ԼԿ : Եւ
որք ևսն ԼԿ , կարգեալք են :
Լյստեհետե որ հակառակ կայ
իշխանութե . ԼԿ հրամանին

հակառակ կայ , և որք հակա-
ռակք կան , անձանց դատա-
տանս ընդ ունին : Օ ի իշխանք
ոչ են երկեւ թարեայ գործոց ,
այլ չարաց : Կամս չերկեսի
իշխանութե անտի , զբարեւ գոր-
ծեա , և ընկալցիս զգովութի ի
նմանէ : Օ ի ԼԿ պաշտօնեայ
է՝ քեզ ի բարեւ : Լպս եթէ
զչար գործիցեն , երկիր : Օ ի
ոչ եթէ վայրապար ամեայ է՝
զսուսեր ընդ մեջ : Օ ի ԼԿ
սպասանորէ՝ վրէժխնդիւ ի բր-
կութի , այնմ , որ զչարս գործիցէ :
Յորոց յայտէ՝ , եթէ են սպա-
սանորք , և պաշտօնեայք ԼԿ :
Լրդ ԼԾ քի արդարութե պատ-
ժէ , և դատապարտէ զչարս
գործս : Արեմս դատանորք ,
յորժամ պատժեն , և դատանոր-
տեն զմեղապարտս , պարտին
դիտել զարդարութի : Աստի
եթէ դատանորք , յորժամ պո-
ժեն , և դատապարտեն զմեղա-
պարտս , չունիցին զդիտանո-
րութի արդարութե , և չկատա-
րիցեն զպաշտօն իւրեանց վասն
արդարութե . այլ կամ քի ա-
տելութե , կամ քի մատիառու-
Թե , կամ քի այլոյ չար , և եփեր
վաղձանի , մեղանչեն ընդ դեմ
սիրոյ , կամ ընդ դեմ այլոյ առա-
քինութե : Քանզի պակասին ի
յուղիղ դիտանորութե , և ունին
զչար դիտանորութի ընդ դեմ
սիրոյ . կամ ընդ դեմ այլոյ ա-
ռաքինութե : Աստի մեղանչեն
ըստ որպիսութե չար դիտա-
րութե , և չար վաղձանի : Աստի
եթէ

Եթէ վաղձանս իցէ ծանրապէս,
և մահացօրէն չար, ծանրապէս,
և մահացօրէն մեղանշէն : Իսկ
եթէ իցէ չար Թեթեապէս, և
ներերաբար, ներերաբար մե-
ղանշէն :

Պ Բ Ը Կ Ե Ր ԿՐՈՐԴ :

Յաղագս պարտաւորութե դա-
տաւորի :

Ըտաւորն պարտաւորի
ունիլ զգիտութիւն, որ
պիտոյանայ նմա, զի կա-
րիցէ բարեոք իրակել, և
մատակարարել զպաշտօն իւր :
Քանզի ամ ոք պարտի գիտել
զայնսնի, որք յատկամ պատ-
կանին առ պաշտօն նր, և Թարց
որոց ճանաչման ոչ կարէ իրա-
կել, և մատակարարել զպաշտօն
և զգործ իւր : Այսանզի որ ոչ
գիտէ, և ոչ ճանաչէ զայն, զոր
պարտի առնել, կարէ մոլորիլ,
և Թիւրիլ : Ուստի զիմս մոլորի-
ցի, և Թիւրիցի, պարտի գիտել,
և ճանաչել զայն, զոր պարտի
առնել : Յորոց յայտ է՝, Թէ
դատաւորն պարտաւորի գիտել
և ճանաչել զայնսնի, որք յատ-
կապէս պատկանին առ պաշտօն
նր : Եւ հետեւապէս պարա-
ւանդի ունիլ զգիտութի, որ
հարկաւոր է՝ նմա, զի կարիցէ
ուղղապէս իրակել, և մատա-
կարարել զպաշտօն իւր : Եւ
պարտաւանդութիւն այս ի ներքոյ
մահացու մեղաց պարտաւորի,
և կապէ զդատաւորն, զի գի-

տիցէ, և ճանաչիցէ զայնսնի,
որք իսկապէս պատկանին առ
պաշտօն նր : Քանզի է՝ ծանր
պարտաւանդութի : Այլի՜ ի պա-
կարութե գիտութե, զոր պար-
տի ունիլ դատաւորն, բազում
ծանր փաստ կարեն ծնանիլ, և
յառաջ դալ : Այս որոյ ծանրա-
պէս պարտաւանդի դատաւորն
ունիլ զգիտութի, որ նմա հար-
կաւոր է՝ : Ուստի նա, որ չունի
զգիտութի, որ հարկաւոր է՝
առ ի մատակարարել զդատա-
ւորական պաշտօն, և ճանաչէ
զինքն անարժան, և է՝ իսկ ա-
նարժան առ սոյնպիսի պաշտօն,
եթէ խնդրիցէ, և ընկալցի զայ-
տօն դատաւորի, մահացօրէն
մեղանշէ : Քանզի որ չունի զգի-
տութի առ ծանր պաշտօն, յո-
րոյ Թիւր մատկարարմանէ ծնա-
նին Եղբոր ծանր փաստ, և է՝
անարժան առ այնպիսի պաշ-
տօն, եթէ խնդրիցէ, և ընկալցի
զնա, մահացօրէն մեղանշէ :
որպէս յայտ է՝ ի պաշտօնի խոս-
տովանահօր, բժշկի, վիրաբուծի,
և այլոց սոյնպիսեաց : Եւ այս
ճառն է՝ : Օ ի սոյնպիսի անմիջեւ
դնեն զինքեանս ի մեղմաւորա-
գունեղ որոգայթի ծանրապէս
փաստելոյ այլոց : Այսորոյ դա-
տաւոր, որ չունի հարկաւոր
գիտութի, պարտաւանդի հրա-
ժարիլ ի պաշտօնէ դատաւորի,
և ոչ կարէ արձակիլ ի խոստո-
վանահօրէ, մինչև հրաժարիցի
ի յասացեալ պաշտօնէ, կամ
մինչև ունիցի դատաւանաւ ա-

առաջադրուածին հրաժարելոյ : Քանզի ոչոք կարէ կաշնուլ, և ունի զպաշտօն, որոյ զպարտս ոչ կարէ վճարել, մասնականորժամ յայտնանէ ծնանին, և պատճառին եղբօր փառք, և փաստակարութիւնք :

Յորժամ դատաւորն զն մեծի անհմտութե, և տգիտութե թիւրապէս, և վատթարապէս դատէ, պարտականդի վճարել զփաստ, որք եղեն անմեղի, և վճարել զծախս վիճի, և դժտութե : Քանզի իձեռն անգետութե, և անհմտութե իւրոյ եղև պատճառ ասացեալ փաստոց, և ծախից : Երբ որ ինն պատճառ փաստոց այլոց, պարտականդի զնս վճարել : Ոսյ յայտէ՝ : Կմանապէս յորժամ զն մեծի, և մեղադրելի տգիտութե դատաւորն պատահի մասանց վիճողաց, և կադողաց երևելի փաստ, կամ ի գոյացութե վիճի և կադի, կամ ի յաւելորդ ծախս յայժամ ևս դատաւորն պարտականդի վճարել զսոյսպիսի փաստ : Քանզի ինքն է՝ եղեալ պատճառ նոյ : Ուստի յորժամ ճանաչէ զմոլորութի իւր, պարտականդի արգելուլ զնս, յորժամ կարէ, զի մի մոլորութե իւրով փաստիցէ այլոց :

Դատաւորն պարտականդի ոչ յապաղել, և յամեցուցանել զպատճառս, այլ վաղվաղակի դատել զնս : Քանզի ի պաշտօնի իւրմէ պարտականդի տալ իւրաքանչիւրումեք զիւրն : Քանզի

է՝ պաշտօնեայ արդարութե : Ուստի պարտականդի փութով առնել, զի իւրաքանչիւրոք ունիցի զիւրն : Երբ զայս ոչ առնէ, յորժամ առանց արդար պատճառի յապաղէ, և յամեցուցանէ զվճիռ : Ուստի պարտականդի վաղաղակի, և փութով հատանել զվճիռ : Ուստի դատաւորն ծանրապէս, և մահացօրէն մեղանչէ ընդդէմ այլ տօնի իւրում, եթէ առանց արդար պատճառի, յոյժ երևելապէս յամեցուցանէ զվճուոմս պատճառաց : Քանզի առնէ զծանր, և երևելի պակասութի ընդդէմ պաշտօնի իւրում : Ուստի եթէ անիրաւ յապաղմամբ իւրով եղև պատճառ փաստոց, և անելորդ ծախից, պարտականդի զնս վճարել, և առնել զհատուցումս այնմիկ, որում անիրաւաբար յապաղմամբ իւրով փաստեաց : Քանզի ինքն է՝ եղեալ անիրաւ պատճառ փաստոց, որք հետևեալք են : Դատաւորն պարտականդի առնել զհատուցումս այնմիկ ամենայն որում անիրաւաբար փաստեաց : Քանզի որ անիրաւաբար փաստէ ումեք, պարտի նմա առնել զվճարումս, և զբանարարութի, այսինքն, պարտականդի առնել նմա զհատուցումս : Ուստի եթէ փաստեաց նաև հասարակութե և միբիին, հասարակութե, և միբիին ևս պարտականդի առնել զհատուցումս :

ՊՐԷԿ ԵՐՐՈՐԴ :

Յաղագս խնդրոյ դատաւանականի :

Ըստելիէ՛, զի երբեակ ճանապարհաւ դատաւարը կարեն զինել ընդդէմ չարագործաց և յանցանողաց : Եւսինքն , կամ ՚ի ձեռն ամբաստանութե , կամ ՚ի ձեռն ազդեցման . կամ ՚ի ձեռն խնդրոյ : Պատաւարը զինեն ընդդէմ չարագործաց ՚ի ձեռն ամբաստանութե , յորժամ որ առաջի դատաւարաց իդիւանի ամբաստանէ ընդդէմ չարագործաց , և յանցանողաց , և խոտանայ ցուցանել զչարագործութի , և զյանցանս նոցա : Պատաւարը զինեն ընդդէմ չարագործաց ՚ի ձեռն ազդեցման , յորժամ որ ազդէ , և զեկուցանէ դատաւարաց զյանցանս չարագործաց . սակայն ոչ յանձնառու դեռն ցուցանելոյ , այսինքն , ոչ պարտաւորի զինքն ցուցանել զյանցանս նոցին : Պատաւարը զինեն ընդդէմ չարագործաց ՚ի ձեռն խնդրոյ , յորժամ խնդրեն զչարագործս : Եւսինքն զինչ որ զինչ որ , որով դատաւարը խնդրեն զչարագործս : Եւսինքն երբեակէ՛ խնդիրն , այսինքն , մինն է՛ սեռաւոր , և ընդհանրական . մինն առանձնական , և մասնաւոր . և միւսն խառնեալ : Սեռաւոր , և ընդհանրական է՛ որով ՚իսեռի , և ընդհանրակա-

պատմութեանսց :

նապէս խնդրի : Որքան . եթէ խնդրիցի . ա՛րդեօք օրէնք պահեցին : Եւսինքն , և մասնաւորն է՛ , որով խնդրի զստոյգ անձանց , և զստոյգ յանցանաց , այսինքն , զբացորոշեալ անձանց և զբացորոշեալ յանցանաց : Որքար , եթէ խնդրիցի . ա՛րդեօք Պետրոսն սպանեալ իցէ զՊօղոսն : Եւսինքն , և յորժամ կամ անձն միայն է՛ առանձնական , և մասնաւոր . կամ չարագործութի միայն : Եւսինքն կամ անձն միայն է՛ ստոյգ , և բացորոշ . կամ յանցանքն միայն : Զի բար , եթէ խնդրիցի . ո՛վ եսպան զՊետրոսն : Կամ ա՛րդեօք Պետրոսն սպանեալ իցէ զոր :

Պատաւարն , թէպէտ չիցէ տո՛ւեցեալ առեթ ինչ , ՚ի միայնոյ պաշտօնէ իւրմէ կարէ կա ցուցանել զսեռաւոր խնդիր , և զընդհանրական զնսուսն : Բան զի այս հարկաւոր է՛ ժողովաւուտի , և հրապարակական բարւոյ . և յայտնանէ ոչ լինի ումեք անխառնութի ինչ : Ուստի է՛ օրէն դատաւորի առնել զայս : Եւ թէպէտ արտաւանիցին , և յայտնիցին անօրէնութիք , և ապիրատութիք , տնանց , սակայն այս պատահաբար լինի , և բաց ՚իդիտմանէ : Այսինքն ըստ ինքեան դիտի հասարակական , և հրապարակական բարւոյ օգուտն և շահն , որ առնաւել է՛ բան զօգուտն , և զշահն մասնաւոր բարւոյ : Ուստի եթէ բացայայտի-

տիցին ապիրատութիւն , և անօրէնութիւն ունանց , այս պատահաբար լինի , և չէ փոյթ : Քանզի որպէս ասացաւ , առանել հոգալի է հասարկական , և հրապարակական բարին քան թէ մամնաւորն : Սակայն ի սոյնպիսի դնման , և խնդրման իշխանութիւն դատաւորի ոչ տարածէ զինքն առ ի յելուզանել զգաղանսն , զորոց ոչ գոյ համբաւ ինչ : Քանզի յայտնանէ ետեւէին մեծագոյն անդէպք . սպ յայտ է նկատողաց : Ի սոյնպիսի դնման , և խնդրման նաեւ հարցեալք հաազանդեցեալք ոչ պարտաւանդին արտասանել , և յայտնել զծածուկ յանցանորն , յորժամ յայտնուին , և արտասանուին յանցանաց նորա ոչ լինի առ ուղղումն նորին , կամ առ ի խտրանելոյ զծանդ վնասորք լինէին այլոց , եթէ ոչ յայտնիւր յանցանորն , և ապիրատն : Ի սոյնպիսի պատահման հարցեցեալքն ոչ միայն ոչ պարտաւանդին յայտնել զյանցանորն , այլև ոչ կարեն յայտնել զնա : Քանզի ի սոյնպիսի պատահման հարցեցեալքն չունին զիշխանութն յայտնելոյ , և արտասանելոյ զծածուկ յանցանորն : Քանզի ի յատուցեալ պատահման , սպ եւթագրի , ի յայտնանէ յանցանաց ծածուկ յանցանորն ոչ հետեւի ուղղումն , և դարձումն ինքեան յանցանորն , և ոչ խտրանումն վնասուց , որք լինէին այլոց , եթէ յանցանորն

ոչ յայտնուի . այլ միայն վատահաւեանութի յանցանորն , և նորին պատիժ : Ըրդ չէ օրէն յայտնել զծածուկ յանցանաութուք միայն այսու սրտաճառաղի վատահաւեանիցի նա , և կրիցէ զպատիժ : Աւտի որք յայտնեն զծածուկ ցանցանա այլոց , միայն այսու պատճառաւ , զի վատահաւեանիցին նք , և պատժիցին , մեղանչեն ընդդէմ արդարութե : Քանզի չունին զիշխանութն առնելոյ զայս , որպէս ասացաւ : Սակայն յորժամ յայտնեն զծածուկ յանցանաութուքն շահաւոր առ ուղղումն նորին , կամ հարկաւոր վնսխտանելոյ զվնաս , որք լինէին այլոց , եթէ ոչ յայտնիւր ծածուկ յանցանորն , յայնժամ հարցեցեալքն , եթէ յայտնիցեն զծածուկ յանցանորն , ոչ մեղանչեն ընդդէմ արդարութե : Քանզի ունին զիշխանութն զայս առնելոյ , այսինքն , զուղղումն յանցանորն , կամ զխտրանումն վնասուց այլոց :

Յորժամ յանցանքն , և ապիրատութին , որ եղեալ է յայտնի , բայց է անձանօթ հեղինակ նք , այսինքն , որաբարն զնա յայնժամ է օրէն դատաւորի խնդրել սեռաբար , և ի հասարակի , թէ ո՞վ արար զնա քան զի հարկաւոր է այս վնսխտապանման , և պահպանման հրապարակական , և հրապարակական բարոյ : Սակայն չէ օրէն նաեւ խնդրել ի մամնաւորն . ո՞ր

դան . ա՛րդ-եօք պետրոսն արա-
րեալ իցէ , եթէ չիցեն յառա-
ջեցեալք նշանք , կամ վատա-
հաւքաւութիք : Քանցի որ չէ
վատահաւքաւ , և չէ տո՛ւեալ
զնշանս ապիրատութե , և չա-
րագործութե . ունի զիրա՛ւուն ,
զիսի երկբայիցի որ զբարութե
նք : Սակայն եթէ որ լեալ իցէ
վատահաւքաւ , և տո՛ւեալ իցէ
զնշանս ապիրատութե , և չա-
րագործութե . յայնժամ կարե՛
կնդ-րիլ ՚ի մասնաւորի , ա՛րդ-եօք
նա՛ արարեալ իցէ զեղեալ ապի-
րատութիւն , և չարագործութիւն :
Քանցի դատաւորք ունին զի-
րա՛ւուն խոհեմաբար , և բանա-
կանտպէս երկբայելոյ զբարութե
այնր , որ լեալ է՝ վատա-
հաւքաւ , և տո՛ւեալ է՝ զնշանս
եղեալ , և գործեալ ապիրատու-
թե , և յանցանաց : Ուստի ՚ի
պատահմունս , որք չեն յայտնիք
ո՞յ զի դատաւորն առնիցէ զա-
ռանձնական , և զմասնաւոր խն-
դիր , և զնմումս , պարտի յա-
ռաջել վատահաւքաւութիւն ,
կամ այլ ինչ հանգէտ , և զու-
գահաւատար : Եւ պատճառն
է՝ , նախ , զի եթէ առանց նախ-
ընթաց վատահաւքաւութե լի-
նիցի խնդ-րումս ընդդէմ ուրոք ,
վատահաւքաւի նա՛ առանց պա-
ճառի : Եւրդ չէ օրէն վատա-
հաւքաւել զոր առանց պատ-
ճառի : Երկրորդ , զի դատա-
ւորն պարտի զինել ընդդէմ ու-
րոք ՚ի հրապարակական դի-
տութե : Քանցի Բոլոր մարդ ,

ո՛չ ունի զայլ գիտութի , բաց
ի հրապարակական գիտութե :
Եւրդ ո՛չ կարե՛ ունիլ զհրապա-
րակական գիտութի , եթէ ո՛չ
կամ ՚ի ձեռն ամբաստանութե ,
կամ խտատվանութե մեղաւոր-
տի , կամ ՚ի ձեռն յայտնութե
գործոյ եղելոյ , կամ վերջապէս
ի ձեռն վատահաւքաւութեան :
Ուստի յորժամ չունի զհրապա-
րակական գիտութի ՚ի ձեռն ամ-
բաստանութե , կամ խտատվա-
նութե մեղապարտի , կամ յայտ-
նութե գործոյ եղելոյ , պարտի
զնա՛ յայնժամ ունիլ ՚ի ձեռն վա-
տահաւքաւութե : Արեւմս զի
դատաւորն առնիցէ զմասնաւոր
խնդ-րումս , պարտի յառաջել
վատահաւքաւութի , կամ այլ
ինչ հանգէտ , և զուգահաւա-
տար : Պատաւորն նախ քան
զինելն ընդդէմ յանցաւորի զօ-
րութե վատահաւքաւութեան ,
պարտի բնել զվատահաւքա-
ւութի , զիսի գուցէ դատիցէ
զնա՛ զօրութե սուտ վատահա-
ւքաւութե : Այլ զի կարե՛ լինիլ
սուտ վատահաւքաւութի : Ուս-
տի վատահաւքաւութի պարտի
բնել , և զուգանիլ վկայութեք :
Բայց ՚ի պատահմունս , որք
յայտնիք են , չէ հարկաւոր նախ-
ընթաց վատահաւքաւութիւն :
Քանցի ՚ի սոյնպիսի պատահ-
մունս այրուստ կարե՛ ունիլ դա-
տաւորն զհրապարակական դի-
տութի զինելոյ ընդդէմ յան-
ցաւորի :

ՊՐԵԿ ԶՈՐՐՈՐԴ :

Յաղագս դատաստանական տանջանաց :

Ո՞ր տանջելոյ զմե-
ղապարտս , եթէ
կարիցեն տանջիլ ,
և չարչարիլ , վե-
րախնդրին , և վե-

րապահանջին իրիւ ծանր յան-
ցանի գոնէ այնք նշանք , որք
առնիցեն զկիտալի ցուցումն ,
այսինքն առնիցեն զիրն առանե-
լան զցուցանելի . որպիսիք հա-
մարին , որդան , մին վկայ բան
զմամ խտրութի մեծագոյն , խոս-
տովանութի մեղապարտի ար-
տաքոյ դատաստանի . նմանապէս
հաւանականաբար նաեւ սոս-
րասութի երկուց , կամ երից
ընկերաց յանցանի , ի խտրեալ
յանցանս , բաց ի յանցանէ կա-
խարդութե . նմանապէս հրա-
պարակական համբաւ ծնիցեալ
ի համեստ արանց , և ցուցեալ
ի ձեռն վկայից , հանդերձ օգ-
նականութե դատաստանի միւ-
սոյ : Քանզի միայն համբաւն
չէ բաւական . զի ունի զինքն
հանդոյն ամբաստանելի : Եւ
պատճառ ասացելոյն է՝ զի տան-
ջանքն կացուցեալք , և սահմա-
նեցեալք են ի յօգնութի , և ի
նպաստութի ցուցման , յորժամ
ձեռնարկութիք , և նշանք են
յոյժ զօրեղք , և յաղթիչք : Օ ի
այսպէս լի ցուցումն ելուզանի-
ցի : Ամանզի խոստովանութի
մեղապարտի , եթէ զնա հաս-

տատիցէ արտաքոյ տանջանաց ,
և մտալցէ ի նախ միւսչեւ ցօրն ,
որ հետեւի , ի կիտալի ցուցմանէ
առնէ զի ցուցումն : Այս այս-
պէս լինի , եթէ մեղապարտքն
կարիցեն տանջիլ , և չարչարիլ :
Իսկ եթէ մեղապարտքն իցին
այնպիսիք , որք չկարիցեն տան-
ջիլ , այլ ճանապարհ ընտրելի է :
Այս անձինք , որք ոչ կարեն
տանջիլ , եթէ ոչ միայն ի խո-
րեալ յանցանս , են այսոքիկ արք-
որք կացուցեալք են ի մեծ ար-
ժանապատմութե , և արժա-
նաւորութե , պաշտօնակալք
իշխանաց , կառավարիչք մայրա-
քաղաքաց , ազնիւ զինուորք հե-
ծելական կարգի , դոկտորք , և
զանալիք նոցին , անհաս տղայք ,
ծերք , որք տկարք են յիշողութե ,
յղի կանայք , և նորածինք , որք
տակաւին չեն զօրացեալք : Եւ
պատճառն է՝ Քանզի սոյնպի-
սի անձինք արդէրանին տանջիլ ,
եթէ ոչ ի խտրեալ յանցանս :

Օտանդապէս մեղանչէ դա-
տմուն , եթէ յառաջագոյն ոչ
իրակիցէ զայլ մամ մեղակալոյն մի-
ջոցս յայտնելոյ զճշմարտութի ,
այլ իսկոյն եկեացէ առ տան-
ջանս : Քանզի միւսչ գոն մեղ-
ակալոյն միջոցք բանալոյ զճշ-
մարտութի , չէ պարտ իրակել
դատաստակալոյնս , և զդատնալոյնս
Պարզապէս ի բաց ձգելի են
տանջանք , և չարչարանք , յոր-
ժամ է՝ առնմեք , և մերձակայ
լիակատար ցուցումն յանցանաց :
Եւ յսինքն , յորժամ լիամ ցուցա-
նին

նին յանցանք մեղապարտաց առանց տանջանաց, և տաժանաց, յայնժամ պարզապէս ոչ պարտին տաժանել, և տանջիլ մեղապարտք: Քանզի տանջանք, և տաժանք շարակարգին և վերաբերին առ լիակատար ցուցումն յանցանաց: Արեւն յորժամ իսկ եղեալ է՝ լիակատար ցուցումն յանցանաց, յայնժամ պարտին պարզապէս բացամերժիլ տանջանք, և տաժանք: Քանզի ՚ի ստանիլ վաղձանի դատարին միջոց, որք շարակարգին առ ստացումն վաղձանի:

Սեղանէն դատունորք, որք ՚ի յանցումն որական պատահումնս կամ երեւելի վատահամբանութե, զընթեռնեալ մեղապարտն, լառաջ բան զունիլ ցցուցումն ընդդէմ նր, անդէն երդմամբ, զի ասիցի զճշմարտութի զամիրաց, որք պատկանին պատճառի, վասն որոյ ընթեռնեցել է: Երանապէս, եթէ սպառնալեօք, արհաւիրօք, զահիւարմամբք, անաբեկութբք, ցուցմամբ տանջանաց, և այլովք սոյն պիտեօք իւրովեցուցանիցեն զնա, և ներպարուրիցեն, զի ընդդէմ ինքեան խօսելով, յայտնիցի զիմն պարադայ, որով յաղծիցի, և պատժիցի: Քանզի պարտին կարգաւ գնալ ընդդէմ մեղապարտի: Ըրդ դատաւարանական կարգ պահանջէ, զի նախ լինիցի ցուցումն ընդդէմ մեղապարտի, և ապա, եթէ ցու-

ցումն իցի կիսալի, և կիսակատար, տանջիցի, և տաժանիցի մեղապարտն: Եթէ դատունորք անիրաւաբար ածին զմեղապարտս առ խոստովանութի. ո՞րդան, եթէ տանջեցին զսգաւս, այսինքն, որք ոչ կարեն տանջիլ, եթէ Թարց բաւական նշանից, եթէ չար նենդութբ, և դաւաճանութբ, եթէ ստիւբ, եթէ կեղծեալ խոստմամբ անպատժութե, և եթէ այլովք սոյնպիսեօք ածին զնա առ խոստովանութի. կամ այլադաբար երեւելապէս յաւելին զտանջանս, կամ ՚ի գոյացութե տանջանաց, կամ ՚ի յեղանակի տանջելոյ, ոչ ինչ է՝ խոստովանութի: Քանզի է՝ անիրաւաբար ելուղեալ: Ըրդ խոստովանութի, որ հաստատապէս ելուղանի ՚ի ձեռն տանջանաց, է՝ այն, որ արդարապէս ելուղանի: Աստի որ անիրաւաբար ելուղանի, է՝ ոչինչ: Այնպէս ՚ի սոյնպիսի պատահման պարանանդի դատունորն վճարել զմասս: Քանզի որ անիրաւաբար պատճառէ զմասս, պարանանդի վճարել զնա: Յորով հետեւի, Թէ դատունորք զօրութբ սոյնպիսի խոստովանութե, ոչ կարեն պատժել զմեղապարտս: Քանզի մինչ է՝ ունայն, և ոչինչ ասացել խոստովանութի, նմանապէս է ունայն, և ոչինչ ճանաչումն, որ յենու ինչ: Ըրդ առ ՚ի նպատել զմեղապարտս, ինդրի ճանաչումն յանցանաց նր: Յորժամ

խոստովանութիւնէ՝ անիրաււաբար ելողեալ , Թէպէտ իհեւեալ մէտք մեղապարտն հաստատեցէ զնա՝ սակայն տալաւն է՝ ոչինչ : Քանզի մինչ խոստովանութիւն եղեալէ՝ ոչինչ , հետեւապէս և ոչինչ է հաստատում , որ ինմանէ է՝ ծնեալ : Լ'յապէս ևս ոչինչ է՝ ճանաչում որ յետ Ի վր սոյնպիսի հաստատման : Ուստի եթէ դատաւորն վարեցի սովաւ ընդդէմ մեղապարտի , առնէ զանիրաւութի :

Մեղապարտը , ընդդէմ որոց են ծանրագոյն նշանք , կարեն տանջիլ ծանրագոյն տանջանք : Քանզի կարեն տանջիլ ըստ նշանաց , զորս տուեալք են : Սակայն պարտին զգուշանալ դատաւորք , զիսի տանջիցեն դ մեղապարտս տանջանք , որք բարոյականապէս անտանելիք են , ըստ որպիսութե անձանց , որք տանջին : Քանզի պարտին զնա տանջել արդար տանջանք : Երդ արդր , և բանական տանջանք այնք համարին , զորս մարդիկ բարոյականապէս կարեն տանիլ , և զորս տանին բարոյականապէս է՝ կարելի : Ուստի եթէ աստ ինիցի առաւելութի , այսինքն , եթէ տանջանքն իցեն բարոյականապէս անտանելիք , ելողեալ խոստովանութիւն , չէ կրնաւոր : Ուստի համարելի է՝ ոչինչ , Թէպէտ արտաքոյ տանջանաց առաջի դատաւորի հաստատեցէ զնա մեղապարտն վասն

երկեւոր նոր տանջանաց . բան զի սոյնպիսի հաստատումն ևս է՝ ոչինչ :

Որք միանգամ տանջեցան , և զոչինչ խոստովանեցան , ոչ պարտին կրկին տանջիլ : Քանզի պարտին տանջիլ ըստ նշանաց , զորս տուեալք են : Ուրեմն եթէ միանգամ բաւականամայ տանջեցան ըստ նշանաց , զորս տուեալք են , ոչ պարտին կրկին տանջիլ : Սակայն եթէ վերաժամանիցեն , և վերահասանիցեն նոր նշանք յանցանաց , վերստին տանջիլ կարեն : Քանզի յայնժամ զոյ պատճառ վերստին տանջելոյ զնա : Եւ յինքն , նոր նշանքն , որք վերաժամանիցին , և վերահասին : Սակայն կարեն կրկնիլ տանջանք , եթէ մեղապարտը զյանցանս , զորս խոստովանեցան ի տանջանս , յետոյ արտաքոյ տանջանաց ուրանայցեն առաջի դատաւորի , և յետս դարձուցանիցեն զխոստովանութիւն իւրեանց : Քանզի պանծանք տակաւին մասն ի զօրութե , և իյուժգնութե իւրեանց : Դարձեալ զի սոյնպիսիքն վասն փոփոխելութե , և անհաստատութե իւրեանց արժանիք են , զի դարձեալ տանջիցին : Բայց եթէ երրորդ անգամ տանջիցին , և երրորդ անգամ խոստովանիցին ի տանջանս , և երրորդ անգամ արտաքոյ տանջանաց յետս Դրձուցանիցեն զխոստովանութիւն իւրեանց , յայնժամ արձակելիք են : Քանզի ի սոյնպիսի պատահ

տաճանս խոհեմաբար ենթադրատի, Թէ խոստովանութիւն բռնութիւն ելուդեալ է, և հետեւապէս ոչինչ է: Սակայն յորժամ նշանք յանցանաց են ծանրագուներդ, յայնժամ խոհեմաբար կարէ ենթադրատիլ, Թէ չարաբար ուրանան, և բացասեն զյանցանս, զորս խոստովանեցան ի տանջանս:

ՊՐԵԿ ՏԻՆԳԵՐՈՐԴ:

Յ զպս վճռման, և պատժոյ:

Ըտանորն պարտի դատել զմեղապարտս, ըստ որում կանոնադրեն, և սահմանադրեն օրէնք: Ըյինքն պարտի հաստանել զվճիռ, և դատապարտել զմեղապարտս, և պատժել զնոսա, ըստ որում յօրինեն կանոնադրութիւն, և սահմանադրութիւն օրինաց: Քանզի դատանորն պարտի հետեւիլ օրինաց: Աւտի ստորագոյն դատանորք ոչ կարեն շտրհել զպատիժ, կամ նո՛ւաղեցուցանել զնա՛, այլ նորտիս պատժել զմեղապարտս, այնու պատժով, որ սահմանեցեալ է՝ ի յօրինաց: Քանզի են պաշտօնեայր, և կատարիչք օրինաց: Սակայն երբեմն կարեն առնել զայս, այսինքն, յորժամ խոհեմաբար ենթադրատեն Թէ այս հարկաւոր է՝ քի հատարակական բարւոյ: Բայց վսեմագոյն, և բարձրագոյն դատանորն քի արդար, և բանա-

կան պատճառի կարէ շտրհել զպատիժ, կամ նո՛ւաղեցուցանել, և Թուլացուցանել զնա՛: Քանզի վսեմագոյն, և բարձրագոյն դատանորն չէ ստորանկել այլում դատանորն: Աւտի ոչ կարէ կացուցանել, և սահմանել զպատիժ, կամ սաստկացուցանել զնա՛, քի արդար, և բանաւոր պատճառի. այսպէս և քի արդար, և բանաւոր պատճառի կարէ շտրհել զպատիժ. քի նո՛ւաղեցուցանել զնա՛: Սակայն եթէ առանց պատճառի առնիցէ զայս. ծանրապէս մեղանչէ: Քանզի եթէ առանց պատճառի շտրհիցէ զպատիժ, քի Թուլացուցանիցէ զնա՛, տայ յանցանորաց զառիթ մեղանչելոյ, և յանցանելոյ, և հետեւապէս լինի մասնակից յանցանաց նոյ՛: Այորոյ եթէ առանց պատճառի շտրհիցէ զպատիժ, ծանրապէս մեղանչէ:

Պատանորն ի պատճառի այնմիկ, յորում է՝ նախախնամից ոչ կարէ լինիլ դատանոր, և հատանել զվճիռ: Քանզի դատաստան նոյ քի սիրոյ, զոր ունի առ մի մասն, ունի զկատակածանս, և համարի կատկածելի: Աւտի ի սոյնպիսի պատահմուն այլ դատանոր պարտի հատանել զվճիռ:

Յորժամ դատանորն մասնաւոր դիտութիւն գիտէ զոչ մեղապարտ, եթէ նա՛ դատաստանաբար ցուցեալ իցէ անմեղ, ոչ կարէ զնա՛ դատաարարել:

Վրանդի պարտի դատել որպէս հրապարակական անձն : Ուստի պարտի հետեւից հրապարակական գիտութե : Ասան որոյ պարտի դատել ըստ այնց , որք հրապարակաբար առաջադրին , և ցուցանին , մանաւանդ ի շնորհարարութիւն մեղապարտի : Բայց յորժամ մատնանոր դիտութե գիտե զոր գոյ անմեղ , եթէ նա դատաստանաբար ցուցանիցի մեղապարտ , պարտւանսի սո՛վ եղանակաւ ազատել զնա , եթէ կարիցէ : Միզան , արդեւոր զամբաստանութի , երկարացուցանելով զդատաստան , բանալով զբանտ , վերառաքելով զպատճառն առ մեծանորն , եթէ կարե Թարց մեծագոյն զատու , և զայլս սոյնպիսիս առնելով : Վրանդի պարտի նախանաճել , և նշտապարել զանմեղն , որքան և կարե : Եւ եթէ այսպէս դռնից ւառնիցէ , ամեն բազում վարդապետք հաւանական պատճառաւ , եթէ յայնժամ կարե զնա դատապարտել զնա վերոյսացեալ պատճառի : Սակայն ներհանն երևի ճշմարտագոյն : Վրանդի սպանանել զանմեղն ներքսապետէ՛ն չար : Սերեմն եթէ դատանորն ի՛նչք Զանաւ պարհու Զանաւէ զանմեղութիւն , մեղանցէ , եթէ դատապարտիցէ զնա իմար : Վրանդի որ ի՛նչք Զանաւ պարհու Զանաւէ զայն , որէ՛ ներքսապետ չար , եթէ առնիցէ զնա , մեղանցէ : Բայց իբրաղաքական պատճառս

և ի փոքրագոյն յանցանորականութե՛ն բան միայն զդրամական պատժոց , կարե դատանորն վճիռել , և հատանել զվճիռ պարզապէ , ըստ այնց , որք հրապարակաբար առաջադրին , և ցուցանին : Վրանդի ի սոյնպիսի պատահմունս կարե անմեղն ի ձեռն բողբոման վերապտանալ զամբողջն : Դարձեալ , զի ժողովակոյտն , և հասարակութիւն ունի զիշխանութի ի վրէ բարեաց բաղաբակցաց իւրոց , յորժամ հրապարակական բարին վերապահանքէ զայս : Եւրո ի յառաջեալ պատահմունս հրապարակական բարին վերապահանքէ , զի ժողովակոյտն ունիցի զիշխանութի ի վերայ բարեաց բաղաբացոց : Վրանդի եթէ ի յոսացեալ պատահմունս չպատժիցի անմեղն դրամական պատժով , եղծի , և անկրի կերպ հրապարակական դատաստանաց հանդերձ պայծառ դուռնի ժողովորեան : Սերեմն զի միայն հետեւիցի , ի յոսացել պատահմունս կարե դատանորն դատապարտել , և հատանել զվճիռ , ըստ այնց , որք առաջադրեցեալք են հրապարակաւ , և ցուցեալք :

Յորժամ ի յերկաբանցիւր մասանց հակադրեցելոց դոն նշտառք , յայնժամ վճռելի է՛ ըստ այնց պատճառաց , որք են հոգրագոյնք : Վրանդի դատանորն կացուցեալէ՛ , զի հատանիցէ զվճիռ , ըստ արդեանց պատճառաց ,

ռաց, այսինքն, ըստ այնց ար-
ձառաց, որք համաձայնադոյնք
են բանի: Քանզի եթէ այ-
լազգաբար վճռեցի, լինի աշա-
ռութի անձանց: Բայց յորժամ
պատճառք հակադրեցեալ մա-
սանց, են զուգահւճաւարք,
յայնժամ դատաւորն կարէ յոր-
դորել զնս, զի յարդարեցեն
զիրն ի մեջ իւրեանց, եւ վճռել
զի զմին կէսն մինն առնուցու-
ն: Ու ի իսոյնպիսի պատահման
այսէ՝ արդարն: Եւ գիտելի է,
զի յորժամ իրաւունք են անո-
րոյք, առանել նախախնամելի
է՝ նա, ընդդէմ որոյ է՝ ամբաս-
տանութի, քանժէ ամբաստա-
նօրն:

Եւ իրաւ վճռումն դատաւո-
րի ոչ արաւանդէ ի խղճմանս:
Քանզի վճռումն դատաւորի
ըստ այնմ պարանանդէ, ըստ
որում ունի զքան դատաստանի,
այսինքն, ըստ որում է՝ բաց-
րոշումն իրաւանց, և տախն-
նումն արդարոյ: Յորոց երեւի,
Թէ յայնժամ պարանանդէ ի
խղճմանս, յորժամ է՝ արդար,
և ունի զարդարութի: Ուստի
յորժամ է՝ անիրաւ, ոչ պարա-
ւանդէ ի խղճմանս: Սակայն
ի յարտաքին դիւանի, և ի հրա-
պարակի պահելի է՝ վճռումն, որ
եղեալ է՝ անիրաւաբար: Քան-
զի եթէ չպահեցի, ծնանին դայ-
թագդութի: Ուստի զի մի լի-
նիցին դայթագդութի, և խռո-
վութի, պարտի պահել: Ուս-

տի որ ստացաւ զինչս անիրաւ
դատաստանաւ, պարանանդէ
զնս հատուցանել Տն իւրում:
Քանզի իրն, որ անիրաւաբար
ստացեալ է՝, հատուցանելի է՝
Տն իւրում:

Դատաւորք, որք առնուն
զկաշառս, մեղանշեն: Քանզի
որք առնուն զկաշառս, առնին
զգայթագդութի, և դնեն զնս
քեանս ի յորդայթի խեղաթի-
րութի: Քանզի կաշառք, և
ընծայք կուրացուցանեն դաշս
դատաւորաց, և խեղաթիւրեն
զսիրտս նոց: Ուստի դատաւորք,
որք վասն կաշառաց, և ընծայից
Թիւրեալք են զդատաստան, և
անիրաւ դատաստանօք փոսելք
են անմեղաց, պարանանդին
վճարել զփասս, զորս պատ-
ճառեալք են: Քանզի որք է
ղեալք են պատճառք փասսուց,
պարանանդին վճարել զնս:

ՊՐԷԿ ՎԵՅԵՐՈՐԴ:

Յաղագս դատաստանական պաշտպանի, և
նախախնամելի, և նորին պաշտօնի:

Ըստատանական պաշտ-
պանն, և նախախնամալիչն
է՝, որ ի դիւանի պաշտ-
պանէ, և նախախնամե-
ղատաճառս, և զփաստս: Ուս-
տի կարէ կոչիլ դատաստանական
փաստաբան: Յորմէ երեւի, Թէ
պաշտօն դատաստանական ար-
պանի, և նախախնամելի, է՝
պաշտպանել, և նախախնամել
զպատճառս, և զփաստս, և

Չատադոյ լինել վառն ուրուք ի
դատաստանի :

Ի պաշտպանի , և ի նախախ-
նակն ըստ վարդապետաց , չորք
իրք խնդրին , և պահանջին , այ-
սինքն , պատշաճաւ որ դիտուէի ,
արդարութի պատճառի , հա-
ւատարմութի , և արդար թո-
շակ : Եւ յսինքն , դատաստա-
նական պաշտպանն պարտի վա-
յելչապէս զայնոսիկ ամենեսեան
գիտել , որք պատկանին առ
պաշտօն դատաստանական նշոյ
պանի : պարտի նախախնակել ,
և պաշտպանել զայն պատճառ ,
որ է՝ արդար , ի նախախնութիւն ,
և ի պաշտպանելն պարտի գոյ
մտերիմ , և հաւատարիմ , ունիլ
զմտերմութի , և զհաւատար-
մութի , և պարտի առնուել զար-
դար թոշակ քի պաշտօնի իւրոյ :

Ի դատաստանական պաշտ-
պանի խնդրի , և պահանջի նշո-
շաճաւ որ դիտուէի : Քանզի
նոյր , որ յանձնառնու զբեռն
իրք պաշտօնի , պարտի ունիլ
զպատշաճաւ որ դիտուէի , բան
զի առանց պատշաճաւ որ դի-
տուէի , ոչ կարէ որ վայելչա-
պէս կատարել զպաշտօն իւր :
Պարտեալ , բանզի որ առանց
պատշաճաւ որ դիտուէի յանձ-
նառնու զպաշտօն պաշտպանի ,
և նախախնակել , դնէ զինքն ի
յորդայթի ծանրաց վնասելոյ
եղբօր : Քանզի որ չգիտէ զիրա
զայնոսիկ , որք պատկանին առ
պաշտօն պաշտպանի , կարէ
ծանրապէս վնասել այնոցիկ ,

որոց զպատճառս յանձնառնու
պաշտպանել : Եւր չէ օրէն
դնել զինքն ի յորդայթի ծան-
րապէս վնասելոյ այլոց : Ուստի
դատաստանական պաշտպանն ,
և նախախնակելն , զի մի դնիցէ
զինքն ի յորդայթի ծանրապէս
վնասելոյ այլոց , պարտի ունիլ
զպատշաճաւ որ դիտուէի , և
գիտել զիրա զայնոսիկ , որք նշո-
կանին առ պաշտօն դատաստա-
նական պաշտօնի : Ուստի դա-
տաստանական պաշտպան , որ
չունի զպատշաճաւ որ դիտուէի ,
և է՝ անընդունակ առ սոյնպիսի
պաշտօն , պարտւանդի զնա
ձգել : Ս անորոյ եթէ յանդ-
նիցի , և չձգիցէ , ոչ միայն մե-
ղանէ , այլ և պարտւանդի առ-
նել զհատուցումն ան վնասուց ,
զորս տգիտութե իւրոյ պատ-
ճառեաց : Քանզի որ պատ-
ճառեաց այլոց զվնաս , պա-
րտւանդի զնա վնասել : Եւ ևս
մեղանէ , որ թէպէտ ճանաչէ
զինքն անընդունակ առ պաշտօն
նախախնակել , սակայն ձգտի
ունիլ զնա : Քանզի չէ ումեք
օրէն ձգտիլ ստանալ , և ունիլ
զպաշտօն , առ որ ճանաչէ զինքն
անընդունակ :

Ի դատաստանական պաշտ-
պանի , և նախախնակել խնդրի
արդարութի պատճառ , զոր
ընդերանէ պաշտպանել , և նա-
խախնակել : Քանզի նշոյն
այն , զոր պաշտպանէ , պարտի
բոլ արդար : Ս անզի չէ ումեք
օրէն պաշտպանել զանիրա
պատ-

պատճառ : Քանզի որ պաշտպանէ զանկրու պատճառ, գործակից լինի անկրանութե, և եթէ զպատճառ, զոր նախախնամէ, ի գլուխ հանիցէ, և ածիցէ առ վաղձան, անկրանաբար փաստե անմեղի : որ է՝ անկրանութի : Ս ամսորոյ որ պաշտպանէ, և նախախնամէ զանկրու պատճառ, ոչ միայն մեղանչէ, այլև պարանանդի վճարել զփաստ, զորս անկրու պաշտպանմամբ իւրով պատճառեաց :

Քանզի որ լինի գործակից անկրանութե, և անկրանաբար պատճառէ այլոց զփաստ, պարանանդի առնել զհատուցումն :

Ի դատատանական պաշտպանի, և նախախնամի խնդրի հաւատարմութի : Քանզի արտի հաւատարմաբար, և մտերմաբար պաշտպանել զպատճառ, զոր յանձնառեալ է՝ նախախնամել : Քանզի ամօք պարանանդի հաւատարմաբար կատարել զպաշտօն իւր : Ուստի եթէ պաշտպանն առնիցէ զանհաւատարմութի, և այսով փաստիցէ եղբօր, մեղանչէ, և պարտաւորի առնել զհատուցումն : քանզի առնէ զանկրանութի :

Ի դատատանական պաշտպանի խնդրի արդարութեան, զի Թոշակն այն, զոր առնու պաշտպանն ֆո պատանորութե իւրոյ, պարտի գոյ արդր : Ուստի եթէ առնուցու անելի բան զարդարն, մեղանչէ, և պարանանդի հատուցանել :

Քանզի առնէ զանկրանութի : Երդ արդար Թոշակն է՝ այն, որ կացուցեալ, և սահմանեցեալ է՝ ի յօրինաց, կամ ի պետաց : Եթէ սոյնպիսաբար չիցէ կացուցեալ, յայնժամ այն է՝ արդար Թոշակ, որ խոհեմաբար սոյնպիսի համարի ի մարդկանց, կամ որ է՝ ի սովորութե մարդկանց :

ՊԻԵԿ ԵՕԹՎԵՐՈՐԳ :

Յաղաքս պարանանդութե պատմի, խորհրդակցի, նոտարի, և հոգաբարձի :

Որա ամենեքեան պարանանդին արդարապէս, և հաւատարմաբար իրակել, և ի գործածել զպաշտօն իւրեանց : Քանզի պարտաւորութի նոցին, և եթէ երդուեալ իցեն, նաև երդումն, զոր արարեալք են, պարանանդեն զնո առ այս : Ուստի պարանանդին գիտել զիրս զայնոսիկ, որք պատկանին առ պաշտօն նոցին : Քանզի առանց պատշաճաւոր գիտութե, ոչ կարեն վայելցապէս կատարել զպաշտօն իւրեանց : Պարտաւորին զգատաբար առնել զամ իրա, որք հարկանորք են առ կատարումն պաշտօնի նոցին : Քանզի կատարումն պաշտօնի նոցին պահանջէ զայս : Ս ամս որոյ մեղանչեն, եթէ վասն ատելութե, կամ անկարգ սիրոյ, կամ յուսոյ, կամ երկեղի, ապափարիցին պաշտօնիւ իւրեանց, եթէ զխորհուր

հուրդ-ս, զորս պարտին պահել, չպահեցեն, եթէ առնուցուն զթոշակ անելի բան զարդարն, եթէ համոզեցեն զանհրաւ կազս և վէճս, և եթէ զայլս սոյնաի սի իրս առնեցեն: Քանզի զինն ընդդէմ պաշտօնի իւրեանց: Եւ եթէ ապաւարելով պաշտօնիւ իւրեանց, նաւ փասեցին այլոց, պարանանդին առնել զհատուցումս: Քանզի առնեն զանհրաւ ութի:

Պատմիչն, և ծանուցիչն մեղանչէ, եթէ վասն պակասութե ուսման, կամ վասն անհոգութե, վատթարաց պատմիցէ, և ազդեցէ, կամ թողուցու զգոյացական իր ինչ, այսինքն, զանց առնիցէ զիրէ իմեքէ, որի զգոյացութե. եթէ առնիցէ զաւառութի, այսինքն, զակնառութի, և զերեսսպաշտութի, և ջանայցէ բացայայտել, և բանալ առանել զարդարութի միոյ մասին, բանթէ միւսոյն, և եթէ զհատանումս վճռոյ յայտնիցէ միում, կամ միւսում մասին, նախ բան զհրատարակումս նորին: Քանզի եթէ պատմիչն, և ղեկուցիչն առնիցէ զաւացեալսն, գործէ ընդդէմ պաշտօնի իւրում. վասն որոյ մեղանչէ, եթէ զնս առնիցէ:

Խորհրդակիցն մեղանչէ, եթէ առնիցէ զերդմաղանցութի եթէ բանայցէ, և յայտնիցէ զխորհուրդ-ս, և զգաղանիս, եթէ յայտնիցէ զգոյացումս, և զվճռումս, որ տրականին չէ հրա-

պարակեցեալ, եթէ զհատանումս վճռոյ չպահեցէ, կամ զուցանիցէ մասանց թարց հրամանի դատանորին, եթէ զվկայութիս ոչ անդրադրիցէ հաւատարմաբար, այլ կամ յաճախեցուցանիցէ, և յանելուցու, կընունազեցուցանիցէ, և պակասեցուցանիցէ. կամ այլայլեցէ, և փոփոխիցէ, կամ տեղափոխիցէ, և շրջիցէ: Քանզի խորհրդակիցն եթէ առնիցէ զաւացեալսն, գործէ ընդդէմ պաշտօնի իւրոյ: Ուստի մեղանչէ, եթէ զնս առնիցէ:

Մեղանչէ հրապարական նոտարն, եթէ առանց բանական գիտութե, և տեղեկութեան, յանձնառնու զպաշտօն նոտարի. եթէ չպահեցէ զերդման, եթէ ի վկայութիս զերեւելի ինչ յանելուցու, կամ պակասեցուցանիցէ. եթէ անդրադրող պաշտօնէի յանձնիցէ զընտելութիւն, հանդերձ որոգայթիւ մոլորութե. եթէ զպահելի իրս պղերդաբար պահեցէ, հանդերձ փաստը մասանց, եթէ զհատարումս պատճառայ յամեցուցանիցէ. վասն ելուցանելոյ զդրամս, եթէ գրիցէ զկտակ այսր, որ կորուսեալէ՝ զբանաւարութի. եթէ ներընդունիցի, և ներածիցէ զսուս վկայս. եթէ փս մեղադրելի տգիտութե, կամ չարութե, զանց առնիցէ զհարկանոր հանդիսանորութեց. եթէ զինն հարկանոր վկայութի, աղաչմամբ միոյ, և փաստը միւսոյ,

նչ ցուցանիցէ . Եթէ առնիցէ զտոկոսական , կամ սուտ դործի , մանաւանդ ի վնաս երրորդի , Եթէ առնիցէ , զի սխառ ճառք դայցեն ու ալ դատաւորս . Եթէ չարիցէ զխորհուրդ ո՛րդան , բանայցէ հակառակ մասին զայնտսիկ , որք ասացան ի վկայից , նախքան զհրապարակումն նոցին , որ է՝ մահացումն ընդդէմ արդարութեան . Եթէ ի խնդրօղ մասանէ զգործիս պահիցէ , մանաւանդ որք պարունակին զկտակական պարգևմունս , Եթէ զգործեցեալս պահիցէ , կամ խնդրօղ մասին զանդրառեցեալն դատաստանի ուրանայցէ . Եւ Եթէ կորուսեալ զհին հրապարական գործի , կամ կտակարան , զայլ նման ստեղծիցէ , Եւ շինիցէ , որ է՝ մեղք մահացու : Քանզի Եթէ նոտարն առնիցէ զասացեալն , գործէ ընդդէմ պաշտօնի իւրում : Ուստի մեղանչէ , Եթէ զնս առնիցէ :

Հոգաբարձն մեղանչէ , Եթէ հոգայցէ զանհրաւ վէճ . Եթէ յանձնառնուցու զյոլովագոյն պատճառս , բանթէ կարիցէ կատարել : Եթէ առնուցու զվարձմանն բան գարդարն . Եթէ համոզիցէ , Եւ հանձնեցուցանիցէ պարտապանս , կամ մասին , զի անհրաւաբար ուրանայցէ զձէ մարտութի . Եթէ անհոգութի , պղերգութի , կամ այլով մեղապարտութի իւրով լինիցի պատճառ . զի վէճ կորուսանիցի .

Եթէ անհրաւաբ մասին երդնուցու , Թարց մասնանւ որ մարդեց ման նր , հանդերձ որդայթիւ առնելոյ զսուտ երդումն , Եթէ մեղադրեալաբար չլինիցի ներկայ ատենի , երկեղիւ ապարայ դժուարութե . Եթէ ամիցէ զմասունս առ անհրաւ միաբանութի . Եթէ յապաղիցէ զիատան , կամ խեղաթիւրիցէ , Եւ կանա կորացուցանիցէ զդատանւորն , կամ խնդրիցէ զանպատեհ եղբոս , կամ զանկորդ յապաւմունս , Եւ Եթէ ամիցէ զսուտ վկայս : Քանզի Եթէ հոգաբարձն առնիցէ զասացեալն , գործէ ընդդէմ պաշտօնի իւրում : Ուստի մեղանչէ , Եթէ զնս առնիցէ :

ՊՐԵԿ ՈՒԹԵՐՈՐԴ :

Յաղագս պաշտօնի ամբաստանչի :

Մբաստանիչն է՝ նա որ առաջի դատաւորի դանկատ առնէ զումեքէ : Ուստի պաշտօն ամբաստանչի է՝ դանկատելն , Եւ ամբաստանելն զումեքէ առաջի դատաւորի :

Որով զի ի յամբաստանութե պահիցի արդարութի , պարտի լինիլ զգուշութի ի յերկից երաց : Ուստի ամբաստանիչն նախ պարտի զգուշանալ ի բարութանաց , ի զրպարտանաց , Եւ ի յանհրաւաբանութեց : Եւ յինքն , պարտի զգուշանալ , զիմի ի յամբաստանելն , Եւ ի դանկատելն իւրում

բուժիտանցի զբարութանս , և զ
 զրպարտութանս , այսինքն , պարտի
 զգուշանալ , զիսի բարդիցէ , և
 դնիցէ զսուտ յանցանս , կամ
 զայնպիսիս , որք բաւականաց
 ոչ կարեն ցուցանիլ , ի վնայնս ,
 զորմէ ամբաստանէ , և դանկա
 տէ : Այլ զի բարութանքն , և
 զրպարտախօսութիւնն անհրա
 ճութիւն : Ուստի եթէ գտանի
 ցին ի յամբաստանութե , առնեն
 զնա անհրաւ : Այնս որոյ ամ
 բաստանութիւն , յորում լինին
 բարութանք , զրպարտախօսութիւն ,
 և անհրաժեշտութիւն , չէ ար
 դար , այլ անհրաւ : Սակայն
 որ առնէ զսոյնպիսի ամբաստա
 նութի , առնէ զանհրաւ ամբա
 տանութի : Ուստի ծանրապէս
 մեղանքէ , և պարտաւանդի առ
 նել զհատուցումն : Սոյնպիսի
 ամբաստանութի ոչ միայն նե
 րածէ զպարտաւորութի հա
 տուցանելոյ , այլ և կրելոյ զպա
 տիժ այնպիսութե , կամ զայլ ,
 ըստ հաճութե դատաւորի :
 Քանզի որ առնէ զնա , է՛ ար
 ժանի , զի սոյնպիսաբար պատ
 ժիցի : Երկրորդ ամբաստանօրն
 պարտի զգուշանալ ի ստուգա
 նութե , և ի յօրինազանցութե ,
 այսինքն , ի համոխաղմանէ ընդ
 մեղապարտի , և ի կեղծեալ ամ
 բաստանութե : Քանզի սոյն
 պիտի ամբաստանութիւն կարէ
 փասել ժողովակուտի : Ուստի
 եթէ հետեւիցի փաս ժողովա
 կուտի , ներածէ զպարտաւան
 դութի հատուցման : Երրորդ

ամբաստանօրն պարտի զգուշա
 նալ ի յետախաղմանէ , և ի յե
 տադարձմանէ սկսեալ , և հա
 ճեալ ամբաստանութե , առանց
 արդար պատճառի : Քանզի
 չէ պարտ յետախաղել , և յետ
 դառնալ , այսինքն , զԹիկունս
 դարձուցանել ի սկսեալ , և ի
 հաճեալ ամբաստանութե , Թարյ
 արդար պատճառի : Սակայն
 վնայն արդար պատճառի կարէ
 այս լինիլ , և երբեմն ամբա
 տանօրն նաեւ պարտաւանդի առ
 նել զայս : Ուստի ամբաստա
 նօրն կարէ դադարիլ ի յամբա
 տանութե , յորժամ այս հրա
 մայի նմա ի յիշխանէ , կամ ի
 դատաւորի , այնու զի շահա
 ճոր է՝ ժողովակուտի , և հասա
 րակութե , եթէ չպատժիցի , և
 չվատահաւքանիցի անձն այն ,
 զորմէ է՝ ամբաստանութի . կամ
 այնու զի ի յամբաստանութեան
 եղեալ է՝ գոյացական պակ
 սութի : Բնաստանօրն պար
 տաւանդի դադարիլ ի յամբաստա
 նութե , եթէ ի յառաջընթաց
 ման փաստի , և պատճառի ճա
 նաչիցէ , Թէ մոլորեալ է՝ , և
 Թիւրեալ , եթէ սկսանիցի երկ
 բայիլ , և երկուստալ , այսինքն ,
 երկպառակիլ զյանցանաց , և
 եթէ տեսանիցէ , Թէ ոչ կարէ
 ցուցանել զյանցանս : Քանզի
 ի սոյնպիսի պատահումնս , քոյնս
 դատաւանդն , և ամբաստանիչն
 ոչ կարեն յառաջանալ , և յա
 ռաջընթանալ ի յոսոխութե , ի
 դատաւանդութե , և ի յամբաս
 տա

տանուծէ իւրեանց : Քանզի
նչ կարենք ուսնել , դատախա
զել , և ամբաստանել ընդդէմ
այնր , ընդդէմ որոյ մոլորեալք
ենք , որոյ զյանցանաց երկբա
յինք , և տարակուսինք , և որոյ
զյանցանս ցուցանել ոչ կարենք :
Հասարակաբար խօսելով ,
մասնաւոր անձն ոչ պարաւան
դի առնել զամբաստանութիւն :
Քանզի եթէ իւրաքանչիւրոք
պարաւանդիւր առնել զամբաս
տանութի , երկեւղածք է : Հա
սարակաբար առնէին զայս :
Քանզի նք պահեն զամ պա
տճենիրանս : Եւրդ երկեւղածք
հասարակաբար չառնեն զամ
բաստանութի : Ղարձեալ քան
զի եթէ իւրաքանչիւրոք հասա
րակաբար պարաւանդիւր առ
նել զամբաստանութի , առեանք
լիւ լինէին ամբաստանութեք ,
հանդերձ վրդովմամբ ժողովա
կուտի , և հասարակութեան :
Ղարձեալ քանզի հասարակա
բար խօսելով , մասնաւոր անձն
չոչնի զպարտաւորութի առնե
լոյ զամբաստանութի զյանցա
ւորաց : Աւրեմս հասարակաբար
խօսելով , մասնաւոր անձն ոչ
պարաւանդի առնել զամբաս
տանութի : Սակայն յորժամ այս
պահանջի ի հասարակական , և
ի հրապարակական բարւոյ ,
յայնժամ իւրաքանչիւրոք մաս
նաւոր անձն պարաւանդի առ
նել զամբաստանութի : Քան
զի իւրաքանչիւրոք պարաւանդի
առնել զայս , զոր պահանջէ

հրապարակական բարին : Աւտի
յորժամ մերձաւոր մասնուծի
կամ ծանր ձևսս կենաց անմե
ղի այրալէս խաղանիլ , և ար
գելանիլ ոչ կարէ , և յանցանքն
դիւրապէս ցուցանիլ կարէ ,
մասնաւոր անձն ևս յայնժամ
պարաւանդի ամբաստանել , կմ
դոնէ ծանուցանել , և իմացու
ցանել : Ո ի ի սոյնալիսի պա
տահմունս սերն , որով սերելիէ
հասարակական , և հրապարա
կական բարին , և եղբայրասի
րութին ստիպէ զիւրաքանչիւ
րոք ի մասնաւորի առ սոյնալիսի
գործ :

Հրապարակական անձն , որ
ի ժողովակուտէ , կամ ի դա
տաւորէ կացուցեալէ , հան
դերձ տուչութեւ թողակի , զի
առնիցէ զամբաստանութիւն , և
ծանուցանիցէ զյանցանս մե
ղապարտաց , ի յարդարութի
պարաւանդի առնել զամբաս
տանութի : Քանզի ի պաշտօ
նէ իւրմէ պարաւանդի առնել
զամբաստանութի : Աւտի եթէ
մեղադրելաբար , և հանդերձ
միասուք զանցառնիցէ զամբաս
տանութի , մեղանչէ ընդդէմ
արդարութե , և պարաւանդի
առնել զհատուցումս : Քանզի
առնէ զանիրաւութի :

Եւրդ , որք արգելանին առ
բաստանել , նախ ևն սոքա , բա
նադրեցեալք , մատնիչք , վատա
հաւբաւք , և այս ի պատճիժ յան
ցանաց : Երկրորդ որդիք , և ծա
ռայք արգելանին ամբաստանել

զծնողաց , և զտեւրաց իւրեանց ,
 և այս զն պատճառս , որով ար-
 տին զն պատճառ : Երրորդ-
 եկեղեցականք , և կղերիկոսք
 արգելանին ամբաստանել ՚ի ար-
 ձառի , և ՚ի փաստի արեան . և
 այս զն անարատեհութե : Այս
 զի մինչ բանադրեցեալք , մատ-
 նիչք , և վատահաճաւք ինքեանք
 ևս են ի յանցանս , ոչ վայելէ նց
 ամբաստանել զյանցանաց այ-
 լոց : Եւ մինչ որդիք , և ծա-
 ռաք պարտին մեծարել , և պա-
 տճել զծնողս , և զտեւրս իւ-
 րեանց , ոչ վայելէ նց չարախօ-
 սել զնոցանէ : Եւ մինչ եկեղե-
 կանաց վայելէ պատիւ , ոչ վա-
 յելէ նց ամբաստանութի ի պա-
 ճառի արեան :

Պատահմունք , նորս ոչ պա-
 րանանդիմք բանալ զյանցանս
 այլոց , են սոքա : Եւստ , եթէ
 յանցանօն ուղղեցեալ իցէ , և
 չիցէ երկիւղ վերապահեցման ,
 այսինքն , կրկնապահեցման , և
 վճարեալ իցէ զպատճառեցեալ
 մատս , և չիցէ երկիւղ այլոց
 մատուց . և յանցանքն չիցեն
 յայտնիք : Քանզի ոչ մնայ ար-
 ձառ յայտնելոյ , և բանարոյ զ
 յանցանս այլոց : Ի սոյնպիսի
 պատահման ոչ միայն կարեմք
 չբանալ , և չյայտնել զյանցանս
 այլոց . այսինքն , ոչ միայն ոչ
 պարանանդիմք յայտնել , և բա-
 նալ զյանցանս այլոց , այլև ոչ
 պարտիմք յայտնել , և բանալ
 զնս : Քանզի առանց պատճա-
 ռի վատահաճաւիւր եղբայրն :

Երրորդ եթէ զյանցանս այլոց
 ծանեալք ընդ պարանանդութե
 բնական խորհրդոյ : Քանզի
 պարանանդութի բնական խոր-
 հրդոյ . արգելու մեղ բանալ , և
 յայտնել զպարտնիս այլոց : Այ-
 կայն եթէ յանցանորն , որ խոր-
 հրդաբար , և դաղտաբար ծա-
 նոց մեղ զյանցանս իւր , ունի-
 ցի զմիտս , և զկանս նեղելոյ
 զանմեղն . կամ զթողովակոյտն ,
 այսինքն , դիտիցէ մատնել ան-
 մեղի , կամ հասարակութե , և
 չկամիցի ձգել զսոյնպիսի չարդի-
 տանարութի , կարեմք , և պար-
 տիմք բանալ , զնս լինիցի մատ-
 անմեղի , կամ հասարակութե :
 Քանզի ՚ի սոյնպիսի պատահման
 ոչ պարանանդե զմեղ բնական
 խորհուրդն : Երրորդ . եթէ ՚ի
 յայնմանէ յանցանոց այլոց ծնա-
 նի մեղ ծանր վտանգ պատճառս ,
 կենաց , և բարեաց մերոց :
 Քանզի ոչ պարանանդիմք բա-
 նալ զյանցանս այլոց այնքան
 նեղութեք մերմեք : Զորրորդ ,
 եթէ անստուտ բռնաբարիմք
 ցուցանել զյատնեցեալ յա-
 ցանս , զորս ցուցանել չկա-
 րեմք : Քանզի ոչ պարանան-
 դիմք արկանել , և ձգել զմեղ
 ՚ի յորոգայթ :

ՊՐԷԿ ԻՆՆԵՐՈՐԴ :

Յաղագս վկայից :

կայք են նք որք հաս-
տանեն զիրա առա-
ջադրեցեալս : Աւ-
տի դատաստանա-
կան վկայքն են , որք հաստա-
սեն զիրա առաջադրեցեալս 'ի
յատենի , և 'ի դատաստանի :
Ըրդ առ օրինանոր , և ի խակ-
տար ցուցումն դատաստանա-
կան պատճառի , և փաստի ին-
դրին երկու վկայք : Քանզի
առանց վկայից անկատար է
ցուցումն : Աւտի ասի 'ի սք
, զիրա : Օ 'ի 'ի բերանոյ յեր-
, կուց , և յերեց վկայից հաս-
, տատեսցի մոլ բան : Ըրդ 'ի
վկայս խնդրին երեք : Կախ ին-
դրի , զի վկայք զայդ , զորմի
վկայեն , զգացեալք , և խնացեալք
իցեն արտաբնի զգայութե . այ-
սինքն , արտաբնի զգայութեամբ
ճանաչեալք իցեն , և գիտացեալք :
Երկրորդ խնդրի , զի խօսիցին
գնոյնոյ իրէ , և գնոյնոյ յանցա-
նէ , և ասպրատութե , հանդերձ
նոյնովք պարագայիւք : Քան-
զի եթէ այլ և այլ խօսիցին , ոչ
առնեն զկատարեալ ցուցումն :
Երրորդ խնդրի , զի իցեն մե-
ծագոյնք բան զմոլ խտրութի ,
այսինքն , պարտին գոյ այնպի-
սիք , նորա գտանի մոլ Թէութի ,
որ խնդրի , և պահանջի առ օրի-
նանոր վկայութի : Աւտի մը-
տին գոյ աղաթք , աղք կանա-

պատմութեանսց :
րեալք տիօք , և բանականութե ,
հաւթանութեանք , ճշմարտախօսք
և ճշմարտաբանք : Աւտի առ-
դեւանին լինիլ վկայք , ծառայք ,
կանայք , փորբադոյնք բան զբոս-
նամեայս , 'ի յանցանորական
փաստս . իսկ 'ի բաղաբական
փաստս , սնահաս աղայքն , Թխա-
միք , արենակիցք , և ընտանիք ,
բաց 'ի յոմանց պատահանաց ,
վատահամբաւք , ստերդութից ,
ընկերք յանցանոց , և յանցա-
կիցք , ստրուկ , և անտոհմ ան-
ձինք , խելագարք , և կիտախելք :
Սորա արդեւանին վկայել . բան-
զի 'ի բնական , կամ 'ի դրական
օրինէ եղեալք են անընդունակք
առ 'ի վկայել : Սակայն 'ի սո-
ցանէ , որք միայն դրական օրի-
նօք եղեալք են անընդունակք
առ 'ի վկայել , կարեն ներածիլ
'ի յանցանոս խտրեցեալս , և զա-
տեցեալս :

Որք կարեն վկայել , 'ի յերկու
պատահանունս պարանանդին
վկայել : Կախ , յորժամ զայս
պահանջէ եղբայրսիրութի , եր-
կրորդ , յորժամ պահանջէ զայս
պատմութի դատանորի , և մե-
ծանորի , որ ունի զիշխանութի
հրամայելոյ , զի վկայիցեն նք ,
որք կարեն վկայել : Աւտի յոր-
ժամ կարեն վկայել , և վկայե-
լով կարեն խափանել , և արդե-
լուլ զժամը մասս եղբօր , կամ
հասարակութե , պարանան-
դին վկայել : Քանզի 'ի սոյն
պիսի պատահանս սերն , որով
պարտեմք սիրել զեղբայր , և
զհաս

զհասարակութի, պարսնւանդէ
զմեզ, զի վկայիցեմք : Այս որոյ
եթէ ի յասացեալ պատահման
զանց առնիցեմք վկայել, և խա-
փանել զծանր փաստ եղբօր, կամ
հասարակութեան, մեղանշեմք
ընդդէմ սիրոյ : Վստանայ պա-
րսնւանդիմք վկայել, յորժամ
օրինապէս հրամայէ մեզ դա-
տանորն, և որ ունի զիշխանու-
թի հրամայելոյ, զի վկայիցեմք :
Քանզի պարսնւանդիմք հնա-
զանդիլ, և հպատակիլ մեծաւո-
րի, յորժամ օրինայ հրամայէ :
Ուստի որք ի սոյնպիսի պատահ-
ման չտան զվկայութի, մեղան-
շեն : Քանզի առնեն զպատու-
իրանադանցութի ընդդէմ հրա-
մանի մեծաւորի օրինայ հրա-
մայողի, հանդերձ փաստք եղ-
բօր : Ուստի ասեն փարդապետք
Թէ սոյնպիսիքն, եթէ կոչեցէր
ի դատանորէ փախիցեն, կամ
կաբէութի, և դաւաճանու-
թի խոտորիցին ի վկայութի,
պարսնւանդին առնել զհատու-
ցութի փաստուց հետեւեցելոց :

Քանզի լինին գործադրիչ, և
բարոյական պատճառ, զի դա-
տանորն մեծիցէ ի փաստ այլոց :
Պատահմունք, նորս նաեւ հար-
ցեալք ի դատանորէ ոչ պարս-
նւանդիմք վկայել, ևն սորա :
Նախ, եթէ զիրն գիտիցեմք, և
խնացեալք իցեմք ի խոտորանու-
թի : Երկրորդ, եթէ ծանեալ
զնա ընդ պարսնւանդութեամբ
բնականի խորհրդոյ, ո՞րդան
իբրեւ խորհրդակիցք, իբրեւ

պաշտպանք, և իբրեւ բժիշկք :
Սակայն եթէ ի սոյնպիսի պա-
տահման վկայէին հարկաւոր իցի
առ ի խափանել զծանր փաստ
եղբօր, կամ հասարակութի, և
ժողովակութի, յայնժամէ՝ օրէն
բանալ, և յայտնել զխորհուրդ :
Քանզի յայնժամ բնական խոր-
հուրդն ոչ պարսնւանդէ, զի
մի լինիցին փաստք եղբօր, կամ
հասարակութի, և ժողովակու-
տի : Երրորդ, եթէ ի վկայու-
թի ժառանգելոց իցեն մեզ, կամ
արեւնակցց մերոց երեւելի փաստք :
Սակայն եթէ հրապարակական,
կամ մասնաւոր փաստք այլոց հո-
րագոյնք իցեն բան զմեր փաստ
պարտիմք վկայել : Քանզի այ-
տիմք յայնժամ խափանել զհո-
րագոյն փաստ : Երրորդ, եթէ
զոր գիտեմք, լուեալք իցեմք ի
յանձանց, որք բաւականապէս
չեն արժանիք, զի հաւատայցեմք
նոյ : Քանզի յայնժամ կարեմք
զմեզ ունիլ այնպէս, որպէս Թէ
զոչինչ գիտիցեմք : Հինգերորդ,
եթէ զոր գիտեմք, անիրաւաբ-
եմացեալք իցեմք, ո՞րդան բա-
նարով զգիրս, կամ բռնաբարե-
լով, և բռնադատելով զոր առ
յայտնումն : Վեցերորդ, եթէ
հաւանականաբար գիտիցեմք,
Թէ անձն այն, ընդդէմ որոյ
պահանջի վկայութի, իսկ չիցէ
մեղուցեալ, այլ արարեալ իցէ
զիր ինչ փաւնդիտութի, կամ
այլապէս անմեղադրելաբար :
Քանզի պահանջի վկայութիւն
զյանցանաց, և ոչ զայլոց գոր-

ծոց, որք եղեալք են անմեղադրեալքար: Օ՛ր այսէ՛ դիտանորութի պահանջողի զվկայութի:

Եւ, որ դիտութի վկայեաց զուռւտ, և եղև գործադրիչ արաճառ խաառաց այրոց, պարսւ՛ւանդի զնս արգելուլ, եթէ չիցեն տակաւին գործեցեալք. իսկ եթէ իցեն ՚ի գործ ամեցեալք, պարսւ՛ւանդի վճարել զնս: Քանզի եղեալէ՛ անհրաւ պատճառ խաառաց այրոց: Եւ և պարսւ՛ւանդի յետագարձուցանել հանդերձ հաւասար զնա սուք իւրովք, նաև վտանգիւ կենաց, եթէ նա, ընդդէմ որոյ խօսեցաւ զուռւտ վկայութի, իցէ ՚ի վտանգի կենաց, և հաւարիցն զինն առնելոց, եթէ յետագարձուցանիցէ զուռւտ վկայութիւն իւր: Քանզի ՚ի հաւասար զնասս, առանել նշմարելի է՛ բան անմեղի:

Սկայք մեղանչեն, եթէ ստորասիցեն, և հաստատիցեն զայն, զոր ոչ գիտեն: Քանզի որք վկայեն զայն, զոր ոչ գիտեն, դնեն զինքեանս ՚ի յորդայնի վկայելոյ զսուտն, և հետեւան անհրաւաբար խաառելոյ այրոց: Ղարձեալ. բանզի ոչ կարեմք ստորասել, և հաստատել զայն, զոր ոչ գիտեմք: Եթէ զճշմարտութի, զոր պարտին Թաղուցանել, բանայցեն: Քանզի ճշմարտութի, որ պարտի Թաղուցանիլ, չէ յայտնելի: Եթէ ՚ի պատահման, յորում պարա-

ւանդին վկայել, Թաղուցանիցեն զինքեանս, զինի հարցանիցն: Քանզի պակասին յայնմանէ, զոր պարսւ՛ւանդին առնել: Եթէ դատանորի արդարապէս հարցանողի հաղադուցին: Քանզի առնեն զանհաւ զանդութի: Եթէ առնուցուն զդրամս վասն ասելոյ զճշմարտութի: Քանզի ճիշ պարտին ասել զճշմարտութի:

ՊՐԵԿՏԵՍԵՆԲԱՐԴ:

Յաղագս պարտաւորութե մեղապարտի զոր ունի վս ասելոյ զճշմարտութի:

Եղապարտն, և պարտապանս ոչ սրմանդի խոստովանիլ, և բանալ զյանցանս իւր, յորժամ օրինաւ չէ հարցեալ: Քանզի ոչ պարսւ՛ւանդի բանալ, և յայտնել զյանցանս իւր այնմիկ, որ չունի զիրաւուն հարցանելոյ զնա: Եւ որ նա, որ ոչ հարցանէ զնա օրինապէս, չունի զիրաւուն հարցանելոյ զնա: Ուրեմն ոչ պարսւ՛ւանդի յայտնել, և բանալ զյանցանս իւր այնմիկ, որ ոչ հարցանէ զնա օրինապէս: Եւ հետեւապէս ոչ պարսւ՛ւանդի յայտնել, և խոստովանիլ զյանցանս իւր, յորժամ օրինաւ չէ հարցեալ: Ուստի մեղապարտն ոչ պարսւ՛ւանդի յայտնել, և խոստովանիլ զյանցանս իւր, եթէ նա, որ հարցանէ զնա, չիցէ օրին

օրինաւոր դատաւորք եթէ դատաւորն Թարց նսխընթաց ամբաստանութե , 'ի յիշենէ սկսանիցի դատել զնա . եթէ չիցէ յառաջեցեալ կիսայի ցուցումն , եւ ոչ վատահամբաւութի , եւ ոչ այտոնի նշանք յանցանաց դատնիցին : Քանզի 'ի սոյնպիսի պատահման դատաւորն ոչ հարցանէ զմեղապարտն օրինապէս : Աման որոյ դատաւորն պարանդի յայտնել մեղապարտի զկացութի , եւ զօրակաւութիւն պատճառի , եւ փաստի , զնշանս , եւ զցուցումն յանցանաց : Քանզի եթէ դատաւորն զատաղէլն չառնիցէ , մեղապարտն ոչ իմանայ , Թէ օրինապէս հարցանի : Արեմն զի իմանայցէ , Թէ օրինապէս հարցանի , պարտի դատաւորն իմացուցանել նմա զպացեալն : Քայց յորժամ դատաւորն օրինապէս հարցանէ զմեղապարտն , յայնժամ պարանդի մեղապարտն յայտնապէս զճշմարտութի , եւ բանալ զյանցանս իւր : Քանզի յորժամ դատաւորն օրինապէս հարցանէ , ունի զիշխանութի հարցանելոյ : Արեմն զիսի լինիցի ընդունայն սոյնպիսի իշխանութի , պարանդի նմա պատասխանել հարցեալն : Արեմն յորժմ օրինապէս հարցանէ զմեղապարտն , պարանդի նմա պատասխանել մեղապարտն : Երդ պատասխանին պարտի լինիլ ըստ դատաւորութե հարցանողի , այլազգ պատրիւք հարցանողն :

Մինչ ուրեմն դատաւորն , յորժամ օրինապէս հարցանէ զմեղապարտն , դիտէ տեղեկանալ ճշմարտութե , պարանդի մեղապարտն բանալ նմա զճշմարտութի : Պարձեալ բանդի արտիւք հաղանդիլ այնմիկ , որ ունի զիշխանութի հրամայելոյ , եւ օրինապէս հրամայէ : Երդ օրինաւոր դատաւորն , յորժամ օրինապէս հարցանէ զմեղապարտն , ունի զիշխանութի հրամայելոյ , եւ օրինապէս հրամայէ : Ունի զիշխանութի հրամայելոյ , բանդի է օրինաւոր դատաւոր : Օրինապէս հրամայէ : Քանզի օրինապէս հարցանէ : Արեմն յայնժամ մեղապարտն պարանդի հաղանդիլ նմա : Իսկ յայնժամ դատաւորն հրամայէ մեղապարտի , զի բանայցէ զճշմարտութի : Արեմն յորժամ օրինաւոր դատաւորն օրինապէս հարցանէ զմեղապարտն , յայնժամ մեղապարտն պարանդի բանալ նմա զճշմարտութիւն , եւ խոստովանիլ զյանցանս իւր : Աւտի , եթէ ուրանայցէ , կամ Թագուցանիցէ զճշմարտութի , մեղանչէ : Քանզի առնէ ընդդէմ պարտաւորութե իւրոյ :

Մեղապարտի չէ օրէն քննելիլ զի տանջանաց դնել 'ի վր ինքն զուտ յանցանս , քննող դատապարտիցի 'ի մահ : Քանզի ստիւք անխոհեմաբար ինքեան մեաւէ , զոր չէ օրէն առնել : Աւտի եթէ 'ի խոստովանութե սուտ յանցանաց , նաեւ կարէ

ծնանիլ , և հետեւիլ ծանր , և երեւելի վնաս այլոց , կամ հասարակութե , ո՛րքան , կարէ ծնանիլ վատահամբաւութիւն կրօնի , տոհմի , կորուստ փրկութե այլոց . կամ այլ ինչ սոյնպիսի , պարաւանդի կրել զամ տանջանս , և ոչ կարէ դնել զսուտ յանցանս ի վերայ ինքեան զի որոց առանց կրելոյ զտանջանս դատապարտիցի ի մահ : Քանզի ի սոյնպիսի պատահման եթէ դնիցէ ի վր ինքեան զսուտ յանցանս , ոչ միայն վնասէ ինքեան , այլև անհրաժեշտ վնասէ այլոց : Ուստի եթէ առնիցէ զայս , մեղանչէ ընդդէմ արդարութե , և պարաւանդի յետողարձուցանել զվասակար խոստովանութի իւր , զի խափանիցին վնասք , որք կարէին լինիլ այլոց : Եթէ մեղապարտն յաղթեալ և ստիպեալ ի տանջանաց , մատնիցէ զոք անմեղ , կամ առնիցէ զայս վնաս ազատելոյ զինքն , երբ զի այլոյ պատճառի , մահացօրէն մեղանչէ ընդդէմ արդարութե , և պարաւանդի առնել դատաւարութե : Քանզի առնէ զանհրաժեշտութի : Ուստի պարաւանդի յետողրձուցանել զմատնութի իւր , զի ազատիցէ զանմեղն ի փորձանաց ինքեան մատնաւեցելոց :

Մեղապարտն ոչ պարաւանդի , և ոչ կարէ յայտնել զյանցանակիցս իւր , եթէ ամենեւին ծածուկք իցեն , և չկարիցեն յաղթիլ այլովք նշանիւք , կամ

վկայութեք : Քանզի չունի զպատճառ զնս յայտնելոյ : Բայց եթէ իցէ զնոցանէ վատահամբաւութի , և իցեն բաւական նշանք , և վկայութեք , և հարցանիցի ի դատաւորէ մեղապարտն , և ինմանէ ստիպիցի առ յայտնումն նոցին , ոչ միայն կարէ զնս յայտնել , այլև պարաւանդի : Կարէ զնս յայտնել : Քանզի չառնէ նց զանհրաժեշտութի : Պարաւանդի զնս բանալք Քանզի պարաւանդի հնազանդիլ դատաւորի օրինապէս հրամայողի : Եւ եթէ յանցանքն իցեն խտրեցեալք , և զատեցեալք յանցանք , այսինքն . մեկուսացուցեալ յանցանք , որք վնաս կարծրագոյնութե իւրեանց չեն ի թո՛ւով հասարակ յանցանաց , այլ առանձնացուցեալք են . նաև չհարցեալ կարէ զնս յայտնել : Քանզի ե՛ւ օրէն նմս յայտնել զսոյնպիսի յանցանորս , և պարաւանդի զնս յայտնել : Քանզի սոյնպիսիքն յայտնիլ պարտին : Եթէ մեղապարտն չկամիցի յայտնել զսոյնպիսի յանցանորս , չէ արձակելի . քանզի ե՛ւ անարժան տրձակման :

ՊՐԷԿ ՍԵՏԵՍԵՆԵ
ԲԱՐԴ:

Յաղագս փախտեան մեղապարտի :

Եղապարտն ո՛չ մի-
այն նախ քան ըմ-
բռնուամ , և հա-
տանուամ վճռոյ ,
այլև յետ հատան

ման վճռոյ , հասարակաբար խօ-
տելով , կարէ փախչիլ : Վրան
զի ամօք ունի զայնքան իրաւուն
զկեանս պահելոյ , Թէ հանա-
պաղ կարէ զնա պահել , եթէ
իցէ յոյս պահելոյ զնա : Աւ-
րեմն յորժամ մեղապարտն յու-
սայ պահել զկեանս իւր փախ-
տեամբ , կարէ փախչիլ : Վրան
զի վարի իրաւամբ իւրով , որ
չսորհեցեալ է՝ նոն ի բնութի :
Սակայն ո՛չ կարէ ընդդիմանալ
բռնութի , և սրով դատաւա-
րական , և պետական սպառա-
ւորաց : Օ ի ամենեքեան որք
զսուր առնուցուն ընդդէմ իշ-
խանական , և պետական սպա-
ւաւորաց , և պաշտօնեից , որով
անցին : Իւ Թէպետ հա-
սարակաբար խօսելով , է՝ օրէն
մեղապարտի փախչիլ . սակայն
յորժամ զներհաին պահանջէ
հասարակական բարին , կամ եղ-
բայրասիրութիւն , յայնժամ ո՛չ
պարտի փախչիլ : Վրանզի յայն-
ժամ առնելի է այն , զոր պա-
հանջէ հասարակական բարին ,
կամ եղբայրսիրութիւն :

Յորժամ վճռուամ , զոր է

հատ դատաւորն , է՝ միայն նիւ-
թականապէս անիրաւ , բայց
տեսականապէս արդար , այնու
զի հատեալ է՝ ըստ այնց , որք
դատաստանաբար առաջագրե-
ցեալք են , և ցուցեալք , յայն-
ժամ մեղապարտն Թէպետ չպա-
րաւանդեցի ի խղճմտանս , այ-
նու զի ի խղճմտանս միայն պա-
րաւանդէ այն վճռուամ , որ է՝
իրօք արդար , սակայն դրական
նապէս ո՛չ կարէ ընդդիմանալ
դատաւորի : Վրանզի եթէ
դրականապէս ընդդիմանայցէ ,
առնէ զգայթաղղութի , զոր չէ
պարտ առնել : Վարձեալ , զի
յորժամ դատաւորն տեսանէ ,
Թէ մեղապարտն ըստ այնց , որք
առաջագրեցեալք են , և ցու-
ցեալք , դտանի դատաստանա-
բար արժանի դատապարտու-
թի , և մինչ այլուստ չգիտէ
զանմեղութի մեղապարտի , քան
զի է՝ մարդ , և ո՛չ լճ , ունի
զիրաւուն հատանելոյ զվճիւր ,
և զհատեալ վճիւն ի գործ ա-
ծելոյ , և առ այս պարաւանդի-
նութիւն և ս մեղապարտն պար-
տի նմա հնազանդիլ , Թէպետ
իցէ նիւթականապէս անմեղ :
Աւստի յայնժամ դրականապէս
ո՛չ կարէ ընդդիմանալ դատա-
ւորի : Սակայն յայնժամ կարէ
փախչիլ : Վրանզի մինչ յայնժամ
և ս կարէ փախչիլ , յորժամ նա-
նիւթականապէս է՝ մեղապարտ ,
և ս առնել կարէ փախչիլ , յորժմ
միայն դատաստանաբար է մեղա-
պարտ , իսկ նիւթականապէս անմեղ :

Յորժամ մեղապարտն տե-
սանէ , և գիտէ , Թէ արդար է՝
վճռումն , որ ընդդէմ ինքեան
հատեալ է՝ , և Թէ ամ ինչ ար-
դարութիւն է՝ եղեալ , յայնժամ
ոչ կարէ բողոքել . այլ պարա-
ւանդի հնազանդիւ արդար
վճռման : Քանզի եթէ ի տոյն-
պետի պատահման բողոքիցէ մե-
ղապարտն , առնէ դատաւորի
զանկրանութի : Քանզի դե-
ռիմը նր զբարութանս , և զզր-
պարտանս , իբրութե արարեալ
իցէ զանկրաւ դատաւորն , որ
ի յասացեալ պատահման է՝ զը-
պարտութի , և բարութան . բուն
զի արարեալէ՝ զարդար դա-
տաւորն : Ուստի ի սոյնպետի
պատահման եթէ մեղապարտն
բողոքիցէ , և այսու վասիցէ
դատաւորի արդարագրանմե-
ղանչէ , և պարանանդի առնել
զհատուցումն : Քանզի առնէ
զանկրանութի : Եւ Թէպէտ ի
յասացեալ պատահման մեղա-
պարտն չկարիցէ բողոքել , սա-
կայն կարէ աղաչել , և աղերսել :
Քանզի է՝ օրէն մեղապարտի
առնել զաղաչանս , և զաղեր-
սանս : Քանզի աղաչանքն , և
աղերսանքն ոչ չարութիւն են , և
ոչ անկրանութիւն , այլ միջոց ,
որը կարեն շարժել ի գութ , և
ի յողորմութի :

Յորժամ վճիռն , որ հատել
է՝ ընդդէմ մեղապարտի , և դա-
տաւորն , որ եղեալ է՝ ընդ-
դէմ նր , է՝ անկրաւ , յայնժամ
կարէ մեղապարտն բողոքել :

Քանզի ոչ առնէ զչարութիւն
ինչ , կամ զանկրանութի , այլ
առնէ , զի ի յատենի վնեմագոյն
և բարձրագոյն դատաւորի յետս
դարձուցանիցի վճիռն այն , որ
անկրանաբար հատեալ է՝ ի
յատենի ստորագոյն դատաւո-
րի , յորում ոչ դոյ անկարգու-
թի ինչ :

ՊԻԷԿ ԵՐԿՈՏԵԱԼ ՆԵՐՈՐ Դ :

Յաղագս պարտանկութե խոստովանագոր ,
որո ունի շուրջ զմեղապարտաւ :

Խոստովանահայրն պար-
տի ծանուցանել , և
զեկուցանել մեղապար-
տի , Թէ իրքն այնու-
բիկ , որը անցանէն ի մեջ ին-
քեանց ի դիմանի խղճնաւանաց ,
ոչ խնացուցանին դատաւորաց .
վասնորոյ Թէ իրքն մեղաւոր իցէ
և Թէ անմեղ , այս ոչ ինքեան
կարէ օգնել , և ոչ վնասել :
Օրասացեալն խոստովանահայրն
պարտի ծանուցանել , և զեկու-
ցանել մեղապարտի : Քանզի ,
եթէ խոստովանահայրն զասա-
ցեալն չծանուցանիցէ մեղա-
պարտի , բազումք ջանան զին-
քեանս ստաբար ցուցանել ան-
մեղս , զի ընկալցին դոգմութի
ի խոստովանագորի . և հակա-
դարձաբար այլ ցուցանէն ստա-
բար զինքեանս մեղաւորս , զիմի
կրիցեն զտանջանս : Ուստի խոս-
տովանահայրն ոչ պարտի հրա-
տարակել զիրս զայնտիկ , զորս

լուաւ ի մեղապարտեալ արտաքոյ խոստովանութե: Քանզի այս յետքարչէ զմեղապարտն ի յստեղոյ զճշմարտութի խոստովա վանահօր: Խոստովանահայրն նաև ոչ պարտի ընդունիլ զմեղապարտն առ խորհրդական խոստովանութի, մինչև պարզեցին իրքն ի յաշխարհական դիւանի: Քանզի հազիւ կարէ ւածիլ, զի խոստովանեացի զամիրս, վասն երկիւղի: զիմի յայտնիցին դատաւորի: Կամ զի մի բռնաբարիցի, և հարկաւորիցի զնոյս յայտնել, և բանալ դատաւորի: Սակայն յառաջ արտի ջանալ, զի զնա ւածիցէ առ զղղումն, և առ կատարել ստրկացումն: Սակայն ի զղմանէ, և ի կատարեալ ստրկացմանէ ոչ յառաջագոյն անդէպ ինչ: Եւ այլ միայն փրկութի մեղապարտի, և կատարելագոյն նախապատրաստութիւն առ կատարեալ խոստովանութի: Եւսև խոստովանահայրն ոչ պարտի Թախանաւոր, և Թախանաւորն եղանակօք բռնադատել զմեղապարտս, զի խոստովանիցին զինքեանս սոյնպիսիս: Քանզի իրաւացի ոմանք չեն մեղանորոք և կարէ պատահիլ, զի մեղապարտք յաղթեալք ի յանպատէ՛ Թախանաւորաց, սրբապղծաբար խոստովանիցին, երկնչելով, զիմի անհաղորդք մեռանիցին, կամ զիմի ի յետին շունչն Թողանիցին, և ի բաց ձգիցին ի խոստովանահօրէն: Դարձեալ.

բանդի ընդունայն է՝ խոստովանութի, որ ոչ լինի զղմամբ, և կատարեալ դարձմամբ առ Ը: Օայս ուրեմն պարտի հոգալ խոստովանահայրն, այսինքն, արտի ջանալ, զի ւածիցէ զմեղապարտն առ զղղումն, և առ ճշմարիտ դարձումն առ Ը:

Խոստովանահայրն ոչ պարտի ձգել զձեռս իւր առ իրս այնտեկ, որք պատկանին առ դատաւորն միայն: Քանզի ամորք պարտի հրաժարիլ, և հեռանալ յիրէ յայնմանէ, որ ոչ նմա, այլ այլում պատկանի: Ուստի ոչ պարտի ընդունիլ զգանկատս զեղեալ անիրաւութե: Քանզի ոչ պատկանի խոստովանահօր դատել զսոյնպիսի իրս, այլ պատկանի նմա տրամադրել զմեղապարտն առ ապաշխարութիւն: Խոստովանահայրն նաև ոչ արտի վարիլ դաւաճանութեք, որովք վարին դատաւորք: Բան զի եթէ առնիցէ զայս, պաշտօնն վատահամբաւի: Ուստի զի մի լինիցի պատճառ վատահամբաւման պաշտօնի իւրոյ, պարտի փախելի ի դաւաճանութեց, որովք վարին դատաւորք վասն ելուզանելոյ զյանցանս: Եւսև ոչ պարտի յայտնապէս ներդրտանջանաց, կամ Թերադրել, և ուսուցանել զեղանակ տանջելոյ: Քանզի և սա ոչ պատկանի առ պաշտօն խոստովանահօր: Եւսև ճահէ՝ խոստովանահօր ճանաչել զնշանս, և զցուցմունս, որք եղեալք են ի դատաստանի, և

զիւրպ դատաստանի , զի եթէ ուրեք պիտոյ իցէ խոհեմաբար ազդեցէ դատաւորի , և զիրս զայնոսիկ , որք պատկանին դիւանի իւրում , խոհեմագունաբար կարնցէ առնել :

Խոստովանահայրն ի լսելն զխոստովանութի մեղապարտի , պարտի զնա քննել , արդե՞օք զընկերակիցս յանցանաց , զորս ոչ պարտէր յայտնել , յայտնեալ իցէ , և եթէ դատնիցէ , և տեսնիցէ , Թէ ստաբար վատահամբաւեալէ՝ զայն , պարտի պարաւանդել զնա , զի յետո դարձուցանիցէ զստութի իւր , նաւ հանդերձ վտանգիւ տան ջանաց : Քանզի եթէ ոչ յետո դարձուցանիցէ մեղապարտն զստութի իւր , որով վատահամբաւեալէ՝ զայս անիրաւաբար , ոչ կարէ արձակիլ :

Քանզի դատնի անընդունակ արձակման : Օ ի արարեալէ՝ զանիրաւութիւն Լրդ-որ արարեալէ՝ զանիրաւութիւն , պարաւանդի զնա վճարել : Եւ եթէ չկատիցի վճարել զնա , լինի անընդունակ արձակման : Եթէ մեղապարտն վհուկ իցէ , և դիւթ , պարտի հարցանել զնա , Թէ յո՞րում ժամանակի , և Թէ քի՞նք պատճառի սահեցեալէ՝ ի մոգութի , և ի դիւթութի , և պարտի քննել , և որոնել , արդե՞օք ուրացեալ իցէ զըրեստոնեական հաւատ . երկրպագեալ իցէ սատանայի , զդացեալ իցէ զիրս սուտս զԼ.Յ. , և զյաւիտենականութե , ասար-

վարեալ իցէ սրբազան իրօք , այսինքն , զսրբազան իրս անարգել իցէ , մասնեալ իցէ մարդկանց , մանաւանդ մերձակորաց , ո՞ր զան , առն , զաւակաց . մոլորեցուցեալ իցէ զայս , և արդե՞օք զայս սոխախիսի , և զսոցին նման իրս արարեալ իցէ : Պարտի ևս քննել զնա շուրջ զմարմնական մեղօք : Եւ երջապէս այնոսիկ , որ խոստովանեցաւ զդիւթութի , և զկախարդութի իւր , պարտի բանալ զպատրանս , և զխաբէութիս սատանայի , և պարտի հմտացուցանել զնա , Թէ զմարդայնութե տեւ պարտի ընդդիմանալ , և հակառակիլ նոյ , մանաւանդ պարտի համոզել նմա զդաւանութի հաւատոյ , և զյաճախ կրկնութի հանգանակի :

Յորժամ պատշաճաւոր է՝ խրատել զդատաւորն , յայնժամ աղաչելի է՝ մեղապարտն , զի զիրն զայն , զորմէ խրատելի է՝ դատաւորն , ասիցէ արտաքոյ խոստովանութե , և առաջի վկայից , այնու վաղձանաւ , և դիւթութե , զի դատաւորն խրատիցի : Քանզի եթէ զայս յնքենէ առնիցէ խոստովանահայրն , բանայ զինք խոստովանութե , զոր չէ պարտ առնել : Խոստովանահայրն եթէ ի խոստովանութե հաւաքիցէ զանմեղութի ուրուք , ոչ պարտի զայս բանալ դատաւորի , և միջնորդել քի մեղապարտի : Եւ զի յետ հրապարակական խոստովանութե ոչ հաւատայ նմա դատաւորն :

Երկրորդ . քանզի յորժամ լուա-
ղեստտովանութիս բազմաց, եթէ
բանայցէ դանմեղութի միոյ, և
բարեխօսիցէ վասն նր, և չաօ-
սիցի զայլոց, երևի հաստատիչ
մեղապարտութե նոցին, և հե-
տեապէս բանայ զինք խոստո-
վանութե, զոր ամենեւին չէ
պարտ առնել : Երրորդ . քանզի
ոյսմանէ կարէ ծնանիլ անդէպ :
Վ ամսից եթէ մեղապարտք տե-
սանիցն, Թէ խոստովանահարք
բարեխօսն զի անմեղից, առ-
նուն յայտմանէ զառիժ խորա-
դիտութե, և նենգանորութե
Թաքուցանելոյ ի խոստովանա-
հարց զապիրատութիս իւրեանց :
Եւ Թէպէտ խոստովանահարցն
կարիցէ բարեխօսել զի մեղա-
պարտից նաև արդարապէս դա-
տապարտեցելոց, մանանդ-
առաջի վսեմագոյն պէտի, սա-
կայն յոյժ խոհեմաբար, և մի-
ջապարտապէս արտի առնել զայս,
զիմի հետեւիցի անդէպ ինչ :

ՊՐ ԵԿ ԵՐԵՒՍԵՍԸ ՆԵՐՈՐԴ :

Յաղաքս պարտաւորութե բռնաց, դեղա-
ծախից, և վերաբուժից :

Ժիշին է՝ այն, որ բու-
ժէ դիւանդութիւնս :
Դեղածական է՝ այն, որ
վաճառէ զդեղս, որովք
հիւանդութիւնք ապաքի-
նին, և բժշկին : Ուստի առի
դեղավաճառ : Վ իրաբուժն է՝
որ բուժէ զվերս : Սորա յորժմ

խնդրեն, և առնուն զպաշտօն
բժշկի, կամ դեղակերտի, և դե-
ղավաճառի, կամ վիրաբուժի,
ընդ ծանր պարանանդութե
պարանանդին ունիլ զբաւական
գիտութի, և տեղեկութիւնս
Վրանցի առանց բաւական գի-
տութե, և տեղեկութե ոչ կա-
րեն վայել չապէս իրակել, և կա-
տարել զպաշտօն իւրեանց,
Դարձեալ . քանզի եթէ Թարց
բաւական գիտութե, և տե-
ղեկութե ընդունիցին, և առ-
նուցուն զպաշտօն բժշկի, կամ
դեղակերտի, և դեղածականի,
կամ վիրաբուժի, դնեն զինքե-
անս ի յորողայթի ծանրապէս
վասնելոյ մարդկանց . այսինքն,
դնեն զինքեանս ի յորողայթի
սպանանելոյ զմարդիկ : Ուստի
որք անընդունակք են առ սոյն
պիսի պաշտօնս, եթէ խնդրիցն
զնս, և ընդունիցին, մահացո-
րեն մեղանչին վասն ատացեալ
պատճառաց . և եթէ ընկալէք
իցեն, վասն նոյնոց պատճառաց
ի ներքոյ մահացու մեղաց պա-
րանանդին ձգել զնս : Նաև ի
ներքոյ ծանր պարանանդութե
պարանանդին պահել զկանոնս
զայստսիկ . այսինքն, նախ հա-
սարակաբար խօսելով, պարա-
նանդին հետեւիլ աներկբայ, և
ստոյգ կարծեաց բժշկաց . և
պատճառն է՝ որողայթն, և ծանր
վասն եղբոր : Վ այսինքն, զիմի
գուցէ ծանրապէս վասնիցեն եղ-
բոր, և արկանիցին զնս ի յորո-
ղայթ, և ի վտանգ մահու : Վրի

բորդ , յորժամ դեղ ինչ սոռու
գամ , և աներկբայաբար է՝ շա
հանոր հիւանդաց յայնժմ պա
րանանդին Թողուլ զայն , զորմէ
է՝ երկբայութի , և զայն ի գործ
ածել , որ է՝ ասորդ , և աներկ
բայ : Քանզի այլազգաբար ան
խոհեմաբէս ձգէին զեղբարն ի
յորողայթն , այսինքն անխոհե
մապէս Թողուլն զեղբարն ի
յորողայթի : Երրորդ , յորժամ ոչ
գոն ստոյգ , և աներկբայ դեղը ,
յայնժամ պարանանդին ի գործ
ածել զայնտակ , զորոց գոն հա
ւանականագոյն , և ցուցակա
նագոյն սրառառք , Թէ օգտե
լոց են , Թողեալք զայնտակ , զո
րոց միայն գոն հաւանական , և
ցուցական պատճառք : Քանզի
ի սոյնսիսի պատահման եթէ
չվարիցին առացեալ դեղովք , զա
ռողջութի եղբօր առածին ի
յորողայթ , զոր չէ օրէն առնել :
Ղարձեալք քանզի պարանանդին
երակել զպաշտօն իւրեանց լա
ւագոյն եղանակաւ , որով կա
րիցեն , հանդերձ փորքագոյն ու
րողայթիւ , և քնատու եղբօր :
Քանզի պարանանդին խոհե
մաբար վարիլ պաշտօնիւ իւրե
անց : Չորրորդ , յորժամ ոչ գոյ
յոյս ինչ զփրկութե , և զառող
ջութե հիւանդի , և ոչ գոյ առ
ջնութիւն այլ դեղ , բաց ի յայնմա
նէ , զորմէ գոյ տարակուսութի ,
ա՛րդեօք օգտեալոց իցէ , Թէ ոչ ,
յայնժամ կորեն , և սրարտին ի
կիր արկանել զսոյնսիսի դեղ :
Քանզի կարեն , և պարտին հա

գալ զառողջութի հիւանդի , որ
բան և կարեն : Աւտի յորժամ
ունին զստոյգ դեղ , պարտին ի
կիր արկանել զստոյգն : Յորժամ
չունին զստոյգն , սակայն ունին
զհաւանականագոյն , և զցու
ցականագոյն , յայնժամ պարտին
ի գործ ածել զհաւանականա
գոյն , և զցուցականագոյն :
Յորժամ չունին զստոյգն , և ոչ
զհաւանականագոյն , և զցու
ցականագոյն , այլ միայն զհա
ւանականն , և զցուցականն :
յայնժամ պարտին ի գործ ածել
զհաւանականն , և զցուցականն :
Քանզի սրարտին խոհեմաբար ,
և հաւատարմաբար հոգալ զա
ռողջութի հիւանդի :

Բժիշկիք մեղանչեն եթէ Թարց
բանական փառութե , և տեղե
կութե ընդ երանիցին , և յանձ
նաւաւաւորեն հոգալ զճանր հի
ւանդութի : Քանզի դնեն զին
բեանս ի յորողայթի քնատեւոյ
եղբօր : Եթէ ընդ պատահի
ճանր , և անյոյժ հիւանդութե ,
ոչ դեգերիցին առնանական ուս
ման : Քանզի սոյնսիսի հիւան
դութի պահանջէ զմամուլնոր
ուսումն : Եթէ տայցեն հիւան
դի զդեղ , որ հաւանականագոյն
հաւատացեալ լինի քնատեւոյ ,
բանմէ օգնելոյ : Քանզի եթէ
զայն առնիցեն , զառողջութիւն
հիւանդի դնեն ի յորողայթի :
Եթէ ի գործ ածիցեն զանխորձ
դեղա , քն փորձելոյ , մամուլնոր ,
յորժամ զնոցանէ ոչ գոյ հաւա
նական , և ցուցական կարծի , և

յորժամ ունին զդեղս հաւանա-
կանաբար , և ցուցականապէս
հաւորս : Քանզի չէ օրէն դնել
'իյորոգայծի զեղբայր զի փոր-
ձառութե : Եթէ բարութե չը-
կատեալ զբնութի հիւանդութե .
'ի գործ ածիցեն զփտանդանոր
դեղս : մանաւանդ եթէ առնի-
ցեն զայս հանդերձ փտանդի-
կնաց . կամ ծանր փաստ . բան-
դի դնեն 'իյորոգայծի զկեանս
եղբոր : Եթէ ճանաչեալք զ
փտանդ հիւանդի , 'ի դեպ ժա-
մանակի չ լինիցին առնութեք ,
և ներկայք , կամ հեղգայցին , և
յուշանայցեն առնել զհարկաւոր
հոգաբարձութի , և խնամակա-
լութի , կամ Թոյլ չտայցեն զայլ
բժիշկս 'ի կիր արկանի : Քանզի
եթէ զայս առնիցեն , գործես-
ցեն ընդդէմ պայտօնի իւրեանդ :
Եթէ Թերադիցեն , և համոզե-
ցեն զիր ինչ որ իցէ հակառակ
պատճենոյ , կամ պատճենականաց
Ը , որդան զԹոյլութի , զգե-
ձութի , և զդիւթութի , և զայլս
սոյնս : Քանզի եթէ զայս
առնիցեն , լինին պատճառք կա-
խարդական գործոց : Եթէ դիւ-
րապէս , և առանց ծանր պատ-
ճառի լուծանեն զպահս , և
զծումս , և Թոյլ տան մարդկանց ,
զի ուսիցեն զկերակուրս , զորս
չէ օրէն ուտել 'ի յաւորս պա-
հոց , և ծոմապահոց : Քանզի
լինին պատճառք , զի մարդիկք
անցանիցեն զպատճենականաւ ե-
կեղեցւոյ : Եթէ զաղբատ հի-
ւանդս կացուցեալս 'իյորոգայ-

ծի , անգոսնիցեն , և անարդի-
ցեն : Քանզի պարտին օրինել
նց : Օ ի զայս պահանջէ 'իւտ-
ցանէ եղբայրսիրութի :

Պեղափաճառք մեղանչեն եթէ
գոյով անգէտք , և անհոռտք ,
իրակիցեն զպաշտօն դեղափա-
ճառի : Քանզի անգէտք , և
անհոռտք ոչ կարեն պատշա-
ճապէս , և վայելչապէս իրանել
զպաշտօն , զոր ունին : Եթէ
առանց արհեստի , և առանց
զգուշութե լինիցեն , և կերտի-
ցեն զդեղս : Քանզի կարէ լինել
զի լինիցեն զփտասակար դեղս :
Քանզի որ լինի առանց արհես-
տի , կամ առանց զգուշութե ,
կարէ գոյ փտասակար : Եթէ 'ի
յոմակէլիս 'ի կիր արկանիցեն զմեղր
փոխանակ շաբարի : Քանզի ե-
թէ զայս առնիցեն , գործեն
զանհաւատարմութի : Եթէ ընդ-
դէմ պատճենականի բժշկին տայ-
ցեն զմին դեղ փոխանակ այլոյ ,
հանդերձ փտանդիւ ծանր փա-
ստ : Քանզի լինին պատճառք
փտանդի ծանր փաստ : Եթէ
վաճառիցեն զդեղս , որք արգե-
լուն , և խափանեն զծնունդ , 'իմ
պատճառեն զգիծումս , և զան-
ցումս զանակի : Քանզի եթէ
զայս առնիցեն , մեղանչեն ընդ-
դէմ բնական օրինի , և Ըճալին
պատճենականի : Եթէ վաճառի-
ցեն զանօդուտ , և զանշահեղա-
Քանզի եթէ առնիցեն զայս ,
պատրեն , և խաբեն զմարդիկ ,
զոր չէ օրէն առնել :

Մեղանչեն վերաբուժք , եթէ
Թարց

Թարց բանական դիտութե , և տեղեկութե ընդեյանիցեն բժշկել , և հոգալ զվերս : Քանզի Թարց բանական դիտութե , և տեղեկութե փոխանակ բուժելոյ , կարեն մնասել : Այնպիսի որք չունին դբանական դիտութի , և տեղեկութի , են ի յորոգայթի մոլորութե : Ուստի կարեն մոլորիլ , և հետևապէս մնասել : Եթէ յորժամ ծանրութի վերի պահանջէ , չխնդրիցեն դիտառս ի բժշկաց : Քանզի յորժամ ի յինքեանց ոչ կարեն բուժել զայնոսիկ , որք ունին զվերս , պարտին խնդրել զօգնութի ի բժշկաց : Եթէ քն սիրոյ վատտակոց դբութեմն յապաղիցեն , և յամեցուցանիցեն : Քանզի հաւատարմաբար պարտին իրակել զարշատն իւրեանց : Եթէ բանայցեն զերանին , կամ զայլ դեղ ի գործ ածիցեն վասն առնելոյ զվիժումն , և անցուցանելոյ զզանակ :

ՊԻՆԿ ԶՈՐԷՔՏԵՍԷՆ
'ՆԵՐՈՒՄ' :

Յաղագս տարաւանդութե վաճառականաց , արհեստագործաց , և այլոց աշխարհականաց :

Վաճառականք են , որք առնեն զվաճառականութի , արհեստագործք են , որք առնեն զարհեստագործութի : Սբա ի կատարելն զարշատն իւրեանց , այսինքն , ի վաճառելն ,

և ի կատարելն զգործս արհեստից իւրեանց , պարտւանդին պահել զարդարութի , և բացկալ ի յանիրանութե : Քանզի ամենեւին հրամայեցեալ է՝ նոցա արդարութի , և արդիւնեալ է՝ անիրանութի : Ուստի եթէ հեռանայցեն ի յարդարութե , և առնիցեն զանիրանութի , ոչ միայն մեղանշեն , այլև պարտւանդին առնել զհատուցումն : Քանզի որ առնէ զանիրանութի , ոչ միայն մեղանշէ , այլև պարտւանդի առնել զհատուցումն :

Սեղանշեն վաճառականք , եթէ վաճառիցեն զԹոյն , և զայլ իրս արդիւնեալս , հանդերձ երկիւղիւ , և կասկածանաւ վատթար վարման : Քանզի առնեն զարդիւնեալ իր , և դնեն զինքեանս ի յորոգայթի պատճառելոյ այլոց զվատս : Եթէ իցեն պատրաստք առնուլ ի գնորաց նաև զանիրաւ գին : Քանզի ունին զանիրաւ իղձ , և զանիրաւ կասն : Եթէ վաճառիցեն զիրս Թանկագոյն բան զարդար գինն , այսինքն , Թանկագոյն բան զԹժրագոյն , և զմեծագոյն գինն , կամ բան զտահմանեցեալ գինն : Քանզի եթէ վաճառիցեն զիրս Թանկագոյն բան զարդար , և զթարձրագոյն գինն , առնեն զանիրանութի : Եթէ զծանրծառուկ պակասութի ապրանաց չբանայցեն , և Թիւրիցեն զիւր , և պակասեցուցանիցեն զչափ : Քանզի եթէ զատեցեալսն առ-

նիցեն , պատրեն , և խաբէն զգնօղս , զոր չէ պարտաւունել : Եթէ ի յանիրաւութի գնողաց , կացուցանիցեն զանիրաւ . միայնապաճառութի , և զամ ապրնս միոյ սեռի հաւահաւաքիցեն առ ինքեանս , զի անիրաւ , և անբան վատաւորով . և շահիւ վաճառիցեն զնս ըստ հաճոյից իւրեանց : Քանզի եթէ առնիցեն զայս , անիրաւաբար միասեն հասարակութե : Եթէ գնիցեն զպարանս փոքրագոյն գնով ի յայնց , որք չգիտեն զվաճառելն , կամ Թանկագոյն գնով վաճառիցեն այնոցիկ , որք չգիտեն զգնելն : Քանզի պատրեն զանդէտս : Եթէ զհնապեալ , և զանշահ պարանս խառնիցեն ընդ նորս , և ընդ նոսին վաճառիցեն զնս նոյնով գնով իբրեւ զնոր ապրանս : Քանզի խաբէն զգնօղս . եթէ ի Ժառանգակի , յորում պարտին վճարել զպարտս , մինչ կարեն , չվճարիցեն զնոսա , հանդերձ ծանր միասուք պարտատիրաց . այսինքն , ծանրապէս միասելով պարտատիրաց : Քանզի առնեն զանիրաւութի : Եթէ հատուցանիցեն , և վճարիցեն պարանօք զպարտս զայնոսիկ , զորս պարտին վճարել դրամովք , և զայս առնիցեն ընդդէմ կամաց պարտատիրաց . քանզի առնեն ընդդէմ իրաւանց պարտատիրոց . եթէ ի յաւաւրտածից հրապարակաւ գնիցեն . կամ վաճառիցեն ընդդէմ Թոյ տոճեցեալ սովորութե . քանզի առնեն ընդ-

դէմ պատճենի մասին պահելոյ զտօնս : Եթէ ստաբար երդնուցուն , Թէ զապրանս ստացեալ են այնքան գնով : Քանզի առնեն զտու երդումն , որ է մեղք մահացու : Եթէ առնիցեն զդաշինս , զորոց արդարութե երկբային . քանզի դնեն զինքեանս ի յորոգայթի առնելոյ զանիրաւ դաշինս : Եթէ գնիցեն զգողունի իրս : Քանզի եթէ առնիցեն զայս , մասնակցին գողութե . և եթէ զայս սոյնպիսիս առնիցեն : Վաճառականք եթէ առնիցեն զասացեալն , ծանրապէս միասելով այոց , մահացօրէն մեղանչեն , և ի ներքոյ մահացու մեղաց պարանանդին առնել զհատուցումն պատճառեցեալ միասուց : Սեղանչեն մահացօրէն քանզի ծանրապէս միասեն : Ի ներքոյ մահացու մեղաց պարանանդին առնել զհատուցումն , քանզի առնեն զծանր անիրաւութի , որ վճարելի է :

Գրեաճախը մեղանչեն , եթէ վաճառիցեն զարգիլեցեալ գրեանս , և զայնպիսիս , որք մոլրեցուցանեն զմարդիկ . կամ առնեն զնս առ փոխաշտութի : Քանզի վաճառեն զիրս , որք արդիլեցեալ են . և միատակաբար փրկութե այոց : Եթէ զպակասէ որ դրեանս վաճառիցեն իբրեւ զամբողջս : Քանզի պատրեն զմարդիկ : Եւ եթէ զայս սոյնպիսի իրս առնիցեն :

Ոսկերիչք մեղանչեն , եթէ զպղինձն փոխանակ ոսկւոյ , կամ

արժանի լիաճառիցեն . բանդի անիրաւաբար պատեն , և խաբեն զմարդիկ : Եթէ ընդ ոսկւոյ , կամ ընդ արժանի խառնիցեն զանելի պղինձ , բանձէ տրհեստն պահանջիցէ , և եթէ զխառնումն , զոր առնեն չյայտնիցեն դտղաց , և եթէ զգինն չպակասեցուցանիցեն , ըստ չափոյ պղինձոյ , զոր խառնեն : Բանդի եթէ զասացեալս առնիցեն , գործեն զգողութի , որ է՝ մեղք : Եթէ չար խղիւտանօք դնիցեն զիր ինչ ի գողունի երաց : Բանդի եթէ առնիցեն զայս , լինին գործակիցք գողութե . եթէ զհատարակ ակն լիաճառիցեն փոխանակ մեծադնոյ . կամ զսուտն փոխանակ ճիւղարտի . կամ դնիցեն զմեծագինն փոխանակ ցածական : Բանդի եթէ առնիցեն զայս , անիրաւաբար խաբեն զմարդիկ : Եթէ բառնայցեն զակն պատուական , և ի տեղի նր դնիցեն զսուտն , կամ զցածն : Բանդի եթէ զայս առնիցեն , գործեն զգողութի : Եւ եթէ զայս սոյնսիսի իրա առնիցեն : Ոսկերիցք , ակնալիաճառք , ակնափորք , և այլք նմանք արհեստագործք , եթէ առնիցեն զասացեալսն , ծանրապէս վնասելով մարդկանց , մահացորեն մեղանչեն , և ի ներքոյ մահացու մեղաց պարանանդին առնել զհատուցումն : Մահացորեն

մեղանչեն , բանդի առնեն զծանր պատուհրանացուն : Ի ներքոյ մահացու մեղաց պարանանդին առնել զհատուցումն . բանդի գործեն զծանր անիրաւութի :

Երկակարք , կապակարք , դերձակք , և այլք արհեստագործք մեղանչեն , եթէ երդնուցուն , եթէ անարտելոյ , և կատարելոյ են զգործ իւրեանց յայնմիկ աւուր , յորում գիտեն , կամ երկբային , եթէ չեն զնա անարտելոյ , և կատարելոյ : Բանդի առնեն զսուտ երդումն : Եթէ ինդրիցեն , և պահանջիցեն զանելի նիւթ , բանձէ հարկաւոր իցէ առ գործն . կամ զերեւելի յանելիեալ մասունս պահիցեն առ ինքեանս Թարց կամաց Տն : Բանդի առնեն զխառդ-ախուր , որ է՝ մեղք : Եթէ առանց ծանր պատճառի խոռիցեն զսուտն , ի ձեռն ինքեանց , կամ ի ձեռն միակաց իւրոց : Բանդի անցանն զպատուհրանաւ տօնից . և եթէ զայս սոյնսիսի իրա առնիցեն : Կապակարք , և այլք արհեստագործք , եթէ առնիցեն զասացեալսն , ծանրապէս անցանելով զպատուհրանօք , կամ ծանրապէս վնասելով այլոց , մահացորեն մեղանչեն , և պարանանդին առնել զհատուցումն մասուց : Որպէս երեւի ի յասացելոյ :

ԱՐԻՈՒՅԻ ԱՆՐԻՆԱՍ ԱՆԴԴԵՂԵՆՑԻ

Բ Ն Ձ Ե Ռ Ո Ւ Մ Ն

Տ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Գ Ի

Յաղագս մեղաց:

Ընդի ի վերին ըն-
ձեռմունս վարդա-
պետեցաք, Թէ որք
գործեն ընդդէմ
պատուիրանաց,

Թէ բնականք իցեն, և Թէ դրա-
կանք. Թէ Ըջայինք իցեն, և
Թէ մարդկայինք, մեղանշեն.
Ի՞նչ բանին պահանջէ, զի յետ
ընձեռեւոյ զօրինաց, և զպատու-
իրանաց ի հասարակի, և ի
մասնաւորի, ընձեռիցենք զմե-
ղաց: Աստի ի ընձեռման այս-
միկ ճառեսցուք զմեղաց, և
զայնց ամենեցունց, որք չուրջ
զմեղօք նկատիլ, և նշմարիլ կա-
րեն: Այս ամս որոյ զընձեռումս
զայս տրոհեմք, և անձատեմք
յեկուս մատենան: Յառաջին
մատենին ճառեսցուք զմեղաց ի
հասարակի, և զայնց, որք զնո-
ցանէ մտածիլ կարեն ի հասա-
րակի: Յերկրորդ մատենին ճա-
ռեսցուք զմեղաց ի մասնաւորի,
և զայնց, որք զնոցանէ մտածիլ
կարեն ի մասնաւորի:

ՄԵՏԵԼՆ ԵՌԱՅԻՆ

Յաղագս մեղաց ի հասարակի:

Ի մատենի այսմիկ ճառես-
ցուք զմեղաց ի հասարակի, և
զայնց, որք զնոցանէ մտածիլ
կարեն ի հասարակի, ի ձեռն
զանազան պրակաց:

ԳՐ ԸԿ ԸՌԱՅԻՆ

Թէ զինչ իցի մեղք:

Ի զբնայսպէս սահ-
մանի, անցումս, ,,
որով որ անցանէ ,,
զօրինօք: Ըյսինքն ,,
ներդործութիւնն
այս, որով որ անցանէ զօրինօք,
և զպատուիրանօք է՝ մեղք: Այս-
տի որք անցանեն կառնաւորանք,
անձնիշխանաբար, և վերանք
կատմամբ զօրինօք, գորս պար-
տին պահել, մեղանշեն: Կամ
այսպէս սահմանի. մեղքն է ,,
յեռակացումս, կամ ստուգա- ,,
նումս, և ապստամբումս իյլ՝ ճ ,,
ային

ային կանոնէ : Ըստ ԲՃային
կանոնն իմանի ԲՃային կանոն :
Ուստի իմանի մտ պատուիրան,
որ է ըստ ԲՃային կանոն . բան
զի մտ օրէնք , և պատգամք , որք
են ըստ ԲՃային կանոն , են
կամեցեալք ի Բ. Ե. : Այս որոյ
անուամբ ԲՃային կանոնի ինա-
նին բնական օրէնք , ԲՃային
դրական օրէնք , և մարդկայինք ,
որք են ըստ կանոնն Բ. Ե. , և հա-
մաձայնք հառահաճութե նր :
Յետկացունն իմանի ներգոր-
ծութի , կամ հրաժարունն նո-
ցին , որովք որ յետկենայ , կամ
ապստամբի ի ԲՃային կանոնէ :
Յորոց երեւի , Թէ ներգործու-
թիք , կամ հրաժարութեք ներ-
գործութեց , որովք որ անցանէ
դէմական պատուիրանօք , զԲՃ-
ային օրինօք , և զմարդկային
հրահանօք , զորս պարանանդի
պահել , են մեղք , և մեղանք :
» Կամ այսպէս սահմանի . մեղքն են
» մտածմունք , կամ բանք , կամ
» գործք , զորս կամաւորապէս ,
» անձնի շնանաբար , և վերանկատ-
» մամբ առնելք ընդդէմ յան-
» տենական օրինի , կամ բաց ի
» նմանէ . այսինքն , մտածմունք ,
բանք , և գործք , զորս կամաւո-
րապէս , անձնի շնանաբար , և
վերանկատմամբ առնելք ընդ-
դէմ օրինաց , և պատուիրանաց
զորս ի ներքոյ խղճմտանաց պա-
րանանդիմք պահել , են մեղք :

Ըն մեղքն խնդրին երեք , այ-
սինքն , նախ խնդրի , զի իցէ կա-
մաւոր , այսինքն , եղեալ իցէ

հառահաճանութի կամաց , բան
զի միջև հառահաճիցի կամքն , ոչ
կարէ գոյանալ մեղքն : Քան
զի որ չէ կամաւոր , և չէ եղեալ
հառահաճանութի կանոն , չէ
մեղք : Ուստի ներգործութի , որ
չէ ի կամս , և չէ ի կանոն , և
որում կամքն չտայ դհառահա-
ճանութի , չէ մեղք : Այս որոյ
մտածմունք չարք , և վախաշուք ,
և արտաքին վախաշուք ներգոր-
ծութիք , և անպատեհ շարժ-
մունք մարմնոյ , որք լինին ի մեղ,
կամ ընդդէմ մեր , Թարց հա-
ռահաճանութե մերոյ , և հան-
դերձ ընդդէմացմամբ մերով ,
չեն մեղք : Ըստինքն , ասացեալք
ներգործութիք , յորժամ ընդ-
դէմանամք նոյ , և բաժանի մե-
նառարտիմք ընդդէմ նոյ , և ամե-
նակն դհառահաճանութի չտամք
նոյ , այլ ամենեւին ակառայ , և
բռնութի կրեմք զնս , չեն մեղք :
Քանզի լինին առանց հառա-
հաճանութե : Երկրորդ ին-
դրի , զի իցէ անձնի շնանաբար , և
անձնի շնանաբար եղեալ իցէ :
այսինքն , խնդրի , զի իցէ ի ինչ
խաճութե , և ի կարողութեան
կանոն առնելն , կամ ոչ առնելն :
Քանզի առ այն , շուրջ զորով
գոյ մեղ պատուիրան , պարտի
ի մեղ գոյ անձնի շնանութիւն :
Քանզի ինն այն , շուրջ զորով
չունիմք զանձնի շնանութի , այ-
սինքն , զոր առնելն , կամ ոչ
առնելն չէ ի ինչ շնանութե , և ի
կարողութե մերում , ոչ կարէ
պատուիրի մեղ : Քանզի առ
ան

անկարելին ոչոր պարանշանդի :
 Աստի առ մեղքն խնդրի , զի
 անձնիշխանաբար , և ազատաբար
 եղեալ իցէ : Ասանորոյ յորժամ
 լինին ի մեղ սատակադոյն շարժ-
 մունք բարկութե , կամ ցան-
 կութե , որք խռովեն , և վրդ-
 վեն զբանախորութի , և բառ-
 նան զանձնիշխանութի , և զա-
 զատութիւն , և որք ոչ կարեն
 արդերանիլ յայնժամ լինիմք ան-
 մեղադրելիք . եթէ ոչ տայցեմք
 զհառահաւանութի : Քանզի
 առ մեղքն խնդրի . զի անձնիշ-
 խանաբար եղեալ իցէ : Երրորդ-
 առ մեղքն խնդրի , զի եղեալ
 իցէ վերանկատումք : Ե. այնքն
 առ մեղքն խնդրի , զի վերան-
 կատիցի չարութի : Քանզի ա-
 ռանց վերանկատման , և մտած-
 ման , մեղքն չէ կախմոր : Այդի
 առ կախմորութի խնդրի ճա-
 նաչումն . զի ոչ ինչ է կախցել
 որ չիցէ նախաճանաչեցեալ : Երդ
 ուն յարե՛ ի յասացելոցն ,
 առ մեղքն խնդրի , զի իցէ կա-
 ւանոր : Մինչ ուրեմն չկարէ
 լինիլ կախմոր առանց ճանաչ-
 ման , առ մեղքն խնդրի , զի վե-
 րանկատիցի , և մտածիցի չա-
 րութի : Աստի որ ի յաւուրս
 ծովապահոց առանց վերանկա-
 տման , և մտածման , երեւյալ
 նախ բան զժամ ճաշակման ,
 ճաշիցէ , անմեղադրելաբար կար-
 ծելով , Թէ չիցէ օր ծովապա-
 հոց , ոչ մեղանչէ : Քանզի առ
 մեղքն խնդրի , զի վերանկատիցի ,
 և մտածիցի չարութի . այսինքն ,

առ մեղքն խնդրի վերանկատումն
 և մտածումն : Յորոց երեւի ,
 Թէ առ մեղանշահան ներդոր-
 ծութի խնդրի կախմորութի ,
 այսինքն խնդրի , զի հախմորա-
 պէս , և հախմորանութե եղեալ
 իցէ . խնդրի անձնիշխանութի , և
 ազատութի , այսինքն , խնդրի ,
 զի անձնիշխանաբար , և ազատա-
 բար եղեալ իցէ , խնդրի վե-
 րանկատումն , և մտածումն ,
 այսինքն խնդրի , զի վերանկա-
 տիցի , և մտածիցի չարութիւն :
 Աստի որք կախմորաւ , անձ-
 նիշխանաբար և վերանկատմամբ
 անցանեն զիւր պատճառաւ
 զոր պարանշանդին պահել , Թէ
 կորհրդով , Թէ բանիւ , և Թէ
 գործով , մեղանչեն : Քանզի
 ինտուս գոն համայնք Թէ ու-
 րեք , որք խնդրին առ մեղքն :

Որք զանփոյթ առնել ուսա-
 նիլ զպատճառանս , զորս պա-
 րանշանդին պահել յորժամ ան-
 ցանեն զնորք , մեղանչեն . բան
 զի Թէ պէտ ի ժամու . յորում
 անցանեն զնորք , չկատիցեն , և
 չմտածիցեն զչարութի պատճ-
 առանազանցութե , այնու զի
 ոչ ճանաչեն զնա . սակայն պա-
 տճառանազանցութի հախմորի
 նց առ մեղս : Քանզի նախա-
 կատեցեալ է , և անձնիշխանա-
 բար նախակամեցեալ : Ասանցի
 յորժամ կախմորապէս , անձ-
 նիշխանաբար , և մտածմամբ
 զանփոյթ արարին ուսանիլ զպա-
 տճառանս , զորս պարանշանդն ու-
 սանիլ , յայնժամ անորոշապէս
 նա

Նախանկատեցին զպատուհրանազանացութի, և նախակամեցան զնա : Ուստի սոյնպիսի պատուհրանազանացութի է՝ անձնիշխանական ի պատճառի իւրում : Անապ հետեւեցեալք ի յարեցութե, և թէ իցեն նախատեւեալք, են մեղադրելիք . բանդի են անձնիշխանականք, և կամեցեալք ի պատճառս իւրեանց : Ուստի համարին առ մեզս : Բայց որք չեն նախատեսեալք, այլ ամենեւին պատահաբար են հետեւեցեալք, են արժանիք անմեղադրելութե : Քանզի չեն անձնիշխանականք ի յիշեանս, համ ի պատճառս իւրեանց :

Յորժամ որ առնէ զժանր պատուհրանազանացութի, յայնժամ մահացօրէն մեղանչէ . բանդի ծանրապէս անցանէ զպատուհրանառ, և առնէ զժանր պակասութի ընդդէմ պատուհրանի, յայնժամ ներելաբար մեղանչէ : Քանզի տոնէ զթեթեւ անկարգութի : Փախչելի է՝ ի յամ մեղաց . բանդի ոչ միայն մտասեն հոգաց մեղաց մեղք մահացուք, այլև ըստ եղանակի իւրեանց մտասեն նց մեղք ներելիք :

Մեղք մահացուք խողխողեն, և սպանանեն զհոգի : Օրկեն զնա ի յԵմայն արդարացուցիչ շտրհաց : Բառնան ի նմանէ զամ առաքիտութիւն, որք անբաժանելիք են ի սրբապի շտր

հաց : Եւնեն զնա ատելի, և թշնամի Ե. Ե. : Փակեն նմա զդուռն արքայութե, և արգելուն զնա մտանել ի վերինն երուսաղէմ : Բանան նմա դրուեն դժոխաց, և առնեն զնա արժանի յաւիտենական տան ջանաց : Մեռուցանեն զանցեալ արդիւնս, և գործս բարիս, և անընդունակացուցանեն զնա առի ստանալոյ, և հաւաքելոյ զնոր քանձս վասն յաւիտենական կենաց : Քարչեն ի ձեռաց նոր զիրաւուն, զոր ունէր առ կեանս յաւիտենական, և ընձեռեն նմա զպարտաւորութի առ հուրն մշտնջենաւոր : Զգեն զնա ի յապատութե որդւոցն Ե. Ե., և ենթարկեն զնա ծառայութե ապստամբելոցն ի Տէ : Հանեն զնա ի Թճոյ ընտրելոց, և ջնջեն զանուն նոր ի գարութե կենաց : Օռառայեցուցանեն զնա ի խանի խաւարի, և դասակարգեն զնա ընդորդիս կորստեան : Օհարսն Քի, առնեն աղախին դիւաց, և զդուստրն երկնաւոր արքային, նաժիշտ ստուանայի . զտաճարն հոգւոյն սրբոյ, խորան սաղայելի, և զքնակարանն ամենասուրբ երորդութե, օթարան լեզեոնի . զբարեկամս Քի, հաս զանդեցեալ սատանայի, և զընտրեալս Ե. Ե., ընկեր անարգելոց, զդասակարգելին ընդ հեշտակս, և ընդ տրս, դասակից դատապարտելոց : Հանեն ի նմանէ զպատմութեան լուսոյ, և

աղուցանեն նմա զգեցատս խա-
ւարի : Սերկացուցանեն 'ի
նմանէ զգարդս, որովք զարդա-
րեալ պճնիւր, և արկանեն զո-
վա զմեզ, որով նսեմացեալ
մեանայ : Բացամերժեն 'ի նա-
նէ զմարտութի սրբութե, և ա-
պականեն զնա արատութե մե-
ղաց : Ի ջուցանեն զնա 'ի դա-
հոյնց, յորս չքնաղացեալ, և
պերճացեալ բազմեր, և ընկղ-
մեն զնա 'ի խորս անդնդոց, ուր
ներատուղեալ սեւեռի : Օ ու-
րախութի նր 'ի արտումութի փո-
խարկեն, և զհրճումնս նորա
'ի սուգ : Օ հարստութի նորա
փոխեն ընդ անբարութե, և
զծիճաղ նր ընդ ողբոյ : Եւ զայլ
անթիւ մասս, և զԹշնաւառու-
թիս պատճառեն :

Սեղը մահացուք մասեցին
բազմաց, և օրըստօրէ հանա-
պաղ, և ցանդ մասնեն : Սորա
զջար հրեշտակս ի ջուցին 'ի յերկ-
նից, և 'ի խորս անդնդոց ընկղ-
մեցին : Սորա արտահանին զա-
դամ, և զհեւա 'ի դրախտեն, և
արկին զբոլոր մարդկային բնու-
թի 'ի ներքոյ անիծից : Սորա ե-
ղեն սրտաճառք կռապաշտութե,
և այլոց բազմաց ամբարշտութեց :
Սորա պատճառեցին զմահ, և
զայլ մահ Թշնաւառութիս, սրոց
ենթարկեցեալք դտանիւք : Սք
բղխեցին զնորութիս, և ապա-
տամբեցուցին զմարդիկ 'ի լ' :
Ս ան բառնալոյ զմա եւ որդին
լ' 'ի յերկնից, և կրեաց զդառ-
նագոյն չարչարանս : Սորա հա-

նին զյուդա 'ի յընկերակցութե
առաքելոց, և արկին զնա 'ի յու-
սահատութի փրկութե : Սորա
գրեթէ զանթիւ անձնս ի ջուցին
'ի դժոխս, և օրըստօրէ ի ջու-
ցանեն :

Սեղը ներեղիք Թեպէտ չարա-
նանկոյն զհոգի, և չ զրկեցեն զ
մեզ 'ի լ' : Եւ այն սրբարար, և
արդարացուցիչ շորհաց, սա-
կայն աբա և ս առնեն զբազում
մասս : Ս անդի նո՛ւաղեցու-
ցանեն զսէր, և զՋրմեռանդու-
թի : Լնեն զմեզ պակասա-
ւորս 'ի կատարելութե առաքի
նութեց : Ի մնապէս արատա-
ւորեն զմեզ, և անհաճոյացու-
ցանեն լ' : Քանզի նաեւ մեղք
ներեղիք անհաճոյանան լ' :
Քանզի լ' մտէ զմահ պակա-
սութիս, և զմահ մեղս : Սակաւ
առ սակաւ առաջնորդեն, և
ճանապարհօրդեն առ մեղս մա-
հացուս : Քանզի են տրամա-
դրութիք, և նախապատրաս-
տութիք առ մեղս մահացուս :
Քանզի մահկանացուք բազ-
միցս խկոյն ոչ գործեն զմեղս
մահացուս, այլ 'ի ձեռն ներե-
լեաց տրամադրին առ նա : Արդ
յայտէ 'նկատողաց :

Հասարակաբար անխտրապէս
խրախուսութե պարտինք ջա-
նալ, և աշխատիլ, զի փախիցինք
'ի մեղաց : Քանզի մահ մեղք է
պակասութի, անկարգութիւն,
Թիւրութի, անբանութի, պա-
տնէրանազանցութի, արատու-
թի, և չարութի իմա, և հետեւա-

պէս ամ մեղք է՝ արժանի իրեք պատժոյ : 1՝ պակասութիւն : Վրանքն ի ձեռն մեղաց պակասիմք ի կատարելութե առաքելութեց ընդդէմ որոց մեղան չեմք : 1՝ անկարգութի . բան զի մեղքն խռովէ , և այլայլէ զկարգ , զոր պահանջէ բանականութի : 1՝ Թիւրութի . բան զի Թիւրէ , և խտրեցուցանէ զմեզ ի ճապարարէ ուղղութե : 1՝ անբանութի : Վրանքն է՝ պակասութի բանախառնութե : 1՝ պատուհրանաղանցութի : Բանզի է՝ անցաւորութի , և անցումն , որով անցանելք զպատուհրանաւ : 1՝ արատութի , բանզի է՝ բիծ , որ բծէ , և արատէ զհոգի : 1՝ չարութի , բանզի ամ մեղք իւր կերպիւ փասէ հոգւոյ : Մեղքն ասի ևս միտութի , և միտքութի բանզի միտեցուցանէ զմեզ ի ճանապարհէ ուղղութե : Մեղքն ըստ որում փասէ հոգւոյ մեղանչողի , ասի միտ , և չարութի . ըստ որում է՝ ընդդէմ իրաւանց այլոց , ասի անիրաւութի , ըստ որում ընդդէմանայ օրինաց , ասի անօրէնութի . ըստ որում միաբաւի , և իցի ընդդէմ բարեպաշտութե , ասի ամբարշտութի . ըստ որում հակառակի կամաց հրամայողի , ասի անհրահանգութի , անհարատակութի , աստ որում հակարծակաբար գործի , ասի լրբութի , անգգաւորութի , անամօթութի , աներեսութի , ըստ

որում ամրանայ ի սրտի մեղանչողի , ասի խառաքտութի , խառապարանդութի , անդարձութի , անզղծութի . ըստ որում է՝ արարումն չարի , ասի չարագործութի . ըստ որում է՝ անյուստ պատուհրանաց , ասի պատուհրանաղանցութի , և ունի զայլ բազում անոր անաշանապաղէ եպերելի , և անարգելի . բանզի համապաղ փասէ հոգւոյ մեղոց , եթէ գործիցի ի մեծ :

Մեղք , և անօրէնութիւք , որովք դարանի որ այլոց , և չարանայ ընդդէմ նց . առանկէ փասեն ինքեանց անիրաւաց , բանթէ այնց , ընդդէմ որոց լինին : Ուստի ասէ Ղաւեհիմ խօսելով ընդդէմ անիրաւաց Սաղ . 70 . 15 . Ըհաւասիկ երկխեաց զանօրէնութի յղացաւ զցաւս , և ծնաւ զանիրաւութի : Դուքն , զոր փորեաց , և պեղեաց ի նոյն անկցի ի խորխորատ , զոր գործեաց : Դարձցին ցաւք ի դուռնսն . ի վր դադաւեանսն անօրէնութիւք իւր իջցեն : Դարձեալ ասէ : Սաղ . 9 . 16 . Ընկան հեծանաւոր յապակիւմութե իւրեանց , զոր արարին , և որոգայթ զոր Թագաւցին , առցէ զոտանց : Ըյուրեք ասէ : Ինանիւր Թաւուցին ինձ զորոգայթ ասարկանութե իւրեանց , ինանիւր նախատեցին զանձն իմ : Հասցէ ի վրնց որոգայթ . զոր ոչ գիտասցեն , և որս , զոր Թագաւցին , առցէ զոտանց . և յորոգայթ ինայն անկցին : Օնոյն այլուրեք փոր

դապետէ : Սաղ. 36. 14. Սուր
հանին մեղաւորք , և լարեցեն
զաղեղունս իւրեանց . հարկա-
նել զաղբատն , և զոնանին ,
սպանանել զայն , որ խոնարհ է
սրտիւ : Սուրբ նոյ մտցեն ի սիրտս
նոյ , և աղեղունք նոյ փշրեսցին :
Յեա սակաւուց ասէ : Սաղ. 36.
35. Տեսի զամբարիշտն վերացել
և բարձրացեալ , որպէս զկայրս
լիբանանու : Ընցի , և ահա ոչ
էր , խնդրեցի , և ոչ դառաւ տեղի
նր : Ընօրէնք հալածեսցին ի
միտսին , և զաւակ ամբարշտաց
կորիցէ : Բայց զայլ ինչ խօսի
զարդարոց : Ուստի ասէ : Սաղ.
36. 39. Փրկութիւն արդարոց ի
ՏԷԷ . վերակացու է՝ նոցա ի
ժամանակս նեղութիւն : Օգնես-
ցէ նոյ ՏԸ , և փրկեսցէ զնս , ա-
պրեցուցէ զնս ի մեղաւորաց ,
և կեցուցէ զնս , զի յուսացան
իննս : Եւ սողոմոն ասէ : Ար-
փորէ զխորխորտ ընկերի իւրում .
անկցի ինքն ի նոյն . և որ գլէ
զկէս , անձին իւրում գլեսցէ :

Բնդդեմ այսոցիկ , որք սիրեն
զանհրաւութի , և դորձեն զա-
նօրէնութի , որք ատեն զինաս-
տութի , և զխրատ , և երթան
զհետ չարագործութե , խօսի , և
սպառնայ զմեծագոյն թշուա-
ռութիւն իմաստութիւն Բ. յ. Եւ
այսպէս սկսանի : Բաւկ. 23.
Ընտանիկ առաջի առնելով ձեզ
զհոգւոյ իմոյ սպասդանս , ուսու-
ցից ձեզ զբանս իմ : Քանզի
կոչէի , և ոչ լսէի . յերկարէի
ջբանս իմ , և ոչ անսայիք , այլ

ապախտ առնէիք զխորհուրդս
իմ , և յանդիմանութեց իմոց ոչ
անսայիք , այսուհետեւ ես ծի-
ծաղեցայց զխորատեալք ձերով .
և ոտնահար եղէց , յորժմ դայ-
ցի ձեզ նեղութի , և պաշարումս
և յորժամ հասանցի ձեզ յան-
կարծակի խռովութի , և կործա-
նումս իմանութի իրկի դայցէ .
կամ յորժամ հասցէ ի վր ձեր
սատակումս : Իցէ , զի կարդայ-
ցիք առ իս , և ես ոչ շնորհեմ ձեզ ,
խնդրեցին զիս չարք , և ոչ դառ-
նիցեն : Օ ի ատեցին զինաստութի ,
և զերկիւղ ՏԸ ոչ խնդրեցին . և
ոչ կամեցան անսալ խորհրդոց
իմոց , և արհամարհեցին զյան-
դիմանութիւնս իմ : Բ. յսուհետեւ
կերեցեն զսրտուղս ճանապարհաց
իւրեանց , և իւրեանց ամբար-
տութիւն յարեցին : Բողարա-
պէս դատելոց է՝ զամ մեղաւորս
և զամ չարագործս արդարադատ
դատաւորն , և հասուցանելոց
է՝ նոյ ըստ գնացից , և ըստ ճա-
նապարհաց նոցին : Ս. ասն որոյ
ասէ Եսայի : Եւ ես առից ի
ձեռն զխաբէութիւնս նոյ , և ըստ
մեղաց նոյ հատուցից նոյ : Օ ի
կոչեցի զնս , և ոչ լուան ինձ ,
խօսեցայ , և ոչ անսային , և ա-
րարին զչար առաջի իմ , և զոր
ոչս կամէի , ընտրեցին : Ընօրինի
և ամբարշտի ոչ գոն կեանք , և
կեցութիք : Ս. ասն ասն ի գիրս
Յօբայ : Բայց զամբարիշտս ոչ
կեցուցէ . զի ոչ կամեցան նոյ
ճանաչել զՏԸ . և զի խրատեալք
և անհաւատկաւորք էին : Բ. բա-

րիչաք բառակին փոշոյ, զոր հո-
 սէ հողմ յերեսաց երկրի : Այս
 որոյ ասէ Պաճիկ : Սաղ. 104.
 Ոչ այսպէս են ամբարիշտք, և
 ոչ այսպէս, այլ ոպ հողմ զփոշի
 զի հոսէ յերեսաց երկրի : Այս
 այսորիկ ոչ յարիցեն ամբարիշտք
 ի դատաստան, և ոչ մեղանորք
 ի խորհուրդս արդարոց : Բայց
 զարդարն երջանիկ քարոզէ, և
 սելով : Սաղ. 101. Լըանեալ է
 այր, որ ոչ գնաց ի խորհուրդս
 ամբարիշտաց : Ի ճանապարհի
 մեղանորաց ոչ եկաց, և յաժ-
 ծանսից ոչ նստաւ : Բայ յօրէնս
 Տոն են կապէ նր . յօրէնս նորա
 խորհեացի նա ի տունէ, և ի դի-
 շերի . և եղիցի նա որպէս ծառ,
 որ տնկեալ է ի գնացս ջուրց :
 Ար զպտուղ իւր ի ծամու տա-
 ցէ . տերեւ նր մի Թափեացի, և
 զսո՛ գոր ինչ և առնիցէ, յաջո-
 դեացի նա : Բայ յուրեք վարդա-
 պետէ : Սաղ. 36. Սի նախան
 ձիւ ընդ չարս, և մի ընդ աշտ-
 սիկ, որք գործեն զանօրէնութի-
 շ . ի ոպ զխոտ վաղվաղակի ցա-
 մաբեացին, ոպ զդարարի խոտոյ
 վաղվաղակի անցցեն : Փորր մի
 ևս և այլ ոչ իցէ ամբարիշտն .
 խնդրեացես զտեղի նր, և ոչ գա-
 ցես : Սպասէ մեղանորն արդա-
 րոյ, և կրճտէ ի վր նր զատա-
 մունս իւր . այլ տեր ծիծաղեացի
 զտովա : Բանցի յառաջագոյն
 տեսանէ . զի հասեալ է օր նր :
 Բմբարիշտն ի կորստեան շրջի,
 և եղծանի իւրեւ զերիկ : Սակս
 որոյ ասէ սողմուն : Եւ ծաղկելով

գործէ անդգամս զչարս : Սակ
 իմաստութի առն նիւթէ զճան-
 ճար : Ի կորստեան շրջի ամբա-
 րիշտն, ցանկութիւն արդարոց
 ընդունելի է : Բայանցանելն միւրիկ
 եղծանի ամբարիշտն . և արդա-
 րոյն խոյս տո՛ւեալ, կեցցէ յա-
 լիտեան : Այս տայ Լսացի
 այնոցիկ, որք գործեն զչար . զի
 որոյ ասէ : Պալ. 5. 18. Այս այ-
 նոցիկ, որք ձգեն զմեղս իւրեանց
 իւրեւ երկայն պարանաւ, և իւրե-
 լծոյ երնջոյ զանօրէնութիւն :

Արք գործեն զմեղս, և զանօ-
 րէնութիւն, ըստ մեղաց, և ըստ
 անօրէնութեց իւրեանց կրելոց
 են զպատիժս, եթէ դառնայ-
 ցեն, զապաշխարութե պատիժս,
 իսկ եթէ չդառնայցեն, այլ ան-
 զեղջ սատակիցին ի մեջ մահա-
 ցու մեղաց, զպատիժս յաճիտե-
 նական հրոյն : Բանցի մի չա-
 րագործ արժանի է, զի կրիցէ
 զպատիժ վնաս չարագործութե
 իւրոյ : Աստի ասէ տերն : Պալ.
 12. 45. Լըալթէ ասիցէ ծառայն
 այն ի սրտի իւրում յատէ Տոն
 ի դալ, և սկսանիցի հարկանել
 զծառայս, և զաղախնայս, ու տել
 և լուկել, և արբենալ : Եկեացէ
 Տոն ծառային այսորիկ, յաճուր,
 յորում ակն ոչ ունիցի, և ի ծա-
 մու, յորում ոչ գիտիցէ, ընդ մեջ
 կարեացէ զնա . և զմասն նր ընդ-
 անհաճաւաս դիցէ : Եւ ծառայ
 որ գիտիցէ զկասն Տոն իւրոյ, և
 ոչ պատրաստեացէ ըստ կամաց
 նր . արբցէ դան բազում : Եւ որ
 ոչ գիտիցէ, և արժանի գանն
 ինչ

ինչ գործեցէ , արքցէ զան սա-
կաւ : Լմենայնի , որում շատ տո-
ւաւ , շատ խնդրեսցի իմանէ ,
և որում բազում աւանդեցաւ ,
առանել ևս պահանջեսցեն ի
անանէ : Օսանապէս մեղանշօր
եթէ մեռանիցին անդեղը , իս-
կոյն իջանեն ի դժոխս : Ուստի
ասի ի սբ դիրս զանողորմ մե-
ծատանէ , Թէ մեռաւ , և Թա-
ղեցաւ ի դժոխս : Դյաւաւորս
նոյի , մեղքն զիգացեալ վախշոտս
Ջրհեղեղաւ կորուսին , իսկ ի
յաւաւորս զովտայ , զարճադէտ
վատշունէրս հրով ծախեցին :
Ուստի ասէ սբ աւետարանն :
Պռ. 17. 26. Եւ ուն եղև յա-
ւաւորսն նոյի , նոյնպէս եղիցի յա-
ւաւորսն որդւոյ մարդոյ : Ուտէին
ըմպէին , կանայս առնէին , և
արանց լինէին , մինչև յօրն յորում
եմուտ նոյ ի տապանն , և եկն
Ջրհեղեղն , և կորոյս զամենեւն :
Կոյնս և ուն յաւաւորսն զովտայ
եղև : Ուտէին , ըմպէին , գնէին ,
վաճառէին , տնէին , շինէին , և
յորում աւաւր ել զովս ի սողո-
մայ , տեղեաց հուր , և ծծումբ
յերկնից , և կորոյս զամենեւին :
Բայտ նմին օրինակի եղիցի յա-
ւաւորսն , յորում որդի մարդոյ
յայտնելոց իցէ : Եւ իջան սաստ-
կապէս պատժեցան ի Եւրոպայ մե-
ղքն ագամայ , Թէ վասն մեղաց
միոյ մարդոյ տարածեցաւ մահն
յամ մարդիկ : Սասն որոյ ասէ
Պօղոս : Հռոմ. 5. 2. Օ ի ուն
իմիովէ մարդոյ մեղք յաշխարհ
մտին , և ի մեղաց անտի մահ , և

այնպէս յամ մարդիկ տարածե-
ցաւ մահ , որով ամենեքեան մե-
ղան : Եւ յուրեք ասէ : ա. Կորն.
15. 21. Քանզի մարդով եղև
մահ , և մարդով յարութի մե-
ռելոց : Որպէս ադամաւն ա-
մենեքեան մեռանին , սոյնս և
Քիւ ամենեքեան կենդանա-
ցին : Լմենաւին բացամերժելիք ,
և տարագրելիք են ի մէջ մեղք ,
որք յարուցեալք եմք ընդ Քիւ ,
և ընդ նմին կենդանացեալք :
Ուստի ասէ Պօղոս : Հռոմ. 6. 12.
Մի այսուհետև Թագաւորես-
ցին մեղք իմահականացու մար-
մինս ձեր , հնազանդիլ ցանկու-
թեց նր : Եւ մի պատրաստեք
զանդամս ձեր անիրաւութեան
մեղացն . այլ պատրաստեցէք
զանձինս ձեր Եւրոպայ , որպէս ի մե-
ռելոց ի կենդանին , և զանդամս
ձեր զէն արդարութե Եւրոպայ : Եւ
այուրեք ասէ : Կոր. 3. 1. Եթէ
յարեալք ընդ Քիւ , ապա զվե-
րինս խնդրեցէք , որ Քիւն նստի
ընդ աջմէ Եւրոպայ : Օ վերինս խոր-
հեցաւորք , մի գայս , որ յերկրի
աստէ : Սպանէք այսուհետև
զանդամս ձեր զերկրաւորս : Եւ
բաց ընկեցէք զպոռնկութիւն ,
զաղծութի , զբիծ , զցանկութի
չարեաց : և զաղաւաւութի , որ է
կռուպաշտութի : Եւրոպայ ի բաց
Թժժափեցէք և դուք զայն ամ ,
զբարկութի , զարտաւորութի , զչա-
րութի , զհայհոյութի , զխեղկա-
տակութի ի բերանոց ձերոց . մի
ստեք միմեանց . մերկացաւորք
զինս մարդն դարձուցէ իւրովք :

Եւ զգեցարուք զնորն նորոգեալ
 ի գիտութի ըստ պատկերն ա-
 ռարչին իւրոյ: Օ գեցարուք այ-
 սուհետե իբրեւ ընտրեալք լի-
 սրբ, և սիրեցեալք, զդուք, զո-
 շորմութի, զբաղցրութի, զխո-
 նարհութի, զհեզութի, զեր-
 կայանութի, ներել միմեանց,
 շնորհել իրերաց, և ի վրայս
 ամենայնի զսերն, որ է՝ զօր-կա-
 պարման: Լիցութեք ասէ: Ղա-
 զատ. 5. 16. Բայց զայս ասեմ,
 հոգւով գնացէք, և զցանկութի
 մարմնոյ մի կատարէք:

Մեղքն եթէ մահացուք իցին
 արգելուն զնուսն ի կեանսն յա-
 լիստեանսկան, և զրկեն ի ժա-
 ոանքութի երկնային արքայու-
 թի, ըստ այնմ, զոր ասէ Պօ-
 ղոս: 1. Կորն. 6. 9. Մի խաբիք,
 ոչ պոռնիկք, ոչ կռապարիշտք,
 ոչ շուք, ոչ իգացեալք, ոչ ա-
 ռուագէտք, ոչ գողք, ոչ ագաւորք
 ոչ արբեցողք, ոչ բաւեաւորք,
 և ոչ յախշտակողք զարքայութիւն
 լի ժառանգեն: Եւ այլութեք
 ասէ: Ղաղատ. 5. 19. Օ ի յայտ-
 նիք են գործք մարմնոյ. այսինքն
 են, շուք, պոռնիկութի, պղ-
 ծութի, դիմութի, կռապաշ-
 տութի, կախարդութի, Թշա-
 մութի, հեռ, նախանձ, բարկու-
 թի, հակառակութի, երկպա-
 ռակութի, հերձուածք, չարակ-
 նութիք, սպանութիք, արբեցու-
 թիք, անառակութիք, և որ ինչ
 սոցին նմանք են, զոր յառաջա-
 դոյն իսկ ասեմ ձեզ, որք կան
 խաւն ասէի, Թէ որք զայսպիսիս

ինչ գործեն, զարքայութիւն լի
 ոչ ժառանգեն: Եւ Բն ասէ:
 Մատ. 7. 22. Բազումք ասիցեն
 զիս յաւուր այնմիկ, Տո՛ Տո՛, ոչ
 յանուն քո մարգարեացաք, և
 յանուն քո դէւս հանաք, և յա-
 նուն քո զօրութիւն բաղումս իւ-
 բարաք: Եւ յայնժամ ասացից
 ցնոսա. եթէ ոչ երբեք գիտեի
 զձեզ: Ի բաց կացէք յինէն ա-
 մենեքեան, որք գործէք զանօ-
 րէնութի: Որք ոչ ունին զհան-
 դերձ հարստանեաց, ոչ կարեն
 մտանել ի վերինն երուսաղէմ,
 այլ առաքին ի խաւարն արտա-
 քին, Թէպէտ մտեալք իցին իյե-
 կեղեցին, և դաւանեալք իցին
 զհաւատն ուղղափառ: Բան
 զի հաւատք առանց գործոց
 մեռեալք են: Ուստի պատմե-
 սք անւտարանն զբաղմանսն
 որովք լցան հարսանիքն, ասելով:
 Մատ. 22. 11. Եւ մտեալ Թա-
 դաւորն հայել զբաղմանսն,
 ետես անդ դայր մի, որոյ ոչ էր
 զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց:
 Եւ ասէ զնա, ընկեր, զիմորդ
 մտեր այսր, զի ոչ տեսիր հան-
 դերձ հարսանեաց: Եւ նա պա-
 պանձեցաւ: Յայնժամ ասէ
 ցաստանւորսն, կապեցէք զդ-
 րսն զոսա, և զձեռս, և հանէք
 զդոս ի խաւարն արտաքին: Եւ
 եղիցի լալ, և կրճել աստանայ:
 Եւ որք են, որք չունին զհան-
 դերձ հարսանեաց: Ոչ ապաքին
 նորա, որք գորով ի մեղս մահա-
 ցուս, եղանկն ի յաշխարհ: Ի ու-
 սանաց, որք չունին զբաւական

քեզ, որով լուցանիցեն զբա-
 արս իւրեանց, և լուցեալ լապ-
 տերօք ընդ առաջ ելանիցեն երկ-
 նակոր փետային, փակին դրու-
 երկնային հարսանեաց: Սակա-
 որոյ հարկանելուն մալ արտա-
 քոյ հարսանեաց, յորս մտանեն
 պատրաստքն: Ը յսինքն, հա-
 լատացելոց, որք ելանեն յաշ-
 խարհէ Թարց իւղոյ բարեգոր-
 ծութե, և պատմե իրանապա-
 հութե, Թէպէտ անարատ, և
 ամբողջ պահեալք իցեն զկու-
 սութի հաւատոյ, փակի դռնն
 վերինն երուսաղեմայ: Ուստի
 կամելով ընդ ոստոռցանել զմեզ
 առ դործս բարիս, պատմե ա-
 սելով սք մեւատարանին Սատ-
 Թեոս 25. 10. Իբրեւ գնացին նք
 դնել, եկն փետայն, և պատրաս-
 տքն մտին ընդ նմս ի հարսա-
 նին, և փակեցու դռնն: Յետոյ
 գան և այլք կուսանքն, և
 ասեն, Տք Տք բաց մեզ: Եւ
 պատասխանի ետ, և ասէ, Թէ
 ոչ գիտեմ զձեզ: Ընախտան ծա-
 ուայքն, այսինքն, որք ունին զհա-
 լատ, սակայն սպանեալք են
 զինքեանս մահացող մեղօք, ար-
 կանին ի խաւարն արտաքին: Ս
 յան որոյ հրամայէ սք մեւ-
 տարանն: Սատ. 25. 30. Եւ
 զծառայդ անպիտան հանէք ի
 խաւարն արտաքին, անդ եղիցի
 լալ, և կրճել ատաւանց: Օ
 մեռեալս ի մեզս մահացուս
 առաքելոց է: Քն ի հոսին յա-
 լեւանական: Ուստի ասէ աշե-
 տարանին: Սատ. 25. 41.

Յայնժամ ասացէ և ցայնտիկ, յ
 որք ընդ ահեկէն իցեն: Եւ
 Թայք ինէն անիծեալք ի հոսին
 յաւեւանական, որ պատրաս-
 տեալ է սատանայի, և հրեշտա-
 կաց նք: Սատ. 25. 46. Եւ եր-
 Թիցեն նք ի տանջանս յաւեւ-
 տնականս, և արդարքն ի կեանս
 յաւեւանականս:

Որք առնեն զմեզս, լինին
 ծառայք մեղաց: Ս յան որոյ
 ասէ Քն: Յօհ. 8. 34. Ընէն
 ամէն ասեմ ձեզ, եթէ մտն, որ
 առնէ զմեզս, ծառայէ մեղաց:
 Որք առնեն զմեզս, են ի սա-
 տանայն: Ուստի ասէ Յօհան-
 նէս: ա. Յօհ. 3. 8. Եւ որ առնէ
 զմեզս, ի սատանայէ է: Օ
 ի խղիւղանէ սատանայ մեղանչէ:
 Ս յայնորիկ յայտնեցաւ որդին
 Ը. Ե, զի լուծցէ զգործս սա-
 տանայի: Ը որ յԸ. Ե է ծնեալ,
 մեզս ոչ առնէ: Օ ի սերմն նք
 ի տնս մայր, և ոչ կարէ մե-
 ղանչել, զի Ը. Ե է ծնեալ:
 Ը յառեկ յայտնի են ի միմեանց
 որդիք Ը. Ե, և որդիք սատա-
 նայի: Ը որ ոչ առնէ զարդա-
 լութի, չէ նա Ը. Ե, և որ ոչ
 սիրէ զեղբայր իւր: Օ ի պսէ
 պատմե իրան, զոր լուայք ի սկ-
 ղբանէ, զի սիրեալիք զմիմեանս:
 Որք առնեն զմեզս, չունին զկա-
 տարեալ փափաք, և տենչ առ-
 վերին երամութի: Քանզի որք
 ունին զկատարեալ յոյս առ երկ-
 նային երջանկութի, սրբեն զան-
 ձինս իւրեանց, և կեանաւանց
 մեղաց: Ուստի ասէ նա յառա-
 քեալս:

քեալն : ա. Յօհ. 3. 3. Եւ ամ ,
 որ ունի զայս յոյս յանձն , սրբե
 զանձն իւր , որպէս և նա սուրբ
 է : Ըմ , որ զմեղս գործէ , նա
 և զանօրէնութիւն գործէ , և ինքն
 իսկ մեղքն անօրէնութիւն է : Եւ
 գիտեմ , զի նա յայն սախ յայտ
 նեցաւ , զի զմեղս բարձցէ , և
 ի նման մեղք ոչ էն : Ըմ , որ ի
 նման հաստատեալ , ոչ մեղան
 չէ , և ամ որ մեղանչէ , ոչ էտես
 զնա , և ոչ ծանեաւ զնա : Ման
 կունք միտք զձեզ խաբեաց . որ
 առնէ զարդարութիւն , արդար է
 որպէս և նայն արդար է : Եւ
 որ առնէ զմեղս , իստանայէ
 է : Ուստի և Վրս խօսելով ընդ
 դէմ չարագործ , և մեղսասէր
 հրեից , Յօհ. 8. 44. ասէ : Դուք
 ի հօրէ սատանայէ եք , և զցան
 կութի հօրն ձերոյ կամիք կա
 տարել : Օ ի նա մարդասպան
 էր ի սկզբանէ , և ի ճշմարտու
 թէ ոչ եկաց : Որք առնեն զմեղս
 առնեն զգարչելն անհաղան
 դութի , զի լինին անհաղանդ
 վսեմագոյն Տն , և վսեմագոյն
 Թագաւորի , այսինքն , Տն տե
 րանց , և Թագաւորին Թագա
 ւորաց : Որք գործեն զմեղս ,
 առնեն զարմատելի , և հիմնայն
 ապերախտութիւն : Վրանցի լինին
 ապերախտ , և երախտամոռաց
 ընդդէմ այն , որ էտեղծ , և
 արար զմեղ , որ զարդարեաց
 զմեղ զանազան զարդուք , և
 լցոյց զմեղ պէտպէս բարութեք .
 որ պահէ , և պահպանէ զմեղ ,
 որ փրկեաց զմեղ ի դէպութի , և

աղատեաց ի թշուառութիւն , որ
 ստատկապէս , և ի սպառ սի
 բեաց զմեղ , մատնելով զանձն
 իւր վասն մեր , և զդաւանագոյն
 չարչարանս զն մեր կրելով , որ է
 Տն մեր , իշխան մեր , դատա
 ւոր մեր , Թագաւոր մեր , Ըմ
 մեր , հայր մեր , կեանք մեր ,
 ապաւեն մեր , օգնական մեր ,
 փարթաւութի մեր , մեծութիւն
 մեր , փառք մեր , երջանկութի
 մեր , երանութի մեր , ցնծութի
 մեր , ուրախութի մեր , հրճո
 ւանք մեր , բերկրութիւն մեր ,
 հանգստութի մեր , կերակուր
 մեր , ըմպելի մեր , զօրութիւն
 մեր , բաշութի մեր , յոժգնու
 թի մեր , խրախուսութի մեր ,
 բարութի մեր , և ամ ինչ մեր :
 Ուստի ինքն զանկատէ , Երայ.
 1. 2. ասելով : Լուր երկին , և
 ունկնդիր երկիր , զի Տն խօսե
 ցաւ : Որդիս ծնայ , և բարձ
 րացուցի , և քն զիս անարդեցին :
 Ծանեաւ եզն զստացիչ իւր , և
 էշ զմուր Տն իւրոյ , և խաղիչ
 զիս ոչ ծանեաւ , և ժողովուրդ
 իմ զիս իմիտ ոչ էաւ : Որք
 լինին մեղսասէրք , և առնեն զ
 մեղս մահացուս , առնեն զան
 տանելի անստութի , և զանտա
 նելի խեղադարձութի : Վրանցի
 յետագարծութեանն զինքեանս ի
 յանատեղծ բարւոյն , և համա
 դարձութեանն զինքեանս առ
 տեղծեալ բարին : Համափո
 խեն զյաւնտեսականն ընդ ժա
 մանականորի , զանուան ընդ
 հունանորի , զանշարին ընդ չա
 վա

փա՛նք որի, զանաա՛հնանն ընդ սահ-
մանեցելոյ , զանպարագրելին
ընդ պարագրեցելոյ, զՃշմարիտն
ընդ սոռոյ, զկեանն ընդ մահու,
զերկինն ընդ դժոխոյ, զերանու-
թինն ընդ Թշնառութե, զու-
րասութինն ընդ տրտմութեան,
զցնծութինն ընդ սգոյ, զժաղրն
ընդ ողբոյ, և զԼԾն ընդ սա-
տանայի : Ո՛հ կորութեա, ո՛հ
Թշնառութեա : Ո՛հ Թէ որ-
բան կոյրք են, և անմիտք, խե-
ղատարք, և անխոհեմք, որդիք
աշխարհի : Քանզի ոչ ճանա-
ցին զյահ, և զօգուտ իւրեանց.
Նաբին, և մոլորին ի շահիզս իւ-
րեանց, շարժին ի յունայն, և
ի սուտ պատճառաց, խոհ ի ստու-
գէն, և ի Ճշմարտէն չբաղժին :
Որպէս պարտիմք ջանալ զի
փանկիցիմք ի մեղաց, այսպէս
պարտիմք ջանալ, զի երթայ-
ցեմք զհետ սրբութե, արդա-
րութե, և պատճառաւորանապա-
հութե : Քանզի որպէ մեղին,
և պատճառաւորանապահութեան
խառն մեղ, այսպէս շահա-
ւորք են մեղ սրբութին, ար-
դարութին, և պատճառաւորանա-
պահութին : Սրբութին, ար-
դարութին, և պատճառաւորանա-
պահութին, որք լինին առանց
կեղծաւորութե, և հանդերձ
ԼԾային սիրով, առնեն զմեղ
նորութեւ լիս ԼԾ, դասեն զմեղ
ի կարգի քննելոյ դատակցեն
զմեղ ընդ որդիսն ԼԾ, բանան
մեղ զդուռն երկնից. փակեն
մեղ զդուռնս դժոխոյ. տան

մեղ զիրաւուն մեղանելոյ ի կե-
անս, զարդեւնս մեր պահեն
կենդանիս, առնեն զմեղ տա-
ճար հոգեոյն սրբոյ, և բնակա-
րան ամենասուրբ երրորդութե
հարանապագանեն զմեղ ՔԻ, և
զայլ անթիւ բարութիս ընծե-
ռեն մեղ, և պարգեւեն : Ուստի
պարտիմք փակելի ի չարէ, և ի
մեղաց, և առնել զբարի, և ըն-
նիլ անմեղք : Ուստի ասէ Պա-
ւլոս : Սաղ. 33. 15. Խոտորեա
ի չարէ, և արա զբարի : Խն-
դրեա զխաղաղութի, և երթ
զհետն : Պարտիմք մատուցա-
նել զմեղ ԼԾ կենդանի պա-
տարադ : Ուստի ասէ Պողոս :
Հռոմ. 12. 1. Լցալեմ զմեղ եղ-
բարք դժութեք ԼԾ, պտրա-
տել զկարմինս ձեր պտտարադ,
կենդանի, սք, հաճոյ ԼԾ, զիս-
տուն պաշտօնս ձեր : Պարտիմք
մերկանալ զկերպարանս աշխար-
հի, և վերագդենուլ զպատկերս
վերանորոգեցելոցն : Ս ասն որոյ
նոյն առաքեալն հետեւի վար-
դապետելով : Հռոմ. 12. 2. Լը-
մի կերպարանիք կերպարանօք,
աշխարհիս այսորիկ, այլ նորե-
գեցարուք ի նորագութի մտաց,
ձերոց առի քննել ձեզ զյաւնս,
և եմէ զինչ են կամքս ԼԾ, բա-
րին, և հաճոյն, և կատարեալն :
Լը յետ տակաւուց արտասա-
նէ, և զգացուցանէ մեղ զկերպ
վերանորոգման : Ուստի ասէ :
Հռոմ. 2. 9. Սեր առանց կեղ-
ծաւորութե, ատել զչար, զհետ
երթալ բարեաց. եղբայրսն ուր

„ առ միմեանս գթածք , ի պա-
 „ տիւ զմիմեանք երանել . ի փոյթ-
 „ մի վեհերաւոյ : Հոգւով եռա-
 „ ցէր : Տն ծառայեցէր : Յուսով
 „ խնդ-ացէր : Կեղութե համբե-
 „ րեցէր : Լըօթից ստեպ կացէր :
 „ Եւ պէտս տրոց հաղորդեցարուք :
 „ Օ հիւրասիրութե զհետ եր-
 „ Թայք : Օրհնեցէր զհալածիչս
 „ ձեր : Օրհնեցէր , և մի անի-
 „ ծանէք , խնդ-ալ ընդ խնդ-ացօրս :
 „ Ի ալ ընդ շացօրս : Օ նոյն մի-
 „ մեանց խորհեցիք : Մի ամբար-
 „ տանանիք . այլ ընդ խոնարհս
 „ զիջանիցիք : Մի ընկի իմաս-
 „ տունք յաճինս ձեր : Խորհեցա-
 „ րուք զբարիս , մի միայն առաջի
 „ Լ. Ե , այլ և առաջի նմ մարդ-
 „ կան . եթէ հար ինչ իցէ ձեզ ,
 „ ընդ նմ մարդ-կան զխաղաղութի
 „ ունիցիք : Մի զանձանց վրէժ-
 „ խնդ-րէք սիրելիք . այլ տուք տե-
 „ զի բարկութե : Քանզի գրեալ
 „ է , իմէ՛ վրէժխնդ-րութի , և ես
 „ հատուցից , ասէ Տն . այլ եթէ
 „ բաղցեալ է՝ Թշնամին քո , հաց
 „ տուր նմ , և եթէ ծարանէ ,
 „ ջուր տուր նմ : Օ այս արա-
 „ րեալ կայծակունս հոյ կուտես-
 „ ցես ի գրուս նր : Մի յաղթիր
 „ ի հարէն . այլ յաղթեա բարեաւն
 „ չարին :

„ Լրդարութի , որով որ ար-
 „ դարանայ առաջի Լ. Ե , նաև ու-
 „ րասացուցանէ զհրեշտակա-ուս-
 „ տի ասէ Քն : Գ ու . 15 . 10 .
 „ Լ յալէս ասեմ ձեզ , ուրախու-
 „ Թի եղիցի առաջի հրեշտակաց
 „ Լ. Ե ի վր միոյ մեղանորի , որ

ապաշխարիցէ : Կաև ուրախա-
 ցուցանէ զԼ. Ե , որպէս յայտ է՝
 ի յառակէն անառակ որդւոյն :
 Քանզի այսպէս պատմի ի սբ
 գիրս զանառակ որդւոյ : Գ ու .
 15 . 20 . Եւ յարուցեալ եկն նո
 հար իւր : Եւ մինչդեռ հեռա-
 գոյն էր , ետես զնա հայրն , և
 գթացաւ յարեաւ , և ընթացաւ
 ընդ առաջ , անկաւ զպարանո-
 ցանն նր . և համբուրեաց զնա :
 Եւ ասէ ցնա որդին : Հայր մե
 ղայ յերկինս , և առաջի քո :
 Ոչ և ս եմ արժանի կոչիլ որդի
 քո : Եւ ե հայրն ցծառայս իւր :
 Կ աղիաղակի հանէք զպատմու-
 ճանն առաջին , և աղուցէր նմ ,
 և տուք զմատանին ի ձեռս նր .
 և կոչիկս յոտս նր : Եւ ածէր
 զեզն պարարակ , և զենէք , կե
 ղիցուք , և ուրախ լիցուք : Օ ի
 այս որդի իմ մեռեալ էր , և
 եկաց , կորուսեալ էր , և գտաւ ,
 և սկանն ուրախ լինիլ : Ուտի
 որք մոլորեալք են , և խեղա-
 Թիւրք , և արատացեալք մեղօք ,
 պարտին ջանալ , զի դառնայցեն
 ի մեղաց , և արդարանայցեն :
 Ս անսորոյ ասէ Պօղոս : ա Վորն
 6 . 11 . Եւ դուք այսպիսի ոմնեք
 էիք , այլ լուացարուք , այլ սր
 բեցարուք , այլ արդարացարուք
 յանուն Տն մերոյ Յի Քրի , և
 ի հոգին Լ. Ե մերոյ : Արք ար
 դարանան , և լինին նաև գոր-
 ծովք Լ. Ե ապաշխօք , զերծին ի
 փորձութե , իսկ որք մնան ան-
 դարձք ի մեղս , պահին ի տան
 ջանս յանուրն դատաստանի :

Աստի ասէ Պետրոս: Բ. Պետ.
 2. 9. Գիտէ՞ Տ՞ զ' Եապաղատ
 փրկել 'ի փորձութե' և զանհրաւ-
 սկել 'ի տանջանս յաւուրն դա-
 տաատանի: Որք երթան զհետ-
 արդարութե', և սրբութեան, և
 պահեն կատարելապէս զպա-
 տոնեիրանս, ոչ միայն կոչին,
 այլ և են որդիք Լ. Ե. Ուստի
 ասէ Յովնանէս: ա. Յով. 3. 1.
 Տեսէք, զորպիսի սէր չորհեաց
 մեզ հայր, զի որդիք Լ. Ե. կո-
 չեցուք, և ենք: Որք կատարե-
 լապէս պահելով զպատոնեիրանս
 յաղթեն, և ընկձեն զհարմին,
 զաշխարհ, և զսատանայ, ընդ ու-
 ներոց ևս զպատին կենաց: Աւս-
 տի ասի 'ի գիրս յայտնուէ: Յայտ.
 2. 10. 1. եր հաւատարիմ մինչև
 'ի մահ, և տաց բեզ զպատին կե-
 նաց: Յայտ. 2. 11. Որ յաղթէ,
 ոչ անհրաժե' 'ի յերկրորդ մահու-
 ւանէս: Յետ սակաւուց ասի:
 Յայտ. 2. 17. Որ յաղթէ տաց
 նմա ուտել 'ի մանանայէն Թա-
 բուցելոյ, և տաց նմա զգիրն սր-
 բութե', և գրեալ անուն նոր 'ի
 գիրն, զոր ոչոք գիտէ բայց մի-
 այն, որ առնու: Յետ սակա-
 Վուց դարձեալ ասի: Յայտ. 2.
 26. Եւ որ յաղթէ, պահէ զգոր-
 ծս իմ մինչև ցլաղձան, տաց
 նմա զիշխանութի 'ի վր. ազգաց:
 Եւ հովնեացէ զնս գաւազա-
 նաւ երկաթեաւ, երբև զանօթ
 բրտի փշրեսցէ զնս: Որպէս և
 են ընկալայ 'ի հօրե' իմնէ: Եւ
 տաց նմա զաստղն առաւօտոտ:
 Ե յուրեք դարձեալ ասի: Յայտ.

3. 5. Որ յաղթէ, այսպէ զգեցցն
 սպիտակս, և ոչ Զնեցի անուն
 նր. 'ի դպրութեն կենաց, և խոս-
 տովանեցից զանուն նր առաջի
 հօր իմոյ, և առաջի հրեշտակաց
 նր: Յետ սակաւուց ասի:
 Յայտ. 3. 12. Որ յաղթէ, արա-
 լից զնա սին տաճարի Լ. Ե. իմոյ,
 և արտաքս այլ միւս ելցէ: Եւ
 դրեցից 'ի վր. նր զանուն Լ. Ե. իմոյ,
 և զանուն բաղաբի այ իմոյ զնորն
 երեսասղէմի. որ իմանելոց, է'
 յերկնից յայնմոյ, և անուն իմ նոր:
 Օ կնի սակաւուց դարձեալ ա-
 սի: Յայտ. 3. 18. Եւ որ ևս
 խորհրդակից եղէք բեզ: Եւ
 դնեա յիմէն զոսկի փորձեալ 'ի
 հրոյ, զի մեծացիս, և հաճ-
 դերձս սպիտակս, զի զգեցցիս.
 զի մի երևեսցի անկախելչութի
 մերկութեան բոյ, և դիր դեղ
 յաչս բո, զի տեսցես: Եւ զոր
 սիրեմ, յանդիմանեմ, և խրա-
 տեմ, նախանձեաց այժմ, և
 ապաշխարեա: Եւ հաւաստիկ կամ
 են առ դուրս բո, և բախեմ,
 եթէ որ լուեցէ ձայնի իմաւ,
 և բանայցէ զդրունան, մտից առ
 նա, և ընթրիս արարից առ նա,
 և նա ընդիս: Որ յաղթէ, տաց
 նմա նստիլ ընդ իս յաթոռս իմ.
 ոպ են յաղթեցի, և նստայ յա-
 թոռ հօր իմոյ: Ե յուրեք նոյն
 առաքեալն պարզադոյն, և յա-
 ձախագոյն մեկնէ զփառս, զորս
 ընդունելոց են նք, որք պահեն
 զպատոնեիրանս, ընդգրկեն զար-
 դարութի, և երթան զհետ սր-
 բութե: Աւստի ասէ, Յայտ. 21.

1) Եւ տեսի երկին նոր , եւ եր-
 2) կիր նոր : Վրանցի առաջին եր-
 3) կին , եւ երկիր էանց , եւ ծով ոչ
 4) գոյր : Եւ զբաղաբն սբ , զնորն
 5) եէմ տեսի . զի իջանէր յԵւ , եւ
 6) յերկնից . զարդարեալ , եւ պա-
 7) տրաստեալ , որպէս հարսն առն
 8) իւրոյ : Եւ լուայ զձայն մեծ
 9) յերկնից , որ ասէր : Եւ առաջին
 10) խորանն Եւ ի մեջ մարդկան , եւ
 11) բնակեացի ըստ նս , եւ նք ժողո-
 12) վուրդք նմա , եւ սա Եւ նյ :
 13) Եւ ընկեացէ զամ արտասր յա-
 14) չաց նյ , եւ մահ ոչ եւս գոյ , ոչ
 15) սուգ , եւ ոչ աղաղակ , ոչ ցաւք ,
 16) եւ ոչ աշխատանք եւս գոյ : Օ ի
 17) առաջինն էանց : Եւ ասաց ցիս ,
 18) որ նստիւր ի վր աթուոյն : Եւ
 19) հաւատարմի առնեմ զամ նոր . եւ
 20) ասէ ցիս , գրեալ . այսք բանք
 21) ճշմարիտք , եւ հաւատարիմք :
 22) Եւս ծարաւււրոյն տամ յաղբերէ
 23) ջրոյ կենաց ձրի : Որ յաղթէ ,
 24) ժառանգեալէ զայս ամ . եւ ես
 25) եղէց նյ Եւ . եւ նք եղիցին ինձ
 26) որդիք : Եւ ծուլացն , եւ անհա-
 27) լատիցն , սպանողաց , եւ սրուն-
 28) կաց , եւ կախարդաց , եւ կռա-
 29) պաշտից , եւ դեղատուաց , եւ ամ
 30) ստոյ , ամբարշտաց : Որոց բա-
 31) ժինն ի ճին այրեցելոյ հրով , եւ
 32) ծծմբով . որ է՝ մահն երկրորդ :

Արբ լսեն զբանն կենաց , եւ
 պահեն զնս , շինեն զտուն հո-
 դւոց իւրեանց ի վր վիմի : Իսկ
 որք լսեն , եւ ոչ առնեն , զյարկ
 հոգւոց իւրեանց կերտեն ի վր
 անաղոյ : Եւ առաջինն հանդու-
 նակին , եւ սարառին խնամանոց :

Իսկ յետինքն բատակին , եւ նմա-
 նին յիմարաց : Ս ամս որոյ ասէ
 Վր : Սատ . 7 . 24 . Եւ , որ
 լսէ զբանս իմ զայստսիկ , եւ առնէ
 զնս . նմանեացի առն խնամանոյ
 որ շինեաց զտուն իւր ի վերայ
 վիմի : Իջին անձրեք , եւ խաղա-
 ցին դետք , շնչեցին հողմք , եւ
 բախեցին զտունն , եւ ոչ կործա-
 նեցաւ : Վրանցի ի վերայ վիմի
 հատրատեալ էր : Եւ ամ , որ
 լսէ զբանս իմ զայստսիկ , եւ ոչ
 առնէ զտուս , նմանեացի առն
 յիմարի , որ շինեաց զտուն իւր
 ի վր անաղոյ : Իջին անձրեք ,
 յարեան դետք . շնչեցին հողմք ,
 հաբին զտունն , եւ անկաւ , եւ
 էր կործանուածն նր մեծ յոյժ :
 Պարծեալ որք լսեն զբանս Եւ
 այինս , եւ պահեն զնս , համեմա-
 տին բարի երկրի , որ տայ իւր
 տուղ երեսնաւոր , կամ վաթս-
 նաւոր , կամ հարիւրաւոր . իսկ
 որք լսեն , բայց ոչ առնեն ,
 համարիտին ճանապարհի . կամ
 ապառաժի , կամ փշաքեր եր-
 կրի : Ուստի ասէ Վր : Սատ .
 13 . 4 . եւ 18 . Եւ եւս սերմանա-
 ցան սերմանել , եւ ի սերմանելն
 իւրում էր , որ անկաւ առ ճա-
 նապարհաւ . եւ եկն Թաշուն երկ-
 նից , եւ եկեր զնս : Եւ այն
 անկաւ յապառաժի . ուր ոչ
 գոյր հող բազում , եւ վաղվաղա-
 կի բուսաւ , առի չգոյէ հեւթոյ
 երկրին , ի ծագել արեւու տա-
 պացաւ , եւ զի ոչ գոյին արմատք ,
 չորացաւ : Եւ այն անկաւ ի
 մեջ փշոց . եւ ելին փուշք եւ հեղ-

» ձուցին զնա : Եւ այն անկաւ
» յերկիր բարի . և տայր պտուղ .
» էր որ հարիւրաւոր , և էր որ
» վաթմանաւոր , և էր որ երեսնա-
» ւոր : Եւ արդ լինարուք դուք
» զառակ սերմանացանին . ամ որ
» լսէ զբան արբայութե , և ոչ
» առնու ՚ի միտ , դայ չարն , և
» յափշտակէ զսերմանեալն ՚ի սիրտ
» նր , այն է՝ , որ առ ճանապար-
» հաւն սերմանեցաւ . և որ յա-
» պառաժին սերմանեցաւ , այն է,
» որ իբրեւ լսէ զբանն , և վաղվա-
» ղակն խնդութի ընդունի զնա :
» Բայց բանցի ոչ ունի արևատու
» յնքեան , այլ առ ժամանակ մի
» է՝ , ՚ի լինիլ ներութե , և հալա-
» ծանաց վառն բանին . վաղվաղա-
» կն գայթաղին : Իսկ որ ՚ի մեջ
» փշոցն սերմանեցաւ , այն է՝ , որ
» իբրեւ լսէ զբանն , և հոգք աշ-
» խարհիս , և պատրանք մեծութե
» հեղձուցանեն զբանն . և լինի
» անպտուղ : Իսկ որ յերկիրն բա-
» րի սերմանեցաւ , այն է՝ , որ իբրեւ
» լսէ զբանն , և ՚ի միտ առնու , և
» տայ զպտուղ . է՝ որ հարիւրաւ-
» է՝ , որ վաթմաւն , և է՝ որ երե-
» սուն : Եւ որ միայն մտանեն ՚ի
» կեանսն յաւիտենականս , որք
» պահեն զպատուհրանս : Բան-
» զի յորժամ եհարց մեծատունն
» զՔս : Սատ . 10 . 16 . Ս արդա-
» պետ բարի , զի՛նչ բարի գոր-
» ծեցից , զի ընդունիցիմ զկեանսն
» յաւիտենականս . պատասխա-
» նեաց նմա : Սատ . 19 . 17 . Ե-
» թէ կամիս ՚ի կեանսն յաւիտե-
» նականս մտանել , պահեն զ

» պատուհրանս : Օ մի սպանա-
» լեն , և մի շնար , և մի սուտ
» զկայեր . պատուեա զհայր բո ,
» և զմայր , և սիրեացես զընկեր
» բո իբրեւ զանձն բո : Որք պա-
» հեն զպատուհրանս . մտանեն ՚ի
» յուրախութիւն Տն իւրեանց :
» Ուստի առե լՃ պատուհրա-
» նապահ : Սատ . 25 . 23 . Եւ զնիւ-
» ծառայ բարի , և հաւատարիմ .
» որովհետեւ ՚ի սակաւուդ հա-
» չատարիմ ես , ՚ի վերայ բազմաց
» կացուցեց զբեզ , մուտ յուրա-
» խութի Տն բոյ : Որք պահեն զ
» պատուհրանս , լինին օթեանք
» ամենատուրք երրորդութե , և
» տան զնան , Թէ սիրեն զԼՃ :
» Քանցի առե Քս : Յօհ . 14 .
» 23 . Եթէ որ սիրէ զիս , զբանն
» իմ պահեացէ , և հայր իմ սիրես-
» ցէ զնա , և առ նա եկեացուք , և
» օթեկանս առ նմա արացուք :
» Դարձեալ առե : Յօհ . 15 . 10 .
» և 15 . Եթէ պահեցէք զպատու-
» հրանս իմ , կացցիք ՚ի սեր իմ ,
» որպէս և ես զպատուհրանս հօր
» իմոյ պահեցի , և կամ ՚ի սերնդ :
» Դուք բարեկամք եք իմ . և Թէ
» առնիցէք . զոր եսն պատուհրեմ
» ձեզ : Եւ որ սիրեն զԼՃ , որք
» պահեն զպատուհրանս նորա :
» Ուստի առե Քս : Յօհ . 14 . 21 .
» Ար ունի զպատուհրանս իմ , և
» պահէ զնա . նա է՝ , որ սիրէ զիս :
» Եւ որ սիրեն զիս , սիրեցի ՚ի
» հօրէ իմմէ , և ես սիրեցից զնա ,
» և երևեցուցից նմա զիս :

Եւ յոցիկ մերձեալէ՝ արքա-
» յութին լՃ , որք դառնան ՚ի
» մե-

մեղաց, և առնեն զապաշխարութի, և պահեն ամբողջապէս զպատճառնս Ե. Ե. : Աստի ասէ Յս : Սատ. 4. 17. Եւ աշխարհէք, զի մերձեալ է արքայութի երկնից : Եւ մկրտիցն ասէ : Սատ. 3. 8. Երբեք այսուհետեւ պտուղ արժանի ասպաշխարութե : Եւ այլուրեք ասէ Քս : Դս. 13. 3. Ըսեմ ձեզ, այլ եթէ ոչ ասպաշխարհէք, ամենեքեան նոյնպէս կորն չիցի : Եւ Պետրոս ի գործս առաքելոց ասէ : Դոր. 2. 38. Եւ աշխուհեք, և մկրտեցի իւրաքանչիւրք ի ձեռն յանուն Տ. Ե. Ք. ի Թողութի մեղաց : Եոյն առաքեալն ասաց առ սիմօն փոյն : Դոր. 8. 22. Եւ աշխուհեա դու ի չարեացդ քոց յայտցան : և աղաչես զՏ. Թ. երես Թողութի լիցի բեզ ի մեղմեղ խորհրդոց սրտի քոց : Որք չդառնան ի մեղաց, և չառնեն զապաշխարութի, և չտան զպտուղս պատճառնս ապահութե, հատանին, և ի հուր արկանին : Աստի ասէ մկրտիցն : Սատ. 3. 10. Օ ի ահաւասիկ տապար առ արմին ծառոց դնի, ամ ծառ, որ ոչ առնէ զպտուղ բարի, հատանի, և ի հուր արկանի : Դարձեալ խօսելով զՔ. Ե. ասէ : Սատ. 3. 12. Որոյ հեծանոցն ի ձեռնին իւրում, և սրբեցէ զկալ իւր. և ժողովեցէ զգորեանն ի շտեմարանս իւր, և զյարդն այրեցէ անշէջ հրով : Զորոց յայտէ, Թէ որք պահեն

զպատճառնս, և երթան զհետ սրբութե, և արդարութեան պարտին ջանալ, զի յարատեւիցեն ի նոսին : Քանզի առանց յարատեւման ոչ ճաշակի յաւիտեանս պտուղ սրտոնիրանապահութե : Աստի ասէ Ք. Ե. Իսկ որ համբերեացէ ի սպառ, նա կեցցէ : Իսկ որք առնեն զպատճառնս ազանցութի, և են արտաքոյ սրբութե, և արդարութե, պարտին ջանալ, զի սրբիցին, և արդարանայցեն ի ձեռն խորհրդոյ խոստովանութե : Քանզի որք յետ մկրտութեան կորուսանեն զարդարացոցից, և զսրբարար շնորհս Ե. Ե., վերաստանալ կարեն զնս ի ձեռն զղման, և ի ձեռն խորհրդոյ խոստովանութե :

Պ Բ Ը Կ ԵՐ ԿԲՈՐԴ:

Յաղագս չար ցանկութեան :

Ստ. անդամեք ցանկութե իմանիկամեցումս, դիտումս, կամ գործարար, և գործադրիչ առաջադրութի իրի : Աստի անդամեք չար ցանկութե իմանիկամեցումս, դիտումս. կամ գործարար, և գործադրիչ առաջադրութի չար իրի :

Քաղարձակ ցանկութի, կամ մտածումս հանդերձ կամեցմամբ, որով որ համահաւանի բացարձակապէս ի մեղս երբեմն առնելիս. կամ համահաւան ի

գործեցեալս , ունի զնոյն տե-
սակ , և զնոյն չարութիւն մեղաց
զոր ունի արտաքին ներգործու-
թիւն , յոր բերի ցանկութիւն : Ուն-
տի եթէ արտաքին գործն իցէ
մեղք մահացու , եղիցի մահա-
ցու նաեւ ներքին բացարձակ
համահաւանութիւն ի մեղս առ-
նելիս , կամ համահաճութիւն ի
գործեցեալս : Եւ յսկսեալ , կամա-
ւոր բացարձակ ցանկութիւն , կամ
մտածութիւն , որով որ համահա-
ւանի առնել զմեղս , կամ հա-
մահաճի զգործեցեալ մեղօք ,
ունի զնոյն տեսակ մեղաց , և
զնոյն չարութիւն մեղաց , զոր
ունի արտաքին գործն , շուք
զորովէ՛ ցանկութիւն , կամ մտա-
ծութիւն : Աւտի եթէ արտաքին
գործն իցէ մահացու , և ներ-
քին ներգործութիւն եղիցի մա-
հացու : Իսկ եթէ արտաքինն
իցէ ներելի , և ներքինն եղիցի
ներելի : Եւ պատճառն է՝
Քանզի ներքին ներգործութիւն
առնու զբարութիւն , կամ զչա-
րութիւն իւր , իյարտաբնոյ իւր ի
յառարկիցելոյ : Աւտի եթէ
արտաքինն իցէ չար , ներքինն ևս
եղիցի չար : Իսկ եթէ արտա-
քինն իցէ բարի , ներքինն ևս
եղիցի բարի : Եւ որպէս ներքին
ներգործութիւն զբարութիւն , կամ
զչարութիւն իւրեանց առնու ի
յարտաբնոյ , այսպէս և զտե-
սակս իւրեանց առնու ի յար-
տաբնոյ : Քանզի ներքին ներ-
գործութիւն իյարտաբնոյ տե-
սակաւորին : Այսպիսով եթէ

արտաքինն իցէ գողութիւն , ներ-
քինն ևս եղիցի գողութիւն : Իսկ
եթէ իցէ շուքութիւն , և ներքինն
եղիցի շուքութիւն : Եւ այսպէս
ճառելի , և տրամաբանելի է՝
զայլոց : Յորոց հետեւի . Թէ
նաեւ զԹեթեւութիւն , կամ զծան-
րութիւն իւրեանց առնու ի յար-
տաբնոյ : Քանզի մինչ զչարու-
թիւն իւրեանց առնու իյարտաբ-
նոյ , եթէ չարութիւն արտաբնոյ
իցէ ծանր , և չարութիւն ներքնոյ
եղիցի ծանր : Իսկ եթէ չարու-
թիւն արտաբնոյ իցէ Թեթեւ ,
նաեւ չարութիւն ներքնոյ եղիցի
Թեթեւ : Եւսեւ ի սբ գրոց մա-
կաբերի , Թէ ներքին ներգոր-
ծութիւն առնու զտեսակ իւր ի
յարտաբնոյ : Քանզի ասէ տէրն :
Մատ. 5. 28. Բայց ես ասեմ ձեզ ,
Թէ ամ որ հայի ի կին մարդ-առ ,
ի ցանկանալոյ նմա , անդէն չա-
ցաւ ընդ նմա ի սրտի իւրում :
Յորոց բանից յայտնապէս երևի ,
Թէ տէրն զնոյն տեսակ , զոր
ունի արտաքին գործ շուքութիւն ,
տայ ներքին ներգործութեան
շուքութիւն : Քանզի այստով անո-
ւաիք անո՛ւանեալ զնա : Իար-
ձեալ այլուրեք ասէ : Մատ. 15.
19. Օ ի ի սրտէ երանեն խոր ,
հուրդք չարք , սպանութիւնք ,
շուքութիւնք , պոռնկութիւնք , դո-
ղութիւնք , սուտ վկայութիւնք , հայ-
հոյութիւնք : Յորոց բանից երևի ,
Թէ ներքին ներգործութիւն ոչ
միայն ունին զնոյն տեսակ մե-
ղաց , զոր ունին արտաքինք ,
այլև Թէ են արմատք արտաբ-
նոյ :

նոց : Ուստի որ կամաւորապէս ցանկայ շնալ, կամ համահաճի զգործեցեալ շնութիւն, շնայ սրտիւ . որ կամաւորապէս ցանկայ գողանալ, կամ համահաճի զգործեցեալ գողութիւն առնէ զգողութիւն սրտի . որ կամաւորապէս ցանկայ սպանանել, կամ համահաճի զարարեալ սպանմամբ, սրտիւ սպանանել, և սոյնպէս խօսելի է՝ զայլոց կամաւոր չար ցանկութեց, և չար մտածմանց :

Գանկութիւն, որ լինի հանդերձ Թեական համահաճանութիւն, որով որ ցանկայ իմիք ընդ այնպիսի Թեութիւն, որ ամենեւին իբաց բառնայ զչարութիւն իյառարկիցելոյ, այսինքն, իբաց բառնայ զամ չարութիւն իյառարկիցելոյ, չէ մեղք : Քանզի ցանկութի զչարութիւն իւր առնու իյառարկիցելոյ, շուրջ զորով է՝ : Ուստի յորժամ իյառարկիցելոյ բառնի ամ չարութիւն, և ամ բան չարի, ոչ առնու ի նմանէ զչարութիւն : Քանզի ոչ գոյ : Իսկ իյատաջեալ պատահման Թեութի իբաց բառնայ իյառարկիցելոյ զամ չարութիւն, և զամ բան չարի : Ուրեմն իյատաջեալ պատահման ցանկութի, որ լինի Թեական համահաճանութիւն, չառնու զչարութիւն իյառարկիցելոյ իւրսէ : Իսկ ցանկութիւն, որ չունի զչարութիւն, չէ մեղք : Ուրեմն Թեական ցանկութիւն, որով որ ցանկայ իմիք հանդերձ Թեութիւն, որ իբաց բառնայ ի

յառարկիցելոյ, շուրջ զորով է՝ ցանկութի, զամ չարութիւն, չէ մեղքն, գոնէ մահացու : Ուստի որ ցանկայ Թեութիւն, Թե, եթէ լինէր դատաւոր, պատժէր, և դատապարտէր ի մահ զմահապարտս, ոչ մեղանչէ : Քանզի Թեութիւն ամենեւին բառնայ զչարութիւն յառարկիցելոյ, այսինքն, սպանման մահապարտի : Քանզի դատաւորաց է՝ օրէն դատապարտել ի մահ զմահապարտս : Սակայն յորժմ այնպիսի Թեական ցանկութիւն անբանք, և որոգայթականք, փախչելի, և խորշելի է՝ ի նոցանէ : Քանզի յայնժամ են սատանայական մործմունք, և ներագդեցմունք, մանաւանդ եթէ լինիցին հանդերձ մարմնական, և զգայական հեշտութիւն, և անպատեհ, և անհամեստ շարժմամբ մարմնոյ : Քանզի ի սոյն պիսի պատահմունս են մեղք : Քանզի ցանկութիւն, Թեպէտ Թեականք իցեն, որք են անբանք, և որոգայթականք, և որք են պատճառք մարմնական հեշտութե, և անհամեստ շարժման մարմնոյ, են մեղք :

Կամաւոր Թեական ցանկութի, որ լինի հանդերձ Թեութիւն, որ ոչ իբաց բառնայ զչարութիւն իյառարկիցելոյ, շուրջ զորով է՝ ցանկութի, է՝ մեղք : Քանզի յորժամ մնայ չարութիւն իյառարկիցելուն, յայնժամ ցանկութիւն առնու ի նմանէ զչարութիւն : Սինչ ուրեմն ի

յատացեալ պատահման մնայ
չարութի ի յառարկիցելում, այ-
նու զի Թեութի ոչ բառնայ զմի
չարութի առարկիցելոյ, ցան-
կութի առնու ինմանէ զչարու-
թի: Ըրդ ցանկութի, որ ունի
զչարութի, է՝ մեղք: Ուրեմն
կամաւոր Թեական ցանկութի,
որ լինի Թեութի, որ ոչ ի բաց
բառնայ զչարութի առարկի-
ցելոյ, շուրջ զորով է՝ ցանկու-
թի, է՝ մեղք: Լա է՝ այսպիսի
մեղք, որպիսի լինէր, եթէ չու-
նէր զԹեութի: Քանզի սոյն-
պիսի Թեութի Թե բացարձակ
իցէ, և Թե Թեական, առնու
ի յառարկիցելոյ զսոյն չարութի:
Ուստի որ ցանկայր Թեութի,
Թե, եթէ չլինէր դժոխ, չնայր,
առնէր զչարութի սրտի: Քան-
զի Թեութի ոչ բառնայ զչա-
րութի առարկիցելոյ, այսինքն,
չարութի: Քանզի չարութիս է՝
չար ի ներքուստ, և ոչ կարէ
լինիլ բարի ի յատացեալ ենթա-
դրութի, այլ մնայ չար, որպէս
այժմ է՝ չար:

ՊՐԸԿ ԵՐՐՈՐԴ:

Յաղաքս յամեցողական հեշտութի,
և բերկրութի:

Ստանաւաւք հեշ-
տութի, և բեր-
կրութեան իմանի
պարզ սէրն, և
համահաճութիւնն

մտածեցեալ, և խոկացեալ ա-
ռարկիցելոյ, բերկրելով, և

զմայելով բաղդրութի նր, առանց
ցանկութի կիրարկման, և գոր-
ծածման: Հեշտութիս այս սո-
վոր է՝ կոչիլ յամեցողական, ոչ
ի յամեցմանէ ժամանակի. քան-
զի ի կետում, և ի վայրկենսով
կարէ կատարիլ. այլ այնու զի
կամէս յետ լիակատար վերանք
կատման բանի, յամի ինման:

Յամեցողական հեշտութի,
որով որ կամաւորապէս հեշտա-
նայ ի վի մտածեցեալ, և խո-
կացեալ չար գործոյ, է՝ մեղք:
Քանզի որպէս երեւի ի յառա-
ցելոցն, է՝ մեղք լոկ, և սոսկ չար
ցանկութի: Ըպատուրեմն ևս
առանել է՝ մեղք չար հեշտու-
թի, և բերկրութի: Ս անդի
առանել է՝ հեշտութի քանթե-
լոկ, և սոսկ ցանկութի: Պար-
ձեալ, քանզի ոչ միայն են մեղք
արտաքին չար գործք, այլև ներ-
քին չար ներգործութիք: Ուր
յայտէ՝ ի յառաջագոյն ասացե-
լոցն: Լոկ չար հեշտութիւնք,
և չար բերկրութիք են ներքին
չար ներգործութիք: Ուրեմն
չար հեշտութիք, և չար բեր-
կրութիք սրտի, են մեղք: Եթէ
չար գործն այն, շուրջ զորով
հեշտանայ որ կամաւորապէս, և
բերկրի, իցէ մեղք մահացու,
հեշտութիս ևս եղիցի մեղք մա-
հացու: Լոկ եթէ իցէ ներքին,
հեշտութիս ևս եղիցի ներքին:
Եթէ արտաքին չար գործն իցէ
չարութի, հեշտութիս ևս եղիցի
չարութի. եթէ իցէ պոռնկութի
հեշտութիս ևս եղիցի պոռն-

կուծի . Եթէ իցէ աղգապղծութիւն , հեշտութիւն ևս եղիցի աղգապղծութի , և սոյնպէս խօսելի է՝ զայլոց : Քանզի չար հեշտութի առնու զչարութիւն իւր յարտաբին չար գործոյ , շուրջ զոտովէ՝ : Ս ան որոյ որք կամանորապէս հեշտանան , և բերկրին շուրջ զչար գործովք , որք ևս մեղք մահացուք մահաշորէն մեղանշէն : Իսկ Եթէ իցեն մեղք ներելիք , ներելաբար մեղիցեն : Որպէս յայտ է՝ ի յասացելոց :

Հեշտութի , որով ամուսնացեալք , և զուգակցեալք հեշտանան արտաբոյ մերձանորութե , և զուգանորութեան , և Թարց դիտանորութե առ ամուսնական մերձանորութի , Եթէ չիցէ որոգայթ սերմնաշոտման արտաբոյ ծննդ-ականին , չէ մեղք մահացու : Քանզի ամուսնական կացութի առնէ անմեղադրելի դոյնալիս հեշտութի , զիսի լինիցի մեղք մահացու , ոպ և առնէ անմեղադրելի իհամբոյր , և զջոյսիմուս , զի չիցեն մեղք մահացուք : Դարձեալ , զի սոյնպիսի հեշտութի ըստ ինքեան շարակարգի առ ամուսնական մերձանորութի , որէ՝ օրինանոր ամուսնացելոց : Ուրեմն յորժամ պատահաբար ոչ իրակի մերձանորութի , հեշտութի , որ լինի Թարց մերձանորութե , չէ մեղք մահացու : Սակայն Եթէ լինիցի հանդերձ որոգայթի սերմնաշոտման ար

տաբոյ ծննդ-ականի , յախժամ է՝ մեղք մահացու : Քանզի ամուսնացեալք ինեբոյ մահացու մեղաց պարանանդին զգուշանալ , զիսի լինիցի սերմնաշոտման արտաբոյ ծննդ-ականին : Ս երոյսացեալ հեշտութիւն , յորժամ լինի Թարց որոգայթի սերմնաշոտման արտաբոյ ծննդ-ականին , Թէպէտ չիցէ մեղք մահացու իմեջ ամուսնացելոց , սակայն է՝ նշան անկարգ մարմասիրութե , և հեշտասիրութե , և ախարհասիրութեան , որպէս և համբոյրք , և ընդգրկանք , որք լինին առանց դիտանորութե ամուսնական մերձանորութե , և զուգանորութե : Ուստի զուգակցեալք պարանանցեալ ինմանէ , որպէս և պարտին իբաց կալ իհամբոյրից , և իգրկանաց ասացելոց :

Ը յի անձինք Եթէ կամանորայ համահանանիցին իզգայական , և իմարմաննոր հեշտութի , որ ծնանի ինչմանէ անցեալ զուգանորութե , մահացորէն մեղանշէն : Քանզի այրի անձանց չէ օրինանոր սոյնպիսի հեշտութի : Վ մանապէս փեայք , և հարաք , իմեջ որոց տականին չէ կատարեալ խորհուրդ ամուսնութե , Եթէ կամանորապէս համահանանիցին իզգայական , և իմարմնական հեշտութի , որ ծնանի ինչմանէ ապաքայ զուգանորութե , և մերձանորութե , մահացորէն մեղանշէն : Քանզի և ոյց

չէ օրինանոր ասացեալ հեշտութի :

Որք արարեալք են զմահացու յամեցողական հեշտութի, յոր ժամ խոստովանին զնա, պարտւանդին բանալ զպարագայս գործոյ, շուրջ զորով եղև հեշտութի : Քանզի այլ դատաստան լինի, եթէ հեշտութիւնն եղեալ իցէ շուրջ զպոռնկութեմ, և այլ դատաստան լինի, եթէ եղեալ իցէ շուրջ զշուքութեմ, և սոյնպէս խօսելի է՝ զայլոց : Սակայն որ արարեալ է՝ զմահացու յամեցողական հեշտութի, եթէ չիցէ բացորոշեալ զորպիսութի պարագայից չար գործոյ . ո՞ր դան, եթէ հեշտացեալ իցէ շուրջ զդուգմնորութեմ, և մերձանորութեմ ընդ իդի, և չիցէ բացորոշեալ զորպիսութի իդի . յայնժամ բանական է՝, եթէ ասիցէ, թէ հեշտացայ կամահորապէս ՚ի վրա ապօրինանոր զուգմնորութեմ, և մերձանորութեմ ընդ իդի, շիտմաբար, և անորոշապէս : Քանզի ՚ի բանից այսցանէ իմանայ խոստովանահայրն զորպիսութի մեղաց նր :

Որք առանց պատճառի, և առանց հարկանորութեմ իրաւեն զգործ, յորմէ գիտեն բնականաբար ծնանելոց, և հետեւելոց գոյ զհեշտութի մարմնոյ, մեղանշեն : Քանզի սոյնպիսի հեշտութի համարի նոցա առմեղս : Իսկ որք առնեն զասացեալ գործ մի արդար, և բա-

նական պատճառի, և չդնեն զինքեանս իյորոգայթի համահանանութեմ, ոչ մեղանշեն, ոչ մահացօրէն, և ոչ ներելաբար : Քանզի ոչ համարի նոցա առմեղս . այլազգ պարտւանդեալք հրաժարիլ ՚ի բազում բարեմշտ գործոց, զոր վարդապետելն է՝ անդէպ : Բայց որք ՚ի իրական զասացեալ գործ վանս արդար, և բանական պատճառի, դնեն զինքեանս իյորոգայթի համահանանութեմ, և դայթադրութեմ, և կորստեան հոգւոց իւրեանց, մեղանշեն : Քանզի չէ ումեք օրէն դնել զինքն իյորոգայթի մեղաց : Իւստի ամ որ նախ պարտի միտել, և կշռել զգործութի իւր, և ապա յանձնառնուլ զգործ, յորմէ կարէ ծնանիլ հեշտութի մարմնոյ, զի մի դնիցէ զինքն իյորոգայթի համահանանութեմ : Որք առանց պատճառի, և հարկանորութեմ, հանդերձ ուղիղ դիտանորութեմ, և որոգայթի համահանանութեմ, իրակեն զգործ, յորմէ գիտեն բնականաբար ծնանելոց գոյ զհեշտութի մարմնոյ, մահացօրէն մեղանշեն : Քանզի սոյնպիսիքն դնեն զինքեանս իյորոգայթի մահացու մեղաց : Քանզի վաղաշուտ մարմնական հեշտութիւնէ մեղք մահացու : Ղարձեալ, զի որք ուղիղ դիտանորութեմ, և առանց պատճառի առնեն զգործ, յորմէ գիտեն բնականաբար ծնանելոց գոյ զմարմնական հեշտութիւնն :

նշան տան, Թէ կամին զմարմնա-
կան վախճառո հեշտութի : Եւ որ-
որք կամին զմարմնական վախ-
ճառ հեշտութի , մահացորէն
մեղանչեն : Ուստի առաջեալ
անձինքն մահացորէն մեղանչեն,
եթէ առանց պատճառի , ու
ղիղ դիտանարութե , և հան-
դերձ որոգայթիւ համահաւա-
նութե իրակիցեն զգործ , յորմէ
գիտեն բնականաբար ծնանելոյ
գոյ զհեշտութի մարմնոյ :

Որք ի վերանկատելն կատա-
րելան զմարմնական հեշտութի,
ուսին զհրեանս բացառաբար ,
այսինքն , ոչ ընդ-ուսին զնա , և
ոչ ընդ-դիմանան նմա , այլ Թոյլ
տուութե ուսին զհրեանս , և
զայս առնեն առանց պատճա-
ռի , մահացորէն մեղանչեն :
Քանզի եթէ ընդ-դիմանայեն
նմա , դնեն զհրեանս ի յորո-
գայթի համահաւանութեան :
Եւ որք դնեն զհրեանս ի յո-
րոգայթի համահաւանութեան
վախճառ հեշտութե , մահա-
ցորէն մեղանչեն :

ՊԵՆ ԶՈՐԲՈՐԳ :

Յաղագս տեսական զանազանութե
մեղաց :

Եւ որք առ
նիւթականն , այ-
սինքն , որքան առ
գրական էակու-
թիւն , զանազա-
նին տեսակաւ ի տեսական ա-
ռարկիցելոյ , և ի պարագայից ,

որք պէսպէսէն , և փոխեն զտե-
սակ , այսինքն , ըստ որում սք-
ուսին զբան տեսական առար-
կիցելոյ : Եւ պատճառն է՝ :
Քանզի նա ներգործութիւնք
տեսակաւ զանազանին ի յա-
ռարկիցելոյ . այսինքն , յորժամ
առարկիցեալք զանազանք են
տեսակաւ , յայնժամ նաեւ զա-
նազանին տեսակաւ ներգոր-
ծութիւ , որք բերին առ նոսա ,
և որք ի վր նոյ շրջին : Եւ որք մեղք
որքան առ նիւթականն , ասեն
զհրեանս ներգործութիւն : Ու-
րեմն որքան առ նիւթականն ,
զանազանին տեսակաւ ի տեսա-
կան առարկիցելոյ : Ուստի գո-
ղութի , շտութի , վատահաւքա-
ւութի , մարդ-ասպանութի , և
այլք սոյնպիսաբար զանազանք
մեղք , զանազանին տեսակաւ ,
որքան առ նիւթականն : Քան-
զի առարկիցեալք սոյն են զա-
նազանք տեսակաւ : Սանդի
առարկիցեալ գողութե , և
ինչք , և բարիք , շտութե , պատիւ ,
վատահաւքանութե , համբաւ ,
մարդ-ասպանութե , կեանք : Օր
գողութի բառնայ զինչս , և զբա-
րիս , շտութի բառնայ զպատիւ ,
վատահաւքանութիւն բառնայ
զանուս , և զհամբաւ . և մարդ-
դ-ասպանութի բառնայ զկեանս :
Եւ որք ինչք , պատիւ , համբաւ ,
և կեանք են առարկիցեալք ,
որք զանազանք են տեսակաւ :
Վանապէս շտութի , պոռնկու-
թի , ազգապղծութի , սրբա-
պղծութի , և այլք սոյնպիսա-
բար

բար զանազանք մեղք , զանա-
զանին տեսակաւ : Քանզի ի
ստում գոն պարագայք , որը
պէսպէսեն , և փոխեն զտեսակ ,
և ունին զբան տեսական ա-
ռարկիցելոյ :

Մեղք որքան առ տեսականն
մերձակցաբար զանազանին ի
հակադրեցեալ տեսակաց , կամ
իյուզղութի առաքինութե ,
յորմէ զրկեն : Քանզի պակա-
սութիւ մերձակայաբար զանա-
զանին ի տեսակաց , յորոց զը-
կեն . վասնզի ըստ զանազանութե
տեսակաց , որք բառնին , գո-
յանան զանազան պակասութիւն :
Ուստի պակասութիւն են զա-
նազանք , ըստ զանազանութե
տեսակաց , յորոց զրկեն : Ս
որոյ յորժամ տեսակը , յորոց զը-
կեն , են զանազանք տեսակաւ ,
յայնժամ և ինքեանք զանազա-
նին տեսակաւ : Ուստի հպար-
տութի , բարկութի , բղձախո-
հութի , նախանձ , ծուլութի ,
և այլք սոյնպիսաբար զանազանք
մեղք , զանազանին տեսակաւ
որքան առ տեսականն : Քան-
զի տեսակը , և առաքինութիւ ,
յորոց զրկեն , տեսակաւ , և տե-
սականապէս զանազանին : Ս
զի տեսակը , և առաքինութիւ ,
յորոց զրկեն ասացեալ մեղք , են
սորա , խոնարհութի , հեղութի
ողջախոհութի , եղբայրսիրութի ,
և արիւթի : Ըրդ սորա տե-
սակաւ , և տեսականապէս զա-
նազանին : Ուրեմն և պակա-
սութիւ , որք ոյն հակադրին ,

տեսակաւ , և տեսականապէս
զանազանին : Բայց հեռակա-
յաբար , և հեռանորապէս , և
հիմաբար զանազանին իյա-
ռարկիցելոց : Քանզի ուղղու-
թիւ առաքինութեց մերձակա-
յաբար , և մերձանորապէս տե-
սականորին իյառարկիցելոց ,
այնինքն , զանազանին տեսակաւ
իյառարկիցելոց : Ուրեմն պա-
կասութիւն նոցին հեռակայաբար ,
և հեռանորապէս զանազանին
տեսակաւ ինոյնոց :

Մեղք տարբերին տեսակաւ ,
ոչ միայն որք զանազան առաքի-
նութեց , այլ և որք նոյնոյ առա-
քինութե ծանրաբար հակադրին :
Քանզի սորա ևս ունին զտե-
սական զանազանութի : Ուստի
ժշատութիւն , և անատակութի ,
որք ծանրաբար հակադրին ա-
ռատաբախտութե , տեսակաւ
տարբերին , և զանազանին :
Սոյնպէս խօսելի է՝ զարոց մե-
ղաց , որք սոյնպիսաբար ունին
զինքեանս : Վասնայ որք հա-
կադրին նոյնոյ առաքինութեան
բանիւ զանազան գարշելութե ,
տարբերին տեսակաւ : Սոյնպի-
սաբար ունին զինքեանս փառա-
համբանութի , շնութի , գողու-
թի , և մարդասպանութի , որք
հակադրին արդարութե :

Որք խոստովանին զմեղս իւ-
րեանց , պարանանդին խոստո-
վանիլ զամ տեսակ մահացու
մեղաց : Քանզի խոստովա-
նորդին պարանանդի բանալ
խոստովանաւոր իւրում զամ
մէրս ,

վերս, և զամ հիւանդութիւնս
հոգւոյ իւրոյ: Քանզի բժիշկին
ոչ կարէ բուժել զվերս, և բժշ-
կել զհիւանդութիւնս, զորս ոչ
ճանաչէ: Դարձեալ. քանզի ի
դիւանին, և ի յատենի խոստո-
վանութե պարտին դատապար-
տիլ, և պատժիլ ամ տեսալի
մահացու մեղաց: Ուրեմն ի
յատենի խոստովանութե պար-
տին բանիլ ամ տեսալի մահա-
ցու մեղաց: Քանզի խոստո-
վանահայրն, որ է՝ դատաւոր ի
դիւանի խոստովանութեան, ոչ
կարէ դատապարտել, և պատ-
ժել զտեսալիս մահացու մեղաց,
զորս ոչ ճանաչէ:

ՊՐԷԿ ՏԻՆԳԵՐՈՐԳ:

Յարագս Թճական զանազանութե
մեղաց:

Մեղք զանազանին Թճ-
ակ երկու եղանա-
կաւ: Եւսն զանա-
զանին ի զանազան ա-
ռարկեցելոյ Թճակոյ այսքանից,
ոչ միայն նիւթականապէս, և
բնականաբար, այլև տեսակա-
նապէս, և բարոյականամբ զա-
նազանելոյ: Եւսնքն, որքանք
են նիւթականապէս, կամ տե-
տականամբ զանազանեցեալ ա-
ռարկեցեալք, այսքանք են մեղք:
Ուստի որքանք Թճակոյ զանազան
առարկեցեալք իցեն, այսքանք
Թճակոյ մեղք եղիցին: Երկրորդ
զանազանին մեղք Թճակոյ ի ձեռն
բարոյական միջահերձման ներ-

դործութեց: Ուստի ոչ բաւա-
կանանայ առ Թճական բազ-
մութի մեղաց վերահայեցմամբ
առ խոստովանութիւն բնական
միջահերձումս ներդործութեց,
այլ խնդրի բարոյական միջա-
հերձումս: Ստանդի Թէպետ
առ բնական Թճական զանա-
զանութի մեղաց բաւականանայ
ցե իւրաքանչիւր հերձումս. առ
կայն առ Թճական զանազա-
նութի, և բազմութի նց վերա-
հայեցմամբ առ խոստովանութի,
խնդրի բարոյական միջահեր-
ձումս ներդործութեց: Սոյն
որպէս ի խոստովանութե ներ-
դործութի է՝ բարոյական, այս-
պէս և բազմութին, և զանա-
զանութին պարտի գոլ բարո-
յական:

Երկրործութիք միջահերձին
և բազմանան Թճակոյ ի ձեռն
միջահերձման, որպէս զի ոչ զօ-
րութեանաբար, և ոչ մեկնաբար
այսինքն, ոչ զօրութե, և ոչ
մեկնութե համարիցին մնալ,
նախ ի ձեռն ներհակ կանայ, և
առաջադրութե: Երկրորդ ի
ձեռն կանաւոր, և անձնիշխան
դատարանն ի ներդործութե:
Երրորդ ի ձեռն անկանաւոր,
և բնական դատարանն, Թէ լի-
նիցի ի ձեռն քնոյ, Թէ ի ձեռն
պատարանն առ այլ իրս: Բա-
ւական է, և Թէ լինիցի ի ձեռն
քնոյ: Քանզի մինչ ի նմա դա-
դարի բանապարտութի, ոչ շա-
րունակի անձնիշխան, և բարո-
յական արարողութի, այլ մի-

Չա՛նէրձի : Բա՛ւական է՛ ևս ,
եթէ դադարուան ներգործու-
թէ լինիցի ՚ի ձեռն պատարման
առ այս : Վա՛նզի ՚ի ձեռն պա-
տարման առ այլ իրս առաջին
մտածութիւն լինի անկասկածոր :
Ս անս որոյ եթէ լինիցի առնան
դարձութիւն , լինի կասկածոր , և
բարոյականապէս բազմանայ :

Որ միով ներգործութիւն առե-
լուծէ ասե զբազում անձինս ,
կամ միով ներգործութիւն վա-
տահաւթաւման զբազումս վա-
տահաւթաւ . կամ միով հար-
մամբ զբազումս սպանանէ , կամ
միով ներգործութիւն զանց առ-
նէ զպաշտօնս ժամուց զշա-
բաթ մի , կամ զամիս մի . կամ
միով ներգործութիւն զանց առնէ
պահել զբառաւանորդական ծո-
մապահս . կամ միով ներգոր-
ծութիւն զայլս սոյնպիսի իրս առ-
նէ , պարտի զայս բանալ ՚ի խոս-
տովանութե : Վա՛նզի Թէպէտ
ներգործութիւն մի իցէ , սակայն
հանգիստանայ բազում մեղաց :

Վերջին ներգործութիւն կա-
մաց բազմիցս կրկնեալ , եթէ
անարտիցի ՚ի միում արտաքին
գործութիւն , կամ ՚ի յարտաքին բա-
զում ներգործութիւն առ մի
մեանս շարակարգեցեալս առ
նոյն վաղձան , և եթէ արտա-
քին գործն այն , յորում վերջա-
նայ , և կատարի ներքին ներ-
գործութիւն կամաց , դիտեցեալ ,
և պատճառեցեալ իցէ նովաւ ,
բարոյականաբար է՛ մին Թո՛ւով
մեղք վերահայեցմամբ առ խոս-

տովանութի : Վա՛նզի է՛ մին
արտաքին արարողութիւն դիտե-
ցեալ , և պատճառեցեալ ՚ի
ներքնաց , որք ամենեքեան ՚ի նմա
շարակարգին , և բարոյականա-
բար միանորին : Ուստի որ ՚ի
գնալն առ ՚ի սպանանել զոր ,
բազմիցս կրկնէ զներքին ներ-
գործութիւն կամաց , զմին մար-
դապանութիւն գործէ զիս ասա-
ցեալ պատճառի : Վա՛նզապէս
արտաքին ներգործութիւն , որք
շարակարգին առ նոյն վաղձան ,
և առ նոյն գլխաւոր ներգոր-
ծութիւն , ընդ որում ունին զնոյն
շարութիւն , և բարոյականապէս
միանորին ՚ի միում , Թէ նախըն-
թացք իցեն , Թէ ընկերակիցք ,
Թէ հետեւեալք , իբրեւ լրմուճք ,
և անարտիտեճք գլխաւոր ներ-
գործութե , են մի մեղք : Ուստի
համբոյրք , ընդ գրկիմուճք , որք
լինին ընդ մարմնական վաճա-
լոտ մերձաւորութե , և զուգա-
ւորութե , կամ նախընթացա-
բար , կամ ընկերակցաբար , կամ
լրաբար , են ընդ նման մին Թո-
ւով մեղք շուրթե , կամ պոռն-
կութե , կամ այլոյ սոյնպիսւոյ :
Վա՛նզի են կամ սիրտիմուճք , կամ
մատուճք , կամ լրմուճք նոյնոյ
բարոյական գործոյ , և բարոյա-
կանապէս միանորին ընդ միում
գլխաւոր գործութիւն , և առնանին
ընդ նման իբրեւ մի :

ՄԼՏԵԼՆ ԵՐԿՐՈՐԴ :

Յաղագս մեղաց ի մասնակորի :

Ի մաստենի այսմիկ ճառես ,
ցուք զմեղաց ի մասնակորի , և
զայնց ամենեցունց , որք զսո-
ցանէ մտածել կարեն , ի ձեռն
զանազան պրակաց :

ՊԻԼԿ ԸՈՒ ԸԳԻՆ :

Յաղագս սկզբնական մեղաց :

Սկզբնական մեղքն է՝ այն ,
յորում ծնանսիք , և որ
սերի ի մեզ ի յադ-ամայ :
Քանզի յորժամ ադ-ամ
մեղաւ , և յանցեալ ի
դրախտի , ամ սերունդք նր մե-
ղան ի նա : Ուստի համայնք
սերունդք , որք բղխեն ի յադ-ա-
մայ ծնանսին ի մեղս նր : Ս
որոյ ասէ Պա՛ւլոս : Սաղ. 50.
7. Ընտրեալութի յղացաւ , և ի
մեղս ծնաւ զիս մայր իմ : Եւ
Պօղոս ասէ : Հռոմ. 3. 9. Եւ
արդ ի՛նչիւք առա՛ւել իցեմք :
Ըպաքէն և ո՛չ իւրք : Քանզի
յառաջագոյն իսկ մեղադ-իրք ե-
ղեաք հրեից , և հեթանոսաց՝
ամենեցուն ընդ մեղօք լինելոյ :
Եւ ածէ զվկայութի : Որո՞ք և
գրեալ է՝ Թէ ոչք է՝ արդ-ար ,
և ո՛չ մի : Պարծեալ ասէ : Հռոմ.
3. 23. Քանզի ամենեքեան մե-
ղան , և նո՛ւազեալք են ի վա-
ռացն ԸՄ : Եւ արդ-արանան
ձրի նորին շնորհօք , ի ձեռն
փրկութեն , որ ի Քրիստոս :
Յ

Ըյորիւք յայտնագոյն պատմե-
ղնանէ : Հռոմ. 5. 12. Օ ի ո՞ր
իմոյն մարդոյ մեղք յաշխարհ
մտին . և ի մեղաց անտի մահ ,
և այնպէս յամ մարդիկ տարա-
ծեցաւ մահ , որով ամենեքեան
մեղան : Յետ սակա՛ւուց ասէ :
Հռոմ. 5. 17. Օ ի եթէ միոյն
յանցանօք մահ Թաքա՛ւորեաց
միոյն . որչափ և ս առա՛ւել ,
որք զառա՛ւելութի շնորհաց ,
և զպարգեւաց արդ-արութե առ-
նուցուն . կենօք Թաքա՛ւորես-
ցեն ի ձեռն միոյն Յի Բի :
Ըպառքեն որպէս միոյն յան-
ցանօք յամ մարդիկ դատապար-
տութի . նոյնպէս և միոյն ար-
դ-արութի , յամ մարդիկ արդ-ա-
րութի կենաց : Օ ի որո՞ք ան-
հնազանդութի միոյն մարդոյ ,
մեղա՛ւորք բազումք եղեն ,
նոյնպէս և հնազանդութեամբ
միոյն , արդ-արք բազումք եղի-
ցին : Յորոց բանից յայտնապէս
երեւի , Թէ համայնք որդիք ա-
դ-ամայ ծնանսին ի սկզբնական
մեղս : Բայց Ընտ՛մինս յա-
ցաւ Թարց սկզբնական մեղաց :
Քանզի եղև նա ի բարձրե-
լոյն շնորհարարութիս այս : Ս
զի այնմիկ , որ լինելոց էր մայր
ԸՄ , ո՛չ վայելեաց լինիլ զժա-
մանակ ինչ ընդ-իշխանութե սա-
տանայի , ատելի ԸՄ , դուստր
դժոխոց , և զա՛ւակ անիծից :
Ըրդ-արացան և ս ոմանք սա-
կաւք ի յարգանտի մօր իւրե՛նց :
Ս ամսզի երեմիայ մարգարէն ,
և Յօհաննէս մկրտիչն սրբեցան
ի սկզ

" Ի սկզբնական մեղաց ի յորովայն
 " նի մօր իւրեանց : Աստի ասի
 " Իսբ Կիրս զերեմիայ մարգարէէ :
 " Երեմ. 1. 5. Եւ եղև բան Տն
 " առ իս, և ասէ : Սինչ չև ստեղ
 " ծեալ էի զքեզ յորովայնի , գի
 " տեմ զքեզ , և մինչ չև ելեալ
 " էիր յարգանտե , սրբեցի զքեզ .
 " մարգարէ ի հեթանոսս եդի
 " զքեզ : Եւ զՅօհաննիսէ մկրտ
 " չէ ասի : Ղու. 1. 41. Եւ եղև
 " իբրև լուսա՝ զողոյնն Մարիա
 " մու Եղիսաբէթ , խաղաց մա
 " նուկս յորովայնի նր . և լցաւ
 " եղիսաբէթ հոգևով սրբով : Եւ
 " եղիսաբէթ ասէ : Ղու. 1. 44.
 " Օ ի ահա՛ ասիկ իբրև եղև
 " ձայն ողջունի քո յականջս իմ .
 " խաղաց ցնծալով մանուկս յոր
 " վայնի խնում : Յորոց բանից մա
 " կաբերի , Թէ Յօհաննէս մկր
 " տիչն սրբեցաւ ի սկզբնական
 " մեղաց ի յարգանտի մօր իւրում ,
 " և լցաւ շնորհօք հոգւոյն սրբոյ :
 " Սկզբնական մեղքն զբազում
 " քնասս պատճառեաց ադամայ ,
 " և հետևապէս մեզ ամենեցունս
 " Կախ բան զսկզբնական մեղս
 " դարդարեալք էին , և պաճուճէր
 " եօթնարմիեան շնորհօք հոգւոյն
 " սրբոյ , ադամ , և եւա : Բայց
 " յորժամ գործեցին զմեզս , զրկե
 " ցան ինոցանէ : Կախ բան զ
 " մեղս ունէին զԼճային շնորհս :
 " Աստի էին ադամ , սիրելիք ,
 " հաճոյք , ընդունելիք , և բարե
 " կամք Լ. Ե. էին որդիք բարձրե
 " լոյն : Իսկ յորժամ մեղան , մեր
 " կացան զԼճային շնորհս , կո

լուսին դարդարութի , զբարե
 " կամութի ընդ Լ. Ե. , և զորդե
 " ութի նր , և եղեն Թշնամիք ,
 " ատելիք , և անհաճոյք բարձրե
 " լոյն : Կախ բան զմեղս ունէին
 " զմեծ գիտութի , որով յոյժ բա
 " րուք ճանաչէին , և գիտէին առ
 " նել զբարիս , և փախչել ի չա
 " բեաց : Յորժամ մեղան , անկան
 " ի մեծ տգիտութի , և ի կուրութի
 " մտաց : Աւնէին զմարմին իւրե
 " անց ամենեւին հնազանդ հո
 " գւոյ , այնպէս Թէ ոչ շարժու
 " ի յանպատեն , և ի յանկարգ
 " ցանկութիս ընդդէմ բանի :
 " Յորժամ ստուգանեցին , գտին
 " զսա ապատառք ի հոգւոյ , և
 " հակառակ բանի : Աւնէին զմե
 " ծագոյն յօժարութի , և դիւ
 " րութի առ ի գործելոյ զբարիս ,
 " և փախչելոյ ի չարեաց : Յոր
 " ժամ պատճառանազանցեցան ,
 " գտին զինքեանս յօժարս , և ա
 " խորժս ի չարիս , և դժուարս
 " առ բարիս : Լին ազատք ի
 " յաշխատանաց , ի բերկիւղից , և
 " ի քնասուց : Բանգի երկիր ին
 " ընին տալի զպտուղս , ոչոք կա
 " րէր իշխել նց , և ոչինչ կարէր
 " քնասել նց : Յորժամ յանցեան ,
 " եմթարկեցան աշխատանաց , և
 " երկիւղից , և եղեն ընդունակք
 " քնասուց : Լին ազատք ի պար
 " տանորութի մահու : Բանգի
 " եթէ չէին մեղուցեալք , ոչ մե
 " ռանէին : Յորժամ մեղան ,
 " մահս հնազանդեցոյց զնս ին
 " քեան : Եթէ չէին մեղուցեալք
 " յետ ժամանակաց ոմանց վերս

փոխելիք էին յերկինս, և մտա-
նելոյ ի փառս, և առ կեանս
յաւն հոռեանս: Յորժամ յան-
ցեան, արտաբերեցան ի դրակ-
տե, և արտաբերեցան ի յերկիրս
անասնոց, այնպէս թէ եթէ
չէին զղջացեալք, և դարձեալք
ի մեղաց իւրեանց, և ՄԾ չէր
առաքեալ փրկիչ, դնային ի կո-
րուստն յաւն հոռեանս: Սեբ,
որք հաղորդելոցք, և մասնակ-
ցելոցք էաք նոցին բարեաց, և
թէ չէին մեղուցեալք, յորժամ
մեղան, հաղորդեցաք, և մաս-
նակցեցաք պատժոց, որովք ար-
ժեցան: Ուստի որք են ի սկզ-
բնական մեղս. ունին զգական
սուծի ՄԾային շտորեաց, ու-
նին զթշնամուծի ընդ ՄԾ, են
ընդ իշխանութի սատանայի, են
որդիք անիծից, են ժառանգք
դժոխոց, ունին զկուրուծիւն,
յոժարք են ի չարիս, և ունին
զդժուարութի առ ի գործելոյ
դբարիս իբէ են պէտպէս պատ-
ժովք. երկիւղիւք, թշնամու-
ծք, վտանգիւք, և երկամբք,
են ստորանկեալք մահու մար-
մոց, և եթէ մեռանիցին ի սկզ-
բնական մեղս, Թէպէտ չունի-
ցին զներգործականս, երթան
ի կորուստն յաւն հոռեանս, և
հանապաղ մասն զրկեցեալք ի
յաւն հոռեանս կենաց, և ի
միանջենամար փառաց: Քան
զի ասէ Քն: Յօհ. 3. 3. Եթէ
նչ որ ծնցի վերտոնն, ոչ կարե-
տեսանել զարքարութիւն ՄԾ:
Դարձեալ ասէ: Յօհ. 3. 5.

Են ամեն անէմ բեղ. Եթէ ոչ
որ ծնցի ի ջրոյ, և ի հոգւոյ, ոչ
կարե մտանել յարքարութի ՄԾ:
Օ ի ծնեալն ի մարմնոյ մարմին
է, և ծնեալն ի հոգւոյ հոգի:
Բայց որք մեռանին ի սկզբնա-
կան մեղս Թարց ներգործական
մեղաց, ոչ պատժին պատժովք
որք պարտին ներգործական մե-
ղաց: Քանզի չէ արդարութի
պատժել պատժովք, որք պար-
տին ներգործական մեղաց, զայ-
նոսիկ, որք չեն գործեալք զմեղս
ներգործականս:

Իեղ ընդդէմ սկզբնական
մեղաց եղեն չարչարանք, և մահ
Տն մերոյ Յի Քի: Քանզի
փրկեցաք ի յանիծիցն ադամայ
ի ձեռն չարչարանաց, և մահու
Տն մերոյ Յի Քի: Ուստի
ասէ Յօհաննէս անւտարանիչն:
Գլ. 1. 16. Օ ի իշխութի անտի
նր մեք ամենաբնին առաք զյոր
հս փոխանակ շտորեաց: Օ ի
օրէնքն ի ձեռն մօսէսի տոնւան:
Դնորք, և ճշմարտութիւն ի
ձեռն Յի Քի եղեն: Եւ
Պօղոս առ հռօմայեցիս գրէ:
Գլ. 3. 23. Քանզի ամենաբնին
մեղան. և նուազեալք են ի փա-
ռացն ՄԾ: Եւ արդարանան
ձրի նորին շտորեօք, ի ձեռն փր-
կութեն, որ ի Քն Յն: Ի
յայլում գլխով գրէ: 5. 8. Յայտ-
նեաց ՄԾ զսէրն իւր իմեղ. զի
մինչդեռ մեղանորքն էաք ըստ
ժառանգմին. Քն մն մեր մե-
ռաւ: Որչափ ևս առանել յար-
դարանալս մերում այժմիկ ա-
րեալեն

րեամբն նր ասարիցուք նովաւ ի
 բարկութեանստի : Օ ի եթէ
 մինչ թշնամիքն էաք , հաշտե
 ցաք ընդ Լ. Ե. մահաւանք որդւոյ
 նր : Որչափ ևս առաւել ի հաշ
 տիլս մերում ասարիցուք կենօք
 նր : Եւ ոչ այսչափ միայն , այլ
 և պարծիսք ևս Լ. Ե. ի ձեռն
 Տ. մերոյ Յի Բի , որով և
 զհաշտութիւն իսկ ընկալաք :
 Յետ տակաւնուց ասէ : Հոօս .
 5. 15. Լ. Ե. ոչ որպէս յանցանքն ,
 նոյնպէս և շտորհքն . զի եթէ
 միոյն յանցանօք բազումք մե
 ռան , որչափ ևս առաւել շտոր
 հքն Լ. Ե. , և պարգևք , շտորհօք
 միոյն մարդոյ Յի Բի ի բա
 զումս առաւելաւ : Օ ի եթէ
 միոյն յանցանօք մահ թագաւո
 բեաց միովս . որչափ ևս առա
 ւել , որք զառաւելութի շտոր
 հաց , և զպարգևաց արդարու
 թէն առնուցուն , կենօք թա
 գաւորեացեն ի ձեռն միոյն Յի
 Բի : Եւ զառաւելմա ուր միոյն
 յանցանօք յամ մարդիկ դատա
 պարտութի , նոյնպէս և միոյն
 արդարութի , յամ մարդիկ ար
 դարութի կենաց : Օ ի որպէ
 անհնազանդութի միոյն մար
 դոյ մեղաւորք բազումք եղին :
 Եւ նոյնպէս և հնազանդութեամբ
 միոյն արդարք բազումք եղիցին :
 Եւ յայլում տեղում զարդապե
 տէ : Հոօս . 6. 3. Եթէ ոչ զի
 տեք , զի որք միանգամ մկրտե
 ցաք ի Բ. Ե. Յի , ի մահ անդր
 նր մկրտեցաք : Թաղեցաք ընդ
 նմին մկրտութիւն ի մահ : Օ ի

որպէս յարեաւ Բ. Ե. ի մեռելոց
 փառօք հօր . նոյնպէս մեք ի նո
 ղոյումս կենաց յրջիցուք : Օ ի
 եթէ տնկածիցք եղեաք նմանու
 թե մահու նր , այլև յարութե
 նր լինիցիսք : Օ այս դիտաւմի
 զի հին մարդն մեր խաչակից է
 զև նր . զի խափանեացի մարմին
 մեղացն . մի ևս ծառայել մեղ
 մեղացն . զի որ մեռանի արդա
 րացեալ է ի մեղաց : Իսկ եթէ
 մեռաք ընդ Բ. Ե. , հաւատալք
 թէ և կեցցուք ընդ նմա : Գի
 տեմք , զի Բ. Ե. յարուցեալ է ի
 մեռելոց . այսուհետև ոչ մե
 ռանի , և մահ նմա ոչ ևս տի
 րէ : Օ ի որ մեռան , մեղացն
 մեռաւ միանգամ : Եւ որ կեն
 դանին է , կենդանի է Լ. Ե. :
 Եւ նոյնպէս և դուք համարեալք
 զանձնս մեռեալս մեղացն , և
 կենդանիս Լ. Ե. ի Բ. Ե. Յի Տ.
 մեր : Եւ յայլում դիտոջ վարդա
 պետէ : Հոօս . 8. 2. Օ ի օրէս
 հողոյն կենաց ի Բ. Ե. Յի ա
 զատեցին զիս յօրինաց մեղաց , և
 մահու : Օ ի որ անհնարին էր
 օրինացն , որով տկարանային
 մարմնով . Լ. Ե. զորդին իւր ա
 ռաբեաց ի նմանութի մարմնոյ
 մեղաց , և վն մեղաց . և դա
 տապարտեաց զմեզս ի մարմնի
 անդ : Եւ առ դադատացիս
 գրէ : Գլ . 3. 22. Լ. Ե. փակեցին
 դիւր զամենեպիս ընդ մեղօք .
 զի աւելտիքն ի հաւատոց անտի
 Յի Բի տացին հաւատացե
 լոց : Եւ առ եփեացիս ասէ :
 Գլ . 2. 4. Լ. Ե. Լ. Ե. , որ մեծն է

1) որդրութեամբ քն բազում սիրոյն
 2) իւրոյ, որով սիրեաց զմեզ, մինչ
 3) դեռ մեռեալք էաք ի մեզս մեր,
 4) կենդանիս արար զմեզ ի Վրս:
 5) Քանզի շորհօք ապրեցաք:
 6) Ընդ նմին յարոյց, և ընդ նմին
 7) նստոյց յերկնաւորս ի Վրս Յն:
 8) Օ ի ցուցցէ ի յաւիտեանսն,
 9) որք դարոցն են, զառաւել մե-
 10) ծութի շորհացն իւրոյ, բաղց-
 11) րութեմբ ի մեզ ի Վրս Յն: Օ ի
 12) շորհօք նր էք փրկեալք ի ձեռն
 13) հաւատոյ. և այս ոչ ի ձեռն.
 14) այլ Լ. յարգեւ է: Յորոց բա-
 15) նից երեւի, Թէ փրկութի մեր
 16) եղեալ է ի ձեռն Յի Վրի, և
 17) Թէ աղատեալք եմք ի սկզբնա-
 18) կան մեղաց ի ձեռն չարչարանաց
 19) և մահու փրկչին մերոյ Յի: Ս
 20) որոյ ի ծննդեան նր ասաց հրեշ-
 21) տալն: Ղու. 2. 10. Սի երկն-
 22) չիք. զի ահաւասիկ աւետարա-
 23) նեւ ձեզ զուրախութի մեծ. որ
 24) եղիցի ամ ժողովրդեանն: Օ ի
 25) ծնաւ ձեզ այսօր փրկիչ. որ է
 26) օծեալ Տր ի բաղաբի Ղաւթի:
 27) Լու ոչ կարաց այլք հաշտեցու-
 28) ցանել զմեզ ընդ Լ. Վրս: Քան-
 29) զի այլ մարդիկ ինքեանք ևս
 30) անկեալք էին ի մեզս, և գտա-
 31) նեին ի ներքոյ մեղաց: Աւտի
 32) կարօք էին միջնորդի: Ղար-
 33) ձեալ, քանզի այլք մարդիկ, որ
 34) լով լոկ մարդիկ, ոչ կարացին
 35) ունիլ զանհուն արդիւնս, և զան-
 36) հուն ընդունելութի առաջի Լ. Վր
 37) և ոչ կարացին անհունապէս հա-
 38) ճոյանալ Լ. Վր, և լինիլ նմա ըն-
 39) դունելիք. և հետեւապէս ոչ

կարացին առնել զբաւական
 զճարութեան քն մեղացն ադամայր
 Սակս որոյ ոչ կարացին հաշտե-
 ցուցանել զմարդկային սեռ ընդ-
 Լ. Վր: Բայց Վրս, որ չէր լոկ
 մարդ, այլեւ ճշմարիտ Լ. Վր, ու-
 նելով զճշմարիտ մարդկութի,
 և զճշմարիտ Լ. Վրութի, զկա-
 տարեալ մարդկութի, և զկա-
 տարեալ Լ. Վրութի անշիտեալք
 միաւորեալս ի միում անձին,
 կարաց առնել զբաւականապէս
 զճարութեան վասն մեղաց բոլորի
 մարդկայնոյ սեռի: Քանզի
 Վրս ոչ մեղաւ, և ոչ կարաց
 մեղանշել: Լու արդիւնք նր քն
 անհուն արժանապատեհութե
 անձին նր, անհունապէս եղեն
 ընդունելիք հօր Լ. Վր: Ս որոյ
 կարաց, և իսկ արար զբաւա-
 կանապէս զճարութեան քն մեղաց
 համայնից: Լու դեղս այս
 դնի ի վր մերաց սկզբնական մե-
 ղաց, և բուժէ զխոցս պատճա-
 ուեցեալս ի սկզբնական մեղաց,
 ի ձեռն խորհրդոյ մկրտութե:
 Քանզի այսպէ կամեցաւ Վրս
 այսինքն, կամեցաւ Վրս ջնջել
 զսկզբնական մեղս ի ձեռն խոր-
 հրդոյ մկրտութե: Աւտի ասէ
 Յօհ. 3. 5. Լ. Վր չէ որ ծնցի ի ջրոյ
 և ի հոգւոյ, ոչ կարէ մտանել
 յարքայութի Լ. Վր: Աւտի յոր
 ժամ ընդունիլք արժանապէս
 զխորհուրդ քն մկրտութե, աղա-
 տիկք ի պարտականութե սկզ-
 բնական մեղաց, մարմնիք ի
 բժոյ, և ի յարատեութե, որովք
 բժաւորեաց, և տղեղացոյց զճ-

գին մեր մեղքն սկզբնական, գեղեցկանամբ, և գեղգեղինք ԼԾ, այնն արդարացուցիչ շնորհօք լինինք բարեկամք, և որդիք ԼԵ, արդարք, և ժառանգք դրան տին, այնպէս թէ, եթէ մեռանցինք ի յարդարութե, զոր սրգեւեաց մեզ սք մկրտութի, և եթէ յետ մկրտութե չիցենք մեղուցեալք, իսկոյն ժամանակնք և հասանինք երկնային փառաց : Եւ թէպէտ սք մկրտութիւն չհասուցանիցէ մեզ դրամայնս վերոյասացեալ եօթնարփեան շնորհս . սակայն պարզեւէ դարմատ նոցին, այսինքն, զԼԾային արդարացուցիչ շնորհ, և զիրաւուն, զի ընդունիցինք դայրս ի հանդերձեալ կեանս հանդերձ բարնազան շահիւք, և վատաւիւք :

Պ Բ Լ Կ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ :

Յաղագս ներդործական մեղաց :

Ներդործական մեղքն է՝ այն, զոր գործենք յատուկ կամօք մերովք, յորժամ հասեալք ենք ի բանաւարութի : Ուստի մեղքն այնուքիկ, զորս ոք գործէ յատուկ կամօք իւրովք, են մեղք ներդործականք : Սոյնպիսիք են շնութիւք, պոռնկութիւք, հայհոյանք, զրպարտախօսութիւք, գողութիւք, յափշտակութիւք, ատելութիւք, անառակութիւք, արբշտութիւք, շուայտութիւք, անհունատութիւք,

յուսահատութիւք, կախարդութիւք, դիձութիւք, իգամոյութիւք, արձագիտութիւք, չարագործութիւք, անօրէնութիւք, անիրաւութիւք, անբարտաւանութիւք, անբարհաւաճութիւնք, լրբութիւք, անդգամութիւք, եղբայրատեցութիւք, չար ցանկութիւք, մարմնասիրութիւք, աշխարհասիրութիւնք, վաճաշոհեշտասիրութիւք, չարակամութիւք, մարդասպանութիւք, կռապաշտութիւք, ագահութիւնք, նախանձք, փառամոյութիւնք, փառասիրութիւք, երդմնազանցութիւք, ուխտադրութիւնք, ստաբանութիւք, ստախօսութիւք, չար խորհուրդք, և այլք պատուիրանազանցութիւք, զորս առնեն մեղաստեղք :

Ներդործական մեղքն բաժանի ի մահացուն, և ի ներելին : Սահացուն է՝ այն, որ քիմանութե իւրոյ բառնայ զԼԾային արդարացուցիչ շնորհ, բակեղբարեկամութիւք, զոր ունինք ընդ ԼԵ, ձգէ զմեզ ի յորդիւթե ԼԵ, բառնայ ի մէնջ զիրաւուն, զոր ունինք առ կեանս յաւիտեականս, առնէ զմեզ թշաւիս, և ատելիս ԼԵ . ապառաւեցուցանէ զմեզ ի ԼԵ, յետս դարձուցանէ զմեզ ի յանփոփոխելի բարւոյ, և համարարձուցանէ առ փոփոխելի բարին . ստորագրէ զմեզ պարտաւորութե յաւիտեական պատժոց, այսինքն, առնէ զմեզ պարտականուկրել զյաւիտեականս պատժ : Լսի

Ընի մահացու, զի բառնայ զսկիզբն հոգեւոր կենաց, այսինքն, զունակական շնորհ, և սարանանէ զհոգին: Ուստի ծանուցեմ մեղք, ծանուցեմ պատճառաւորացութիւն, և օրինադանցութիւն, և որք են ընդդէմ օրինաց իծանք նիւթուս, և որք են ընդդէմ սիրոյ, և բաժականք են ըստ խոհեմութեւ առ իբաւ կելոյ զսէր, և զբարեկամութիւն, և որք բացարձակապէս են ընդդէմ սիրելութեւ, և ընդդէմ օրինաց, և ընդդէմ Լ՝, եթէ գործեցին կամաւորապէս, և անձնիշխանաբար, և վերանկատմամբ, են մեղք մահացուք: Վերելի մեղքն է՝ այն, որ քի թեթեւութեւ իւրոյ ոչ բառնայ զշնորհ, և զբարեկամութիւն, զոր ունիմք ընդ Լ՝: ոչ ձգէ զմեզ ի յորդիւթեւ Լ՝, ոչ բառնայ զիրաւուն, զոր ունիմք առ կենսա յաւիտեանականս: ոչ առնէ զմեզ թշնամիս Լ՝: ոչ ապաւտաբեցուցանէ զմեզ ինմանէ, և ոչ յետադարձուցանէ զմեզ յանսիրտիս իւրոյ, և ոչ համադարձուցանէ զմեզ առ փոփոխելի բարին, և ոչ առնէ զմեզ պարտականս յաւիտեանական պատժոց: Սակայն նուազեցուցանէ զեռանդ, և զլերմութիւն սիրոյ, պակասեցուցանէ զլերմեռանդութիւն, և առնէ զմեզ պարտաւորս կրել զժամանակաւոր պատժ: Ուստի պակասութիւն, որք ոչ բաւեն զսիրելութիւն, և որք չեն ընդդէմ

սիրոյ, և որք չեն օրինադանցութիւն ընդդէմ Լ՝, և ընդդէմ կամաց նր, և որք չեն ծանր պատճառաւորացութիւն, այլ են թեթեւ անհաճոյութիւն, և այնպիսիք, որք ոչ են ըստ սիրելութեւ, և ըստ կամացն Լ՝, այլ են արտաբոյ սիրելութեւ, և արտաբոյ կամացն Լ՝, և են արտաբոյ սիրոյ, են մեղք ներելիք: Սմանապէս անցաւորութիւն, որք չեն լիապէս կամաւորք, են մեղք ներելիք: Քանզի առ մեղս խնդրի լի կամաւորութիւն: Ուստի յորժամ անցաւորութիւն, և պակասութիւն են ծանուցեմ, և են ընդդէմ օրինաց իծանք նիւթուս, և են լիապէս կամաւորք, են մեղք մահացուք: Իսկ եթէ չիցեն լիապէս կամաւորք, են մեղք ներելիք: Դարձեալ յորժամ անցաւորութիւն, և պակասութիւն են ընդդէմ սիրոյ, և ընդդէմ սիրելութեւ, և ըստ խոհեմութեւ, բաժականք են առ ի բակելոյ զսիրելութիւն, են մեղք մահացուք: Իսկ եթէ չիցեն ընդդէմ սիրոյ, և չբակեցեն զսիրելութիւն, այլ միայն իցեն արտաբոյ սիրելութեւ, և չիցեն ըստ սիրելութեւ, են մեղք ներելիք: Վերելի մեղքն կոչին սոյնպիսիք: Քանզի ոչ եղծելով զսկիզբն, և զարմատն հոգեւոր կենաց, այսինքն, ոչ բառնալով զԼ՝ Տային արդարացուցիչ շնորհ, արկանեն ի վերայ հոգեւոր դիւրաբութելի տկարութիւն: Դարձեալ կոչին

ներեցիք : Քանզի սոյնպիսի մեղաց դերանց չտրհի ներումն :

Սեղբ , որք լինին , և գործին ընդդէմ յատուկ բարւոյ , իսեռէ հասարակաբար են մեղք ներեցիք : Քանզի հասարակաբար չեն ծանր անկարգութիւք , և ոչ բակեն զսէր : Ուստի անշահ , և ունայն տենչք , և փափագք , ունայն բերկրութիւք , անւերդոծախք , անշահ , և անօգուտ հետաքրքրութիւք , անւերդոծութիւք ի զարդարանս , և ի զգետտս , առասպելաբանութիւք , դատրկաբանութիւք , դատարկ կացութիւք , առանւելութիւնք ի կերակուրս , ի յըմպելիս , ի բունս , ի ծաղկիս , այսինքն , ի ծիծաղս , ի յերկիւղս ի տրտմութիւնս , ի խոժոռմունս , ի յիղծս նոմոսի , դովասանաց , պատճառայ , մեծարանաց , և այլոց սոյնպիսեաց . յաճախութիւք ամուսնական զուգանւութե . և այլք սոյնպիսիք , և սոցին նման պակասութիւնք , հասարակաբար իսեռէ են մեղք ներեցիք : Սակայն եթէ ծանրապէս ընդդիմանայցեն բանի , և խոհեմութե , և դուքայտիցին , և յօդիցին ընդ մեղս մահացուս , և առակցիցին ընդ վաղձանի մահացօրէն չարի , և պատճառիցեն զմեղս մահացուս , և ծանրապէս գայթաղեցուցանիցեն , և դառնայցեն ծանր անկարգութիւք , պատահաբար լինին մեղք մահացուք : Քանզի յայնժմ յարմարի նց սհման մահացումեղաց , ուն յայտէ՝ նկատողաց :

Սեղբ , որք գործին , և լինին ընդդէմ Մարանական առաքինութեց , իսեռէ իւրեանց են մահացուք : Քանզի զասեն իսիք ներքին բարւոյ Մ : Սեղբ մեղք , որք են ընդդէմ հաւատոյ , են անիրաւութիւք ընդդէմ Մային ճշմարտաստութե : Որք են ընդդէմ յուսոյ , են անիրաւութիւք ընդդէմ Մային ողորմութե : Եւ որք են ընդդէմ սիրոյ . են անիրաւութիւք ընդդէմ Մային բարութե : Երդ անիրաւութիւք , որք են ընդդէմ Մային ճշմարտաստութե , ողորմութե , և բարութե , են մահացուք : Քանզի են ծանր անիրաւութիւնք : Ուրեմն մեղք , որք լինին , և գործին ընդդէմ Մարանական առաքինութեց , են իսեռէ իւրեանց մահացուք : Վմանապէս հասարակաբար համայնք մեղք , որք լինին , և գործին ընդդէմ տասն պատգամաց , են մեղք մահացուք : Քանզի մեղք , որք գործին ընդդէմ երկոց առաջնոց պատճառանաց , նմապէս են զսասարարութիւք , և անիրաւութիւք ընդդէմ Մ : Սեղբ են զսասարարութիւք , և անիրաւութիւք ընդդէմ Մութե , ընդդէմ Մային դիտութե , ընդդէմ Մային ամենակարողութե , և ընդդէմ ներքնոյ , կամ արտաքնոյ Մային պատճառայ : Ուն յայտէ՝ նկատողի : Երդ մեղք , որք են անիրաւութիւք ընդդէմ Մ , իսեռէ իւրեանց են մահացուք :

հացուք: Իսկ մեղք, որ լինին, և գործին ընդդէմ այլոց պատճառով իրանաց տաճն պատգամաց, ձապեն անձանց, կամ բարեաց, կամ իրաւանց ընկերի, և եղբոր: Ուստի են անիրաւութիւնք, որք լինին ընդդէմ անձանց, կամ բարեաց, կամ իրաւանց եղբոր, և ընկերի: Իսկ անիրաւութիւնք, որք լինին անձանց, կամ բարեաց, կամ իրաւանց եղբոր, ի սեռէ իւրեանց են մահացուք: Քանզի ի սեռէ իւրեանց են ծանր ձապարարութիւնք, որք լինին եղբոր. և են բաւականք առ ի բակելոյ դարեկամութիւն: Ուրեմն նաև մեղք, որք գործին ընդդէմ այլոց պատճառով իրանաց տաճն պատգամաց, ի սեռէ իւրեանց են մեղք մահացուք: Սակայն եթէ չիցեն լիապէս կամ մասնաւոր, կամ եթէ չձապահեն եղբոր ծանրապէս, և ի ծանր սիւթում, այլ միայն թեթեւապէս, և ի թեթեւ սիւթում, չեն մահացուք, այլ ներելիք, ոպ յայտ է՝ ի նախազարգապետեցելոց կանոնաց:

Եթեմն գլխաւոր մեղք ի սեռէ իւրեանց չեն ամենեքեան մահացուք: Քանզի ոչ ամենեքեան ծանրապէս ի սեռէ իւրեանց ձապեն Մ, կամ եղբոր, կամ զմեզ ապականեն, ոպ երևեսցի ի յայնց, զորս առաջուք ի վայր: Եւ յատուցելոցն երևի, թէ մեղքն, որ ի յիմքեն է, և ի սեռէ իւրմէ՛ մահացու երբեմն պատահաբար կարէ

դառնալ ներելի: և հակադարձաբար մեղքն, որ ի սեռէ իւրմէ, և ի յիմքեն է՝ ներելի, պատահաբար կարէ դառնալ մահացու: Ուստի առաջադրեսցուք նախ զպատահմունս, նորս մահացու մեղքն պատահաբար լինի ներելի: Յետոյ առաջադրեսցուք զպատահմունս, նորս ներելի մեղքն պատահաբար լինի մահացու:

Եւ մահացու մեղքն խնդրին երեք: Եւ յիմքն, ի կողմանէ մտաց, և իմացականին խնդրի լի մտածումն, և վերանկատումն: Քանզի որ գործէ ընդդէմ պատճառով իրանի թարց լի մտածման, և վերանկատման, և թարց լի խոկման, ոչ երևի արժանի ծանր պատժոյ. այլ թեթեւ: Ուստի ոչ երևի, թէ առնէ զայնպիսի իր, վասն որոյ պարտիցի բակիլ սիրելութի, և բարեկամութի, որ է՝ ի մէջ մեծաւորի, և փոքրաւորի: Դարձեալ, քանզի յայնժամ ճանաչի, թէ որ գործէ ընդդէմ պատճառով իրեցեալ իրի ունի զլի չարութի կամաց, և զանհաղաղանութի, յորժամ լի խոկմամբ գործէ ընդդէմ պատճառով իրեցեալ իրի: Ուրեմն որ առանց լի մտածման գործէ ընդդէմ պատճառով իրեցեալ իրի, այնպէս թէ եթէ լիապէս մտածեալ էր, չէր գործեալ, տայ զնշան, թէ չունի զլի չարութի կամաց, և զանհաղաղանութի: Ուրեմն չառնէ զծանր պակասութի, և հետեւապէս չառնէ զիր,

զիր , քի որոյ պարտեցի բակիլ
բարեկամութի : Ուրեմն ոչ մե-
ղանչէ ծանրապէս , այլ Թե-
թեւապէս , և ներելաբար : Ի
կողմանէ կամաց խնդրի կատա-
րեալ համահունձանութի : Քան-
զի Թարց կատարեալ համահա-
ւանութե կամաց գործն , որ
լինի ընդդէմ պատճառեցեալ
իրն , ոչ երեւի արժանի յանձնե-
նական պատժոյ : Քանզի եթէ
մեղքն չիցէ կամաւոր , ոչինչ է :
Ուրեմն եթէ չիցէ լիապէս կա-
մաւոր , չէ արժանի յանձնե-
նական պատժոյ : Քանզի առ
մեղքն , որ է՝ արժանի յանձնե-
նական պատժոյ , խնդրի , զի
իցէ լիապէս կամաւոր : Իսկ մե-
ղքն , որ չլինի կատարեալ հա-
մահաւանութե , չէ լիապէս կա-
մաւոր : Ուրեմն չէ արժանաւոր
յանձնեական պատժոյ : Եւ
ժամանակաւորի : Իսկ մեղքն ,
որ ոչ արդիւնաւորի զյանձնե-
նական պատժի , այլ զժամա-
նակաւոր , չէ մահացու . այլ
ներելի : Ուրեմն առ մահացու
մեղքն խնդրի կատարեալ հա-
մահաւանութի կամաց : Ի կող-
մանէ նիւթոյ , յորժամ է՝ ըն-
դունակ Թեթեւութե . խնդրի
ծանրութի նոյն : Քանզի ուր
գոյ սակաւութի , և Թեթեւու-
թի նիւթոյ , անդ հասարակո-
րէն համարի գոյ Թեթեւ մեղք
ի յիս բարոյականս : Քանզի ի
յիս բարոյականս սակաւն ոչինչ
համարի հասարակորէն : Ուստի
հասարակորէն առ մեղքն մա-

հացու խնդրի ծանրութի նիւ-
թոյ : Յորոց երեւի , Թե երեքն ,
որք խնդրին առ մահացու մեղքն
են այսոքի . ի մտածումս իմա-
ցականին , կատարեալ համա-
հաւանութի կամաց , և հասա-
րակորէն խօսելով , ծանրութի
նիւթոյ : Ուստի եթէ մինն ի
յերիցս այսոցանէ պակասիցի , մե-
ղքն , որ այլադրաբար ի յինքննէ
է՝ մահացու , պատահաբար լի-
նի ներելի : Ուստի ի յերիս պա-
տահուճս մեղքն , որ ի սեռէ
իւրմէ է՝ մահացու , պատահա-
բար լինի ներելի : Եւ յինքն ,
կամ յորժամ պակասի լի մտա-
ծումս , կամ կատարեալ համա-
հաւանութի , կամ ծանրութի
նիւթոյ :

Ի իսին նշանք անկատար մտա-
ծման , և վերանկատման , նախ
եթէ որ գրեթէ կիսաբուն ըմբռ-
նեաց գոյ մեղք զգործն այն , զոր
արար : Երկրորդ , եթէ յետոյ ,
յորժամ լնւագոյն մտածէ ,
ենթադատէ , Թէ չէր առնելոյ ,
եթէ այնպէս ըմբռնեալ էր :
Երրորդ , եթէ խռովեալ սաստ-
կագոյն ախտիւ , կամ այլով սոյն
պիսեաւ արգիլեցեալ , գրեթէ
ոչ գիտաց , Թէ զինչ առնէր :
Քանզի ի սոյնպիսի պատահ-
մունս պակասի մտածումս : Ի ի-
նին նշանք անկատար համահա-
ւանութե , նախ յորժամ որ այնպէս
սրտամագրեցեալ է՝ , Թէ , Թէ-
պէտ դիւրանայ կարաց կատարել
զմեղս , սակայն ոչ կատարեաց :
Երկրորդ , եթէ գոյով երկու-

դած Մ, տարակուսի Թեթե
ւապէս, արդեօք տունեալ իցէ
գհամահանւանութի : Երրորդ-
եթէ սովոր իցէ այնպէս զգա-
ծեալ, և հաստատեալ, Թէ ա-
ռանել կամի մեռանիլ, բանԹէ
բացարժարքար մահացօրէն մե-
ղանչել : Քանզի սոյնպիսին ոչ
դիւրապէս տայ գհամահանւա-
նութի : Չորրորդ- եթէ եղե-
կիսաբուն, և յետոյ ենթադրատե-
Թէ չէր առնելոց զգործն այն,
եթէ լեալ էր կատարելապէս
արժուն : Քանզի ՚ի սոյնպիսի
պատահմունս պակասի կատա-
րեալ համահանւանութի :

Նիւեան յայնժամ համարելի
է՝ Թեթե, յորժամ սոյնպիսի
դատի ՚ի խո՛ւնի դատաստանէ :
Եւ պահելիք են կանանքս այսո-
քի : Նախ զի դատիցի զնիւ-
թոյ, ոչ միայն ինքն ըստ ինքեան
բացարձակապէս նկատելի է, և
խոկալի : այլև վերահայեցար առ
դիտեցեալ վաղձան : Ուստի ե-
Թէ առ դիտեցեալ վաղձանն
յոյժ պիտոյ իցէ, կամ ամենուին
հարկանոր իցէ, եղիցի ծանր :
Իսկ եթէ սակաւ պիտոյանայցէ
եղիցի Թեթե : Երկրորդ վե-
րանկատելիք են պարագայք :
Քանզի բազմիցս պատահի,
Թէ, եթէ վերանկատիցին պա-
րագայք հասարակական բարոյ,
գայթապդութե, յորմէ պարտիք
զգուշանալ, և այլոց սոյնպի-
սեաց, լինի ծանր ինչ այն, որ
ըստ ինքեան է՝ Թեթե : Եր-
րորդ, արդեօք մասն ինչ պա-

տուելեցեալ իրի իցէ ծանր, ոչ
միայն վերանկատելի է՝ բացար-
ձակապէս, և ըստ ինքեան, այլև
վերահայեցմամբ առ բոլորն :
Չորրորդ- ՚ի կրկնեցեալ անցա-
ւորութիս, եթէ բազում սա-
կաբ նիւթ, կամ ըստ ինքեանց
կամ ըստ գործոց ՚ի ինքեանց
պատճառեցելոց, բարոյակա-
նաբար շարակիցին, և շարա-
մանիցին, լինի ծանր նիւթ :
Քանզի յայնժամ ամենեքեան
խուն, և դոյզ նիւթ բարոյա-
կանաբար վերահայեցին իբրեւ
զմի ինչ : Սակայն ոչ վարկանին
ծանր նիւթ, եթէ, ոչ ըստ ին-
քեանց, և ոչ ըստ Թողեցեալ
գործոց միանորիցին ընդ-միմե-
անս դոյզնաբեայ նիւթ :

Մեղքն, որ ՚ի սեռէ իւրմէ
ներելի, կամ անգանազան ներ-
գործութիւն հինգ եղանակաւ
կարէ դառնալ մահացու պա-
տահաբար : Նախ պատճառաւ
առակցեցեալ վաղձանի : Երկ-
րորդ, բանիւ վերջին վաղձանի
Երրորդ բանիւ անարդանաց :
Չորրորդ, բանիւ դայթապդու-
թե : Հինգերորդ, բանիւ որո-
գայթի :

Ներելի մեղքն անցանէ ՚ի
մահացուն բանիւ առակցեցեալ
վաղձանի, յորժամ վաղձան, որ
առակցեցեալ է՝ նմա, է՝ մահա-
ցօրէն չար : Ի սոյնպիսի պա-
տահմաններելին անցանէ ՚ի մա-
հացուն : Քանզի ՚ի սոյնպիսի
պատահման, որ առնէ զմեզ
ներելիս, սիրէ զվաղձան, որ մա-
հա

հացօրէն է՝ չար : Ուրեմն պատ-
ճառաւ սոյնպիսի չար սիրոյ
մահացօրէն մեղանչէ . և ներե-
լին անցանէ ի մահացուն : Սեւ
տի որ խօսի զսուտ վասն անեղոյ
զօր ի պոռնկութի, կամ ի շու-
թի, մահացօրէն մեղանչէ, և
սուտն պատճառաւ սոյնպիսի
չար վաղձանի, որ առակցեցեալ
է՝ նմա, ի ներելոյ անցանէ ի
մահացուն : Այսն որոյ որ սոյն
պիտաբար մեղաւ, պարտւան
դի բանալ ի խոստովանութեան
դչար ցանկութի, և զչար սեր
իւր, որոյ ազատաւ ներելին ան-
ցանէ ի մահացուն : Քանզի
հարկ է՝ զման մահացու մեղս
բանալ ի խոստովանութի :

Ներելի մեղքն անցանէ ի մա-
հացուն բանիւ վերջին վաղձա-
նի, յորժամ որ զիր ինչ այնքան
անկարգաբար սիրէ, և բերի ի
նա սիրականութի, Թէ զվեր-
ջին վաղձան իւր ի նմա կացու-
ցանէ : Ուստի յորժամ որ այն-
քան սաստկապէս սիրէ զիր ինչ
անկարգ սիրով, և զօրութեան
բար համարի զնա այնքան պա-
տճական, Թէ պատրաստ է
իմ նր անցանել զստոնէ իրա-
նաւ, որ ի ներելոյ մահացու մե-
ղաց պարտւանդէ, պատճա-
ռաւ սոյնպիսի անկարգ սիրոյ
մահացօրէն մեղանչէ, և ներելի
մեղքն, կամ անցանազան ներ-
դորձութիւն դատաւայ մահացու :
Այսն որոյ որ այնքան սատո-
կապէս սիրէ զառասպելաբա-
նութիւն, կիմ զխաղա, կամ զանձն

որ անկարգ սիրով . Թէ առանել
կամի ի յաւուրս կեւրակէից Թո-
ղուլ զպատարագ, բանԹէ զրկել
իմացունց, մահացօրէն մեղան-
չէ : Քանզի ցոյց տայ, Թէ
զվերջին վաղձան իւր ի նոսա է
կացուցեալ : Ի սոյնպիսի պա-
տահման ներելի մեղքն, կամ
անցանազան ներդորձութիւն ան-
ցանէ ի մահացուն : Քանզի որ
սոյնպիսի անկարգ սիրով սիրէ
զիրս ստեղծեալս, այնքն, զվեր-
ջին վաղձան իւր ի ստեղծո-
ւածս կացուցանէ, լաւնէ զճանր
անկրտւութի ընդդէմ Ը Գ :
Քանզի Ը Ծ միայն պարտի լի-
նիլ վերջին վաղձան ամ ներդոր-
ձութեց մերոց :

Ներելի մեղքն անցանէ ի մա-
հացուն պատճառաւ անարգ-
ման, յորժամ որ բացարձակա-
պէս, և տեսականապէս անար-
գելով, և արհամարհելով զօրի
նաւոր մեծանոր իւր, կամ հոս-
ման նր, անցանէ զպատճառիւ
նաւ : Ը Եսիքն, յորժամ որ տե-
սականապէս, և բացարձակաբար
այնու անցանէ զպատճառիւ
բանցի նմա, կամ մեծանորի ոչ
կամի ենթարկիլ, և խոնարհիլ,
կամ այնու ոչ կամի հաջանդիլ
հրամայեցելոյ, բանցի հրամայե-
ցեալէ՝, գործէ զմեղս անարգ-
ման, և ներելի մեղքն անցանէ
ի մահացուն պատճառաւ ա-
նարգիման : Յորժամ որ տեսա-
կանապէս, և բացարձակաբար
այնու անցանէ զպատճառիւ
բանցի ոչ կամի ենթարկիլ հրա-

մահի , և մեծաւորի , գործէ զմեզս կատարեալ հպարտութե : Իսկ յորժամ այնու ոչ կամի հպատակիլ , և հաղանդիչ հրաւայեցելոյ , քանզի հրամայեցեալ է՝ , գործէ զմեզս տեսական անհաղանդութե : Ըրդ երկաքանչիւրն իյաւացեալ մեղաց ծանրապէս ընդդիմանայ , և հակառակի սիրոյ , և պատուոյ , որովք պարանանդիմք սիրել , և յարգել զմեծաւորս : Ուստի որք գործեն զնոսա , մահացօրէն մեղանշեն :

Ներելի մեղքն , կամ անզանազան գործն պատահաբար անցանէ ի մահացուն պատճառաւ գայթաղութե , յորժամ լինի պատճառ ծանր , և մահացութեանցիւն եղբօր : Ըսինքն , յորժամ լինի այլոց պատճառ , և առիթ , զի սահիցին , և սարդիցին ի մեզս մահացուս : Իսոյն պիտի պատահման ներելի մեղքն կամ անզանազան գործն անցանէ ի մահացուն : Քանզի յաւերանայ ի նմա իր ինչ որ ծանրապէս ընդդիմանայ , և հակառակի սիրոյ , և եղբայրսիրութի : Քանզի է՝ ընդդէմ եղբայրսիրութե լինիլ առիթ , և պատճառ ծանր սահեցման եղբօր :

Ներելի մեղքն , կամ անզանազան գործն անցանէ ի մահացուն պատճառաւ որովայնի անկանելոյ ի մահացու մեղս , յորժամ որ Թարց բաւական զգուշութե , կամ հարկաւորութե առնէ զիր ինչ , ի ձեռն որոյ

մեղաց : ածի ի մեղս մահացուս , և ի մերձաւորագոյն որովայն մահացօրէն մեղանշելոյ : Իսոյն պիտի պատահման ներելի մեղքն , կամ անզանազան գործն անցանէ ի մահացուն : Քանզի որ առանց բաւական զգուշութե , կամ հարկաւորութե առնէ զիր ինչ , ի ձեռն որոյ ածի ի մերձաւորագոյն որովայն մահացօրէն մեղանշելոյ , անարգէ , և արհամարհէ զփրկութե հոգւոյ , զի դնէ զինքն ի յերեւելի որովայնի կորուսանելոյ զփրկութի իւր : Ըրդ այն համարի մերձաւորագոյն որովայն մահացօրէն մեղանշելոյ , որ ածէ զմարդիկ նման Թեութե ի մեզս մահացուս : Որ եղ զինքն ի մերձաւորագոյն որովայնի մահացօրէն մեղանշելոյ , պարտի ի խոտովանութե բանալ զտեսակ մեղաց , յորոց որովայնի եղ զինքն : Քանզի նոյնով սեռիւ մեղաց մեղաւ :

Ինչ , որով ազատեցաք ի վերաց ներգործական մեղաց , նաեւ եղեն չարչարանք , և մահ Տէ մերոյ Յի Քի : Քանզի փրկութի մեր ի ձեռն Քի կատարեցաւ : Քանզի ոչ միայն չարչարելիլ քն ազատելոյ զմեզ ի սկզբնական մեղաց . այլեւ քն ազատելոյ զմեզ ի ներգործական նացն : Քանզի չարչարեցաւ , և մեռաւ , վասն փրկելոյ զմեզ , քն ազատելոյ ի յաւիտենական մահումն , վասն հաշտեցուցանելոյ զմեզ ընդ Ընդ : Եւ վ

մեծանեղոյ զմեզ ի վերինն Ե-
րուսաղէմ: Երբ ոչ միայն խա-
փանի փրկութիւն մեր ի ձեռն
սկզբական մեղաց, այլև ի ձեռն
մահացու ներգործականաց: Այ-
միայն սկզբական մեղքն տանի
զմեզ ի կորուստն յաւիտեա-
կան, և ի ջուցանէ ի դժոխս,
այլև մահացու ներգործականն,
հանդերձ պատժալք, որք ար-
տին ներգործական մեղաց: Այ-
միայն սկզբական մեղքն զրկէ
զմեզ ի յաւիտեանական փառաց,
այլև մահացու ներգործականն:
Այ միայն սկզբականն արգե-
լու մեզ զմեզն ի վերինն Երու-
սաղէմ. այլև ներգործականն:
Այ միայն սկզբական մեղքն
առնէ զմեզ անհաշտ ընդ Ե. Ե.
և նմա Թշնամիս, նաև ներգոր-
ծական մահացուն: Յորոց է-
րեւի, Թէ չարչարանք, և մահ
Տն մերոյ, և փրկին Յէ Ք. Ի
ոչ միայն եղեալք են դեղ սկզ-
բական մեղաց, այլև ներգոր-
ծականաց: Այ ան որոյ ասաց
հրեշտակն առ Յօսէփ: Սատ.
I. 20. Յօսէփ որդի Դանիթ,
մի եմիւջիւր առնուլ առ բեղ զ
Սարիամ կինն քո. քանզի որ ի
նմայն ծնեալէ՝, ի հողոյն սը-
բոյ է՝: Ծնցի որդի, և կոչես-
ցես զանունն նորա Յն. զի նա
փրկեացէ զծաղիւսբոյ իւր ի մե-
ղաց իւրեանց: Քն միայն իւր
հեղինակութե կարէ Թողուլ զ
մեղս, և կացուցանել զխորհուրդ,
ի ձեռն որոյ մեղանորք կարեցեն
ընդունիլ զԹողութի մեղաց:

Սատ. Ե. 2. Եւ անա մատուցին առ նա ան-
դամալոյժ մի, որ դնիւր ի մա-
հիւն: Եւ տեսեալ Յի զհա-
ւատս նց. ասէ ցանդամալոյժն,
Թողեալ լինին բեղ մեղք քո: Եւ
անա ոմանք ի դպրացն առնեն
ընդ միտս, հայհոյէ դա: Եւ
ծանուցեալ Յի զխորհուրդս նց.
ասէ ցնոսա, ընդէ՛ր խորհիւք
դուք չարին ի սիրտս ձեր: Օ ինչ
դուրինէ՛, ասել, Թողեալ լիցին
բեղ մեղք քո, Թէ ասել, արի,
և շրջեաց: Եւ զի գիտասցիք,
եթէ իշխանութիւն ունի որդի
մարդոյ յերկրի Թողուլ զմեղս.
յայնժամ ասէ ցանդամալոյժն.
արի, առ զմահիւն քո, և երթ
ի տուն քո: Պարգեւիչ երկնային
հանգստեանէ՛ Յն Քն: Աւա-
տի ինքն ասէ: Սատ. II. 28.
Եկալք առ իս ամ փատաւեալք
և բեռնանորք, և ես հանդու-
ցից զձեզ: Եւ եւր զլուծ իմ ի
ձեզ. և ուսարուք յինն. զի հեղ
եմ, և խոնարհ սրտիւ, և գտցիք
հանգիստ անձանց ձերոց: Օ ի
լուծ իմ բաղքէ՛, և բեռն իմ
փորձոգի: Որդին Ե. Ե. յաղագս
մեր մարդկան, և քն մերոյ փր-
կութե էջ ի յերկնից, մարմնա-
ցաւ, և մարդացաւ ի յարդան-
տի կուսին, չարչարեցաւ, խա-
չեցաւ Թաղեցաւ, և զայ տնո-
րէնութիւն կատարեաց: Այ ան
որոյ ինքն վկայէ, ասելով: Սատ.
20. 28. Որպէս որդի մարդոյ ոչ
եկն սպաշտոն առնուլ, այլ պաշ-
տել, և տալ զանձն իւր փրկանս
փո-

փոխանակ բաղմաց : Հեղա-
 արեւնս Քհ , զի մեք ընդ ու-
 նեցինք զԹողութի մեղաց : Ուս-
 տի ասէ սբ աւետարանն : Մատ-
 26. 27. Եւ առեալ բաժակ գո-
 հացաւ , ետ նց , և ասէ : Եր-
 բէք ի դմանս ամենեքէն : Օ ի
 այդ է՝ արեւն իմ նորոյ ուխտի .
 որ ի վր բաղմաց հեղանի ի Թո-
 ղութի մեղաց : Յանունն Յի-
 Քհ բարոցն ասաշխարութի , և
 Թողութի մեղաց : Ուստի ինքն
 ասէ : Դու. 24. 46. Թէ այսպէս
 պարտէր՝ չարչարիլ Քհ , և յառ-
 նել ի մեռելոց յաւուր երրոր-
 դի , և բարոցիլ յանուն նր ա-
 սաշխարութի , և Թողութիւն
 մեղաց : Քսէ՝ գառն Լ. Ե , որ
 բառնայ զմեզս աշխարհի . բան
 զի վկայէ մկրտիչն Ծոհաննէս ,
 ասելով : Ծոհ. 1. 29. Եհաւա-
 սիկ գառն Լ. Ե , որ բառնայ զ
 մեզս աշխարհի : Կեանք մեր ,
 և փրկութի մեր ոչ եղև ի ձեռն
 այլոյ ուրուք , այլ միայն ի ձեռն
 Յի Քհ : Ուստի գրեալ կայ ի
 գործս առաքելոց : Գլ. 4. 12.
 Եւ չեք այլով իւրեք փրկութիւնս .
 զի և ոչ անուն այլ գոյ ի ներ-
 բոյ երկնից տաւեալ ի մարդիկ ,
 որով արժան իցէ կեալ մեզ : Եւ
 այլուրեք գրի : Գոր. 10. 43.
 Եհաւ ամ մարգարէք վկայեն ,
 զԹողութի մեղաց առնուլ անու-
 լաւք նր , ամ հաւատացելոց
 իննա : Եւ յայլում տեղոց վար-
 դապետն : Գոր. 13. 38. Յայտ-
 նի լոցի ձեզ արք եղբարք : Օ ի
 սոխաւ ձեզ Թողութի մեղաց ա-

վետարանի . և յամէ . յորմէ ոչ
 կարացիք օրինօքն մօտնս արդա-
 ղանայ . սոխաւ ամ , որ հաւա-
 տայ , արդարանայ : Արպէս ա-
 վետարանէ Պողոս , Քս մատ-
 նեցաւ զի յանցանաց մերոց , և
 յարեաւ զի զմեզ արդարացու-
 ցանելոյ : Եոյն առաքեալն առ
 դաղատացիս աւետարանէ : Գլ.
 1. 3. Ենորեք ընդ ձեզ , և խա-
 ղաղութի Ք. Ե հօրէ մերմէ , և
 ի Տէ Յէ Քէ , որ ետ զանձն
 իւր զի մեղաց մերոց , զի զմեզ
 փրկեացէ յաշխարհէ աստի չա-
 րէ , ըստ կամացն Լ. Ե , և հօր
 մերոյ . որում փառք յաւիտեանս
 յաւիտենեց . ամէն : Եւ առ
 կողոսացիս գրէ : Գլ. 1. 12.
 Գնհանաւ զԼ. Ե հօրէ , որ կո-
 չեացն զձեզ ի մասն փիճակի սր-
 բոցն իրոյս : Այ փրկեաց զմեզ
 յիշխանութէ խաւարի . և փո-
 խեաց զմեզ յարքայութի որդւոյ
 իւրոյ սիրելոյ : Արով ունինք
 զփրկութի արեամբն նր և զԹո-
 ղութի մեղաց մարմնով նորա :
 Ար է՝ պատկեր աներևութիւն
 Լ. Ե , անդրանիկ ամ արարա-
 ծոց : Օ ի նոյաւ հաստատե-
 ցաւ ամ , որ ինչ յերկինս , և որ
 ինչ յերկրի : Արք երևինս , և որք
 ոչն երևին : Եթէ ամ ուր , եթէ
 տերութիւր . եթէ պետութիւր .
 եթէ իշխանութիւնք : Լ. Ե ինչ
 նոյաւ , և ինչոյն հաստատեցաւ :
 Եւ նաէ՝ յառաջ բան զամ . և
 ամ ինչ նոյաւ եկաց բովանդակ
 և նաէ՝ գրուի մարմնոյ եկեղե-
 ցոյ : Ար է՝ սկիզբն , անդրանիկ
 ի մե

« Ի մեռելոց . զի եղիցի իսկն յամի
 « յառաջացեալ : Օ Ի Իսահակ
 « ճեցաւ ամ լրումն ԼԵ՛ռութեան
 « բնակիչ : Եւ նովաւ հաշտեցու
 « ցանել զամ Ինոյն . արար զիս
 « զաղութի արեալս խաչին իւ
 « լոյ : Որիւն յերկրի , և որիւն
 « յերկինս . և զձեզ , որք երբեմն
 « օտարացեալք էիք , և Թշաւիք
 « խորհրդովք Ի գործս չարութե .
 « այժմ անադիկ հաշտեցոյց ան
 « դատօք մարմնոյ իւրոյ , Ի ձեռն
 « մահուն իւրոյ յանդիման կա
 « ցուցանել զձեզ սքաւ , և ամբիծս ,
 « և անարատս առաւի նր : Եսն
 « առաքեալն առ եփեսացիս վար
 « դապետէ : Գլ. 1. 5 . Յառաջա
 « դոյն աստիճանաց զմեզ յորդե
 « գրութի Ի ձեռն Յի Բի Ինոյն
 « ըստ հաճութե կամաց իւրոց .
 « Ի գովեստ փառաց յսորհաց իւ
 « լոց , որով զճարձացոյց զմեզ
 « սիրելեաւն : Որով ունիմք զիր
 « կութի Ի ձեռն արեանս նր զԹո
 « դութի մեղաց , ըստ մեծութե
 « յսորհաց իւրոց : Եւ այլուրեք
 « գրէ : Եփես. 5. 25 . Եւք սիրեցէք
 « զկանացս ձեր . որպէս և Քս .
 « սիրեաց զեկեղեցի . և զսննս իւր
 « մատնեաց վասն նր : Քս եկն
 « յաշխարհ . զի փրկիցէ զմեղա
 « ւորս : Մասն որոյ Պօղոս առ
 « Տիմոթէոս գրէ : Թ. Գլ. 1. 15 .
 « Հանաւորիմէ՛ բանս այս , և
 « ամի ընդ ունելութե արժանի .
 « զի Յի Քս եկն յաշխարհ փր
 « կել զմեղաւորս , որոց գրութն
 « ես եմ : Եւ առ Տիմոս ասէ :
 « Գլ. 2. 13 . Եւ անկապցուք երա

« նելի յուսոյն . և յայտնութեան
 « փառաց մեծին ԼԵ՛յ . և փրկիցն
 « մերոյ Յի Քի . որ ետ զանձն
 « վասն մեր . զի փրկեացէ յամ ա
 « նօրէնութե , և սրբեացէ իւր
 « ժողովուրդ սեփական , նախան
 « ձաւոր գործոց բարութե : Դիւ
 « փրկութե մերոյ չեն ապականա
 « ցու արժանեղէն , կամ ոսկե
 « ղէն իրք , այլ պատուական ա
 « րիւնս Քի : Ուստի Պետրոս
 « անվանելի վէմն Ի դրանց դժո
 « խոց , ասէ : Թ. Գլ. 1. 18 . Օ Ի
 « ոչ ապականացու արժանեղի
 « նօք , և ոսկեղիւնօք փրկեցալք Ի
 « ձերոց ունայնութե հայրենա
 « տուր քնացիցն . այլ պատուա
 « կան արեալսն Քի , իբրեւ ան
 « բիծ , և անարատ դաւին . որ
 « յառաջ ծանօթ էր նախ բան զի
 « սկզբանէ աշխարհի , և երեւե
 « ցաւ Ի վաղձան Ժամանակաց
 « վն ձեր : Դարձեալ սոյնպէս
 « պատմէ զՔի : Թ. Պետ. 2. 24 .
 « Որ զմեր մեղս իւրով մարմնովն
 « վերացոյց իխաչափայտն . զի լի
 « ցուք զերծեալք Ի մեղոց անստի ,
 « և իցեսէ արդարութեն կենակիցք ,
 « որոյ վերօքս բժշկեցալք : Քան
 « զի էիք իբրեւ զոչխարս մոլորէրս .
 « այլ այժմ դարձալք առ հովիւն ,
 « և տեսուչ ուլոց ձերոց : Դար
 « ձեալ գրէ Թ. Պետ. 3. 18 . Օ Ի և
 « Քս միանդամ վն մեղաց Ի վն
 « ձեր մեռաւ , արդարն վասն ա
 « նարդարոց . զի զձեզ մերձեցու
 « ցէ առ ԼԵ՛ : Թեպէտ և մե
 « ռաւ մարմնով , այլ կենդանի
 « հոգւով : Քս փրկիցն աշխարհի

բանեաց , և ջնջեաց զմեղս մեր :
 Ուստի որք Պօղոս առ եբրա-
 յեցիս : Գլ. Ի. Ի. Բազում մա-
 սախք , և բազում օրինակօք
 կանխաւ խօսեցաւ իջ ընդ-
 հարս մեր մարդարէիւք : Ի վաղ-
 ճանս աւուրցս այսոցիկ խօսե-
 ցաւ ընդ մեզ որդւոջն . զոր եդ-
 ժառանգ ամի . որով և զյաւի-
 տեանս արար : Որ է՝ լոյս վա-
 ռաց , և նկարագիր էութեանն
 որ կրէ զամ բանիւ զօրութեան
 իւրոյ , սրբութի մեղաց մերոց
 արարեալ նստաւ ընդ աջմէ մե-
 ծութեան ի բարձունս : Իյայլում
 գլխով վարդապետէ : Եբրայ. 9.
 12. Եւ ոչ արեամբ նոխազաց ,
 և զնւարակաց , այլ իւրով ա-
 րեամբն եմուտ միանգամ իսր-
 բութիան յաւիտեանականս գտել
 զփրկութի : Օ ի եթէ արիւն
 ցլուցն , և նոխազաց , և մոխիր
 երնջոցն ցանեալ զարծեալնս սր-
 բէր առ ի մարմնոյ սրբութեան :
 Որչափ ևս առանել արիւնն
 Վրի , որ ի ձեռն հողոյն յա-
 շտեանականի մատոյց զանձն
 անարատ պատարագ լայ , սր-
 բեցեղ զխիղճ մտաց ձերոց ի մե-
 ռելոտի գործոց անտի պաշտել
 զԻջ կենդանի : Եւ վս աջն
 րիկ նորոյ ուխտիսէ՝ միջնորդ .
 զի յորժամ մահ լինիցի ի փրկու-
 թիւն վասն առաջնոյ ուխտին
 յանցանաց , զանւտիս առցեն
 հրան իրեալնս ի ժառանգութի
 յաւիտեանից : Եւ րիւնն Յի Վրի
 սրբէ զմեզ յամ մեղաց : Ս ամս
 որոյ ասէ սիրելի աշակերտս Վրի-

մ. Յօ. 1. 7. Իսկ եթէ ընդ լոյս
 գնացեմք , ուր և նա լոյս է՝ ,
 զհաղորդութի ունիմք ընդ մի-
 մեանս , և արիւնն Յի որդւոյ
 նր սրբէ զմեզ յամ մեղաց : Եւ
 դարձեալ գրէ : մ. Գլ. 3. 5.
 Եւ դիտեմք զի նա յայն սակս
 յայտնեցաւ , զի զմեզս բարձե-
 Եւ ի գիրս յայտնութեան ասէ :
 Գլ. 1. 5. Եւ ի Յի Վրի հա-
 շտարմէն վկայէն , որ է՝ ան-
 դրանիկ մեռելոց , և ի խսանութեան
 գանդութեց երկրի , որ սիրե-
 ացն զմեզ , և ելոյժ զկապանս
 մեղաց մերոց արեամբն իւրով :
 Եւ արար զմեզ Թագաւորս , և
 բահանայս լայ հօր մերոյ : Յո-
 ռոց ամենեցունց երեւի , եթէ իր-
 կութի մեր եղեալէ ի ձեռն Յի
 Վրի , և եթէ մահն Վրի աղա-
 տեալէ՝ զմեզ ի վերաց ամ մե-
 ղաց , և եթէ դեղ մեղաց մերոց
 են չարչարանք , և մահն Վրի :

Ի ձեռն այս մերձեցուցանի մի-
 րաց ներգործական մեղաց մե-
 րոց ի ձեռն խորհրդոյ խոստո-
 վանութեան : Վրանցի Վրի հա-
 տատեաց զխորհուրդ խոստովա-
 նութեան , որով մաքրիմք ի մեղաց ,
 զորս գործեալք իցեմք յետ մկ-
 տութեան : Ուստի խոստովանու-
 թիւն , եթէ լինիցի , որով պարտի
 լինի , զօրութեան չարչարանաց ,
 և մահնական Վրի , ջնջէ ներ-
 գործական մեղս մեր , և զյաւի-
 տեանական պատիժն , զոր արդի-
 նանք երեւի ներգործական մեղք ,
 առնէ ժամանակաւոր : Օ խոր-
 հրդոյ խոստովանութեան բանա-
 կա

կանապէս ճառեացուք , յորժամ
ընծեռեացուք յաղագս խորհր-
դոց :

ՊՐԷԿ ԵՐՐՈՐԳ :

Յաղագս դիմանոր մեղաց :

Ի խաւոր մեղք են
այնք , որք են ար-
մատք այլոց մե-
ղաց : Աւտի են
այնք յորոց ընծիւ-

ղին , և բղխեն բազում մեղք :
Եւն եօթն : Եւ են այսոքնիկ :
Հպարտութի , ազանութիւն ,
բղիախտութի , նախանձ , որկ-
րամարութի , բարկութիւն , և
ծուլութի :

Յաղագս հպարտութե :

Պարտութին է՝ անկարգ
տենչ , և մաւիտք յա-
տուկ դերակայութե :
Կամ այսպէս ստահմանի ,
,, է՝ մղութիւն իմն ,
,, որով որ զինքն առաւել հա-
,, մարի , բանձէ իսկ իցէ : Կամ
,, այսպէս ստահմանի . է՝ անկարգ
,, իղծ , որով որ ցանկայ դերա-
,, կայիլ այլոց : Աւտի հպարտ
,, ոչ կամի ունիլ զոր վեհագոյն
բան զինքն , կամ հաւատար ին-
բեան , այլ ստորագոյն բան զինքն :
Եւ անստաբար համարի զինքն
դերագոյն բան դարս : Հպար-
տութին բաժանի ի կատարէն ,
և ի յանկատարն : Կատարեալն
է՝ անկարգ տենչ , որով որ այն-

պէս ցանկայ , և բղձայ դերա-
գայիլ , Թէ ոչ կամի ենթարկիլ
մեծաւորաց , և նոցին օրինաց :
Եւ կատարն է՝ , որով որ միայն
իցի՞ն իւրուս զինքն մեծացու-
ցանէ և ոչ հաղաւակի ենթադ-
կիլ մեծաւորաց , և նոցին օրի-
նաց , այլ մեծաւորաց , և նո-
ցին օրինաց յօժարութե են
թարկի , և միայն իցիւրս ան-
կարգաբար զինքն մեծացուցա-
նէ , և բարձրացուցանէ : Կա-
տարեալ հպարտութին իսկու-
իւրակէ՝ մահացու : Քանզի է՝
ծանր արկարգութի : Քանզի
անարգել զմեծաւորս , և զնո-
ցին օրէնս , է՝ ծանր անկարգու-
թի : Իսկ անկատարն է՝ ներելիս
Քանզի առանց անարգանաց
Եւ , և այլոց , բարձրացուցա-
նել զինքն առաւել բան զար-
դարն , չէ ծանր անկարգութի :
Եւ որ անկարգութին , որ չէ
ծանր , այլ Թեթիւ , չէ մեղք
մահացու , այլ ներելի : Աւրեմս
անկատար հպարտութին է՝ նե-
րելի : Սակայն եթէ լինիցի հան-
դերձ երևելի անարգմամբ այ-
լոց , համահաճելով ի նոցին
ցածութե , լինի մահացու . բան
զի յայնժամ դառնայ ծանր ան-
կարգութի :

Դատեքք հպարտութե երեք
են , և են այսոքնիկ : Յառաջ
ձգտումն , փառամարտութի , որ
և ասի պատմաւորութի , և
անաւատութի :

Յառաջձգտումն է՝ անկարգ
տենչ , յորմէ որ շարժեալ ձգտի

յանձնատնուլ զիր ինչ, որ է՝ ի վեր, քան զկար իւր: Աւտի անկարգ իղձն, յորմէ որ շարժեալ ձգտի յանձնատնուլ զպշտօն ինչ, որ է՝ ի վեր քան զկար իւր. է՝ յառաջագտութիւն: Յառաջագտութիւն հասարակաբար է՝ միայն ներքին: Քանզի չէ ծանր անկարգութիւն: Սակայն եթէ որ ամբարհաւածօրէն ձգտիցի յանձնատնուլ Թարց պատշաճաւոր զիտութեւ, և տղեկութեւ, զէկեղեցական իշխանութիւն, զպաշտօն բժշկի, յօշարարի, նախախնամի, խորհրդակցի, և այլոյ սոյնպիսւոյ, հանդերձ ֆաասուք Ը, և եղբօր, մահացօրէն մեղանչէ: Քանզի առնէ զծանր անկարգութիւն. որպէս ի յայլութեք ասացելոցն յայտ է:

Փառասիրութիւն, որ և ասի փառասիրութիւն, պատճառս լուծի, և պատճառս լուծի, է՝ անկարգ տենչ, որով որ տենչոյ ունի զարժանապատճառութիւն, որ չվայելէ նմա, կամ է՝ մեծագոյն քան զայն, որ վայելէ. այսինքն, է՝ անկարգ իղձ խնդրելոյ զարժանապատճառութիւն: Աւտի որ Զանայ ունի զարժանապատճառութիւն, կամ զպատճառ, և փառաւոր պաշտօն, որոյ է՝ անարժան, կամ աւգօրի նսւոր եղանակաւ, և միջոցաւ, ո՞րդան, միջնորդութեւ սինոնականութեւ, է՝ փառասիր, և փառոտի, և մեղանչէ մեղօր պատճառսիրութեւ, և պատճառս

լուծե: Փառասիրութիւն զստինքեան է՝ ներքին: Քանզի զստինքեան իմացեալ չէ ծանր անկարգութիւն: Սակայն կարէ պատահաբար զոչ մահացու. կամ բանիւ նիւթոյ, յորմէ խնդրի պատիւ, կամ բանիւ միջոցի, որով ստանի արժանապատճառութիւն կամ պատճառաւ փառասուց, որ լինի եղբօր: Քանզի որ անկարգաբար խնդրէ զպատիւ ի նիւթոյ, որ մահացօրէն է՝ չար, մահացօրէն մեղանչէ: Քանզի ի սոյնպիսի պատահման փառասիրութիւն է՝ ծանր անկարգութիւն: Սակայն որ անկարգաբար խնդրէ զպատիւ եղանակաւ, որ մահացօրէն է՝ չար, ո՞րբար, եթէ որ խնդրիցէ զպատիւ միջնորդութեւ սինոնականութեւ, մահացօրէն մեղանչէ: Քանզի ի սոյնպիսի պատահման և սպատճառս լուծի լինի ծանր անկարգութիւն: Սոյնպէս և սոր խնդրէ անկարգաբար զպատճառ, և զփառաւոր պաշտօն ծանր անարժանութեւ, այնպէս է, եթէ ունիցի զսոյնպիսի պաշտօն, ծանրապէս ֆաասէ եղբօր, մահացօրէն մեղանչէ: Քանզի սոյնպիսին է՝ պատճառ ծանր ֆաասուց եղբօր: Ը որ լինի պատճառ ծանր ֆաասուց եղբօր մահացօրէն մեղանչէ:

Ստափառութիւն, որ և ասի ունայնափառութիւն, է՝ ցանկալութիւն ունայն փառաց. այսինքն, է՝ տենչ, և իղձ, և փափագ որով

որով որ փափագի , և ցանկայ
ունայն , և մտտի փառաց , կամ
որով որ ունայնաբար փառաւո-
րի , անկարգաբար յայտնելով զ
Ճշմարիտ , կամ զկեղծեալ գե-
րակալութի իւր , կամ որով որ
ունայնաբար մեծաբանէ , և բար-
ձրադուցանէ զՃշմարիտ , կամ
զկեղծեալ գերակալութի իւր :
Աստի որք խնդրեն զփառս ի
խրիէ չարէ , կամ ասոյ , կամ կեղ-
ծելոյ , կամ յայնպիսեոյ , որ չէ
արժանի փառաց , կամ չէ ար-
ժանի այնքան փառաց , ո՞րզան ,
ի յապրանաց , ի յընչից , և ի
յունայն իրաց , կամ խնդրեն
զփառս առ այնտիկ , որք բա-
ւոք չդատեն զիրէ , կամ Թարց
պատշաճանոր վաղձանի մեղան-
չէն մեղօք մնափառութե : Մնա-
փառութիւն ըստ ինքեանէ՝ նե-
րեի : Քանզի ըստ ինքեան չէ
ծանր անկարգութի : Սակայն
բազմիցս պատահաբար լինի մա-
հացու : Որպէս դիւրանայ կարէ
խնանիլ ի յառացելոցն :

Մնափառութի կրկնակի մե-
ղանչի . այսինքն , կամ ուղղապէս ,
կամ անուղղապէս : Մնափա-
ռութի ուղղապէս մեղանչի ,
յորժամ որ դիտմամբ ունայնա-
բար խնդրէ զփառս բանիւք ,
կամ գործովք : Աստի մնափա-
ռութի ուղղապէս կրկնակի լի-
նի , այսինքն , բանիւք , կամ գոր-
ծովք : Մնափառութի ուղղապէս
լինի բանիւք , յորժամ որ դիտ-
մամբ ունայնաբար , և անպա-
տեհաբար խնդրէ զփառս բա-

նիւք : Մնափառութի , որ ուղ-
ղապէս լինի բանիւք , ասինմա-
պանծութի , և մնապարծութի :
Մնապանծութիւն , և մնապար-
ծութիւն է՝ ներքեի ըստ ինքեան ,
եթէ լինիցի զբարի իրաց , և
զբարի գործոց , ո՞րզան , եթէ
լինիցի զժոհապահոց , զաղօթից ,
և զայլոց սոյնպիսեաց բարեգոր-
ծութեց : Քանզի է՝ Թեթե-
անկարգութի : Սակայն եթէ
իցէ սուտ , բազմիցս պատահա-
բար լինի մահացու , պատճա-
ռաւ մնառուց , որք հետեւին :
Քանզի յայնժամ լինի ծանր
անկարգութի : Մնանապէս մնա-
պարծն մեղանչէ մահացօրէն ,
եթէ խօսիցի զիր ինչ ընդդէմ
փառացն [1] . եթէ առնիցէ
զորպարտախօսութիւնս , եթէ
առնիցի զվաղձան մահացօրէն
չար , եթէ ծանրապէս , և երե-
ւելաբար մնառիցէ եղբօր . եթէ
պարծիցի , և պանծայցէ զիրէ
մահացօրէն չարէ , և եթէ զայս
սոյնպիսիս առնիցէ : Քանզի
յայնժամ առնէ զծանր անկար-
գութի : Մնափառութիւն լինի
ուղղակի գործովք , յորժամ որ
դիտմամբ խնդրէ զունայն փառս
գործովք : Սոյնպիսի գործք եթէ
Ճշմարիտք իցեն , և ունիցին զար-
մացումս ինչ , որպիսիք են նորա-
ձե , և օտարաձե հանդերձ ,
նորաձին կարծիք , և այլք սոյն-
պիսիք , զորոց գռեհիկք հիւս-
նան . ասի գտումս նորութեց ,
և նորոգութեց : Ի սոյնպիսի
պատահման մնափառութի եթէ

երեւոթար ապականիցէ զման-
կութի, և դբարս, և մահացու :
Քանզի մասն ծանրապ : Իսկ
եթէ երեւոթար չապականի-
ցէ զմանկութի, և դբարս, և
ներեղի : Քանզի ծանրապէս
չմասն : Իսկ եթէ ասացեալ
գործք իցեն սուտք, և՛ կեղծա-
ւորութի : Ո՞րդան, եթէ որ
առ իցէ զիւ ինչ : Դն երեւցի
բարի, սակայն չիցէ բարի : Կեղ-
ծաւորութի եթէ չիսիցի հանդ-
դերձ անիրաւութիք ընդդէմ
Լ՝Յ, և ընկերի, և՛ ներեղի :
Իսկ եթէ լիսիցի հանդերձ անի-
րաւութիք ընդդէմ Լ՝Յ, և եղ-
բոր, և՛ մահացու : Քանզի ի
սոյնպիսի պատահմանէ ծանր,
և դարչելի անկարգութի : Ի
կեղծաւորութի և՛ յոյժ փախչե-
լի : Քանզի Ք՝Ծ դբապում վայս
տայ կեղծաւորաց : Մտախա-
ռութիք անուղբարէս մեղանչի,
քստ որում որ ոչ կամի որդ փո-
քրագոյն բան զայլ : Սոյնպիսա-
բար բառակի մեղանչի աշխարհ,
մտօք, կատօք բանիւք, և գոր-
ծուք : Եթէ մտօք մեղանչիցի,
և՛ յանդդութի, որ և՛ մոլու-
թի իմն, որով որ յոյժ սխտա-
բար մասյ իկարծիս իւր, և
լեծու իղբացումս իւր : Յան-
դդութի լիսի մահացու, եթէ
հակառակամարտիցի ընդդէմ
Ճշմարտութե մեծի միտի . կամ
եթէ իցեալ իցէ ընդ վտանգի
երրորդի : Ո՞րդան, եթէ բժիշկն
հանդերձ վտանգիւ հիւանդի
սխտաբար մասյցի իկարծիս իւր :

Քանզի ի սոյնպիսի պատահ-
մանէ՝ ծանրապէս վտանակար :
Եթէ կատօք մեղանչիցի, և՛ առ-
միաբանութի, և խռովութի :
Որ և՛ մոլութի իմն, որով որ
և՛ խռով, և անմիաբան ընդ եղ-
բոր : Խռովութիս, և անմիա-
բանութիս և՛ մահացու, եթէ
իցէ շուրջ դբարեաւ Լ՝Յ, կամ
եղբոր, յորում պարտւանդիւք
գոյ հաճաճայք, և միաբանք :
Քանզի ի սոյնպիսի դիպումա-
ծով անմիաբանութիս և՛ ընդ-
դէմ սիրոյ : Եւր մեղքն, որ և՛
ընդդէմ սիրոյ, և՛ մահացու :
Եթէ մեղանչիցի բանիւք, և՛
դժտութի, կադ, փէճ, և հա-
կառակարանութի : որ և՛ մո-
լութի իմն, որով որ դժասի, և
լիսի բանակիւ ընդ ումեք :
Գժտութիս և՛ մահացու, յոր-
ժամ որ հակառակաբան մտօք
դժասի, և կադէ ընդդէմ Ճշ-
մարտութե . որ պատկանի ադ-
հաւատն, կամ առ փրկութի
հոգւոյ, կամ մարմոյ : Քան-
զի յայնժամ դժտութիս, և
հակառակաբանութիս և՛ ծանր
պակասութի, և ծանր անկար-
գութի : Եթէ մեղանչիցի գոր-
ծուք, և՛ անհաղանդութիւն :
Որ և՛ յոռութի, որով որ ոչ կա-
մի կատարել զայն, զոր պարտի
կատարել : Լ՝Հաղանդութիս
և՛ մահացու, եթէ որ անարդի-
ցի զօրինաւոր մեծաւոր իւր,
կամ զղալատուէր նորին, կամ
չկամիցէ կատարել զայն, զոր
պարտւանդի կատարել ինկար-

լոյ մահացու մեղաց : Արաւելս
յայտէ՛ ի յատացելոյն :

Որք իշխեն զգովաւանս ալ-
լոյ, կամ իւրեանց, դերէ մա-
հացորէն չարէ, եթէ ընդունի-
ցին և հիանայցեն, և զարմա-
նայցեն, իբրութե արժանի իցի-
դովութե . մահացորէն մեղան-
ցեն : Քանզի խնդրեն զիստս
ի յիւրէ մահացորէն չարէ . արդ-
որք խնդրեն զիստս յիւրէ մա-
հացորէն չարէ, մահացորէն մե-
ղանցեն : Քանզի ունին զկամս
մահացորէն չարս : Վասնապէս
մահացորէն մեղանցեն, որք սրա-
սան են զայլս . բանդի չեն արա-
րեալք զգործս մահացորէն չարս :
Քանզի սոյնպիսիքն ևս ունին
զկամս մահացորէն չարս, և լինին
այլոց առիթ մահացորէն մե-
ղանցելոյ : Որք յոյժ զարդարեն
և աճանեն զինքեանս . ի թեթե-
ութե ոգւոյ, և ի յունայնասու-
րութե, ի սեռէ ներելաբար
մեղանցեն : Քանզի չառնեն
զժանր անկարգութի : Սակայն
եթէ այնպէս աճեցուցանիցեն
զսոյնպիսի անկարգութի, թէ
առնեն զինքեանս անկարս առ
ի սնուցանելոյ, և բուժելոյ զայ-
նոսիկ, զորս պարանանդին կե-
րակրել, և դարմանել . կամ առ
ի վճարելոյ զպարտս, զորս պա-
րանանդին վճարել, մահացո-
ցեն մեղանցեն : Քանզի առ-
նեն զժանր անկարգութի : Որք
կեղծեն զսրբութի, զոր չունին,
և այսու խարեն, և պատրեն
զմարդիկ, ծանրապէս քնասե-

լովոց, յայտնապէս մահացո-
րեն մեղանցեն : Քանզի առնեն
զկեղծանորութի, որ ծանրապէս,
և մահացորէն է չար : Վասե-
կեղծեն զչարութի է՝ մեղք .
բանդի է՝ դայժադեցուցիչ
սպութիւն : Ուստի կարէ լինիլ
մահացու . բանդի եթէ ծանրա-
պէս դայժադեցուցանիցէ, լինի
մահացու : Փորժութիւն ևս,
որով որ յոյժ ցածացուցանէ
զինքն, և անբանաբար հեռա-
նայ ի փառաց, և ի սրատուն-
կամ ի սրաշոժնէ, որոյ է՝ արժա-
նի, է՝ մեղք ներելի ի սեռէ իւր-
մէ : Քանզի է՝ անկարգութի
ինն . արդ ամ բարոյական ան-
կարգութի, ի սեռէ իւրեք գո-
նէ է՝ մեղք ներելի : Կարէ ևս
լինիլ մահացու . բանդի եթէ որ
անբանաբար փախիցէ յայնմանէ
պատուաւոր, և փառաւոր աշ-
տօնէ, առ որ պարանանդի ի
ներքոյ մահացու մեղաց, մա-
հացորէն մեղանցէ : Քանզի
առնէ զժանր անկարգութի . արդ-
ամ ծանր բարոյական անկար-
գութի է՝ մեղք մահացու :

Ի հարարութե յոյժ զգու-
շանալի է՝, և խորշիլի . բանդի
գրէթէ է՝ արմատ, և աղբիւր
անթիւ չարագործութեց, և
անիրաւութեց : Քանզի ի
հպարտութե, և յամբարհաւա-
ճութե յառաջադասին լլբու-
թի, անզգամութի, յանդգնու-
թի, խառաւարտութի, խառաւա-
րանցութի, կարծրութի, եշ-
խեցողութի, ապաւանբութի,

անարգանք , անհնազանդութի ,
անհպատակութի , Թշալութի ,
հակառակութի , վեճք ,
կռիւք , կաղաքանութի , գծ-
տութի , ընդդիմութի , եպեր-
մութի , անգոսնմութի , տարաձայ-
նութի , անմիաբանութի , բա-
ցաձայնութի , բարձրամտութի ,
հերձակածք , դանազանութի ,
և տարբերութի կամաց . աղ-
մկութի , զրպարտախօսութի ,
մեծաբանութի , և գրեթէ հա-
մայնք չարութի , և անիրաւու-
թի :

Հպատակութիւն զբազումս ան-
ժեաց : Օ սաղ-այէլ իջուցեալ
ի բարձանց , արար խորանոյց , և
անդ-տաւանոյց , զադ-ամ հանեալ
ի դրօշաւտէ , ընկերակցեաց ա-
նանոց . և զոչոք հպարտ եկող
անպատիւ : Որ հպարտացեալ
բարձրացուցանէ զինքն , առնէ
զինքն ակզճ առաջի Մ. , ըստ
այնմ առակաց : Ընալ . 16 . 5 .
Պիղծ է՝ առաջի Մ. ան մեծա-
միտ : Թողակ բարձրացեալ , և
ամբարհաւաճ սրտի , բեկումն ,
և կորացումն : Ուստի առէ տ-
ղմուն : Ընալ . 18 . 12 . Յառաջ
բան զբեկումն իւր , բարձրանայ
սիրտ առն , և նախքան զկարծիս
իւր կորանայ : Դարձեալ առէ .
Ընալ . 25 . 6 . Մի հպարտանար
առաջի Թագաւորի , և ի տեղիս
մեծամեծաց մի մատչի : Օ ի
լաւ է՝ բեզ , Թէ ասիցէ որ , ի
վեր առ իմ մատիւր . բանԹէ կո-
րանայցես առաջի հօգօրի : Մի
յանդուգն անկանիցիս ի մարտ .

մեղաց :

զի մի յետոյ զղջանայցես : Ըն-
լուրեք առէ : Ընալ . 29 . 23 .
Ամբարտաւանութի զայր նկուն
առնէ : Իսկ զխօնարհս կանգնէ
փառօք տէր : Ընմիտէ՝ հպար-
տութի առն հպարտի : Քան-
զի զի՛արդ հպարտանայ երկիր ,
և մոխիր : Օ ինչ ունի մարդ-
վանս որոյ կարիցէ հպարտանալ ,
և բարձրամտի : Եթէ ունի
զբնական կատարելութիս , եւ
ի Մ. որպէս ի յառաջին բնա-
կան պատճառէ : Եթէ ունի
զգերբնականս : Սք չարհաբար
ի վերուստ եւ բաշխեցեալք :
Կախկին ամենեցուն մեղաց է՝
հպարտութի : Ուստի առի ի
գիրս Լիկեսիսատիկեայ : Սիրա-
10 . 4 . Սկիզբն ամբարտաւա-
նութե յետոյ դարձումս Մ. :
Քանզի յայնմանէ , որ արար
զնա , յետոյ դարձաւ սիրտն ,
զի նախկին ամենեցուն մեղաց է՝
հպարտութի : Որ բուռն է հարզն
մանէ , առլոցի անիծիւք , և կոր-
ծանեացէ զնա ի վաղձաւի :
Սիրա . 10 . 17 . Օ ամբոռս նախա-
րարաց ամբարտաւանից կոր-
ծանեաց Մ. , և արար նստի
զհեզս փոխանակ նց : Օ ար-
մատա աղգաց ամբարտաւանից
դոտագոյց Տթ . և տնկեաց զնո-
նարհս յայնցանէ աղգաց : Սիրա-
10 . 21 . Օ յիշատակ հպարտաց
կորոյս Մ. , և եկող զյիշատակ
խոնարհաց զգծութի : Ոչ է՝
ստեղծեալ ամբարտաւանութի
ընդ մարդկան , և ոչ ցառումն
ցեղի կանանց : Երեք են , որք
յոյժ

յոյժ հաճոյանան լ՛Ե : Եւ եւ
այստեկ , միաբանութի եղբարց ,
եւ սեր մերձաւորաց , եւ առն , եւ
կնոջ բարեոք առ իրեարս հա-
մակախութի : Որպէս գոն երեք ,
որք յոյժ հաճոյանան լ՛Ե , այս-
պէս եւ գոն երեք , յորոց կարի
յոյժ տաղտկանայ լ՛Ե , եւ գար-
շի . այսինքն , կարի յոյժ տաղտ-
կանայ , եւ գարշի լ՛Ե յաղբատե-
հարարտե , ի մեծ ստանէ ստոյ ,
իծերոյ զեղիւն , եւ անզգայե :
Յորոց երեւի , Թէ կարի յոյժ
անհաճոյանայ լ՛Ե աղբատ հար-
տն , եւ Թէ մինն իյերից յոռու-
Թեց , եւ մորուԹեց , որք յոյժ
անհաճոյանան լ՛Ե , է՛ հարա-
տութիւն աղբատի : Լորդ մա-
մարդ , որ հպարտանայ , եւ բար-
ձրամտի , է՛ աղբատ հպարտ :
Քանցի զի՛նչ ունի մարդ , զի
որոյ կարիցէ հպարտանայ , եւ
ընդ-վզել : Ս ասն որոյ մա-
մարդ , որ ըմբոստանայ , եւ գոռոզանայ
ամբարհան-աճաբար , եւ լինի
ամբարտաւանօրէն վսեմասիրտ ,
եւ բարձրալից , կարի յոյժ անհա-
ճոյանայ լ՛Ե : Ս ասնորոյ կարի
յոյժ սրամտի լ՛Ե ընդ-դէմ հար-
տաց , եւ ընդ-դէմ ամբարտաւա-
նից զայրազնի , եւ ցամառ : Ուս-
տի ասէ Լսայի : ՂԿ. 3. 16.
Լ՛յապէս ասէ ՏԹ . փոխանակ
զի հպարտացան դասերք սիծնի ,
եւ գնացին ի բարձր պարանոց ,
յօսօք ակնարկէին , եւ ի գնացս
իւրեանց բարշէին զստորտս իւ-
րեանց , եւ ոտիւք կաբանէին ,
Եւ խոնարհեացուցէ լ՛Ե զիչ-

խանս դասեր սիծնի . եւ մեր-
կացէ տէր զգարդ նց : Յաւուր
այսմիկ հանցէ տէր զփառս հան-
դերձից նց . եւ զպաճուճանս
նց : Եւ զհիւսս , եւ զժամակալս ,
եւ զպատկակալս , եւ զմահիճս , եւ
զգարդս երեսաց նց , եւ զպա-
ճուճանս զարդու փառաց նց .
եւ զքողես , եւ զապարանջանս , եւ
զմեհնէւանդս , եւ դինտս : Եւ
զմատանիս , եւ զկտապանակս
նց , զդիպակս , եւ զճեղենակս ,
զեղրած իրանին , եւ զմիջած իրա-
նին , զառտնին արկանէլիս , եւ
զերեւելի լակոնացին , բեհեղս ,
եւ զերկնագոյնն , եւ զկարմիր
շղաշատեռն , եւ զճակակնորս ,
զոսկեճաւուկն , զոսկետառուն :
Եւ եղիցի փոխանակ հոռոցն ա-
նուշից , փոշի , եւ փոխանակ կա-
մարացն , չո՛ւան դօտի . եւ փո-
խանակ ոսկի զարդու գլխոցն
կնտութի զի գործոց բոց , եւ
փոխանակ ոսկեհուռ դիպակին ,
բուրձ զգեցցին : Եւ որդիդ բո-
գեղեցիկ , զոր սիրես , սրով մեռ-
ցի . եւ իշխանք ձեր արով անկցին :
Եւ Թշուառացին , եւ ուռգ
զգեցցին սապառօք զարդուց ձե-
րոց . եւ մասսկիր միայն , եւ յեր-
կիր կործանեցան : Յոյժ զար-
մանալի , եւ հիմանալի է՛ անկումս
հպարտի : Ուստի հիացմաբե-
խօսի զկործանմանէ հարտի նոյն
մարդարէն : ՂԿ. 14. 12. Օ խարդ-
անկաւ յերկնից արուսեանն , որ
ընդ առնաւօտն ծագէր . անկաւ
յերկիր , խորտակեցաւ , որ առա-
բէր առ մա- աղբս : Ղառ. ասէի

33 ի մահ քուս, ելից յերկիսս, ի վե-
 34 ղոյ քան զաստեղս երկնից, ար-
 35 կից զաթուռ իմ . ստուայց ի լե-
 36 ղինս բարձու, ի վր լերանցն
 37 հիւսիսոյ : Ելից ի վեր քան զամ-
 38 սիս, եղեց նամազ բարձրելոյն :
 39 Երդ ահա աղիկ ի դժոխս իջ-
 40 ցես, և ի հիմունս երկրի : Եւ
 41 ալիւրեք սպառնալեօք խօսի
 42 ընդդէմ հպարտի, ասելով : Գլ-
 43 47. 8. և 11. Եւ արդ լուր զայս
 44 փափուկդ, որ նստէիր յանձնա-
 45 պատան, և ասէիր ի սրտի քուս.
 46 Ես եմ, և չիք սք իմ ընկեր : Եւ
 47 հասցէ ի վր քո կորուստ, զոր ոչ
 48 դիտեցես, և խորխորատ և անկ-
 49 ցիս ի նա . և եկեսցէ ի վր քո
 50 Թշուառութի, և ոչ կարասցես
 51 սք լինիլ : Եկեսցէ ի վերայ քո
 52 յանկարծակի կորուստ, և ոչ ծա-
 53 նիցես : Եւ երեսիս ասէ : Գլ-
 54 49. 16. Եւ յայնու թի քո հա-
 55 սոյց քեզ զայդ, լրբութի սրտի
 56 քոյ արար զքեզ ծակափուտ վի-
 57 մաց . և էառ զգորութի բարձ-
 58 րացեալ բլրոցն քոց : Օ ի ե-
 59 թէ բարձրացուցես ույ արծնի
 60 բոյն քո, և անտի ի լուցից զքեզ,
 61 ասէ Տ՞ : Եղէկեկէ մարդարէն
 62 զամբարտաւանութիւն, և զմե-
 63 ծամոռութիւն հաւադ-ասէ, և
 64 դատարարէ ընդ մեղս, վասն
 65 որոց հրակեզ եղեն սօդ-մուսե-
 66 ցիք : Ուստի ասէ : Գլ- 16. 49.
 67 Բայց այս էր անօրէնութի սօ-
 68 դ-մուայ քեռ քոյ, ամբարտաւա-
 69 նութի ի յիւրեմէ հացի, և յղ-
 70 փութէ գինոյ . փափկամայր
 71 ինքն, և դատելը իւր . այնու ա-

72 ունել էր ինքն, և դատելը իւր .
 73 և զձեռն յաղքատն, և ի տնանին
 74 ոչ կարկառէին : Սեծամտեին
 75 և գործէին զանօրէնութիւն ա-
 76 ռափն իմ . և երբեւ զայն տեսի .
 77 բարձի զնս : Բերանով նոյնոյ
 78 մարդարէին սպառնայ ԸՏ զմե-
 79 ծամեծ պատիժս իշխանին ծու-
 80 րայ, որ յոյժ բարձրացուցեալ
 81 էր զսիրտ իւր : Ուստի ասէ սք
 82 դիրն : Եկեկ. 28. 2. Եւ դու
 83 որդի մարդոյ, ասա զիշխանդ
 84 ծուրայ . այսպէս ասէ Տ՞ Տ՞ :
 85 Փոխանակ զի հպարտացաւ սիրտ
 86 քո, և ասացեր, Թէ ԸՏ եմ ես
 87 և ի բնակութե ԸՅ բնակեցայ
 88 ի սիրտ ծովու . մարդ ես դու,
 89 և չես ԸՏ, և ետուր զսիրտ քո
 90 երբեւ զսիրտ ԸՅ : Գլ- 28. 7.
 91 Փոխանակ այնորիկ ահա աղիկ
 92 ես ամից ի վր քո օտարս ժան-
 93 տագործս յաղգաց . և Թափես
 94 ցեն զսուրս իւրեանց ի քեզ . և
 95 ի վր դեղոյ ինստութե քոյ, և
 96 տարածեցեն զդեղեցիկութի քո :
 97 Եւ կործանեսցին զքեզ . և մի
 98 յառնիցես, և մահու վիրաւորաց
 99 ի սիրտ ծովու : Յայնու տե-
 100 ղու զատմէ զպատիժս, որդ
 101 պաշարեն զհպարտս : Գլ- 31.
 102 Ս ասն այնորիկ այսպէս ասէ
 103 Տ՞ Տ՞ . փոխանակ զի մեծացար
 104 մեծութե . և համին ծայրը քո
 105 յանգս, և տեսի զհպարտութիւն :
 106 Եւ մատնեցի զքեզ իշխանաց
 107 աղգաց . և արարին զնս ի կո-
 108 լուստ : Եւ հանին զնա, և սա-
 109 տակեցին զնա օտարք ժանտա-
 110 դործք յաղգաց, և տապալեցին
 111 զնա

« զնա ի վր լերանց : Յամ ձորս
« անկան ոստք նր , և խորտակե-
« ցաւ ստեղն նր ընդ ամ դաշտս
« երկրի , և իջին ի հովանոյ նորա
« ամ աղբք աղանց , և յատակե-
« ցին զնա : Եւ ի գլորին նորա
« հանգիստ եղև ամ Թռչնոց երկ-
« նից . և ի ստեղն նր հասին ամ
« գազանք վայրի : Օ ի մի ևս
« հալարտաացին ի մեծութե իւ-
« բեանց ամ փայտք ջրատուք . և
« ոչ արձակեսցեն զծայրս իւրե-
« անց ընդ ամպս . և մի կացցեն
« ի հալարտութե իւրեանց , իբրև
« զնա . որք ըմպեցեն զճուր , ամե-
« նեքին ի մահ մատնեսցին ի խորս
« երկրի . ի մեջ որդւոց մարդկան
« իջեոցն ի խորխորատ :

« Որք դռողացեալք բարձրա-
« ցուցանէն զինքեանս ի վեր , իջա-
« նեն ի դժոխս : Ուստի ասէ Տէրն .
« Դ ու . 10 . 5 . Եւ դու կախառ-
« նայուս , որ միջև յերկինս բար-
« ձրացեալ էս , միջև ի դժոխս
« իջես : Որք ամբարտաւանէք
« տեղաւորեն զինքեանս ի պա-
« տուաւոր տեղիս , բազմիցս ա-
« մաշեցուցեալք հարկաւորին ու-
« նիլ զյետին տեղի : Ուստի ասէ
« Տէրն : Դ ու . 14 . 8 . Յորժամ
« կոչեցէ որ զբեզ ի հարսանիս ,
« կամ ի կոչունս . մի բազմիցիս
« յառաջին բարձին . դուցէ պա-
« տուականագոյն ևս քան զբեզ
« իցէ կոչեցեալ ի նմանէ : Եւ
« եկեալ որ զբեզ , և զնա կոչեաց
« ասեցէ ցբեզ . տուր ամա տեղի :
« Եւ ամա սկսանիցիս ամօթով
« զյետին տեղի ունիլ . այլ յոր-

« ժամ կոչեցիս , երթիկիր , բազ-
« նա՛կիր ի յետին տեղւոյ : Օ ի
« յորժամ դայցէ , որ կոչեացն
« զբեզ , ասեցէ ցբեզ . բարեկամ
« ի վեր մատիր : Յայնժամ եղև
« ցին բեզ փառք առաջի բար-
« ձակցացն բոց : Օ ի ամ , որ
« բարձրացուցանէ զանձն , խոնար-
« հեսցի . և որ խոնարհեցուցանէ
« զանձն , բարձրացի : Եւ այլուս
« տեղւոյ վարդապետէ , ասելով :
« Դ ու . 18 . 10 . Ըրբ երկու ելին ի
« տաճարն կալ յաղօթս : Մինն
« փարիսեցի և միւսն մաքսաւոր :
« Փարիսեցին կայր մեկուսի . և
« զայս առանձինն աղօթս մատու-
« ցանէր : Ը իս գոհանաւ զբէն .
« Օ ի ոչ եւ իբրև զայս ի մարդ-
« կանէ , զյափշտակօղս , և զանի-
« րան . և զյունս . կամ իբրև
« զայս մաքսաւոր . այլ պահեմ
« երկիցս ի շաբաթու և տաս տա-
« սանորդս յամ ստացո՛ւածոց ի
« մոց : Եւ մաքսաւորն կայր մե-
« կուսի . և ոչ կամէր , և ոչ զաչն
« ընդ երկինս ամբառնալ . այլ
« կոծէր զկուրծս իւր . և ասէր :
« Ը բաւեա զիս զմեղաւորս :
« Ը եւս ձեզ : Ը սա արդարա-
« ցեալ ի տուն իւր քան զնա . զի
« ամ որ բարձրացուցանէ զանձն ,
« խոնարհեսցի , և որ խոնարհե-
« ցուցանէ զանձն , բարձրացի :
« Եւ այլուրեք սաստե աշակեր-
« տաց , ի մեջ որոց եղեալ էր
« հակառակութի , Թէ ո՛վ ինո-
« ցանէ համարիւր մեծ : Ուստի
« ասէ : Դ ու . 22 . 24 . Թագաւորք
« աղբաց տէրենսն . և որք իջնան

11 նց բարերարք կոչին . այլ դուք
 12 ոչ այնպէս . այլ որ մեծն է՝ ի
 13 ձեզ , եղիցի իբրեւ կրտսերն . և
 14 առաջնորդն իբրեւ զսպասաւորն :
 15 Յորժամ հերոդէս այնքան տա-
 16 բարտաւանեցաւ , թէ ոչ ետ
 17 փառս լ՝Յ , ի պատիւ տաբար-
 18 տաւանութե իւրոյ , եղեալ
 19 որդնալից սատակեցաւ : Ուստի
 20 պատմէ որ քերն : Գոր. 2. 21 .
 21 Յաւուր միում յերեւելոյ զ-
 22 գեցեալ էր զհանդերձ Թադա-
 23 լորութե . և նստէր յատենի , և
 24 խօսէր ընդ նո՛ հրապարակաւ , և
 25 ամբոխն աղաղակէր , թէ լ՝Յ
 26 բարբառ է՝ , և ոչ մարդոյ . և
 27 անդէն էհար զնա հրէշտակ Տն ,
 28 փոխանակ , զի ոչ ետ փառս լ՝Յ :
 29 Եւ եղեալ որդնալից սատակե-
 30 ցաւ : Յորժամ իմաստունք հե-
 31 թանոսաց այնքան տաբարտա-
 32 լանեցան , թէ , թէպէտ ծա-
 33 նեան զ՝Տ ի ձեռն արարածոց ,
 34 սակայն ոչ փառաւորեցին զնա
 35 իբրեւ զ՝Տ , և ոչ գոհացան
 36 զմեծն իբրեւ զ՝Յ : այլ նա-
 37 րացան ի խորհուրդս իւրեանց ,
 38 և խանարեցան անհառութեամբ
 39 սիրտք նց , և թեպէտ զանձինս
 40 առ իմաստունս ունէին , սակայն
 41 յիմարեցան , և փոխեցին զփառս
 42 անեղծին լ՝Յ ի նախաւորին
 43 պատկերն եղծանելոյ մարդոյ ,
 44 և Թռչնոց , և չբռտանեաց , և
 45 սողնոց . մատնեաց զնա լ՝Տ ի
 46 ցանկութի սրտից նց ի սղծու-
 47 թի , անարգել զնարսինս իւրե-
 48 անց յանձինս իւրեանց , ի կարնս
 49 անարդութե : Եւ բանդի ոչ

ընտրեցին զ՝Տ ունի ի գիտու-
 թե . մատնեաց զնա լ՝Տ ի մի-
 տս անարգութե գործել զա-
 նարժանս , զ լցեալս տա՛ անի-
 ընութե , պոռնկութե , անգ-
 զամութե , ագահութե , չարու-
 թե . լի նախանձու , սպանութե ,
 հեռիւ , նենգութե , չարաբա-
 րոյութե : Եւ եղին նք շողմ-
 48 դք , չարախօք , լ՝Տատեացք ,
 49 ամբարտաւանք , ամբարհունաճք
 50 գտիչք չարեաց , զծնողս անար-
 դուք , անմիտք , ուխտաբութք ,
 51 անապորոյք աննո՛ւէք , ան-
 զորք : Եւ այս տա՛ ի պատիւ
 52 ամբարշտութե , և կատարեալ
 53 ամբարտաւանութե նց : Ուս-
 54 տի պարտիւք փախչի ի յամ-
 55 բարտաւանութե , և ունի զմեզ
 56 խոնարհս : Ուստի ասէ Պողոս :
 57 Հռոմ. 11. 18 . Սի պարծիր առ-
 58 ուստովքն : Եւստ եթէ պարծի-
 59 ցիս , ոչ եթէ դու զարևանս ի
 60 վեր ունիս . այլ արմատն զբեզ-
 61 լակ արդ ասեցես , ուստի փշ-
 62 րեցան , զի ես պատուաւորե-
 63 ցայց : Բարեբե՛ , անհաւա-
 64 տութն փշրեցան , և դու հա-
 65 լատովք հաստատեցար : Սի
 66 հպարտանար , այլ երկիր . զի
 67 թէ լ՝Տ ի բուն ուստն ոչ խնա-
 68 յեաց , գուցէ երբեք և իբեզ
 69 ոչ խնայեցէ : Յորդորէ զմեզ
 70 նոյն առաքեալն , զի խորշիցիս
 71 ի յարանց տաբարտաւանից , և
 72 հարարտաց , և ի յայրոց ծանրա-
 73 պէս չարագործաց : Ուստի գրէ
 74 առ տիմոթէոս 2. Բ. Տիմ. 3. 1 .
 75 Օ այս պիտասցիր , զի յաւուրս

յետինս եկեցեն ժամանակը
 չարք : Օ ի եղիցին մարդիկ
 անձնասերք , արծաթասերք ,
 հպարտք , ամբարտաճանք , հայ
 հոյիք , անհաւանք ծնողաց ,
 անշտորք , անաբք . անհուէրք ,
 անգութք , բանասերութեան
 ժողք , մէսք , անբարեկերպ
 մատնիք , յանդգոճք , ամբար
 հաւաճք , ցանկասերք մանա
 լանդ , բան Մ. Եսայիք : Որք
 ունիցին զկերպարանս Մ. Եսայ
 տութե , և ի զօրութե անտի
 նր ուրացեալք իցեն . և խորշի
 ջիր ի նոցանէ : Որք երթան
 զհետ ամբարտաճանութե , ու
 նին ինքեանց զՄ. Եսայի :
 Իսկ որք ընդ խոնարհս զիջանեն
 ինին ընդ ունակք շտորաց : Այս
 որոյ ասէ Պետրոս գրուած ա
 ռաբելական գնդին : Թ. Պետ.
 5. 5. Մենքին ընդ միմեանս
 զխոնարհութի ունիցիք . զի Մ. Ե
 ամբարտաճանից հակառակ կայ .
 տայ շտորն խոնարհաց : Խո
 նարհեցիութե ընդ հզօր հեռաբն
 Մ. Ե . զի զձեզ բարձրացուցէ
 ի ժամանակի : Մ. Եսայի ան
 կանս յաւուր միում : Աստի և
 բաբելոն մայրն հպարտութեան
 անկեալ խորտակեցաւ : Այսան
 որոյ ասէ Զօհաննէս ի յայտնութե :
 Յայտ. 18. 1. Եւ յետ այնորիկ
 տեսի այլ հրեշտակ իջեալ յերկ
 նից . որ ունէր զիշխանութի մեծ .
 և երկիրս լուսանորեցաւ ի փա
 ռաց նր : Եւ աղաղակեաց ի
 ձայն մեծ , ասելով , անկաւ ան
 կաւ բաբելոն մեծ , որ եղեալ

էր բնակութի դիւաց , և արգել
 ամ այսոց պիծոց , և բանտ
 պահպանութե ամ ոգւոց ան
 տրոց , և ատեցելոց : Այսան
 ի բարկութե դիւաց պտնկու
 թե նր արբին ամ աղգք , և թա
 գանդք երկրի , որք ընդ նա
 պտնկեցան . և փաճառաւանք
 երկրի , նորա զօրութեն յօրա
 նալոյ մեծացան :

Հպարտութի առն հպարտի,
 հաւատարի , և առնէ զնա նման
 դիւաց : Քանզի հպարտութի
 է մեղք դիւաց : Պարձեալ
 հպարտութին առնէ զհպարտն
 յոյժ ատելի Մ. Ե : Քանզի Մ. Ե
 ընդ դիւանայ հպարտց , և հանգ
 չի ի խոնարհս . զայնտիկ անաշե
 ցուցանէ , և զայստիկ բարձրա
 ցուցանէ : Յորոց երեւի , թե
 որքան դարձելի , և ատելի մո
 լութի իցէ հպարտութի :

Յաղագս դեղոյ ընդ դէմ հպար
 տութե , արթնքն , յաղագս
 խոնարհութե , և հնազան
 դութե :

Եւ ընդ դէմ հպարտու
 թե է խոնարհութի , և
 հնազանդութի : Քան
 զի որ ունի զինքն խո
 նարհ առ ամենեւեան , և հա
 զանդ , և հարստակ մեծանո
 րաց , ազատ է ի թուանոյ հպր
 տութե : Խոնարհութին այսմ
 սահմանի : Եւ բարոյական առա
 քիմութի , որ պահէ զմեզ ներ
 սահմանս մեր , և արգելոյ առ

1) տեղանել ի սահմանաց մերոց :
 2) Ուստի Թեպետ ունիցի զիղձ
 3) գերակայութե, սակայն իղձ նի
 4) է՝ բանական, և խոհեմ : Սակայն
 5) այսպէս սահմանի խոնարհութե :
 6) Թի : 1) առաքինութի բարոյ-
 7) յական, որ յօժարացուցանէ զմեզ
 8) ճանաչել զմեզ գոյ ոչինչ, և զամ
 9) զոր ունիմք, գոյ պարգև Լ. Ե.
 10) հպատակիլ, և հնազանդիլ ամ
 11) մեծաւորի, և պատուել զամ
 12) որ, ըստ որում գտանի արժա-
 13) նի պատուոյ : Ուստի ներգոր-
 14) ծութի խոնարհութե է՝ ճանա-
 15) չել զմեզ գոյ ոչ ինչ, զամ բա-
 16) րիս մեր գոյ պարգևս, և տուրս
 17) Լ. Ե., յարգել զմեծաւորս, և
 18) զնոցին պատուելիս, և հրամանս,
 19) հպատակիլ, և հնազանդիլ մե-
 20) ծաւորաց, և նոցին հրամանաց.
 21) Կատարել զկամս, և զպատու-
 22) ւելս մեծաւորաց . յարգել, և
 23) մեծարել զամենեւեան ըստ ար-
 24) ժամանորութե իւրեանց : Եւս-
 25) պատկանի առ կատարելութի
 26) խոնարհութե, համարել զայս
 27) լաւագոյնս բան զմեզ, և զմեզ
 28) նուաստագոյնս բան զամենե-
 29) ւեան . զոչոր անարգել, բայց
 30) ցանկալ կրել զանարդանս, և
 31) ի յանարգին ուրախանալ : Իսկ
 32) հնազանդութին այսպէս սահ-
 33) մանի : 1) բարոյական առաքի-
 34) նութի . որ յօժարեցուցանէ զ
 35) մեզ յարգել, և պատուել զմե-
 36) ծաւորս, և զնոցին հրամանս,
 37) և կատարել զհրամանս նոցա :
 38) Ուստի ներգործութի հնազան-
 39) դութե է՝ յարգել, և մեծարել

զմեծաւորս, և զնոցին հրամանս
 և կատարել զկամս նոցին : Եւս-
 պատկանի առ կատարելութի
 հնազանդութե կատարել զամ
 իր, որ հրամայեցեալ է՝ մեզ, և
 չէ ընդդէմ բանի, այլ բանա-
 կան, և շահաւոր, Թեպետ չի
 ցեւի պարանանդեցեալք կա-
 տարել զնա :

Խոնարհութի, և հնազան-
 դութի են պատուելի առաքի-
 նութիք : Քանզի որք են խո-
 նարիք, և հնազանդիք, առնեն
 զինքեանս սիրելիս . աղատք են
 ի խոռովութեց, ի Թշաւութեց
 և յայլոց սոյնախնեաց . են հրա-
 մանակատարք, և հետեւապէս
 արժանիք, զի ընդ ունիցին զկար-
 ձս աշխատանաց իւրեանց : Խո-
 նարութին է՝ հիմն առաքինու-
 Թեց, և հնազանդութին է՝ ար-
 մատ ամ պատուիրանապահու-
 Թեց :

Որք երթան զհետ խոնարհու-
 Թե, ընդ ունին Ու. Ե. զկեցութի
 Ուստի ասէ Ղաւելի : Սաղ. 33.
 19. Ս'երձէ՝ Տ՞ր առ այնսիկ, 11
 որք մաշեալք են սրաիւք, և զիտ 11
 նարիս հողւով կեցուցանէ : Ի 11
 խոնարհո բնակի զգօնութի, և 11
 ի բերանոյ խոնարհի բղխեն 11
 բանք իմաստութե : Սակայն որոյ 11
 ասէ սողունն : Լուսի. 11. 2. 11
 Ուր է՝ խոնարհութի . անդ է՝ 11
 իմաստութի : Բերան խոնար 11
 հաց խօսի զիմաստութի : Եւ 11
 այլուրեք դովաւանէ, և մեծա- 11
 բանէ զխոնարհս, ասելով : Լուսի. 11
 16. 19. 11 ասէ՝ հանդարտասիրտն 11

խոնարհութիւն , քան զայն , որ
բաժանէ զաւար ընդ Թշաւաւ
նօղս : Որք լինին անհնազանդք ,
և անարգէն զխրատ , լինին ամ-
բարիչոք : Իսկ որք հնազանդին ,
և անսան խրատու , ընդ ունին
զպսակ շտորաց : Ուստի ասէ
սողոմոն : Ընակ . 1 . 7 . և 8 . Օ ի
մատուցի , և զխրատ ամբա-
րիչոք անգոմանն : Ի ուր որ
դէակ խրատու հօր քոյ , և մի
մերժէր զօրէնս մօր քոյ : Օ ի
պսակ շտորաց ընկալցին ի
գլուխ քո , և մանեակ ոսկի ի
պարանոցի բուս : Գարձեալ ա-
սէ : Գլ . 1 . 33 . Իսկ որ ինձ լսէ
բնակեացի յուսով , և դադա-
րեացէ աներկիւղ յամ չարութիւն :
Եւ այլուրեք ասէ : Ընակ . 15 .
31 . Անին , որ լսէ զկշտամբանս
կենաց , ի մէջ իմատոնոց յարա-
մաացէ : Որ մերժէ զխրատ , ա-
տեայ զանձն . իսկ որ պահէ
զյանդ-իմանութիւն , ստանայ
զհանձար : Հանդստարան Ըն-
կն հեղք , և խոնարհք : Ուստի
ինքն վկայէ բերանով եսայեայ :
Գլ . 60 . 2 . Եւ ես յո հանդեայ ,
եթէ ոչ ի հեղս , և ի խոնարհս ,
և ուր դողայ ի բանից ինոց : Որք
հնազանդին բանիցն Ընկայե-
լին զբարութի , իսկ որք ապա-
տաւբին ինմանէ , արդիւնա-
ւորին զի կրիցեն զպատիժ սրոյ :
Քանզի խոտաւանայ Ըն հնա-
զանդեւոց զբարութի . իսկ ապա-
տաւբեւոց սպառնայ զպատիժ
սրոյ , բերանով նոյնոյ մարդա-
րէին : Ուստի ասէ : Եւայ . 1 .

19 . Եթէ ախորժեալիք , և լուծիք
ինձ , զբարութիւն երկրի կերծիք :
Եւայ եթէ ոչ կամիցի լսել ինձ .
սուր կերիցէ զձեզ : Քանզի բե-
րան Տն խօսեցաւ զայս : Եւ
այլուրեք ասէ : Եւայ . 48 . 18 .
Եւ եթէ լուեալ էր քո պատ-
հիրանայ ինոց , լինէր բեղ ի բըն-
զլետ խաղաղութի քո . և ար-
դարութի քո ի բըն զայն ծովու :
Եւ լինէր ի բըն զաւար զաւակ
քո , և ծնունդք որովայնի քոյ ի
բըն զհող երկրի : Եւ այլուրեք
ասէ : Եւայ . 55 . 2 . Ի ուարուք
ինձ , և կերծիք զբարութի , և
վայելեացեն ի բարութե անձիւք
ձեր : Արմիստի լերուք լսելեօք
ձերովք . զհետ երթայք ճանա-
պարհաց ինոց . լուարուք ինձ ,
և կեցցին ի բարութե անձիւք
ձեր , և եդից ընդ ձեզ ուխտ
յան խոնեական զարբուինս դաւ-
թի զհաւատարիմ : Պարտիւք
հետեւիլ օրինակի , զոր էտ մեզ
Յօհաննէս մկրտիչս շուրջ զխո-
նարհութի : Քանզի Թեպետ
այնքան մեծացեալ էր , Թէ ե-
ղեալ էր կարապետ բանին Ըն ,
տակոյն այնքան խոնարհեցոյց
զինքն , Թէ չհամարեցաւ զինքն
արժանի բառնայ զկօշիկս Քիւ
Ուստի ասաց հրէից , որք եկեալք
էին առ նա : Մատ . 11 . Եւ
մկրտեմ զձեզ ջրով յապաղսա-
րութի , բայց որ զին իմ գայ ,
հզօրադոյն է՝ քան զիս . և ես չեմ
բաւական բառնայ զկօշիկս նր :
Եւ մկրտեցէ զձեզ ի հողին սք
և ի հուր : Խոնարհաց , և հո-

դւով աղբատաց խոտտանայ Քն
 դարբայութի երկնից : Աւտի
 ասէ : Մատ. 5. 3. Երանի աղ-
 բատաց հոգւով . զի նցէ՛ ար-
 բայութի երկնից : Մինչ հա-
 բերասկեսն խոտորհաբար ետ
 պատասխանի Յի , ընկալա-
 զառողջութի մանկան իւրոյ . զի
 ասէ սբ գիրն : Մատ. 8. 8. և 13.
 Պատասխանի ետ հարեւրպետն ,
 և ասէ : Տէր չեմ բաճական ,
 եթէ ընդ յարկաւ իմով մոցես ,
 այլ ասա բանիւ , և բժշկեսցի
 մանուկն իմ : Եւ ասէ Յի ցհա-
 բերասկեսն . երթ , և որպէս
 հաճատացերդ , եղիցի բեղ , և
 ողջացաւ մանուկ նորա յաւուր
 այնմիկ : Եւ մանապէս պատմե-
 սբ անւետարանն զկնոյն բանա-
 նացւոյ : Քանզի ասէ : Մատ.
 15. 22. Եւ անա կին մե բանա-
 նացի ի սահմանաց անտի նց ,
 ելեալ աղաղակէր , և ասէր :
 Աղորմեա ինձ Տո որդի դաւութի .
 դուստր իմ չարացար այսահարի .
 և նա ոչ ետ նմա պատասխանի .
 և մատուցեալ աշակերտքն նր ,
 աղաչէին զնա , և ասէին . ար-
 ձակեա զնա , զի աղաղակէ զհետ
 մեր : Եւ պատասխանի ետ , ոչ
 ուրեք առաքեցայ , եթէ ոչ առ
 ոչխարս կորուսեալս տանն իշի .
 և նա մատուցեալ երկիր պա-
 դանէր նմա , և ասէր : Տո օգ-
 նեա ինձ : Պատասխանի ետ
 նմա , և ասէ , ոչէ՛ բարեք առ-
 նուլ զհատ մանկանց , և արկա-
 նել շանց : Եւ նա ասէ այն Տո
 Քանզի և շուք կերակրին ի

փշրանաց անկերոց ի անդանոյ
 տն իւրեանց , Յայսժամ պա-
 տասխանի ետ նմա Յի , և ասէ :
 Ո՛վ կին դու : Սէժ ես հա-
 ճառք բո , եղիցի բեղ , որպէս
 կամիս . և բժշկեցաւ դուստրն
 ինմին ժառու : Յորժամ աշա-
 կերտքն փրկչին մերոյ Յի մա-
 տեան առ նա , և ասին : Ո՛վ իցե-
 ի մենջ մեծ յարբայութե երկ-
 նից : Յայսժամ կոչեաց Յի դ
 մանուկ մի , և կացոյց զնա ի մեջ
 նոցա , և ասաց : Մատ. 18. 3.
 Ըմեն ասեմ ձեզ , եթէ ոչ դարձ-
 ջիք , և եղիջիք իբրեւ զմանկսի .
 ոչ մտանկիք յարբայութի երկ-
 նից : Ըրդ որ խոտարեցուցանէ
 զանձն իբրեւ զմանուկս զայս . նա
 է՛ մեծ յարբայութե երկնից : Եւ
 յորժամ այլ աշակերտք նորս
 բարկացան ի վր երկուց եղբարց
 այսինքն . Յակօբայ , և Յօհան-
 նու , կոչեաց զնս առ ինքն , և
 ասաց : Մատ. 20. 25. Գիտէք ,
 զի իշխանք ազգաց տիրեն նց , և
 մեծամեծքն իշխեն նց : Ոչ այն-
 պէս իցե և ի ձերում միմի . այլ
 որ կամիցի ի ձենջ մեծ լինիլ .
 եղիցի ձեր պաշտօնեայ , և որ
 կամիցի ի ձենջ առաջին լինիլ ,
 եղիցի ձեր ծառայ : Որպէս որդի
 մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ
 այլ պաշտել , և տալ զանձն իւր
 փրկանս փոխանակ բազմաց :
 Որովք ցոյց ետ փրկչն աշխար-
 հի , թէ խոտարեւիսէ՛ առաքե-
 նութի քրիստոսեկց , թացց որոյ
 ոչ կարեմք մտանել յարբայութի
 երկնից : Աւտի է՛ առաքինու-
 Թի ,

Թի, որ հարկաւոր է՝ առ փրկութի մեր։ Լառաքինութի, Թարց որոյ ոչ կարենք փրկիլ։ Եւ փրկիչն մեր ոչ միայն բարեղեաց զխոնարհութի բանիւք, այլ և կատարեաց գործովք։ Քանզի զանձն ունայնացոյց, զկերպարանս ծառայի առեալ, ի նախութի մարդկան եղեալ և կերպարանօք գտեալ իբրեւ զմարդ։ Խոնարհեցոյց զանձն, լեալ հազանդ մահու չափ, և մահու խաչի։ Օհաւ իյայրին, պատեցաւ ի խաւածարութիւն, և եղաւ ի մարդ անբանից, բանն մարմին եղեալ։ Յորժամ հանդիսապէս եմուտ ի բաղարն Եմ, նստաւ ի յէջ, և ի յաւանակի իշոյ։ Աւտի գոչէ ետալի։ Գլ. 62. 1. Եւ ասէր զստեր սիօնի, ահա Թաքաւոր բո գայ բեզեզ հեծեալ յէլ, և յաւանակի իշոյ։ Փիլիպ. 9. Սառն որոյ և Բ. զնա առաւել բարձրացոյց, և շտրեւեաց նմա անուն, որ ի վեր է՝ բան զամ անուն. զի յանուն Յի Բի ամ ծուր կրկնեցի երկնաւորաց, և երկրաւորաց, և անդարամետսիանաց. և ամ լեզու խոստովան լիցի, Թէ Տ. Յ. Ք. Բ. Ե. Ի փառս Բ. Դ. Կ. Զ. Յոյժ զարմանալի եղև հաւանդութի Պետրոսի վիմի, և Բ. Նդրէի եղբօր նր, և երկու որդւոցն զերեդեայ Յակօբու, և Յօհաննու։ Քանզի մինչ փրկիչն ասաց ցնս։ Եւ այլ զին իմ, և արարից զձեզ որսորդս մարդկան. վաղվաղակի Թողեալ

զգործիսն, և ցնան, գնացին զհետ նր։ Աւտի պատմի սք գիրն։ Մատ. 18. Մինչդեռ զգնայր Յ. Նդր եղբ ծովուն վաղիւեացոց, ետես երկուս, եղբարս, զսիմօն զկոչեցեալն զ Պետրոս, և զԲ. Նդրէաս եղբայր նր արկեալ զուռկան ի ծով. բանզի ձկնորսք էին, և ասէ ցնս, եկայք զին իմ. և արարից զձեզ որսորդս մարդկան, և նց Թողեալ վաղվաղակի զգործիսն, գնացին զհետ նր։ Եւ մատուցեալ անտի յառաջ, ետես այլ երկուս եղբարս, զՅակօբոս զերեդեայ, և զՅօհաննէս եղբայր նորա ի նաւի զերեդեաւ հանդերձ, հարբն իւրեանց մինչ կաղմէն զուռկանս իւրեանց, և կոչեաց ցնս։ Եւ Թողեալ վաղվաղակի ցնան և զհայրն իւրեանց, գնացին զհետ նր։ Պարտիւք ջանալ զի հետն իցիսք հաւանդութեւ նոցին։ Քանզի որ պատկեաց զյօժար հաւանդութի նոցին, և զմերն պատկեցէ Որք հաւանդին բանիցն Բի, բաղդատին իմաստնոյ, իսկ որք ոչ կատարեն զբանս նր, համեմատին յիմարի։ Սառն որոյ ասէ Բ. Ն. Մատ. 7. 24. Բ. Ն. որ լսէ զբանս իմ զայտոմիկ, և առնէ զսոսն, նմանեցի առն իմաստնոյ, որ ինեաց զտուն իւր ի վիմի։ Իջին անձրեք, և խաղալին գետք. չնեցին հողիք, և բախեցին զտունն, և ոչ կործանեցաւ։ Քանզի ի վերայ վիմի հաստատեալ էր. և ամ որ լսէ

17. Եւ եկեալ խմբաս իւր ասէ:
 18. Եւ ասի զարձկանք են ի տան հօր
 19. իմոյ հացալիցք, և ես աստ տ
 20. վամահ կորնչիմ: Յարուցեալ
 21. դնացից առ հայր իմ, և ասա
 22. ցից ցնա. հայր, մեղայ յերկինս
 23. և առաջի բո, և ոչ և սեմար
 24. ժանն կոչիլ որդի բո: Ըսա զիս
 25. իբրեւ զմի ի վարձկանաց բոց,
 26. և յարուցեալ եկն առ հայր իւր,
 27. և մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես
 28. զսա հայրն, և գթացաւ, յա
 29. րեաւ, և ընթացաւ ընդ առաջ,
 30. անկաւ զպարանոցաւն նորա, և
 31. համբուրեաց զսա: Եւ ասե
 32. ցնա որդին: Հայր, մեղայ յեր
 33. կինս և առաջի բո: Ոչ և սեմ
 34. արժանի կոչիլ որդի բո: Ըսե
 35. հայրն ցծառայս իւր: Սարկա
 36. ղակի հանէք զպատմութեանս
 37. առաջին, և ագուցէք նմա, և
 38. տուք զմատանին ի ձեռս նր, և
 39. կօշիկս յոտս նր: Եւ ածէք զեղն
 40. պարարակ, և զնաւք: Կերիցուք
 41. և ուրախ լիցուք. զի այս որդի
 42. իմ մեռեալ էր, և եկեաց. կո
 43. րուսեալ էր, և գտաւ, և սկսան
 44. ուրախ լինիլ: Որդին Ըյ այն
 45. բան խոսարհեցաւ, Թէ լո՛ւաց
 46. զոտս աշակերտաց իւրոց: Ուս
 47. տի պատմէ Յօհաննէս: Գլ. 13.
 48. 5. և 12. Գիտաց Յս, զի զմ
 49. ինչ ետ հայր ի ձեռնս նր, և եւէ
 50. լԸ էլ, և առ Ըք երթայ:
 51. Յառնէ յընթրեաց անտի, և
 52. դնէ զհանդերձան, և առեալ
 53. զղինջակ մի սկսածաւ, և ասա
 54. առեալ զմուր էարկ ի կոնք, և
 55. սկսաւ լո՛ւանալ զոտս աշակեր
 56. տացն,

17. Եւ եկեալ խմբաս իւր ասէ:
 18. Եւ ասի զարձկանք են ի տան հօր
 19. իմոյ հացալիցք, և ես աստ տ
 20. վամահ կորնչիմ: Յարուցեալ
 21. դնացից առ հայր իմ, և ասա
 22. ցից ցնա. հայր, մեղայ յերկինս
 23. և առաջի բո, և ոչ և սեմար
 24. ժանն կոչիլ որդի բո: Ըսա զիս
 25. իբրեւ զմի ի վարձկանաց բոց,
 26. և յարուցեալ եկն առ հայր իւր,
 27. և մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես
 28. զսա հայրն, և գթացաւ, յա
 29. րեաւ, և ընթացաւ ընդ առաջ,
 30. անկաւ զպարանոցաւն նորա, և
 31. համբուրեաց զսա: Եւ ասե
 32. ցնա որդին: Հայր, մեղայ յեր
 33. կինս և առաջի բո: Ոչ և սեմ
 34. արժանի կոչիլ որդի բո: Ըսե
 35. հայրն ցծառայս իւր: Սարկա
 36. ղակի հանէք զպատմութեանս
 37. առաջին, և ագուցէք նմա, և
 38. տուք զմատանին ի ձեռս նր, և
 39. կօշիկս յոտս նր: Եւ ածէք զեղն
 40. պարարակ, և զնաւք: Կերիցուք
 41. և ուրախ լիցուք. զի այս որդի
 42. իմ մեռեալ էր, և եկեաց. կո
 43. րուսեալ էր, և գտաւ, և սկսան
 44. ուրախ լինիլ: Որդին Ըյ այն
 45. բան խոսարհեցաւ, Թէ լո՛ւաց
 46. զոտս աշակերտաց իւրոց: Ուս
 47. տի պատմէ Յօհաննէս: Գլ. 13.
 48. 5. և 12. Գիտաց Յս, զի զմ
 49. ինչ ետ հայր ի ձեռնս նր, և եւէ
 50. լԸ էլ, և առ Ըք երթայ:
 51. Յառնէ յընթրեաց անտի, և
 52. դնէ զհանդերձան, և առեալ
 53. զղինջակ մի սկսածաւ, և ասա
 54. առեալ զմուր էարկ ի կոնք, և
 55. սկսաւ լո՛ւանալ զոտս աշակեր
 56. տացն,

ասացն , և սրբեր զղեկապաւն ,
 զոր սիածեալն էր , և յորժամ
 լուաց զոտս Եյ , էառ զիան
 դերման իւր , և դարձեալ բազ
 մեցաւ , և ասէ ցնս : Գիտէք ,
 զիսչ արարիդ ձեզ : Դուք կո
 չէք զիս վարդապետ , և Տժ , և
 բարւ բասէք , բանզի եմ իսկ :
 Իսկարդ եթէ : Ես լուացի զոտս
 ձեր , Տժս , և վարդապետս , և
 դուք պարտիք զսիսեանց զոտս
 լուանալ : Օ ի օրինակ մի ետու
 ես ձեզ . զի ոչ ես ձեզ արարի ,
 և դուք առնիջիք : Ընէն ամէն
 ասեմ ձեզ : Ոչ է՝ ծառայ մեծ
 բան զՏժ իւր . և ոչ առաքեալ
 բան զայն որ առաքեացն զնա :
 Եթէ Քսէ՝ , որ խոնարհի .
 զի՛ արդ մեք ոչ խոնարհեցուք :
 Եթէ Քսէ՝ , որ կոչէ զմեզ առ
 խոնարհութի , տալով մեզ զհիա
 նալի օրինակ խոնարհութե : Ո՛վ
 է՝ , որ չարժիցի հետեւիլ նմա :
 Արք կատարեն զկանս Ը ,
 առնուն զիարձա աշխատանաց
 իւրեանց , և մտանեն ի համ
 գիտ : Ուստի ասէ Քս : Սատ .
 11.28 . Եկայք առ իս ամ վառ
 տակեալք , և բեռնաւորք , և ես
 հանդուցից զձեզ : Ըսէք զլուծ
 իմ ի՞ ձեզ , և ուսարուք յիսէն ,
 զի հեզ եմ , և խոնարհ սրտիւ ,
 և գտիջի հանգիստ անձանց ձե
 րոց , զի լուծ իմ բազցրէ՝ , և
 բեռն իմ փոքրոգի : Արք չհա
 զանդին մեծաւորաց , չհազան
 դին Քսի , և որք անարգեն զմե
 ծաւորս , անարգեն զՔս : Ս
 որոյ ասէ Քս : Դու . 10. 16 .

Ար ձեզ լսէ ինձ լսէ , և որ զձեզ
 անարգէ , զիս անարգէ , և որ
 զիս անարգէ , զառաքիչն իմ ա
 նարգէ , և որ ինձ լսէ , լսէ այն
 միկ , որ առաքեացն զիս : Յո
 րոյ հետեւի , Թէ պարտիմք հա
 զանդիլ ամ մեծաւորաց , որք
 կացուցեալք են ի Քս : Ըս մեզ
 բաւական միայն լսել զբանն
 կենաց , այլ պարտէ՛ զնա նաե
 գործով կատարել ի՞ ձեռն հա
 զանդութե : Ս ասն որոյ ասէ
 առաքեալն Յակոբոս : Դպ . 1
 22 . Ինիջիք առնոցք բանին , և
 մի լսողք միայն հաւարեսիջ
 զանձինս , զի եթէ որ լսող միայն
 իցէ բանին . և ոչ առնող , նման
 է՛ նա մարդոյ , որ պշուցեալ
 հայիցի ընդ երեսս իւր , որ ծնա
 նիցի ի հայելւոյ : Օ ի հայե
 ցեալ ետես զինքն . և զանց ա
 րար , և անդէն մուացաւ , Թէ
 որպիսի որ էր :

Ըռաքեալն Պողոս այնքան
 խոնարհեցոյց զինքն , և սիրեաց
 զխոնարհութիւն , Թէ կոչեաց
 զինքն տրուան առաքելոց : Ուս
 տի գրէ առ կորնթացիս Եւ . Դպ .
 15.8 . Հոսկ յետոյ բան զամե
 նեսին իբրեւ անարգի միով . Ե
 րեւցաւ և ինձ : Օ ի ես իսկ
 եմ տրուան առաքելոց , որ չեմ
 իսկ արժանի , Թէ կոչեցայց ա
 ռաքեալ : Տես , Թէ որքան խո
 նարհեցուցանէ զինքն : Համա
 րի զինքն անարգ , և սակայն էր
 անօթ ընտրութե : Ս արկանէ
 զինքն տրուան առաքելոց , և
 սակայն էր առաքեալ հեթանո

ասաց : Հաշնէ զինքն անարժան
 անուննիլ առաքեալ , և սակայն
 էր ընտրեալ առաքեալ : Եթէ
 այսքան խոնարհի Պօղոս , ո՞րքան
 մեք պարտինք խոնարհիլ : Կոյն
 առաքեալն գրելով առ հռօմա-
 յեցիս , յորդորէ զմեզ առ խո-
 նարհութի : Ուստի ասէ : Գլ.
 12. 16. Օ նոյն միմեանց խորհի-
 ցիք : Ս'ի ամբարտաւանիք . այլ
 ընդ խոնարհս զիջանիցիք : մի
 լինիք իմաստունք յանձինս ձեր :
 Եւ առ կորնթացիս գրէ : Գլ.
 4. 6. Օ այս եղբարք առականի
 յանձն իմ , և յապօղոս , մի ձեր .
 զի 'իմեն ռւսիք . մի ինչ առա-
 լել բան զգրեալսն իմանալ . զի
 մի այր , բանջընկեր հպարտա-
 նայցէք 'ի վր ընկերին : Եւ առ
 փիլիպեցիսն ասէ : Գլ. 2. 3. Ս'ի
 ինչ ըստ գրգռութե . և մի ինչ
 ըստ անապարծութե , այլ խոնար-
 հութի զմիմեանս լաւ համարել
 առէլ բան զանձինս : Ս'ի զան-
 ձանց և եթ գիտել , այլ իւրա-
 բանչելոք զընկերին : Եւ առ
 կորնթացիս վարդապետէ : Գլ.
 3. 12. Օ գեղարուք այսուհետեւ
 իբրեւ ընտրեալք Ը. յ. սքք , և
 սիրեցեալք , զգուծ , զորոքսու-
 թի , զբաղցրութի , զխոնարհու-
 թի , զհեղութի , զերկայստու-
 թի , ներել միմեանց , շտրհել
 իրերաց , եթե ուրուք զումեքէ
 տրտունջ ինչ իցէ , որպէս ԲԺ
 Վիլ շտրհեաց ձեզ , նոյնպէս
 և դուք . և 'ի վր այսր ամենայ
 նի զսէրն , որ է՝ զօր կառարմանս :
 Եւ Յակօբոս գրէ : Գլ. 1. 9.

Պարծեսցի եղբայր խոնարհ 'ի
 բարձրութի իւր . և որ մեծա-
 տունն իցէ 'ի խոնարհութի իւր :
 Վանզի կերև զծաղիկ խոտոյ
 անցցէ . զի ծաղեցաւ արև հան-
 դերձ խորշակաւ , և ցամաքե-
 ցոյց զխոտն , և Թօթափեցաւ
 ծաղիկն նր . և կորեաւ զայել-
 չութի երեսաց նր : Կոյնպէս
 և մեծատունն հանդերձ շա-
 հուքն իւրօք Թարշամեացի : Եւ
 դարձեալ գրէ : Գլ. 4. 10. Խո-
 նարհեցարուք առաջի տն , և
 բարձրացուցէ զձեզ : Եւ այսա-
 ցելոցն յայտնապէս երևի , Թէ
 որքան շահանոր , և հարկանոր
 իցէ բրնատոնէի խոնարհութին ,
 և հնազանդութին :

Յաղագս աղբահութե :

Վահութին է՝ ան-
 կարգ իզձ ժամա-
 նականոր իրաց :
 Ը յմիքն , է՝ ան-
 կարգ ցանկութի ,

որով որ ցանկայ , և փառադի
 ունիլ զժամանականոր բարին ,
 կամ է՝ անկարգ սեր , որով որ
 յոյժ սաստկապէս սիրէ զինչ ,
 զապրանս , զփարձամոռութիւն ,
 զմեծութի , և զբարին աջօար-
 հիս : Ուստի որ չէ պոռոնակ
 զիւրոցն , այլ ցանկայ ունիլ զիրս
 այլոց , և որ անկարգաբար ցան-
 կայ ունիլ անէլի բան զայն , որ
 ինքեան բանական է՝ , և ոչ տայ
 զանէլորդոս աղբատաց , յորժամ
 պարանանդեցեալ է՝ բաշխել
 զնն

զնն աղբատաց , կամ մինչ կա-
րէ , և մինչ գտանին վերջապէս
կամ ծանրապէս կարօտեալք .
ոչ օգնէ նց , և որ անկարգ սի-
րով սաստկապէս սիրէ զենչս ,
զորս ունի , և վայելէ , տայ զնը-
շան ագահութիւն : Քանզի տայ
զնշան , Թէ ունի զանկարգ իղձ ,
և զանկարգ սէր ի վր ժամանա-
կանոր բարեաց : Եգահութիւն
ի սեռէ իւրմէ է՝ ներելի : Սա-
կայն յորժամ այնքան սաստկա-
նայ , և մեծանայ , Թէ լինի արտ-
ձառ , զի ոք անցանկից զԼԵ-
ային օրինօք , լինի մահացու :
Քանզի յորժամ սոյնպիսաբար
սաստկանայ , լինի ծանր անկար-
գութիւն , արդ ծանր անկար-
գութիւն է՝ մեղք մահացու :

Դատերք ագահութիւն վեց
են , և են այսոքիկ : Խտտար-
տութիւն , անհանդստութիւն սրտի
բռնաբարութիւն , ստաբանութիւն ,
սրաթանք , և մատնութիւն :

Խտտարտութիւն է՝ խստութի
ինն , որով ոք խստանայ ընդ-
դէմ աղբատաց , և կարօտելոց ,
և լինի անագորոյն , և անողորմ
ընդդէմ նց : Ուստի որք լինին
անգութք , և անողորմք ընդդէմ
չբաւորաց , և կարօտելոց , և
չլինին նց ցաւաւիցք , այլ սա-
տելով վարուն զնն , նմանապէս
որք յոյժ խտտաբար , և անողոր-
մաբար պահանջին զպարտս ,
յորժամ պարտապանք չկարեն
զնն վճարել , մեղանշնն մեղօք
խտտարտութիւն , անգթութիւն ,
և անողորմութիւն : Որք մասն

խտտասիրք , անգութք , և անո-
ղորմք ընդդէմ կարօտելոց , և
չբաւորաց , յորժամ եղբայրսի-
րութիւն , և պատուիրան ողոր-
մութիւն ծանրապէս պարտւան-
դէ զմեզ առ նպատուութիւն , և
օժանդակութիւն նոցին : մահա-
ցօրէն մեղանշնն : Քանզի մե-
ղանշնն ընդդէմ սիրոյ : Երդ-
մեղքն , որ լինի ընդդէմ սիրոյ ,
է՝ մահացու : Պարտիմք փախ-
չել ի յանողորմութիւն , և ի խս-
տութիւն սրտի , և պարտիմք ջա-
նալ , զի լինիցիմք զթաժք , և
ողորմաժք : Քանզի անողոր-
մութիւն է՝ կարի յոյժ դար-
շելի մոլութիւն . իսկ ողոր-
մաժութիւն կարի յոյժ սիրելի ա-
ռաքինութիւն : Ուստի ասէ սո-
ղոմոն : Եւակ . 14 . 21 . Ու ա-
նարդէ զաղբատն , մեղանշն . և
որ ողորմի աղբատաց , Երանելի
է : Որ հաւատայ ի ՏՏ , զողոր-
մութիւն սիրէ : Եւ գարձեալ ա-
սէ : Եւ , որ ասեայ զեղբայր
աղբատ , հեռի լինի և ի սիրոյն :
Եւ այլուրեք ասէ : Եւակ . 25 .
21 . Եւ Թէ բաղցեալ է՝ Թշաւմն
բո , կերակրեա զնա , և Եւ Թէ
ծարանի է՝ , տուր լուսել նմա :
Օ այս իբրեւ առնիցես , զկայ
ծակուես հրոյ կուտեացես ի վր
գլխոյ նր , և ՏՏ հատուցէ բեղ
ղբարեա : Եւսէ հոգին սբ ի գիրս
էկեկեսիատիկեայ : Սիրա . 4 . 2 .
Օ անձն բաղցեալ մի անտես
արասցես . և մի դառնացու
ցես զաղբատն ի տկարութեան
իւրում : Օ սիրտ տառապելոց

« մի դայրացուցանել , և մի յա-
 « պաղեր զսուրս կարօտելոյն :
 « Օ աղաչանս վշտացելոյ մի ի
 « բաց ձգեսցես , և մի դարձու-
 « ցես զերեսս քո ի կարօտելոյ : Ի
 « չքանորէ մի դարձուցես զաչս
 « քո քն բարկութե , և մի թող-
 « ցես խնդրողաց , զքեզ զկնի ա-
 « նիծանել : Օ ի յորժամ դառ-
 « նացել մտօք անիծանէ զքեզ .
 « լսելի լինին աղօթք նց , և լո-
 « չիցէ նմա , որ արար զնա : Որք
 « նախախնամեն զաղբատս հա-
 « տանին բազում բարութեանց :
 « Ուստի ասէ լ'Բ բերանով ե-
 « սայեայ : Դպ. 58. 7. Բարեւա-
 « բաղցելոց զհաց քո , և զաղբատս
 « անյարկս տար ի տուն քո . եթէ
 « տեսանիցես մերկն զգեցողա-
 « նիցիր : Յայնժամ ծաւալեսցի
 « կանուխ լոյս քո , և բժշկութի
 « բեզ վաղվադակի հասցէ , և
 « զնասցէ առաջի քո արդարութի
 « քո , և փառքն լ'Ե զբե փակես-
 « ցին : Յայնժամ կարդացես ,
 « և լ'Բ լո՛ւիցէ բեզ , և միսչդ եռ-
 « խօսեսցին , ասասցէ , Թէ ահա
 « չասիկ հասեալ եմ : Սինն ի
 « յայնց , որք են բարի և զորս խն-
 « դրէ ի մէջ լ'Բ , է՛ սիրելն զո-
 « ղորութի : Ուստի ասէ միքիե
 « մարգարէն : Դպ. 6. 8. Պատմե-
 « ցաւ բեզ ո՛վ մարդ , զինչ է՛
 « բարի . կամ զինչ խնդրէ ի բէն
 « տը , բայց առնել իրանունս , և
 « սիրել զողորմութի , և սրատրտտ
 « լինիլ երթալոյ զկնի տն լ'Ե բոյ-
 « Սեղանչեն անողորմ , յորժամ
 « փակեն զգութ իւրեանց ընդ-

« էմ՝ աղբատաց . բայց առանել
 « մեղանչեն , յորժամ զրկեն զնս
 « և նեղին : Ուստի փախչելի է՛
 « յանողորմութե , բայց առանել
 « ի յանիրանութե , որ լինի ընդ-
 « դէմ աղբատաց : Ը՛կ պարտ
 « խո՛ւել զնս , այլ առանել օգ-
 « նել : Ս ասն որոյ ասէ զարա-
 « լիա : Ը՛յապէս ասէ տը ամե-
 « նակալ : Օ աբա. 7. 9. Դատաս
 « տան արդար դատեցարուք , և
 « զողորմութի , և զգթութի ա-
 « բարեք իւրաքանչիւր եղբօր իւ-
 « րոյ : Օ այրին և զորքն և զնս
 « դուխտն , և զտնակն մի յաղ-
 « Թահարեք : Որք ողորմին աղբա-
 « տաց , ինքեանք ևս գտանեն
 « զողորմութի : Ուստի ասէ Վր-
 « Սատ. 5. 7. Երանի ողորմածաց ,
 « զի նք զողորմութի գտցեն : Եւ
 « յոյժ հաճոյ է՛ Քի ողորմութի :
 « Ուստի ասէ : Սատ. 4. 12. Օ ո-
 « ղորմութի կամիմ , և ոչ զզոհ :
 « Ը՛յնքան սիրէ Քս զողորմա-
 « ծութի ողորմածի , Թէ խոտա-
 « նայ վարձատրել զնո՛ գործ ո-
 « ղորմածութե : Ս ասն որոյ աս-
 « ւէ : Սատ. 10. 4. Եւ որ ար-
 « բուցէ միում ի փոքրկանցս
 « յայնցանէ բաժակ մի ջուր ցուրտ
 « յանուն աշակերտի . ասեն ասեմ
 « ձեզ , ոչ կորուսցէ զվարձս իւր :
 « Եթէ մեք չողորմիցինք եղբարց ,
 « լինինք արժանիք , զնա և լ'Բ
 « մեզ ողորմեսցի : Ուստի ասէ
 « Վրս : Սատ. 18. 23. Ս ասն այ-
 « սորիկ նմանեցաւ արքայութիւն
 « երկնից առն Թագանորի , որ
 « կամեցաւ համար աշունկ ի մէջ

« Ժառայից իւրոց • Եւ իբրեւ
 « սկսաւ առնուլ • մատուցաւ առ
 « նա պարտապան մի բիւր քան
 « քարոյ • Իբրեւ ոչ ունէր հատու
 « ցանել , հրամայեաց վաճառել
 « զնա ՏՅ նր և զկինն , և զոր
 « դիւ , և զամ որ զինչ և ունիցի ,
 « և հատուցանել : Եւ անկեալ ծա
 « ռայն երկիր պագանէր նմա , և
 « ասէր • երկայնամիտ լեր առ իս ,
 « և զամ հատուցից բեզ : ԳԹա
 « ցեալ տր ծառային այսորիկ ,
 « արձակեաց զնա , և զփոխն է
 « Թող նմա : Ելեալ ծառայն այն
 « եգիտ զմի ի ծառայակցաց իւ
 « րոց որ պարտիւր նմա հարիւ
 « դահեկան , և կարեալ զնա խեղ
 « դէր , և ասէր , հատու ինձ , զոր
 « պարտիսն : Ըրդ անկեալ ծա
 « ռայակցին առ ոտս նր , աղաչէր
 « զնա , և ասէր , երկայնամիտ լեր
 « առ իս , և հատուցից բեզ • և
 « նա ոչ կամեր • այլ չորաւ , և
 « էարկ զնա ի բանտ , մինչեւ հա
 « տուցէ զպարտսն : Իբրեւ տե
 « սին ծառայակիցքն նր , որ ինչ
 « եղեն , տրտմեցան յոյժ , և է
 « կեալ ցուցին տն իւրեանց զամ ,
 « որ ինչ եղեն : Յայնժամ կռեաց
 « զնա տրն իւր , և ասէ , ծառայ
 « չար • Օ ամ զպարտսն Թողի
 « բեզ • քանզի աղաչեցեր զիս :
 « Իսկ արդ ոչ էր պարտ բեզ ո
 « ղորմիլ ծառայակցին բոււ , որմ
 « և էս բեզ ողորմեցայ , և բար
 « կացեալ տրն նր , մատնեաց զնա
 « դահճաց , մինչեւ հատուցէ
 « զամ զպարտսն : Երկայն և հայր
 « իմ , որ յերկնսն է , արասցէ ձեզ •

« Եթէ ոչ Թողուցուք իւրաքան
 « չիւր եղբօր իւրում ի սրտից ձե
 « րոց զյանցանս նց • Ընդոր
 « մութին , և խառաքտութիւնն
 « ընդդէմ աղբատաց , յորժամ է
 « կատարեալ , է այսքան ծանր ,
 « Թէ բաւական է , զի անողորմ
 « դատապարտիցի ի հուրն յաւի
 « տենական • Ուստի պատմե սք
 « անեաւորանիչն : Մատ. 25. 41.
 « Յայնժամ ասացէ և ցարստիկ ,
 « որք ըդդ անեկէն իցեն • երթաք
 « յինէն անիծեալք ի հուրն յաւի
 « տենական , որ պատրաստեալ է
 « սատանայի , և հրեշտակաց նր •
 « զի բաղցեայ • և ոչ ետուք ինձ
 « ուտել , ծարաւեցայ , և ոչ ար
 « բուցիք զիս : Օտար էի , և ոչ
 « Ժողովեցիք զիս , մերկ էի , և ոչ
 « զգեցուցիք զիս : Հիւանդ էի ,
 « և ի բանտի , և ոչ տեսիք զիս :
 « Յայնժամ պատասխանի տա
 « ցեն և նք , և ասացեն • տր ,
 « երբ տեսաք զբեզ բաղցեալ •
 « կամ ծարաւի , կամ օտար , կամ
 « մերկ • կամ հիւանդ • կամ ի
 « բանտի , և ոչ պաշտեցաք զբեզ :
 « Յայնժամ պատասխանի տացէ
 « նց , և ասացէ • ամէն ասեմ ձեզ ,
 « որովհետեւ ոչ արարիք միում ի
 « փոքրիւնցս յայսցանէ , և ոչ ինձ
 « արարիք : Եւ երթիցեն նք ի
 « տանջանսն յաւիտենականս , և
 « արդարքն ի կեանսն յաւիտե
 « նականս : Իսկ զողորմածաց զ
 « ներհակս պատմե : Քանզի ա
 « սէ : Մատ. 25. 34. Յայնժամ
 « ասացէ Թագաւորն ցարստիկ ,
 « որք ընդ ամէն իցեն , եկաք

օրհնեալք հօր իմոյ, ժառանգե-
 ցեք զպատրաստեալ ձեզ արքա-
 յութիւն ի սկզբանէ աշխարհի:
 զի բաղցեալ, և ետուք ինձ ու-
 տել: Օտարանեցայ, և արքա-
 ցեք ինձ: օտար էի, և ժողովե-
 ցեք զիս: Մերկ, և զգեցուցեք
 զիս, հիւանդ էի, և տեսիք զիս:
 Ի բանտի էի, և եկիք առ իս:
 Արդիւն պարտի նմանիլ հօր իւ-
 բուն: Մինչ ուրեմն եմք որդեք
 Բ. Եւ պարտիմք ջանալ, զի նմա-
 նիցեմք հօր մերուն Բ. Եւ: Բող-
 հայրն մեր դժամ է՝, ուրեմն և
 մեք պարտիմք Կող դժամք:
 Աւստի ասէ Քս: Դ. Թ. 6. 36.
 Եղերուք դժամք, ոմ և հայր
 ձեր դժամ է: Ըն ողորմա-
 ծութի պատկանի նաւ լինիլ
 հիւրասէրք: Աւստի ասէ Պօ-
 ղոս: Հ. Թ. 12. 13. Ի պետս սը-
 բոց հաղորդեցարուք: Օ հիւ-
 բասիրութե զհետ երթայք:
 Օ ողորմածն փրկէ Բ. Եւ ի յա-
 լուր չարի: Աւստի ասէ Դա-
 շիմ: Մաղ. 40. 2. Երանի, որ
 խորհի զաղքատն, և զանանկն,
 յաւուր չարի փրկէ զնա Տօ:
 Եւ յոյն մարգարէն աղուրեք հրա-
 մայէ ասելով: Մաղ. 8. 4. Ը-
 արեցուցեք զաղքատն, և զան-
 անկն. ի ձեռաց մեղանորի փր-
 կեցեք զնս: Որք առատապէս
 բաշխեն, նաւ առատապէս ըն-
 դունին: Աւստի ասէ սողունն:
 Բ. Եւ 3. 9. Պատուեա զտօ ի
 բոյոց արդար վատաւիոց, և հան-
 նա պտուղ ի բոց արդարութե
 արմատեաց: զի լցցին շտեմարանք

ըն լիութիւն ցորենոյ, և հնձանք
 գինեաւ բով առանել ևս բղ-
 խեցին: Եւ աղուրեք յողորմե-
 ք և խրատեք, զի շուտով օժանդա-
 կեցեմք կարօտելոց: Աւստի աս-
 ւէ: Բ. Եւ 3. 27. Մի յապա-
 ղեր բարի առնել կարօտելոյն.
 յորժամ ձեռնհաս իցես օգնել
 նա: Մի ասեցես, Թէ երթ, և
 եկեսցիր, և վաղիւ տաց: Օ ի
 կարօղ ևս իցես բարի առնել:
 Քանզի ոչ գիտես, զինչ վաղիւն
 ծնանիցի բեղ: Ար ողորմի աղ-
 բատին, տայ զնշան, Թէ պա-
 տուէ զԲ. Եւ ան սրոյ դար-
 ձեալ ասէ սողունն: Բ. Եւ 14.
 31. Ար զրպարտէ զանանկն, բար-
 կացուցանէ զարարինն նք, և որ
 պատուէ զնա, ողորմի աղքա-
 տին: Եւ աղուրեք ասէ: Բ. Եւ 18.
 16. Տուրք մարդոյ ընդար-
 ձակեցուցանեն զնա, և ընդ իշ-
 խանա նստուցանեն զնա: Ար
 մերժէ զաղքատն, մերժեցի ի
 տէ: Քանզի ասէ նոյն իմաս-
 տացեալն: Բ. Եւ 21. 13. Ար
 խնու զլսելիս իւր, զի մի լուհից
 տկարին. և նա կարդացէ առ
 Տօ, և ոչ լուհիցէ նա: Յետ
 ոտկանուց ասէ: Բ. Եւ 21. 21.
 Ճանապարհ արդարութե, և
 ողորմութե գտցէ զկեանս, և
 զողորմութի, և զփառս: Բար-
 ձեալ ասէ: Բ. Եւ 22. 9. Օ ար-
 զուարթ, և զառատ սիրէ Բ. Եւ:
 Ար ողորմի տնանկին, ինքն կե-
 րակրեցի: Քանզի յիւրմէ հա-
 ցէ եւ աղքատին: Բ. Եւ 28.
 27. Եւ որ

1 տայ աղբատաց , ոչ կարօտաւ
 2 ցի : Իսկ որ դարձուցանէ զակն
 3 իւր ի նոցանէ , ի բազում կա
 4 րօտութե եղիցի : 24 պարտ
 5 զանիոյթ առնել զողորմութե , և
 6 դարձուցանել զերեսս ի յաղբա
 7 տէ : Աւստի ասի ի գերս եկե
 8 սիսատիկեայ : Սիրա . 4 . 1 . Ար
 9 գեակ ի յողորմութե աղբատի
 10 մի զլացիս , և զաչս բո մի դար
 11 ձուցես յաղբատէ : Եւ այլու
 12 րեք ասի : Սիրա . 7 . 36 . Եւ աղ
 13 բատաց կարկառեա զձեռն բո
 14 զի կատարեացի բանութի բո ,
 15 և օրհնութի բո : Եւ դարձեալ
 16 ասի : Ս Կատու իրանին ընկալ
 17 զաղբատն , և վս ստրկութե նր
 18 մի արձակեացես զնա ունայն :
 19 Եւ դարձեալ ասի : Ս Երահա
 20 տուցէ զշտրհ , որ մատուցանէ
 21 զնաշիհ , և որ առնէ զողորմու
 22 Թի , մատուցանէ զողջակեղ :
 23 Ընելիէ՝ ողորմութիւն Թարց
 24 մաւառութե : Քանզի ասէ
 25 Քն : Սատ . 6 . 1 . Օ գոյ լերուք
 26 ողորմութե ձերում մի առնել
 27 առաջի մարդկան , որպ Թէ ի
 28 ցոյց ինչ նց . գուցէ և վարձս ոչ
 29 ընդ ունիցիք ի հօրէն ձերմէ , որ
 30 յերկինսէ՝ , այլ յորժամ առնի
 31 ցես զողորմութի . մի հարկա
 32 ներ փող առաջի բո , որպ կեղ
 33 ծաւորքս առնեն ի ժողովուրդս
 34 և ի հրապարակս , որպէս զի փա
 35 ռանորեացին ի մարդկանէ : Ը
 36 մէն ասեմ ձեզ . այն իսկ են վարձք
 37 նց . այլ դու յորժամ զողորմու
 38 Թի առնիցես . մի գիտացէ
 39 ձախբո . զինչ գործէ աջ բո : Որ

1 զի եղիցի ողորմութիւն բո ի ծա
 2 ծուկ , և հայրն բո , որ տեսանէ ի
 3 ծածուկ , հատուցէ բեղ յայտ
 4 նապէս : Բաշխել , և ջախել
 5 աղբատաց զան ստացուածս է
 6 կատարելութի աւետարանի :
 7 Ս Կորն . 19 . 21 . Եւ Թէ կամիս կատարեալ լի
 8 նիկ . երթ , վաճառեա զինչս բո ,
 9 և տուր աղբատաց , և ունիցիս
 10 դանձս յերկինս , և եկ զկնի իմ
 11 Յորժամ ժողովուրդքս հարցին
 12 Յօհաննու , զի նչ գործեացուք :
 13 Պատասխանի ետ նց , և ասաց :
 14 Որ իցեն երկու հանգերձք ,
 15 տացէ զինն այնմ , որ ոչն դու
 16 ցէ , և որ կայցէ կերակուր ,
 17 նոյնպէս արտացէ : Որք վաճա
 18 ռեն զինչս իւրեանց , և տան զո
 19 զորմութի , հաւաքեն յերկինս
 20 զանպակաս դանձ : Աւստի ասէ
 21 Քն : Դ ու . 12 . 33 . Ս աճառե
 22 ցէք զինչս՝ ձեր , և տուք զողոր
 23 մութի , և արարէք բեղ բաւկս
 24 առանց հասնալոյ , դանձ ան
 25 պակաս յերկինս . ուր ոչ գող
 26 մերձեաց , և ոչ ցեց ապականէ
 27 զի ուր դանձն ձերէ՝ , անդ և
 28 սիրաք ձեր եղիցին : Որք տան
 29 զբարիս իւրեանց աղբատաց ,
 30 առնուն ի հոնդերձելու մս զփո
 31 խարենն : Ս ասն որոյ ասէ Քն :
 32 Դ ու . 14 . 12 . Յորժամ առնիցես
 33 ձաչ . կամ ընթրիս , մի կոչեր
 34 զբարեկամս բո , և մի զեղբարս
 35 բո , և մի զաղբականս բո , և մի
 36 զդրացիս բո , և մի զմեծամեծս ,
 37 զի մի և նք փոխարեն կոչիցեն
 38 զբեղ , և լինիցի բեղ հատուցու
 39 մս .

այլ յորժամ առնիցես ընդ ու-
 ներութի . կոչեա զաղբատս ,
 զխեղս , և զկաղս , և զկոյրս . և
 երանելի լինիցիս : Օ ի ոչ ունին
 փոխարէն հատուցանելոյ բեզ .
 և հատուցի բեզ փոխարէն ի
 յարութե արդարոց : Պարտե-
 կն մամոնայ անիրաւութե : Եթե
 բախիցեմք զնս աղբատաց , և
 կարօտելոց , ստանալք զբարե-
 կանս , որք յորժամ սրակասիցիմք
 ընկալցին զմեզ ի յարկսն յաւի-
 տենականս : Ուստի ասէ Քս :
 Պու . 16 . 9 . Եւ ես ձեզ ասեմ ,
 արարէք ձեզ բարեկանս իմա-
 նոնայէ անիրաւութե . զի յոր-
 ժամ պակասիցի այս , ընկալցին
 զձեզ ի յարկսն յաւիտենականս :
 Եւ հետեւ յորդորել զմեզ առ
 ողորմածութի հօրապէս ձեռ-
 նարկ լոյ : Որ ի փոքուն հա-
 լատարիմ է , և ի բազմին հա-
 լատարիմ է , և որ ի փոքուն
 անիրաւ է , և ի բազմին անիրաւ
 է : Իսկարդ եթէ յանկուաւ մա-
 մոնային չեղէք հաւատարիմք ,
 զճշմարիտս ձեզ , ո՞ հաւատա-
 ցէ . և եթէ յօտարին չեղէք հա-
 լատարիմք , զձերն ո՞ տացէ ձեզ
 լ'ըողորմ մեծատունն , որ բա-
 րացաւ ընդդէմ աղբատ զազա-
 րոսի , յորժամ ել ի կենաց աստի ,
 Թաղեցաւ ի գոթոս : Ուստի
 պատմէ սք աւետարանն : Պու .
 16 . 19 . Եւր ոմն էր մեծատունն ,
 և ագանկար բեհեղս , և ծիրա-
 նիս , և ուրախ լինէր հանապազ
 առատապէս , և աղբատ ոմն
 անունն զաղարտ անկեալ դնիւր

առ դրան նր վիրաւորեալ , և
 ցանկայր յագիլ ի փշրանացն ,
 որք անկանելին իսեղանոյ մե-
 ծատանն . այլև շուք գային , և
 լեզուն զփշրա նր : Եղև ի մե-
 ռանի աղբատին , և տանի հրե-
 տակաց զնա ի գողն աբրահա-
 մու , մեռաւ և մեծատունն , և
 Թաղեցաւ ի գոթոս : Յորժամ
 զարեոս զկէս ընչից իւրոց ջաւ-
 բեաց աղբատաց , յայնժամ ելև
 փրկութի տան նր : Քանզի
 ասէ սք աւետարանին Պու .
 Կաս : Պա . 19 . 8 . Եւն , եկաց
 զարեոս , և ասէ ցՏԹ . ՏԹ , ահա
 զկէս ընչից իմոց տաց աղբատաց
 և եթէ զոք զրկեցի , հատուցից
 չորեքկին . և ասէ զնա Յսայ-
 սօր եղև փրկութի տանս այս
 միկ : Ի յողորմութիւն ԼԾ ոչ
 այնքան հայի ի քանակութիւն
 նիւթոյ , որ շտրնի , որքան ի
 սէր , և ի ջերմեռանդութի , ո-
 լովք լինին տուրք , և ողորմեալք :
 Ս ասն որոյ Քս զարի աղբատ
 կինն , որ զսակաւ ինչ էարկ ի
 գանձանակն , նախադասեաց մե-
 ծատանց , որք զբազում ինչս
 արկին : Ուստի պատմէ նոյն ա-
 վետարանին : Պու . 21 . . Եւ
 հայեցեալ ետես զմեծատունն ,
 որք արկանէին զտուրս իւրեանց
 ի գանձանակն , ետես և զկին
 ոմն այրի աղբատ . որ էարկ ան
 դր երկուս լոմայս : Եւ ասէ
 արդարեւ ասեմ ձեզ . զի այրին
 այս աղբատ աւելի էարկ բան
 զամենեսին : Լ'մենեքին նք ի
 մեծերից իւրեանց արկին յըն-
 ծայսն

Ժայնս Լ. Ե : Իսկ նա ի հարօ-
 տութե իւրմէ զամ զկեանս իւր,
 զոր ունէր, էարկ : Ընալին
 բրիստոնեալք, որք եղին ի ժա-
 մանակս առաքելոց, այնքան է-
 ուային սիրով ողորմածութե, Թէ
 զամ ինչ ունէին հասարակ : Աս-
 տի պատմի ի գործս առաքելոց :
 ՊՂ. 2. 44. Ընալ հաւատացեալքն
 էին ի միասին, և ունէին զամ
 ինչ հասարակաց, և զստացո-
 լածս, և զինչս վաճառէին, և
 բաշխէին զայն ամենեցուն, ուս
 զհարդ պիտոյ ինչ լինէր : Աղոր-
 մութիւն այնքան գերագոյն է,
 և զօրմութիւն, Թէ արար զկուռ-
 նէլիտս արժանի հրեշտակական
 տեղեան : Քանզի պատմի զնր-
 մանէ այսպէս ի գործս առաքե-
 լոց : ՊՂ. 10. 1. Ընալ մի էր ի
 կեսարիայ անուն կուռնէլիտս,
 հարիւրապետ . ի գնդէն, որ կոչի
 խալկիացի : Բարեպաշտօն, և
 երկիրաւոր ընալ ամ տալիս իւրով
 առնէր զողորմութիւն բազումս
 ժողովրդեանն, և յաղօթս կայր
 առ Ընալ յամ ժամ : Ետես ի
 տեղեանս յայտնապէս զիննէրորդ
 ժամու առաւել զհրեշտակ Ընալ,
 զի մտանէր առ նա, և ասէր զնա .
 կուռնէլիէ : Եւ նա հայեցեալ
 ընդ նա զարհուրեցաւ, և ասէ .
 զի է՞ տը, ասէ զնա, աղօթք բո,
 և ողորմութիւնք բո եղին յիշատա-
 կաւ առաջի Ընալ : Ընալագոյն
 է՞ տայն, բան առնուին : Աստի
 ասէ Պօղոս ի գործս առաքելոց :
 ՊՂ. 20. 33. Ընալ յաղօթոյ, կամ ու-
 կույ, կամ հանդերձից ոչ ուրուք

ի ձէնջ ցանկացայ : Դուք ինք
 նին գիտէք, զի զպէտս իմ, և
 որոց ընդ իս էին, պաշտեցին
 ձեռքս այս, և զամ ինչ ցուցի
 ձեզ . զի այսպէս պարտ է՞ վաս-
 տակել, և դարմանել զհիւան-
 դս, և յիշել զբանն տն Յի, զոր
 ինքն իսկ ասաց . երանելի է՞ մա-
 նաւանդ տայն քան առնուին :
 Եւ առ հոռօմայեցիս գրէ : ՊՂ.
 12. 8. Եւ Թէ որ միսիւթարէն, ըստ
 միսիւթարութեւն : Որ առաւանէ՞,
 զնալարութեւն : Որ վերակացուն
 է՞, փութով : Որ ողորմի, լըմե-
 տութե : Եւ առ կորնեմացիս
 գրէ : Ընալ Կորն. 16. 1. Ընալ վասն
 հայրմէն, որ ի սքան է՞, ոսկ պա-
 տմէր ետու եկեղեցեացն գա-
 ղատացւոյն, նոյնպէս և դուք
 առնեմք : Ըստ իւրաքանչիւր
 միաշաբաթուցն իւրաքանչիւրք
 ի ձէնջ անձին իւրում գանձեցէ
 որինչ և յաջողեցին, զի մի յոր-
 ժամ գայցեմ յայնժամ հաշիւք
 լինիցին, այլ յորժամ եկից, զոր
 միանգամ ընտրեցիք Թղթովք .
 զնս առաքելոցից տանիլ զշնորհն
 ձեր յեմ . ապա Թէ արժան իցէ
 և ինձ երթալ, ընդ իս երթիցին :
 Եւ այլուրեք դրո՛ւատէ, և գովէ
 զողորմածութիւն : Ընալ Կորն. 8. 4.
 Ինքնակամ բազում աղաչանօք
 աղաչեցին զշնորհն, և զհաղոր-
 դութի պաշտամանն, որ ի սքան
 տալ զմեզ : Ո՛չ որչափ ակնու-
 նեաք, այլ և զանձինս և ս ետուն,
 նախ տն, և ապա մեզ կամօքն
 Ընալ : Եւ դարձեալ գովասանէ :
 Ընալ Կորն. 9. 1. Ընալ վս պաշտա-
 մանն,

„ մանն , որ ի սքանկէ , անելի է՝
 „ ինձ գրել առ ձեզ , զի գիտեմ
 „ զյօժարութի ձեր : Օ որ վառն
 „ ձեր պարծեցեալ եմ իմել մա-
 „ կեդոնացւոցն , թէ արայեցիքն
 „ ի հերոսն հետե պատրաստեա ,
 „ և ձեր նախանձն զբազումս յոր
 „ դորեաց : Եւ առ եփեսացիս
 „ հրահայէ : Գլ. 4. 28. Որ գողա-
 „ նայր , մի ևս գողացցի , այլ մա-
 „ նաւանդ վաստակեսցէ գործել
 „ ձեռօք իւրովք զբարիս , զի բա-
 „ ճականս իցէ տալ , ում պիտոյ
 „ իցէ : Եւ առ եբրայեցիս վար-
 „ դապետէ : Գլ. 13. 16. Օ բա-
 „ րերարութի , և զհաղորդութի
 „ մի մոռանայր , զի ընդ այնպիսի
 „ պատարագս հաճի լ'Տ : Բայտ
 „ Յօհաննու առաքելոյն որ չունի
 „ զգութ , չունի զսերն լ'Յ : Ս
 „ որոյ ասէ : Կ. 3. 7. Որ ու-
 „ նիցի զկեանս ինչ յաշխարհիս , և
 „ տեսանցէ զեղբայր իւր կարօ-
 „ տեալ իւիք , և փակիցէ զգութ
 „ իւր ի նմանէ : զի արդ սերն լ'Յ
 „ իմա իցէ բնակեալ : Յորոց
 „ երեւի , թէ բրնստոնեայն պար-
 „ տի գոյ սգորած :

Ըհանդատութի սրտի է՝ ան-
 կարգ անսացումն մտաց առ ի
 ստանալոյ զինչս , կամ առ ի պա-
 հելոյ զնոսա , հանդերձ ունայն
 երկնիցն չստանալոյ զնն , կամ
 կորուսանելոյ : Լ. յսկսն , է՝ մո-
 լութի , որով որ անկարգ գե-
 դերմտիք և հոգացմամբ , և ան-
 սացմամբ Զանայ , հոգայ , դե-
 գերի , և անսայ ստանալ զինչս
 կամ զստացեալսն պահել , ու-

նայնաբար երկնելոյ չհասանել
 այնց , որոց ցանկայ անկարգա-
 բար , կամ կորուսանել զայնո
 սիկ , զորս ունի ստացեալս :
 Ըհանդատութիս այսէ՝ մեղք :
 Քանզի սովառ ունայնաբար
 խռովիմք , և վրդովիմք , և լինիմք
 անյարմարք առ ի կելոյ առաքի-
 նաբար , և անդորաբար : Դար-
 ձեալ , որք ունին զանկարգ , և
 զանելի հոգ ստանալոյ զինչս ,
 կամ պահելոյ զնն , տան զնան
 թէ անկարգաբար սիրեն զժա-
 մանակաւնոր բարիս : Ըրդ ան-
 կարգ սեր ժամանակաւնոր բա-
 րեաց , գոյով անկարգութի ինն ,
 և պակասութի , է՝ մեղք : Ու-
 բեմն որք ունին զանկարգ հոգ
 ստանալոյ զժամանակաւնոր բա-
 րիս , կամ զստացեալսն կորու-
 սանելոյ , ունայնաբար երկնել
 լով զրկել ի ստանալեացն . կամ
 կորուսանել զստացեալսն , մե-
 ղանցեն : Դարձեալ , որք ունին
 զանկարգ , և զանելի հոգ ստա-
 նալոյ զինչս , կամ պահելոյ զնն ,
 ոչ երթան ըստ խոհեմութե , և
 ըստ լ'Տային նախախնամութե :
 Ուրեմն մեղանցեն , և հետեւան
 անհանգստութի սրտի , որ է
 դուստր ագահութե : է՝ մեղք :
 Ուստի խօսելով Ք. ընդդէմ
 սոյնպիսի անկարգ , և անելի հո-
 գացման , ասէ : Սատ. 6. 25. և
 28. Ս. այդորիկ ասեմ ձեզ մի
 հոգայք զն ողւոց ձերոց , զինչ
 ուտիցէք և մի զնմալմաց ձերոց ,
 թէ զինչ աղանձիցէ : Ոչ ապա
 բնն ողի առանել է՝ բան զին

կարգաւորս : Ուրեմն յայնժամ
կացոյց զխորհուրդ կարգի : Եւ
Թեպէտ երեւցի , Թէ յայնժամ
միայն կացուցաւ քահանայական
աստիճան . սակայն ասելի է ,
Թէ նաև այլ աստիճանք կա-
ցուցան : Քանզի քահանայա-
կան աստիճան գերազանցապէս
պարունակէ զայլս ստորագոյն
աստիճանս , որք շարակարգին առ
քահանայական աստիճան , և նաև
ստորածառայէն : Ուրեմն յոր-
ժամ կացոյց Քս զքահանայա-
կան աստիճան , կացոյց ևս զայլս
ստորագոյն աստիճանս : քանզի
յորժամ կացուցանի այն , յորում
գերազանցապէս պարունակին
այլ ևս , յայնժամ նաև գերա-
զանցապէս պարունակեցեալքն
կացուցանին :

Քահանայական աստիճան է
Ճյուարտապէս , և յատկապէս խոր-
հուրդ : Քանզի կարգն է՝ խոր-
հուրդ : Իսկ կարգն մանաւանդ
յարտարի քահանայական աստի-
ճանի : Ուրեմն քահանայական
աստիճանն է՝ Ճյուարտապէս , և
յատկապէս խորհուրդ : Եւ ոչ
միայն քահանայական աստիճանն
է՝ խորհուրդ . այլև այլ ևս քա-
րանչիւր աստիճանք : Քանզի
ոչ միայն քահանայական աստի-
ճան , այլև այլ ստորագոյն աս-
տիճանք ոչ կարեն կրկնել . և ոչ
միայն քահանայական աստիճան
կացուցանէ զընդունիչ իւր յի-
միւր ստոյգ եկեղեցական աստի-
ճանի շուրջ զպաշտօնիւ եկեղե-
ցւոյ . այլև այլ ստորագոյնք

աստիճանք կացուցանեն զըն-
դունիչս իւրեանց յիմիւր ստոյգ
եկեղեցական աստիճանի շուրջ
զպաշտօնիւ եկեղեցւոյ : Ուրեմն
ոչ միայն քահանայական աստի-
ճանն է՝ խորհուրդ . այլև այլ
ստորագոյնք աստիճանք : Դար-
ձեալ . քանզի կարգն ոչ միայն
նորունակէ զքահանայական աս-
տիճան . այլև զայլս ստորագոյն
աստիճանս : Օ ի աստիճանք
կարգի եօթն են : Իսկ քահա-
նայական աստիճանն է՝ խոր-
հուրդ : Ուրեմն նաև այլ ստո-
րագոյնք աստիճանք են խոր-
հուրդ : Իայց ոչ բաղկացու-
ցանեն զայլ վեց ամբողջ խոր-
հուրդս զանազանս ի խորհրդոյ
քահանայական աստիճանի , այ-
լազգ խորհուրդք եկեղեցւոյ լի-
նէին յորովագոյնք , քանթէ եօթն .
այլ ընդ քահանայական աստի-
ճանի , առ որ շարակարգին ,
բաղկացուցանեն զմին ամբողջ ,
և վերջապէս կատարեալ խոր-
հուրդ կարգի :

Երեք վերջին աստիճանք , այ-
սինքն , կիսատարկաւագուծին ,
սարկաւագուծին , և քահանա-
յուծին , ասին սրբազանք , և
մեծագոյնք : Իսկ առաջին չորքն
ասին փոքրագոյնք : Երեք վեր-
ջինքն ասին սրբազանք : Քանզի
ունին ընդ ինքեանս կոչեալ զուխտ
սգատութե , և մաքրութե , այ-
սինքն , ողջախորհութե : Ուստի
որք ընդունին զնս , յետ ընդուն-
ման նոյնիս այլ ոչ կարեն աւել-
անալ : Յորմէ երեւի , Թէ որք
են